

วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอนับือ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 0936359515 E-mail: journal.ssr@mcu.ac.th
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/ssr>

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
Journal of MCU Social Science Review

| ปีที่ 11 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2565 Vol. 11 No. 6 November-December 2022 |

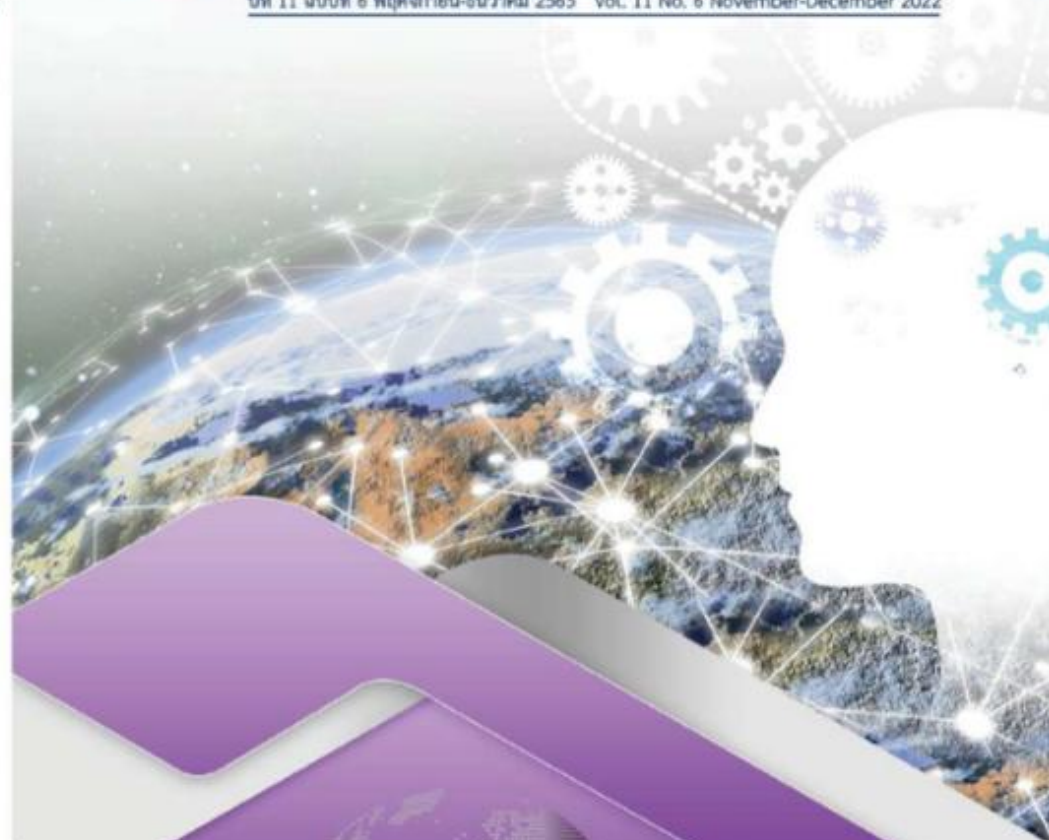

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
JOURNAL OF MCU Social Science Review

ISSN (Print) : 2287-0121
ISSN (Online) : 2673-0782

ปีที่ 11 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม 2565 Vol. 11 No. 6 November-December 2022

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 11 ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม 2565

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

เลขมาตรฐานสากล:

ISSN (Print): 2287-0121

ISSN (Online): 2673-0782

วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร:

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการสังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ (เริ่มปี 2565 เป็นต้นไป):

- ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
- ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน
- ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน
- ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม
- ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม
- ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสาร:

- 1) บทความวิชาการ (Academic Article)
- 2) บทความวิจัย (Research Article)
- 3) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ:

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวนไม่น้อยกว่า 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double – Blind Peer Review)

กองบรรณาธิการ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.

พระเทพเวที, รศ.ดร.

พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.

พระวชิรภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.

พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.

ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระครูสุธีภักดีบัณฑิต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพิน พุทธิสารโ, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงตา สราญรมย์

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

รองศาสตราจารย์ พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์

มหาวิทยาลัยแสงธรรมฟอร์ด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดา วัฒนภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนาค
อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว

วิทยาลัยการทัพอากาศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

กองจัดการ:

พระปลัดสมนึก อีร์ปญโญ, ดร.
พระมหาสมชาย ขนติสรโน
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปกรรม:

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาคารพระราชรัตนโมลี (นคร เขมปาลี) ชั้น 4 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541.
แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

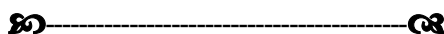

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์
 JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

Vol.11 No.6 November – December 2022

Number of prints: 100 copies

Journal of MCU Social Science Review:

ISSN (Print): 2287-0121

ISSN (Online): 2673-0782

Aims & scope:

To Promote and Encourage Instructors, Academicians, Students and others Interested Persons to have the opportunities to disseminate academic and research works in social sciences and related subjects such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Laws, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education including the problems analysis to provides solutions for the society. Articles are accepted, both, in Thai and English.

Publication is 6 issues per year:

Issue 1 January-February

Issue 2 March - April

Issue 3 May - June

Issue 4 July - August

Issue 5 September - October

Issue 6 November - December

Types of works published in the journal:

1) Academic Articles

2) Research Articles

3) Book Review

Consideration and selection of articles:

Each article will be rigorously reviewed by at least 2 scholars and experts in the fields without knowing the authors' names and, likewise, the authors do not know the reviewers' names; double-blind system peer review.

Editorial team

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Dhammavatjarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Rajvajasarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Sophonvachiraphorn, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Vajirakittibundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Udomsitthinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atchariyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
-----------------------------------	---

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kiattisak Suklueang	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
--------------------------------------	---

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phrakhru Suthikittibundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
---	---

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom	Rajapruk University
Assoc. Prof. Lt. Gen. Dr. Weera Wongsan	National Defence College of Thailand
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen	Silpakorn University
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak	Chom Bueng Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam	Surindra Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak

Air Force College

Dr. Kitsana Thongkaeo

Suratthani Rajabhat University

Management Division:

Phrapalad Somnuek Dhirapañño, Dr.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Phramaha Somchai Khantisarano

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Nigorn Srirat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Dr. Suphattharachai Sisabai

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha

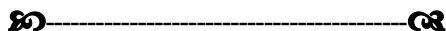
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phra Rajrattanamoli Building (Nakhon Khemapali), 4th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000. ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ: วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD: JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายใน

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระอุดมสิทธินายก, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระวชิรภักดีบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูปลัดปัญญาวรรณ, ศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูพิศิษฐ์ประชาณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิมลสุวรรณกร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูโอภาสพนทกิตติ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวิโรจน์กาญจนเขต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์เอกลักษณ์ อชิโต, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระคมสัน ฐิตเมธโส, ผศ.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระพลากร สุ่มงคโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูธรรมธรรพญเทียง พุทธสาวิโก, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรเอก ชินวโส, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาสุมนต์ สุนนโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเสาร์คำ ธรรมธีโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญญา, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

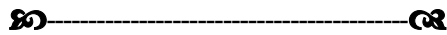
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ดีไทยสงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเพชร สมศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุกานดา จันทวารีย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอนก ไยอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พลอากาศตรี หญิง ดร.ชญาดา เข้มเพชร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย โพธิ์สัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.บวร ขมขุนศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.นิกร ศรีราช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สายรุ้ง บุปผาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.สุมาลี บุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ดร.รัชดา สุวรรณนวล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ วาริญา ม่วงเกลี้ยง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์ ศักดิ์ดา งานหมั่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.กรกต ชาบັນจิต

ดร.ดิเรก ด้วงลอย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบบทความภายนอก

พระเมธาวิเชียร, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.สุวิทย์ อธิศาสตร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ศาสตราจารย์พิเศษ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ	ราชบัณฑิตยสถาน
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ	สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
รองศาสตราจารย์พัฒนา เรือนใจดี	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ชัย	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สำเนียง เลื่อนไส	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัทธา ท้าวมิตร	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมิ มูลศิลป์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วันทนา เนาว์วัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.พทุทธ์สรรค์ สุทธิไชยเมธี	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
รองศาสตราจารย์ ดร.อจณรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รองศาสตราจารย์ชนิษฐา จิตชินะกุล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
รองศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร.สวัสดิ์ จิรัฏฐิติกาล	นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา นันทะไชย	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงเดือน เจริญนิม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลับพลึง คงชนะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิธร ชูตินันท์กุล	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนัชกร สิมะขจรบุญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล จิตวัฒนากร	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาท์สุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาณี เผือกบัวขาว	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรกฤษณ์ โปณะทอง	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด	มหาวิทยาลัยบูรพา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศพล อินทร์จันทร์	มหาวิทยาลัยพิษณุโลก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสสวาส กุลวงศ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ แก้วมงคล	มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด ขาดิยานนท์	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรชัย นาคสีทอง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธิดา แจ่มประจักษ์	มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวาลา ละวาทิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พานสุวรรณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รวีวรรณ หวานชิต

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา ศรีสอน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุประภา สมณักพงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดาวัลย์ สำราญ

อาจารย์ ดร.ชฎิล โรจนานนท์

อาจารย์ ดร.สุรัชย์ พุดชู

อาจารย์ ดร.ศิษณุพงศ์ ทองพวง

อาจารย์ ดร.ณัฐนันท์ จิระกิตติมิตร

อาจารย์ ดร.วิโรจน์ หมั่นเทพ

อาจารย์ ดร.วิยะดา วรรณนันทวนิช

อาจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง

อาจารย์ ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี

อาจารย์ ดร.ปัญญภณ เทพประสิทธิ์

อาจารย์ ดร.ณัฐวัฒน์ ชัยณัฐาภรณ์

อาจารย์ ดร.มยุรี จำจรัส

อาจารย์ ดร.ละออ มามะ

อาจารย์ ดร.อัญธิษฐา อักษรศรี

อาจารย์ ดร.ปราณี คำแก้ว

อาจารย์ ดร.ปรีมปรีชญ์ คณินพศุฑย์

อาจารย์ ดร.รัชฎากร เอี่ยมอำไพ

อาจารย์ ดร.ณัซพล ศิริสวัสดิ์

อาจารย์ ดร.กฤษณะ ทองแก้ว

อาจารย์ ดร.เดโช แชน้ำแก้ว

อาจารย์ ดร.พัทธนันท์ ตลาดทรัพย์

อาจารย์ ดร.สายชล ปัญญชิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

มหาวิทยาลัยคริสเตียน

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

วิทยาลัยเทคโนโลยีพนมวันท์

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

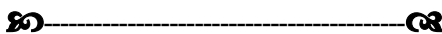
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ศิริพัฒน์ ลาภจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์ พรพรรณ โปรงจิตร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ นฤมล ญาณสมบัติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
อาจารย์ มัลลิกา ภูมะธน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
อาจารย์ พินันท์ ลาตบัวขาว	วิทยาลัยพิษณุภัณฑ์
อาจารย์ สมพร นุทผล	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ดร.รินทร์ชิสา เกล็ดประทุมกานต์	นักวิชาการอิสระ
ดร.นริศรา ทองจันทร์	นักวิชาการอิสระ
ดร.รัตน์ที วิโรจน์ฤทธิ์	สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
ดร.ปัญญ์ณิสาร์ องค์กรปรัชญากุล	นักวิชาการอิสระ
นาวาอากาศเอก ดร.พงษ์สุวรรณ ศรีสุวรรณ	นักวิชาการอิสระ
พันเอก ดร.สาธิต ทิพย์มณี	กองคลังแพทย์ กรมแพทย์ทหารบก
นายภูเบศ วณิชชานนท์	นักวิชาการอิสระ

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 11 ฉบับที่ 6 ประจำเดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม พ.ศ. 2565 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอ บทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Reviewer) พิจารณาตรวจแก้ไข เพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

คณะกองบรรณาธิการขอขอบคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ ให้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่าง ถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทาง วิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่ นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(7)
บทบรรณาธิการ	(14)
สารบัญ	(15)

บทความวิจัย:

การพัฒนารูปแบบการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ:

การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ

วรภัทร รัตนพาณิษฐ์

R1-R13

ความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19

และแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

จามรี พระสุนิล, ต້องรัก จิตรบรรเทา

R14-R29

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จังหวัดเชียงใหม่

เทพประวิณ จันทร์แรง

R30-R43

EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF TOURISM DESTINATION
ATTRIBUTES AFFECTING TOURIST PERCEPTION OF
A DESTINATION BRAND: A CASE STUDY OF SONGKHLA LAKE
BASIN, MUANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

Chayada Kanabkaew, Paithoon Monpanthong

R44-R59

รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน

อชิระ วิริยสุขหทัย

R60-R71

การศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ที่มีต่อระดับความสามารถ
ในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

๘ วรุตม์ อินทฤทธิ์

R72-R84

การคิดแบบโยนิโสมนสิการและการรับรู้การมีภัยแล้งที่เกี่ยวข้อง
กับการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น

๘ สุรเชษฐ์ ชังนิมิตร, ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย, สุพัทธ แสนแจ่มใส

R85-R97

แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียน
ที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีน ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19

๘ ปัทมา โฆษิตเกษม

R98-R114

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชน กรณีศึกษาชุมชน
ในตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

๘ จิตติพร วรฤทธิ์, กานต์มณี การินทร์, ภาณุวิชา อภิสุภกรกุล

R115-R126

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ
2 – 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี

๘ คณิศร จันทร์พาณิชย์, ศิริชัย จันทุม

R127-R139

การวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านการแสดงแทน
ในลำดับกิจกรรมการสอนการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด

๘ ธนินท์ วดีศิริศักดิ์, เอื้อจิตร พัฒนจักร

R140-R154

พลังของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

๘ จักรวาล สุขไมตรี, บารมีบุญ แสงจันทร์, สันติรัฐ จักรภัทรวงศ์,
ชุมพล รอดแจ่ม

R155-R167

การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเชิงพื้นที่ชุมชน
ตรอกวังหลัง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

๘ ภริดา ชัยรัตน์

R168-R181

รูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในจังหวัดนครราชสีมา

๘ เจนยุทธ ทั่งกลาง, บุญทัน ดอกไธสง และ สุรพล สุยะพรหม

R182-R193

การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร

๘ ตะวัน เขตคง, สมชัย วงษ์นายะ, เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม

R194-R207

การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้
สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

๘ พชรกันย์ เมธอักษรเกียรติ, อีระวัฒน์ จันทิก, พิทักษ์ ศิริวงศ์

R208-R222

ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สเกลของผู้บริหาร
กับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน
ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี

๘ พัชรธรา สุขศิลป์วิทยา, สุชาดา นันทะไชย, พร้อมพิไล บัวสุวรรณ

R223-R235

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงาน
คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

๘ พัชรภรณ์ สันติเสวี, สุรพล สุยะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

R236-R249

สามทศวรรษหลังจากปฏิญญาซารามังกา: ความสำเร็จของการนำ
นโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทยตาม
กรอบโครงสร้างซีท(SEAT FRAMEWORK) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ห่อภิมาณ
(META-ANALYSIS)

๘ เสริมทรัพย์ วรปัญญา

R250-R266

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและอุโบสถวัดหมื่นไวย
ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

๘ รุจภา ประวงษ์ R267-R286

การศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
สูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๘ นาทยา เกตุสมบุรณ์, ญาณิศา เพื่อนเพาะ R287-R299

กองนิติการสงฆ์: แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมาย
และข้อพิพาท เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

๘ สุภัทรชัย สีสะใบ R300-R313

การประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยข้อสอบมาตรฐาน
ในการสอบปลายปี ปีการศึกษา 2561 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

๘ ปุริมปรัชญ์ คณินพศุตย์ R314-R329

บทความวิชาการ:

๘-๘

๘-๘

การสร้างเสริมความโปร่งใสและความสามารถรัฐบาลไทยในการจัดการ
ในยุคการแข่งขันจักรวรรดินิยมใหม่

๘ บุญทัน ดอกไธสง, ประเวศน์ มหารัตน์สกุล A1-A14

ทฤษฎีฐานราก: ระเบียบวิธีวิทยาเพื่อการแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์

๘ พระมหาวิเชษฐ์ สุวฑฒโน (ศรีพรหม) A15-A27

บริบทใหม่ของการพัฒนารัฐประศาสนศาสตร์ไทยภายใต้วิถีปกติใหม่

๘ ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, บุญทัน ดอกไธสง A28-A41

การสร้างความรู้ผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในช่วงสถานการณ์โควิด-19
กับการทำงานแบบปกติใหม่

- ๘๖ กรรณิกา ธรรมสอน A42-A53
- การประยุกต์ใช้ทฤษฎีปัญญาสังคมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมในอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
- ๘๗ เรียม นมรัช, ศรัณย์ พิมพ์ทอง A54-A66
- ผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนขาดธรรมาภิบาลและจรรยาบรรณที่ดีคือจุดเสี่ยงของการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์
- ๘๘ สิปปกร ขาวสอาด A67-A83
- การจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤตกรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จากผลกระทบการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19)
- ๘๙ ประรณนา มะลิไทย, วิญญู จรรย์พันธ์ A84-A101
- ถอดความรู้จากการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พระมหาอัครวัฒน์ กิตติญาโณ, พระมหาภานุภา กิตติโสภโณ,
- ๙๐ พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, พระใบฎีกาสมคิด นาถสีโล, สุกัทรชัย สีสะใบ A102-A117
- ภาษีมูลค่าเพิ่ม: ฉลาดในการได้และมีอุปายในการจ่ายออก
- ๙๑ ปรีดา กลิ่นเทศ A118-A132
- หลักการและแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย
- ๙๒ พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์ A133-A150
- บทบาทพระสงฆ์: ท่ามกลางวิกฤตของสังคมไทย
- ๙๓ พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท A151-A166
- วัคซีนโควิด-19 : ทางรอด หรือทางออก วิเคราะห์บนฐานอริยสัจ 4
- ๙๔ มัทนา เมฆตรง, กรรณิกา ธรรมสอน A167-A176

กระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น

สุพรรณา ภัทรเมธาวารกุล, วิทยากร ท่อแก้ว, กรกช ชันธบุญ

A177-A196

ภาคผนวก

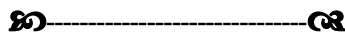
Ap1

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

Ap2-Ap4

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

Ap5-Ap28

การพัฒนารูปแบบการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุ:
การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ*
THE DEVELOPMENT OF PROTECTING MODEL FOR THE ELDERLY RIGHTS:
LEARNING TO ENHANCE ACTIVE AGING

วรภัทร รัตนพานิชย์
Warapat Ratanapanich
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Kasetsart University
Corresponding Author E-mail: fsocwpr@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุตามกฎหมายไทย 2) วิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายผู้สูงอายุระหว่างประเทศไทย ประเทศไทย สวีเดน ประเทศสหรัฐอเมริกา 3) พัฒนากฎหมายการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุที่เหมาะสม และเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา งานวิจัย บทความวิชาการและสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า 1) การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ควรแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ให้เพิ่มการดูแลแก่ผู้สูงอายุพิการ 2) การวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุระหว่างไทย สวีเดน และสหรัฐอเมริกาให้นำเทคโนโลยีสวัสดิการดูแลผู้สูงอายุ และให้เพิ่มค่าครองชีพผู้สูงอายุพิการ 3) เมื่อทำการพัฒนากฎหมายการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุที่เหมาะสม ควรจะแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (1) การดูแลสุขภาพพระยาวัยให้แยกการดูแลผู้สูงอายุปกติกับผู้สูงอายุพิการ (2) นำเทคโนโลยีสวัสดิการมาใช้แก่ผู้สูงอายุ (3) บริการการดูแลในบ้านที่พักอาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดูแลตนเอง

คำสำคัญ: สิทธิ; สวัสดิการ; ผู้สูงอายุ

Abstract

Objectives of this research article were to: 1. Study legal problems on the elderly's rights and welfare in accordance with Thai Law 2. Analyze and compare the Act on the Elderly between Thailand, Sweden, and United States and 3. Develop appropriate laws to protect the rights and add the welfare of elderly and this study was the qualitative research, collected data from document, textbooks, research papers, academic articles and the conclusion.

The results revealed as follows: 1. Elderly right protection and welfare were wholly inadequate for elderly living. Therefore, the Act on the Elderly B.E. 2546 must be amended especially for disabled elderly. 2. Analyzing and comparing laws of right protection and welfare between Thailand and Sweden and USA. were found Thai laws should be amended for providing technology welfare to take care of elderly and increasing state pension for disabled elderly. 3. After appropriate development of law to protect the rights and welfare for elderly; The Act on Elderly B.E. 2546 have to be amended as follows: 1) long term care is needed for normal elderly and disabled elderly. 2) welfare technologies should be used 3) personal care services at home should be provided for elderly who cannot take care of themselves

Keywords: Rights; Welfare; Elderly

บทนำ

องค์การสหประชาชาติ แบ่งสังคมผู้สูงอายุ 3 ระดับ มีดังนี้ ระดับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุคือ เมื่อผู้สูงอายุมากกว่า 10% ของประชากรทั้งประเทศ ระดับสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ คือ เมื่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 20% ของประชากรทั้งประเทศ ระดับสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ คือ เมื่อผู้สูงอายุมากกว่า 20% ของประชากรทั้งประเทศ โดยให้นิยามของระดับต่าง ๆ ซึ่งทั้งประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ใช้ความหมายเดียวกันในนิยามของทุกระดับของสังคมผู้สูงอายุและใน พ.ศ. 2564 ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (เกษรา โพธิ์ยืน, 2562)

เมื่อพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็นหลักการสำคัญที่ใช้เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุอันเป็นสิทธิพื้นฐานที่ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการดูแลและผลักดันให้สามารถเข้าถึงสิทธิพื้นฐานดังกล่าวเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สวัสดิการสังคมเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นเพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทุกคนในสังคม ตั้งแต่เกิดจนถึงแก่ความตาย จะต้องได้รับบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น

บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น (สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557) คำว่าสวัสดิการสังคม หมายถึงระบบการจัดบริการทางสังคมเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ปัญหา การพัฒนาและการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้ เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นั้นหนทางการ กระบวนการยุติธรรมและบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงสิทธิที่ประชาชนควรจะได้รับและมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ (วิจิตร ระวังค์, 2532)

มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ให้สิทธิและสวัสดิการต่าง ๆ ของผู้สูงอายุอย่างกว้าง ๆ และไม่ครอบคลุม และไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทำให้เกิดปัญหาทางกฎหมายหลายประการ ได้แก่ ปัญหาการดูแลระยะยาว เนื่องจากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มิได้แยกผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการซึ่งมีความจำเป็นในการดำรงชีพแตกต่างกัน และปัญหาการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุเนื่องจาก มาตรา 11 มิได้คุ้มครองสิทธิของครอบครัวของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมและการให้สิทธิสวัสดิการมิได้มีเทคโนโลยีสวัสดิการ ทำให้ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตผู้สูงอายุ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยการเปรียบเทียบและวิเคราะห์การคุ้มครองสิทธิสวัสดิการของผู้สูงอายุของประเทศสวีเดนและประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้พัฒนาสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุของประเทศไทย เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศต้นแบบที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุและประเทศสวีเดนเป็นรัฐสวัสดิการสังคมที่ประสบความสำเร็จ โดยมีการนำเทคโนโลยีสวัสดิการใช้กับผู้สูงอายุ การศึกษาเปรียบเทียบเพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุตามกฎหมายไทย และเพื่อพัฒนากฎหมายผู้สูงอายุที่เหมาะสม ผลการเปรียบเทียบจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยเงื่อนไขของการเกิดขึ้นและข้อกำหนดของสังคมที่พึงมีต่อผู้สูงอายุระหว่างประเทศสวีเดน ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยหรือนโยบายด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย และการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือพัฒนาสิทธิของผู้สูงอายุ โดยใช้กฎหมายเป็นกลไกขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุตามกฎหมายไทย.
- 2) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายผู้สูงอายุระหว่างประเทศไทย ประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา
- 3) เพื่อพัฒนากฎหมายการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุที่เหมาะสม

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เพื่อศึกษาแนวคิดในการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากตำรา หนังสือ งานวิจัย วารสาร บทความวิชาการ เว็บไซต์หน่วยงานรัฐและเอกชน และสรุปผลการศึกษาที่ทำให้เกิดแนวทางการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุในไทยให้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุตามกฎหมายไทย แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ

1) ปัญหาการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว เนื่องจากสถานการณ์การเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องเป็นที่มาของปัญหาการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสูงวัย และผู้สูงอายุมีความเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังทำให้ความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันลดลง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแลผู้สูงอายุ รัฐต้องมีความมุ่งมั่นในการขยายสิทธิประโยชน์ทางด้านระบบบริการทางการแพทย์ให้มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงสิทธิประโยชน์ การเข้าถึงบริการ คุณภาพประสิทธิภาพของการจัดการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ แต่การคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุไม่ได้มีการแบ่งผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการที่มีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน

2) ปัญหาการได้รับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุในประเทศไทยไม่มีความคุ้มครองครอบคลุมของผู้สูงอายุ เฉพาะผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย จะได้รับสงเคราะห์แบบให้เปล่า แต่ครอบครัวของผู้สูงอายุไม่ได้รับสงเคราะห์ และไม่ได้รับสิทธิในการเข้ารับบริการทางการแพทย์ แต่พระราชบัญญัติผู้สูงอายุของประเทศไทยยังมีปัญหาการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ยังไม่ครอบคลุมการสงเคราะห์ครอบครัวของผู้สูงอายุ นอกจากนี้พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ เป็นการรับรองสิทธิให้แก่ผู้สูงอายุแบบกว้าง ๆ และไม่ครอบคลุมถึงรายละเอียดและความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ และการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐมีความซ้ำซ้อนกันในการทำงาน โดยหน่วยงานของรัฐเน้นด้านสงเคราะห์ช่วยเหลือเป็นเงินซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุเป็นภาระ และขาดการบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะการนำสวัสดิการและบริการต่าง ๆ มาสู่ผู้สูงอายุนั้น จำเป็นต้องมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินการ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนมีความใกล้ชิดกับผู้สูงอายุทำให้ทราบสภาพปัญหาของท้องถิ่นและสามารถตอบสนองความต้องการทางสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุได้อย่างถูกต้อง (ณัฐภัทร พระทอง, 2563)

2. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ ระหว่างประเทศไทย ประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1 การดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว

ประเทศสวีเดนเป็นรัฐสวัสดิการเต็มรูปแบบ มีกฎหมายกำหนดให้มีการจัดการดูแลสุขภาพให้กับสมาชิกทุกคนในสังคมและกำหนดหน้าที่องค์กรท้องถิ่นในการจัดบริการแก่ผู้สูงอายุ เช่น โรงพยาบาลผู้ป่วยเรื้อรัง โรงพยาบาลดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยรุนแรง ศูนย์พยาบาล สถานบริการที่ไม่ใช่ทางการแพทย์ เช่น บ้านพักคนชรา บริการช่วยเหลือที่บ้าน กิจกรรมช่วงกลางวันบริการดูแลระยะสั้น และมีการดูแลสุขภาพระยะยาวของผู้สูงอายุ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีหน้าที่ในการบริหารงานโรงพยาบาลท้องถิ่น สถานที่รักษาผู้ป่วยนอก

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศต้นแบบในการจัดทำระบบการประกันการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุมีการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน กฎหมายผู้สูงอายุชาวอเมริกาเป็นกฎหมายให้ความคุ้มครองทั้งผู้สูงอายุที่ร่างกายปกติและผู้สูงอายุที่พิการ และการได้รับสวัสดิการจากรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยรัฐช่วยลดความเหลื่อมล้ำและช่วยทำให้เกิดความเท่าเทียมกัน ด้วยวิธีการให้ผู้สูงอายุที่พิการที่มีภาระและความยากลำบากในการดำเนินชีวิตหรือผู้สูงอายุที่ต้องหารายได้เพื่อช่วยเหลือครอบครัวและผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน

ประเทศไทยมีการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวมีความสำคัญ เนื่องจากกระทรวงสาธารณสุขเผยว่าประเทศไทยคาดว่าจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี 2568 ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงที่มีลักษณะติดเตียง ติดบ้านต้องพึ่งพิงคนอื่นช่วยดูแล กว่าหนึ่งล้านคนคิดเป็นร้อยละสิบห้าของจำนวนประชากรทั้งหมด ย่อมส่งผลทำให้รัฐบาลต้องเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการและการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นเพื่อดูแลผู้สูงอายุ รัฐจึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มทักษะในการดูแลผู้สูงอายุในมิติส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้สูงอายุ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแลผู้สูงอายุ (อัญชิษฐา ศิริคำเพ็ง และภาคี โพธิ์สิงห์, 2560) อย่างไรก็ตามเนื่องจากประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นประเทศต้นแบบในการดูแลระยะยาว โดยจัดทำระบบการประกันการดูแลระยะยาวแก่ผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพและมีบริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว เช่น การบริการภายในบ้านเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น อาหาร อาบน้ำ การเดินทางและการส่งต่อผู้ป่วยและมีการดูแลผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยและดูแลผู้สูงอายุที่พิการโดยศูนย์ผู้สูงอายุเป็นผู้ดำเนินการให้บริการรวมถึงให้บริการสุขภาพถึงบ้านโดยผู้สูงอายุไม่ต้องจ่ายเงิน แม้ว่าประเทศไทยมีการดูแลระยะยาวในด้านการแพทย์ก็ตาม แต่ยังไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

2.2. การคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุ

สำหรับประเทศสวีเดนมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุในสังคมสูงที่สุดในกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรและความสำเร็จในการดูแล

สุขภาพอนามัย โดยมีเป้าหมายในการดูแลผู้สูงอายุคือการรับรองความมั่นคงขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตประจำวัน การมีที่อยู่อาศัยที่ดี และการให้บริการและการดูแลตามความต้องการของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุมีอิสระในการเลือกและได้รับการบริการที่มีคุณภาพ โดยยึดถือหลักการพื้นฐานที่สำคัญของระบบรัฐสวัสดิการ ทำให้ประเทศสวีเดนมีระบบการจัดสวัสดิการและการดูแลผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ และเป็นรัฐสวัสดิการเต็มรูปแบบ โดยมีระบบบริการมี 3 ระดับ คือ 1) ระดับชาติ กำหนดนโยบายโดยดำเนินการตามนโยบายผ่านกฎหมาย 2) ระดับภูมิภาค กำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารและการดำเนินการด้านสุขภาพและการดูแลรักษา ส่วนการบริการทางการแพทย์จัดโดยระดับมณฑล เช่น โรงพยาบาลผู้ป่วยเรื้อรัง โรงพยาบาลดูแลผู้สูงอายุที่ป่วยรุนแรง สถานบริการที่ไม่ใช่ทางการแพทย์ เช่น บ้านพักคนชรา บริการช่วยเหลือที่บ้าน และบริการดูแลระยะสั้น และ 3) ระดับท้องถิ่น มีหน้าที่ตามกฎหมายในด้านบริการสังคมและจัดที่พักผู้สูงอายุ (กนิษฐา บุญธรรมเจริญ และศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2008)

พระราชบัญญัติสวัสดิการสังคม ค.ศ. 2001 (หรือภาษาสวีเดน Socialtjänstlag หรือภาษาอังกฤษ The Social Services Act 2001) มีเจตนารมณ์เพื่อให้เป็นกฎหมายกลางที่กำหนดให้ผู้สูงอายุต้องมีชีวิตที่เป็นอิสระและมั่นคงและมีศักยภาพ และรัฐจัดหาสิ่งสนับสนุนและช่วยเหลือภายในบ้านโดยต้องมีบริการที่จำเป็นในการดำรงชีวิต พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติโดยเฉพาะผู้สูงอายุในหมวด 5 ผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้อยู่ในที่พักอาศัยที่ดีมีคุณภาพและมาตรฐานเหมาะสมผู้สูงอายุ (มาตรา 4) โดยรัฐต้องสนับสนุนและจัดหาการบริการช่วยเหลือในบ้านที่พักอาศัยด้วย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดให้มีสถานที่พักพิงผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือและการดูแลเป็นพิเศษในกรณีผู้สูงอายุเป็นคนพิการหรือถูกทอดทิ้ง (มาตรา 5) และคณะกรรมการสวัสดิการสังคมท้องถิ่นต้องศึกษาและวิเคราะห์สภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่เพื่อกำหนดนโยบายผู้สูงอายุ (มาตรา 6) เมื่อผู้สูงอายุที่มีความต้องการได้รับความช่วยเหลือสวัสดิการมีสิทธิร้องขอความช่วยเหลือ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาจากความจำเป็นของผู้สูงอายุ (Frennert & Baudin, 2021)

สวัสดิการผู้สูงอายุมีหลายประการ มีดังนี้ 1) การดูแลสุขภาพพระยาวัย การดูแลสุขภาพของประชาชนถือเป็นหน้าที่ของรัฐโดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรมีอำนาจในการบริหารงานโรงพยาบาลท้องถิ่น สถานที่รักษาผู้ป่วยนอก และเทศบาลเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการดูแลสุขภาพแก่ผู้สูงอายุพิการรวมถึงการจัดการสถานที่พักพิง 2) การบริการและการดูแลในที่พักอาศัย ทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลในที่พักอาศัยของตนซึ่งเทศบาลเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริการ เช่น การให้ความช่วยเหลือในการจับจ่ายซื้อของ ทำความสะอาด ทำอาหาร บริการแฉ่งเตือนภัย บริการจัดส่งอาหาร บริการดูแลผู้สูงอายุในที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ เป็นต้น 3) การบริการและสวัสดิการอำนวยความสะดวกผู้สูงอายุ เช่น บริการที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง บริการผู้ช่วยเหลือทางเทคนิค การปรับปรุงสภาพที่พักอาศัยให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตประจำวัน (Frennert & Baudin, 2021) รัฐบาลสวีเดนถือว่าเทคโนโลยีสวัสดิการเป็น

สิ่งจำเป็นต่อการตอบสนองความต้องการของการดูแลบ้านและการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยส่งเสริมและพัฒนานโยบายเทคโนโลยีสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุ และใช้เทคโนโลยีในการดูแลผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวัน (Frennert & Baudin, 2021) นอกจากนี้เทคโนโลยีสวัสดิการมาปรับใช้ในการดูแลผู้สูงอายุตอบสนองตรงต่อความต้องการของผู้สูงอายุที่อยากจะมีส่วนร่วมและมีส่วนร่วมในสังคม (Sanna 2021)

ประเทศสวีเดนมีสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ มีการจัดการที่เกี่ยวกับสถานที่พักพิงผู้สูงอายุด้วย และการบริการและการดูแลในที่พักอาศัย เนื่องจากเป็นบริการที่สำคัญทำให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลในที่พักอาศัยของตนเองซึ่งเทศบาลเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการบริการ เช่น การให้ความช่วยเหลือในการจ่ายซื้อของ บริการทำความสะอาด ทำอาหาร ซักเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม บริการแฉ่งเตือนภัย บริการจัดส่งอาหาร และบริการดูแลผู้สูงอายุในที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ ประการที่สามการจัดบริการและสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปแบบอื่นแก่ผู้สูงอายุ เช่น บริการที่เกี่ยวกับการขนส่งโดยสาร บริการผู้ช่วยเหลือทางเทคนิค การปรับปรุงสภาพที่พักอาศัยให้สอดคล้องเหมาะสมกับการดำรงชีวิตประจำวัน แต่ผู้สูงอายุที่มีการรับรู้ที่ต่ำลงทำให้มีปัญหาในการใช้งานเทคโนโลยีสวัสดิการ ด้วยเหตุนี้แม้ว่าผู้สูงอายุของประเทศสวีเดนได้รับการสนับสนุนจากรัฐ แต่เรื่องของความพร้อมของเทคโนโลยีสวัสดิการและการใช้งานนั้นมีความแตกต่างกัน (Frennert & Baudin, 2021)

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศต้นแบบในการจัดทำระบบการประกันการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีวิธีการและรูปแบบการดำเนินงานสำหรับผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ โดยมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุชาวอเมริกา ค.ศ. 1965 เป็นกฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้สูงอายุชาวอเมริกาเป็นการเฉพาะ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงในชีวิต พร้อมทั้งมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีและไม่เป็นภาระของครอบครัว พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกับบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปี เพื่อดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตให้ดีที่สุดเท่าที่รัฐจะทำได้ รวมถึงโอกาสในการจ้างงาน การบริการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาว (Thomas & Mor, 2013) สำหรับการบริการภายในบ้านเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมในชีวิตประจำวันด้วยตนเอง เช่น อาหาร อาบน้ำ การเดินทาง และข้อมูลข่าวสาร และการส่งต่อผู้ป่วย และการสนับสนุนโครงการที่สร้างความมั่นใจในการป้องกันสิทธิของผู้สูงอายุ รวมทั้งโครงการดูแลระยะยาวและบริการด้านการป้องกันการทารุณกรรมผู้สูงอายุ (Thomas & Mor, 2013) และมีศูนย์ผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการแก่ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยหรือได้รับบาดเจ็บจนต้องเข้ารับการรักษายาบาล และหลังจากออกจากโรงพยาบาล ศูนย์ดังกล่าวมีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุพิการโดยจัดเป็นศูนย์ที่บริการจบในที่เดียวครบทุกขั้นตอน นอกจากนี้สิทธิประโยชน์หรือบริการต่างๆอันจะพึงได้แก่ผู้สูงอายุ ให้มีสิทธิได้รับข้อมูลหรือให้คำปรึกษาที่บ้าน อีกทั้งกำหนดให้ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ด้อยโอกาส หรือไม่สามารถเข้าถึงประโยชน์ หรือบริการต่าง ๆ ที่รัฐจัดทำให้ ทั้งเครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการ

ดำรงชีวิต และการดูแลระยะยาวของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีการบริการสุขภาพและสังคม แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลืออันเนื่องมาจากความพิการทางกายหรือทางจิตใจ (กนิษฐา บุญธรรม เจริญ และศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2008) และให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิต โดยมี โครงการให้บริการถึงบ้านและชุมชน โดยไม่มีหลักเกณฑ์คัดเลือกผู้เข้ารับบริการและผู้รับบริการ ไม่ต้องจ่ายเงิน โดยมีหน่วยงานจากรัฐและเครือข่ายบริการผู้สูงอายุในชุมชนร่วมดำเนินการ ภายใต้การกำกับของกระทรวงสาธารณสุขและการบริการมนุษย์ ทั้งนี้มีการให้สวัสดิการความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุและครอบครัวที่ยากจน (ดารารัตน์ อานันทนะสูงค์, 2562) ดังนั้นประเทศ สหรัฐอเมริกามีการส่งเสริมและสนับสนุนครอบครัวของผู้สูงอายุ รวมถึงการดูแลสุขภาพในระยะ ยาว เพื่อวัตถุประสงค์ที่ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกา มีสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ โดยเพิ่มค่าครองชีพผู้สูงอายุที่พิการเพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอ ต่อการดำรงชีวิตต่อไป รัฐจัดให้มีการจัดตั้งศูนย์ผู้สูงอายุขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บริการ แก่ผู้สูงอายุที่มีเจ็บป่วยเป็นการเฉพาะ

ประเทศไทยมีการรองรับประชากรกลุ่มผู้สูงอายุแล้วปรากฏในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีกฎหมายรองรับสิทธิผู้สูงอายุและเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับสิทธิคลอบคลุมทุกด้าน พระราชบัญญัตินี้เป็นหลักการสำคัญที่ใช้เพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุอันเป็นสิทธิพื้นฐานที่ผู้สูงอายุทุกคนจะต้องได้รับการดูแลและ ผลักดันให้สามารถเข้าถึงสิทธิพื้นฐานดังกล่าวเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สวัสดิการสังคมเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น คนในสังคมต้องได้รับการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น (สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557) พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับกับผู้สูงอายุที่มีอายุเกินหกสิบปี บริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย ผู้สูงอายุมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง และการสนับสนุนต่าง ๆ

สวัสดิการสังคมเป็นการจัดบริการทางสังคมเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ปัญหาและการ ส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพ ชีวิตที่ดีและพึ่งพาตนเองได้ทั่วถึง โดยสวัสดิการสังคมในประเทศไทยอาจอยู่ในรูปแบบการ ช่วยเหลือสาธารณะ เป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่าแก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเนื่องจาก ช่วยเหลือตนเองไม่ได้และเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รูปแบบของสวัสดิการที่มีอยู่ ได้แก่ 1) เบี้ย ยังชีพผู้สูงอายุเป็นการจ่ายเงินแบบให้เปล่า 2) กองทุนดูแลผู้สูงอายุที่ขาดที่พึ่งพิงโดยให้ความ ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทารุณกรรมและถูกทอดทิ้ง 3) การได้รับค่าปรึกษาในทางคดี 4) การ ยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐให้ผู้สูงอายุเข้าชมฟรี 5) การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะ ตามความเหมาะสมโดยกระทรวงคมนาคมให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยรถบริษัทขนส่งจำกัด (บ.ข.ส.) หรือรถองค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ(ข.ส.ม.ก.) ลดค่าโดยสารครึ่งราคา

เมื่อการเผชิญกับสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทยในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในสังคมสูงวัย เป็นประเด็นจำเป็นเร่งด่วนสำหรับทุกภาคส่วนที่ต้องขับเคลื่อนด้วยกัน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่มีข้อจำกัดเพิ่มขึ้นสำหรับผู้สูงอายุ แต่เทคโนโลยีได้เข้ามาทดแทนและลบข้อจำกัดไปได้บางส่วน เช่น การใช้เทคโนโลยีด้านบริการด้านการขนส่งของใช้จำเป็นในการอุปโภคและบริโภคและการบริการดูแลบ้านพักที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาต่อไปของสังคมผู้สูงอายุ โดยนโยบายและแผนปฏิบัติของภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและตัวผู้สูงอายุรายบุคคลต้องร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องมีการเตรียมความพร้อมในระดับบุคคล การส่งเสริมภาวะเจริญพันธุ์ด้วยการส่งเสริมการมีบุตรของคนไทย การส่งเสริมผู้สูงอายุให้พึ่งพาตนเองได้ และการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ (ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรณ์, 2563) อย่างไรก็ตามการคุ้มครองสิทธิของผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ เนื่องจากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 มิได้แยกประเภทผู้สูงอายุที่มีร่างกายปกติกับผู้สูงอายุที่พิการ ทำให้การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของคนพิการ อีกทั้งผู้สูงอายุพิการเป็นผู้ที่ทำงานได้ยากกว่าผู้สูงอายุร่างกายปกติ และต้องใช้อวัยวะอื่นช่วยเป็นพิเศษเพื่อทดแทนส่วนที่ขาดไป และพระราชบัญญัตินี้มิได้คุ้มครองครอบครัว ผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนแต่มีภาระอุปการะเลี้ยงดูครอบครัว

สำหรับประเทศไทย ประเทศสวีเดนและประเทศสหรัฐอเมริกามีความเหมือนกันคือการดูแลระยะยาวโดยมีการดูแลทางการแพทย์ในโรงพยาบาล แต่ประเทศไทยมีการดูแลระยะยาวยังไม่เพียงพอ เพราะยังไม่มีระบบการดูแลผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการ สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกามีระบบบริการสุขภาพกายและจิตใจ และประเทศสวีเดนมีการพัฒนาเทคโนโลยีสวัสดิการที่มีประสิทธิภาพสนับสนุนการดูแลผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ประเทศไทย ประเทศสวีเดนมีความเหมือนกันคือการได้รับสิทธิประโยชน์เฉพาะผู้สูงอายุ มิได้ให้ความคุ้มครองแก่ครอบครัวของผู้สูงอายุ ทำให้การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ยังไม่ครอบคลุมการสงเคราะห์ครอบครัวของผู้สูงอายุแต่มีความแตกต่างกับประเทศสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกามีการขยายการคุ้มครองครอบครัวของผู้สูงอายุ รวมถึงบุตรตามกฎหมาย คู่สมรสและบิดามารดามีสิทธิได้รับสงเคราะห์และการเข้ารับบริการทางการแพทย์

3. พัฒนากฎหมายการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุที่เหมาะสม

เมื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายผู้สูงอายุในประเทศสวีเดน ประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศไทย สำหรับการดูแลสุขภาพระยะยาวนั้น ประเทศไทยควรนำเรื่องการดูแลสุขภาพระยะยาวในประเทศสวีเดนมาพัฒนากฎหมายผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยให้การดูแลสุขภาพของประชาชนถือเป็นหน้าที่ของรัฐ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดูแลสุขภาพการจัดบริการและสวัสดิการสิ่งอำนวยความสะดวกผู้สูงอายุ เช่น บริการที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง บริการผู้ช่วยเหลือทางเทคนิค การปรับปรุงสภาพที่พักอาศัยให้สอดคล้องเหมาะสมกับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ และสำหรับขอบเขตของการได้รับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุนั้นประเทศไทยควรนำเรื่องขอบเขตของการได้รับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุในประเทศสหรัฐอเมริกามาพัฒนากฎหมายผู้สูงอายุในประเทศไทยให้มีการขยายการคุ้มครองครอบครัว

กล่าวคือในกรณีสงเคราะห์ครอบครัว คำว่าครอบครัว หมายถึง บุตรตามกฎหมาย คู่สมรส และ บิดามารดาได้รับสิทธิในการเข้ารับบริการทางการแพทย์

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า

1. ปัญหาการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุตามกฎหมายไทย พบว่า 1) การดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวยังไม่เพียงพอ ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงที่มีลักษณะติดเตียง ติดบ้านต้องพึ่งพิงคนอื่นช่วยดูแล ย่อมส่งผลทำให้รัฐบาลต้องเพิ่มงบประมาณค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการและการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้นเพื่อดูแลผู้สูงอายุ รัฐจึงมีความจำเป็นต้องเพิ่มทักษะในการดูแลผู้สูงอายุในมิติส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาลและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้สูงอายุ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแลผู้สูงอายุ (อัญชิษฐา ศิริคำเพ็ง และภาคี โพธิ์สิงห์, 2560) 2) สิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุที่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน แต่กฎหมายผู้สูงอายุให้คุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุที่ร่างกายปกติกับผู้สูงอายุที่พิการเหมือนกัน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากผู้สูงอายุที่พิการจะมีความต้องการสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพที่มากกว่าผู้สูงอายุที่มีร่างกายปกติ โดยผู้สูงอายุที่พิการจะมีภาระและความยากลำบากในการดำเนินชีวิตมากกว่าผู้สูงอายุที่ร่างกายปกติ (Thomas & Mor, 2013) 3) ปัญหาการคุ้มครองสิทธิประโยชน์ยังไม่ครอบคลุมการสงเคราะห์ครอบครัวของผู้สูงอายุที่มีรายได้น้อย ซึ่งมีความจำเป็นเนื่องจากผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนแต่มีภาระในการอุปการะเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัวต่อไปหรือกรณีผู้สูงอายุถึงแก่ความตายจะส่งผลกระทบโดยตรงไปยังครอบครัว (Thomas & Mor, 2013)

2. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุระหว่างประเทศไทย ประเทศสวีเดน และประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า 1) ความเหมือนกันของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสวีเดน คือ การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเหมือนกัน คือ (1) การดูแลผู้สูงอายุในด้านการแพทย์ตามสถานที่ดูแล เช่น การดูแลในโรงพยาบาล การดูแลผู้สูงอายุติดบ้าน ติดเตียง การดูแลในชุมชน และการดูแลที่บ้าน (2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแลระยะยาว และ (2) ความแตกต่างกันของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศสวีเดน คือ นิยามคำว่าผู้สูงอายุแตกต่างกัน คือ (1) ผู้สูงอายุในประเทศไทย 65 ปี บริบูรณ์ ส่วนผู้สูงอายุในประเทศไทย 60 ปี บริบูรณ์ (2) ประเทศสหรัฐอเมริกามีการดูแลระยะยาวให้แบ่งการดูแลผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการ แตกต่างกับประเทศไทยและประเทศสวีเดนไม่ได้แบ่งการดูแลผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการ (3) ประเทศสหรัฐอเมริกามีสวัสดิการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุและครอบครัวที่มีฐานะยากจนโดยใช้เกณฑ์รายได้ต่ำ แต่ประเทศไทยกับประเทศสวีเดนมีสวัสดิการให้ความช่วยเหลือเฉพาะผู้สูงอายุ ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือครอบครัวของผู้สูงอายุ (4) ประเทศสวีเดนมี

การนำเทคโนโลยีสวัสดิการมาใช้กับผู้สูงอายุในเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกามีการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ การมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพสนับสนุนระบบบริการสุขภาพ แต่ประเทศไทยยังไม่มีเทคโนโลยีสวัสดิการมาใช้ดูแลผู้สูงอายุเป็นการเฉพาะ

3. พัฒนากฎหมายการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุที่เหมาะสม สำหรับแนวทางการขับเคลื่อนความคุ้มครองผู้สูงอายุ ได้มีการปรับตัวหลังเกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ที่สังคมปัจจุบันและสังคมผู้สูงอายุอยู่ในภาวะเจ็บป่วย ภาวะเศรษฐกิจถดถอย เป็นเรื่องที่รัฐต้องทบทวนและนำไปสู่การกำหนดแนวทางขับเคลื่อน โดยควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ให้ผู้สูงอายุควรจะได้รับสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ มีดังนี้

1) ประเทศไทยควรจะใช้การดูแลระยะยาวตามประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศต้นแบบในการดูแลระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีและไม่เป็นภาระของครอบครัว และมีศูนย์ผู้สูงอายุมีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลถึงบ้านโดยผู้สูงอายุไม่ต้องจ่ายเงิน (Thomas & Mor, 2013) แต่ประเทศไทยไม่ควรจะใช้ตามประเทศสวีเดนมีการดูแลระยะยาวผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการเหมือนกันเพราะผู้สูงอายุที่พิการที่มีความยากลำบากในการดำเนินชีวิตจึงมีความจำเป็นได้รับความช่วยเหลือในการดำรงชีพมากกว่าผู้สูงอายุที่ปกติ ประเทศไทยควรที่จะเพิ่มเติมการดูแลระยะยาวให้แบ่งการดูแลผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการและบริการดูแลถึงบ้านโดยผู้สูงอายุไม่ต้องจ่ายเงิน

2) ประเทศไทยควรใช้การเพิ่มสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุที่พิการตามประเทศสหรัฐอเมริกาเนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาเพิ่มความดูแลผู้สูงอายุที่พิการเนื่องจากมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันทำให้ตอบสนองต่อความจำเป็นในการดำรงชีพ แต่ประเทศไทยไม่ควรใช้ตามประเทศสวีเดนเพราะให้คุ้มครองสิทธิและสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการเหมือนกัน ประเทศไทยควรจะมีการจ่ายเบี้ยยังชีพแบ่งเป็นผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุพิการและเพิ่มค่าครองชีพผู้สูงอายุที่พิการ

3) ประเทศไทยควรใช้การคุ้มครองสิทธิประโยชน์แก่ครอบครัวตามประเทศสหรัฐอเมริกาเนื่องจากให้การคุ้มครองสิทธิประโยชน์ไปถึงครอบครัวหมายถึงบุตรตามกฎหมาย คู่สมรส และบิดามารดา เพราะผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจนแต่มีภาระในการอุปการะเลี้ยงดูบุคคลในครอบครัว แต่ประเทศไทยไม่ควรใช้ตามประเทศสวีเดนเพราะมิได้ครอบคลุมการสงเคราะห์ครอบครัวของผู้สูงอายุที่มีฐานะยากจน ประเทศไทยควรที่จะเพิ่มเติมขยายการคุ้มครองครอบครัวของผู้สูงอายุหมายถึงบุตรตามกฎหมาย คู่สมรส และบิดามารดา

4) ประเทศไทยควรใช้เทคโนโลยีสวัสดิการตามประเทศสวีเดนเนื่องจากประเทศสวีเดนเป็นรัฐสวัสดิการที่มีการพัฒนาการเข้าถึงเทคโนโลยีสวัสดิการของผู้สูงอายุ ทำให้เพิ่มทักษะการใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นเพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงสิทธิสวัสดิการด้านสุขภาพอย่างทั่วถึง และมีการ

ยกระดับมาตรฐานการดูแลผู้สูงอายุด้านความเป็นอยู่โดยใช้เทคโนโลยี โดยจัดทำแอปพลิเคชัน การดูแลถึงบ้าน การดูแลเจ็บป่วยในภาวะฉุกเฉิน สัญญาณเตือนภัย GPS ในภาวะฉุกเฉิน การช่วยเหลือผู้สูงอายุที่พิการในการเดินทาง แต่ไม่ควรใช้ตามประเทศสหรัฐอเมริกาเนื่องจาก ประเทศสหรัฐอเมริกามีได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีสวัสดิการ ประเทศไทยควรที่จะเพิ่มเติมการนำเทคโนโลยีสวัสดิการมาใช้ดูแลผู้สูงอายุ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ประเด็น	พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546	สิ่งที่แก้ไขเพิ่มเติมหรือพัฒนา
1. การดูแลระยะยาว	การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกแก่ผู้สูงอายุ	การดูแลระยะยาวให้แบ่งการดูแลผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุที่พิการ และบริการดูแลถึงบ้าน
2. ผู้สูงอายุที่พิการ	การจ่ายเบี้ยยังชีพเป็นรายเดือนอย่างทั่วถึง	การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่ปกติกับผู้สูงอายุพิการและเพิ่มค่าครองชีพผู้สูงอายุที่พิการ
3. ครอบครัวของผู้สูงอายุ	ไม่มี	การคุ้มครองครอบครัวผู้สูงอายุหมายถึงบุตรตามกฎหมาย คู่สมรส และบิดามารดา
4. เทคโนโลยีสวัสดิการ	ไม่มี	การนำเทคโนโลยีสวัสดิการมาใช้ดูแลผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ส่วนที่สองเป็นข้อเสนอแนะทางปฏิบัติ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การดูแลสุขภาพระยะยาวนั้น ควรจะพัฒนานโยบายผู้สูงอายุในการดูแลสุขภาพระยะยาวให้แยกผู้สูงอายุปกติกับผู้สูงอายุพิการ
2. การได้รับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุ ควรจะพัฒนานโยบายผู้สูงอายุโดยเพิ่มเติมให้มีการขยายการคุ้มครองครอบครัวของผู้สูงอายุและเพิ่มการดูแลผู้สูงอายุพิการ

ข้อเสนอแนะทางปฏิบัติ

1. ควรจะนำเทคโนโลยีสวัสดิการใช้กับการดูแลผู้สูงอายุ โดยจัดทำแอปพลิเคชันการบริการดูแลถึงบ้าน สัญญาณเตือนภัย GPS ในภาวะฉุกเฉิน การบริการเครื่องอุปโภคบริโภค การช่วยเหลือผู้สูงอายุพิการในการเดินทาง
2. ควรจะบริการดูแลในบ้านที่พักอาศัยให้แก่ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถดูแลตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2562

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา บุญธรรมเจริญ และศิริพันธุ์ สาสัตย์. (2008). ระบบการดูแลระยะยาว: การวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อเสนอแนะเชิงนโยบาย. *Rama Nurs Journal* 14(3), 385-397.
- เกษรา โพธิ์เย็น. (2562). สังคมผู้สูงอายุ: โอกาสของธุรกิจที่ยั่งยืนในอนาคต. *วารสารวิทยาการการจัดการปริทัศน์*, 21(1), 201-209.
- ณัฐภัทร พระทอง. (2563). ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดารารัตน์ อานันทนະສຸວຸດ. (2562). โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายหรือมาตรการเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของผู้สูงอายุ: กรณีการเลือกปฏิบัติในผู้สูงอายุ (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- วิจิตร ระวิวงศ์. (2532). อนาคตของสวัสดิการสังคมในประเทศไทย. (รายงานผลการวิจัย) กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติสาขาสังคมวิทยา.
- ศิริวรรณ อรุณทิพย์ไพฑูรณ์. (2563). สังคมสูงวัย ความท้าทายประเทศไทย. (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- สุดาร์ตน์ สุตสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 7(1), 73-82.
- อัญชิษฐา ศิริคำเพ็ง และภักดี โพธิ์สิงห์. (2560). การดูแลผู้สูงอายุระยะยาวที่มีภาวะพึ่งพิงในยุคมประเทศไทย 4.0. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 17 (3), 236-243.
- Frennert, S & Baudin, K. (2021). The concept of welfare technology in Swedish municipal eldercare. *Disability and Rehabilitation Journal* 43(9), 1220-1227.
- Rättsdatabaser, R. (2001). Social Service Act of Sweden. Retrieved on March 2020 from https://www.ilo.org/dyn/natlex4.detail?p_isn=60673.
- Sanna, K. (2021). *The application and development of welfare technology in Swedish multiple care: a qualitative study of procurement practices among multiple actors*. Stockholm: Institute of Technology.
- Thomas, K S. & Mor, V. (2013). The Relationship between Older Americans Act Title III State Expenditures and Prevalence of Low-Care Nursing Home Residents. *Health Services Research Journal*. 48(3), 1215-1226.

**ความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19
และแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว***
**THE WELL-BEING IN THE COVID-19 EPIDEMIOLOGICAL SITUATION AND
GUIDELINES FOR REDUCING DOMESTIC VIOLENCE PROBLEMS**

จามรี พระสุนิล, ต้องรัก จิตรบรรเทา
Jamaree Prasunin, Tongrak Jitbantao
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Jamaree.pra@crru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ใช้วิธีวิทยาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาสาเหตุ แนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบทจังหวัดเชียงรายและสถานการณ์การระบาดวิทยาของโรคอุบัติใหม่ โควิด-19 ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาครอบครัว เด็ก และสตรี ผู้นำทางศาสนา ตัวแทนหน่วยงานด้านการศึกษาและสาธารณสุข นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม รวมถึงผู้ที่เคยถูกระบาดความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 50 คน

ผลการวิจัยพบว่า ความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 ของประชาชน มีจุดเริ่มต้นจากความผาสุกในครอบครัว และคุณภาพของการมีสุขภาพและสุขภาพใจที่ดี มั่นคง สามารถพึ่งตนเองได้ และผลการวิจัยค้นพบสาเหตุและองค์ประกอบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ 1) สถานการณ์บริบทสังคม 2) สถานการณ์ทางเศรษฐกิจและ 3) สภาพแวดล้อมทางสังคมและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยมีแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 ของจังหวัดเชียงราย คือ การสร้างค่านิยมและร่วมสร้างความเข้าใจ กลไกทางสังคมต้องไม่เพิกเฉยต่อความรุนแรงในครอบครัว ภาครัฐและท้องถิ่นต้องสนับสนุนผู้ถูกทำร้ายอย่างครอบคลุมทุกมิติ

คำสำคัญ: ความรุนแรงในครอบครัว; ความอยู่เย็นเป็นสุข; โควิด-19

Abstract

This qualitative research method was to study the cause solutions that were consistent with enhancing well-being in the context of Chiang Rai Province and the epidemic situation of the emerging COVID-19 pandemics. Key informants were community leaders, representatives of local administrative officers, leaders, government agency supporting the development of family's children and women, religious leaders, educators and public health officers, academicians in social development and those who were subjected to domestic violence, totaling 50 informants.

The results showed that the well-being of the people in the COVID-19 situation began with family well-being and the balance of having good physical and mental health, stability and self-reliance. For the causes of domestic violence problems were 1) social context, 2) economic situation and 3) socialization process. The guidelines to reduce family violence problems to promote well-being in the situation of COVID-19 of Chiang Rai Province was to create values and create mutual understanding. Social mechanisms must not ignore domestic violence. Government and local administrative organizations must support the victims in all dimensions.

Keywords: Family violence; Well-being; Covid-19

บทนำ

โรคอุบัติใหม่โควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คนอย่างมาก ทั้งด้านสาธารณสุข เศรษฐกิจ และสังคม ในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับการป้องกันและยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทั้งในระดับบุคคล สังคม ตลอดจนนโยบายของภาครัฐ ซึ่งในมิติสังคมไทยมีมาตรการในการให้ประชาชนกักตัวอยู่ที่บ้าน ปิดสถานที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ ทั้งสถานศึกษา สถานที่ทำงาน สถานบันเทิงและพื้นที่สาธารณะหลายแห่ง ในขณะเดียวกันมีข้อมูลจากองค์การสหประชาชาติ ระบุว่า ประเทศไทยมีสถิติตีความรุนแรงต่อเด็กและผู้หญิง ติดอันดับ 1 ใน 10 ของโลกอย่างต่อเนื่อง โดย 1 ใน 3 เป็นความรุนแรงทางด้านจิตใจ ขณะที่กลุ่มที่ออกมาเปิดเผยเรื่องราวที่ถูกกระทำรุนแรง และร้องขอความช่วยเหลือ มีน้อยมากเพียงร้อยละ 17 จากทั้งหมด นอกจากนี้ ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงในครอบครัวในปี 2562 อ้างใน ฐิติพร โยทาพันธ์ (2563) พบว่า เกิดความรุนแรงในครอบครัว 1,376 เหตุการณ์ แต่มีการดำเนินคดีเพียง 354 คดี ซึ่งไม่ถึง

ครึ่งของจำนวนเหตุการณ์จริงทั้งหมด โดย 53% ถูกกระทำความรุนแรงโดยคู่รักหรือคนในครอบครัว ซึ่งผู้กระทำความรุนแรงมากกว่าครึ่งเป็นคนคุ้นเคย หรือบุคคลในครอบครัว โดยสถานที่เกิดเหตุเกิดมักจะเป็นในที่พักของผู้ถูกกระทำ หรืออาจกล่าวได้ว่า คือที่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลระดับสากล ที่คณะกรรมการต่อต้านความรุนแรงในครอบครัวของอังกฤษและเวลส์ ระบุว่าในเดือนมีนาคม 2563 ที่ผ่านมา ในสหราชอาณาจักรมีการโทรศัพท์ไปขอความช่วยเหลือเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 65 เช่นเดียวกับเมือง ๆ หนึ่งในมณฑลหุบเขา ประเทศจีน ซึ่งมีรายงานว่า ตำรวจได้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้น 3 เท่า เทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปีที่แล้ว ซึ่งร้อยละ 90 ของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นนั้นเชื่อมโยงกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 (บุญวรา สุมะโน เจน พิงพร, 2563)

จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดหนึ่งที่ถูกอ้างว่ามีสถานการณ์ด้านสถาบันครอบครัวที่กำลังประสบปัญหาอย่างมาก โดยเฉพาะปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จากรายงานแผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2561 – 2564 เกี่ยวสถิติความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว ของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2564) พบว่า มีสถิติความรุนแรงระหว่างปี 2557 – 2560 เพิ่มขึ้นถึง 62% ซึ่งสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน เกิดจากหลายปัจจัย ซึ่งพบว่าเกิดจากปัญหาภายในครอบครัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคมเป็นส่วนใหญ่

ท่ามกลางสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและการระบาดวิทยาของโรคอุบัติใหม่ดังกล่าว ในเชิงนโยบายของประเทศไทยได้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างครอบคลุมทั้งมิติด้านสุขภาพร่างกายและสภาวะจิตใจ โดยมีดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทยที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือวัดความสุขของคนไทย ซึ่งเป็นผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะ 5 ปี ตั้งแต่ฉบับที่ 10 จนถึงแผนปัจจุบันคือฉบับที่ 12 โดย ดัชนีอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การมีสภาวะ 2) ครอบครัวอบอุ่น 3) ชุมชนเข้มแข็ง 4) เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม และ 5) สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศสมดุล และ 6) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น การแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจึงควรดำเนินการควบคู่ไปกับการส่งเสริมความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 และควรมีการพัฒนาภูมิคุ้มกันที่ดีให้ชุมชน สังคม สามารถรู้เท่าทัน สามารถลดและป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้เป็นอย่างดีและเป็นความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงการเฝ้าระวังความรุนแรงในครอบครัวในจังหวัดเชียงรายซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการเสริมสร้างและเป็นข้อเสนอแนะความอยู่เย็นเป็นสุข

ในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 จากแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว รวมไปถึงการต่อยอดสู่การวิจัยในพื้นที่และบริบทที่แตกต่างกันออกไปทั้งในระดับ ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 และแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจะสามารถเป็นแนวทางกำหนดนโยบายด้านสุขภาพองค์รวมทั้งในระดับชุมชน จังหวัด และสังคมตามเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษา สาเหตุ แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบทจังหวัดเชียงรายและสถานการณ์การระบาดวิทยาของโรคอุบัติใหม่ โควิด-19

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ในการวิจัยนี้มีการศึกษาข้อมูลทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข และสถานการณ์การระบาดวิทยาโควิด-19รวมถึงบริบทจังหวัดเชียงรายที่เกี่ยวข้องกับสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวที่จะเป็นแนวทางในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลหลัก พัฒนาเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และการวางแผนวิจัยต่อไปโดยมีการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ที่สำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำใด ๆ โดยมีมุ่งประสงค์ให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพของบุคคลในครอบครัว หรือบังคับ หรือใช้อำนาจครอบงำผิดครองธรรม ให้บุคคลในครอบครัวต้องกระทำการ ไม่กระทำการ หรือยอมรับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดโดยมิชอบ แต่ไม่รวมถึงการกระทำโดยประมาท ทั้งนี้ ได้มีผลการศึกษาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว การอธิบายการก่อรูปของพฤติกรรมความรุนแรงในครอบครัว อธิบายได้โดยแนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายทั้งแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา นอกจากนี้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดครอบครัว พบว่า ครอบครัวเป็นทั้งกลุ่มและสถาบันที่สำคัญที่สุด เป็นช่วงเวลาที่คุณภาพของคนเราตั้งแต่วัยเด็กกำลังก่อรูปและพัฒนาขึ้นมาความใกล้ชิดสนิทสนมและโอกาสที่ติดต่อสัมพันธ์กันได้ ต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงวัยรุ่น ครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญมากเป็นพิเศษในการพัฒนาแบบแผนความประพฤติที่เด็กจะแสดงออกมาให้ปรากฏแก่สังคม โดยมีผลการวิจัยของ หนึ่งหทัย ขอผลกลาง (2550) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยแห่งการดำรงอยู่หรือล่มสลายของครอบครัว รวมถึงผลการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว และผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ฟังโคสูง ผู้อำนวยการมูลนิธิส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม พบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นสาเหตุหลักคือสมาชิกในครอบครัวไม่ให้เกียรติ และมองว่าค่านิยมผู้ชายคือผู้ก่อปัญหาส่วนใหญ่ เนื่องจากมีพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงก็คือการโต้เถียงประกอบกับการใช้ถ้อยคำที่ด่าทอ บั่นทอนจิตใจ การใช้อารมณ์ และพฤติกรรมการ

นอกใจ (ชุดินาฏ พงษ์ทองวัฒนา, 2561) ส่วนปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง คือ พฤติกรรมลอกเลียนแบบบุคคลในบ้านที่คุ้นเคยหรือบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด การใช้ถ้อยคำ การใช้สารเสพติด การทำตัวเป็นผู้นำ และระบบแข่งขันภายในครอบครัว รวมทั้ง นพ.ทวีศิลป์ วิษณุโยธิน โฆษกกระทรวงสาธารณสุข (ชุดินาฏ พงษ์ทองวัฒนา, 2561) กล่าวว่า ความรุนแรงในครอบครัว เกิดจาก 3 ปัจจัยหลัก คือ ตัวบุคคล ครอบครัว และสังคม หรือพฤติกรรมเลียนแบบ

ดังนั้น ความรุนแรงในครอบครัวจึงไม่ใช่เรื่องส่วนตัวแต่เป็นเรื่องส่วนรวม และงานวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 จากแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่ชุมชนและสังคมจะสามารถสังเกตและร่วมสร้างความเข้าใจ รวมถึงสามารถเข้าช่วยเหลือได้ทันที่ทั้งที่ นำสู่กลไกทางสังคมที่ไม่เพิกเฉยต่อความรุนแรงในครอบครัว และการสนับสนุนเยียวยาจากภาครัฐร่วมด้วย

2. แนวคิดการมีส่วนร่วมและภาคีเครือข่าย

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึงการมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมกับประโยชน์ การมีส่วนร่วม เป็นการเข้าไปเกี่ยวข้องทางความคิด จิตใจ อารมณ์ และทางกายในทุกระดับ ทั้งในระดับ ครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศ ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาในปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม รวมถึงตกลงยอมรับได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ได้มีการดำเนินการแก้ปัญหาความไม่เรียบร้อยต่างๆ

ส่วน เครือข่าย (Network) คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน

แนวคิดสุขภาวะ และความอยู่เย็นเป็นสุข

สุขภาวะ คือ การมีสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตที่ดี และมีสติปัญญา ในระดับคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ และไม่ถูกหลอกหรือชักจูงจากบุคคลอื่นได้ง่าย นอกจากนี้ในมิติประเทศไทย ได้มีการกำหนดดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย ขึ้นในปี 2550 โดยได้กำหนดให้องค์ประกอบด้านการมีสุขภาวะเป็นองค์ประกอบแรกจากทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีสุขภาวะ 2) ครอบครัวอบอุ่น 3) ชุมชนเข้มแข็ง 4) เศรษฐกิจเข้มแข็งและเป็นธรรม 5) สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์สมดุล และ 6) สังคมประชาธิปไตยที่มีธรรมาภิบาล

ซึ่งในปี 2555-2557 พบว่า คนไทยมีสุขภาวะดีขึ้นจากการพัฒนาคุณธรรม สติปัญญา และใฝ่รู้ และมีสุขภาพจิตที่ดี แต่ยังเจ็บป่วยด้วยโรคที่ป้องกันได้ และคุณภาพการเรียนรู้ยังเป็น

ปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข โดยในภาพรวมดัชนีการมีสุขภาวะปรับตัวเพิ่มจากร้อยละ 71.52 ในปี 2555 เป็นร้อยละ 72.82 ในปี 2557 เนื่องจากคนไทยมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเพิ่มขึ้น และเด็กและเยาวชนได้รับโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น และการประเมินความสุขของคนไทย หรือความอยู่เย็นเป็นสุขนี้เอง มีเรื่องครอบครัวอบอุ่นเป็น 1 ใน 6 องค์ประกอบหลัก โดยให้ความสำคัญกับประเด็นบทบาทหน้าที่ของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว และการพึ่งพิงตนเอง ซึ่งผลจากการประเมินเปรียบเทียบในปี 2558 ชี้ให้เห็นว่า ครอบครัวในสังคมไทยมีความอบอุ่นลดลง จากร้อยละ 68.31 ในปี 2556 เป็น 65.60 ในปี 2557

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งส่งเสริมและสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 จากแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและให้ความสำคัญกับทุกมิติของความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบทจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

1) รูปแบบการวิจัย

ในกระบวนการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการดำเนินงานเป็นขั้นตอนการดำเนินงาน 2 ระยะ ในระยะที่ 1 ศึกษาปัญหา และสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวบริบทจังหวัดเชียงรายและสถานการณ์การระบาดวิทยาโควิด-19 ใช้เครื่องมือการวิจัยสนทนากลุ่ม และประเด็นการสัมภาษณ์สาเหตุความรุนแรงในครอบครัวจังหวัดเชียงราย วิเคราะห์เชิงอุปนัย ส่วนในระยะที่ 2 เป็นกระบวนการถอดบทเรียน แนวทางแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบทจังหวัดเชียงรายและสถานการณ์การระบาดวิทยาของโรคอุบัติใหม่ โควิด-19 เพื่อเสนอแนวทางสร้างภูมิคุ้มกัน การเฝ้าระวังความรุนแรง ตลอดจนลดความรุนแรงในครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19

2) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก(Key Informants)ในกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เจาะจง (Purposive sampling) และกำหนดคุณสมบัติเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการขับเคลื่อนและพัฒนาสังคม ในการสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 และแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ได้แก่ ตัวแทนผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาครอบครัว เด็ก และสตรี ผู้นำทางศาสนา ตัวแทนหน่วยงานด้านการศึกษาและสาธารณสุข นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม รวมถึงผู้ที่เคยถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว จำนวน 50 คน ดังนี้

2.1 ตัวแทนผู้นำชุมชน 18 คน

2.2 ตัวแทนหน่วยงานด้านการศึกษาและสาธารณสุข 7 คน

2.3 ตัวแทนผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนการพัฒนาครอบครัว เด็ก และสตรี 10 คน

2.4 ผู้นำศาสนา 4 คน

2.5 บุคคลที่ถูกระทำความรุนแรง 6 คน

2.6 นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสังคม 5 คน

3) เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัย ได้แก่แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ โดยดำเนินการกำหนดและสร้างประเด็นการสนทนากลุ่ม และแนวคำถามการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวบริบทจังหวัดเชียงราย และสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งมีการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องและร่วมเสนอแนวทางลดปัญหา สร้างภูมิคุ้มกัน การเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยผู้วิจัยสร้างกรอบแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มแบบปลายเปิดสำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก

4) กระบวนการรวบรวมข้อมูล

4.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและสถานการณ์ระบาดวิทยาของโรคอุบัติใหม่โควิด-19

4.2 กำหนดแนวทางในการศึกษา ทั้งในเชิงเนื้อหา และในเชิงบุคคลที่เหมาะสมกับการศึกษาในเชิงลึกจากการทบทวนเอกสาร รวมถึงการลงพื้นที่สำรวจบริบทชุมชนและประสานงานขั้นต้น

4.3 ลงพื้นที่เบื้องต้น โดยการทำหนังสือแนะนำตัวและขออนุญาตเข้าสู่พื้นที่วิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และนำไปติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการในการลงพื้นที่ และพบปะพูดคุยกับผู้นำชุมชน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสาเหตุความรุนแรงในครอบครัว ผลกระทบและสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด-19 ที่จะเป็นแนวทางในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลหลัก พัฒนาเครื่องมือ เก็บรวบรวมข้อมูล และการวางแผนวิจัยต่อไป

4.4 ขึ้นเตรียมเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ ประเด็นสำหรับการสนทนากลุ่ม กรอบคำถามในแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ภายใต้แนวคิดวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีลักษณะเป็นประเด็นคำถามปลายเปิดที่สามารถปรับได้ตามบริบทของพื้นที่ที่ศึกษาและปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ร่วมกับวิธีการสังเกตทั้งอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการร่วมสนทนากลุ่มและการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน/ พื้นที่ และวิธีการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาประกอบการตรวจสอบข้อมูลจากการสนทนากลุ่มที่รวบรวมได้อีกทางหนึ่งด้วย

4.5 ขึ้นก่อนลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ผู้วิจัยติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการในพื้นที่เพื่อนัดหมายวันเวลาและสถานที่ที่จะเข้าไปในชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4.6 ขั้นการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนที่ได้วางไว้ นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ภาคสนาม ได้แก่ สมุดจดบันทึก อุปกรณ์บันทึกภาพ และเสียง โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลหลักก่อนดำเนินการบันทึกภาพและเสียงทุกครั้ง

5) การวิเคราะห์

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 3 ขั้นตอน คือ 1) การลดข้อมูล (Data deduction) เป็นกระบวนการจัดการข้อมูล การเปลี่ยนแปลงข้อมูลดิบให้พร้อมนำไปใช้ โดยดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการเก็บข้อมูล ใช้วิธีการสรุป การจัดกลุ่ม ร่างหัวข้อย่อย และจำแนกกลุ่มข้อมูล 2) การจัดรูปแบบข้อมูล (Data display) เป็นการสร้างรูปแบบการนำเสนอข้อมูล เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย เช่น การนำเสนอข้อมูลแบบผังเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เป็นต้น และขั้นตอนที่ 3) การร่างข้อสรุปและการยืนยัน (Conclusion drawing and verification) เป็นการตีความทำความเข้าใจ รูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา นำไปสู่ข้อสรุปที่นำเสนอในรายงานการวิจัยโดยเป็นข้อสรุปที่ได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรง

โดยผู้วิจัยใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์ข้อมูลตลอดเวลาในระหว่างการทำวิจัย ใช้การบรรยาย หรือพรรณนาตามกรอบแนวคิด และระหว่างเก็บรวบรวมข้อมูล มีการจัดกระทำกับข้อมูลและมีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัย เรื่อง ความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 และแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จากกระบวนการศึกษา สาเหตุ แนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบทจังหวัดเชียงรายและสถานการณ์การระบาดวิทยาของโรคอุบัติใหม่ โควิด-19 นั้น ผลการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์ในผู้ให้ข้อมูลหลักการวิจัยได้เริ่มต้นจากกระบวนการประสานงานสร้างความเข้าใจและชี้แจงถึงความเป็นมาของการวิจัย ที่สะท้อนถึงข้อมูลบริบทจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดหนึ่งที่ถือได้ว่ามีสถานการณ์ด้านสถาบันครอบครัวที่กำลังประสบปัญหา และส่วนหนึ่งได้แก่ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จากรายงานแผนพัฒนาจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2561 – 2564 เกี่ยวกับสถิติความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว พบว่า มีสถิติความรุนแรงระหว่างปี พ.ศ. 2557 – 2560 เพิ่มขึ้นถึง 62% ซึ่งมีหลากหลายสาเหตุ และต้องการที่จะศึกษาข้อมูลจากการรับฟัง สนทนากลุ่ม และให้ความหมายของประเด็นดังกล่าวจากตัวแทนหรือกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงการพัฒนาภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับเด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนในชุมชนท้องถิ่น สังคม ท่ามกลางสถานการณ์ระบาดของโควิด-19 ซึ่งในจังหวัดเชียงรายถือว่ามีการ

เผื่อระวังที่ค่อนข้างเข้มงวดเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์กายภาพพื้นที่ชายแดน และภูมิสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การตีความอย่างมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ ความรุนแรงในครอบครัว องค์ประกอบ สาเหตุและลักษณะของความรุนแรงในครอบครัว ที่ผู้ให้ข้อมูลหลักแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับประสบการณ์มุมมองหรือปัญหาต่างๆ ของความรุนแรงในครอบครัว ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงราย จากนั้นกระบวนการสนทนากลุ่มจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับแนวทางแก้ไข ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบท จังหวัดเชียงรายและสถานการณ์การระบาดวิทยาของโรคอุบัติใหม่ โควิด-19 ภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมและสร้างความร่วมมือระหว่างภาคีเครือข่าย

นิยามความหมาย สาเหตุ และอิทธิพลทางสังคมต่าง ๆ พบว่า ความรุนแรงในครอบครัว ในบริบทของสังคมจังหวัดเชียงราย มีการถ่ายทอดประสบการณ์การสัมผัสการดำเนินชีวิต การแสดงความคิดเห็น ที่เป็นการตีความความรุนแรงในครอบครัว ว่าหมายถึง กรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวภายใต้มิติของสังคมไทย โดยจะเห็นว่าความรุนแรงในครอบครัวมีองค์ประกอบจากภายในครอบครัวเองและภายนอกครอบครัวเช่นสภาพแวดล้อมและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งในพื้นที่สะท้อนว่าความรุนแรงในครอบครัวนั้น มีลักษณะ ที่เป็นการสร้าง ความผิดปกติ หรือการทำร้าย ทั้งด้านร่างกาย ด้านวาจา และด้านจิตใจ โดยเกี่ยวข้องกับความใกล้ชิดของการกระทำ ความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงในเด็กและเยาวชนของครอบครัวนั้นมักเกิดมาจากภายในครอบครัวเอง หรือสัญลักษณ์เชิงอำนาจจากผู้ใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันในเด็กและเยาวชนก็สามารถสะท้อนปัญหาความรุนแรงที่มีจุดเริ่มต้นจากกลุ่มเพื่อนได้เช่นเดียวกัน ผนวกกับค่านิยมในสังคมไทยที่ว่าด้วยรักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงในบริบทสังคมปัจจุบัน ที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ หรือแม้แต่บริบทสังคมเชียงรายท่ามกลาง Covid-19 ล้วนส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม กับประเด็นเรื่องของความรุนแรงในครอบครัวไม่มากนักน้อย

ภาพที่ 1 กระบวนการศึกษา สาเหตุความรุนแรงในครอบครัวในสถานการณ์โควิด-19

สู่การเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบทจังหวัดเชียงราย

ดังนั้น การแลกเปลี่ยนชุดประสบการณ์เป็นบทเรียนสู่แนวทางการป้องกันและลดปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้น โดยสามารถกล่าวได้ว่านิยามความรุนแรงในครอบครัวมีลักษณะที่มองเห็นได้ชัดเจนมากที่สุดคือความรุนแรงทางด้านร่างกาย รองลงมาจะเป็นความรุนแรงทางด้านวาจา และความรุนแรงทางด้านจิตใจ ตามลำดับ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้วในบริบทจังหวัดเชียงราย ความรุนแรงทางด้านร่างกายและวาจาจะสามารถสังเกตเห็นได้ชัดเจนกว่าลักษณะความรุนแรงทางด้านจิตใจ โดยเฉพาะในเด็กและเยาวชน ที่มีสาเหตุและองค์ประกอบมาจาก 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

1. สถานการณ์บริบทสังคม ที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในมิติการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา รวมไปถึงการเลียนแบบสิ่งแวดล้อมทางสังคมต่างๆ หรือเชื่อมโยงกับ ค่านิยมและปัญหาการดื่มเครื่องดื่มมีเมาหรือยาเสพติด ทั้งเกี่ยวกับบุคคลที่สร้างความรุนแรงในครอบครัวและปัญหาในตัวเด็กและเยาวชนเอง

2. สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ทั้งปัญหาในครอบครัวเองตัวอย่างเช่นปัญหาภาวะหนี้สินหรือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจ รวมถึงการเปลี่ยนแปลง ที่เกี่ยวข้องกับสื่อ และ สภาพปัญหา เช่นการพนันเป็นต้น ซึ่งตรงจุดนี้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม มีประเด็นข้อเสนอแนะที่น่าสนใจในเรื่องของสถานการณ์และสาเหตุความรุนแรงในครอบครัวสามารถหยุดยั้งได้จากจุดเริ่มต้นในครอบครัวเองโดยให้ทัศนคติว่า "ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน" และในปัจจุบันนี้ ความเชื่อที่ว่ารักวัวให้ผูกรักลูกให้ตีนั้น สามารถมาตีความเพิ่มเติมได้ว่า การตีหมายถึงการอบรมสั่งสอนในทางที่ถูกที่ควร ไม่ใช่การทำร้ายหรือสร้างความรุนแรงทางด้านร่างกายรวมถึงมีข้อเสนอแนะในสถานภาพบทบาทของสถาบันการศึกษาและคณะครู ที่ว่าด้วยการลงโทษนักเรียนด้วยการตีในปัจจุบัน โดยมีกฎกระทรวงศึกษาธิการกำกับว่า ห้ามทำร้ายเด็ก

ด้วยวิธีการดีแม้ว่าจะเป็นการลงโทษนั้น ทำให้ปัจจุบันในลักษณะของบทลงโทษได้เปลี่ยนแปลงไป และอาจจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความรุนแรงในมิติอื่นๆได้ ซึ่งเป็นข้อสังเกตหนึ่งเท่านั้น

3. สภาพแวดล้อมทางสังคม ที่อาจก่อให้เกิดประสบการณ์และปัญหาส่วนบุคคลที่ฝังลึก กรณีที่มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว ทั้งในครอบครัวของตนเอง และในสภาพแวดล้อมทางสังคมในชุมชนที่ทำให้มีประสบการณ์ร่วม เช่น เพื่อนบ้านหรือปัญหาทะเลาะเบาะแว้งของสามี ภรรยา หรือสภาวะความไม่เม้าของตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่สู่พฤติกรรมการเล่นแบบของเด็ก เป็นต้น

นอกจากนี้ มีข้อเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19 และบริบทจังหวัดเชียงราย สามารถสรุปได้ว่า ในสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและค่านิยมเกี่ยวกับทุนนิยมที่มีการเปรียบเทียบแข่งขันและความท่งเหินของสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจทางสังคม เช่น การพัฒนาเด็กและเยาวชน ด้วยกรอบการมีส่วนร่วมของ "บวร" บ้าน วัด โรงเรียน มีการคลายความสัมพันธ์ไปมาก อีกทั้ง ปัจจุบันนี้เป็นยุคสมัยของโลกาภิวัตน์ และการสื่อสารในสังคมดิจิทัล ทำให้ ปัญหาความรุนแรงบางครั้งมีทั้งปัญหาความรุนแรงที่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย และปัญหาความรุนแรงที่ซ่อนอยู่ภายใน เช่น การ BullyCyber หรือปัญหาความเหลื่อมล้ำ เป็นต้น

จึงสามารถสรุปแนวทางป้องกัน แก้ไขปัญหา ฝ่าละออง และลดความรุนแรงในครอบครัว ที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขในบริบทจังหวัดเชียงรายและสถานการณ์โควิด-19 โดยบูรณาการกับภาคีเครือข่าย อย่างน้อย 3 ภาคีเครือข่ายได้แก่ ครอบครัว ชุมชน และสถาบันทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ครอบครัว ที่เป็นสถาบันที่ปมเพาะ ป้องกันปัญหาความรุนแรง และพัฒนาศักยภาพบุคคล / ประชาชนในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุข

2) ชุมชน ที่เป็น สถาบัน ในการหล่อหลอม สร้างค่านิยมและบทบาท ในด้านกระบวนการการควบคุมทางสังคมสู่ระดับกฎหมายในการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

3) สถาบันทางสังคม ที่มีขอบข่ายและขอบเขตขนาดใหญ่กว่ามีติครอบครัวและชุมชน ก็จะเป็นสถาบันหรือองค์กร ที่เป็นภาคีเครือข่ายความร่วมมือ ในการป้องกันและแก้ไขรวมถึงลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ เพื่อเสริมสร้างแนวทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19 บริบทจังหวัดเชียงรายโดยสถาบันทางสังคมจะต้องใช้ความร่วมมือในการสร้างสรรค์แนวทางเชิงโครงสร้าง เช่น ระบบ กลไก การขับเคลื่อน ที่จะนำไปสู่การสร้างกระบวนการทางสังคม ในการปมเพาะทางด้านจิตใจ การดำเนินการและกิจกรรมที่สะท้อนถึงการขัดเกลาทางสังคม ในด้านปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนี้ โดยการสนทนากลุ่มในกระบวนการวิจัยครั้งนี้พบว่าสถาบันทาง

สังคมที่มีความสำคัญ ในการจัดการ พัฒนา สร้างกลไกและผู้นำในการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวนั้น หลักๆที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งได้แก่ โรงเรียนและสถาบันการศึกษา เพราะว่าเป็นองค์กรที่บ่มเพาะวัยเด็กและเยาวชนแม้ว่าในปัจจุบันด้วยสถานการณ์การระบาดของ Covid-19 จะเป็นการเรียนออนไลน์ก็ตาม แต่กลุ่มเพื่อน ๆ ก็ยังเป็นคนที่มีความบทบาทในการสร้างค่านิยมให้กับเด็กและเยาวชนอย่างใกล้ชิดที่สุดนอกจากครอบครัว ดังนั้นโรงเรียนและสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นภาคีเครือข่ายความร่วมมือที่สำคัญอย่างยิ่งในการสร้างแนวทางเฝ้าระวัง แก้ไขปัญหา และลดความรุนแรงในครอบครัวที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19บริบทจังหวัดเชียงรายได้ ทั้งในวัยเด็ก เยาวชน และทุกช่วงวัย รวมถึงในพื้นที่จังหวัดเชียงรายเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม แต่มีพุทธศาสนิกชนและศาสนาพุทธ ที่มีพิธีกรรม และบทบาทในการเข้ามาส่งเสริมในเรื่องการพัฒนาชีวิตต่าง ๆ อย่างสอดคล้องสัมพันธ์ กับศาสนาที่หลากหลายในจังหวัดเชียงรายและทุกศาสนาสามารถบ่มเพาะทางจิตใจในการสร้างความดี อันจะเชื่อมโยงให้สามารถลดปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้จากความเข้าใจและการใช้คุณงามความดีหรือคุณธรรมเป็นกลไกในการขับเคลื่อน

ดังนั้นการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19 ด้วยแนวทางการเฝ้าระวัง แก้ไขปัญหา และลดความรุนแรงในครอบครัวสามารถสรุป ได้ดังนี้

1. ประเด็นการลดความรุนแรง เป็นเรื่องที่ต้องสร้างความเข้าใจ และการสร้างความร่วมมือตั้งแต่ในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน โดยความรุนแรงในที่นี้ หมายรวมทั้งความรุนแรงในครอบครัวและความรุนแรงทุกรูปแบบที่ปรากฏในสังคม สื่อ ชุมชน

2. บทบาทของสังคมต่อการเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19 ด้วยแนวทางการเฝ้าระวัง แก้ไขปัญหา และลดความรุนแรงในครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการควบคุมทางสังคม และกลไกทางสังคมที่ช่วยลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยมีตัวอย่างกิจกรรมที่นำเสนอได้แก่การเข้าค่ายคุณธรรมในเด็กและเยาวชนการเข้าค่ายผู้ปกครองในกลุ่มผู้ปกครองเด็กและเยาวชน การอบรมให้ความรู้และพัฒนาศักยภาพตัวแทนชุมชนที่ร่วมขับเคลื่อนในการพัฒนาศักยภาพและแก้ไขปัญหา โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานโดยสังเขปดังนี้

- 2.1 เริ่มต้นที่ครอบครัวในการบ่มเพาะต้นกล้าคุณธรรม อย่างเด็กและเยาวชนในจังหวัดเชียงรายที่จะก่อให้เกิดกลไกการขัดเกลาทางสังคม ที่มาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันของเด็กในกลุ่มเพื่อนในชุมชน ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรง

- 2.2 กิจกรรมของครอบครัวและชุมชนสังคม ที่เป็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์อันเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม และสื่อโซเชียล อันเป็นประเด็นเชิงสร้างสรรค์ที่จะบ่มเพาะการมีส่วนร่วม และสร้างความเข้าใจร่วม การเลียนแบบที่ดี และการเปรียบเทียบ ในการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

- 2.3 ทุกภาคส่วนมีบทบาทร่วมในการส่งเสริมตัวอย่างเช่น สถาบันการศึกษาและโรงเรียน สถาบันศาสนา และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

สาเหตุ ปัญหา และนิยามความรุนแรงในครอบครัว จากผลการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามลักษณะของความรุนแรงทางด้านร่างกาย ความรุนแรงทางด้านวาจา และความรุนแรงทางด้านจิตใจ โดยมีประเด็นสาเหตุหลักมาจากตัวตนของผู้กระทำความรุนแรง และมีองค์ประกอบปัจจัยเชิงสาเหตุหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) สถานการณ์บริบทสังคม ที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมในมิติการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม รวมถึงการเลียนแบบสิ่งแวดล้อมทางสังคม และค่านิยม 2) สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ทั้งปัญหาในครอบครัวเองตัวอย่างเช่นปัญหาภาวะหนี้สินหรือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต ที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจ รวมถึงการเปลี่ยนแปลง ที่เกี่ยวข้องกับสื่อ และสภาวะปัญหา เช่นการพนัน หรือ โควิด-19 เป็นต้น 3) สภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม / ชุมชนนั้น ๆ ซึ่งหากพิจารณาแล้วการจะขับเคลื่อนให้เกิดแนวทางการแก้ปัญหา ลดความรุนแรงในครอบครัวเพื่อนำสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขท่ามกลางสถานการณ์โควิด-19 และบริบทจังหวัดเชียงรายจะเห็นได้ว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่แค่เรื่องในครอบครัวเท่านั้น แต่คือเรื่องที่ทุกคนในสังคมต้องให้ความสำคัญเพราะมีความเชื่อมโยงและล้นส่งผลกระทบในหลากหลายมิติ โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของหนึ่งหทัย ขอผลกลาง (2550) ปัจจัยแห่งการดำรงอยู่หรือล่มสลายของครอบครัว พบว่า ประกอบไปด้วยปัจจัยทางกายภาพ และปัจจัยทางสังคม โดยผลการศึกษาได้เน้นถึงปัญหาความรุนแรงในครอบครัวไม่ใช่ปัญหาส่วนตัวแต่หากเป็นปัญหาสาธารณะ โดยสอดคล้องกับการวิจัยครั้งนี้ ที่ให้ความสำคัญกับกลไกการลดความรุนแรงในครอบครัวจากการป้องกันและสร้างภูมิคุ้มกันด้วยกระบวนการสังเกตและร่วมสร้างความเข้าใจของชุมชนร่วมเผ่าระวัง ทั้งการสังเกตความผิดปกติในชุมชน จากสภาพแวดล้อม เสียงการทะเลาะเบาะแว้ง รวมถึงร่องรอยบาดแผลที่ถูกทำร้ายและจะสามารถเข้าช่วยเหลือได้ทันทั่วทั้ง โดยเริ่มต้นจากกลไกทางสังคมต้องไม่เพิกเฉยต่อความรุนแรงในครอบครัว เช่นเดียวกับพัชรินทร์ นินทจันทร์ และคณะ (2554) ที่มีผลการวิจัยว่าสาเหตุของความรุนแรงในครอบครัวสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวได้ โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในจังหวัดนนทบุรี กระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกันความรุนแรงในครอบครัวประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) การประเมินชุมชนและสร้างความตระหนัก 2) การสร้างเครือข่าย 3) การปฏิบัติการป้องกันความรุนแรงในครอบครัวและ 4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของการปฏิบัติการต่างๆ โดยผลการศึกษาสามารถอธิบายถึงรูปแบบความรุนแรงในครอบครัว โดยพบว่าควรสนับสนุนเสริมด้านความรู้เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งสมาชิกในชุมชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวอยู่หลายประเด็น ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการเน้นย้ำเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อป้องกัน ลด และเผ่าระวังความรุนแรงในครอบครัวที่จะ

นำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของจังหวัดเชียงราย ที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม และสามารถใช้กลไกทางสังคมส่งเสริมจากแนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 แผนผังแสดงองค์ความรู้จากงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ พบการศึกษาสาเหตุของปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่นำไปสู่แนวทางการลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการสร้างความปลอดภัยในห้วงสถานการณ์ระบาดวิทยาโควิด-19 ของจังหวัดเชียงราย ในการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพประชาชนให้รู้เท่าทัน สามารถลดและป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้ รวมถึงสังคมที่จะต้องมีการบูรณาการสร้างค่านิยมและส่งเสริมให้ไม่เพิกเฉยต่อความรุนแรงในครอบครัว และต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทั้งสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของประชาชนที่มีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างสังคมที่มีความอยู่เย็นเป็นสุขอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สามารถนำผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เสนอนโยบายเพื่อสร้างกลไกขับเคลื่อน และกิจกรรมความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนจังหวัดเชียงรายในการเฝ้าระวังปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

2. ควรนำผลการวิจัยเพื่อส่งเสริมความอยู่เย็นเป็นสุขในสถานการณ์โควิด-19 ต่อยอดสู่แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต การสร้างภูมิคุ้มกันเฝ้าระวัง และลดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จังหวัดเชียงรายในหลากหลายช่องทาง ทั้งในชุมชน และวิถีชีวิตในสังคมดิจิทัล เนื่องจากในอนาคตอาจมีผลกระทบจากรูปแบบความรุนแรงในสังคมออนไลน์เพิ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งในบริบทความรุนแรงในครอบครัว และความสัมพันธ์อื่นๆ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมการศึกษาวิจัยเฉพาะช่วงวัย เช่น ในเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน หรือผู้สูงอายุ เพื่อประเมินผลกระทบหลากหลายมิติเกี่ยวกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
2. สามารถต่อยอดเป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เพื่อศักยภาพของความร่วมมือภาคีเครือข่าย รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์ในการทำงาน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการลด เฝ้าระวัง และป้องกันปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทั้งในบริบทพื้นที่จังหวัดเชียงราย ภาคเหนือ และพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป เพื่อส่งเสริมการสร้างสังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. (2564). รายงานความรุนแรงในครอบครัว (ระดับจังหวัด) ประจำเดือนมีนาคม 2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.).
- ชุตินาฏ พงษ์ทองวัฒนา. (2561). เปิด 3 ปัจจัยนำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวเผยผู้ชายก่อปัญหามากสุด. สืบค้น 7 ตุลาคม 2563, จาก <https://news.mthai.com/special-report/617615.html>.
- ฐิติพร โยทาพันธ์. (2563). ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว แก้ไขได้ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกัน. สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/53055-ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว%20แก้ไขได้ถ้าทุกฝ่ายร่วมมือกัน.html>.
- บัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2550). บทสังเคราะห์ สร้างสุขภาวะเพื่อมุ่งสู่อยู่ดีมีสุข: บทสังเคราะห์ตัวชี้วัดกระบวนการสร้างชุมชนอยู่ดีมีสุขในภาคอีสาน (รายงานผลการวิจัย). กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (WeSD). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญวรา สมะโน เจนพิงพร. (2563). ระวังความรุนแรงในครอบครัว เมื่อ “บ้าน” อาจไม่ใช่ที่ปลอดภัยสำหรับทุกคน. สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://tdri.or.th/2020/04/domestic-violence-victims-during-covid19/>
- พัชริ ดำรงสุนทรชัย. (2550). แนวทางการจัดการความรู้เพื่อสุขภาวะชุมชน (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สถาบันวิทยบริการ). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2564). สืบค้น 11 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://shorturl.asia/8SeiZ>

- สุพัตร ทองงาม. (2552). *ทุนทางสังคมของเยาวชนเพื่อสุขภาวะของชุมชนในเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี* (รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- หนึ่งหทัย ขอผลกลาง. (2550). ปัจจัยแห่งการดำรงอยู่หรือล่มสลายของครอบครัว. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 1(2), 45-54.
- อาทิตย์ บุคตาตวง. (2555). ความสามารถในการนำทุนทางสังคมออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 17(1), 29-41.
- Loren, R. E., Vaughn, A. J., Langberg, J. M., Cyran, J. E., Proano-Raps, T., Smolyansky, B. H., & Epstein, J. N. (2015). Effects of an 8-session behavioral parent training group for parents of children with ADHD on child impairment and parenting confidence. *Journal of Attention Disorders*, 19(2), 158–166.
- Nelson-Jones, Richard. (1992). *Group Leadership: A Training Approach*. California: Brook/Cole.
- Travis, J. W., & Ryan, R. S. (2004). *Wellness index: A self-assessment for health and vitality (3rd ed.)*. Berkeley, CA: Celestial.

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จังหวัดเชียงใหม่*

THE INNOVATION DEVELOPMENT FOR POTENTIAL IMPROVEMENT OF THE
BUDDHIST MONK TEACHERS IN SCHOOLS OF CHIANGMAI PROVINCE

เทพประวิณ จันทรแรง

Thepprawin Chanraeng

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: thepprawin.chan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพ 2) เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน 3) เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ และ 4) เพื่อวิจัยและพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ ศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (เชิงปฏิบัติการและเชิงคุณภาพ) กับกลุ่มประชากรในการวิจัย ได้แก่ 1) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 25 โรง จำนวน 204 รูป 2) กลุ่มเครือข่ายครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 25 รูป 25 โรงเรียน 3) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้สอนสายสังคมศึกษา จำนวน 25 คน 4) นักเรียนโรงเรียนของอำเภอเมือง อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด จำนวน 25 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการศึกษา พบว่า 1. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพ คือ 1) การพัฒนารูปแบบศักยภาพ 2) การพัฒนาศักยภาพรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2. การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน คือ 1) การออกแบบสร้างชุดความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอน 2) การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม 3. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ อาศัยสื่อระบบปฏิบัติการ (แอปพลิเคชัน) และการ์ตูนภาพเคลื่อนไหว (อนิเมชั่น) เป็นเครื่องมือในการบูรณาการเนื้อหาการเรียนการสอนในแต่ละชั้น โดยการบูรณาการเรียนการสอนของชั้น (ป.1-2-3) มารวมเป็นช่วงชั้นที่ 1 (ป.4-5-6) เป็นช่วงชั้นที่ 2 และ (ม.1-2-3) เป็นช่วงชั้นที่ 3 4. การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการ ได้แก่ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในชั้นประถมศึกษา และหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต ในช่วงชั้น ม. 2

คำสำคัญ: การพัฒนา; นวัตกรรม; การส่งเสริม; ศักยภาพ; ครูพระสอนศีลธรรม

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) to research capacity development models, 2) to develop teaching techniques and methods, 3) to develop integrated teaching materials and innovations, and 4) to research and develop models for creating integrated moral teaching curricula. The combined research (operational and qualitative) studies with the research demographics are: 1) Moral teachers in schools, 25 schools, 204 figures, 2) Moral teacher network in Chiang Mai. 25 photos, 25 schools, 3) school administrators. instructor 25 social studies teachers 4) 25 students of Muang District, San Kamphaeng District, Doi Saket District using in-depth interview tools.

The results of the study were found that 1. The model for developing the potential of moral teachers were 1) the development of the potential model of the moral teacher; 2) the development of the capacity of the workshop model. 2) development of teaching techniques and methods for teaching moral teachers, i.e. (1) the design and construction of the technical knowledge set and teaching methods; (2) the creation of training course. 3) development of media and teaching innovations integrated with moral teachers relying on the operating system media (Applications) and animated cartoons (animation) are tools for integrating teaching content in each class by integrating the teaching of grades (Grades 1-2-3) into the 1st level (Grade 4-5-6) as the 2nd level and (M. 1-2-3) as the 3rd level. 4) development of a model for creating integrated moral teaching curricula, namely subject-learning curriculum, social studies, religion and culture in elementary school and an integrated learning unit course on Dharma principles for life development during M. 2 level.

Keywords: Development; Innovation; Promotion; Potential; Moral Teacher

บทนำ

กรมการศาสนาและกระทรวงวัฒนธรรมได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนในปี พ.ศ. 2563 (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2563) จึงได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ จัดโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยการส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าไปสอนในสถานศึกษาทุกระดับชั้น เพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม จากพระสงฆ์โดยตรง ผลการดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรม ในสถานศึกษาเป็นรูปธรรม ต่อมากรมการศาสนาได้โอนงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งได้มอบต่อให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ดูแลโครงการนี้ (พรณี ผุดเกตุ และคณะ, 2555)

ในปีงบประมาณ 2551- 2555 กรมการศาสนาได้โอนการบริหารงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปให้กระทรวงศึกษาธิการรับดำเนินงานและมอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และภาคคณะสงฆ์ทั้ง 18 ภาค รับโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปดำเนินการประสานงานกัน โดยจัดเข้าเป็นพันธกิจประเภทงานให้บริการชุมชน การดำเนินงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยพระสอนศีลธรรมได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน

แม้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีความรู้ด้านพระพุทธศาสนา แต่ยังขาดองค์ความรู้ในด้านเรียนการสอน การถ่ายทอด และการสร้างศรัทธาให้นำเอาคำสอนของพระพุทธเจ้าไปใช้ในชีวิตประจำวัน ที่ทำให้คนเป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้จิตวิทยาระดับสูง มีข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณ อัตราค่าจ้าง โดยเฉพาะงบประมาณที่ได้รับมาใช้ในโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นค่านิตยภัต (ค่าตอบแทนรายเดือน) ส่วนงบประมาณด้านการบริหารได้รับจำนวนน้อยไม่เพียงพอ จึงทำให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ใช้เงินรายได้ที่มีข้อจำกัดอยู่แล้วมาใช้ในการบริหารและการประสานงานกับผู้สนับสนุนโครงการ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การสร้างความรู้แก่นักเรียน นักศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ปลุกฝังให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้คุณธรรมสามารถนำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคูณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พัฒนาพระสอนศีลธรรมให้มีศักยภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิจัยและพัฒนาเพื่อแสวงหาองค์ความรู้ และติดตามประเมินผล บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาสังคมตามแนววิถีพุทธ บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่เป็นผลจากการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิจัยรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1) ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยนี้ ได้แก่ 1) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โรงเรียนจำนวนทั้งหมด 25 โรงเรียน จำนวน 204 รูป/คน 2) กลุ่มเครือข่ายครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 25 รูป 25 โรงเรียน 3) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูผู้สอนสายสังคมศึกษา จำนวน 25 คน 4) นักเรียนโรงเรียนของอำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด จำนวน 25 คน ประเมินด้านรูปแบบการสอน ด้านเทคนิคการสอน ด้านพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการสอน และด้านการพัฒนาหลักสูตร ก่อนและหลังการวิจัย 5) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา เช่น สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาจิตวิทยาการศึกษา สาขาเทคโนโลยีการศึกษา จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จำนวน 15 รูป/คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้คัดเลือกเครื่องมือที่สอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมการศึกษา ดังนี้ 1) แบบการสัมภาษณ์ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview) โดยเป็นการสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและประเด็นอื่นๆ เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2) แบบสอบถาม เพื่อใช้แบบสอบถาม วัดความพึงพอใจในการใช้นวัตกรรมทางการศึกษา และในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 5 ประเด็น ดังนี้ 1) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2) การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 3) การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 4) การพัฒนาหลักสูตรการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องด้านรูปแบบ ภาษา ข้อคำถาม และแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำเครื่องมือไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

สำคัญ 5) ชุดปฏิบัติการกิจกรรมถอดองค์ความรู้การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม (Work shop) จากกลุ่มเครือข่ายพระสอนศีลธรรม, ผู้บริหาร (ผู้ดูแลครูพระสอนศีลธรรม) และครูในโรงเรียน, เจ้าหน้าที่ดูแลพระสอนศีลธรรม ทำเป็นคู่มือรูปแบบการพัฒนาศักยภาพ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ และหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

3) การนำผลผลิตที่ได้มาเสนอร่วมกันเพื่อสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม

4) การวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เมื่อได้รับข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบสอบถาม แบบประเมินผล แบบวิพากษ์หลักสูตร ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ (หนังสือสรุปองค์ความรู้) แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ และ วิดีทัศน์องค์ความรู้ในพื้นที่โรงเรียนทั้ง 25 อำเภอ ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง

ผลการวิจัย

1) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การพัฒนาการพัฒนารูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่ใช้วิเคราะห์หาข้อมูลที่ได้ศึกษา เป็นการหาข้อมูลทางด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ความคิดเห็นในด้านวิธีการในการถ่ายทอดในการจัดกิจกรรม และความเหมาะสมของหลักสูตรการสอน ตามความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 25 อำเภอ โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เชิงลึกในการจัดอบรม และการลงพื้นที่ในแต่ละอำเภอ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปเพื่อจัดทำเป็นแนวทางเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม ได้วิเคราะห์กระบวนการออกมาใน 8 ประเด็น ดังนี้ 1) ความคุ้นเคยกับนักเรียน 2) กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับผู้เรียน 3) แนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้หรือด้านทักษะของผู้เรียน 4) วิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนมีความสนใจต่อการเรียนการสอน 5) วิธีการในการจัดระบบการปกครองในชั้นเรียนให้เรียบร้อย 6) การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน 7) วิธีการประเมินผลการเรียน 8) การปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน จากการศึกษาารูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าแนวทางและขยายผลรูปแบบศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า มีแนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพ 2 แนวทาง ดังนี้

1) แนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพการศึกษาของพระสอนศีลธรรม โดยเน้นแนวทาง ดังนี้ กลุ่มที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี แนวทางในการพัฒนา คือ หน่วยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน “ควรมีการจัดตั้งงบประมาณพัฒนาบุคลากรหรือพระสอนศีลธรรม โดยมีการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาให้เข้าศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษา โดยเริ่มจาก กองทุนการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งอาจจะต้องเรียนตามศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เมื่อจบแล้วก็มีการส่งเสริมให้เข้าเรียนในระดับปริญญาตรีในคณะ ของครุศาสตร์ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือของคณะศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ นอกจากการ ส่งเสริมด้านการศึกษา เพื่อให้พระสอนศีลธรรมได้มีความรู้ความสามารถแล้ว อีกหัวข้อที่สามารถ ส่งเสริมพระสอนศีลธรรมได้ศักยภาพ คือ การจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ควรที่จะแบ่งการ อบรมออกเป็นประเด็นปัญหาที่ค้นพบได้แก่ ปัญหาด้านหลักสูตร ปัญหาทางด้านการเรียนการ สอน ปัญหาทางด้านการผลิตและการใช้สื่อ และการวัดและประเมินผล สรุปผล ดังนี้ 1) ด้าน หลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการผลิตและการใช้สื่อ แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ สื่อเทคโนโลยี และสื่อประดิษฐ์ 4) การวัดและประเมินผล จะต้องลงมือสร้าง เครื่องมือวัดผลจริง ควรเน้นที่การปฏิบัติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสอนได้จริง

2. การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สรุป ได้ว่า

1) ด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรม มุ่งองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่มาก สามารถนำมาใช้สอนตรง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีความรู้ด้านเทคนิคการสอนในปัจจุบัน สอดคล้องกับนักเรียน และมีความจำเป็นมากในการนำเทคนิคการสอนมาบูรณาการสอน ศีลธรรมในโรงเรียน จะทำให้นักเรียนในโรงเรียนให้เกิดความสนใจมากขึ้น

2) ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัด เชียงใหม่ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และได้นำความรู้ ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการใช้ในโรงเรียนได้มาก และคิดว่าวิธีการสอนแบบบูรณาการต้องการ สอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียนได้มาก จะทำให้เด็กมีความสนใจมาก และควรมีการ พัฒนาวิธีการสอนแบบบูรณาการให้มีประโยชน์มาก ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพครูพระ สอนศีลธรรมในโรงเรียน ควรมีการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านวิธีการสอน และเมื่ออบรมเชิง ปฏิบัติการแล้ว สามารถนำวิธีการสอนไปใช้ในกระบวนการเรียนการสอนได้มาก

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเทคนิคและวิธีการสอนศีลธรรม ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยจัดทำหลักสูตรการอบรม ที่มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์ความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 25 อำเภอ จำนวน 207 รูป

2) การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมในการพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จังหวัดเชียงใหม่ ในการจัดทำหลักสูตรการอบรมควรกำหนดให้อยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ระหว่าง 2-5 วัน) เพื่อนำไปสู่การจัดทำชุดอบรมในจัดการอบรมแบบภาคสนาม ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน จำนวน 40 รูป 2) ครูในโรงเรียน 25 อำเภอ ๆ ละ 1 คน จำนวน 25 คน 3) นักเรียนในโรงเรียน 25 อำเภอ จำนวน 40 คน รวมเป็นทั้งหมด 90 รูป/คน และหลังจากอบรมเสร็จ ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนทั้ง 40 รูป พร้อมกับครูสอนในโรงเรียนทั้ง 25 คน ร่วมกันนำปilotทดลองใช้เทคนิคและวิธีการสอนให้นักเรียนจำนวน 25 คน โดยใช้แบบประเมินผลก่อน-หลังในการอบรม และนำผลประเมินมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาเป็นชุดองค์ความรู้ในเรื่องเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อนำไปสู่การจัดทำคู่มือเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ในเครือข่าย 25 อำเภอ จำนวน 1 เรื่อง

ในการจัดอบรมครั้งนี้ เป็นการฝึกปฏิบัติจริง เสมือนกับครูพระได้ทำการสอนในห้องเรียน มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลการสอนครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อให้ครูพระสอนศีลธรรมมีความเข้าใจถึงเทคนิคและวิธีการสอน ที่จะได้ประจักษ์ถึงผลที่ได้รับอุปสรรคและปัญหาของการนำวิธีการสอนในลักษณะต่าง ๆ ไปใช้สอน และสามารถนำมาปรับไปใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพ ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง และผลที่ได้รับจากการอบรมครั้งนี้ ครูพระสอนศีลธรรมยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีเทคนิคและวิธีการในรูปแบบ ต่าง ๆ ให้ทันสมัยในสังคมยุคปัจจุบัน

3. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการ เพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เชื่อมโยงสื่อดั้งเดิมกับสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ และศาสตร์ต่าง ๆ หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมายมีความหลากหลาย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวันหรือสอดคล้องกับเนื้อหา หลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ช่วงชั้น ตามความถนัดของตนเอง เพื่อให้นักเรียนจะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้มากที่สุด กระบวนการและขั้นตอนการ

พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้ใช้ชุดปฏิบัติการกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ (Work shop) คือ การถ่ายทอดการใช้สื่อและอุปกรณ์ ที่เป็นสื่อพื้นฐานดั้งเดิม ได้แก่ (1) สื่อธรรม (2) สื่อสังคมและวัฒนธรรม (3) สื่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (4) สื่อภาษา (5) สื่ออุปมาอุปมัย (6) สื่อนิทาน ชาดก และเชื่อมโยงการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อพัฒนารูปแบบวิธีการสร้างสื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน โดยจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมแบบบูรณาการให้แก่แม่ข่ายครูพระสอนศีลธรรมครูผู้ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนและนักเรียนประเมินสื่อและนวัตกรรมของครูพระสอนศีลธรรมและได้นำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง เพื่อสร้างสื่อและนวัตกรรมการสอนเป็นต้นแบบให้แก่ครูพระสอนศีลธรรมโดยการประเมินผล

จากผลการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ คือ ครูพระสอนศีลธรรมได้สื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน การ์ตูนอนิเมชัน Animation 2D สื่อYoutube ภาพยนตร์อนิเมชัน 2D ภาพกราฟฟิคสื่อประกอบ เทคโนโลยีอธิบายด้วย Siri มืองค์ประกอบของเนื้อหา 3 ช่วงชั้น เป็นแบบอย่างสื่อแอปพลิเคชัน เพื่อให้ครูพระสอนศีลธรรมสอนศีลธรรมได้นำไปใช้สอนนักเรียนในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ และนำไปใช้ประโยชน์จังหวัดใกล้เคียงที่เป็นเครือข่ายสถานศึกษา ได้สื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน (Application) บนสมาร์ตโฟน (Smart Phone) มุ่งเน้นเป้าหมายการเรียนรู้ มาตรฐานตัวชี้วัดบูรณาการเนื้อหา กิจกรรมรู้เรื่องสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม กิจกรรมนำสู่การเรียนรู้ แนวคิด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมรวบยอด ได้สื่อการ์ตูนอนิเมชัน Animation 2D ออดิโออธิบายภาพจริง ภาพประกอบเหตุการณ์จริง และเพลงประกอบ สรุปรุทประวัติ หลักธรรมและพุทธศาสนสุภาษิต 2D การ์ตูน และเสียงเพลง เป็นกราฟฟิคการ์ตูนสำหรับเด็กเล็ก มีองค์ประกอบของเนื้อหาแบบบูรณาการ ซึ่งมีความเหมาะสมกับ ช่วงชั้นที่ 1 (ป.1 - ป.3) องค์ความรู้สื่อและนวัตกรรมแอปพลิเคชัน(Application) มืองค์ประกอบของการบูรณาการเนื้อหา ของช่วงชั้นที่ 2 (ป.4 - 6) สื่อการ์ตูนอนิเมชัน Animation 2D ออดิโออธิบายภาพจริง ภาพประกอบเหตุการณ์จริง และเพลงประกอบ สรุปรุทประวัติ หลักธรรมและพุทธศาสนสุภาษิต และสื่อYoutube ภาพยนตร์อนิเมชัน 2D ภาพกราฟฟิค สื่อประกอบ เทคโนโลยีอธิบายด้วย Siri ภาพประกอบสถานการณ์จริงในปัจจุบัน ที่ได้กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตามหลักตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มืองค์ประกอบของการบูรณาการเนื้อหาสื่อ ช่วงชั้นที่ 3 (ม.1 - ม.3)

4) การพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่

การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการสร้างความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้น โดยผ่านการปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเกิดการ

เรียนรู้จากความรู้เดิมผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ โดยการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการ ประสบการณ์ทักษะในการวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การจินตนาการและการตัดสินใจ ตลอดจนการทำงานร่วมกันภายในแนวทางการดำเนินเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งใช้ศิลปะเป็นสื่อและ ผู้เรียนจะเป็นผู้สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง เป็นการบูรณาการการสร้างหลักสูตรที่มีการรวมวิชา สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ ภาษาไทย มาสอนรวมกันได้ ลักษณะของหลักสูตร บูรณาการที่ดี ในการผสมผสานวิชาหรือสาขาวิชาต่าง ๆ ต้องพยายามให้เกิดบูรณาการใน ลักษณะต่อไปนี้โดยครบถ้วน คือ 1. บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 2. บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ 3. บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ การสร้างสหสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการกระทำมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า ระหว่างความรู้และจิตใจ 4. บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ใน ชีวิตประจำวันของผู้เรียน 5. บูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาหนึ่งมาเสริม อีกวิชาหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และเกิดเจตคติตามที่ต้องการ รูปแบบของบูรณาการ ในการปฏิบัติจริงมักจะมีการผสมกันระหว่างรูปแบบต่าง ๆ

นำเสนอแนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ แนวทางและขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอน ศีลธรรมแบบบูรณาการ ดังนี้ 1.การถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านกิจกรรมโครงการวิจัยการพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ 2. การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) วิพากษ์หลักสูตร โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ผู้เชี่ยวชาญจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนครูพระสอนศีลธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรการเรียน ข้อค้นพบความรู้ใหม่ที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ 1. ตัวชี้วัดองค์ความรู้ของหลักสูตรการสอนศีลธรรมในโรงเรียนจากการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2. การสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการที่ทันสมัย 3. การนำสื่อการสอนพัฒนาเป็นไปตามหลักสูตรประยุกต์กับหลักธรรม 4.การขยายผลรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรการสอน ศีลธรรมแบบบูรณาการยุคดิจิทัล

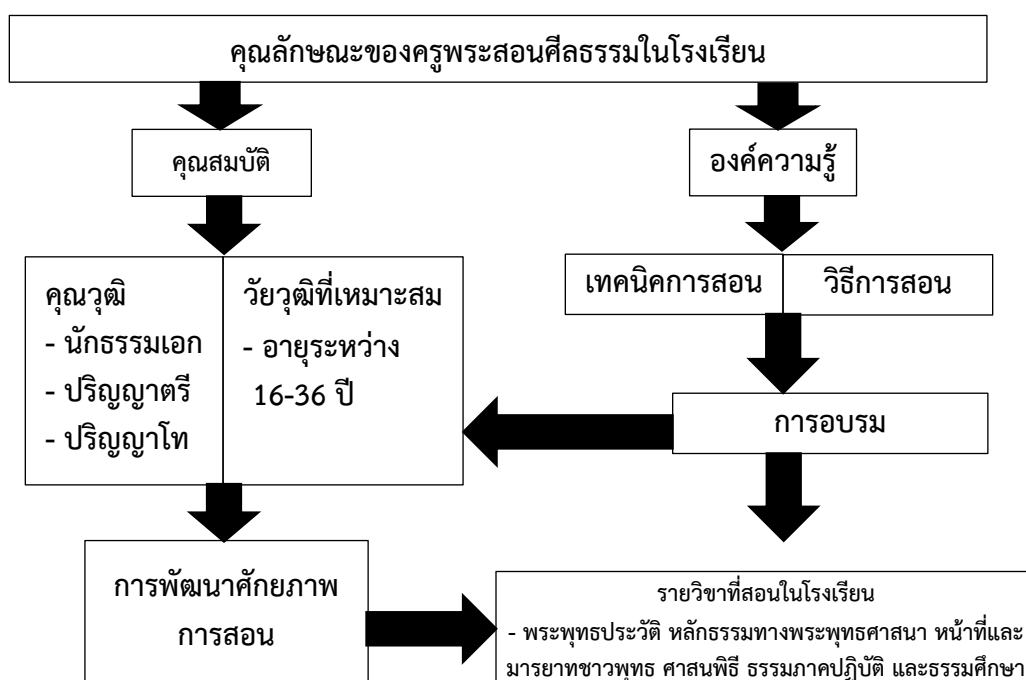
อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีรูปแบบ การพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรม การถ่ายทอดความรู้ การจัดกิจกรรมตามความ เหมาะสมของหลักสูตรการพัฒนาสอดคล้องกับงานวิจัยของเอื้อมอร ชลวร (2554) มีผลการวิจัย พบว่ากระบวนการสืบทอดพระพุทธศาสนาได้ยาวนาน คือ การใช้หลักไตรสิกขาในการสร้าง

สังคมและการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากภายใน การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีการจัดทำหลักสูตรการอบรม 2 ขั้นตอน คือ 1. การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และนำมาวิเคราะห์ความต้องการ ออกแบบสร้างชุดความรู้ด้านเทคนิคและวิธีการสอนตามความต้องการของครูพระสอนศีลธรรม และ 2. การสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม จัดเป็นระยะเวลา 2 การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นนวัตกรรมบนระบบปฏิบัติการแอปพลิเคชัน (Application) สื่อการ์ตูนภาพเคลื่อนไหวแอนิเมชัน (animation) บนโทรศัพท์แบบสมาร์ตโฟน (Smart Phone) ได้บูรณาการองค์ความรู้ด้านเนื้อหาและสาระการเรียนรู้แต่ละชั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปัญญา และคณะ (2562) ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาศักยภาพของครูสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปาง ซึ่งยังขาดความรู้ในการเขียนแผนการสอน ขาดเทคนิควิธีการสอน ขาดความรู้ในการผลิตสื่อและการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมมีปัญหาด้านการฝึกอบรมด้านการผลิตสื่อ การใช้สื่อขาดเทคนิควิธีการสอน ขาดความรู้ในการผลิตสื่อ และการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา สำหรับปัญหาด้านการพัฒนาศักยภาพครูสอนศีลธรรมของโรงเรียนในจังหวัดลำปาง โดยภาพรวมแล้วทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนารูปแบบการสร้างหลักสูตรการสอนศีลธรรมแบบบูรณาการในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวน 2 หลักสูตร ประกอบด้วย 1. หลักสูตรสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในโรงเรียน วัดสวนดอก พุทธศักราช 2564 ชั้นประถมศึกษา 2. หลักสูตรหน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านโป่งน้อย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิต มีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้ตามหลักการและทฤษฎีการสร้างหน่วยการเรียนรู้ของนักวิชาการหลาย ๆ ท่านและได้สร้างหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยการออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามหลักสูตร ที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้สอดคล้องกับทศนา แหม่มณี (2547) และดวงกมล สิ้นเพ็ง (2553) ที่พบว่าการบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีการผสมผสานสาระต่าง ๆ ภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป ซึ่งมีการบูรณาการทั้งด้านเนื้อหาสาระและวิธีการ เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักทฤษฎีทางการศึกษาที่มุ่งเน้นการเป็นองค์รวมทุกด้านของนักเรียนกำลังได้รับความนิยมมาก การสอนบูรณาการเป็นการสอนแบบผสมผสานด้วยรูปแบบวิธีสอนที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีสอนแบบบูรณาการมาแล้วในสมัยพุทธกาลและการประยุกต์วิธีสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้ในปัจจุบันจะช่วยให้ครูสอนนักเรียนได้ง่ายขึ้น เข้าใจนักเรียนมากขึ้นและช่วย

ให้นักเรียนเกิดปัญญาได้มากขึ้นและ สอดคล้องกับพุนสุข มาศรังสรรค์ (2554) ที่ผลการวิจัยพบว่าคนในสถาบันครอบครัวสามารถใช้ประโยชน์จากหลักธรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมาจัดการกับความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการได้อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพโดยแปรเปลี่ยนความขัดแย้งเป็นความเข้าใจอันดีต่อกัน (Transformation) หาทางแก้ไขความรุนแรงในระดับต่าง ๆ รวมถึงป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำซ้อน (Solution in Terms of Problem Solving and Prevention) และการเยียวยา (40Healing) รักษาใจตนเองให้สงบสันติไปพร้อมกับคนในครอบครัวด้วยการฝึกฝนจิตใจให้ตั้งมั่น มีสัมมาสมาธิและพัฒนาตนให้มีสัมมาทิฐิ เพื่อลด ละ เลิก ความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน

ดังนั้น ครูผู้สอนที่ทำหน้าเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจะต้องมีคุณลักษณะของความเป็นครูที่ดีที่ต้องมีคุณสมบัติและองค์ความรู้ ที่นำไปสู่ในการการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านเทคนิคการและด้านวิธีการสอน ในการทำหน้าที่การจัดการเรียนสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพดังนี้

ภาพที่ 1 : คุณลักษณะของความเป็นครูที่ดี

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัย “การพัฒนาวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่” ทำให้ได้รับทราบถึงองค์ความรู้ในการพัฒนาวัตกรรมการและส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การพัฒนารูปแบบศักยภาพ สามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการพัฒนารูปแบบศักยภาพการศึกษาของพระสอนศีลธรรม เช่น การจัดตั้งงบประมาณพัฒนาบุคลากรหรือพระสอนศีลธรรม เป็นต้น 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านต่างๆ ได้แก่ (1) ด้านหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน (3) ด้านการผลิตและการใช้สื่อ (4) การวัดและประเมินผล

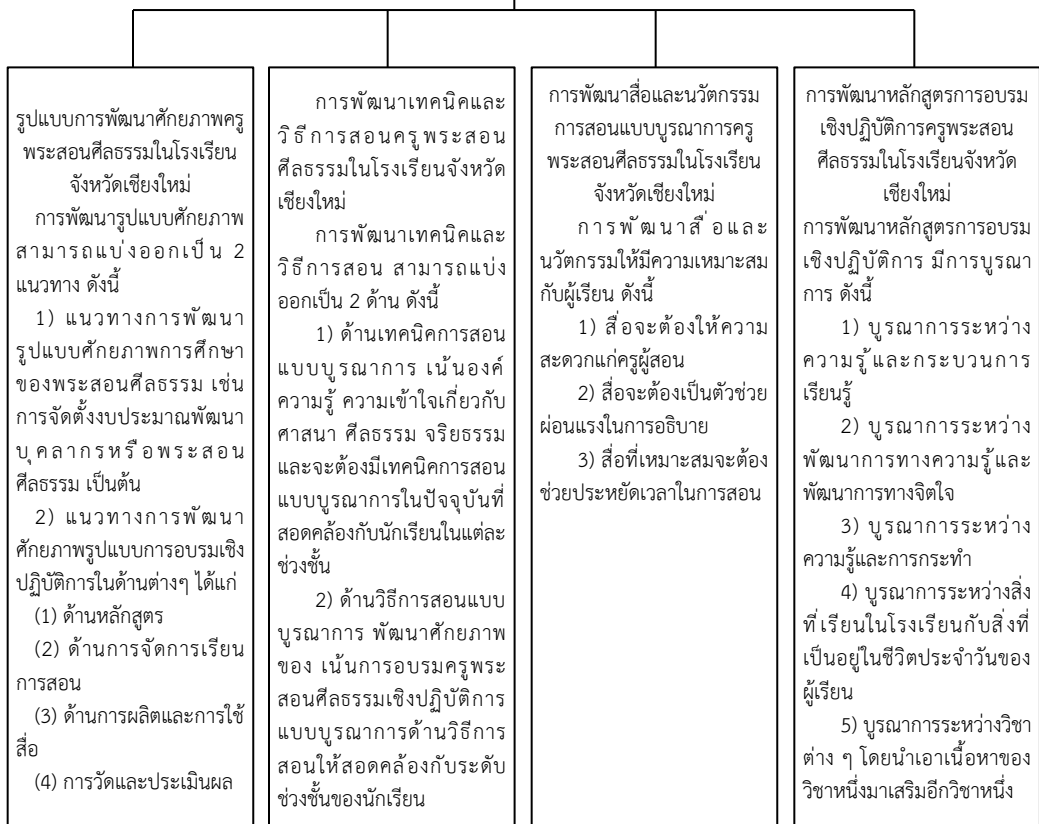
2. การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ การพัฒนาเทคนิคและวิธีการสอน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเทคนิคการสอนแบบบูรณาการ เน้นองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และจะต้องมีเทคนิคการสอนแบบบูรณาการในปัจจุบันที่สอดคล้องกับนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น 2) ด้านวิธีการสอนแบบบูรณาการ พัฒนาศักยภาพของ เน้นการอบรมครูพระสอนศีลธรรมเชิงปฏิบัติการแบบบูรณาการด้านวิธีการสอนให้สอดคล้องกับระดับช่วงชั้นของนักเรียน

3. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการสอนแบบบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ดังนี้ 1) สื่อจะต้องให้ความสะดวกแก่ครูผู้สอน 2) สื่อจะต้องเป็นตัวช่วยผ่อนแรงในการอธิบาย 3) สื่อที่เหมาะสมจะต้องช่วยประหยัดเวลาในการสอน

4. การพัฒนาหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ มีการบูรณาการ ดังนี้ 1) บูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้ 2) บูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ 3) บูรณาการระหว่างความรู้และการกระทำ 4) บูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่ป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของผู้เรียน 5) บูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ โดยนำเอาเนื้อหาของวิชาหนึ่งมาเสริมอีกวิชาหนึ่ง

โดยสรุปเป็นแผนผังองค์ความรู้การพัฒนาวัตกรรมการเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูสอนศีลธรรม ได้ดังนี้

**การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมศักยภาพครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
จังหวัดเชียงใหม่**

ภาพที่ 2 : องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษามีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบเพื่อเป็นประโยชน์แก่การพัฒนานวัตกรรมการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

1. ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนยังขาดองค์ความรู้ในวิธีการสอน ควรต้องมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ โดยการพัฒนหลักสูตรการอบรมเชิงปฏิบัติการครูพระสอนศีลธรรมพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน เพื่อให้เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาได้เข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้
2. ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการขับเคลื่อนเครือข่ายบูรณาการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ภายใต้มาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การสอนธรรมศึกษาให้กับนักเรียน

อบรมศีลธรรม จรรยา พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่อยู่ในเขตรับผิดชอบว่าแต่ละโรงเรียนมีได้รับความรู้ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด และพัฒนาองค์ความรู้ในรูปแบบของหลักธรรมคำสอนในรูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละโรงเรียนต่อไป

การอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2563). *ระเบียบกรมการศาสนาว่าด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนหน่วยเผยแผ่ศีลธรรมทางพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: บริษัท ไรไทยเพรส จำกัด.
- ดวงกมล สีนเพ็ง. (2553). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: บริษัท วี.พริ้นท์ จำกัด.
- ทิตินา แคมมณี. (2547). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพรณี ผุดเกิดและคณะ. (2555). *รูปแบบการพัฒนาศักยภาพด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดสงขลา (หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น)*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- พระครูสุวิธานพัฒน์บัณฑิต และคณะ. (2552). *ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเขตปกครองคณะพระสงฆ์ภาค 9 (รายงานการวิจัย)* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.
- พระมหาเกรียงศักดิ์ อินทปญโญ และคณะ. (2562). *การพัฒนาศักยภาพของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในจังหวัดลำปาง. วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. 3(1), 95 -117.
- พูนสุข มาศรีสรสรรค์. (2554). *การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 4(1), 221-242.
- เอี่ยมอร ชลวร. (2554). *การจัดการความรู้เชิงพุทธบูรณาการ (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

EXPLORATORY FACTOR ANALYSIS OF TOURISM DESTINATION ATTRIBUTES
AFFECTING TOURIST PERCEPTION OF A DESTINATION BRAND: A CASE STUDY
OF SONGKHLA LAKE BASIN, MUANG DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE *

การศึกษาองค์ประกอบเชิงสำรวจคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการรับรู้ตรา

สินค้าแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว: กรณีศึกษาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

๒๕๖๒

Chayada Kanabkaew, Paithoon Monpanthong

ชญาดา ขนากแก้ว, ไพฑูรย์ มนต์พานทอง

National Institute of Development Administration

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Corresponding Author E-mail: Chayada@yahoo.com

บทคัดย่อ

This study aimed to identify the tourism destination attributes affecting tourist perception of Songkhla Lake Basin (SLB) brand, Muang district, Songkhla Province. Therefore, the Exploratory Factor Analysis (EFA) method was used to determine the underlying dimensions governing the full set of 46 items of SLB destination attributes. The study was conducted on 420 cases of Thai tourists by purposive and convenience sampling survey methods. The survey instruments used in the research were tested for validity and reliability before application. The Cronbach's alpha was 0.894. The factor analysis generated 17 underlying dimensions of the destination attributes, which explain 74.153% of the total variance.

The finding indicated acceptable appropriateness of the indicators used for factor structure detection as measured by the Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) of 0.599 and the Bartlett's test of sphericity was statistically significant ($p < 0.001$). According to the EFA study, component 1 consisting of travel convenience, a variety of public transportation, clear signage availability, and a variety of tourist activities, was perceived most favorably by Thai tourists, holding the greatest variance of 10.773%. In addition, independent t-test

* Received October 17, 2021; Revised October 27, 2021; Accepted October 28, 2021

analysis was employed to identify factors influencing the destination brand's perception. The study revealed only 2 components were identified as significant ($p < 0.05$), consisting of component 1 - accessibility and activity ($p = 0.008$) and component 5 - destination management ($p = 0.042$).

Keywords: Destination Attributes; Tourist Perception; Destination Brand; Songkhla Lake Basin

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการรับรู้ตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังนั้นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้ถูกนำมาใช้เพื่อจำแนกองค์ประกอบคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย 46 คุณลักษณะ การศึกษาได้ดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยจำนวน 420 คน โดยวิธีการสำรวจแบบเจาะจงและตามความสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นในระดับดีก่อนที่จะนำไปใช้จริง ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคโดยรวมที่ระดับ 0.894 ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาประกอบด้วย 17 องค์ประกอบหลัก ซึ่งสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมกันได้ร้อยละ 74.153

ผลการศึกษายังพบว่า ตัวชี้วัดมีความเหมาะสมในการวิเคราะห์โครงสร้างปัจจัยโดยมีค่าไคเซอร์-เมเยอร์-โอลคิน (KMO) ในระดับ 0.599 และค่าทดสอบของบาร์ตเล็ตต์ (Bartlett's test of sphericity) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจพบว่าองค์ประกอบที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย การเดินทางที่สะดวกสบาย ความหลากหลายของการบริการขนส่ง ความพร้อมใช้งานของป้ายบอกทางที่ชัดเจน และความหลากหลายของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่ได้รับการยอมรับจากนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุด โดยมีค่าความแปรปรวนอยู่ที่ 10.733% อีกทั้งได้ทำการทดสอบทีเพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว พบว่ามีองค์ประกอบจำนวน 2 องค์ประกอบเท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) กล่าวคือ องค์ประกอบที่ 1 การเข้าถึงและกิจกรรม ($p=0.008$) และองค์ประกอบที่ 5 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($p = 0.042$)

คำสำคัญ: คุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว; การรับรู้ของนักท่องเที่ยว; ตราสินค้าแหล่งท่องเที่ยว; ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Introduction

As tourism is fast growing industry, brand is becoming an essential tool for distinguishing a destination from its competitors. Therefore, the growth of tourism and the importance of destination were concerned. Tourism plays a key role in the country economic structure in the whole society, enhances gross domestic product and generates employment opportunities (World Tourism Organization, 2017). The growth in the global tourism sector has caused an aggressive competition between tourist destinations to attract potential visitors. Among the same resources, the different choice of destination is determined.

As tourism destinations, they provide a variety of products and services amid comparable qualities, such as stunning scenery, affordable lodging, and kind hosts. As a result, establishing a strong destination brand is even more important for a destination. (Pike, 2005; Qu et al., 2011; Shani & Belhassen, 2009). A destination brand combines all the attributes associated with its tangible and intangible products and services. A successful destination brand needs to deliver the expectations, promise, and unforgettable experience which are associated with the destinations (Hassan et al., 2010). As it is known, the strong destination brand can draw potential tourists to the place. Thus, destinations are required to create images that are associated with the brand to strengthen the satisfaction of visitors with their travel experiences, as it tends to enhance their behavior and turn it into satisfaction and loyalty to the destination (Mahdzar & Gani, 2018). The destination efficiency, therefore, can be evaluated by the tourist perception of the destination's attributes to boost market segmentation and promotion. The assessment of destination attributes helps management to recognize the level of satisfaction of tourists and, therefore, leads to the destination's competitiveness and provides management with useful information for the tourist destination planning process (Vodeb & Nemec Rudež, 2017).

Songkhla Lake Basin (SLB) is Thailand's largest lake which is located across three provinces in southern Thailand, named Phattalung, Songkhla and Nakhon Si Thammarat. It has a long history over 6,000 years and the complex ecosystem of SLB with both natural and cultural resources, creating a life supportive structure, that really has long supported both living and several other economic development for SLB residents (Prachyakorn Chaiyakot & Parichart Visuthismajarn,

2012). There is a great amount of tourism spots in the area such as mountain ranges, foothills, lowlands, lake, rivers, waterfalls, hot spring, coast and beach, lifestyle, folklore museums, local traditional events, handicrafts, temples, monument, archaeological and historic sites. At present, the utmost benefits of diverse tourist destinations in SLB are not efficiently applied because their development do not relate to subsequent tourism in SLB.

A study of the literature revealed that, whereas prior findings relating destination brand characteristics had been discovered in numerous researches, the detected dimensionalities were not clearly consistent. The goal of this research is to fill a knowledge gap by identifying the essential components that underlie destination attributes in tourist perceptions of Songkhla Lake Basin brand, Muang district, Songkhla province. Destination planners and marketers are shown to be likely to put up an appropriate marketing strategy that conforms to tourist expectations.

Research Objective

To identify destination attributes that influence SLB destination brand perception, Muang District, Songkhla Province.

Hypotheses

H1: The destination attributes influence the SLB destination brand perception

Methodology

Data Collection

Population and Samples

The target population was Thai tourists who visited Muang district, Songkhla province during the study period and were not less than eighteen years old. The average number of tourists is used as the population size to calculate the sample size for this study. Table 1 presents the average number of tourists to Songkhla province over the period 2014 to 2018 was used as the population size to calculate the sample size in the formula of Yamane (1973) for this study. 420 cases were surveyed using purposive and convenience sampling survey methods.

Table 1 Thai Tourists Arrival to Songkhla Province During the Year 2014 - 2018

Year	2014	2015	2016	2017	2018	5-year Average
Thai	3,831,735	4,038,146	4,157,186	4,396,474	4,614,546	4,207,617
Total	3,831,735	4,038,146	4,157,186	4,396,474	4,614,546	4,207,617

Source: National Statistical Office (2020)

Purposive sampling technique is used to identify SLB tourists and collect the data from them, who visited the lake basin at Muang district, Songkhla province while convenience sampling technique is utilized in conformance with the above-mentioned technique. The aim of convenience sampling is to gather data from people who meet certain criteria; for example, easily accessible to the researcher, readiness to participate and availability (Etikan et al., 2016; Farrokhi & Mahmoudi-Hamidabad, 2012; Marshall, 1996).

Research Instrument

The questionnaire is designed as a research instrument for the study. The accuracy and consistency of the survey were validated by using the Item-Objective Congruence Index (IOC), evaluated by three experts. The outcome was those two items from a total of 44 questions, consisting of the SLB slogan and its key communication message, had a mean score of 0.33, which is lower than the cut-off value of 0.50, and were thus eliminated from the questionnaire. Then, the items were validated with 30 cases, resulting a Cronbach's alpha of 0.894.

Data Analysis

Data analysis consists of descriptive statistics, including frequency, percentage, means, and standard deviations, which are used to describe the basic information in the questionnaire. Meanwhile, inferential statistics consisting of t-test and Exploratory Factor Analysis (EFA) with principal components analysis, together with the Promax rotation method, was used to determine the underlying primary dimensions governing the full set of 46 items of destination attributes affecting tourist perception of the SLB brand.

Results

Demographic Profile of Respondents

Table 2 presents the results of the descriptive statistics of socio-demographic characteristics consisted of gender, age, location, religion, marital status, education, occupation, and monthly income. The analysis found that

75.24% of respondents were female (316 persons) and 23.10% were male (97 persons). In terms of age, about half of the respondents (49.3%) were between the ages of 21 and 37 years old, followed by those between the ages of 38 and 53 years old (33.1%). Considering the location of respondents, it is found that 243 respondents (57.9%) were from the southern part of the country, followed by 116 respondents (27.6%) from the Bangkok metropolitan area. For religion, the study revealed 348 respondents (82.9%) were Buddhist. According to the majority, 232 respondents were married, accounted for 55.2%, followed by 147 respondents who were single at 35%. Considering the respondents' educational background, a bachelor's degree was held by half of the respondents (50.2%), while 166 respondents with less than a bachelor's degree accounted for 39.5% of the total. As for occupation, this analysis showed 87 respondents (20.7%) were college/university students followed by 63 respondents (15%) were private-business employees. In terms of the monthly income, it was discovered that 124 respondents (29.5%), the largest group, had an average income of THB 10,001-20,000.

Table 2 Frequency and Percentage of Respondents Based on Socio-Demographic Profiles

No.	Topic	Socio-demographic Profiles	Frequency	Percentage (%)
1	Gender	Male	97	23.10
		Female	316	75.20
2	Age	Below 21 years old	2	0.50
		21-37 years old	207	49.30
		38-53 years old	139	33.10
		54-72 years old	65	15.50
		Above 73 years old	5	1.20
3	Location of Residence	Southern part	243	57.90
		Northern part	16	3.80
		North-eastern part	4	1.00
		Eastern part	10	2.40
		Central part excl. Bangkok	31	7.40
		Bangkok metropolitan	116	27.60
4	Religion	Christian	14	3.30
		Buddhist	348	82.90
		Muslim	57	13.60
5	Marital Status	Single	147	35.00
		Married	232	55.20
		Divorce	22	5.20
		Widow	19	4.50

Table 2 Frequency and Percentage of Respondents Based on Socio-Demographic Profiles (Continued)

No.	Topic	Socio-demographic Profiles	Frequency	Percentage (%)
6	Education	Below a bachelor's degree	166	39.50
		A bachelor's degree	211	50.20
		Above a bachelor's degree	41	4.50
7	Occupation	Civil servant	40	9.50
		Private-business employee	63	15.00
		Business owner	58	13.80
		Student	87	20.70
		Pensioner	16	3.80
		Retired	29	6.90
		Housewife	40	9.50
		Unemployed	29	6.90
		Part-time officer	57	13.60
8	Income (Thai Baht)	Below THB 10,000	85	20.20
		THB 10,001-20,000	124	29.50
		THB 20,001-30,000	81	19.30
		THB 30,001-40,000	38	9.00
		Above THB 40,001	6	1.40
		No income	86	20.50

Exploratory Factor Analysis

EFA was used to identify what destination attributes influence SLB destination brand perception. Using principal components factor analysis with Promax rotation, the underlying primary dimensions governing the entire set of 46 destination attributes influencing tourist perception of the SLB brand were determined. The indicators were encoded, and the result of analysis found as demonstrated in Table 3. The sample was appropriate for using factor analysis as measured by Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) and Bartlett's test of sphericity. The overall KMO was 0.599 and the Bartlett's test sphericity was statistically significant ($p < 0.001$). The eigen value greater than 1.0 criterion was used to determine when factors cease to add significantly to the amount of variance extracted. The items with factor loading greater than 0.4 were grouped for each factor derived.

The factor analysis generated 17 underlying dimensions of the perceived attributes on SLB destination brand by tourists, which make good conceptual sense and explain a total of 74.153 percent of the cumulative total variance. Therefore, the factor structure of attributes of SLB destination brand detected by the EFA was composed of four variables for component 1, 2 and 12, three variables for component 3, 4, 5, 6, 7, and 15, and two variables for component 8,

9, 10, 11, 13, 14, 16 and 17. The percentages of variance characterized by component 1 - 17 after the rotation were 10.773%, 6.781%, 6.053%, 5.801%, 4.626%, 4.385%, 4.193%, 4.098%, 3.854%, 3.704%, 3.414%, 3.356%, 2.974%, 2.796%, 2.556%, 2.444% and 2.406% respectively, as shown in Table 3.

Table 3 Rotated Component of Destination Attributes Affecting Tourists Perception of SLB Brand

Component	Factor loadings	Eigen value	% Variance explained	Cumulative %	Cronbach alpha
Component 1: Accessibility and Activity					
- Travel convenience	.911	4.956	10.773	10.773	.804
- Variety of public transportations	.856				
- Clear signage availability	.846				
- Variety of tourist activities	.425				
Component 2: Amenities (1)					
- Availability of internet/Wifi	.905	3.090	6.718	17.492	.755
- Availability of tourist information center	.836				
- Availability of bank / ATM	.795				
- Availability of a standard hotel & accommodation	.478				
Component 3: Price (1)					
- Reasonable price of the entrance fee	.919	2.784	6.053	23.544	.820
- Value for money of the travel expenses	.904				
- Reasonable price of product & services	.655				
Component 4: Safety & Hygiene (1)					
- No criminal	.942	2.128	4.626	33.971	.688
- Political stability	.940				
- No terrorism	.676				
Component5: Destination Management (1)					
- Knowledge sharing about value of tourist attraction & natural conservation	.922	2.128	4.626	33.971	.688
- Community participation	.836				
- Sustainability management	.573				
Component 6: Destination Management (2)					
- Sufficient number of officers on duty and provide quality service	.936	2.017	4.385	38.356	0.747
- Willingness to service	.902				
- Availability of modern technology for service	.476				
Component 7: Activity					
- Opportunity to join activity with local people	1.030	1.929	4.193	42.550	.607
- Opportunity to exchange knowledge with local people	.948				
- Variety of shopping destinations	.440				
Component 8: Destination Image (1)					
- Acceptance of community/local host	1.001	1.885	4.098	46.648	.859
- Politeness & friendliness of local people	.973				
Component 9: Tourist Destination (1)					
- Location/geographical area	.979	1.773	3.854	50.502	.367
- Variety of tourist destinations	.962				

Table 3 Rotated Component of Destination Attributes Affecting Tourists Perception of SLB Brand (Continued)

Component	Factor loadings	Eigen value	% Variance explained	Cumulative %	Cronbach alpha
Component 10: Safety & Hygiene (2)					
- Clean toilet	.852	1.704	3.704	54.206	.704
- Road safety	.804				
Component 11: Destination Management (3)					
- Easy to access the destination information	.882	1.570	3.414	57.620	.671
- Availability of local tour guide	.862				
Component 12: Destination Image (2)					
- Reflecting history & local way of life	.917	1.544	3.356	60.977	.630
- Touchable essence of local community	.849				
- Destination charming	.532				
- Local participation in destination management	.413				
Component 13: Amenities (2)					
- Availability of local restaurants/shops	.949	1.368	2.974	63.951	.709
- Availability of local souvenir shops	.830				
Component 14: Tourist Destination (2)					
- Reflecting history	.978	1.286	2.796	66.747	.588
- Tradition & culture reflecting the local essence	.889				
Component 15: Safety & Hygiene and Image					
- Disease control management	.888	1.176	2.556	69.303	.567
- Clean tourist destination	.801				
- Good renown	.400				
Component 16: Tourist Destination (2)					
- Destination attraction	.926	1.124	2.444	71.747	.630
- Identity of tourist destinations	.782				
Component 17: Price (2)					
- Reasonable price of souvenirs	.875	1.107	2.406	74.153	.588
- Reasonable price of accommodation	.797				

As clearly stated, destination attributes affect tourists' perception and it influences tourists' behavioural intentions (Mahdzar & Gani, 2018; Mistry, 2018; Ragavan, Subramonian, & Sharif, 2014). Therefore, it is important to understand whether any significant differences exist among those 17 dimensions affecting the tourists' perception of SLB brand. The factors were tested by independent t-test analysis to understand their influence on the destination brand. According to the analysis, the researcher used the mean scores as representative of each component to test the significant differences in the perception variables. Table 4 shows that only 11.76% (2 items) were significant, consisting of component 1 - accessibility and activity as well as component 5 – destination management. Both components have significant differences ($p < 0.05$) at 0.008 and 0.042 respectively.

Table 4 The Analysis of Dimensions Affecting the SLB Brand Perception

Component	Brand Perception	N	Mean	t	Significance
Component 1 Accessibility and Activity	1. Available of SLB destination brand	299	4.3261	3.671	.008
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.1222	3.408	
Component 2 Amenities (1)	1. Available of SLB destination brand	299	4.2709	.864	.904
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.2271	.852	
Component 3 Price (1)	1. Available of SLB destination brand	299	4.2676	3.060	.338
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.0972	2.903	
Component 4 Safety & Hygiene (1)	1. Available of SLB destination brand	299	4.1488	.702	.823
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.1042	.708	
Component 5 Destination Management (1)	1. SLB destination brand is available	299	4.3835	2.870	.042
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.2278	2.670	
Component 6 Destination Management (2)	1. SLB destination brand is available	299	4.3735	1.879	.344
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.2750	1.796	
Component 7 Activity	1. SLB destination brand is available	299	4.2486	-.446	.182
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.2694	-.458	
Component 8 Destination Image (1)	1. SLB destination brand is available	296	4.4189	-.184	.219
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.4292	-.180	
Component 9 Tourist Destination (1)	1. SLB destination brand is available	299	4.2341	-.069	.534
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.2375	-.067	
Component 10 Safety & Hygiene (2)	1. SLB destination brand is available	299	4.3311	-.234	.659
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.3458	-.234	
Component 11 Destination Management (3)	1. SLB destination brand is available	299	4.4064	1.388	.490
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.3250	1.318	
Component 12 Destination Image (2)	1. SLB destination brand is available	296	4.4296	1.437	.761
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.3639	1.445	
Component 13 Amenities (2)	1. SLB destination brand is available	299	4.4649	1.838	.735
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.3583	1.857	
Component 14 Tourist Destination (2)	1. SLB destination brand is available	299	4.4214	.695	.788
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.3833	.693	
Component 15 Safety & Hygiene and Image	1. SLB destination brand is available	299	4.4972	2.386	.535
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.3819	2.381	
Component 16 Tourist Destination (2)	1. SLB destination brand is available	299	4.4766	-1.561	.370
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.5583	-1.542	
Component 17 Price (2)	1. SLB destination brand is available	299	4.5050	2.974	.371
	2. Unavailable of SLB destination brand	120	4.3500	3.071	

Discussion

The purpose of this study was to investigate destination attributes affecting tourist perception of the Songkhla Lake Basin brand, Muang district, Songkhla province, Thailand. According to research result, there were 17 underlying dimensions of the perceived attributes on SLB destination brand by tourists.

Among the dimensions identified, component 1 - accessibility and activity, which includes travel convenience, a variety of public transportation, clear signage availability, and a variety of tourist activities, is perceived most favorably by Thai tourists, holding the greatest variance of 10.773%. While component 17 - price, which includes a reasonable price for souvenirs and accommodations, is perceived least favorably by tourists who visited SLB. Furthermore, independent t-test analysis was employed to understand any influence of the dimensions on the destination brand perception. The result represented that only 11.76% (2 items) were significant, representing component 1 (accessibility and activity) as well as component 5 (destination management). Both components have significant differences ($p < 0.05$) at 0.008 and 0.042 respectively.

Only 2 of the 17 dimensions were found to have significant differences. It can be explained that most of the Thai tourists who participated in the survey were local people and from nearby southern provinces. Thus, they considered the remaining dimensions did not have any influence or significant differences to their perceived experiences, for example, location, tradition and culture, opportunity to exchange knowledge with local people, and the hospitality of the hosts, etc. Another reason could be related to the COVID-19 pandemic that resulted in the traveling restrictions of the local government announced during the survey period. It caused limited travel by the normal visitors to SLB; thus, only people from its province and neighboring provinces visited SLB during the said period. Therefore, based on the results of this study, it was revealed that hypotheses 1 was accepted as tourists considered SLB destination attributes in component 1 - travel convenience, a variety of public transportation, clear signage availability, and a variety of tourist activities, and component 5 - knowledge sharing about the value of tourist attractions and natural conservation, community participation, and sustainability management, which were represented in their perception of the SLB destination brand. It aligns with the study of Assaf and

Josiassen (2012) who claimed that destination attributes will affect the destination image in the minds of tourists and influence tourist behavior during a destination selection process (Chen & Tsai, 2007). Focusing on these significant dimensions, this study justified those Thai tourists paid greater attention to how they could access the destination and what they could do at the tourist attractions. The accessibility of the location was regarded as significant to Thai tourists since they required a quick journey to that destination, and the ability to plan and manage their schedule accordingly. The accessibility, in the opinion of Thai tourists, focused on a variety of public transportation such as flights, cars, trains, etc., which provided travel options for them. The convenient road, equipped with clear signage, was in the minds of Thai tourists, especially those who loved travelling by car. These results were similar to those of the study by Prebensen et al., (2014) who revealed that tourists increasingly seek convenience and rapidity when travelling due to time limitation. In addition, this also similar to Siripen Dabphet (2016) who explored accessibility and transportation was a key pull factors for first time tourists to visit a destination. Despite accessibility, the activities that tourists could do at the destination were also regarded as significant to Thai tourists since they considered this as part in the decision process. They were influenced by activities when deciding where to go, noting that activities could enhance new experiences, such as traditional culture and local ways of life, as well as provide relaxation, fun, and enjoyment both physically and emotionally. Furthermore, Thai tourists expressed their views about the knowledge gained from the visit, consisting of the value of the destination, natural conservation, and sustainability management. It is supported by the study of Wong (2011) who explored major destination attributes consisting of travel value and leisure attractions were among the identified themes. Normally, Thai tourists want to understand the destination's values so that they can immerse themselves in the history or background of the place. As a global trend, it is also accepted that Thai tourists pay more attention to sustainable tourism. They consider sustainable programs in which they can participate or consider whether the place has proper sustainable management at sites, then decide to choose the destination. The last result revealed by the study was about community participation. As part of destination management, Thai tourists tend to consider tourism through community participation as they can

learn about the unique experiences that are inserted into the tourism activities, and at the same time, they can also support local economic distribution in the place where they visit. It aligned with the study of Kulvadee Lamaijeen (2015) who explored that community participation is the process of community enhancement by giving their opportunities and chances for them to direct and handle their own benefits.

The results revealed by this study differed from prior findings, which were conducted to identify attributes that attract tourists to a destination (Atinafu & Muuz, 2017; Boit, 2013; Chahal & Devi, 2015; Hossain & Islam, 2019; Kim, 2014; Mahdzar & Gani, 2018; Mistry, 2018; Ragavan et al., 2014; Toral, et al., 2018). However, this study discovered more about the destination attributes that influence tourists' perceptions of the destination brand. As such, to elaborate more the benefits of this research, the result might be great interest to local government and SLB tourism marketers as well as planners to focus and consider applying in the process of promotion and marketing of the identified destination attributes that should be considered to make a destination attractive to tourists in recognizing tourist satisfaction and brand perception levels and boosting the destination's competitiveness (Vodeb & Nemec Rudež, 2017).

.Body of knowledge

It can conclude the research result that destination attributes influence the SLB destination brand perception as follows.

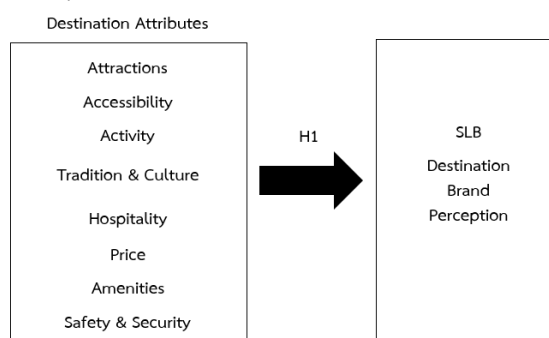

Figure 1 Destination Attributes and Destination Brand Perception

For SLB brand, the tourists expressed their opinion about destination brand perception in relation to component 1 - accessibility and activity as well as component 5 - destination management.

Recommendations

The researcher has suggestion for this study as follows:

Implementation Suggestion

It is recommended that relevant local government agencies and SLB tourism marketers and strategists concentrate on and probably apply inside the process of marketing and promotion of the identified destination attributes which should be considered while designing a destination attractive to tourists in realizing tourist satisfaction and brand perception levels and boosting the destination's competitive strength.

Future Research Suggestion

Future research should include international tourists as the survey period for this study was affected by the COVID-19 pandemic. Thus, only Thai tourists were explored.

References

- Assaf, A. G., & Josiassen, A. (2012). European vs. US airlines: Performance comparison in a dynamic market. *Tourism Management*, 33(2), 317-326.
- Atinafu, B., & Muuz, H. (2017). An investigation of the potential attributes for tourist destination in six selected heritage sites of South Gondar, and the challenges in availing these heritage sites for tourists. *Journal of Tourism and Hospitality*, 6(3), 1-10.
- Boit, J. C. (2013). *The role of destination attributes and visitor satisfaction on tourist repeat visit intentions to Lake Nakuru National Park*. Kenya: Western Illinois University.
- Chahal, H., & Devi, A. (2015). Destination attributes and destination image relationship in volatile tourist destination: role of perceived risk. *Metamorphosis*, 14(2), 1-19.
- Chen, C.-F., & Tsai, D. (2007). How destination image and evaluative factors affect behavioral intentions. *Tourism Management*, 28(4), 1115-1122.
- Etikan, I. et al. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American journal of theoretical and applied statistics*, 5(1), 1-4.
- Farrokhi, F., & Mahmoudi-Hamidabad, A. (2012). Rethinking Convenience Sampling: Defining Quality Criteria. *Theory & practice in language studies*, 2(4).

- Hassan, S. B., et al. (2010). Perception of destination branding measures: a case study of Alexandria destination marketing organizations. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies*, 3(2), 271-288.
- Hossain, M. K., & Islam, S. (2019). An Analysis of Destination Attributes to Enhance Tourism Competitiveness in Bangladesh. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 8(2).
- Kim, J.-H. (2014). The antecedents of memorable tourism experiences: The development of a scale to measure the destination attributes associated with memorable experiences. *Tourism Management*, 44, 34-45.
- Kulvadee Lamaijeen. (2015). *A Model of The Development of Community-Based Tourism Management in Designated Areas for Sustainable Tourism* (Doctor of Philosophy Integrated Tourism Management). Bangkok: National Institute of Development Administration,
- Mahdzar, M., & Gani, A. A. (2018). *Effects of Destination Attributes on Tourists' Behavioral Intentions to Kuala Selangor*.
- Marshall, M. N. (1996). Sampling for qualitative research. *Family practice*, 13(6), 522-526.
- Mistry, R. B. (2018). *Influence of Destination Attributes Importance to Tourists' Satisfaction-Gujarat Tourism*.
- National Statistical Office. (2020). *Domestic Travellers by Province: 2009 - 2018*. Retrieved from <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/en/17.aspx>
- Pike, S. (2005). Tourism destination branding complexity. *Journal of Product & Brand Management*, 14(4), 258-259. doi:10.1108/10610420510609267
- Prachyakorn Chaiyakot, & Parichart Visuthismajarn. (2012). A pattern of rural tourism in the Songkhla Lake Basin, Thailand. *International Journal of Management & Information Systems (Online)*, 16(2), 173.
- Prebensen, N. K., et al. (2014). *Creating experience value in tourism: Wallingford, Oxfordshire Boston, MA : CABI*.
- Qu, H., et al. (2011). A model of destination branding: Integrating the concepts of the branding and destination image. *Tourism Management*, 32(3), 465-476.
- Ragavan, N. A., Subramonian, H., & Sharif, S. P. (2014). Tourists' perceptions of destination travel attributes: An application to International tourists to Kuala Lumpur. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 144(20), 403-411.

- Shani, A., & Belhassen, Y. (2009). Tourism Destination Development and Branding Conference: 14–17 October 2009, Eilat, Israel. *Anatolia*, 20(2), 471-474.
- Siripen Dabphet. (2016). Destination Choice between First-time and Repeat Tourists. *Journal of Business, Economics and Communications*, 9(2), 39-59.
- Toral, S., et al. (2018). Identification of the unique attributes of tourist destinations from online reviews. *Journal of Travel Research*, 57(7), 908-919.
- Vodeb, K., & Nemec Rudež, H. (2017). Which attributes are important to tourists in a mature seaside destination? A case of Opatija in Croatia. *Turizam: međunarodni znanstveno-stručni časopis*, 65(3), 267-269.
- Wong, I. A. (2011). Using Destination Attributes to Promote Event Travel: The Case of Macau. *Journal of Convention & Event Tourism*, 12(4), 241-252.
- World Tourism Organization. (2017). *Why tourism? Tourism – an economic and social phenomenon*. Retrieved from <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introduction analysis*. New York: Harper & Row.

รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

THE MODEL OF ENVIRONMENTAL MANAGEMENT WHICH SUPPORTED
LEARNING IN THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE
UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

อชิระ วิริยสุขหทัย

Achira Wiriyasookhatai

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: loompook606@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ประชากรมาจากเขตตรวจราชการที่ 14 จำนวน จำนวน 520 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 4 โรงเรียน ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน เลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 50 คน เลือกแบบเจาะจง ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 21 คน การเลือกแบบเจาะจง ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการทำงานเป็นทีมและด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด 2) รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีองค์ประกอบย่อย 13 องค์ประกอบ 75 ตัวชี้วัด

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร; สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The objectives of this research paper are 1) to study current conditions, 2) to create an environmental management model that is conducive to learning in educational settings. This research is a methodological research with 4 stages of research. as follows Step 1: Study the current state of environmental management that is conducive to learning in educational settings. The population came from the 14th District of 520 people, in-depth interviews with the director of 4 model schools, step 2 created an environmental management model that is conducive to learning in the school setting by conducting seminars based on 15 targeted experts, choosing a specific one, step 3 experimenting with environmental management models that are conducive to learning in the school setting. Target audience Step 4 assesses the environmental management model that is conducive to learning in the school setting. Target audience 21 people, specific selection, qualitative data use content analysis.

The results showed that 1) the current condition, overall, is very high; When considering individual aspects, it was found that the learning management aspects are the focus of the learner. It has the highest average, followed by teamwork and learning organization. The participation segment has the lowest average of 2) an environmental management model that is conducive to learning in the school setting. There are four main components: engagement, teamwork. Being a learning organization and learning management that focuses on learners. There are 13 subcomponents, 75 indicators.

Keywords: the management model; the supported learning environment; the Office of the Basic Education Commission

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 4 กล่าวถึงการศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมี

ความรอบรู้ สิ่งแวดล้อมจะช่วยสร้างบรรยากาศการจัดการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าสิ่งแวดล้อมภายนอกห้องเรียนหรือภายในห้องเรียน การจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นเรื่องสำคัญ สภาพแวดล้อมเป็นครูที่พูดไม่ได้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้จากสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาได้ (ธิดารัตน์ การันต์, 2560)

การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ มีความจำเป็นสำหรับทุกช่วงวัย ทั้งนี้เพราะบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการกระตุ้น สร้างแรงจูงใจ ให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน สิ่งแวดล้อมที่ดีก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและความรักในสถานศึกษา ในสถาบัน อาคารสถานที่นั้นเป็นสิ่งที่ใช้ในการศึกษาแก่นักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม (วนิดา รุ่งโรจน์สันติสุข, 2560)

สิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และเป็นตัวกลมเกลียวบุคลากร คุณลักษณะ ตลอดจนพัฒนาการทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และจิตใจของนักเรียน (ทรงสิริ วิจิตรานนท์ และคณะ, 2561) ดังนั้น การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่สำคัญที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษา ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ นอกจากจะสามารถให้ความรู้ความคิดแก่ทุกคนที่อยู่ในสถานศึกษาแล้วยังสามารถส่งเสริมให้นักเรียนรู้สึกกระตือรือร้นใคร่รู้ใคร่เรียน รู้จักการดำรงชีวิตและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและต่อสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องด้วย ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา มีการกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

สิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างมากจำเป็นต้องมีรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษารูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้อำนวยการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิจัยเชิงปริมาณ ประชากร มาจากเขตตรวจราชการที่ 14 จำนวน 164 โรงเรียน สุ่มได้ 113

โรงเรียน ตัวอย่าง คือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 520 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัย วิเคราะห์สังเคราะห์งานวิจัยตัวบ่งชี้ของรูปแบบการบริหาร และกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อเป็นกรอบแนวคิดและสร้างแบบสอบถาม 2) สัมภาษณ์ โดยการใช้อย่างสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในเขตตรวจราชการที่ 14 จำนวน 113 โรงเรียน รวม 520 คน ได้มาโดยการสุ่มหลายขั้นตอน 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการสถานศึกษาต้นแบบ การบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เพื่อนำข้อดีมาใช้ในการสร้างรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดย 1) ร่างรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา 2) การสร้างรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา 3) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยใช้เทคนิคการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 15 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง มีเครื่องมือในการวิจัยคือ แบบประเมินร่างรูปแบบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 4) สร้างคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา 5) ประเมินความเหมาะสมของคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดย 1) นำรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษามาทดลองใช้กับโรงเรียน จำนวน 1 โรงเรียน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้นำรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา จากขั้นตอนที่ 2 ไปใช้ในสภาพจริง โดยใช้คู่มือประกอบการดำเนินการ 2) เก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองใช้ 3) ประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ ชี้แจงกับผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) สถานศึกษาดำเนินการตามคู่มือ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินการใช้รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อค้นพบภายหลังจากนำรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาไปทดลองใช้ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการประเมินรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ นักการศึกษา นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลระยะนี้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบ เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มเป้าหมายที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 520 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้อำนวยการ สถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช โรงเรียนนารีนุกูล โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ และโรงเรียนยโสธรพิทยาคม

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการทำงานเป็นทีมและด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยภาพรวม (N = 520)

ที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การมีส่วนร่วม	4.11	.43	มาก
2	การทำงานเป็นทีม	4.29	.45	มาก
3	การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	4.29	.45	มาก
4	การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.34	.55	มาก
	รวม	4.26	.48	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.34$) รองลงมาเป็นด้าน

ทำงานเป็นทีมและด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.29$) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.11$)

2. รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) การทำงานเป็นทีม 3) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 4) การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ องค์ประกอบย่อย 13 องค์ประกอบและตัวชี้วัด 75 ตัวชี้วัด ดัง ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อยและตัวชี้วัดของรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

องค์ประกอบหลัก	องค์ประกอบย่อย	จำนวนตัวชี้วัด
1. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P)	1) มีส่วนร่วมในการวางแผน 2) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผล	18
2. ด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork: T)	1) ผู้นำทีม 2) ประสิทธิภาพของทีม 3) โครงสร้างของทีม	20
3. ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization: O)	1) ความรอบรู้แห่งตน 2) ด้านการเรียนรู้ 3) ทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ	19
4. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Facilitating Student - Centered Learning: S)	1) การบริหารจัดการ 2) การจัดการเรียนรู้ 3) การเรียนรู้ของผู้เรียน	18

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษามีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงจากมากไปน้อยดังนี้ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การทำงานเป็นทีม การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมี

ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาเป็นด้านการทำงานเป็นทีมและด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่วนด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยให้การบวนการจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน ด้านสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียนและบุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะต้องอาศัยการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งจากภายในและภายนอก ตลอดจนการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ อีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีโพธิ์จรรย์ (2554) ได้สรุปแนวคิดของการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ไม่ใช่วิธีการเรียนรู้โดยวิธีการใดวิธีการหนึ่ง แต่เป็นกระบวนการที่สนใจในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเอง โดยใช้ทักษะการจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งของครูและผู้เรียน โดยจะต้องจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง คิดเป็น วิเคราะห์เป็น โดยอาศัยครูหรือผู้สอนเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำปรึกษาอำนวยความสะดวก เรียนอย่างมีความสุข สอดคล้องกับธรรมชาติของนักเรียนภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธีรา งามเกียรติทรัพย์ (2560) ได้ศึกษาการสร้างบรรยากาศในการเรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ สรุปว่า บรรยากาศสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และส่งเสริม

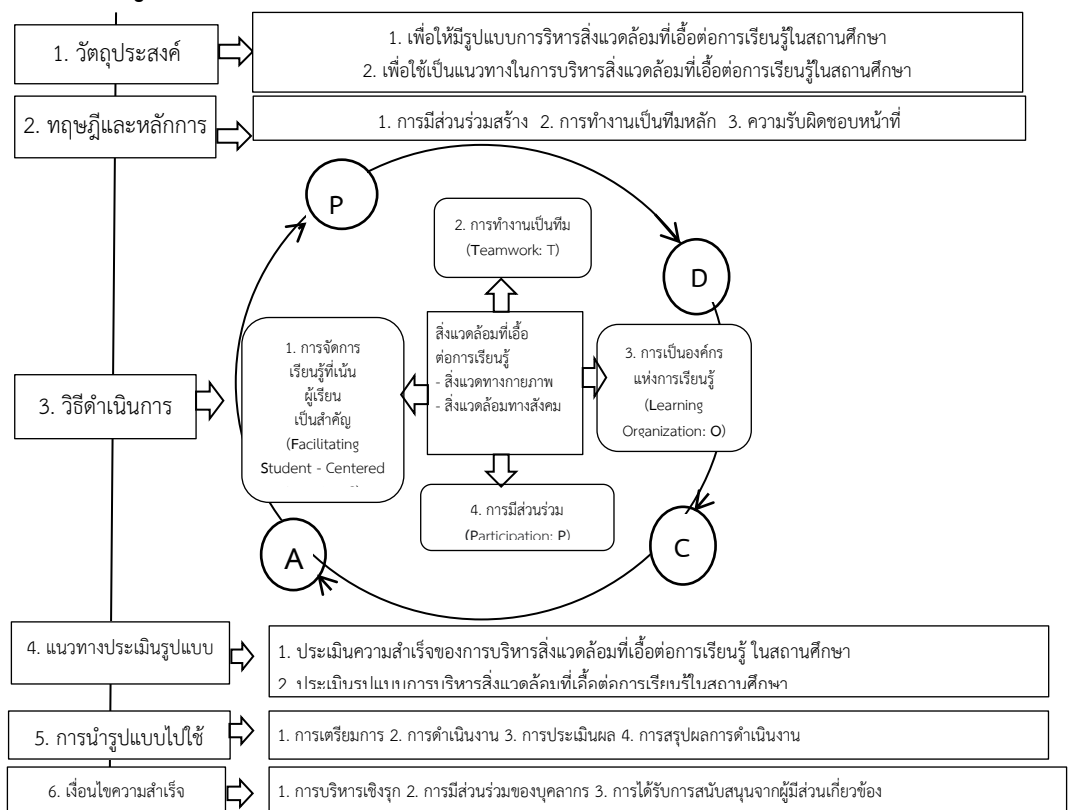
การเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้บรรยากาศที่ดีในชั้นเรียนยังจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยมีองค์ประกอบที่ช่วยสร้างบรรยากาศทางจิตภาพในชั้นเรียนว่าประกอบด้วยกลุ่มเพื่อนที่ดีที่ช่วยชักจูงให้ผู้เรียนสนใจใคร่รู้ และครูที่มีบุคลิกภาพดี มีการเตรียมการสอนที่ดี และมีเทคนิควิธีการสอนดี สามารถช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นที่จะเรียน สนใจเอาใจใส่ต่อการเรียน และเกิดทัศนคติที่ดีต่อทั้งครูและนักเรียน การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์อาจจะทำได้ทั้งทางตรง โดยการสอนและฝึกอบรม หรือในทางอ้อม โดยการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความเป็นอิสระในการเรียนรู้ สอดคล้องกับสุขุมลย์ พนิชการ และ พัทธีวรรณ กิจมี (2558) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของ โรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มดอยสามหมื่นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 พบว่า ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษามีความสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่าความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ได้เอื้อต่อการเรียนรู้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดา รัตน์ การันต์ (2560) ได้ศึกษา การจัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สหวิทยศึกษาศ์บสนุน-หนองย่างเสือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา สระบุรี เขต 2 พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาทุกแห่งได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม

ภายในสถานศึกษาที่จะสร้างความร่มรื่น สวยงาม น่าอยู่อาศัย ทำให้นักเรียนรักสถานศึกษา และอยากมาโรงเรียน สภาพแวดล้อมยังเป็นครูที่พูดไม่ได้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้จากสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนได้ สอดคล้องกับ ชัชพล รวมธรรม (2564) ที่ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนมีการประชุมวางแผนคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง ในการปรับ ภูมิทัศน์ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และได้มีการปฏิบัติตามแผนที่ได้อนุมัติ และใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนในด้านการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพึงพอใจ โดยมีการประเมินและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นต่อไป มีการประชุมทีมงานเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและด้านสังคม เพื่อหาจุด ที่ควรพัฒนาให้บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการ PDCA มีระบบการติดตามการทำงานของทีมงานเป็นระยะ ๆ ไม่ว่าจะเป็นก่อนทำ ระหว่างทำ หลังทำ และนำผล ที่ได้มาวิเคราะห์พัฒนาต่อยอดต่อไป มีการประชุมมอบหมายงานตามศักยภาพของบุคคล มีการจัดบรรยากาศของการบริหารสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียน ห้องสมุด ห้องแล็บ ห้องคอมพิวเตอร์ หรือแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ สะอาด สะดวก น่าอยู่ น่าเรียน เห็นความทันสมัย มีบริการอินเทอร์เน็ตให้สืบค้นข้อมูลครอบคลุมพื้นที่ของโรงเรียน นักเรียนมีความสุขในการเรียน ครูมีความสุขในการสอน สอดคล้องกับ งามอาจ จูมสีมา (2564) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา เน้นการจัดเป็นสภาพแวดล้อมทางวิชาการได้แก่ การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนแต่ละบุคคล ให้ นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน แล้วดำเนินกิจกรรมด้วยความเป็นกันเอง ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม

2. การสร้างรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์ประกอบในการสร้างรูปแบบ มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) ทฤษฎีและหลักการ 3) วิธีดำเนินการ 4) แนวทางการประเมินรูปแบบ 5) การนำรูปแบบไปใช้ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ องค์ประกอบหลักของรูปแบบสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P) 2) ด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork: T) 3) ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning organization: L) 4) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Facilitating Student-Centered Learning: F) โดยใช้กระบวนการบริหารวงจรคุณภาพของเดมมิง PDCA ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) 2) การดำเนินการตามแผน (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) 4) การปรับปรุง (Act) ผลที่ได้จากการวิจัย นำองค์ประกอบหลักของรูปแบบสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4 ด้าน โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปน้อยมาสร้างเป็นรูปแบบ STOP Model

แสดงให้เห็นว่า รูปแบบเป็นสิ่งที่เป็นตัวแทน ที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นมาจากแนวคิด ทฤษฎี ประสบการณ์ ที่อธิบายแบบอย่างหรืออธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สื่อให้เห็นถึง คุณลักษณะของตัวแปรหรือองค์ประกอบที่บ่งบอกความสัมพันธ์กัน สามารถนำไปเป็นแนวทางสู่ การปฏิบัติได้ สอดคล้องกับ ประสิทธิ์ ไชยศรี (2557) ให้ความหมายของรูปแบบ หมายถึง สิ่ง ที่แสดงโครงสร้างของความสัมพันธ์ของระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่ สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือ ปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง สอดคล้องกับ สุพร คมขำ (2558) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง แบบอย่าง หรือแนวทาง หรือขั้นตอน ในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักดิ์สิทธิ์ สุภสร (2558) กล่าวว่า รูปแบบเป็นกรอบความคิดที่แสดงให้เห็นในความเป็นนามธรรมของจริง หรือภาพจำลองของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สามารถสื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร หรือแสดงให้เห็น องค์ประกอบของการทำงานใดๆ ได้อย่างเป็นระบบ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (STOP Model)

การศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ คือ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (S) การทำงานเป็นทีม (T) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (O) และการมีส่วนร่วม (P) รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (STOP Model) สรุปองค์ความรู้ได้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Facilitating Student-Centered Learning: S) มี 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และการเรียนรู้ของผู้เรียน ผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านการบริหารจัดการ มากที่สุด มีการวางแผนการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เน้นความคล่องตัว และปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม มีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีการนิเทศติดตาม ปรับปรุง ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้รับการยอมรับด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

2. ด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork : T) มี 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ ผู้นำทีม ประสิทธิภาพของทีม และโครงสร้างของทีม ผลการทำงานเป็นทีม มีโครงสร้างของทีมที่ชัดเจน ผู้นำทีมมีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของทีม มีการวางแผนสร้างทีมงานเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและด้านสังคมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาร่วมกัน มีการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานด้านสิ่งแวดล้อมให้กับบุคลากร

3. ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization: O) มี 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ ความรอบรู้แห่งตน ด้านการเรียนรู้ และทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ผลการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีระบบการสร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและด้านสังคมที่ทุกคนเข้าใจและยึดถือปฏิบัติ มีการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้อย่างสะอาด เรียบร้อย ปลอดภัย

4. ด้านการมีส่วนร่วม (Participation: P) มี 3 องค์ประกอบย่อย ดังนี้ มีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผลการมีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานมากที่สุด โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม ในกระบวนการทำงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ได้หลากหลาย ปรับปรุงสิ่งแวดล้อม เช่นอาคารเรียน ห้องปฏิบัติการ จุดเช็คอิน ได้เป็นระเบียบ สะอาด ร่มรื่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 รูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นรูปแบบที่มี

ประโยชน์ต่อสถานศึกษา เนื่องจากวิธีดำเนินการของรูปแบบได้กำหนดไว้ชัดเจน มีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการนิเทศ ติดตาม เพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้บรรลุตามจุดหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคม ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม หรือร่วมการวางแผนการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เป็นสถานศึกษาต้นแบบด้านสิ่งแวดล้อม สร้างเครือข่ายการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การบูรณาการการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน จะช่วยสร้างบรรยากาศทางการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษาในด้านอื่นๆ เช่น สิ่งแวดล้อมในยุคดิจิทัล หรือสิ่งแวดล้อมในศตวรรษที่ 21

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ให้ได้ผล โดยศึกษาในรูปของพระระดับ เช่น ระดับบุคคล ระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานศึกษา ในแต่ละขนาดของสถานศึกษา โดยแยกตามการจัดขนาดสถานศึกษา เช่นขนาดใหญ่พิเศษ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก

เอกสารอ้างอิง

- ซัพล รวบรวมธรรม. (2564, 31 พฤษภาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนโยธินวิทยา [บทสัมภาษณ์].
ทรงสิริ วิจิตรานนท์ และคณะ. (2561). ความต้องการจำเป็นในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ
พัฒนาการเรียนรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, 3(1), 77-77
- ธิดารัตน์ การันต์. (2560). การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สหวิทยศึกษา ชับสนุ่น-หนองย่างเสือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษา สระบุรี เขต 2. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ*, 3(1),
195-195
- ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีโพธิ์โรจน์. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.
- ประสิทธิ์ ไชยศรี. (2557). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของสภาคณาจารย์และข้าราชการใน
การบริหารงานมหาวิทยาลัยราชภัฏ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการ
การศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1.
- วนิดา รุ่งโรจน์สันติสุข. (2561). แนวทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัด ปทุมธานี, การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8
- ศักดิ์สิทธิ์ สุภสร. (2558). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพหุระดับของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนประถมศึกษา (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา) อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุขุมลย์ พนิชการ และ พัชรวิพรรณ กิจมี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้กับประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยม สังกัดกลุ่มดอยสามหมื่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, 3(1), 303-303.
- สุธีรา งามเกียรติทรัพย์. (2560). การสร้างบรรยากาศในการเรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์. วารสารอนันนิภัย, 1(1), 27-27.
- สุพร คมขำ. (2558). การศึกษารูปแบบการพัฒนาวิสัยข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- องอาจ จุมสีมา. (2564, 10 มิถุนายน). ผู้อำนวยการโรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ [บทสัมภาษณ์].

การศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ที่มีต่อระดับความสามารถในการ
คิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*
THE STUDY OF CYBER BULLIED BEHAVIORS ON CREATIVE THINKING ABILITY
OF UNDERGRADUATE STUDENTS OF PHUKET RAJABHAT UNIVERSITY
๗๗๗◆๘๘๘

วรุฒม์ อินทฤทธิ์

Warut Intarit

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Phuket Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: Warut2756@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงกับกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 600 คนจาก 11 สาขาวิชา คณะครุศาสตร์ ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงจำนวน 162 คน และกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำจำนวน 162 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ 5 ระดับ ทดสอบค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของครอนบัก มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 และแบบทดสอบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทดสอบค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี Kuder-Richardson 20 โดยได้ค่าความเที่ยง 0.81

ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์อยู่ในระดับน้อยทั้งหมด (Ranges = 1.80-2.59) และนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำมีคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : พฤติกรรม; การถูกรังแกบนโลกไซเบอร์; ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

* Received January 26, 2022; Revised February 21, 2022; Accepted February 22, 2022

Abstract

Objectives of this research article were to: 1. Study cyber bullied behaviors of undergraduate students of faculty of Education and 2. Compare creative thinking abilities scores of undergraduate students between group of students who were highly bullied and group of students who were lowly bullied. The participants were 600 undergraduate students of 11 departments of faculty of education. They were randomly chosen by Proportional Stratified Random Sampling design. The groups of students were separated into two group of highly bullied and group of lowly bullied. Each group has 162 participants. The research instruments were questionnaire tested by Cronbach's alpha coefficient method with the reliability value at 0.98 and the creative thinking abilities test which had been tested by Kuder-Richardson 20. The reliability value was at 0.81.

The research results where the cyber bullied behaviors of undergraduate students were low. (Ranges = 1.80 - 2.59) and the undergraduate students who were lowly bullied group had creative thinking abilities score higher than students who were highly bullied group with the statistically significant level at 0.05.

Keywords: Behavior; Cyber bullied; Creative thinking ability

บทนำ

โลกออนไลน์หรือโลกไซเบอร์ ได้ทำหน้าที่เป็นจักรกลในการดึงเวลาในการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ให้สั้นลงและกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ยุคปัจจุบัน ด้วยความรวดเร็วของการพัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าวทำให้คนไทยจำเป็นต้องปรับตัวให้รู้เท่าทันสารสนเทศ รู้จักวิเคราะห์ และมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของการเป็นบุคคลในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) อย่างไรก็ตามสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นถนน (Platform) ไม่ได้เป็นแหล่งที่นำไปสู่ข้อมูลเชิงบวกหรือมีประโยชน์เท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางที่ทำให้มนุษย์สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลบหรือเกิดพฤติกรรมเชิงลบได้อีกด้วย ดังงานวิจัยของ Akram และ Kumar (2017) ที่พบว่า ในปัจจุบันมีเว็บไซต์และเนื้อหาจำนวนมากและหลากหลายส่งผลให้ประชาชนใช้เวลาไปกับสื่อออนไลน์มากเกินไป เกิดการลดลงของความสามารถในการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างในชีวิตจริง ปัญหาสุขภาพจากการพักผ่อนไม่เพียงพอ รวมไปถึงการละเมิดความเป็นส่วนตัวของบุคคลอื่นซึ่งจะนำไปสู่การคุกคามผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือการคุกคามผ่านโลกไซเบอร์ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสรานนท์ อินทนนท์ (2561) พบการคุกคามบนโลกไซเบอร์ในนักเรียนประถมศึกษาปลายและมัธยมศึกษาตอนต้นสูงมากในปัจจุบัน

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามบนโลกไซเบอร์พบว่า การคุกคามบนโลกไซเบอร์เป็นพฤติกรรมกระทำซ้ำทั้งในรูปแบบการขู่เข็ญ การรวมกลุ่มกันเพื่อด่าทอผู้อื่นหรือผู้ที่แปลกแยกหรือแตกต่างจากตน รวมไปถึงการส่งโพสต์ หรือแชร์ข้อมูลด้านลบเป็นเท็จ หยาบคาย หรือการคุกคามทางเพศ การล้อเลียนที่ทำร้ายจิตใจผู้อื่น (สรานนท์ อินทนนท์, 2561) พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ในปัจจุบันพบมากในวัยรุ่นงานวิจัยของปองกมล สุรัตน์ (2561) ซึ่งได้ศึกษาปรากฏการณ์การรังแกผ่านโลกไซเบอร์ด้วยการวิจัยแบบพหุกรณีศึกษากับบุคคลอายุ 19-24 จำนวน 8 คน พบว่า พฤติกรรมที่เยาวชนเหล่านี้ถูกรังแก ได้แก่ การถูกนิทา ด่าทอ ล้อเลียน ถูกเผยแพร่ความลับ สวมรอย ตามข่มขู่ ถูกกีดกันทางสังคมและการถูกปล่อยภาพอนาจารและงานวิจัยของธัญกร ตุดเกื้อและมาลี สบายยิ่ง (2559) ที่พบว่า นักศึกษาอายุ 19-25 ปี ตกเป็นเหยื่อพฤติกรรมกรังแกบนโลกไซเบอร์โดยกลุ่มเพื่อนที่รู้จักกันดี

การรังแกบนโลกไซเบอร์ส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาของผู้ถูกรังแกโดยส่งผลให้บุคคลนั้นมีภาวะเป็นโรคซึมเศร้า ไม่กล้าเข้าสังคม ขาดความเคารพตนเอง และมีผลต่อการพัฒนาการด้านการคิด และกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียน (ปองกมล สุรัตน์, 2561) ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านการเรียนจากการที่ไม่กล้าเข้าสังคม (Navarro, et al., 2017) นอกจากนี้จากงานวิจัยของ Farhangpour, et al., (2019) ยังพบว่า โดยทั่วไปนักเรียนจำเป็นต้องให้ความใส่ใจต่อการเรียนการสอน แต่การถูกรังแกทางสังคมทำให้นักเรียนไม่สามารถให้ความสำคัญกับการเรียนได้เพราะพวกเขาเหล่านั้นจะรู้สึกหวาดกลัวกับการถูกรังแกจนส่งผลให้ผลการเรียนตกต่ำลง และงานวิจัยของ Hong, et al (2014) ยืนยันว่านักเรียนที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์มีผลการเรียนตกต่ำ มีความสามารถทางวิชาการและพัฒนาการทางสติปัญญาที่ลดลงซึ่งส่งผลกระทบต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญาระดับสูงสุดตามทฤษฎีพุทธิพิสัยของบลูม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมกรังแกบนโลกไซเบอร์ที่มีต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เพราะไม่เพียงจะทำให้ได้ข้อมูลด้านพฤติกรรมกรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ และผลกระทบต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เท่านั้น แต่งานวิจัยในครั้งนี้ยังได้ข้อมูลด้านระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมกรังแกทางสังคมและการพัฒนาความสามารถในการคิดขั้นสูงของนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงกับกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ที่มีต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต โดยในปีการศึกษา 2563 มีนักศึกษาทั้งหมด 1,732 คน
2. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนแรก ผู้วิจัยหาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 99% ซึ่งยอมรับให้มีเกิดความคลาดเคลื่อนได้ในระดับ 5% จากสูตรการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่กำหนดไว้ว่า $n = 32 (0.5)2N/32(0.5)2 + Ne^2$ โดยที่ N เป็นจำนวนประชากร และ e เป็นค่าความคลาดเคลื่อน (อ้างอิงในวรรณิ์ แกมเกตุ, 2555:286) จากจำนวนประชากรเท่ากับ 1,732 คนผ่านการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรดังกล่าวและการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) แต่ละชั้นปฏิบัติตามลำดับจนได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน เพื่อใช้ในการตอบแบบสอบถามพฤติกรรม
3. การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในขั้นที่สอง คือ กลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงกับกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำ ผู้วิจัยดำเนินการเรียงคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ จากคะแนนสูงไปคะแนนต่ำจากนั้นตัดกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำที่ร้อยละ 27 โดยกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูง คือ ผู้มีคะแนนจากมาตราอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 73 หรือสูงกว่า และกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำคือผู้ที่มีคะแนนจากมาตราอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 หรือต่ำกว่า โดยใช้เกณฑ์แบ่งเช่นเดียวกับเกณฑ์การแบ่งนักเรียนกลุ่มสูงกลุ่มต่ำของ โชติกา ภาชีผล (2559) ซึ่งจะได้ 2 กลุ่มตัวอย่างในการเปรียบเทียบระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์จำนวน 324 คน (ร้อยละ 27 ของ 600 เท่ากับ $162 \times 2 = 324$ คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ที่ครอบคลุมพฤติกรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเกาะติดชีวิตออนไลน์ 2) การข่มขู่คุกคาม 3) การกีดกัน 4) การละเมิดทางเพศ และ 5) การปลอมตัว และการคุกคาม ผ่านตรวจสอบความตรงทางเนื้อหาและวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือการตรวจแบบ IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน ผู้วิจัยได้เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC เกิน 0.5 และนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

2. ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่ วรุฒม์ อินทฤทธิ์ (2562) พัฒนาขึ้นครอบคลุมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ 3 ด้าน คือ ด้านความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) ด้านความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) และด้านความคิดริเริ่ม (Originality) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์พร้อมเกณฑ์การให้คะแนนไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนระดับปริญญาตรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 คนและนำผลคะแนนมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธี Kuder-Richardson 20 โดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) กำหนดประชากรที่ศึกษา และดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่ผ่านการดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จาก 11 สาขา แขนง 11 ชั้น จำนวน 600 คน

2) ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์

3) ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่พัฒนาโดย วรุฒม์ อินทฤทธิ์ (2562) มาใช้โดยนำไป Try out กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างและหาค่าความเชื่อมั่นอีกครั้งก่อนนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างโดยได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

5) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน โดยแบ่งเป็นการตอบคำถามในแบบสอบถาม 30 นาที และวัดความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มตัวอย่าง 20 นาที

6) ผู้วิจัยดำเนินการเรียงคะแนนเฉลี่ยของแบบสอบถามพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์จำนวน 600 คน จากคะแนนสูงไปคะแนนต่ำจากนั้นตัดกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำที่ร้อยละ 27 โดยกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูง คือ ผู้มีคะแนนจากมาตราอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 73 หรือสูงกว่า และกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำคือผู้ที่มีคะแนนจากมาตราอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่

27 หรือต่ำกว่า โดยใช้เกณฑ์แบ่งเช่นเดียวกับงานวิจัยของทิพย์นภา หวนสุริยา (2547) และเกณฑ์การแบ่งนักเรียนกลุ่มสูงกลุ่มต่ำของ โชติกา ภาษีผล (2559)

7) ผู้วิจัยดำเนินการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่าง กลุ่มที่ถูกเร่งแกนโลกไซเบอร์สูง กับ กลุ่มที่ถูกเร่งแกนโลกไซเบอร์ต่ำ จำนวนกลุ่มละ 162 คน

8) นำผลคะแนนที่ได้จากการทดสอบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่า T-test independent

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์คะแนนการถูกคุกคามบนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2) วิเคราะห์คะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มที่ถูกเร่งแกนโลกไซเบอร์สูงกับกลุ่มที่ถูกเร่งแกนโลกไซเบอร์ต่ำ โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่า T-test independent

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการถูกเร่งแกนโลกไซเบอร์ที่มีต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตมีผลการวิจัยปรากฏตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการถูกเร่งแกนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ ปรากฏผลการวิจัยดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับพฤติกรรมพฤติกรรมการถูกเร่งแกนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์จำแนกรายด้าน

ด้าน	จำนวน(N)	($\bar{X}$)	(S.D.)	แปลผล
ด้านที่ 1 การเกาะติดชีวิตออนไลน์	600	1.93	1.22	น้อย
ด้านที่ 2 การคุกคาม	600	1.91	1.17	น้อย
ด้านที่ 3 การกีดกัน	600	1.87	1.19	น้อย
ด้านที่ 4 การละเมิดทางเพศ	600	1.85	1.15	น้อย
ด้านที่ 5 การปลอมตัว	600	1.86	1.16	น้อย

จากตารางที่ 1 แสดงระดับพฤติกรรมพฤติกรรมการถูกเร่งแกนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์จำแนกรายด้านจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 600 คน ได้แก่ ด้านที่ 1 การเกาะติดชีวิตออนไลน์ ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.22 อยู่ในระบายน้อย ด้านที่ 2 การคุกคาม ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.17 อยู่ใน

ในระดับน้อย ด้านที่ 3 การกีดกัน ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.19 อยู่ในระดับน้อย ด้านที่ 4 การละเมิดทางเพศ ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.15 อยู่ในระดับน้อย และด้านที่ 5 การปลอมตัว ค่ามัชฌิมเลขคณิต 1.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.16 อยู่ในระดับน้อย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์สูงกับกลุ่มที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์ต่ำ ปรากฏผลการวิจัยดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และค่าที (t-test independent) เพื่อทดสอบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์สูงกับกลุ่มที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์ต่ำ

คะแนนความคิดสร้างสรรค์	N	($\bar{X}$)	S.D.	T	Sig.
กลุ่มถูกเร่งแบนต่ำ	162	79.23	54.77	6.50	0.000*
กลุ่มถูกเร่งแบนสูง	162	48.49	24.06		
คะแนนด้านความคิดคล่องแคล่ว					
กลุ่มถูกเร่งแบนต่ำ	162	30.27	19.86	9.53	0.000*
กลุ่มถูกเร่งแบนสูง	162	14.44	6.85		
คะแนนด้านความยืดหยุ่น					
กลุ่มถูกเร่งแบนต่ำ	162	18.80	12.51	6.58	0.000*
กลุ่มถูกเร่งแบนสูง	162	11.60	5.91		
คะแนนด้านความริเริ่ม					
กลุ่มถูกเร่งแบนต่ำ	162	30.09	29.42	2.96	0.000*
กลุ่มถูกเร่งแบนสูง	162	22.55	13.12		

*p < 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์ต่ำมีค่ามัชฌิมเลขคณิตคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 79.23 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 54.77 และนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์สูงมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เท่ากับ 48.49 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 24.06 และเมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าที (t-test independent) พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์ต่ำมีคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์สูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อจำแนกคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์รายด้านได้แก่ ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดยืดหยุ่นและด้านความคิดริเริ่มพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกเร่งแบนโลกไซเบอร์ต่ำมีค่ามัชฌิมเลขคณิต เท่ากับ 30.27, 18.80 และ 30.09 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 19.86, 12.51 และ 29.42 ตามลำดับ และนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูก

รังแกบนโลกโซเชียลสูงมีค่ามัธยฐานเลขคณิต เท่ากับ 14.44, 11.60 และ 22.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.85, 5.91 และ 13.12 ตามลำดับ และเมื่อทดสอบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าที (t-test independent) พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกรังแกบนโลกโซเชียลต่ำมีคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ทุกด้านสูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกรังแกบนโลกโซเชียลสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกโซเชียลที่มีต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ผู้วิจัยดำเนินการอภิปรายผลได้ 2 ด้านตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ด้านการถูกรังแกบนโลกโซเชียล

ด้านนี้มีวัตถุประสงค์ 1 ประการ คือ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกโซเชียลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์

ผลการสำรวจการถูกรังแกบนโลกโซเชียลรายด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเกาะติดชีวิตออนไลน์ 2) ด้านการคุกคาม 3) ด้านการกีดกัน 4) ด้านการละเมิดทางเพศ และ 5) ด้านการปลอมตัวอยู่ในระดับน้อย หรือแปลความหมายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ถูกรังแกบนโลกโซเชียลอย่างน้อย 1 หรือ 2 ครั้งในรอบสองเดือน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานศึกษาของ กมล สุรัตน์ (2561) ที่ได้ศึกษาการรังแกบนโลกโซเชียล จากนักศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 8 คนที่มีอายุตั้งแต่ 19-24 ปี พบว่ากลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกโซเชียลผ่านการคุกคามทางเพศ การเกาะติดชีวิตออนไลน์ การใส่ร้ายป้ายสี การแอบอ้าง การถูกตำหนิหรือถูกแซะ และการถูกกดดันให้ออกจากสังคม โดยเป็นการถูกรังแกบนโลกโซเชียลมาแล้วอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ไปถึงจนการถูกรังแกอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลากว่า 3 ปีจนทำให้การถูกรังแกบนโลกโซเชียลกลายเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตและส่งผลกระทบต่อทั้งทางด้านจิตใจ สติปัญญาและอารมณ์ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zalaquett and Chatters (2014) ที่พบว่า นักศึกษาจำนวน 613 คนเคยประสบกับการถูกรังแกบนโลกโซเชียลในระดับมัธยมศึกษาร้อยละ 31.3 และประสบกับการถูกรังแกบนโลกโซเชียลในช่วงการเรียนระดับมหาวิทยาลัยร้อยละ 19 และมีข้อมูลกว่าร้อยละ 28 ของกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้มีเพื่อนถูกรังแกบนโลกโซเชียลหรือพบเห็นการถูกรังแกบนโลกโซเชียลในมหาวิทยาลัย ข้อมูลนี้บ่งชี้ให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความเชื่อมโยงทั้งทางตรงและทางอ้อมการถูกรังแกบนโลกผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ และยังสะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ถูกรังแกบนโลกโซเชียลเป็นผู้ที่ถูกรังแกอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่เรียนระดับมัธยมศึกษา สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนว่าไม่เพียงแต่นักศึกษาในระดับปริญญาตรีเท่านั้น งานวิจัยต่างๆยังชี้ให้นักเรียนระดับมัศึกษาก็ถูกรังแกหรือใช้พื้นที่ในสังคมออนไลน์

ทำร้ายกันผ่านข้อความ รูปหรือคลิปวิดีโอจนทำให้บุคคลถูกระทำนั้นสถานะเป็นเหยื่อของสังคม (cyber victims) (Kalender. et al, 2019) งานศึกษาวิจัยของ Gündüz, Akgün, and Özgür (2021) ที่ศึกษาระดับความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาจำนวน 747 คน พบว่านักเรียนมีความรู้สึกอ่อนไหวต่อการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์อยู่ในระดับสูง โดยนักเรียนหญิงมีความรู้สึกอ่อนไหวสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับการศึกษาของพฤติกรรมของการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ในพื้นที่ต่างๆ ของโรงเรียนในประเทศไทย เช่น การศึกษาจากกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 410 คนที่จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าร้อยละ 23.4 เป็นผู้ที่ถูกรังแก และร้อยละ 58.3 เป็นผู้ที่ถูกรังแกและรังแกผู้อื่น (ชุดินาถ ศักรินทร์กุลและอลิสรา วัชรสินธุ, 2557) หรือการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-4 ทั่วประเทศไทย จำนวน 2,758 คนพบว่าเป็นมีผู้ที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์คิดเป็นร้อยละ 27.8 (PenPid and Peltzer, 2013) สถานการณ์การถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ในปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางจนทำให้คนในสังคมมองเป็นเรื่องปกติ ดังเช่นงานวิจัยของ วรพงษ์ วิไลและเสริสศิริ นิลดำ (2561) ที่ศึกษาพฤติกรรมการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย จำนวน 2,012 คน พบว่าทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อการเล่นอินเทอร์เน็ตในทางที่จะมีผลกระทบต่อผู้อื่นในภาพรวมนั้นอยู่ในระดับน้อยและนักเรียนมีความเห็นอยู่ในระดับน้อย ในข้อที่ว่า การซุบซิบนินทาผู้อื่นทางอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องปกติที่ทำได้ และการลบหรือบล็อกเพื่อนออกจากกลุ่มสนทนาออนไลน์เป็นสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียแต่อย่างใด สะท้อนให้เห็นว่าการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ในสถานศึกษาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับเหยื่อจนกลายเป็นวัฒนธรรมเชิงลบสังคม (negative social culture) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเนื่องจากทุกหนทุกแห่งการรังแกทางสังคมออนไลน์ล้วนแต่มีผู้ที่ได้รับผลกระทบและการรังแกบนโลกไซเบอร์ไม่ใช่สิ่งปกติในสังคม

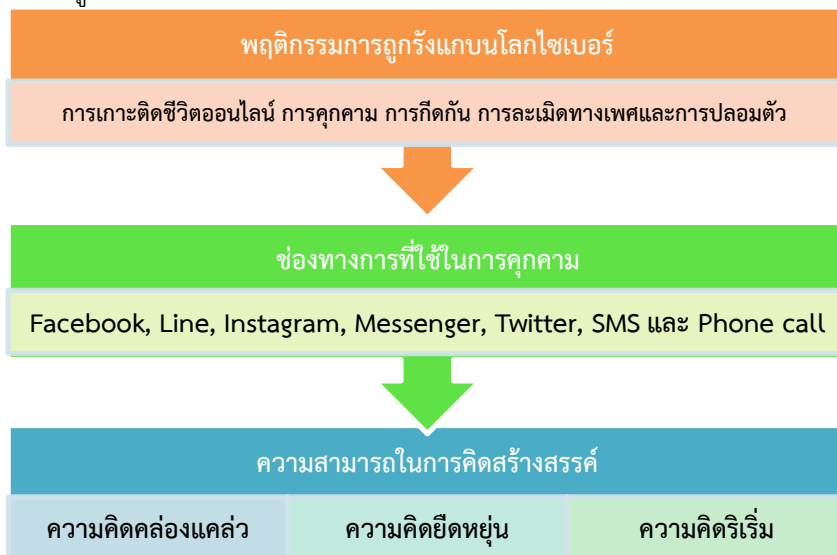
ด้านการผลที่มีต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

ด้านนี้มีวัตถุประสงค์ 1 ประการ คือ เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงกับกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำ จากผลการวิจัยพบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรีกลุ่มที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ต่ำมีคะแนนความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่ถูกรังแกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยในการสำรวจฉบับนี้พบว่ามื่อนักศึกษาที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงในระดับมากถึงมากที่สุด จำนวน 78 คนหรือมากถึงร้อยละ 12.99 ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการคุกคามผ่านช่องทางและวิธีการต่างๆ อย่างน้อยหนึ่งครั้งต่อสัปดาห์ และเมื่อผู้วิจัยแบ่งกลุ่มผู้ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงกับกับต่ำเพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดสร้างสรรค์ พบว่า นักศึกษาที่ถูกรังแกบนโลกไซเบอร์สูงทั้งหมดหรือคิดเป็นร้อยละ 100 มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์อยู่ในกลุ่มต่ำทั้งหมด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ แม้ว่างานวิจัยและงานศึกษาส่วนใหญ่ชี้ให้เห็นว่าการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์มีผลกระทบโดยตรงต่อสภาพจิตใจและความรู้สึก

ของเหยื่อทั้งงานศึกษาของ Hinduja & Patchin (2010) ที่ระบุว่า การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) การจัดการกับความเครียด นักเรียนที่เป็นเหยื่อมีความสามารถในการจัดการกับความรู้สึกเครียดได้น้อยกว่านักเรียนที่ไม่ได้เป็นเหยื่อของการ การจัดการกับสมาธิ เหยื่อจะไม่สามารถตั้งสมาธิกับสิ่งที่ทำได้ และอาจมีแนวโน้มฆ่าตัวตาย หรืองานของ Tolia (2016) อธิบายว่า ผลกระทบของการถูกรังแกทางสังคมอาจสังเกตไม่เห็นในช่วงเริ่มต้น แต่ปัจจัยความเครียดทางลบ (negative stress factors) จะก่อตัวขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป สอดคล้องกับ Navarro, et al. (2017) ที่พบว่า การถูกรังแกทางสังคมออนไลน์มีผลกระทบเชิงลบต่อเหยื่อและผู้กระทำผิดเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ถูกกระทำจะมีภาวะซึมเศร้าที่ และกลุ่มตัวอย่างหนึ่งในงานวิจัยของปองกมล สุรัตน์ (2561) ระบุว่า การคุกคามบนโลกไซเบอร์ที่เขาประสบทำให้เขาเกิดความอับอาย ไม่กล้าเข้าเรียน ติดศูนย์และติด ร. รวมกันกว่า 20 ตัว ผลของการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ยังกระทบ นอกจากกระทบต่อจิตใจแล้วยังกระทบต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียนเนื่องจากการถูกคุกคามซ้ำๆจะส่งผลให้เหยื่อเกิดความเครียดและภาวะถดถอยในการเรียนรู้ดังงานวิจัยของ Muzamil & Shah (2016) ที่พบว่า การถูกรังแกบนโลกไซเบอร์มีผลทางลบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลสนับสนุนจากงานวิจัยของ Faryadi (2011) พบว่า ร้อยละ 70.8 หรือจำนวน 255 คนของเหยื่อระบุว่า การถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อผลการเรียน (academic performance) อันเป็นผลมาจากความกังวล ความรู้สึกกลัวการเข้าสังคม ความไม่สบายใจ ความ รู้สึกโดดเดี่ยว ความไม่ปลอดภัยและสูญเสียความมั่นใจหรือความเห็นคุณค่าในตัวเอง รวมไปถึงความไม่สามารถในการตั้งใจเรียนได้ (Jotia & Tjavanga, 2012) ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์มีผลกระทบต่อผลการเรียนและระดับความสามารถในการคิดและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกโซเชียลที่มีต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต สามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัยการศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกโซเชียลที่มีต่อระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกโซเชียลในงานวิจัยเล่มนี้พบว่าพฤติกรรมการถูกรังแกบนโลกโซเชียลเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในสังคมรวมไปถึงสถานศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา จำเป็นต้องให้ความสนใจและช่วยกันพัฒนาสังคมให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ด้วยการหยุดยั้งสถานะการถูกคุกคามถูกรูปแบบผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์
2. ครูหรือนักการศึกษาสามารถนำแบบทดสอบความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้วัดระดับความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยยังขาดการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์นอกจากการถูกรังแกบนโลกโซเชียล ดังนั้นผู้วิจัยที่ต้องการต่อยอดจากงานวิจัยเล่มนี้สามารถศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนเพิ่มเติมได้

เอกสารอ้างอิง

- โชติกา ภาชีผล. (2558). *การวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปองกมล สุรัตน์. (2561). *การรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณีศึกษา เยาวชนไทย เจนเนอเรชัน Z (ปริญญานิพนธ์ดุขภูมิหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรพงษ์ วิไล และ เสริมศิริ นิลดำ .(2561). พฤติกรรมการรังแกกันผ่านโลกไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดเชียงราย : กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาล 6 นครเชียงราย. *CRRU Journal of Communication Chiangrai Rajabhat University*, 1(2), 1-24.
- วรุตม์ อินทฤทธิ์. (2562). ผลของการเรียนการสอนสังคมศึกษาบนฐานทฤษฎีพุทธิพิสัยของบลูม ฉบับปรับปรุงที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย: การทดลองแบบสี่กลุ่มโซโลมอน. *วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 30(3), 182-192
- สรานนท์ อินทนนท์.(2561). *การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน
- Akram, W. & Kumar, R. (2017). A Study on Positive and Negative Effects of Social Media on Society. *International Journal of Computer Sciences and Engineering*, 5(10), 347-354.
- Farhangpour, P. et al., (2019). Emotional and Academic Effects of Cyberbullying on students in a rural high school in the Limpopo province, South Africa. *South African Journal of Information Management*, 21(1), 1-8.
- Gündüz, Ş. et al., (2021). Determination of Secondary School Students' Levels of Sensitivity towards Cyberbullying and Cyberbullying Behaviour. *Participatory Educational Research (PER)*, 8(1),70-89.
- Hinduja S. & Patchin, J. W. (2010). Bullying, Cyberbullying and Suicide. *Archives of Suicide Research*. 14(3): 206-221.
- Hong, J.S., et al., (2014). A Conceptual Framework for Understanding the Association Between School Bullying Victimization and Substance Misuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 84(6), 696-710.
- Jotia, A. & Tjavanga, H. (2012). School bullies and education in botswana: impact on other students and academic performance. *Academic Research International*. 2(1), 641-650

- Muzamil, M., & Shah, G. (2016). Cyberbullying and self-perceptions of students associated with their academic performance. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, 12(3), 79-92.
- Navarro, R., et al., 2017 Cyberbullying victimization and fatalism in adolescence: Resilience as a moderator. *Children and Youth Services Review*, 84, 215-221.
- Tolia. A. (2015). Cyberbullying: Psychological Effect on Children. *International Journal of Indian Psychology*, 3(2), 48-51.

**การคิดแบบโยนิโสมนสิการและการรับรู้การมีกัลยาณมิตรที่เกี่ยวข้อง
กับการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น***
**WISE REFLECTION AND PERCEPTION OF VIRTUOUS FRIENDS RELATED TO
OTHER – FORGIVENESS OF MALE EARLY ADOLESCENCE**

สุรเชษฐ์ ชั่งนิมิตร, ภิญญาพันธ์ เพี้ยซ้าย, สุพัทธ แสนแจ่มใส
Surachet kungnimitr, Pinyapan Piasai, Supat Sanjamsai
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
Srinakharinwirot University
Corresponding Author E-mail: k-surachet@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และการคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรที่มีต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือวัยรุ่นชายตอนต้นที่อยู่ในโรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 174 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก การเก็บข้อมูลวิจัยใช้แบบวัดที่มีลักษณะที่เป็นมาตรประเมินค่า และแบบวัดสถานการณ์ให้เลือกตอบ และสถิติที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยาย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบง่าย และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และ การคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร และ ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชายวัยรุ่นตอนต้นได้ร้อยละ 39 ทั้งนี้ตัวแปรที่มีความสำคัญ ได้แก่ ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และการคิดแบบสามัญลักษณ์ ตามลำดับ

คำสำคัญ: โยนิโสมนสิการ; กัลยาณมิตร; การให้อภัยผู้อื่น

* Received December 3, 2021; Revised December 30, 2021; Accepted January 3, 2022

Abstract

The research aimed to study the predictive power of Wise reflection (Yonisomanasikāra) thinking, such as Investigation of cause and conditions, Reflection in line with universal characteristics, Reflection on advantages, and Reflection rousing wholesome qualities. Furthermore, there are predictive power is Virtuous friendship (Kalyānamitra) perception, such as Having parents as Kalyānamitra, having a teacher as Kalyānamitra, and Having a friend as Kalyānamitra; related to Forgiveness of early adolescent males in a private boys' school. A total of 174 samples for survey data collection were convenience sampling from early adolescent males, a private boys' school in Bangkok. The research instruments were a rating scale questionnaire and checklist questionnaire. The statistical methods and procedures for analyzing data were, amount, percentage, simple correlation analysis, and multiple regression analysis.

The results showed that predictive powers in each aspect were as follows: Wise reflection thinking: included Investigation of cause and conditions, Reflection in line with universal characteristics, Reflection on advantages, and Reflection rousing wholesome qualities; Virtuous friendship perception: included Having parents as Kalyānamitra, Having a teacher as Kalyānamitra, and Having a friend as Kalyānamitra; ; helped to predict Forgiveness of early adolescent males in a private boys' school about 39 percent with statistically significant level .001. at a statistically significant level of .001. In addition, there are three important variables: having a teacher as Kalyānamitra, having a friend as Kalyānamitra, and reflection in line with universal characteristics, respectively.

Keywords: Wise Reflection; Virtuous Friendship; Forgiveness

บทนำ

วัยรุ่นเป็นสมาชิกของสังคมที่ต่อไปจะต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ การอบรมเลี้ยงดูวัยรุ่นเพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพจึงมีความสำคัญและท้าทายเนื่องจากพัฒนาการของวัยรุ่นมีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ได้อย่างรวดเร็วและรุนแรง และอารมณ์หนึ่งที่มีมักจะเกิดขึ้นได้ง่ายก็คือความโกรธ และมีการแสดงออกทางกายที่เป็นความรุนแรงตามมา และการใช้ความรุนแรงมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นกับวัยรุ่นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ดังข้อมูลจาก กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (2564) ในช่วงปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีผู้ที่กระทำความผิดคดีอาญาเป็นเพศชายสูงกว่า เพศหญิงโดยในปี พ.ศ.

2560 มีเพศชายเป็นจำนวน 22,955 คน และเพศหญิงเป็นจำนวน 1,844 คน ในปี พ.ศ. 2561 มีเพศชายเป็นจำนวน 20,965 คน และเพศหญิงเป็นจำนวน 1,750 คน ในปี พ.ศ. 2562 มีเพศชายเป็นจำนวน 19,099 คน และเพศหญิงเป็นจำนวน 1,580 คน และปี พ.ศ. 2563 มีเพศชายเป็นจำนวน 16,403 คน และเพศหญิงเป็นจำนวน 1,580 คน จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วัยรุ่นเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมความรุนแรงหรือการกระทำผิดมากกว่าเพศหญิง และการทำความรุนแรงนั้นมักมาจากความโกรธ การควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้

วิธีการลดความรุนแรง ลดความโกรธ ได้นั้น พระไพศาล วิสาโล (2554) ได้กล่าวว่า เราต้องรู้จักการให้อภัย เพราะถ้าเราไม่ให้อภัย ความโกรธ ความเกลียด ก็จะทำให้จิตใจร้อนรุ่ม แต่ถ้าเรารู้จักให้อภัยก็จะทำให้ความโกรธ ความเกลียด ออกไปจากจิตใจเราเป็นเหมือนยาที่คอยรักษาจิตใจ เช่นเดียวกับพระราชสังวรญาณ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย (อภัยทาน : การให้ที่ยากและยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์) ท่านได้กล่าวว่า การให้อภัยเป็นทานชนิดหนึ่ง ซึ่งหมายความว่า เป็นการยกโทษให้ผู้อื่น เมื่อยกโทษให้ผู้อื่นก็จะไม่เกิดการสร้างรอยร้าวให้ใจ ความทุกข์ หรือสร้างความเสียหายให้กับเรา เป็นการเลิกแล้วในการต่อเวรต่อกรรมซึ่งกันและกัน ผลของการให้อภัย ผู้ให้อภัย จะไม่โกรธใคร ไม่อคติกับใคร ไม่คิดพองขึ้น ทำให้เกิดความกังวลและซึมเศร้าได้น้อยกว่า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการให้อภัยผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดความรุนแรง โดยเฉพาะในวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย จากการศึกษาหลักพุทธธรรมซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต.) (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การดำเนินชีวิตและการใช้ชีวิตของเราในการแสดงออกทั้ง กาย วาจา ใจ ควรไปในทางที่ตรงตามซึ่งการดำเนินการที่ถูกต้องนั้นจะต้องคิดเป็น เพราะเป็นปัจจัยที่ชักนำไปสู่ความเข้าใจ การมองโลก การเข้าใจชีวิตและสังคม เมื่อรู้และเข้าใจในส่วนนี้แล้ว การคิด การกระทำ จะนำไปสู่ทางออกที่ถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาที่ถูกต้องได้ ซึ่งทางพุทธศาสนาเรียกกระบวนการนี้ว่า สัมมาทิฐิ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ 2) ปัจจัยภายนอก เรียกว่า ปรโตโฆสะ เรียกว่า กัลยาณมิตร ดังนั้นงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาตัวแปรการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และ วิธีคิดแบบเร้ากุศล และตัวแปรการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ การมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร การมีครูเป็นกัลยาณมิตร และการมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ว่าสามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วนได้มากน้อยเพียงใด และยังจะทำให้ทราบถึงวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการรับรู้การมีกัลยาณมิตรจากแหล่งใดที่เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อครูและผู้ปกครองในการชักจูงชี้แนะให้วัยรุ่นชายตอนต้น มีวิธีคิดเพื่อที่จะคลี่คลายความรู้สึกต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความโกรธ ความไม่พอใจที่มีกับผู้อื่นอันนำมาสู่การให้อภัยผู้อื่นได้ อีกทั้งยังได้ทราบถึงบุคคลสำคัญที่จะเป็นผู้ที่แนะนำ ชักจูง ให้คำปรึกษา อบรมสั่งสอน ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดี ในการให้อภัยแก่วัยรุ่นชายตอนต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอำนาจในการทำนายของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบไร้กุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร ที่มีต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยเป็นประเภทของการวิจัยเชิงพยากรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ วัยรุ่นชายตอนต้นอยู่ในโรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 427 คน ปีการศึกษา 2564

กลุ่มตัวอย่าง คือ วัยรุ่นชายตอนต้นที่อยู่ในโรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดยเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและนักเรียนวัยรุ่นชายอาสาสมัครเพื่อตอบแบบวัด และผู้วิจัยมีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่ง Hair, et al., (2014) กล่าวว่า การวิเคราะห์หัตถดอยพหุคูณโดยทั่วไปควรใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 15 ถึง 20 คน ต่อ 1 ตัวแปรอิสระ ดังนั้นในงานวิจัยนี้มีตัวแปรต้นที่ศึกษาจำนวน 7 ตัว ผู้วิจัยจึงควรมีกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 140 คน ผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้ที่จำนวน 175 คน โดยเพิ่มอีกร้อยละ 25 เนื่องจากมีความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบวัดที่ไม่สมบูรณ์จะได้ยังคงมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ยังเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย และเมื่อผู้วิจัยได้มีตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบวัด พบว่า มีจำนวน 174 คน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้มีจำนวน 174 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เรื่องทั่วไปของฉันทน์ เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับระดับชั้นการศึกษาและอายุ ตอนที่ 2 แบบวัดฉันทน์กับผู้อื่น สำหรับตัวแปรวัดการให้อภัยผู้อื่น ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยลักษณะแบบประเมินแต่ละข้อมีลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ได้แก่ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง และจริงที่สุด จำนวน 21 ข้อ ตอนที่ 3 แบบวัดการคิด สำหรับวัดตัวแปรแบบวัดการคิดการคิดสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดสามัญลักษณ์ การคิดไร้กุศล และการคิดรู้ทันคุณโทษและทางออก ที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากแบบวัดการคิดของ ญาดา อัจจิกุล (2560) โดยคัดเลือกบางข้อที่เป็นวิธีการคิดที่เกี่ยวข้องและนำมาปรับปรุงสถานการณ์ รวมถึงมีการ สร้างข้อคำถาม

เพิ่มเติมเพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นวัยรุ่นชายตอนต้น ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบสถานการณ์และมีตัวเลือกให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 18 ข้อ โดยได้วัดการคิดสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดสามัญลักษณ์ การคิดเร้ากุศล และการคิดรู้ทันคุณโทษและทางออกตามลำดับ ตอนที่ 4 แบบวัดฉันทกับบุคคลรอบข้าง สำหรับตัวแปรการรับรู้การมีกัลยาณมิตรจากผู้ปกครอง จากครู และจากเพื่อน ผู้วิจัยได้ใช้แบบวัดของ ญาดา อัจจิกุล (2560) โดยคัดเลือกเฉพาะกลุ่มกัลยาณมิตรที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้แบบวัดฉบับนี้มีจำนวน 43 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครองของฉันท ครูของฉันท เพื่อนของฉันท ลักษณะของแบบวัดเป็นมาตราประมาณค่า 6 ระดับ คือ ไม่จริงเลย ไม่จริง ค่อนข้างไม่จริง ค่อนข้างจริง จริง และจริงที่สุด ทั้งนี้มีการนำแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างเองหรือมีการปรับปรุงข้อวัด ได้มีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านและคัดเลือกข้อวัดที่มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Indexs of Item - Objective Congruence : IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นจึงนำแบบวัดทั้ง 4 ฉบับไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างคล้ายคลึงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 68 คน ผลวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือในงานวิจัยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนข้อ ค่าอำนาจจำแนกโดยการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมที่ปรับแก้แล้ว และค่าที และค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัด	จำนวนข้อ	ค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม	ค่าที	ค่าความเชื่อมั่น
แบบวัดการให้อภัยผู้อื่น	21	.300 ถึง .759	-10.78 ถึง -2.69	.94
แบบวัดการคิด	18			
สืบสาวเหตุปัจจัย	4	.485 ถึง .667	-7.30 ถึง -2.81	.39
สามัญลักษณ์	6	.412 ถึง .866	-11.60 ถึง -2.92	.71
เร้ากุศล	5	.465 ถึง .737	-10.21 ถึง -3.15	.67
คุณโทษทางออก	3	.767 ถึง .860	-12.36 ถึง -8.76	.74
แบบวัดการมีกัลยาณมิตร				
ผู้ปกครอง	13	.713 ถึง .921	-14.66 ถึง -5.83	.97
ครู	15	.787 ถึง .916	-13.33 ถึง -7.18	.98
เพื่อน	15	.735 ถึง .866	-12.94 ถึง 6.63	.96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

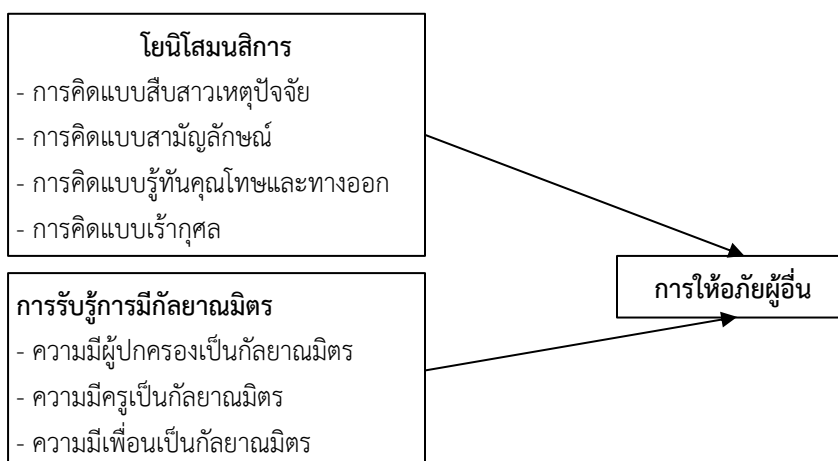
เมื่อผู้วิจัยได้รับการรับรองการทำจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เรียบร้อยแล้ว (หมายเลขรับรอง: SWUEC/E/G-158/2564) จากนั้นผู้วิจัยจึงติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในโรงเรียนเอกชนชายล้วนแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร แล้วผู้วิจัยจึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google Form ซึ่งมีครูเป็นผู้ประสานงานกับวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนให้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ครูให้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและเน้นย้ำว่าให้วัยรุ่นชายตอนต้นสามารถเลือกทำ

หรือไม่ทำแบบวัดได้ตามความสมัครใจ โดยไม่มีผลต่อคะแนนในการเรียนของวัยรุ่นชายตอนต้น ซึ่งเป็นไปในลักษณะอาสาสมัคร

วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นใช้สถิติบรรยายเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จำนวนร้อยละ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ภายในแบบเมทริกซ์ (Intercorrelation matrix) เพื่อดูความสัมพันธ์ของตัวแปรต้นว่ามีความสัมพันธ์ร่วมพหุหรือไม่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter) เพื่อศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 4 แบบ และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร 3 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่นชายตอนต้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก การคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันทำนายการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วนได้

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชายตอนต้น จำนวน 174 คน พบว่า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มากที่สุด มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80 รองลงมาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่

1 เป็นจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 29.30 และเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 25.90 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาของวัยรุ่นชายตอนต้น

ตารางที่ 2 ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างกันของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาของวัยรุ่นชายตอนต้น

ตัวแปร	FGB	YN1	YN2	YN3	YN4	KP	KT	KF
FGB	1							
YN1	.132	1						
YN2	.356***	.385***	1					
YN3	.204**	.469***	.456***	1				
YN4	.269***	.372***	.499***	.583***	1			
KP	.359***	.088	.150*	.139	.134	1		
KT	.519***	.143	.308***	.138	.132	.631***	1	
KF	.468***	.038	.127	.073	.105	.598***	.488***	1

หมายเหตุ : FGB แทน การให้อภัยผู้อื่น YN1 แทน การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย YN2 แทน การคิดแบบสามัญลักษณ์ YN3 แทน การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก YN4 แทน การคิดแบบเร้ากุศล KP แทน ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร KT แทน ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร KF แทน ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

* มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05; ** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01;

*** มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001

จากตาราง 2 พบว่า เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรตามกับตัวแปรพยากรณ์พบว่า การให้อภัยผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรพยากรณ์เกือบทุกตัว ยกเว้น การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย ไม่พบความสัมพันธ์กับการให้อภัยผู้อื่น โดยพบว่าการให้อภัยผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับการคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกอยู่ในระดับต่ำ มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .204 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสัมพันธ์กับการคิดแบบสามัญลักษณ์และการคิดแบบเร้ากุศล ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .356 .269 และ .359 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีความสัมพันธ์กับความมีครูเป็นกัลยาณมิตรและจากเพื่อนอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .519 และ .468 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรพยากรณ์พบว่า

2.1) ตัวแปรพยากรณ์ที่ไม่มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างกันได้แก่

2.1.1) การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร และความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

2.1.2) การคิดแบบสามัญลักษณ์กับความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

2.2.3) การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกกับความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร และความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

2.1.4) การคิดแบบเร้ากุศลกับความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร
ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร

2.2) ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับต่ำ ได้แก่ การคิดแบบ
สามัญลักษณ์กับความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตรต่ำ มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .150 อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3) ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำ ได้แก่

2.3.1) การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับการคิดแบบสามัญลักษณ์และ
การคิดแบบเร้ากุศล มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .385 และ .372 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .001

2.3.2) การคิดแบบสามัญลักษณ์กับความมีครูเป็นกัลยาณมิตร มีค่า
ความสัมพันธ์เท่ากับ .308 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.4) ตัวแปรพยากรณ์ที่มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่

2.4.1) การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยกับการคิดแบบรู้ทันคุณโทษและ
ทางออก มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .469 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001

2.4.2) การคิดแบบสามัญลักษณ์กับการคิดแบบรู้ทันคุณโทษและ
ทางออก และการคิดแบบเร้ากุศล มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .456 และ .499 ตามลำดับ อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.001

2.4.3) การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออกกับการคิดแบบเร้ากุศล
ค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .583 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.4.4) ความมีครูเป็นกัลยาณมิตรและความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรมี
ค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .488 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2.5 ตัวแปรพยากรณ์ที่มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูง ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็น
กัลยาณมิตรกับความมีครูเป็นกัลยาณมิตร มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .631 อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .001

จากผลการพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์ พบว่า ไม่เกิน .80 จึงไม่
เกิดปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

ตาราง 3 การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ เพื่อศึกษาความสามารถของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 4 แบบ และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร 3 กลุ่ม ในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่นชายตอนต้น

ตัวแปร	b	SEb	β	t	Tolerance	VIF	p
การคิดสืบสาวเหตุปัจจัย (YN1)	-.08	.74	-.01	-.11	.72	1.39	.913
การคิดแบบสามัญลักษณ์ (YN2)	1.08	.52	.16	2.07	.63	1.59	.040
การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก (YN3)	.07	1.03	.01	.07	.57	1.76	.944
การคิดแบบเร้ากุศล (YN4)	.94	.61	.12	1.53	.58	1.72	.127
ผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร (KP)	-.15	.13	-.10	-1.14	.48	2.07	.257
ครูเป็นกัลยาณมิตร(KT)	.47	.11	.36	4.36	.53	1.88	.000
เพื่อนเป็นกัลยาณมิตร (KF)	.37	.09	.32	4.08	.61	1.65	.000

a = 21.65 ; SEcst = 14.93

R = .62 ; R² = .39 ; F = 15.17 ; p = .000

จากตาราง 3 การวิเคราะห์ค่าอัตราความแปรปรวนเพื่อ (Variance Inflation Ratio : VIF) มีค่าอยู่ระหว่าง 1.39 – 2.07 ซึ่งมีค่าไม่เกินเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 5.3 และ ค่าความทน (Tolerance) มีค่าตั้งแต่ .48 - .72 ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีค่าความทนสูงกว่า 0.19 ช่วยยืนยันว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 7 ตัวไม่มีปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ และผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ พบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณ์ การคิดแบบรู้ทันคุณโทษและทางออก และ การคิดแบบเร้ากุศล และการรับรู้การมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครองเป็นกัลยาณมิตร ความมีครูเป็นกัลยาณมิตร และ ความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันการทำนายการให้อภัยผู้อื่นของนักเรียนชายวัยรุ่นตอนต้น ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ .62 และมีค่ากำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ .39 แสดงว่าตัวแปรทั้งหมดสามารถทำนายการให้อภัยผู้อื่นได้ร้อยละ 39 ทั้งนี้ ตัวแปรที่มีความสำคัญมี 3 ตัวแปรคือ ตัวแปรความมีครูเป็นกัลยาณมิตร (β = .36, p < .001) รองลงมา คือ ตัวแปรความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร (β = .32, p < .001) และ ตัวแปรการคิดแบบสามัญลักษณ์ (β = .16, p < .05) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลวิจัยนี้ยังพบว่าตัวแปรที่มีความสำคัญต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นในโรงเรียนเอกชนชายล้วนมี 3 ตัวแปร โดยเรียงตามความสำคัญวิจัยคือ การมีครูเป็นกัลยาณมิตร การมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และการคิดแบบสามัญลักษณ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลวิจัยเป็นที่น่าสนใจก็คือความมีครูเป็นกัลยาณมิตรส่งผลต่อการให้อภัยผู้อื่นกับวัยรุ่นชายตอนต้นสูงกว่าตัวแปรอื่นๆ หรือเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า

ความเป็นกัลยาณมิตรของครูในโรงเรียนเอกชนชายล้วนนี้มีความสำคัญกับวัยรุ่นชายมากกว่าเมื่อเทียบกับเพื่อนหรือผู้ปกครอง ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์นักเรียนและคุณครูฝ่ายวิชาการผู้วิจัยจึงได้ทราบว่า คุณครูให้ความสำคัญต่อนักเรียนนอกเหนือจากการสอนวิชาการ ในทุกวันก่อนเริ่มเรียนวิชาแรกจะมีชั่วโมง Homeroom ซึ่งจะเป็นเวลา 15 นาทีที่ครูประจำชั้นและนักเรียนจะได้พูดคุยเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ แลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกัน รวมทั้งครูประจำชั้นจะอบรมสั่งสอนนักเรียนและให้ข้อคิดกับนักเรียนซึ่งนักเรียนจะสามารถนำไปใช้ได้กับชีวิตต่อไป นอกจากนี้โรงเรียนเอกชนชายล้วนที่ศึกษายังมีเอกลักษณ์เป้าหมายที่ในการพัฒนานักเรียนที่มุ่งเน้นในคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นคนดีตามแบบอย่างนักบุญของศาสนา โดยที่กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ผ่านในรายวิชาเช่น วิชาลูกเสือ วิชาศาสนา และกิจกรรมเสริมแก่นักเรียนตามศาสนาของตนนับถือเช่น การเข้าค่ายพุทธธรรม อบรมฟื้นฟูจิตใจนักเรียนคาทอลิก เป็นต้น และโรงเรียนยังมีเป้าหมายในการพัฒนาครูเช่น มีกิจกรรมอบรมฟื้นฟูจิตใจครูคาทอลิกเพื่อให้ครูได้ฟื้นฟูความเชื่อ ความศรัทธา มีโอกาสทบทวนชีวิต แบ่งปันประสบการณ์ ข้อคิดต่างๆ เพื่อจะได้เข้าใจและมีความรัก ความเมตตา ไปสู่ผู้อื่นผ่านทั้งการทำงานและการเรียนการสอน และการดำเนินชีวิตในแต่ละด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญาดา อัจจิกุล (2560) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการละการมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ความมีครูเป็นกัลยาณมิตรเป็นตัวแปรทำนายที่สำคัญของการให้อภัยผู้อื่น และงานวิจัยของ Ghobari Bonab et al. (2021) ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของการให้คำปรึกษาเรื่องการให้อภัยแก่วัยรุ่นเพื่อลดความโกรธ และอคติทางชาติพันธุ์ในอิหร่าน ผลการวิจัยพบว่า การให้การศึกษากับเรื่องการให้อภัยภายในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเพิ่มการให้อภัย ลดความโกรธ และลดอคติทางชาติพันธุ์ได้ในนักเรียนวัยรุ่น

สำหรับความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรส่งผลกับการให้อภัยผู้อื่นนั้นเนื่องจากว่าวัยรุ่นตอนต้นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านของร่างกายและอารมณ์อย่างรวดเร็ว เข้าใจสภาพสังคมที่ซับซ้อนขึ้น มีการใช้เวลาอยู่กับเพื่อนมากกว่าผู้ปกครองซึ่งสอดคล้องกับ ประณต เค้าฉิม (2549) ได้กล่าวว่าเนื่องจากว่าวัยรุ่นใช้เวลาอยู่นอกบ้านมากกว่าวัยเด็ก อิทธิพลจากเพื่อนจึงมีมากกว่าครอบครัว อิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนที่อยู่ด้วยกันนั้นจะเพิ่มขึ้นทั้ง ความคิด ทักษะ และ วาจา ดังนั้นเมื่อเพื่อนของวัยรุ่นชายตอนต้นมีการให้คำแนะนำ ชักจูง สนับสนุน ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นแบบอย่างการใช้ชีวิตในทางที่ถูกต้อง เป็นมิตรแท้ คบหากันด้วยความบริสุทธิ์ใจ จึงส่งผลให้วัยรุ่นชายตอนต้นได้รับอิทธิพลจากการมีเพื่อนที่ดีและส่งผลไปถึงวิถีคิด อารมณ์ และพฤติกรรมของวัยรุ่นชายตอนต้นที่สนับสนุนต่อการให้อภัยผู้อื่นได้ และจากการศึกษาของ ญาณกร นิลพุ่ม (2553) ที่ได้ศึกษาอิทธิพลของการสนับสนุนของสังคมและบุคลิกภาพที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่น ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางด้านอารมณ์จากโรงเรียนซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความหมายว่าเป็น การรับรู้ของวัยรุ่นต่อการได้รับสนับสนุนด้านการยกย่อง การให้ความรัก ความ

ผูกพัน ความจริงใจ ความเอาใจใส่เห็นอกเห็นใจจากโรงเรียนซึ่งมีทั้งจากครูและเพื่อนมีอิทธิพลต่อการให้อภัยของวัยรุ่น

การคิดแบบโยนิโสมนสิการจากผลการวิเคราะห์พบว่า การคิดแบบสามัญลักษณะเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้น การคิดแบบสามัญลักษณะซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความหมายนี้ คือการที่นักเรียนคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามกฎไตรลักษณ์ ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นและต้องดับไป ไม่มีอะไรคงอยู่ตลอดกาล ทำให้วัยรุ่นชายตอนต้นรู้ว่าทุกอย่างไม่สามารถเป็นไปดังใจที่วัยรุ่นชายกำหนด การคิดในรูปแบบนี้ช่วยให้เกิดการยอมรับความเป็นจริง เมื่อวัยรุ่นชายคิดได้จะทำให้วัยรุ่นชายเกิดความรู้สึกลังเลใจ ไม่โกรธเคือง ไม่มีความรู้สึกตั้งคำถามและวนอยู่ที่เดิม ส่งผลให้ทั้ง ความคิด พฤติกรรม ความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปในทางด้านที่ดีขึ้นและสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข ทั้งนี้จากพัฒนาการด้านสติปัญญาของ เพียเจท์ (Piaget) สติพิงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2560) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า มนุษย์ในช่วงอายุ 11 – 15 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ตรงกับวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งในช่วงวัยนี้จะสามารถคิดอย่างมีเหตุผลเชิงนามธรรม ซึ่งเด็กสามารถใช้การคิดของตนเองพิจารณาสิ่งต่างๆ ได้โดยไม่ต้องอาศัยการกระทำ สามารถตั้งสมมติฐาน สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง 2 สิ่งไปยังอีกสิ่งหนึ่งได้ รวมถึงสามารถเข้าใจทฤษฎีและวิธีคิดต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งกล่าวได้ว่าวัยรุ่นชายตอนต้นจะสามารถคิดและเข้าใจในรูปแบบนามธรรมได้ซึ่งสอดคล้องกับการใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของญาดา อัจจิกุล (2556) งานวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมีกัลยาณมิตรกับการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การคิดแบบสามัญลักษณะเป็นตัวแปรสำคัญในการทำนายการให้อภัยผู้อื่นได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ได้แก่ การคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย การคิดแบบสามัญลักษณะ การคิดแบบคุณโทษทางออก การคิดแบบเร้ากุศล การรับรู้ความมีกัลยาณมิตร ได้แก่ ความมีผู้ปกครอง ครู เพื่อน เป็นกัลยาณมิตร สามารถร่วมกันทำนุบำรุงการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ร้อยละ 39 โดยพบว่าตัวแปรสำคัญมี 3 ตัวแปรคือ ตัวแปรความมีครูเป็นกัลยาณมิตร รองลงมา คือ ตัวแปรความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร และ ตัวแปรการคิดแบบสามัญลักษณะ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาพบว่า การรับรู้ความมีครูเป็นกัลยาณมิตรมีความสำคัญมากที่สุดในการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นกับในโรงเรียนเอกชนชายล้วน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเน้น

กิจกรรมที่ส่งเสริมครูในการเป็นกัลยาณมิตรแก่นักเรียนในการให้อภัยผู้อื่นเช่น ให้ครูมีทักษะที่สามารถให้คำปรึกษา ชี้แนะ พูดชักนำความคิด ความรู้สึก ของนักเรียนที่อยู่ในสถานการณ์ของความขัดแย้ง ความโกรธ ไม่พึงพอใจ เพื่อนำไปสู่การให้อภัยได้ และครูสอดแทรกสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้อภัยในการเรียนการสอนนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเห็นแนวคิด แนวปฏิบัติของครูในการนำไปเป็นแบบอย่าง

2. จากการศึกษาพบว่าครูที่มีความมีเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรมีความสำคัญรองลงมาในการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นกับในโรงเรียนเอกชนชายล้วน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียนให้เป็นกัลยาณมิตรแก่เพื่อนเพื่อที่หากเพื่อนอยู่ในสถานการณ์ของความขัดแย้ง ความโกรธ ไม่พึงพอใจจะได้ชี้แนะ พูดชักนำความคิด ความรู้สึก ของเพื่อนเพื่อนำไปสู่การให้อภัยได้

3. จากการศึกษาพบว่าความคิดแบบสามัญลักษณ์เป็นวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่มีความสำคัญมากที่สุดในการให้อภัยผู้อื่นของวัยรุ่นชายตอนต้นกับในโรงเรียนเอกชนชายล้วน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรส่งเสริมครูให้มีการสอน แนะนำไม่ว่าจะเป็นการใช้เนื้อหาหรืออบรม และครูนำข้อมูลบอกผ่านผู้ปกครองที่จะนำไปสอนนักเรียนให้คิดแบบสามัญลักษณ์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในยามที่เจอสถานการณ์ที่ตัวเองไม่ชอบ ไม่พอใจ ขัดแย้ง เพื่อชี้แนะ เพื่อที่จะได้รู้เท่าทันความเป็นจริงและเกิดการให้อภัยก่อนที่จะไปสู่ความโกรธ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการพัฒนาเครื่องมือการคิดแบบโยนิโสมนสิการในแต่ละวิธีคิดสถานการณ์นี้อยู่ในแบบวัดให้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของให้อภัยมากขึ้น
2. เพิ่มตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สติ หรือการคิดแบบโยนิโสมนสิการแบบอื่นๆ เพิ่มเติมได้แก่ การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม เป็นต้น
3. พัฒนาโปรแกรมการให้อภัยโดยนำตัวแปรครูและเพื่อนเป็นกัลยาณมิตรและการคิดแบบสามัญลักษณ์เป็นฐานในการออกแบบโปรแกรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2564). *จำนวนคดีอาญาสะสมจำแนกตามเพศ*. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <https://djop.gdcatalog.go.th/dataset/d7a0016f-0f08-4ddd-bd64-6ffef8e69bf2>
- ญาณกร นิลพุ่ม. (2553). *อิทธิพลของการสนับสนุนทางสังคม และบุคลิกภาพที่มีต่อการให้อภัยของวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียนช่วงชั้นที่ 4 ในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร* (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

- ญาดา อัจจิกุล. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบโยนิโสมนสิการและความมี
กัลยาณมิตรกับการให้อภัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ปริญญานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ
- ประณต คำฉิม. (2549). จิตวิทยาพัฒนาการ : เอกสารคำสอนวิชา จต 221. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต.). (2556). โยนิโสมนสิการ วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. สืบค้น
20 มีนาคม 2563, จาก https://www.watnyanaves.net/th/book_detail/592
- พระไพศาล วิสาโล. (2554). การให้อภัย - พระไพศาล วิสาโล. ช่อง Youtube: หอจดหมายเหตุ
พุทธทาส อินทปัญโญ -BIA-
- สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. (2560). เอกสารคำสอนวิชาทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ หลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ศูนย์การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินท
รวิโรฒ.
- Ghobari Bonab, B., et al. (2021). Effectiveness of Forgiveness Education with
Adolescents in Reducing Anger and Ethnic Prejudice in Iran. *Journal of
Educational Psychology*, 113(4), 846-860.
- Hair, J. F., et al. (2014). *Multivariate data analysis: Pearson new international
edition*. Harlow: Pearson Education Limited.

แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียน
ที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีน ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19*

GUIDELINES FOR TEACHING CHINESE LANGUAGE LEARNING THROUGH ONLINE SYSTEMS
OF SCHOOLS PROVIDING CHINESE LANGUAGE LEARNING IN THE BANGKOK
METROPOLITAN REGION UNDER THE COVID-19 OUTBREAK

อดิเรก นวลศรี, ประทีป ว่องวิระยุทธ, นิชาภา ยศุตมธาดา
Adirek Nuansri, Prateep Wongverayut, Nichapha Yasuttamathada
วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล

Mahidol University International College, MUIC.
Corresponding Author E-mail: bomb8st@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียนที่สอนภาษาจีนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 พบว่า

1. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ประกอบด้วย 1). การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 2). การดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ประกอบด้วย 2.1) การพูดคุย ชี้แจง แนวทางการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ 2.2) การเรียนรู้เนื้อหาสาระที่กำหนด 2.3) การสร้างบทบาทในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน 2.4) การสร้างนวัตกรรมในการเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียน และ 3). การวัดและประเมินผลผ่านระบบออนไลน์ 2. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ประกอบด้วย 1). ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 2). ผู้เรียนขาดความตั้งใจในการเรียนรู้ 3). ผู้สอนดูแลเอาใจใส่ไม่ทั่วถึง และ 4). กำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้ได้ยาก 3. แนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ประกอบด้วย 1). การจัดทำบันทึกการสอนหรือสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2). การสร้างกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย 3). การสร้างข้อตกลงและการมีส่วนร่วม และ 4). การพัฒนาช่องทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน 5). การส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์

คำสำคัญ: การสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์; แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน; การสอนออนไลน์

*Received September 20, 2021; Revised October 25, 2021; Accepted October 25, 2021

Abstract

The objectives of this Qualitative research were to study guidelines for teaching Chinese language learning through online systems of schools providing Chinese language learning in the Bangkok metropolitan region under the COVID-19 outbreak and to study problems and guidelines for teaching Chinese language learning through online systems of schools providing Chinese language learning in the Bangkok metropolitan region under the COVID-19.

The findings revealed that 1. Guidelines for teaching Chinese language learning through online systems of Chinese language teaching schools in the Bangkok metropolitan region which consists of: 1). Preparation before conducting online teaching and learning, 2). The implementation of online teaching and learning consists of: 2.1) Discussions, explanations, guidelines for online learning management, 2.2) Learning the specified content, 2.3) Initiating roles in learning for learners, 2.4) creating innovations in enhancing knowledge and skills for learners; and; 3). Online measurement and evaluation. 2. Problems in the management of teaching Chinese language online include: 1). Information technology problems, 2). Learners lack the willingness to learn, 3). Teachers do not care and care thoroughly and 4. Difficult to define learning activities. 3. Solutions to problems in the management of Chinese language teaching online include: 1). Preparation of teaching notes or self-learning materials, 2). Creating a variety of activities and learning materials, 3). Agreement formation and participation, 4). Development of learning channels suitable for learners, and 5). Promoting education and research from electronic learning sources.

Keywords: Teaching Chinese through online systems; Chinese teaching and learning management guidelines; Online Teaching

บทนำ

ปัจจุบันภาษาจีนมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะประเทศจีนเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ จึงทำให้ภาษาจีนกลายเป็นภาษาที่คนใช้ติดต่อทำธุรกิจ ปัจจุบันภาษาจีนถูกใช้อย่างแพร่หลายในประเทศและเขตเศรษฐกิจสำคัญ ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นผู้ที่รู้ภาษาจีนก็ย่อมมีโอกาสมากกว่าคนอื่น และที่สำคัญการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจีนที่โตขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าประเทศจีนกำลังเข้ามามีอิทธิพลต่อการค้าการลงทุนในอนาคต โดยปัจจุบันพบว่าภาษาจีนได้เข้ามามีบทบาทต่อ

ตลาดแรงงานของไทยในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของธุรกิจ การท่องเที่ยว หรือการร่วมทุนกับนักธุรกิจชาวจีน ที่มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ในการใช้ภาษาจีนเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย (สาวิตรี บุญชิต, 2562)

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 ส่งผลให้นักเรียนไทยกว่า 15 ล้านคนต้องหยุดเรียนไปจนถึงเดือนกรกฎาคม หมายความว่า นักเรียนไทยจะไม่ได้เรียนเป็นเวลาถึงหนึ่งในสามของปีการศึกษา แม้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายที่จะยกเลิกวันหยุดเพื่อชดเชยเวลาเรียนที่หายไป แต่การขาดเรียนสะสมก็ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนในระยะยาว โดยสามารถสรุปผลกระทบและประเด็นที่สำคัญ ประกอบด้วย การเกิดความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้น ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่เพียงพอ และระบบส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนออนไลน์ของครูไม่เพียงพอ (มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย, 2563)

ในสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนไป ครูจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนการสอนแบบใหม่ วิธีการหนึ่งคือ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะหลังการระบาดของโควิดสิ้นสุดลง ทั้งนี้ควรเริ่มต้นโดยการจัดกลุ่มตัวชี้วัดให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งหากครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยให้ร้อยเรียงกันอย่างเป็นระบบทั้งหมดหรือทั้งปี ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพได้ดียิ่งขึ้น และได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคต ในทางปฏิบัติ การจัดหน่วยการเรียนรู้สามารถจัดตามเนื้อหาหรือตามประเด็นที่น่าสนใจ และยังสามารถบูรณาการข้ามวิชาหรือในวิชาเดียวกัน หลังจากนั้นครูควรกำหนดคำถามสำคัญของแต่ละหน่วย และวางแผนการติดตามการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างชัดเจน เลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก และสื่อสารกับพ่อแม่ให้ทราบถึงบทบาทที่จะเปลี่ยนไป เนื่องจากการเสริมทักษะออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ตั้งคำถาม เลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสมจะทำให้ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ได้มีคุณภาพมากขึ้น (ภูษิมา ภิญญโณสินวัฒน์, 2563) โดยพบว่าปัจจุบันการศึกษาภายในประเทศไทย ผู้สอนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนมาเป็นการเรียนรู้แบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส ที่อาจเกิดขึ้นได้หากมีการพบปะกันหรือการเดินทางผ่านสถานที่สาธารณะต่างๆ ส่งผลให้กิจกรรมต่างๆ ภายในชั้นเรียน รวมถึงรูปแบบการเรียนรู้ที่เคยใช้ในการจัดการเรียนการสอนถูกลดบทบาทลงเพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยวาโยและคณะ (2563) ได้กล่าวถึงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งทำให้ไม่สามารถจัดการ เรียนการสอนแบบปกติได้ จึงต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่อง ทั้งนี้ รูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายวิธี ที่จะทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้ การพิจารณาองค์ประกอบและรูปแบบที่สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะวิชา และบริบทของผู้เรียนจะนำไปสู่ การประยุกต์ใช้สำหรับการจัดการ

เรียนการสอนแบบออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดผล ลัพธ์การเรียนรู้ตาม วัตถุประสงค์

จากความสำคัญของการเรียนรู้ด้านภาษาจีนและสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของ เชื้อไวรัสโควิด 19 ในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ รวมถึงการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาจีน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการเรียน การสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในพื้นที่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 เพื่อ ทราบแนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาจีน และเป็นแนวทางในการจัดการเรียน การสอนด้านภาษาต่างประเทศและรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของ โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายใต้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในพื้นที่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยดำเนินการ ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน สภาพปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาในการสอน ภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในพื้นที่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 โดยมี การดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน สภาพปัญหา และ แนวทางการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียนที่ จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายใต้สถานการณ์การ แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร คู่มือ วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ จากนั้นเมื่อ ได้ข้อมูลต่างๆ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาเพื่อ จัดทำแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางทางการจัดการเรียนการสอน สภาพปัญหา และแนวทาง การแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ และดำเนินการสัมภาษณ์

ผู้สอนในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยการกำหนดคุณสมบัติและใช้การเลือกแบบเจาะจง ได้ผู้สอนในการสัมภาษณ์ จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมในขั้นตอนที่ 1 โดยวิธีการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) แบบการวิเคราะห์สารระบบ (Taxonomy Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 สามารถสรุปผล ได้ดังนี้

1. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนภาษาจีนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.1 การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ในการสอนผ่านระบบออนไลน์ด้านภาษาจีน ผู้สอนจะต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในส่วนต่างๆ ให้เหมาะสม โดยเริ่มจากการกำหนดแผนการเรียนรู้ เนื้อหาและเป้าประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้และสื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหา ระดับความรู้ความสามารถ และวัยของผู้เรียน การพัฒนาทักษะและความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมหรือสื่อโปรแกรมต่างๆ ที่ผู้สอนมีความสนใจที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องมีการกำหนดแนวทางในการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

1.2 การดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

เมื่อผู้สอนได้เตรียมความพร้อมในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนในส่วนต่างๆ แล้วนั้น ขั้นตอนต่อมาคือการดำเนินการสอนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนด ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.2.1 การพูดคุย ชี้แจง แนวทางในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

การจัดการเรียนรู้ด้านภาษาจีนนั้นผู้สอนควรพูดคุย ชี้แจง แนวทางในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน และผู้ปกครอง สร้างความเข้าใจและกำหนดแนวทางร่วมกัน อีกทั้งรูปแบบการเรียนรู้ โปรแกรมหลัก และโปรแกรมอื่นๆ ที่จะใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้จะส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางภาษาของผู้เรียนได้ในบริบทของการเรียนออนไลน์ รวมไปถึงการชี้แจงเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตร ตัวชี้วัดและสภาพการณ์ของการเรียน อีกทั้งผู้สอนควรร่วมกับผู้เรียนในการกำหนดแนวทางในการศึกษาและรับรู้ร่วมกัน

1.2.2 การเรียนรู้เนื้อหาสาระที่กำหนด

การจัดการเรียนรู้เนื้อหาสาระที่กำหนดนั้นสามารถดำเนินการได้หลากหลายวิธี และหลากหลายรูปแบบ โดยขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ กลุ่มผู้เรียน ทักษะ ความสามารถ และบริบทรอบตัวของผู้เรียน ทั้งนี้ควรเริ่มจากการบรรยายเนื้อหาสาระแบบเห็นหน้าคร่ำตา(Face to Face) กันก่อน เนื่องจากการเรียนรู้ด้านภาษาจีนต้องอาศัยการเรียนรู้จาก การฝึกทักษะเป็นสำคัญ การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการเห็นท่าทางการแสดงออก ได้ยินน้ำเสียง รวมถึงได้สัมผัสวิธีการในการฝึกทักษะและสอบถามโดยตรงจากผู้สอน หรือไม่ว่าจะเป็นการที่ ผู้สอนมีการสอนร่วมกับเจ้าของภาษาเพื่อสร้างความชัดเจนประสบการณ์ตรงจากเจ้าของภาษา ให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งไม่ควรใช้เวลาในการสอนเนื้อหาเชิงวิชาการมากเกินไปเพราะอาจทำให้ผู้เรียน เบื่อหน่ายได้ กระทบต่อประสิทธิภาพในการเรียนภาษาชาตซึ่งกระบวนการเรียนทางภาษาที่เป็น แกนสำคัญของการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

1.2.3 การสร้างบทบาทในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ลดปริมาณของกิจกรรมในการปฏิบัติหรือเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เรียนด้วยการปฏิบัติและการฝึกฝน อีกทั้งลดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้เรียน รวมถึงระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ดังนั้นผู้สอนควรมีการเพิ่มบทบาทในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สร้างโอกาสการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น เน้นการโต้ตอบกับผู้เรียน การแลกเปลี่ยนความรู้และทักษะระหว่างเรียน เช่น การถามตอบเป็นรายบุคคล การกำหนดกิจกรรมหรือเกมเพื่อดำเนินการเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม การมอบหมายการศึกษาค้นคว้านอกห้องเรียนเพื่อนำเสนอแลกเปลี่ยน เป็นต้น

1.2.4 การสร้างนวัตกรรมในการเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียน

ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนานวัตกรรมประเภทต่างๆ ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้และสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน ทั้งในขณะการเรียนการสอนออนไลน์หรือการเรียนรู้อยู่ด้วยตนเอง โดยนวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้นควรเป็นนวัตกรรมที่เสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ในการใช้ภาษาจีนทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนให้แก่ผู้เรียน เช่น การสร้างใบงาน การจัดทำคลิปการสอนหรือตัวอย่างการใช้ภาษา แอปพลิเคชัน เกม หรือช่องทางการเรียนรู้ออนไลน์ต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้ผู้สอนอาจมีการสร้างกลุ่มออนไลน์เพื่อส่งงาน คลิป วิดีโอ ลิงก์ที่เชื่อมโยงเนื้อหา การนัดหมาย ส่งเอกสารเนื้อหาหรือสื่อวัตกรรมการต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน รวมถึงเลือกใช้นวัตกรรมสื่อสำเร็จรูปจากโลกอินเทอร์เน็ตเพื่อการทบทวนเนื้อหาและความเข้าใจของผู้เรียน

1.3 การวัดและประเมินผลผ่านระบบออนไลน์

การวัดและประเมินผลในการสอนผ่านระบบออนไลน์นั้น ผู้สอนต้องมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินและสร้างข้อตกลงต่างๆ ร่วมกับผู้เรียนให้ชัดเจน โดยการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ควรมีการประเมินผลแบบย่อย (formative assessment) ทั้งจากการทำใบงาน การตอบคำถาม หรือการทำกิจกรรมกลุ่มผ่านระบบออนไลน์ เพื่อช่วยในการติดตาม

ความก้าวหน้าและช่วยในการพัฒนาทักษะด้านภาษาจีนให้แก่ผู้เรียน และการประเมินผลในภาพรวมเมื่อเรียนเนื้อหาครบตามที่กำหนด (Summative assessment) โดยมุ่งเน้นการสร้างทักษะทางภาษาจากการปฏิบัติจริงของผู้เรียนทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียนโดยคำนึงถึงระดับทางภาษา และบริบทของผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมไปถึงการสร้างรูปแบบการประเมินที่ลดภาระของผู้เรียน เชื่อมโยงกับการเรียนในสาระวิชาอื่นในลักษณะของการบูรณาการเรียนรู้อิง (integrated learning)

2. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์

2.1 ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

หัวใจสำคัญในการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ก็คือระบบการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต ซึ่งจากการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมาพบว่ามีปัญหาในการเชื่อมต่อสัญญาณบ่อยครั้ง ทั้งในส่วนของผู้สอนและผู้เรียน โดยปัญหาสำคัญเกิดจากการใช้สัญญาณร่วมกันหลายอุปกรณ์ ส่งผลให้การรับรู้หรือการเรียนรู้ขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะการเรียนรู้ด้านภาษาจีนที่ต้องมีการเรียนรู้วิธีการพูด ฟัง อ่าน เขียน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความคลาดเคลื่อนในเนื้อการเรียนรู้ที่ผู้สอนสอนได้ นอกจากนี้อาจส่งผลให้ผู้เรียนบางส่วนไม่สามารถเข้าร่วมในการเรียนรู้ที่กำหนดได้ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้ อีกประการหนึ่งคือ ความพร้อมของผู้เรียนในด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ใช้ประกอบการเรียน ซึ่งเป็นผู้กระทบต่อเนื่องจากหลายปัจจัยทั้งสภาพสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งล้วนแล้วแต่ส่งผลทำให้ผู้เรียนขาดโอกาส หรือไม่สามารถการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง

2.2 ผู้เรียนขาดความตั้งใจในการเรียนรู้

การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์เป็นการเรียนรู้ที่มีการควบคุมการจัดการชั้นเรียนได้ยาก เนื่องจากผู้เรียนเรียนรู้อยู่ภายในที่พักหรือสถานที่ต่างๆ ในแต่ละโอกาสการเรียนรู้ ส่งผลให้มีสิ่งรบกวนสมาธิและความสนใจของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้เรียนบางส่วนมีการเข้าเรียนออนไลน์แต่ปิดกล้องและไม่อยู่ในการเรียนออนไลน์จริง ทำให้ผลการเรียนรู้ไม่เป็นไปตามที่ผู้สอนคาดหวังไว้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาการขาดสมาธิ ในขณะที่เรียนรู้ และการขาดการตอบโต้ทางการเรียนกับผู้สอน การขาดซึ่งวินัยในการศึกษาทั้งในเวลาเรียนและการศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ไม่สามารถควบคุมและบริหารจัดการตนเองได้

2.3 ผู้สอนดูแลเอาใจใส่ไม่ทั่วถึง

ในการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์นั้นผู้เรียนจะมีการเปิดและปิดกล้องในขณะที่เรียน ทำให้ผู้สอนไม่สามารถทราบได้ว่าผู้เรียนตั้งใจเรียนหรือทำกิจกรรมอื่นๆ ในขณะที่ทำการเรียนการสอนหรือไม่ ส่งผลให้ผู้สอนไม่สามารถควบคุม ดูแล หรือเอาใจใส่ผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง ผู้สอนไม่สามารถประเมินระดับคุณภาพหรือผลสัมฤทธิ์ในขณะที่ทำการสอนเหมือนรูปแบบการสอนปกติได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงการขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอันเป็นปัจจัย

สำคัญในการสร้างแรงจูงใจกระตุ้นในการเรียน ทำให้ผู้เรียนบางส่วนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.4 กำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้ได้ยาก

การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์นั้นได้ลดบทบาทของกิจกรรมในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะในชั้นเรียนปกติให้แก่ผู้เรียนไป ผู้สอนจึงต้องมีการกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้พบว่ากิจกรรมหลายกิจกรรมที่กำหนดนั้นดำเนินการได้ยากโดยเฉพาะการทำกิจกรรมกลุ่ม อาจส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่เป็นไปวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดได้ รวมถึงกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ เน้นการลงมือทำ หรือกระบวนการความร่วมมือ จะไม่สามารถเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้ยาก

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์

3.1 การจัดทำบันทึกการสอนหรือสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้สอนควรดำเนินการจัดทำบันทึกการจัดการเรียนการสอนหรือการบรรยายเพื่อเผยแพร่ในช่องทางต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองรวมถึงการสร้างไลน์กลุ่มให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการสอบถามปัญหาและพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สอน ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาสัญญาณการเชื่อมต่อไม่เสถียรลง นอกจากนี้อาจมีการเรียนเสริมนอกเวลาเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มและการเรียนรู้แบบ On Hand เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการสร้างช่องทางติดต่อผู้สอนเป็นรายบุคคลเพื่อให้ผู้เรียนได้สื่อสาร สอบถาม ด้านการเรียนการสอนส่วนตัวระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

3.2 การสร้างกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ผู้สอนสร้างกิจกรรมและสื่อในการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ลดการบรรยายลง เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความสนใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น คลิปวิดีโอ เกม การเรียนรู้ผ่านแอปพลิเคชัน การตอบคำถามต่างๆ เป็นต้น โดยกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดขึ้นนั้นต้องเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในขณะทำกิจกรรม เน้นการนำความรู้ด้านภาษาจีนไปใช้จริง ทั้งนี้ผู้สอนควรพูดคุยและทำความเข้าใจกับผู้เรียนเกี่ยวกับข้อจำกัดของการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ และขอให้ตั้งใจในการศึกษาเรียนรู้และสร้างข้อตกลงต่างๆ ร่วมกัน

3.3 การสร้างข้อตกลงและการมีส่วนร่วม

ผู้สอนต้องสร้างข้อตกลงร่วมกับผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ เน้นการมีส่วนร่วม การถามตอบเป็นรายบุคคล เพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนและผู้เรียนให้มากขึ้น โดยผู้สอนต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบรายบุคคลเพิ่มมากขึ้น รวมถึงฝึกทักษะสร้างวินัยในการศึกษาให้กับผู้เรียนอยู่เสมอ

3.4 การพัฒนาช่องทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ผู้สอนต้องกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ภายหลังการทำกิจกรรมกลุ่มหรือรายบุคคลร่วมกัน การยกตัวอย่างจากสถานการณ์ปัจจุบันผ่านคลิปวิดีโอต่างๆ หรือการทบทวนความรู้ผ่านโปรแกรม Kahoot หรือ Quizizz รวมไปถึงการใช้ประโยชน์จาก App เรียนรู้ทางภาษาเข้ามาเป็นสื่อและเครื่องมือในการเรียนการสอน รวมถึงการแนะนำช่องทางการเรียนรู้ภาษาจีนผ่านโซเชียลมีเดียต่าง ๆ

3.5 การส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์

ผู้สอนต้องพยายามสร้างสรรค์สื่อใหม่ๆ และกำหนดแหล่งเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ให้แก่ผู้เรียน โดยผู้สอนต้องมีส่งเสริมและแนะนำการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีช่องทางในการฝึกฝนและพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านภาษาจีนเพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนสอนภาษาจีนในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1.1 การเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ผู้สอนจะต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม โดยกำหนดแผนการเรียนรู้ เนื้อหาและเป้าประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการจัดการเรียนรู้และสื่อที่เหมาะสม ระดับความรู้ความสามารถ และวัยของผู้เรียน การพัฒนาทักษะและความรู้เกี่ยวกับสื่อโปรแกรมต่างๆ นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องกำหนดการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้นเป็นรูปแบบที่ระบบการศึกษาไทยได้นำมาเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นระบบการเรียนรู้รูปแบบใหม่ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องมีการกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา บริบท สิ่งสนับสนุนและผู้เรียนเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในส่วนต่างๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิทยา วาโยและคณะ (2563) ที่ได้กล่าวว่าการจะทำให้การสอนออนไลน์บรรลุเป้าหมาย ผู้สอนต้องพัฒนาสมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยให้มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าขณะที่สอน และควรมีการติดตามการเข้าเรียนของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการสอน โดยเรียนรู้การใช้งานในระบบ และทดสอบการสอนออนไลน์เพื่อประเมินปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไขปัญหาคณะดำเนินการสอน รวมทั้งได้ปรับบทบาทการสอนโดยเน้นเป็นผู้ให้คำแนะนำ ผู้อำนวยการความสะดวกกับผู้เรียนเพิ่มขึ้น

1.2 การดำเนินการจัดการเรียนการสอน

ผู้สอนต้องการดำเนินการสอนตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนด ทั้งนี้ในการจัดการเรียนการสอนนั้นก็มีแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.2.1 การพูดคุย ชี้แจง แนวทางในการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

การจัดการเรียนรู้ด้านภาษาจีนนั้นควรเริ่มจากการชี้แจง แนวทางในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียนและผู้ปกครอง ทั้งรูปแบบการเรียนรู้ โปรแกรมที่จะใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนรู้ รวมถึงแนวทางในการวัดและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การชี้แจงพูดคุยเพื่อสร้างความเข้าใจแนวทางในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครองจะช่วยให้ในการสร้างความเข้าใจ การเตรียมความพร้อมและการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2564) ที่กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ว่า การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์นั้นผู้สอนต้องสร้างความร่วมมือความรับผิดชอบ การปรับตัวระหว่างนักศึกษาและผู้สอน มีการแนะนำนักศึกษาในการเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการเรียนรู้ให้เหมาะสม และมีการแนะนำนักศึกษาในการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์ตั้งแต่ต้นเทอม

1.2.2 การเรียนรู้เนื้อหาการเรียนรู้ที่กำหนด

การจัดการเรียนรู้เนื้อหาการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นสามารถดำเนินการได้หลากหลาย ทั้งนี้ควรเริ่มจากการบรรยายเนื้อหาแบบเห็นหน้าคร่ำครวกันก่อน เนื่องจากการเรียนรู้ด้านภาษาจีนต้องอาศัยการเรียนรู้จากการฝึกทักษะเป็นสำคัญ ผู้เรียนควรได้เรียนรู้ลักษณะและวิธีการในการฝึกทักษะและสอบถามโดยตรงจากผู้สอน โดยผู้สอนควรมีการสอนร่วมกับเจ้าของภาษา เป็นเพราะว่าในการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาจีนนั้นผู้เรียนจะต้องมีได้รับการฝึกฝนทักษะในการพูดและการใช้ภาษาจีน ดังนั้นการฝึกทักษะการพูดภาษาจีนร่วมกับผู้สอนและเจ้าของภาษาจะช่วยให้ในการเสริมสร้างทักษะในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Tian Zhou (2021) ที่กล่าวว่า วิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาทักษะทางภาษาคือฝึกพูดกับเจ้าของภาษา โดยเจ้าของภาษาจะคอยแก้ไขข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์หรือการออกเสียง และยังช่วยแนะนำให้ผู้เรียนรู้จักกับรูปแบบภาษาพูดหรือภาษาเฉพาะกลุ่มอย่างที่จะไม่เจอในตำราอีกด้วย

1.2.3 การสร้างบทบาทในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์จะลดกิจกรรมในการเรียนรู้ลง ดังนั้นผู้สอนควรมีการเพิ่มบทบาทในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน มีการสร้างการมีส่วนร่วมมากขึ้น เน้นการโต้ตอบกับผู้เรียน เช่น การถามตอบเป็นรายบุคคล การกำหนดกิจกรรมหรือเกมเพื่อดำเนินการเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม เป็นต้น สอดคล้องกับ โอภาส เกาไศยาภรณ์ (2563) ที่กล่าวถึงวิธีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ดีและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือผู้สอนนำเอกสาร

ทั้งหมดขึ้นสู่ระบบและมอบหมายให้ผู้เรียนเข้าไปเรียนล่วงหน้า รวมถึงมีกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้เรียนได้ทำ เช่น การสะท้อนความรู้ที่ได้จากการเรียน และเมื่อถึงคาบการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้นัดหมายให้ผู้เรียนมาพบผ่านโปรแกรมการสอนออนไลน์ ผู้สอนควรปรับวิธีการเรียนการสอนที่เน้นกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การพูดคุย ได้ตอบ ชักถาม ในประเด็นที่ผู้เรียนได้ศึกษามาก่อนหน้านี้

1.2.4 การสร้างนวัตกรรมในการเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียน

ผู้สอนจะต้องมีการพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้และสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน ทั้งในขณะการเรียนการสอนออนไลน์หรือการเรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเป็นนวัตกรรมที่เสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ในการใช้ภาษาจีนทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนให้แก่ผู้เรียนทั้งนี้ในการเรียนรู้ด้านภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์นั้นนวัตกรรมที่ผู้สอนใช้ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ธัญวิษ วิเชียรพันธ์ (2561) ที่ได้กล่าวว่า การสอนแบบออนไลน์ผู้สอนควรนำสื่อมัลติมีเดียต่างๆ ที่จะใช้เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและความตระหนักเพื่อเปิดทางหรือนำเข้าสู่เนื้อหา โดย Application ที่จะใช้ในขั้นตอนนี้ควรมีฟีเจอร์ที่สามารถสอดแทรก Media ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นวีดิโอคลิป หรือคลิปเสียงในระหว่างการสื่อสารกับผู้เข้าร่วมเรียนได้ จากนั้นให้ผู้เรียนแชร์ความคิดเห็นที่ตัวเองสนใจอยากจะศึกษาค้นคว้า และลงมือทำหรือคิดค้นด้วยตนเอง

1.3 การวัดและประเมินผลผ่านระบบออนไลน์

ผู้สอนต้องมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินและสร้างข้อตกลงต่าง ๆ ร่วมกับผู้เรียนให้ชัดเจน โดยการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ควรมีการประเมินผลแบบย่อย (formative assessment) และการประเมินผลในภาพรวมเมื่อเรียนเนื้อหาครบตามที่กำหนด (Summative assessment) ทั้งนี้การวัดและประเมินผลในลักษณะนี้จะช่วยในการติดตามความก้าวหน้าและการพัฒนาทักษะด้านภาษาจีนให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2563) ที่กล่าวถึงการประเมินผลในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ว่า การออกแบบการประเมินให้ความสำคัญกับการพัฒนาเรียนรู้ (Formative assessment) โดยเห็นว่าการวัดและการประเมินการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควบคู่ไปกับการสอน พยายามสร้างโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตกับนิสิต อาจารย์กับนิสิต รวมไปถึงการให้ข้อมูลป้อนกลับหรือสารสนเทศในการพัฒนานิสิตเพื่อนำไปถึงผลลัพธ์การเรียนรู้ สมรรถนะ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่กำหนดเป็นเป้าหมายในการวัดประเมินตัดสินผล (Summative assessment)

2. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์

2.1 ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

การจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมามีการเกิดปัญหาในการเชื่อมต่อสัญญาณบ่อยครั้ง ทั้งในส่วนของผู้สอนและผู้เรียน โดยปัญหาสำคัญเกิดจากการใช้สัญญาณร่วมกันหลายอุปกรณ์ ส่งผลให้การรับรู้หรือการเรียนรู้ขาดความต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความคลาดเคลื่อนและความต่อเนื่องในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ เป็นเพราะในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์นั้นเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะสัญญาณการเชื่อมต่อต่างๆ ถือเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ดังนั้นปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนด้านภาษาจีนเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทัศน์ ฝึกเจริญผลและคณะ (2563) ที่ได้ดำเนินการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส Covid-19 พบว่า ครูบางส่วนไม่พร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ และประเมินว่านักเรียนจำนวนมากที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบการเรียนการสอนออนไลน์ได้ พร้อมเรียกร้องความช่วยเหลือจากโรงเรียน และรัฐบาล ในการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ อย่างเร่งด่วน รวมถึงการจัดหาอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและอุปกรณ์สื่อสารสำหรับนักเรียน

2.2 ผู้เรียนขาดความตั้งใจในการเรียนรู้

การเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์เป็นการเรียนรู้ที่มีการควบคุมการจัดการชั้นเรียนได้ยาก เนื่องจากการขาดสมาธิและความสนใจของผู้เรียน และการขาดการตอบโต้ทางการเรียนกับผู้สอน ทั้งนี้การสอนแบบออนไลน์นั้นส่วนใหญ่ผู้เรียนจะทำการเรียนการสอนอยู่ในที่พักของตนเองส่งผลให้มีสิ่งรบกวนๆ ตัวทำให้สูญเสียสมาธิหรือลดความตั้งใจในการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ลงได้ สอดคล้องกับ เชิดศักดิ์ ไอรมณีรัตน์ (2562) ที่กล่าวถึงของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ว่า การสอนออนไลน์มีข้อจำกัดในการดึงดูดผู้เรียนเข้าสู่บทเรียน (student engagement) ในบริบทที่อาจารย์อยู่คนละที่กับนักเรียน การดึงดูดความสนใจของผู้เรียนทำได้ยากมาก ขณะที่อาจารย์ตั้งใจสอนอยู่นั้น ผู้เรียนอาจทำกิจกรรมอื่นและไม่ได้ติดตามบทเรียนได้

2.3 ผู้สอนดูแลเอาใจใส่ไม่ทั่วถึง

ในการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ผู้สอนไม่สามารถควบคุม ดูแล หรือเอาใจใส่ผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ยังรวมถึงการขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจกระตุ้นในการเรียน ทำให้ผู้เรียนบางส่วนขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ เชิดศักดิ์ ไอรมณีรัตน์ (2562) ที่กล่าวถึงของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ว่า รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (interaction) ทำได้ยากมาก ซึ่งทำให้การทำแบบฝึกหัด หรือการให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนทำให้มีประสิทธิภาพได้น้อย

2.4 กำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้ได้ยาก

กิจกรรมที่กำหนดดำเนินการได้ยากส่งผลให้การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่เป็นไป วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดได้ เป็นเพราะในการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาจีนนั้นการฝึก ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เรียนถือเป็นสิ่งสำคัญ การกำหนดกิจ กรรมต่างที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนทุกคนทำได้ยากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธา สิทธิ ธัญรัตนศรีสกุล (2563) ที่ได้ทำการ การประเมินการจัดการเรียนการสอนทางไกลใน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ โดยใช้การประเมินแบบเร่งด่วน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่ หลากหลาย ขาดความน่าสนใจ และขาดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ส่งผลให้คุณภาพ การเรียนการสอนและการส่งเสริมสมรรถนะพื้นฐานที่สำคัญของนักเรียนด้อยกว่าการจัดการ เรียนการสอนในห้องเรียน

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์

3.1 การจัดทำบันทึกการสอนหรือสื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ผู้สอนควรดำเนินการจัดทำบันทึกการสอนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้อาจมีการเรียนเสริมนอกเวลาเรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม เป็นเพราะปัญหา ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดทำสื่อให้ผู้เรียนเรียนได้มีช่องทางการเรียนรู้ด้วยตนเองจะ ช่วยลดปัญหาเรื่องดังกล่าวลงได้ในระดับหนึ่ง สอดคล้องกับเชิดศักดิ์ ไธรมณีรัตน์ (2562) ที่ กล่าวถึง แนวทางการพัฒนาคุณภาพบทเรียนออนไลน์ว่า ผู้สอนควรการจัดบทเรียนผสมผสาน ทั้งแบบ synchronous (การเรียนออนไลน์ตามทีนัดหมาย) และ asynchronous (การเรียนรู้อ ผ่านบทเรียนออนไลน์) ร่วมกัน หากผู้สอนออกแบบการให้เนื้อหาความรู้แก่ผู้เรียนแบบ asynchronous และมีการนัดหมายมาเข้าเรียนพร้อมกัน (synchronous) ในบางช่วงเวลา เพื่อ พัฒนาทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้จะเป็นบทเรียนที่ดึงเอาข้อดีของทั้งสองรูปแบบให้เกิด ประโยชน์สูงสุด

3.2 การสร้างกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ผู้สอนสร้างกิจกรรมและสื่อในการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ลดการบรรยาย ลง เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในขณะทำกิจกรรม เน้นการนำ ความรู้ด้านภาษาจีนไปใช้จริง เป็นเพราะการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์นั้น ผู้เรียนอาจได้รับ ผลกระทบจากสิ่งรอบตัวในขณะที่เรียนรู้ ซึ่งอาจส่งผลให้ขาดสมาธิและความตั้งใจในการเรียนรู้ได้ ดังนั้น การสร้างกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะช่วยสร้างความสนใจในการเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ จักรกฤษณ์ โปตาพล (2562) ที่กล่าวถึงการจัดห้องเรียน ออนไลน์ว่า ผู้สอนควรกำหนดว่ากิจกรรมการเรียนการสอนใดบ้างที่จะควรจะเป็นการออนไลน์ กิจกรรมใดบ้างควรจะทำออฟไลน์เช่น กิจกรรมบางกิจกรรม อาจไม่จำเป็นต้องออนไลน์ แต่เป็นการ ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองก่อน ก่อนที่จะเข้าสู่การออนไลน์

3.3 การสร้างข้อตกลงและการมีส่วนร่วม

ผู้สอนต้องเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนให้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของผู้เรียนแบบรายบุคคล เนื่องจากการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีการลดปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนกับผู้สอนลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลการเรียนการสอนภาษาจีนที่ต้องมีการฝึกและการให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิดจากผู้สอน ดังนั้นการเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์จะช่วยให้ในการฝึกฝนและสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน สอดคล้องกับ คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (2564) ที่กล่าวถึง การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ว่า ในการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์นั้น ผู้สอนควรเปิดโอกาสมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน มีการเรียกถาม

– ตอบ

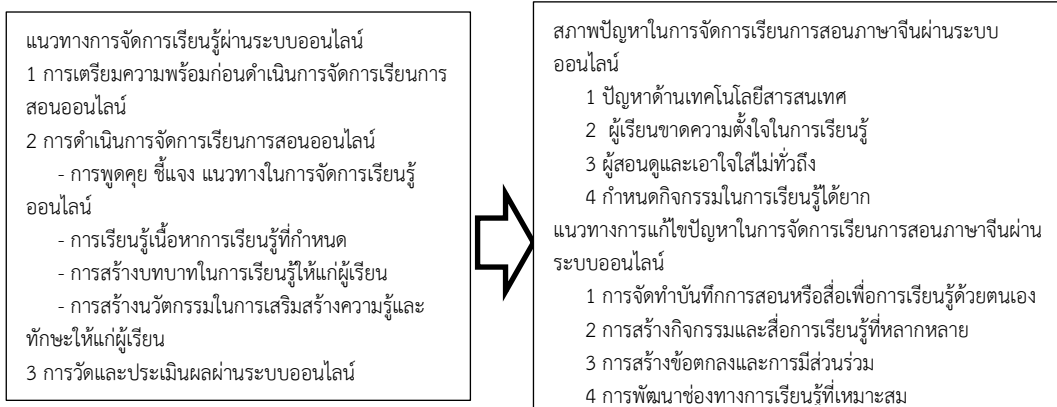
3.4 การพัฒนาช่องทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ผู้สอนต้องกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ คณะกรรมการจัดการความรู้ คณะบริหารธุรกิจและวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ (2564) ที่กล่าวถึงปัจจัยสำคัญของความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ว่าผู้สอนต้องมีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ทั้งนี้การเรียนออนไลน์ต้องมีช่วงผ่อนคลายสมอง และดึงดูดผู้เรียนให้ไม่เบื่อ ผู้สอนต้องแบ่งเนื้อหา และให้จบไปในตัว โดยผู้สอนต้องเป็นโค้ชมากกว่าเป็นครูของเด็ก ต้องเป็นผู้เข้าใจปัญหา และใช้ประโยชน์จากโซเชียลมีเดีย รูปแบบที่ครบวงจร

3.5 การส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์

ผู้สอนต้องส่งเสริมและแนะนำการการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีช่องทางในการฝึกฝนและพัฒนาความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านภาษาจีนเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 ในปัจจุบันการกำหนดแหล่งเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จะช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ สอดคล้องกับวิทยา วาโยและคณะ (2563) ที่ได้กล่าวว่าการเรียนการสอนแบบออนไลน์มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบเครือข่าย เทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดและการประเมินผล รูปแบบการเรียนการสอนมีหลากหลายวิธี ที่ทำให้ผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพข้างต้น สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังนี้

1. รูปแบบการเรียนรู้ภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์นั้น ผู้สอนควรเริ่มจากเตรียมความพร้อมก่อนดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยศึกษาเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาจีน มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทั้งแบบเผชิญหน้าตามเวลาที่นัดหมาย (synchronous) และ การเรียนรู้ผ่านบทเรียนออนไลน์ (asynchronous) ทั้งนี้ผู้สอนต้องมีการเตรียมความพร้อมในการดำเนินการสอน และรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ จากนั้นเมื่อดำเนินการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้สอนจะต้องมีการชี้แจงแนวทางในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนรู้ร่วมกับผู้เรียนและผู้ปกครองเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้เนื้อหาการเรียนรู้ที่กำหนดผู้สอนที่เป็นชาวไทยควรมีการจัดการเรียนการสอนร่วมกับผู้สอนชาวจีน หรือมีการสร้างโอกาสในการเรียนรู้จากผู้สอนชาวจีนให้แก่ผู้เรียน โดยในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนต้องสร้างบทบาทในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน สร้างการมีส่วนร่วม เน้นการโต้ตอบกับผู้เรียน มีการใช้นวัตกรรมในการเสริมสร้างความรู้และทักษะให้แก่ผู้เรียน และใช้การวัดและประเมินผลผ่านระบบออนไลน์ที่เหมาะสมกับบริบทของการจัดการเรียนรู้ทั้งการแบบย่อย (formative assessment) จากการทำใบงาน การตอบคำถาม หรือการทำกิจกรรมกลุ่ม และการประเมินผลในภาพรวมเมื่อเรียนเนื้อหาครบตามที่กำหนด (Summative assessment)

2. ทั้งนี้จากการแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ในปัจจุบันพบว่า ปัญหาสำคัญคือ ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละบุคคลไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ส่งผลให้การเรียนรู้ขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดได้ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เรียนขาดความตั้งใจในการเรียนรู้ เนื่องจากการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์นั้นผู้เรียนส่วนใหญ่จะทำการศึกษาในที่พักอาศัยของตน ทำให้ได้รับสิ่งรบกวนๆ ตัว ส่งผลให้เสียสมาธิและขาดความสนใจในการศึกษาเรียนรู้ นอกจากนี้

ยังพบปัญหาการเอาใจใส่ผู้เรียนไม่ทั่วถึงของผู้สอน เนื่องจากผู้เรียนมีการปิดกั้นในระหว่างเรียน ทำให้ผู้สอนไม่สามารถทราบได้ว่าผู้เรียนตั้งใจเรียนหรือทำกิจกรรมอื่นๆ ในขณะที่ทำการเรียนการสอนหรือไม่ รวมถึงการขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนอันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างแรงจูงใจกระตุ้นในการเรียน ทำให้ผู้เรียนบางส่วนไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และปัญหากำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้ได้ยาก

3. จากสภาพปัญหาที่พบผู้สอนภาษาจีนได้มีแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา โดยการจัดทำบันทึกการสอนหรือสื่อการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง และลดปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้ได้มีการสร้างกิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ลดการบรรยาย และเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อสร้างความสนใจในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน โดยผู้สอนได้มีการสร้างข้อตกลงและเน้นการมีส่วนร่วม การถามตอบเป็นรายบุคคล เพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้สอนและผู้เรียน และพัฒนาช่องทางการเรียนรู้ที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สถานศึกษาทุกแห่งควรมีการให้การสนับสนุนการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ รวมถึงการเสริมสร้างทักษะการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศให้แก่ผู้สอนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการสร้างแนวทางการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ที่เหมาะสมร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง เพื่อสร้างแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

สถานศึกษาควรมีการจัดหาแหล่งทุนในการสนับสนุนและสร้างขวัญกำลังใจในการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ให้แก่ผู้สอน รวมถึงการจัดโครงการพัฒนาความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนด้านภาษาจีนที่ได้จากการวิจัยไปทดลองใช้เพื่อสร้างข้อสรุปที่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจัดการความรู้ คณะบริหารธุรกิจและวิทยาศาสตร์. (2564). *เทคนิคการจัดการเรียนการสอนในระบบออนไลน์*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.
- คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. (2564). *เทคนิคการบริหารจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ*. สืบค้น 18 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/idl0p>

- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2562). การจัดการเรียนรู้ออนไลน์: วิธีที่เป็นไปทางการศึกษา. สืบค้น 18 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/P03GT>
- เชิดศักดิ์ ไอรณรัตน์. (2562). ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน . สืบค้น 18 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/7SrgM>
- ธัญวิช วิเชียรพันธ์. (2561). การจัดการศึกษาแบบ Active Learning บน Online Platform ในยุค COVID 19. สืบค้น 18 สิงหาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/oOXRk>
- ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์. (2563). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่ การจัดการเรียนรู้ของไทย. สืบค้น 27 กรกฎาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/RNS5L>
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2563). ผลกระทบจากโควิด 19 ด้านการศึกษา. สืบค้น 27 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact/>.
- เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล. (2563). การประเมินการจัดการเรียนการสอนทางไกลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กรณีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ โดยใช้การประเมินแบบเร่งด่วน. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 4(2), 30 – 45.
- วิทยา วาโยและคณะ. 2563. การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 14(34), 285 – 298.
- วิทัศน์ ผักเจริญผลและคณะ. 2563. ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส Covid-19. วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์, 4(1), 44 – 61.
- สาวิตรี บุญนุชิต. (2562). ทำไมต้องเรียนภาษาจีน. สืบค้น 27 กรกฎาคม 2564, จาก http://lc.nstru.ac.th/th/news/archive/md_content/view/623.html.
- สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). การจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลผู้เรียนแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์และมาตรการการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. กรุงเทพฯ: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โอภาส เกาไศยาภรณ์. (2563). คู่มือการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์กับสถานการณ์ COVID19. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- Tian Zhou. (2021). วิธีการเรียนภาษาจีน. สืบค้น 18 สิงหาคม 2564, จาก <https://th.wikihow.com/เรียนภาษาจีน>.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชน กรณีศึกษาชุมชน ในตำบลสวายจิก
อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์*

FACTORS AFFECTING THE COMMUNITY UNITY: A CASE STUDY OF
COMMUNITY IN SAWAIJEK SUBDISTRICT,
MUEANG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE
๗๗๗๗

ฐิติพร วรฤทธิ์, กานต์มณี การ์รินทร์, ภักธินา อภิศุภกรกุล
Titiporn Walalite, Kanmanee Karin, Phaknisa Apisupakronkun
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University
Corresponding Author Email: insignmind1208@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับความสามัคคีของชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามัคคีของชุมชน และ 3) นำเสนอแนวทางในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชน โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม วิธีการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ใช้วิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในหมู่ 14 และ 17 ตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 295 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาชนจะทำกิจกรรมร่วมกัน 1-2 ครั้ง/เดือน ซึ่งกิจกรรมที่เข้าร่วมส่วนใหญ่จะเป็นโครงการรัฐสวัสดิการต่างๆ 2) ปัจจัยด้านการรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชนมากที่สุด โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายได้ร้อยละ 85.40 และ 3) ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสามัคคีให้กับประชาชนในชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ร่วมกัน เช่น การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริม เป็นต้น และควรนำแนวทางในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนที่เรียกว่า ALPAU Model ไปประยุกต์ใช้

คำสำคัญ: ความสามัคคี; ชุมชน; จังหวัดบุรีรัมย์

Abstract

This research aimed to 1. Study current situation of people's unity in the community, 2. Study factors affecting the community unity, and 3. Propose guidelines for promoting the community unity. This study was the mixed research including of 2 methods: 1) quantitative research, collecting data from 295 villagers of Moo 14 and 17 of Sawaijeek Sub-district, Mueang District, Buriram Province, with a stratified sampling method by using questionnaires and analyzing quantitative data obtained by frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis; and 2) qualitative research, collecting data by focus group discussion from 6 subjects selected by purposive sampling and analyzing qualitative data.

The results revealed that 1. People did activities together 1-2 times / month, they mostly participated in various welfare state projects; 2. Aspect of the perception of duty was the factor affecting the community's unity the most with statistically significant level at 0.05 and could explain at 83.10%; and 3. Training activities should be organized to educate and raise awareness about unity among people in the community. Including organizing various activities together, such as joining groups to create additional occupations, and should apply a guideline to promote community unity called the ALPAU Model.

Keywords: Unity; Community; Buriram Province

บทนำ

สังคมไทยในช่วงที่ผ่านมาเป็นยุคแห่งความหวาดกลัวและหวาดระแวง ที่ประชาชนไม่สามารถพูดคุยเรื่องความคิดเห็นทางการเมืองเป็นการทั่วไปแม้กระทั่งการพูดคุยกับญาติหรือเพื่อนสนิท ในหลายชุมชนมีกลุ่มคนที่มีความคิดแตกต่างทางการเมืองกันอย่างชัดเจน ในบางพื้นที่เกิดการปะทะกันระหว่างสองกลุ่มที่เห็นต่างทางการเมือง ดังนั้น การจะมุ่งหน้าสู่อนาคตที่มีสันติสุขอย่างสร้างสรรค์ร่วมกันนั้น แนวทางหนึ่งก็คือ การศึกษาจากประสบการณ์ของต่างประเทศ ที่ได้ก้าวข้ามผ่านวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นจนสามารถเรียกได้ว่าสามารถนำไปสู่สังคมที่มีสันติภาพ ประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ (ก้องพิทักษ์ วงศ์ดิธนรักษ์ และคณะ, 2558)

จากการลงพื้นที่สำรวจชุมชนในตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า 1) บ้านสวายจิก หมู่ที่ 14 ตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีประชากรจำนวน 625 คน เป็นชาย จำนวน 299 คน และหญิง จำนวน 326 คน โดยมีจำนวนครัวเรือน

ทั้งหมด 144 ครั้วเรือน และ 2) บ้านเอกมัย หมู่ที่ 17 ตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีประชากร จำนวน 496 คน เป็นชาย จำนวน 242 คน และหญิง จำนวน 254 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสวายจิก, 2564) โดยมีจำนวนครั้วเรือนทั้งหมด 125 ครั้วเรือน เป็นหมู่บ้านที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับความสามัคคีกันในชุมชน โดยสังเกตจากการลงพื้นที่สำรวจ และสนทนาระหว่างกันภายในชุมชน นอกจากนี้แล้วยังพบว่า การที่ประชาชนในชุมชนมุ่งเน้นไปที่การทำมาหากินของตนเองเป็นหลักจนละเลยหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันในกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างกันภายในชุมชน ความเข้าใจถึงแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันลดน้อยลงไปด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดและเห็นความสำคัญในประเด็นดังกล่าว ในเบื้องต้นได้วิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาทางออกร่วมกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานรัฐท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องแล้ว พบว่า การส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งทางด้านคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และเศรษฐกิจชุมชน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีและการส่งเสริมความสามัคคีของประชาชนในชุมชนดังกล่าว จึงสนใจที่จะศึกษาถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับความสามัคคีของประชาชนในชุมชนตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสามัคคีของชุมชนตำบล สวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนในหมู่บ้านสวายจิก หมู่ที่ 14 และบ้านเอกมัย หมู่ที่ 17 ตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 1,121 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสวายจิก, 2564) กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้

แบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 295 คน จากสูตรการคำนวณของทาโรยามาเน (Taro Yamane, 1973) ใช้วิธีการเลือกการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 และขนาดความ และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้แบบการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 6 คน จากประชากรทั้ง 2 หมู่บ้าน ซึ่งมีผู้นำหมู่บ้านละ 1 คน รวมเป็น 2 คน และประชาชนอีกหมู่บ้านละ 2 คน รวมเป็น 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นทั้งเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม และเชิงคุณภาพ โดยใช้การสนทนากลุ่ม ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้นโดยสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เป็นทั้งข้อคำถามแบบปลายปิด (Close-ended Question) และข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล มีจำนวน 6 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน กิจกรรมที่เลือกเข้าร่วม (Checklist) ส่วนที่ 2 ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชน จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ด้านทัศนคติ ด้านการรับรู้หน้าที่ ด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน และความสามัคคีของชุมชน เป็นข้อคำถามแบบปลายปิด มีลักษณะเป็น Scale (Rating scale) และส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) โดยที่จะต้องมีความมากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 จึงจะสามารถนำเครื่องมือนี้ไปใช้สำหรับการรวบรวมข้อมูล (จริยญา ปานเจริญ และคณะ, (ม.ป.ป.) ในการวิจัยครั้งนี้ มีความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.916

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้สร้างประเด็นคำถามและหัวข้ออภิปรายกลุ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ จำนวน 3 ท่าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัยแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความน่าเชื่อถือ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมก่อนนำไปเก็บข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้รูปแบบการสนทนากลุ่ม ระยะเวลาประมาณ 1 ชั่วโมง โดยได้เชิญผู้เชี่ยวชาญในการทำสนทนากลุ่มเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยได้ถอดข้อความจากเครื่องบันทึกเสียงแบบคำต่อคำออกเป็นบทสนทนาที่เป็นตัวอักษรด้วยตนเอง จัดข้อความที่ได้ให้เป็นหมวดหมู่ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยได้แนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับจะไม่มีการระบุชื่อ และรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการปฏิเสธการเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการประมวลผลตามหลักสถิติ เชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และวิธีร้อยละ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเพื่อการทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ โดยใช้วิธีการประมวลผลโดยการสรุปข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม และนำเสนอโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มจากการถอดเทป และตรวจสอบความถูกต้องจากการถอดเทปและข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสังเกต นำเสนอโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับความสามัคคีของคนในชุมชนตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พบว่า ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมร่วมกันค่อนข้างน้อย โดยจะเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน 1-2 ครั้ง/เดือน โดยจะเลือกเข้าร่วมกิจกรรมโครงการรัฐสวัสดิการต่างๆ เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมงานบุญ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสามัคคีของชุมชนตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พบว่า ปัจจัยด้านในด้านภาวะผู้นำ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$) โดยสามารถเรียงระดับความคิดเห็นของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ผู้นำที่กล้าเปลี่ยนแปลงและยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ($\bar{x} = 4.41$) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{x} = 4.34$) การมีเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ($\bar{x} = 4.25$) การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.21$) และการมีอิทธิพลต่อกลุ่มชุมชน ($\bar{x} = 4.03$)

ปัจจัยด้านทัศนคติ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) โดยสามารถเรียงระดับความคิดเห็นของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ เชื่อว่าการทำงานร่วมกันจะทำให้สำเร็จลุล่วงได้เร็วขึ้น ($\bar{x} = 4.35$) เชื่อว่าการรู้จักเสียสละจะทำให้ได้รับมิตรภาพระหว่างกัน ($\bar{x} = 4.27$) เชื่อว่าการร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมจะก่อให้เกิดพลัง ($\bar{x} = 4.22$) เชื่อว่าการทำงานร่วมกันจะก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน ($\bar{x} = 4.18$) และเชื่อว่าการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มจะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันทางสังคม ($\bar{x} = 3.99$)

ปัจจัยด้านการรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี โดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) โดยสามารถเรียงระดับความคิดเห็นของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การเคารพในสิทธิ และหน้าที่ระหว่างกัน ($\bar{x} = 4.34$) การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนร่วม ($\bar{x} = 4.22$) การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ($\bar{x} = 4.21$) การอยู่ร่วมกันภายใต้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของชุมชน ($\bar{x} = 4.04$) และการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{x} = 4.00$)

ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) โดยสามารถเรียงระดับความคิดเห็นของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ เกิดอำนาจในการต่อรอง ($\bar{x} = 4.18$) ชุมชนมีความเข้มแข็ง ($\bar{x} = 4.15$) เกิดภูมิคุ้มกันทางสังคม ($\bar{x} = 4.08$) ชุมชนเป็นเมืองที่น่าอยู่ ($\bar{x} = 3.96$) และบรรลุลวัตถุประสงค์ร่วมกัน ($\bar{x} = 3.87$)

ความสามัคคีของชุมชน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.24$) โดยสามารถเรียงระดับความคิดเห็นของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ เกิดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.08$) เกิดความเชื่อใจ ($\bar{x} = 4.21$) เกิดการพัฒนา ($\bar{x} = 4.22$) เกิดความปลอดภัยในชุมชน ($\bar{x} = 4.33$) และเกิดความเข้มแข็ง ($\bar{x} = 4.37$)

จากการทดสอบสมมติฐานตามสมการถดถอยเชิงเส้นภายใต้สมการ $y = b_0 + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4$ ซึ่งสามารถแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยได้ดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอย

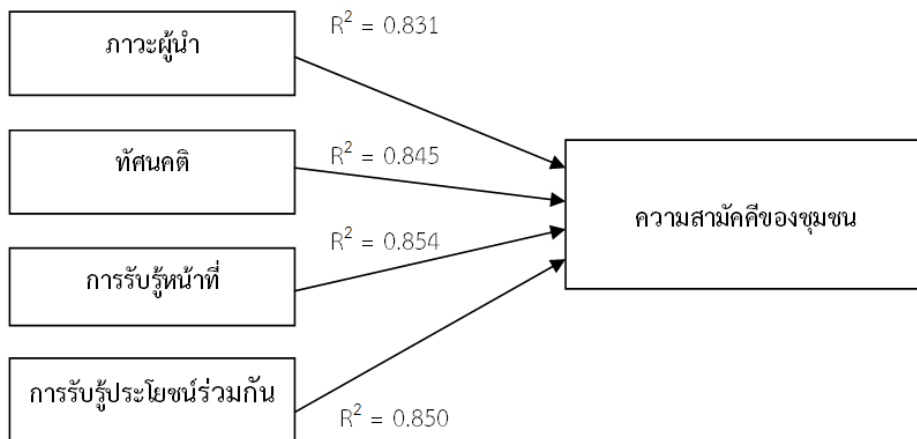
ตัวแปรอิสระ	B	Std. error	Adjusted R2	t
(x1) ภาวะผู้นำ	0.157	0.044	0.831	3.562
(x2) ทัศนคติ	0.123	0.028	0.845	4.394
(x3) รับรู้หน้าที่	0.859	0.058	0.854	14.909
(x4) การรับรู้ประโยชน์ (ค่าคงที่)	0.198 2.365	0.038 0.022	0.850	5.261

P-value < 0.05, Durbin-watson = 2.194

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชนมากที่สุด โดยตัวแปรต้นสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 85.40 รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน ด้านทัศนคติ และด้านภาวะผู้นำ ตามลำดับ โดยสามารถเขียนในรูปของสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

$$y = 2.365 + 0.157(x_1) + 0.123(x_2) + 0.859(x_3) + 0.198(x_4)$$

อีกทั้งยังสามารถแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

3. แนวทางในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พบว่า ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสามัคคีให้กับประชาชนในชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ร่วมกัน เช่น การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริม การจัดกิจกรรมงานบุญต่างๆ เป็นต้น และควรนำแนวทางในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนที่เรียกว่า ALPAU Model โดย A คือ การรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี (Awareness on the good citizen) L คือ ภาวะผู้นำ (Leadership) P คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน (Perceived usefulness) A คือ ทัศนคติ (Attitude) U คือ ความสามัคคี (Unity) ไปประยุกต์ใช้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลสวายจิก อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับความสามัคคีของคนในชุมชนตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พบว่า ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญกับการทำกิจกรรมร่วมกันค่อนข้างน้อย โดยจะเลือกเข้าร่วมกิจกรรมโครงการรัฐสวัสดิการต่างๆ เป็นอันดับแรก เนื่องจากเป็นโครงการที่ประชาชนในชุมชนได้ผลประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ ฟองชัย และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบาย สาธารณะบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประชาชนมีระดับของความพึงพอใจต่อนโยบายสาธารณะบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ โดยภาพรวมอยู่ในระดับความพอใจมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ งามวิทย์โรจน์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการตอบสนองของประชาชนที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ศึกษากรณีชุมชน นครไชยศรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนชุมชนนครไชยศรี กรุงเทพมหานคร มีความพึงพอใจต่อการให้บริการนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสามัคคีของชุมชนตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเกี่ยวกับผู้นำที่กล้าเปลี่ยนแปลงและยอมรับสิ่งใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีเป้าหมายที่ชัดเจนและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนร่วม และการมีอิทธิพลต่อกลุ่มชุมชน ซึ่งตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 83.10 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รพีภัทร์ สุขสมเกษม (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า การที่ผู้นำชุมชนมีการอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน และยังสอดคล้องกับ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณัด วทฒโน (2561) ที่กล่าวว่า มนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์สังคมมีการดำรงชีพเป็นกลุ่มเป็นชุมชน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาไปในทางที่ดี สนองต่อความต้องการและบรรลุยังประโยชน์และความสำเร็จที่เป็นจุดมุ่งหมาย ต้องอาศัยความสามัคคีระหว่างกันเป็นสำคัญ ซึ่งสื่อกลางที่สำคัญในการช่วยประสานคนให้บริหารงานได้อย่างสมบูรณ์ ถูกต้องเหมาะสม นั่นก็คือ “ผู้นำ” ซึ่งเป็นบุคคลที่จะมาช่วยเป็นกำลังแรงใจและมั่นคงมองในการปฏิบัติงานร่วมกัน เหตุนี้ในการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถที่จะระดมพลและทรัพยากรในด้านต่างๆ เพื่อใช้ในการบริหาร การพัฒนาหรือร่วมกิจกรรมของชุมชน เพื่อให้การพัฒนานั้นไปสู่จุดมุ่งหมายได้ดียิ่งขึ้น

ปัจจัยด้านทัศนคติ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเกี่ยวกับความเชื่อที่ว่าการทำงานร่วมกัน การรู้จักเสียสละ การเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน นอกจากจะทำให้งานสำเร็จลุล่วงได้เร็วขึ้นแล้ว ยังก่อให้เกิดพลังและมีภูมิคุ้มกันทางสังคม ซึ่งหากบุคคลมีทัศนคติทางบวกกับสิ่งใดแล้วก็จะมีการแสดงพฤติกรรมออกมาในทิศทางเดียวกันนั่นเอง โดยตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ

84.50 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภณทิลา นุ่มสังข์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมองค์กร และทัศนคติและบรรยากาศในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน ระดับปฏิบัติการ กรณีศึกษาพนักงานระดับปฏิบัติการพนักงานบริษัทในพื้นที่ย่านถนนเพลินจิต และถนนสุขุมวิท และกานต์สินี จันทร์หนู (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ทัศนคติต่อการทำงาน และความจงรักภักดีของพนักงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ของพนักงาน บมจ. นำสิน ประกันภัย ซึ่งจากการวิจัย พบว่า ทัศนคติในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยด้านการรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเกี่ยวกับการเคารพในสิทธิและหน้าที่ระหว่างกัน การเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนร่วม การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การอยู่ร่วมกันภายใต้ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของชุมชนและการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น โดยตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 85.40 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนะวัฒน์ พรหมทอง และ วรพงศ์ ตระการศิรินนท์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความเป็นพลเมือง กรณีศึกษาประชาชน ในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมะนัง จังหวัดลาปูน พบว่า การมีความเป็นพลเมืองของประชาชนนั้นประกอบไปด้วย การละอายและเกรงกลัวต่อความชั่ว การมีความซื่อสัตย์ สุจริต กล้าและเชื่อมั่น การใช้ความคิดเห็นร่วมกันในการจัดการปัญหา ส่งเสริมคนดี สามัคคี ให้ความสำคัญกับปัญหาชุมชนท้องถิ่น และมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการปัญหา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ พรพุทธิพงศ์ และคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนนั้น เยาวชนมีการรับรู้การปฏิบัติที่เป็นหน้าที่โดยการเป็นผู้ที่เคารพกฎหมายรับฟังข้อคิดเห็นของทุกคน โดยอดทนต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และทำงานอย่างเต็มความสามารถเต็มเวลารวมถึงกล้าเสนอความคิดเห็นต่อส่วนรวม ตลอดทั้งจะต้องเป็นผู้ที่ประหยัดและอดออมในครอบครัวใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม มีการพัฒนางานอาชีพให้ก้าวหน้า และเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี ยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดีต่อชาติเป็นสำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมเป็นผลเชิงบวกต่อทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองต่อไป

ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาเกี่ยวกับการเกิดอำนาจในการต่อรอง ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดภูมิคุ้มกันทางสังคมและการเป็นเมืองที่น่าอยู่ ตลอดทั้งการบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของคนในชุมชน โดยหากเกิดการรับรู้ในทิศทางบวกแล้ว ย่อมส่งผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมในเชิงบวกด้วยเช่นกัน ซึ่งตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้ร้อยละ 85.00 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วริษฐา สุริยไพฑูรย์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการรับรู้ความมีประโยชน์และความง่ายในการใช้งานที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจซื้อ

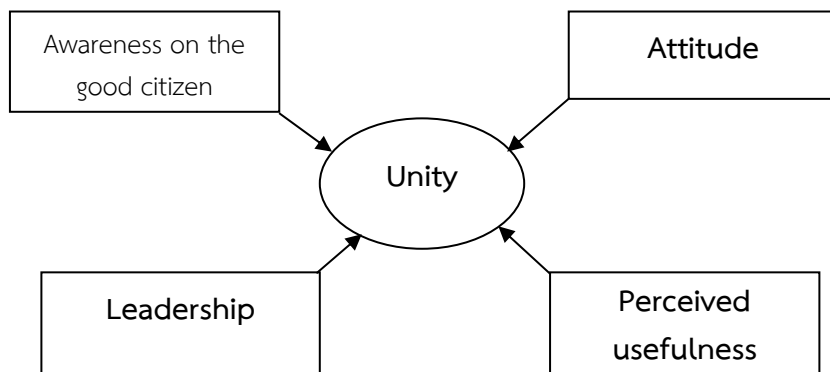
สินค้าของผู้บริโภคผ่านระบบพาณิชย์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ พบว่า การรับรู้ความมีประโยชน์และการรับรู้ความง่ายในการใช้งานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติ

1.3 แนวทางในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนตำบลสวายจิก อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ควรมีการจัดกิจกรรมอบรมให้ความรู้และสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสามัคคีให้กับประชาชนในชุมชน รวมถึงการจัดกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ร่วมกัน เช่น การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพเสริม การจัดกิจกรรมงานบุญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นการสร้างความรักความสามัคคีให้กับคนในชุมชน และควรนำแนวทางในการส่งเสริมความสามัคคีของชุมชนที่เรียกว่า ALPAU Model ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมโภชน์ สุวรรณรัตน์ และคณะ (2017) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม พบว่า การสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบชุมชนมีแนวทางการสร้างความสามัคคี 4 แนว ได้แก่ 1) การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันผ่านกิจกรรม และพิธีกรรมต่างๆ 2) การประกอบอาชีพ และขยายเครือข่ายการประกอบอาชีพ 3) การรวมกลุ่มตามธรรมชาติของชุมชนตามความสนใจ และ 4) กิจกรรมทางสังคม การสืบสานประเพณี วัฒนธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนนั้น จะต้องสร้างความตระหนักให้กับประชาชนได้รับรู้ถึงความสำคัญและประโยชน์ของความสามัคคีร่วมกัน ผ่านรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชนมากที่สุด ปัจจัยด้านการรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี รองลงมา คือ ด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นย่อมแสดงให้เห็นว่า หากบุคคลรับรู้ถึงหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี และเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการกระทำกิจกรรมนั้นๆ ร่วมกันแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถนำมาสร้างเป็นรูปแบบการสร้างสามัคคีที่เรียกว่า ALPAU Model โดย A คือ การรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี (Awareness on the good citizen) L คือ การมีภาวะผู้นำ (Leadership) P คือ ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ร่วมกัน (Perceived usefulness) A คือ ทัศนคติ (Attitude) และ U คือ ความสามัคคี (Unity) โดยสามารถแสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ALPAU Model

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้หน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามัคคีของชุมชนมากที่สุด ดังนั้น องค์กรที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้นำชุมชนควรมีการจัดอบรมสัมมนาให้ความรู้และปลูกฝังให้คนในชุมชนรับรู้หน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี รวมทั้งสร้างรูปแบบของการทำกิจกรรมร่วมกันให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม เช่น การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การทำบุญตามวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำผลจากปัจจัยต่าง ๆ ที่ศึกษามาข้างต้น ไปศึกษาต่อในแง่ของ การจัดทำเป็นกลยุทธ์การสร้างสามัคคีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ก้องพิทักษ์ วงศ์ดิธนรักษ์ และคณะ. (2015). การศึกษากระบวนการสร้างความปรองดองและเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้ง. *วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 1(1), 72-88.
- กานต์สินี จันทร์หนู. (2563). *ทัศนคติต่อการทำงาน และความจงรักภักดี ของพนักงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงาน บมจ.นำสินประภัย (การค้นคว้าอิสระสาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จริญญา ปานเจริญ และคณะ. (ม.ป.ป.). *วิธีการวิจัยทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จักรพงษ์ ฟองชัย และคณะ. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนต่อนโยบายสาธารณะบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ กรณีศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารสถาบันวิจัยพัฒนธรรม*, 8(1), 75-85.

- จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณัด วทณโน. (2561). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(ฉบับพิเศษ), 527-538.
- ธนะวัฒน์ พรหมทอง และวรพงศ์ ตระการศิรินนท์. (2560). การศึกษาความเป็นพลเมือง: กรณีศึกษาประชาชน ในเขตพื้นที่ตำบลอุโมงค์ อำเภอมือง จังหวัดลาพูน. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 8(2), 103-127.
- ภณชิตา นุ่มสังข์ (2556). *วัฒนธรรมองค์กรและทัศนคติและบรรยากาศในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ กรณีศึกษาพนักงานระดับปฏิบัติการพนักงานบริษัทในพื้นที่ย่านถนนเพลินจิต และถนนสุขุมวิท*. (การค้นคว้าอิสระ สาขาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- รพีภัทร์ สุขสมเกษม. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*. (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วริษฐา สุริยไพฑูรย์. (2560). *อิทธิพลของการรับรู้ความมีประโยชน์และความง่ายในการใช้งานที่ส่งผลต่อทัศนคติและความตั้งใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคผ่านระบบพาณิชย์บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ (วิทยานิพนธ์หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ)*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วสันต์ พรพุทธิพงศ์ และคณะ. (2558). การรับรู้หน้าที่พลเมืองดีของเยาวชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร. *Veridian E-Journal*. 8(1), 1331-1339.
- สมโภชน์ สุวรรณรัตน์ และคณะ. (2017). การสร้างความสามัคคีในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบด้วยหลักพุทธธรรม. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(2), 191-203.
- เสาวลักษณ์ งามวิทย์โรจน์. (2561). *การศึกษาการตอบสนองของประชาชนที่มีต่อนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ศึกษากรณีชุมชน นครไชยศรี กรุงเทพมหานคร* (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสวายจิก. (2564). *ข้อมูลทั่วไป*. สืบค้น 15 กุมภาพันธ์ 2564, จาก <https://www.govesite.com/sawayjeek/content.php?mcid=20131216093232kTqF1O8>
- Yamane, T. 1973. *Statistics: an introductory analysis*. (3rded). New York: Harper and Row.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี
ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี*

FACTORS RELATING TO 2-3 YEARS OLD CHILDREN DEVELOPEMT PROMOTION
BEHAVIORS OF CAREGIVERS IN THE CHILD DEVELOPMENT CENTER,
UDON THANI PROVINCE

คณิศร จันทร์พาณิชย์, ศิริชัย จันทุม

Kanisorn Chanpanich, Sirichai Junphum

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: sirichai.j@ptu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี ของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง ในจังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ดูแลเด็ก จำนวน 121 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ แบบสอบถามการรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตนเอง การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี เก็บรวบรวมข้อมูลเดือนมิถุนายน 2565 สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ Stepwise multiple logistic regression

ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ประโยชน์ มีผลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 -3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($r = 0.854$, $p < 0.001$) และการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 -3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($r = 0.874$, $p < 0.001$) ดังนั้น พยาบาลควรมีการส่งเสริมการรับรู้ประโยชน์ และเป็นแรงสนับสนุนทางสังคมให้ผู้ดูแลเด็กในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 -3 ปี

คำสำคัญ: พัฒนาการเด็กอายุ 2-3 ปี; พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก; ผู้ดูแลเด็กอายุ 2-3 ปี

* Received September 11, 2021; Revised November 21, 2021; Accepted November 22, 2021

Abstract

This descriptive research aimed to study the factors relating to the 2-3 years old children development promotion behaviors of caregivers in the child development center, Udon Thani Province. The studied samples were 121 child caregivers. The research instrument was questionnaires of the perceived benefit, perceived barriers, self-efficacy, social support, and development behavior of caregivers of children on ages 2-3 years old. Data were collected in June 2022. The statistics used to analyze data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple logistic regression.

Findings were found that the perception of benefits affected 2-3 years old development promotion behavior of caregivers in the child development center, Udon Thani Province with statistically significant level of 0.05 ($r = 0.854$, $p < 0.001$) and social support affected the 2-3 years old children development promotion behavior of caregivers in the child development center Udon Thani Province with statistically significant level of 0.05 ($r = 0.874$, $p < 0.001$). Therefore, caregivers should be promoted in the awareness of the benefits and social support for caregivers to promote the development of 2-3 years old children.

Keywords: 2-3 years old child development; Child development behavior promotion; caregivers of 2-3 years old children

บทนำ

เด็กที่มีพัฒนาการสมบูรณ์ทุกด้านตามวัยจะเป็นรากฐานที่ดี (Johnson, 2019) ซึ่งส่งผลให้เด็กเจริญเติบโตแข็งแรง มีสุขภาพดี เป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดี จากสถานการณ์พัฒนาการเด็กสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัย ณ สถานบริการสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2561, 2562, 2563 และ 2564 พัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 21.2, 25.6, 26.6 และ 27.8 ตามลำดับ (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) และจากการสำรวจพัฒนาการของศูนย์อนามัยที่ 8 จังหวัดอุดรธานี พ.ศ. 2562 พบผลการคัดกรองพัฒนาการเด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี พ.ศ. 2562 ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ ร้อยละ 93.91 มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ร้อยละ 25.06 (ศูนย์อนามัยที่ 8 อุดรธานี, 2562)

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กนอกจากครูพี่เลี้ยงในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีบทบาทสำคัญแล้ว ผู้ดูแลเด็กหลักเปรียบเสมือนเป็นกุญแจดอกแรกที่จะเปิดโลกการเรียนรู้ของเด็ก (ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย, 2560) การพัฒนาเด็กที่ดีผู้ดูแลเด็กก็เป็นบุคคลหนึ่งที่มีความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่ไม่ควรมองข้าม เนื่องจากผู้ปกครองมีส่วนสำคัญอย่าง

มากต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในทุก ๆ ด้าน เพราะเด็กใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาเพียงหนึ่งในสามของเวลาที่เด็กอยู่กับครอบครัว (สุภาวิณี ลายบัว, 2554) เมื่อเด็กอยู่บ้านและใช้เวลาทั้งหมดอยู่กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง จึงเป็นโอกาสดีที่จะได้ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกับเด็ก และสามารถส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2-3 ปี ได้

ผลกระทบจากการที่เด็กไม่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม ได้แก่ การมีพัฒนาการล่าช้าหรือพัฒนาการไม่สมวัย ส่งผลให้เด็กช่วยเหลือตนเองได้ลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่มีพัฒนาการปกติ (หนึ่งฤทัย เกื้อเอียด และคณะ, 2561) เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ไม่มีคุณภาพ ส่งผลให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ลดลง และไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ความสามารถในการปรับตัวและดูแลตนเองได้ลด ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ขาดทักษะการเข้าสังคม การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ความพร้อมในการเรียนรู้ และได้รับการยอมรับจากสังคมลดลง (ทิพวรรณ หรรษคุณาชัย และคณะ, 2556)

จากกรอบแนวคิดของเพนเดอร์ (Pender et al., 2006) ในการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 3 มโนทัศน์หลัก ได้แก่ ประสบการณ์และคุณลักษณะของปัจเจกบุคคล อารมณ์และการคิดที่เฉพาะเจาะจงกับพฤติกรรม และผลลัพธ์ด้านพฤติกรรม ซึ่งการที่บุคคลจะปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพได้อย่างต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจและความรู้สึกนึกคิดที่เฉพาะเจาะจงต่อพฤติกรรม 6 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรม การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรม การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรม อิทธิพลระหว่างบุคคล และอิทธิพลจากสถานการณ์มีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งในการศึกษครั้งนี้ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล การรับรู้อุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล การรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล และการสนับสนุนทางสังคม จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 10 ปี ย้อนหลัง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศนั้น พบว่า การศึกษาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กช่วงอายุอื่น ซึ่งยังไม่พบการศึกษาในเด็กช่วงอายุ 2-3 ปี ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กอายุ 2-3 ปี ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดอุดรธานี เพื่อนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้ดูแลเด็กอายุ 2-3 ปี ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ของการรับรู้ประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล รับรู้อุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล การรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล และการสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2-3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2-3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบหาความสัมพันธ์ (descriptive correlation design) แบบภาคตัดขวาง (cross - sectional) โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีแบบจำลองส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ (Pender et al.,2006) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ดูแลเด็กหลักอายุ 2 – 3 ปี ที่พาบุตรมารับบริการที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนมิถุนายน 2565 จำนวน 121 คน โดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างในการทดสอบสมมติฐานสหสัมพันธ์ (อรุณ จิรวรรณกุล, 2558) กำหนดค่าความเชื่อมั่นในการทดสอบที่ระดับแอลฟา 0.05 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเป็นระบบ (systematic random sampling) ดังนี้

$$n = \left(\frac{Z\alpha + Z\beta}{Zr} \right)^2 + 3$$

โดยที่ n = ขนาดตัวอย่าง

α = α error กำหนด 0.5 เท่ากับ 1.96

β = β error กำหนด 0.8 เท่ากับ 1.28

r = สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ของวันเพ็ญ มโนวงศ์ (2561) เรื่อง

การรับรู้ประโยชน์ สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินของมารดา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน ได้ค่า $r = 0.530$

$$Z(r) = \frac{1}{2} \ln \left(\frac{1+r}{1-r} \right)$$

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } Z(r) &= \frac{1}{2} \ln \left(\frac{1+0.29}{1-0.29} \right) \\ &= 0.5(0.59) \end{aligned}$$

$$Z(r) = 0.29$$

$$\text{แทนค่า } n = \left(\frac{1.960 + 1.28}{0.29} \right)^2 + 3$$

$$N = 120.7 \text{ คน}$$

$$N \approx 121 \text{ คน}$$

เกณฑ์ในการคัดเข้าศึกษา (inclusion criteria) คือ 1) ผู้ดูแลเด็กหลักอายุ 2 – 3 ปี และ 2) ผู้ดูแลเด็กมีการรับรู้ และสติสัมปชัญญะดี สามารถสื่อสารได้โดยการพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ เกณฑ์ในการคัดออกจากศึกษา (exclusion criteria) คือ ผู้ดูแลเด็กไม่สนใจหรือไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแล จำนวน 10 ข้อ แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กอายุ 2 – 3 ปี ที่ผู้วิจัยประยุกต์จากงานวิจัยของวันเพ็ญ มโนวงศ์ (2550) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 10 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราวัด 5 อันดับ (CVI = 0.90, Cronbach's Alpha Coefficient = 0.91) 3) แบบสอบถามการรับรู้อุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กอายุ 2 – 3 ปี จากการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 10 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราวัด 5 อันดับ (CVI = 0.80, Cronbach's Alpha Coefficient = 0.93) 4) แบบประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลอายุ 2-3 ปี ที่ผู้วิจัยประยุกต์จากงานวิจัยของวันเพ็ญ มโนวงศ์ (2550) ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 10 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราวัด 5 อันดับ (CVI = 0.80, Cronbach's Alpha Coefficient = 0.93) 5) แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยประยุกต์จากชินษฐา หะยิมะแซ (2556) จำนวน 10 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราวัด 5 อันดับ (CVI = 0.90 , Cronbach's Alpha Coefficient = 0.88) และ 6) แบบสอบถามพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ของผู้ดูแล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม จำนวน 20 ข้อ ลักษณะเป็นมาตราวัด 5 อันดับ (CVI = 0.85, Cronbach's Alpha Coefficient = 0.94) โดยนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียง จำนวน 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผ่านจริยธรรมการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่ อว 0622.7/434 มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทำหนังสือเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลต่อหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลังจากได้รับการอนุมัติจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้เข้าพบหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และผู้ดูแลเด็ก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอเข้าเก็บข้อมูลการวิจัย

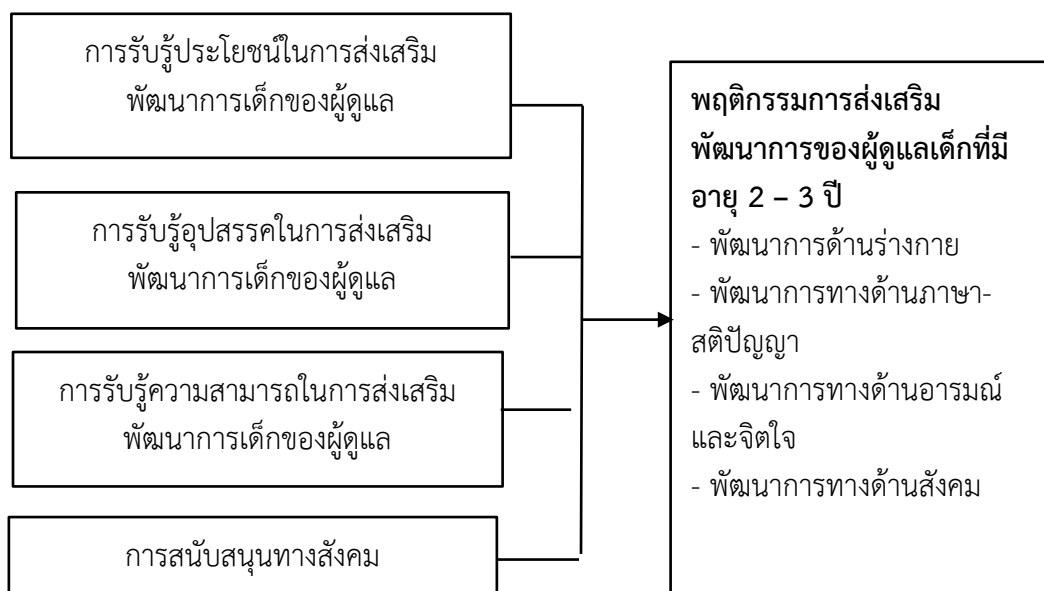
2. หลังจากนั้นผู้วิจัย ได้ขอพบกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด ในวันจันทร์ – วันศุกร์ เวลา 15.00 – 16.00 น. ซึ่งเป็นผู้ดูแลเด็กหลัก ซึ่งมารับเด็กกลับบ้าน ผู้วิจัยแนะนำตนเอง สร้างสัมพันธภาพ พร้อมบอกวัตถุประสงค์การวิจัย อธิบายการเก็บรวบรวมข้อมูล เวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและขอความร่วมมือจากผู้ดูแลเด็ก ในการเก็บรวบรวมข้อมูล หากผู้ดูแลเด็ก ยินดีเข้าร่วมวิจัยให้ลงลายมือชื่อแสดงความยินยอมในแบบฟอร์มยินยอมเข้าร่วมวิจัย

3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเชิญผู้ดูแลเด็ก ไปในสถานที่เงียบสงบที่เตรียมไว้ ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 20 นาที

4. เมื่อผู้ดูแลเด็ก ตอบแบบสอบถามเสร็จสิ้นผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล หากพบว่า ข้อมูลไม่สมบูรณ์จะให้ผู้ดูแลเด็ก เพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติโดยใช้สถิติ Kolmogorov Smirnov test และสถิติ Stepwise multiple logistic regression

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดและทฤษฎีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ (Pender et al., 2006) มาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งแนวคิดของเพนเดอร์ อธิบายว่าเป็นการปฏิบัติพฤติกรรมในการส่งเสริมสุขภาพปัจจัยสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรม การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรม การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรม อิทธิพลระหว่างบุคคล และอิทธิพลจากสถานการณ์ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล การรับรู้อุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล การรับรู้ความสามารถในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแล และการสนับสนุนทางสังคม กับพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2 – 3 ปี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลเด็ก

ข้อมูลทั่วไปของผู้ดูแลเด็ก จำนวน 121 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 83.50 (20 คน) อายุส่วนใหญ่ 31 – 40 ปี ร้อยละ 41.32 (50 คน) อายุเฉลี่ย 34.49 เดือน (S.D. = 74) อายุสูงสุด 53 ปี อายุต่ำสุด 20 ปี รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 5,000 – 10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 53.71 (65 คน) รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน 15,743 บาท (S.D. = 0.10) รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนสูงสุด 90,000 บาท/เดือน รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนต่ำสุด 5,000 บาท/เดือน ส่วนใหญ่สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 80.16 (97 คน) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 26.44 (32 คน) อาชีพส่วนใหญ่รับจ้าง ร้อยละ 48.79 (59 คน) ส่วนใหญ่มีจำนวนพี่น้องรวมกัน 2 คน ร้อยละ 54.54 (66 คน) และเคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ร้อยละ 80.16 (97 คน) และไม่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ร้อยละ 19.83 (24 คน) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปจำนวนและร้อยละของผู้ดูแลเด็ก (n = 121)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	101	16.50
ชาย	20	83.50
อายุ (ปี)		
20 – 30 ปี	44	36.36
31 – 40 ปี	50	41.32
41 – 50 ปี	22	18.18
51 – 60 ปี	5	4.13
Mean = 34.49, S.D. = 0.74, Max = 53, Min = 20		
รายได้โดยเฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน (บาท)		
5,000 – 10,000	65	53.71
10,001 – 20,000	40	33.05
20,001 – 30,000	11	9.09
30,001 – 40,000	3	2.47
40,001 – 50,000	1	0.82
มากกว่า 50,000	1	0.82
Mean = 15,743, S.D. = 0.10, Max = 90,000, Min = 5,000		
สถานภาพสมรส		
คู่	97	80.16
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	16	13.22
โสด	7	5.78
บิดา/มารดาเสียชีวิต	1	0.82
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาตอนปลาย	32	26.44
ปริญญาตรี	26	21.48
ประถมศึกษา	21	17.35
มัธยมศึกษาตอนต้น	20	16.52
ปวช./ปวส	19	15.70
ไม่ได้เรียน	2	1.65
ปริญญาโท	1	0.82
อาชีพ		
รับจ้าง	59	48.76

แม่บ้าน	32	26.44
ค้าขาย	13	10.74
รับราชการ	8	6.61
เกษตรกรรม	6	4.95
รัฐวิสาหกิจ	3	2.47
จำนวนพี่น้องรวมกับเด็ก (คน)		
2 คน	66	54.54
ลูกคนเดียว	55	45.45
การได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก		
เคย	97	80.16
ไม่เคย	24	19.83

1.2 ระดับการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตนเอง การสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กและพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ของผู้ดูแล

ระดับการรับรู้ประโยชน์ ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลที่มีอายุ 2-3 ปี อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.07 (S.D. = 0.53) การรับรู้อุปสรรคในการส่งเสริมพัฒนาการ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.51 (S.D. = 0.70) การรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.87 (S.D. = 0.49) การสนับสนุนทางสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.83 (S.D. = 0.56) และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 3.85 (S.D. = 0.10) ดังแสดงดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ความสามารถของตนเอง การสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลหรือผู้ปกครอง และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ของผู้ดูแล (n = 121)

รายการ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1.ระดับการรับรู้ประโยชน์	4.07	0.53	มาก
2. การรับรู้อุปสรรค	3.51	0.70	ปานกลาง
3. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	3.87	0.49	ปานกลาง
4. การสนับสนุนทางสังคม	3.83	0.56	ปานกลาง
5. พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี ของผู้ดูแล	3.85	0.10	ปานกลาง

1.3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี ของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 -3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ ระดับการรับรู้ประโยชน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 -3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.925$, $p = <0.001$) การรับรู้ความสามารถของตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 -3 ปี ของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.351$, $p = <0.001$) และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.331$, $p = <0.001$) แต่ส่วนปัจจัยด้านการรับรู้อุปสรรค ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 3 ปี ของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.143$, $p = 0.058$) ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี ($n = 121$)

ตัวแปร	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r)	P - value	ระดับความสัมพันธ์
1. การรับรู้ประโยชน์	0.925**	<0.001	สูงมาก
2. การรับรู้อุปสรรค	0.143	0.058	ต่ำมาก
3. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	0.351**	<0.001	ต่ำ
4. การสนับสนุนทางสังคม	0.331**	<0.001	ต่ำ
ภาพรวม	0.437	<0.001	ต่ำ

1.4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี

การวิเคราะห์ข้อมูลค่าสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนเชิงเส้นตรง (Stepwise multiple logistic regression) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.925$, $p = <0.001$) และการสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($r = 0.936$, $p = <0.001$) ส่วนตัวแปรอิสระที่ไม่ถูกคัดเข้าสมการ จะเป็นตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับมากกว่า 0.05 ได้แก่ การรับรู้อุปสรรค และการรับรู้ความสามารถของตนเองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2-3 ปี ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของปัจจัยความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 - 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี ($n = 121$)

ตัวแปร	B	Beta	T	P -value	R	R2
1. การรับรู้ประโยชน์	0.807	0.895	26.968	<0.001	0.925	0.856
2. การสนับสนุนทางสังคม	0.123	0.145	4.363	<0.001	0.936	0.876

ภาพรวม ค่าคงที่ Constant = 0.222, ค่า F= 415.584, ค่า P-value = 0.000,

ค่า R = 0.936, ค่า R2 = 0.876

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ และปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2-3 ปี มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. การรับรู้ประโยชน์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($r = 0.925$, $p = <0.001$) ซึ่งในปัจจุบันนี้ด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่าง ๆ จึงอาจทำให้ผู้ดูแลเด็กสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้น และผู้ดูแลส่วนใหญ่เป็นมารดา ซึ่งได้รับการสอนเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในระยะตั้งครรภ์ และเมื่อนำเด็กไปรับบริการที่คลินิกสุขภาพเด็กดี ซึ่งทำให้ผู้ดูแลเด็กมีความรู้และมีแนวทางในการดูแลสุขภาพร่างกาย จิตใจ รวมถึงการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ได้ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2561) นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่าผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2 – 3 ปี ส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จึงอาจทำให้ผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2 -3 ปี รับรู้ถึงประโยชน์ของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีอายุ 2-3 ปี และเกิดพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 -3 ปี ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ อัจฉราพร ปิติพัฒน์, สิริณัฐ โภคพิชญ์ภูเบศ, ชลิตดา คำศรีพล และสมสมร เรืองวรบูรณ์ (2561) พบว่าการรับรู้ประโยชน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการของผู้ดูแลเด็กวัยเตาะแตะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r=0.561$, $p<0.001$) และสอดคล้องกับภวดี นนทพันธ์ (2561) พบว่า การรับรู้ประโยชน์ของการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($r = 0.357$, $p=0.05$) สอดคล้องกับการศึกษาของลาวลีย์ ทาวิหะ, พิมพ์พารณ กลั่นกลิน และมาลี เอื้ออำนวย (2559) พบว่า การรับรู้ประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการทารกเกิดก่อนกำหนดของผู้ดูแลหลักมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกเกิดก่อนกำหนดของผู้ดูแลหลัก มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.340$, $p = 0.01$) และสอดคล้องกับวันเพ็ญ มโนวงศ์ (2550) พบว่า การรับรู้ประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินของมารดา มีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินของมารดา มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.530$, $p = < .001$)

2. การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งหนึ่ง จังหวัดอุดรธานี มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ($r = 0.936$, $p = <.001$) การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคม ทั้งทางด้านอารมณ์ ให้กำลังใจ แบ่งปันสิ่งต่าง ๆ คอยชี้แนะ ให้คำแนะนำ หรือข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนให้ข้อมูล ป้อนกลับทำให้ผู้ดูแลเด็กมีความมั่นคง ส่งผลให้ความเครียดลดลง จากการระบายความรู้สึกไปยัง เครือข่ายทางสังคมของบุคคลนั้น หรือได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้าง รวมถึงการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งรวมไปถึงการแสดงความรู้สึกในทางที่ดีของบุคคลหนึ่งแก่บุคคลหนึ่ง ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นมีความมั่นใจที่จะปฏิบัติพฤติกรรมได้ (นันทภัก ชนะพันธ์, อัจราพร สี่หิรัญ วงศ์, ประภา ยุทธไตร และธณชัย คงสกนธ์, 2556) สอดคล้องกับภควดี นนทพันธ์ (2561) พบว่า อิทธิพลระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ของผู้เลี้ยงดูเด็ก มีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.298$, $p = 0.01$) และสอดคล้องกับการศึกษาของลา วัลย์ ทาวิทะ, พิมพ์พารณณ์ กลั่นกลิน และมาลี เอื้ออำนวย (2559) พบว่า การสนับสนุนของ ครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการทารกเกิดก่อนกำหนดของผู้ดูแลหลักมีความสัมพันธ์ทางบวก กับพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกเกิดก่อนกำหนดของผู้ดูแลหลักอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ($r = .216$, $p = 0.05$ ตามลำดับ)

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. ด้านการศึกษา สามารถนำข้อมูลการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้ ความสามารถของของตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม ไปใช้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนไปใช้เพื่อส่งเสริมผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2 – 3 ปี ให้เกิดพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
2. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2-3 ปี และการสนับสนุนทางสังคมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2-3 ปี มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก อายุ 2 – 3 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ดังนั้นบุคลากรทางด้านสุขภาพ ครูผู้ดูแลเด็กและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมการรับรู้ประโยชน์และการสนับสนุนทางสังคมให้แก่ผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2 – 3 ปี เพื่อให้เกิดการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ 2 – 3 ปี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาในรูปแบบของโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2 - 3 ปี เรื่อง การรับรู้อุปสรรค การสนับสนุนทางสังคม เพิ่มขึ้น
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ดูแลเด็กที่มีอายุ 2 - 3 ปี ในระดับพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2559). คู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 0-5 ปี สำหรับผู้ปกครอง. สืบค้น 14 พฤษภาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/HnOm6>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). แบบรายงานความก้าวหน้าผลการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการประเด็นการตรวจสอบเพื่อสนับสนุนการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผล ประจากระทรวงสาธารณสุข. สืบค้น 29 กันยายน 2564, จาก <https://nich.anamai.moph.go.th/th/general-of-50/204371>
- ชนิษฐา หะยิมะแซ. (2556). การศึกษาเปรียบเทียบการสนับสนุนทางสังคมในผู้ดูแลเด็กกลุ่มอาการออทิซึมและเด็กพัฒนาการสมวัยที่เข้ารับบริการในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม) สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ทิพวรรณ หรรษคุณาชัย และคณะ. (2556). ตำรา พัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก เล่ม 3 การดูแลเด็กสุขภาพดี. กรุงเทพฯ: ปิยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์ จำกัด.
- นันทกัณ ชนะพันธ์ และคณะ. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคมและการรู้จักตนเองกับการคืนความสำคัญให้ตนเองของผู้ป่วยหญิงโรคซึมเศร้า. วารสารสมาการพยาบาล, 28(2), 44-57.
- ภควดี นนทพันธ์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของผู้เลี้ยงดูเด็ก. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, 1(3), 10-24
- ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย (2560). คู่มือสำหรับพ่อแม่ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็ก ตอน วัยเด็กเล็ก 0 - 3 ปี. กรุงเทพฯ: ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย
- ลาวัลย์ ทาวิทะ และคณะ. (2559). พฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการทารกเกิดก่อนกำหนดของผู้ดูแลหลักและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. พยาบาลสาร, 43(4), 12-22.
- วันเพ็ญ มโนวงศ์. (2550). การรับรู้ประโยชน์ สมรรถนะแห่งตน และพฤติกรรมการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยหัดเดินของมารดา (พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์) เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภณัฏฐ์ นามัยที่ 8 อุดรธานี. (2562). รายงานการขับเคลื่อนมหัศจรรย์ 1,000 วันแรกของชีวิต ประจำปีงบประมาณ 2562. อุดรธานี: หจก.เอวี โพร เกรสซีฟ.
- สุภาวณี ลายบัว. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองกับความรู้ของผู้ปกครองในการ สร้างเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ในสถานศึกษาเขตอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- หนึ่งฤทัย เกื้อเอียด, และคณะ. (2561). สถานการณ์และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาการของเด็กไทยอายุต่ำกว่า 5 ปี: การทบทวนวรรณกรรม. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(1), 281 – 269.
- อรุณ จรวัฒน์กุล. (2558). *สถิติทางวิทยาศาสตร์สุขภาพเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: ส. เอเซียเพรส (1989) จำกัด.
- อัจฉราพร ปิติพัฒน์ และคณะ. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการส่งเสริมการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของผู้ดูแลเด็กวัยเตาะแตะ. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ*, 34(3), 1 – 10.
- Pender, N.J., et al., (2006). *Nursing Practice*. 5th (ed). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Johnson, A. (2019). CHLD GROWTH AND DEVELOPMENT. College of the Canyons. Chancellor's Office.

การวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านการแสดงแทน
ในลำดับกิจกรรมการสอนการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด*

AN ANALYSIS OF STUDENT'S MATHEMATICAL UNDERSTANDING THROUGH
FLOW OF LESSON IN OPEN-ENDED PROBLEM SOLVING

ธนินท์ วดีศิริศักดิ์, เอื้อจิตร พัฒนจักร

Thanin Wadeesirisak, Auijit Pattanjak

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University

Corresponding Author E-mail: thaninw@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ในชั้นเรียนที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 84 (บ้านสำราญเพี้ยพาน) เครื่องมือวิจัยได้แก่แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 9 แผน แบบบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบการแสดงผลแทนในลำดับกิจกรรมการสอนของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2559) โดยนำแนวคิดของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด (Open Approach) ของ Inprasitha (2010, 2011) ร่วมกับข้อมูลภาพ เสียง และแบบบันทึกภาคสนามในรูปแบบการบรรยายเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนสามารถแสดงแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นรูปธรรมเพื่อนำเสนอและสื่อความหมายเข้าใจลักษณะความเป็นนามธรรมได้อย่างต่อเนื่อง คือ 1.การแสดงผลแทนโลกจริง นักเรียนใช้ภาพ ท่าทาง และภาษาถิ่นเพื่ออธิบายแทนแนวคิดในชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหา 2.สื่อถึงรูปธรรม นักเรียนใช้บล็อกไม้ ตารางจำนวน จุดบนลูกเต๋า แปลงดอกไม้ อธิบายแนวคิดความเข้าใจสถานการณ์ปัญหาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ก่อนนำไปสู่สิ่งที่ เป็นคณิตศาสตร์ 3.การแสดงผลแทนโลกคณิตศาสตร์ นักเรียนใช้ตัวเลข สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ อธิบายแนวคิดที่สื่อความหมายทางคณิตศาสตร์เช่น ใช้ตัวเลขแสดงผลแทนจำนวนของวัตถุ การสร้างแผนภูมิ ซึ่งนักเรียนสามารถอธิบาย อภิปรายหาข้อสรุปร่วมกัน เริ่มจากนำสิ่งต่าง ๆ แปล เป็นสิ่งที่ เป็นกึ่งรูปธรรม และเชื่อมโยงเป็นสัญลักษณ์ประโยคทางคณิตศาสตร์

คำสำคัญ: ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์; การแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอน; สถานการณ์ ปัญหาปลายเปิด

Abstract

This research aimed to analyze student's mathematical understanding through flow of lesson in open-ended problem solving in mathematics classroom using Lesson Study and Open Approach. The target group were grade 2 primary students from Thairathwittaya 84 (Bansamranphiafarn) School. Instruments used were 9 lesson plans and field notes, analyzed data according to Inprasitha (2016)'s flow of lesson framework by using student's mathematical ideas in classroom by using open approach of Inprasitha (2011)'s framework with image, audio data and field note in an analytically descriptive format.

Findings were found that students expressed concrete ideas in order to present, represent and communicate the abstract meaning continuously as follows; 1) Representations of the real world. Students used picture, media, gesture and local language to represent their own ideas and explained what was involved in their life in the problematic situation. 2) Semi concrete aids. Students used wood blocks, tables, numbers, dots on dice, flowerbeds to represent their ideas that described their understanding in solving their own problems before getting into mathematics. 3) Representations of mathematical world. Students used numbers and mathematical symbols to represent the idea about mathematics by using numbers to represent objects. Students discussed and found conclusions by representing students' real world through semi concrete aids for representations of Mathematical World.

Keywords: Mathematical understanding; Flow of Lesson; Open-ended problematic situation

บทนำ

ระบบการศึกษาของไทยในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการสอนที่เน้นการท่องจำ การสอนที่ครูเป็นผู้บรรยายหรือแสดงตัวอย่างให้นักเรียนดูเพื่อให้นักเรียนทำตามวิธีการของครู และเป็นการสอนที่เน้นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการทดสอบ โดยไม่ได้เน้นกระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจของนักเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่สั่งสมมานาน โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ในช่วงสามสหัสวรรษที่ผ่านมา (2518-2557) ตั้งแต่มีการปฏิรูปการศึกษา แม้ว่าจะมีความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษาดังแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แต่คุณภาพการศึกษาก็ยังไม่ดีขึ้นดังที่สังคมคาดหวัง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557) การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจสัญลักษณ์คณิตศาสตร์อย่างแท้จริงนั้นจำเป็นต้องอาศัย นวัตกรรมที่ไม่ใช่แค่การจำ

สัญลักษณ์เท่านั้น แต่จะต้องเป็นนวัตกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รับอิสระในการทำกิจกรรมทั้งมีอิสระในการคิด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเต็มศักยภาพ และมีแนวทางการแก้ปัญหาที่หลากหลาย สำหรับครูอาจจะเป็นสิ่งที่สามารถเข้าใจได้ง่ายแต่สำหรับนักเรียนแล้วมีความเป็นนามธรรมสูงและยากต่อความเข้าใจของนักเรียนมาก ซึ่งเป็นประเด็นที่ครูส่วนใหญ่มองข้ามและไม่ให้ความสำคัญทำให้ชั้นเรียนเกิดความน่าเบื่อ ไม่น่าสนใจส่งผลให้นักเรียนไม่เข้าใจและไม่อยากเรียนคณิตศาสตร์(ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2559) ซึ่งไมตรี อินทร์ประสิทธิ์และคณะ (2546) กล่าวว่า สถานการณ์หรือตัวปัญหาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ และเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถมีประสบการณ์ที่ยาวนานในการแก้ปัญหาได้นั้นเป็นลักษณะของปัญหาปลายเปิด และปัญหาปลายเปิดยังสามารถทำให้นักเรียนพัฒนาตนเองทั้งในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และองค์ความรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ ในระหว่างการเรียนรู้การสอนในชั้นเรียนที่เกิดแนวคิดทางคณิตศาสตร์อย่างหลากหลาย ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาปลายเปิด นักเรียนทุกคนควรจะมีอิสระในการเรียนรู้ รวมทั้งอิสระในการคิดเพื่อความก้าวหน้าในการแก้ปัญหาของตนเอง

หลักการเรียนรู้คณิตศาสตร์จากสมาคมครูคณิตศาสตร์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (NCTM, 2000) กล่าวว่า “นักเรียนต้องเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยความเข้าใจ สร้างความรู้ใหม่ (New knowledge) จากประสบการณ์ และความรู้ที่มีมาก่อน (Prior knowledge) ได้อย่างคล่องตัว” การที่จะทำให้นักเรียนได้เข้าใจและเข้าถึงความคิดทางคณิตศาสตร์ที่อยู่ในการแสดงแทนโลกแห่งความจริง (Representation of real world) แล้วปรับเปลี่ยนมาเป็นการแสดงแทนทางคณิตศาสตร์ (Representation of mathematical world) นั้นเป็นเรื่องที่ยากสำหรับนักเรียน เป็นประเด็นที่ครูส่วนใหญ่มองข้ามและไม่ให้ความสำคัญ จึงทำให้ชั้นเรียนเกิดความน่าเบื่อ ไม่น่าสนใจ และส่งผลให้นักเรียนไม่อยากเรียนคณิตศาสตร์ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2559) รวมทั้งการที่ครูสอนให้นักเรียนท่องจำ ครูเป็นผู้บรรยาย แสดงตัวอย่างเพื่อให้นักเรียนทำตามวิธีการของครู และเป็นการสอนที่เน้นผลสัมฤทธิ์จากการทดสอบ ขาดกระบวนการเรียนรู้และความเข้าใจในการแสดงแทนแนวคิดของนักเรียนในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างแท้จริง นักเรียนไม่มีโอกาสได้ใช้คำพูดเพื่ออธิบายของสถานการณ์ปัญหาและค่อย ๆ ขยับไปสู่โลกคณิตศาสตร์ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ, 2546) Nohda (2000) เสนอไว้ว่าสถานการณ์ปัญหาจะช่วยผลักดันหรือกระตุ้นให้นักเรียนแสดงแนวคิดที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของนักเรียน ชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของญี่ปุ่นใช้สื่อ, สถานการณ์ปัญหา เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนแก้สถานการณ์ปัญหาและแสดงแทนแนวคิดได้อย่างหลากหลายและสะท้อนความเข้าใจ และทำให้เกิดความสุขในการเรียนคณิตศาสตร์ (Tsuiji, 2007) ดังนั้นการแสดงแทนทางคณิตศาสตร์ เป็นช่องทางให้นักเรียนได้สื่อความหมายเพื่อบอกถึงความเข้าใจแนวคิดของตนเอง ซึ่งไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2559) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดในการศึกษาการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนที่นักเรียน

ใช้ในการอธิบายแทนแนวคิดและความเข้าใจในการแก้สถานการณ์ปัญหาในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิด

สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดต้องใช้ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันออกแบบเป็นเรื่องราวที่ซ้อนทับกับโลกจริงของนักเรียนทำให้นักเรียนเข้าถึงและสร้างปัญหาของตนเองโดยกำหนดวามต่อเนื่องของการเรียนรู้ด้วยลำดับกิจกรรมการสอน (Flow of Lesson) แต่ละลำดับนักเรียนต้องได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง แนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนจึงแตกต่าง หลากหลาย เพราะนักเรียนต้องใช้ประสบการณ์และสิ่งที่เรียนรู้มาก่อนมาช่วยในการแก้ปัญหา ขยาย หรือเชื่อมโยงแนวคิดทำให้เกิดความชัดเจนของความเป็นโลกคณิตศาสตร์ ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้จะมีลำดับกิจกรรมการสอนประมาณ 2 ลำดับขึ้นไป แต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีความต่อเนื่องของการใช้แนวคิดจากโลกจริงผ่านสื่อที่รูปธรรมสู่โลกคณิตศาสตร์ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2559)

บทบาทของทีมการศึกษาชั้นเรียนที่ประกอบด้วยครูผู้สอน นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ ร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตร แบบเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จึงมีความแตกต่างกันตามบริบทของชั้นเรียน เมื่อเข้าสู่การนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ ถูกลำดับไปโดยใช้วิธีการแบบเปิด (Open approach) ในฐานะวิธีสอน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2546) เพื่อให้ครูต้องเปลี่ยนบทบาทคือให้โอกาสนักเรียนลงมือแก้ปัญหาด้วยด้วยยุทธวิธีที่เป็นของนักเรียน โดยที่ครูจะต้องไม่เข้าไปแทรกแซงหรือชี้แนะวิธีการแก้ปัญหานักเรียน ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดจากการแก้ปัญหที่แตกต่างและหลากหลาย โดยครูมีหน้าที่นำแนวคิดที่แตกต่าง หลากหลาย มาอภิปราย พิสูจน์ ให้เหตุผลที่สมเหตุสมผล เกิดเป็นแนวคิดของชั้นเรียนและค่อย ๆ พัฒนาเป็นแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยกระบวนการสอนด้วยวิธีการแบบเปิดทีมการศึกษาชั้นเรียนต้องมีส่วนร่วมในการสังเกตแนวคิด วิธีการ การให้เหตุผล ฯลฯ และนำสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมาสะท้อนผลร่วมกันเพื่อพัฒนาในแผนต่อไป ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2546) กล่าวว่า การพัฒนาบทบาทครูผู้สอนและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องใช้กระบวนการศึกษาชั้นเรียน และวิธีการแบบเปิด เพื่อให้การพัฒนาเกิดความต่อเนื่องแบบค่อยเป็นค่อยไป เรียกวิธีการนี้ว่า นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด (Lesson study & Open approach)

การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบเปิดโดยใช้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดภายใต้ เป็นบริบทที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแก้ปัญหาได้อย่างเต็มตามศักยภาพและมีประสบการณ์ที่ยาวนานในการแก้ปัญหา นักเรียนแต่ละคนจะมีอิสระในการทำกิจกรรมรวมทั้งอิสระในการคิด ซึ่งการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ด้วยตนเองในการเข้าร่วมกับสถานการณ์ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ผลักดันให้นักเรียนเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยความเข้าใจ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์เกี่ยวกับความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด โดยอาศัยการวิเคราะห์การแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด และ

อธิบายถึงการเชื่อมโยงของการแสดงแทนรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ครูทราบกระบวนการสร้างความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนในการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดในชั้นเรียนที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนในการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการวิเคราะห์โปรโตคอล (Protocol Analysis) และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Description) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนผ่านการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนในการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดในชั้นเรียนที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิดซึ่งเป็นกิจกรรมในการเรียนรู้ภายใต้กระบวนการพัฒนาวิชาชีพครูที่เรียกว่าการศึกษาชั้นเรียน

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 84 (บ้านสำราญเพี้ยพาน) เป็นโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 1 ได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาครูและโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องสนับสนุนโดยกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ในปีการศึกษา 2562 ภายใต้การดูแลและให้คำปรึกษาของผู้เชี่ยวชาญ จากศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 21 คน
2. ทีมการศึกษาชั้นเรียนจำนวน 3 คน
3. ผู้เชี่ยวชาญจากศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียนมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการสร้างโดยทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 หน่วยการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้เรื่องเท่าไรกับเท่าไร จำนวน 6 แผนการจัดการเรียนรู้ และหน่วยการเรียนรู้เรื่องตารางและแผนภูมิจำนวน

3 แผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึภาคสนาม ผลงานนักเรียน เครื่องมือช่วยเก็บข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องบันทึกวีดิทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 9 แผนการจัดการเรียนรู้ตาม ขั้นตอนดังนี้

4.1 ออกแบบและพัฒนาสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด

โดยทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ร่วมกันออกแบบและพัฒนาสถานการณ์ปัญหา ปลายเปิดประกอบกับข้อมูลปัญหาและอุปสรรคมาปรับและวางแผนในการดำเนินการก่อนเก็บ รวบรวมข้อมูลจริงในระยะเริ่มต้น โดยสถานการณ์ปัญหาพัฒนามาจาก หนังสือเรียนญี่ปุ่น ใน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 (Study with Your Friends Mathematics for Primary School 1st and 2nd grade) ฉบับปี ค.ศ. 2005 ที่ได้รับลิขสิทธิ์แปลจากสำนักพิมพ์ Gakkotosho ที่จัดทำขึ้นภายใต้ความร่วมมือระหว่าง Center for Research on International Cooperation in Educational Development (CRICED), University of Tsukuba ประเทศ ญี่ปุ่น และศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ภายใต้โครงการพัฒนาการคิดขั้น สูงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4.2 วางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ทีมการศึกษาชั้นเรียนประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดบทบาท หน้าที่ของสมาชิกเช่น การบันทึกภาคสนาม บันทึกวีดิทัศน์ และการบันทึกเสียง กำหนดพฤติกรรมการดำเนินงานที่ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนและตารางเรียนของนักเรียน เพื่อเตรียมความพร้อมในการเก็บ รวบรวมข้อมูล

4.3 นำสถานการณ์ปัญหาปลายเปิดไปสอนนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย

ทีมการศึกษาชั้นเรียนได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 ทุกคนโดยให้กลุ่มเป้าหมายทำกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้สถานการณ์ ปัญหาปลายเปิดที่ทีมเตรียมไว้ ในระหว่างที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ทีมการศึกษาชั้น เรียนดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

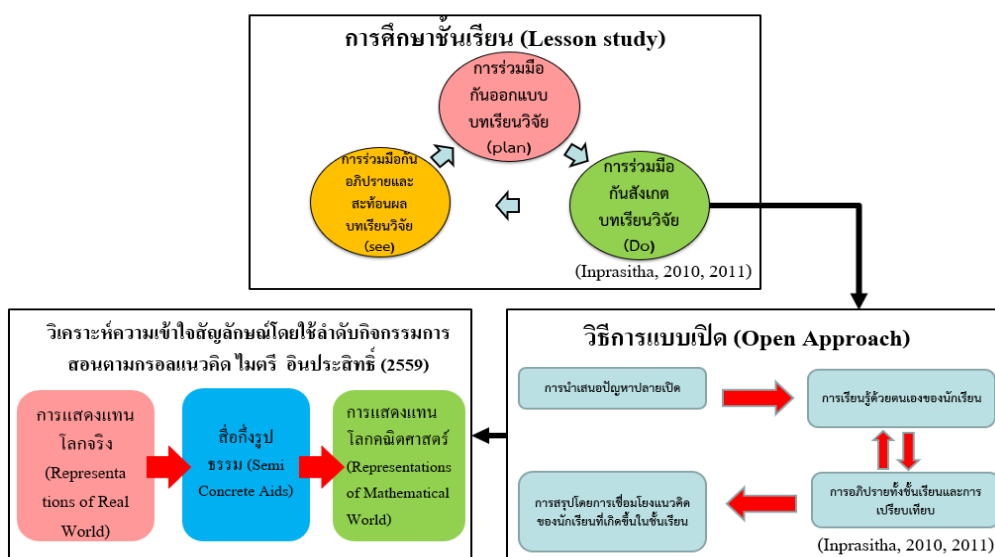
4.4 ทีมการศึกษาชั้นเรียนสะท้อนผลหลังการสอนร่วมกันทุกวันพฤหัสบดี ถึง สิ่งที่สังเกตเห็นและปัญหาต่างๆ ในการสอนแต่ละครั้ง เพื่อวางแผนและพัฒนาในครั้งต่อไป

4.5 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นผลงานการทำกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งเป็น งานเขียนที่นักเรียนแต่ละกลุ่มได้บันทึกในขณะที่ลงมือแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เกี่ยวกับวิธีการ หาคำตอบและเหตุผล การอธิบายวิธีการหาคำตอบของแต่ละกลุ่ม และข้อมูลที่ได้จากการบันทึก วิดิทัศน์ ภาพถ่ายจากกล้องบันทึกภาพถ่าย แบบบันทึภาคสนามของทีมการศึกษาชั้นเรียน และ ข้อมูลที่ได้จากเรื่องบันทึกเสียงเพื่อจัดทำเป็นโปรโตคอลที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้

ปัญหาปลายเปิด เพื่อนำมาถอดโปรโตคอล และค้นหาข้อมูลจากโปรโตคอล และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์โปรโตคอล (Protocol Analysis) และการบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Description) ข้อมูลที่นำมา วิเคราะห์ ได้แก่ 1) ข้อมูลจากผลงานการทำกิจกรรมของนักเรียน และข้อมูลพื้นฐานนักเรียน 2) ข้อมูลในรูปโปรโตคอลการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิด 3) ข้อมูลจากการบันทึกภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนของไมตรี อินประสิทธิ์ (2559) ประกอบไปด้วยการแสดงแทน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การแสดงแทนโลกจริง สื่อกึ่งรูปธรรม และการแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นใน 4 ขั้นตอนของวิธีการแบบเปิด และศึกษาชั้นเรียน(Lesson Study) ของ Inprasitha (2010, 2011)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นที่ 2 ของกระบวนการศึกษาชั้นเรียน (Do) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้จากขั้นที่ 1 มาสอนในชั้นเรียนตามวิธีการแบบเปิด (Open Approach) โดยทีมศึกษาชั้นเรียนจากขั้นที่ 1 ได้ร่วมกันสังเกตบทเรียนวิจัย วิธีแก้ปัญหาลูกศรที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ซึ่งจุดประสงค์ของการสังเกตจะเน้นไปที่วิธีคิดของนักเรียนแต่ไม่ได้เน้นพฤติกรรมการสอนของครู โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมาสามารถทำให้นักเรียนเกิด

การเรียนรู้ได้มากน้อยเพียงใด ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้างในการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมานี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนโดยในตลอด 3 ระยะการเก็บรวบรวมข้อมูล 9 แผนการจัดการเรียนรู้ ปรากฏการแสดงผลแทนในลำดับกิจกรรมการสอนดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสรุปการแสดงผลแทนในลำดับกิจกรรมการสอนทั้ง 3 ระยะในการวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียนในชั้นเรียน

การแสดงผลแทนตามลำดับกิจกรรมการสอน	ระยะที่ 1	ระยะที่ 2	ระยะที่ 3
การแสดงผลแทนโลกจริง	1.เกมหย่อนลูกบอล 2.เกมลูกเต๋า	การปลูกสวนดอกไม้แปลง	1.เกมเป่า ยิง ดูป 2.ผลไม้ในชีวิตประจำวันที่นักเรียนชอบในตลาดบ้านสำราญ
สื่อสิ่งรูปธรรม	1.การใช้บล็อกไม้ 2.ตารางการการรวมกันและการแยกกันของจำนวน 3.จุดบนลูกเต๋า 4.แปลงดอกไม้	1.แปลงดอกไม้ 2.บล็อกไม้	1.การใช้ตารางสำหรับเล่นเกมเป่า ยิง ดูป 2.การใช้ตารางแสดงผลแทนจำนวนผลไม้แต่ละชนิด 3.การทำสัญลักษณ์แทนการนับหรือการดำเนินการลำดับต่อไป
การแสดงผลแทนโลกคณิตศาสตร์	1.ตัวเลขแสดงแทนจำนวนที่เกิดขึ้นจากการแยกจำนวน 2.สัญลักษณ์การบวกแทนการรวมการเพิ่มขึ้น 3.การลบแทนการลดลง การเหลือ	1.ตัวเลขแสดงแทนจำนวนที่เกิดขึ้นจากการแยกจำนวน 2.สัญลักษณ์การบวกแทนการรวมการเพิ่มขึ้น 3.การลบแทนการลดลง การเหลือ	1.ตัวเลขแสดงแทนจำนวนที่เกิดขึ้นจากการชนะการเล่นเกมเป่า ยิง ดูปในแต่ละสัญลักษณ์ 2.การใช้ตัวเลขแสดงแทนจำนวนผลไม้แต่ละชนิดในตาราง 3.การสร้างแผนภูมิ

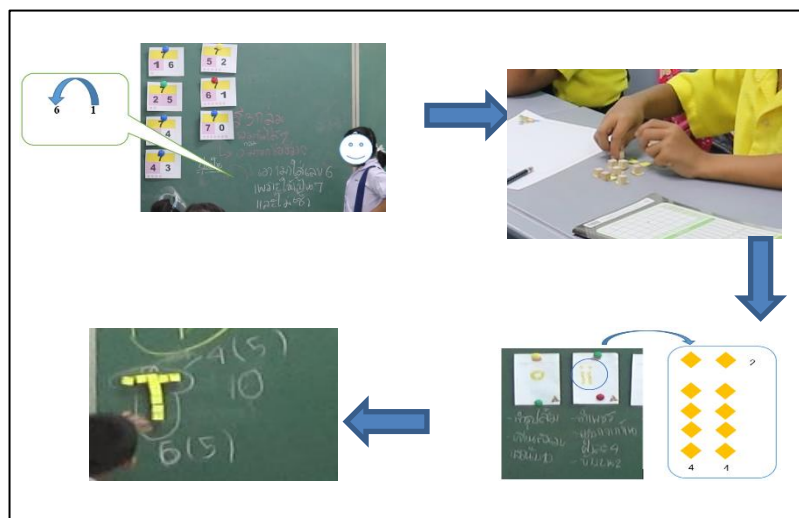
1. การวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียนจากระยะที่ 1 ไประยะที่ 2

ในระยะที่ 1 นักเรียนสามารถอธิบาย ให้เหตุผล และเชื่อมโยงแนวคิดที่นักเรียนค้นพบจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ในเรื่องของการแยกจำนวนของเลข 5 จากการสังเกตจำนวนลูกบอลที่หย่อนลงในกล่องการแยกจำนวน ในการทายจำนวนลูกบอลที่อยู่ในอีกฝั่งหนึ่งร่วมกับจำนวนที่นักเรียนสังเกตเห็นในอีกฝั่งหนึ่ง ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ได้โดยที่นักเรียนสามารถอธิบายและคาดการณ์ถึงจำนวนที่เกิดขึ้นได้ว่าจะมีความหลากหลายมากขึ้นเพราะเลข 6 มากกว่าเลข 5 นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบการเท่ากันโดยนำจำนวนที่เกิดจากการแยกมารวมกันแล้วเท่ากับตัวตั้งต้น ซึ่งยังสามารถนำแนวคิดจากทั้งสองแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาอย่างสมเหตุสมผลในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ได้อย่างต่อเนื่องกับเรื่องจำนวน

ของเลข 7 ที่นักเรียนสามารถอธิบายถึงการแยกจำนวนที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช้ลูกเต๋าได้ผ่านการใช้แนวคิดการตรวจสอบจำนวนที่เกิดขึ้นว่าตัวที่แยกกันต้องรวมกันได้ตัวตั้งต้น

ในระยะที่ 2 นักเรียนสามารถนำแนวคิดที่นักเรียนค้นพบจากระยะที่ 1 มาใช้อธิบาย ให้เหตุผล และเชื่อมโยงในการแก้สถานการณ์ปัญหาในระยะที่ 2 ได้อย่างต่อเนื่อง เริ่มจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 นักเรียนสามารถจัดเรียงดอกไม้โดยแยกสีออกเป็นสองฝั่งได้อย่างชัดเจนผ่านการสังเกตตารางการแยกจำนวนที่มีสีเดียวกันกับดอกไม้ที่นักเรียนใช้ติด เมื่อนักเรียนไม่สามารถติดดอกไม้ได้ทันเวลา นักเรียนสามารถนำแนวคิดการตรวจสอบจำนวนที่เกิดขึ้นว่าตัวที่แยกกันต้องรวมกันได้ตัวตั้งต้น มาใช้ในการแก้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดในการจัดเรียงสวนดอกไม้โดยไม่จำเป็นต้องติดดอกไม้ และสามารถอธิบายได้ต่อเนื่องไปถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ที่นักเรียนใช้การสังเกตการจัดเรียงบล็อกที่คล้ายกับแปลงดอกไม้ในการอธิบายวิธีการแก้สถานการณ์ปัญหาของนักเรียนซึ่งนักเรียนใช้การนับเฉพาะ 2 ลำดับแรก หลังจากนั้นนักเรียนสามารถเขียนเลขเรียงลำดับได้โดยไม่ใช้วิธีการนับและสามารถอธิบายวิธีการจัดเรียงและตรวจสอบได้ผ่านแนวคิดการรวมกันและการเรียงลำดับจากมากไปน้อยและจากน้อยไปมาก ส่งผลให้ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 นักเรียนเกิดความหลากหลายในการอธิบายถึงผลงานนักเรียนที่เกิดจากการสร้างด้วยบล็อกจำนวน 10 ขึ้นได้อย่างต่อเนื่องเช่นการเห็นผลงานของเพื่อนเป็นจำนวน 1 กับ 4 และ 1 กับ 4 หรือเห็นผลเป็น 5 กับ 5 6 กับ 4 หรือ 2 กับ 2 กับ 5 กับ

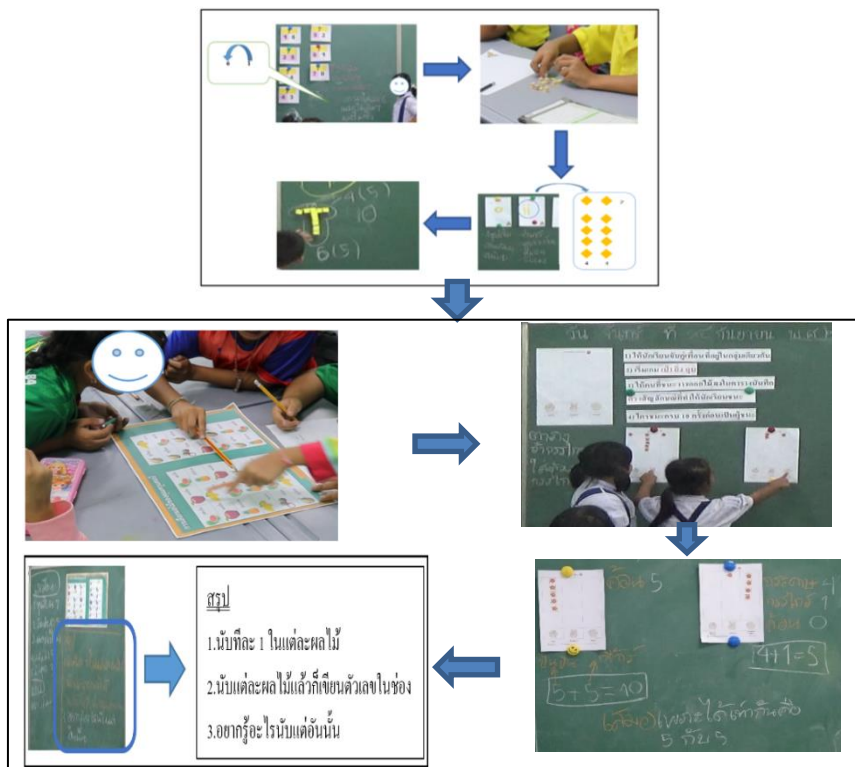
1

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการใช้แนวคิดเชื่อมโยง, อธิบาย, สื่อสาร, ให้ความหมายถึงความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียนจากระยะที่ 1 ไประยะที่ 2

2. การวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียนจากระยะที่ 1 และ 2 ไประยะที่ 3

ในระยะที่ 3 นักเรียนสามารถนำแนวคิดที่ได้จากระยะที่ 1 และ 2 ได้แก่ การสังเกต ตำแหน่งการวางแยกกันของจำนวน การจัดเรียงลำดับของจำนวน การเห็นความหลากหลายของจำนวน และการตรวจสอบจำนวนที่เกิดขึ้นโดยใช้การรวม หรือการหักออก มาใช้ในการใช้อธิบาย ให้เหตุผล เชื่อมโยง และจัดการกับสถานการณ์ปัญหาได้อย่างต่อเนื่องโดยในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 7 นักเรียนสามารถอธิบายตารางการเล่นเกมเป่า ยิง ฉุบ ได้โดยใช้การสังเกต ตำแหน่งการวางแยกกันของสัญลักษณ์ทั้งสามเพื่อเข้าถึงสถานการณ์ปัญหา จัดการสถานการณ์ปัญหาโดยใช้การจัดเรียงจากบนลงล่าง และมีการใช้การตรวจสอบว่าเล่นครบตามกติกาหรือยัง โดยใช้การรวมกันของทั้งสามช่องตามจำนวนสติ๊กเกอร์ โดยสามารถอธิบายได้ต่อเนื่องไปถึงแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 8 ที่นักเรียนมีการใช้การแยกหรือแบ่งฝั่งในการนับจำนวนผลไม้แต่ละชนิด และนำมารวมกัน โดยตรวจสอบจากการนับแต่ละชนิดทีละ 1 ไปเรื่อย ๆ ก่อนที่นักเรียนจะเติมลงไปในตารางแสดงแทนจำนวนผลไม้แต่ละชนิดได้ และในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 9 นักเรียนสามารถอธิบายความแตกต่างของแผนภูมิกับตารางในอยากชัดเจนโดยใช้การสังเกต ลักษณะทางกายภาพ และจัดกับสถานการณ์ปัญหาเรื่องการสร้างแผนภูมิโดยใช้ตำแหน่งที่มีชื่อลักษณะเดียวกันจะต้องวางแผนภูมิให้สูงเท่ากับจำนวนที่แสดงในตารางได้

ภาพที่ 3 ตัวอย่างการใช้แนวคิดเชื่อมโยง, อธิบาย, สื่อสาร, ให้ความหมายถึงความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียนจากระยะที่ 1 และ 2 ไประยะที่ 3

อภิปรายผลการวิจัย

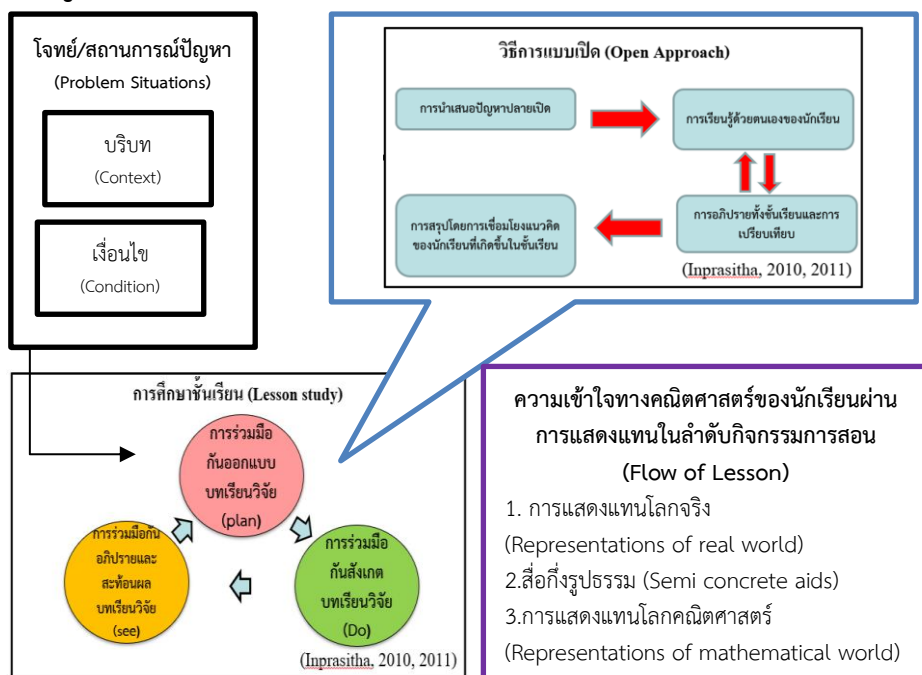
จากการวิเคราะห์ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้นของนักเรียนจากระยะที่ 1 ระยะที่ 2 และระยะที่ 3 แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถนำแนวคิดที่ได้รับจากระยะที่ 1 กับระยะที่ 2 มาอธิบาย ให้เหตุผล เชื่อมโยง จัดการกับสถานการณ์ปัญหา และการแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมซึ่งการเริ่มต้นชั้นเรียนจากสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโลกจริงของเขาแล้วค่อย ๆ เข้าสู่สิ่งที่เป็กรูปธรรม และสิ้นสุดยังโลกที่เป็นคณิตศาสตร์ จะทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างเข้าใจ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิมาศ ชัยพุกษทล (2561) เรื่อง “การแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด” ผลการวิจัยพบว่าในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการสอนทั้ง 4 ชั้นของวิธีการแบบเปิด พบองค์ประกอบของการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนทั้ง 3 องค์ประกอบโดย ศึกษาจากแนวคิดที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนของนักเรียน ปรากฏผลดังนี้ การแสดงแทนโลกจริง นักเรียนมีการ ใช้ภาพหรือสื่อเพื่อทำหน้าที่แทนแนวคิดของตนเองในการอธิบายถึงความรู้เดิมและสิ่งที่ เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันกับสถานการณ์ปัญหาในเรื่องของการคูณ สื่อถึงรูปธรรม นักเรียนมีการ ใช้สื่อ การวาดภาพและการเขียนเพื่อทำหน้าที่แทนแนวคิดในการแก้ปัญหาเรื่องของการคูณ เป็น การอธิบายถึงความเข้าใจในการแก้ปัญหาก่อนที่จะนำไปสู่สิ่งที่ เป็นคณิตศาสตร์ และการแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ นักเรียนมีการใช้ตัวเลข และสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์แทนแนวคิดที่ถือ ความหมายทางคณิตศาสตร์ เพื่ออภิปรายและหาข้อสรุปร่วมกันจากการแสดงแทนโลกจริงและสื่อ ถึงรูปธรรมของนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเจนสมุทร แสงพันธ์ (2560) ได้ทำการศึกษา “กระบวนการเรียนรู้เรื่องการบวกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในชั้นเรียนที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนแสดงแนวคิดเกี่ยวกับการบวกจากการบิบัติที่เพิ่มขึ้นของสัญลักษณ์บนช่วงท่างของโลกกายภาพสู่โลกสัญลักษณ์ โดยนักเรียนแก้ปัญหาด้วยแนวคิดของการรวมและเพิ่มขึ้น ด้วยการนับบล็อกหนึ่งหน่วยและแท่งสิบที่แสดงถึงการแยกจำนวนเพื่อทำให้เป็นสิบด้วยความรู้ที่นักเรียนเคยเรียนรู้มาแล้ว จากนั้นนักเรียนใช้โดอะแกรมเป็นสัญลักษณ์เชิงภาพที่พัฒนาขึ้นเป็นเครื่องมือเชิงสัญลักษณ์ในฐานะที่เป็นความคิดรวบยอดเชิงกระบวนการเพื่อแก้ปัญหาอื่นที่ซับซ้อน

ในชั้นเรียนที่ใช้วิธีการแบบเปิดที่ได้รับการเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการศึกษาชั้นเรียน ได้ใช้สื่อการเรียนรู้หรือสถานการณ์ปัญหาที่ได้สร้างขึ้น เพื่อทำให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนและมีความสุขในการคิดทางคณิตศาสตร์และสามารถที่จะกระตุ้นความสนใจและการคิดของนักเรียนได้เป็นอย่างดี Tsuji (2007) สังเกตได้จากที่นักเรียนแสดงแนวคิดเกี่ยวกับสิ่งที่มีความเป็นรูปธรรมเพื่อนำเสนอ แสดงแทน สื่อสาร สื่อความหมายให้เข้าใจกลไกความเป็นนามธรรมตามหลักคณิตศาสตร์ได้อย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ 1. การแสดงแทนโลกจริง นักเรียนมีการใช้ภาพสื่ออุปกรณ์ ท่าทาง และภาษาเพื่อทำหน้าที่แทนแนวคิดของตนเองใน การอธิบายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาและสร้างปัญหาเป็นของตนเอง

2. สื่อกึ่งรูปธรรม นักเรียนมีการใช้สื่ออุปกรณ์ ทำทาง การวาดภาพและการเขียนเพื่อทำหน้าที่แทนแนวคิดในการแก้ปัญหาเป็นการอธิบายถึงความเข้าใจในการแก้ปัญหาที่นักเรียนสร้างขึ้นจากตัวนักเรียนเอง 3. การแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ที่นักเรียนมีการใช้ตัวเลข สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์แทนแนวคิดที่สื่อความหมายทางคณิตศาสตร์โดยใช้ตัวเลขแสดงแทนจำนวนที่เกิดขึ้นจากการแยกจำนวน สัญลักษณ์การบวกแทนการรวม การเพิ่มขึ้น การลบแทนการลดลง การเหลือ และการแสดงแทนจำนวนสิ่งของโดยใช้ตารางแผนภูมิรูปภาพ ซึ่งนักเรียนสามารถอธิบายและหาข้อสรุปร่วมกันจากการแสดงแทนโลกจริงผ่านสื่อกึ่งรูปธรรมสู่การแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์(ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2559)

จะเห็นว่า สิ่งที่เป็นคณิตศาสตร์สามารถเข้าถึงได้ผ่านการแสดงแทน การทำงานร่วมกันของการแสดงแทนต่าง ๆ สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแสดงให้เห็นถึงแง่มุมที่แตกต่างกันของหนึ่งแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้ (Duval, 2002) และถ้าหากเริ่มต้นขึ้นเรียนจากสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับโลกจริงของเขาแล้วค่อย ๆ เข้าสู่สิ่งที่เป็กึ่งรูปธรรม และสิ้นสุดยังโลกที่เป็นคณิตศาสตร์) เมื่อความเป็นนามธรรมที่ความเป็นรูปธรรมจะค่อย ๆ หายไป แล้วผู้เรียนยังสามารถนำสิ่งต่าง ๆ ที่มีความหมายในความเป็นรูปธรรมนั้นมาเชื่อมโยง, อธิบาย, สื่อสาร, ให้ความหมายกับความเป็นนามธรรมได้อย่างต่อเนื่อง (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2562)

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 4 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้เป็นแนวทางสำหรับการนำนวัตกรรมการสถานการณ์ปัญหาไปใช้ผ่านนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เปิดเพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างเข้าใจ โดยอาศัยการเข้าถึงผ่านการแสดงแทน การทำงานร่วมกันของการแสดงแทนต่าง ๆ สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแสดงให้เห็นถึงแง่มุมที่แตกต่างกันของหนึ่งแนวคิดทางคณิตศาสตร์ได้ ดังนี้ การศึกษาชั้นเรียนจะมี 3 ขั้นตอน คือ 1. การร่วมมือกันออกแบบบทเรียน ซึ่งเป็นการร่วมมือกับทีมเพื่อสร้างสถานการณ์ปัญหาที่มีบริบทเป็นโลกจริงของนักเรียนและมีเงื่อนไขที่อยู่ในรูปคำสั่งที่นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ 2. การร่วมกันสังเกตบทเรียนที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) 4 ขั้นตอนตามวิธีการแบบเปิด คือ ขั้นที่ 1 การนำเสนอสถานการณ์ปัญหา ขั้นที่ 2 การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียนผ่านการแก้ปัญหา ขั้นที่ 3 การอภิปรายและเปรียบเทียบร่วมกันทั้งชั้นเรียน ขั้นที่ 4 การสรุปเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยทีมการศึกษาชั้นเรียนที่ทั้งผู้สอนและผู้สังเกตจะช่วยกันสังเกตสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการแสดงแทนในรูปแบบต่าง ๆ ตามกรอบการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนของนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนจริงที่แบ่งออกเป็น 3 ระดับได้แก่ 1. การแสดงแทนโลกจริง (Representations of real world) 2. สื่อกึ่งรูปธรรม (Semi concrete aids) และ 3. การแสดงแทนโลกคณิตศาสตร์ (Representations of mathematical world) จากนั้นในขั้นสุดท้ายของการศึกษาชั้นเรียนคือ 3. การร่วมมือกันอภิปรายและสะท้อนผลบทเรียน เป็นการนำเสนอและแลกเปลี่ยนแนวคิดของแต่ละคนในทีมที่ได้จากการร่วมกันสังเกตบทเรียน เพื่อช่วยในการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนในครั้งถัดไปได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้ที่สนใจสามารถศึกษาการสร้างสถานการณ์ปัญหาปลายเปิด ที่มีบริบท (Context) และเงื่อนไข (Condition) ภายใต้ต้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด และรายละเอียดในส่วนของสถานการณ์ปัญหาที่จะต้องมีความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด เช่น การค้นหาบริบทในโลกจริงของนักเรียน การคาดการณ์แนวคิดที่จะเกิดขึ้น เป็นต้น เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนเกิดความสนใจและกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้และการแสดงแทนแนวคิด ความเข้าใจของนักเรียนในบริบทประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยได้ว่า ความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนถือเป็นจุดหมายสำคัญของการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์การที่นักเรียนจะเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างเข้าใจนั้น จำเป็นต้องใช้ตัวสถานการณ์ปัญหาเพื่อผลักดันหรือกระตุ้นให้นักเรียนแสดงแนวคิดโดยใช้สถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของนักเรียน ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ของญี่ปุ่นสื่อ, สถานการณ์

ปัญหา ถูกนำมาใช้เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนแก้ปัญหาและแสดงแทนแนวคิดได้อย่างหลากหลาย รวมถึงทำให้นักเรียนเข้าใจแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่เกิดขึ้น และทำให้เกิดความสุขในการเข้าร่วมทางคณิตศาสตร์การแสดงแทนของนักเรียนถือเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและครูผู้สอน เป็นสิ่งที่สามารถอธิบายแนวคิดและการแก้ปัญหาของนักเรียนที่ส่งเสริมความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยการเริ่มจากสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันของตนเองแล้วค่อย ๆ ทำความเข้าใจกับปัญหาก่อนจะเข้าสู่สิ่งที่มีความเป็นนามธรรมทางคณิตศาสตร์ และแสดงแนวคิดของตนเองผ่านการเชื่อมโยงการแสดงแทนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ร่วมกันทั้งตัวผู้เรียนและครูผู้สอน ดังนั้น 3 องค์ประกอบของการแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนนี้เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่จำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ด้วยความเข้าใจ พร้อมทั้งทำให้ชั้นเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ทั้งตัวผู้สอน.

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้สถานการณ์ปัญหาปลายเปิดที่มีบริบท (Context) และเงื่อนไข (Condition) ที่อยู่ในรูปคำสั่ง และอยู่ภายใต้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดของนักเรียนเฉพาะกลุ่มเพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้ด้วยความเข้าใจ ในการวิจัยครั้งต่อไปควรหาบริบท ปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียน อีกทั้งยังสามารถต่อยอดงานวิจัยนี้ด้วยการศึกษาในเชิงปริมาณ หรือสามารถนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยความเข้าใจบนพื้นฐานของการแสดงแทนแนวคิดของนักเรียน โดยชั้นเรียนที่มีความเหมาะสมได้แก่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากการเรียนรู้ส่วนใหญ่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นรูปธรรมมากกว่านามธรรม

เอกสารอ้างอิง

- เจนสมุทร แสงพันธ์. (2560). จากโลกกายภาพสู่โลกสัญลักษณ์ : กระบวนการเรียนรู้เรื่องการบวกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในชั้นเรียนที่สอนด้วยวิธีการแบบเปิด. *ศึกษาศาสตร์สาร. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 1(1), 53-67.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ และคณะ. (2546). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ในโรงเรียน โดยเน้นกระบวนการทางคณิตศาสตร์*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). *กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน*. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา.

- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2559). เอกสารประกอบการบรรยายในกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับบุคลากรในโรงเรียนโครงการพัฒนาการคิดขั้นสูงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือวันที่ 28 ตุลาคม 2559. ขอนแก่น: ศูนย์วิจัยคณิตศาสตร์ศึกษา; 2559
- _____. (ผู้บรรยาย). (2562). การเสนอเค้าโครงวิทยานิพนธ์วันที่ 24 พฤศจิกายน 2562. [เพียบบันทึกเสียง]. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียนมหาวิทยาลัยขอนแก่น
- วจิมาศ ชัยพลกษทล. (2561). การแสดงแทนในลำดับกิจกรรมการสอนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา) ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Duval, R. (2002). A Cognitive Analysis of Problems of Comprehension in a Learning of Mathematics. *Educational Studies in Mathematics*, 61(1), 103 – 131.
- Inprasitha, M. (2010). *One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand: Designing a Learning Unit*. Proceeding of the 45th National Meeting of Mathematics Education.
- _____. (2011). One Feature of Adaptive Lesson Study in Thailand: Designing a Learning Unit. *Journal of Science and Mathematics Education in Southeast Asia*, 34(1), 47-66
- Nohda, N. (2000). *Teaching by Open-Approach Method in Japanese Mathematics Classroom*. Proceeding of the 24th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education (PME 24), Hiroshima, Japan: Hiroshima University.
- Tsuji, H. (2007). *What kind of Teaching Materials and Aid are Used in Japan? Japanese Lesson Study in Mathematics: Its Impact, Diversity and Potential for Educational Improvement*. Japanese: World Scientific Publishing Co. Pte.

พหุพลังของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง*

THE ACTIVE AGEING OF ELDERLY IN MUEANG RANONG DISTRICT

RANONG PROVINCE

จักรวาล สุขไมตรี, บารมีบุญ แสงจันทร์, สันหนัฐ จักรภัทรวงศ์, ชุมพล รอดแจ่ม
Jagraval Sukmaitree, Barameeboon Sangchan, Sunhanat Jakkapattarawong, Chumpon Rodjam
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Jagraval.su@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาความคาดหวังในคุณภาพชีวิต 2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 3. เพื่อหาพหุพลังของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร และเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น หนังสือ วารสาร เอกสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยด้านสุขภาพร่างกาย โดยต้องการได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ โดยต้องการได้รับการยอมรับถึงคุณค่าในตัวเอง ด้านสังคม โดยต้องการได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม ด้านเศรษฐกิจ โดยต้องการความมั่นคงในชีวิต 2. สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยพหุพลัง พบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยพหุพลังด้านการมีส่วนร่วม โดยจัดให้มีกิจกรรม จัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ร่วมกันออกความคิดเห็น และพัฒนาให้เมืองระนองเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 3. พหุพลังของผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระนอง พบว่า 1) พหุพลังด้านสุขภาพ โดยผู้สูงอายุมีการประเมินสุขภาพกาย 2) พหุพลังด้านการมีส่วนร่วม โดยผู้สูงอายุมีงานทำ มีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ชมรมผู้สูงอายุ 3) พหุพลังด้านความมั่นคง โดยผู้สูงอายุมีอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอ 4) พหุพลังด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีพหุพลัง

คำสำคัญ: พหุพลัง; ผู้สูงอายุ

* Received September 21, 2021; Revised October 18, 2021; Accepted November 22, 2021

Abstract

The objectives of this research were 1. To study the expectation of quality of life, 2. To study the improvement of quality of life, and 3. To find the potential of the elderly in Mueang Ranong District, Ranong Province. This was a documentary research and collected information from many sources such as books, journals, documents, theses, research papers, related publications including using content analysis methods and presented the research results by descriptive and analytical methods.

The results of the research were as follows: 1. The expectation of the quality of life of the elderly consisted of physical health They wanted to be promoted for the welfare of physical and mental health. They wanted to be recognized for their self-worth, social aspect and they wanted to be encouraged to participate in social and economic activities with the need for stability in life 2. For improving the quality of life of the elderly through physical power It was found that the improvement of the quality of life of the elderly with the power of participation by providing activities. Organized meetings to determine guidelines for organizing activities for the elderly to share their opinions and developing Ranong City to be a health tourism city. The elderly was assessed for their physical health. 2) The competence in participation. The elderly has jobs, participated in activities, groups, clubs for the elderly. 3) Active ageing in security. by occupational elders have sufficient income, 4) Environment inducive to active ageing.

Keywords: Active Ageing; Elderly

บทนำ

แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศไว้ คือ ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งในการที่จะบรรลุวิสัยทัศน์และทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์นั้นจำเป็นจะต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาในระยะยาว ดังนั้น จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศไว้ โดยยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ เป็นคนดี มีวินัย เรียนรู้ได้ด้วยตนเองในทุกช่วงวัย สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า

ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นพลังในการขับเคลื่อนประเทศ ส่งเสริมให้มีการทำงานหลังเกษียณ ผ่านการเสริมทักษะการดำรงชีวิต ทักษะอาชีพในการหารายได้ มีงานทำที่เหมาะสมกับศักยภาพ มีการสร้างเสริมสุขภาพ ฟันฟูสุขภาพ การป้องกันโรคให้แก่ผู้สูงอายุ พร้อมกับจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ หลักประกันทางสังคมที่สอดคล้องกับความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต นอกจากนี้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ก็ได้กำหนดยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยพัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ พัฒนาให้คนมีความรู้ มีจิตสำนึกสุขภาพที่ดี มีการคัดกรองพฤติกรรมสุขภาพด้วยตนเองผ่านช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุตลอดช่วงชีวิต

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันผู้สูงอายุมีปัญหาทางสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวมากขึ้น โดยผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ปี และส่วนใหญ่เป็นวัยที่พึ่งพิงทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ มีสภาวะป่วยติดเตียง ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลที่เพิ่มขึ้น และสัดส่วนของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังคนเดียวมีเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่มีปัญหาด้านสุขภาพทั้งทางกายและทางจิต ขาดผู้ดูแล สัดส่วนในการทำงานของผู้สูงอายุมีไม่มาก ซึ่งส่งผลต่อรายได้และเงินออมของผู้สูงอายุ ระบบบริการสาธารณะยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งจากการวิเคราะห์กรอบการจัดทำยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง (กองแผนและงบประมาณ, 2561) พบว่า ปัญหาด้านสาธารณสุขและสุขภาพอนามัยของประชาชนมีโรคติดต่อร้ายแรงจากพาหะนำโรคของแรงงานต่างด้าวแพร่ระบาด และสถานบริการขาดเครื่องมือแพทย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนขาดสถานที่ในการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ทำให้สุขภาพของประชาชนยังไม่พร้อมกับการพัฒนาเท่าที่ควร ครอบครัวขาดความอบอุ่นมีปัญหาแตกแยก ชุมชนอ่อนแอขาดการรวมกลุ่ม ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดจากแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ตลอดจน จากการวิเคราะห์กรอบการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นปี พ.ศ. 2561-2564 ของเทศบาลเมืองบางริ้น อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง (สำนักปลัดเทศบาลเมืองบางริ้น, 2561) พบว่า ประชาชนในพื้นที่ขาดการเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ขาดความเข้าใจในระเบียบ ข้อบังคับ การให้ความร่วมมือในการพัฒนาน้อย ปัญหาของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ส่งผลกระทบต่อปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ยาเสพติด ปัญหาความมั่นคง แย่งอาชีพคนในพื้นที่เนื่องจากค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่าและปัญหาความสะอาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญา น้อยเมืองคุณ และคณะ (2561) ที่พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีปัญหาการออกกำลังกายไม่สม่ำเสมอ เป็นโรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคไต หัวใจ มะเร็ง บทบาทของผู้สูงอายุในชุมชนลดลง เนื่องมาจากความเชื่อ ค่านิยมของคนเปลี่ยนไปตามความรู้และเทคโนโลยี ต้องการสวนสาธารณะเพื่อเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ทำกิจกรรมร่วมกัน ต้องการได้รับสวัสดิการเบี้ยยังชีพ

เพิ่มขึ้น ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพ การสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมกลุ่มอาชีพในชุมชนให้ยั่งยืน

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัย เรื่อง พหุผลของผู้นำวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ นโยบาย วางแผนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้นำวัยให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดพหุผลของผู้นำวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ที่มีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่เข้มแข็ง รวมถึง ผู้นำวัยมีคุณภาพชีวิตอย่างเต็มตามศักยภาพตามช่วงวัย สามารถเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพที่จำเป็นได้เป็นอย่างดี มีความตระหนักและรอบรู้ในสุขภาพของตน ลดปัจจัยพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจทำให้ผู้นำวัยมีสุขภาพกาย สุขภาพใจที่เสื่อมโทรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้นำวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้นำวัยด้วยพหุผลในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง
3. เพื่อหาพหุผลของผู้นำวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย

- 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ พหุผลของผู้นำวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านสุขภาพ 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านความมั่นคง และ 4) ด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีภาวะพหุผล
- 1.2 ขอบเขตด้านสถานที่การวิจัยครั้งนี้ คือ พื้นที่ในตำบลปากน้ำ และตำบลบางริน อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง
- 1.3 ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยครั้งนี้เริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2563 – กรกฎาคม 2564 รวม 10 เดือน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 วัตถุประสงค์ โดยศึกษาค้นคว้าเอกสาร บทความ ตำราทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้นำวัย การพัฒนา

คุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพหุพลัง ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาแล้วสรุปเพื่อกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของคำถามให้ครอบคลุมเนื้อเรื่องที่ทำการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) อันได้แก่ ตำรา หนังสือ วารสาร เอกสาร งานเขียนทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมเรียบเรียง ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง พหุพลังของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความต้องการของผู้สูงวัยในด้านต่าง ๆ คือ ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ดังนี้

1. ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้านสุขภาพร่างกาย โดยผู้สูงวัยต้องการได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพด้านสุขภาพร่างกาย และรู้สึกมีความสุขในชีวิต

2. ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้านจิตใจ โดยผู้สูงวัยต้องการได้รับการยอมรับถึงคุณค่าในตัวเอง โดยต้องการให้บุคคลรอบข้างแสดงออกจนรับรู้ถึงคุณค่าในตัวเอง มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง

3. ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้านสังคม โดยผู้สูงวัยต้องการได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม และได้รับการบริการทางสังคม โดยต้องการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือมีโอกาสร่วมทำกิจกรรมกับบุคคลอื่น ต้องการรับรู้ถึงการให้ความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคมและมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ต้องการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม

4. ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้านเศรษฐกิจ โดยผู้สูงวัยต้องการความมั่นคงในชีวิต โดยต้องการได้รับการส่งเสริมให้มีความทำ มีรายได้ ต้องการมีหลักประกันด้านการออม

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพหุพลังในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพหุพลังในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ด้วยพลังในด้านต่างๆ คือ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความมั่นคง และด้านที่เอื้อต่อการมีพลัง ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังด้านสุขภาพ เพื่อให้ผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสม โปร่ง โล่งสบาย และปลอดภัย เพื่อให้ผู้สูงวัยได้มีลานกีฬาได้เพิ่มทักษะทางด้านสุขภาพ

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังด้านการมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรจัดให้มีกิจกรรมทางด้านการมีส่วนร่วม จัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงวัยได้ร่วมกันออกความคิดเห็น ให้ได้ข้อสรุปตรงกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดระนอง ทั้งพัฒนาให้เมืองระนองเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังด้านความมั่นคง เพื่อให้ผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรส่งเสริมด้านอาชีพแก่ผู้สูงวัย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างรากฐานด้านความมั่นคงด้านรายได้เพื่อดูแลครอบครัว ทั้งทางด้านผลิตสินค้าของชุมชน และการสร้างทักษะทางด้านการให้บริการทางด้านการต้อนรับแนะนำเป็นไกด์แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีพลัง เพื่อให้ผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรให้ความสำคัญในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทาง Social Media ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ฟรีในเรื่องค่าใช้จ่าย ควรส่งเสริม สนับสนุนในการสร้างสภาพต่างๆ ให้เอื้อต่อผู้สูงวัย เน้นความสำคัญในด้านจิตใจ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมของคนในครอบครัว การดูแลจิตใจของผู้สูงวัย เพราะหากผู้สูงวัยได้รับการดูแลจิตใจดี ผู้สูงวัยจะมีความสุขขึ้นแจ่มใส ห่างไกลโรคภัยต่าง ๆ รวมถึง ควรส่งเสริม สนับสนุนในการสร้างสภาพแวดล้อมจากคนภายนอก ที่จะทำให้ผู้สูงวัยมีความสุขได้ มีความคิดเป็นบวก

3. พลังของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

พลังของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระนอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้มีพลังในด้านต่างๆ ทั้ง 4 ด้าน คือ

1. พลังด้านสุขภาพ โดยผู้สูงวัยมีการประเมินสุขภาพกาย สุขภาพจิตของตนเอง มีความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันและการเคลื่อนไหว มีการมองเห็นและการได้ยินที่เป็นปกติ และมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

2. พลังด้านการมีส่วนร่วม โดยผู้สูงวัยมีงานทำ มีการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ชมรมผู้สูงอายุ เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน ชุมชน และได้มีโอกาสดูแลบุคคลในครัวเรือน

3. พัฒพลังด้านความมั่นคง โดยผู้สูงวัยมีรายได้ที่เพียงพอ เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย มีลักษณะการอยู่อาศัยและสภาพการอยู่อาศัยที่ปลอดภัย

4. พัฒพลังด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีพัฒพลัง โดยผู้สูงวัยมีการใช้อุปกรณ์ ICT เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต และมีการอ่านออกเขียนได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง พัฒพลังของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดระนอง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความคาดหวังในคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง มีอยู่ 4 ด้าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านสุขภาพร่างกาย โดยผู้สูงวัยต้องการได้รับการส่งเสริมสวัสดิภาพด้านสุขภาพร่างกาย และรู้สึกมีความปลอดภัยในชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดา บุญเกิด (2557) ที่พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาลโดยให้ความสำคัญเป็นอันดับที่ 1 ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า การสร้างความคาดหวังให้ผู้สูงวัยเกิดความมั่นใจ คลายความกังวล หรือเป็นทุกข์กับโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ที่อยู่กับผู้สูงวัย จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยมีคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพร่างกายที่ดีขึ้น

ด้านจิตใจ โดยผู้สูงวัยต้องการได้รับการยอมรับถึงคุณค่าในตัวเอง โดยต้องการให้บุคคลรอบข้างแสดงออกจนรับรู้ถึงคุณค่าในตัวเอง มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประจวบ สารกุล (2552) ที่พบว่า ปัญหาด้านสุขภาวะทางจิตใจของผู้สูงวัย คือ มีความเครียด เบื่อหน่ายง่าย รายได้ในครอบครัว ไม่พอใช้จ่าย ทำให้เกิดวิตกกังวล มีความไม่สบายใจเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การให้ความสำคัญกับจิตใจของผู้สูงวัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ถ้าผู้สูงวัยมีจิตใจที่เข้มแข็ง ร่าเริง แจ่มใส ปัญหาต่างๆ ที่เข้ามากระทบผู้สูงวัย ก็จะไม่เป็นผลต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงวัย

ด้านสังคม โดยผู้สูงวัยต้องการได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม และได้รับการบริการทางสังคม โดยต้องการมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือมีโอกาสร่วมทำกิจกรรมกับบุคคลอื่น ต้องการรับรู้ถึงการให้ความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคมและมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือจากสังคม ต้องการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนยา สุริยะฉาย (2552) ที่พบว่า ผู้สูงวัยต้องการยอมรับนับถือจากบุคคล สังคม ต้องการได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ต้องการความภาคภูมิใจในตนเองที่จะตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ ต้องการมีโอกาสแสดงศักยภาพหรือบทบาททางสังคม ต้องการเลือกทางชีวิตและการกระทำกิจกรรมต่างๆ ตามความปรารถนาของตน ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การให้ความสำคัญกับผู้สูงวัย โดยมุ่งเน้นให้ผู้สูงวัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ให้

การยกย่อง ให้การนับถือ จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เกิดความรู้สึกว่าตนเองยังมีประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

ด้านเศรษฐกิจ โดยผู้สูงวัยต้องการความมั่นคงในชีวิต โดยต้องการได้รับการส่งเสริมให้มีความทำงาน มีรายได้ ต้องการให้มีหลักประกันด้านการออม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลปะสวย ระเบียบแสงสุรีย์ (2560) ที่พบว่า ผู้สูงวัยต้องเผชิญกับปัญหาด้านรายได้ โดยไม่มีรายได้ของตนเอง ต้องพึ่งพารายได้จากภาครัฐหรือจากคนในครอบครัว ทำให้ขาดความมั่นคงทางรายได้ และไม่ได้ทำงาน และยังคงมีสุขภาพที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานหรือประกอบอาชีพที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงวัยได้มีรายได้เป็นของตนเอง ยามแก่ชรา สามารถหาเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากบุตร หลาน ญาติพี่น้อง ก็จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยไม่ต้องกังวลในการเป็นภาระเลี้ยงดูของบุตร หลาน หรือญาติพี่น้อง

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง มีอยู่ 4 ด้าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังด้านสุขภาพ เพื่อให้ผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรจัดให้มีสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสม โปรง โลงสบาย และปลอดภัย เพื่อให้ผู้สูงวัยได้มีลานกีฬาได้เพิ่มทักษะทางด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานญา สมภู (2560) ที่พบว่า ผู้สูงวัยต้องการการส่งเสริมในด้านการทำกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขภาพให้แข็งแรงโดยสามารถพึ่งพาตนเองได้ในชีวิตประจำวัน ควรมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับความบันเทิงสนุกสนานให้ผู้สูงวัยได้ผ่อนคลาย ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การมีสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย และมีการเสริมสร้างทักษะด้านสุขภาพ จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยเกิดความมั่นใจในการดูแลสุขภาพของตนเอง อย่างไรก็ตาม ต้องมีการสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้สูงวัยอยากออกกำลังกายอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เช่น การออกกำลังกายสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงวัยได้ เป็นต้น

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังด้านการมีส่วนร่วม เพื่อให้ผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรจัดให้มีกิจกรรมทางด้านการมีส่วนร่วม จัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงวัยได้ร่วมกันออกความคิดเห็น ให้ได้ข้อสรุปตรงกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดระนอง ทั้งพัฒนาให้เมืองระนองเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกอร เนตรชู (2561) ที่พบว่า พฤติกรรมเสริมสร้างตนเองสู่พลังด้านการมีส่วนร่วม คือ การได้รับการสนับสนุนจากสังคม การรับรู้ความสามารถต่อการเสริมสร้างตนเอง การมองโลกในแง่ดี มีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมเสริมสร้างตนเองสู่พลัง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้มีกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงวัยได้มีส่วนร่วม ก็จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัย เกิดความรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่ากับสังคม เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และได้รับการยอมรับ นับถือจากสังคมทั่วไป ซึ่งจะทำให้ผู้สูงวัยมีสุขภาพจิตที่ดี จิตใจเบิกบาน ร่าเริงแจ่มใส

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังด้านความมั่นคง เพื่อให้ผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรส่งเสริมด้านอาชีพแก่ผู้สูงวัย เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสร้างรากฐานด้านความมั่นคงด้านรายได้เพื่อดูแลครอบครัว ทั้งทางด้านผลิตสินค้าของชุมชน และการสร้างทักษะทางด้านการให้บริการทางด้านการต้อนรับ แนะนำเป็นไกด์แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะทางด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานญา สมภู (2560) ที่พบว่า ควรมุ่งเน้นกิจกรรมที่มีรายได้เสริม และกิจกรรมการมีความรู้ในการดูแลตนเองได้ ที่สามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในเรื่องการรักษาสุขภาพตนเอง ที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่าบุคคลที่เข้าสู่การเข้าสู่ผู้สูงวัย จะมีเวลามากเพราะไม่ได้ประกอบอาชีพอะไร หรือไม่มีอาชีพ ดังนั้น การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงวัยได้มีงานทำ มีอาชีพ เพื่อมีรายได้เป็นของตนเอง สามารถดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ก็จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยเกิดความรู้สึกในความมั่นคงในคุณภาพชีวิตของตนเอง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยด้วยพลังด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีพลัง เพื่อให้ผู้สูงวัยมีการพัฒนาปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควรให้ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทาง Social Media ได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ฟรีในเรื่องค่าใช้จ่าย ควรส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างสภาพต่างๆ ให้เอื้อต่อผู้สูงวัย เน้นความสำคัญในด้านจิตใจ โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมของคนในครอบครัว การดูแลจิตใจของผู้สูงวัย เพราะหากผู้สูงวัยได้รับการดูแลจิตใจดี ผู้สูงวัยจะมีความสุขขึ้นแจ่มใส ห่างไกลโรคร้ายต่างๆ รวมถึง ควรส่งเสริม สนับสนุนในการสร้างสภาพแวดล้อมจากคนภายนอก ที่จะทำให้ผู้สูงวัยมีความสุขได้ มีความคิดเป็นบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์ธิดา ณ นคร (2560) ที่พบว่า ผู้สูงวัยจะมีภาวะพลังที่มีชีวิตที่มีคุณภาพ โดยอยู่อย่างคนมีคุณภาพ มีคุณวุฒิ เปิดโลกทัศน์ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีเมตตา กรุณา สนใจเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอยอมรับกับการเป็นผู้สูงวัย พึ่งพาตนเองให้มากที่สุดที่เป็นเช่นนี้ อภิปรายได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุน โดยให้ผู้สูงวัยอยู่ในสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่สามารถเอื้อให้ผู้สูงวัยได้มีกิจกรรมประจำวันอย่างสนุกสนาน ร่าเริง ไม่จำเจกับสภาพเดิม ๆ โดยการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยให้ผู้สูงวัยได้นำมาใช้ นำมาปฏิบัติ และสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงวัยด้วย ก็จะเป็นผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงวัยมีความสุขขึ้นแจ่มใส ห่างไกลจากโรคร้าย และความทุกข์ต่าง ๆ ได้

3. พลังของผู้สูงวัยในเขตอำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง มีอยู่ 4 ด้าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

พลังด้านสุขภาพ โดยผู้สูงวัยมีการประเินสุขภาพกาย สุขภาพจิตของตนเอง มีความสามารถในการทำกิจกรรมประจำวันและการเคลื่อนไหว มีการมองเห็นและการได้ยินที่เป็นปกติ และมีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรูญ บริสุทธิ์ (2556) ที่พบว่า ผู้สูงวัยต้องการได้รับการดูแลเรื่องสุขภาพ การได้รับความรู้เรื่องอาหาร และการออกกำลังกาย ต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเยี่ยมเยียน ต้องการเพื่อนเพราะมีความ

เหงาว่าเหว่ อยู่คนเดียว ต้องการพบปะติดต่อกับครอบครัว ลูกหลาน ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแล ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงวัยได้เกิดความตระหนักในการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ก็จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยเกิดความเชื่อมั่น มั่นใจในการบริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่อ้างว้าง หรือรู้สึกโดดเดี่ยว หรือถูกทอดทิ้ง

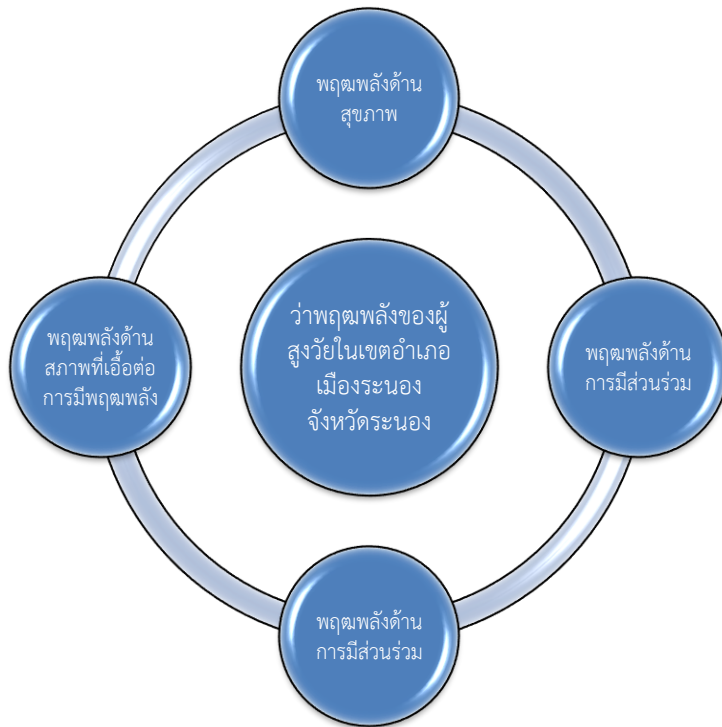
พหุพลังด้านการมีส่วนร่วม โดยผู้สูงวัยมีงานทำ มีการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม ชมรม ผู้สูงอายุ เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน ชุมชน และได้มีโอกาสดูแลบุคคลในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานญา สมภู (2560) ที่พบว่า ความมุ่งกิจกรรมที่สอดแทรกความบันเทิงสนุกสนานให้ผู้สูงวัยได้ผ่อนคลาย มีความสุขเมื่อได้มาร่วมกิจกรรมทางสังคม ชมรม มีส่วนร่วมในงานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีจิตสาธารณะ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้สูงวัยได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล หรือระดับหมู่บ้าน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ก็จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยเกิดความรู้สึกว่า ตนเองยังมีคุณค่ากับสังคม มีประโยชน์กับสังคม สามารถให้ความช่วยเหลือสังคมโดยทั่วไปได้ มีกิจกรรมได้กระทำหรือปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา สภาพจิตใจของผู้สูงวัยมีความเข้มแข็ง โรคภัยต่างๆ ที่เข้ามาเบียดเบียนก็จะมึนน้อยลง

พหุพลังด้านความมั่นคง โดยผู้สูงวัยมีรายได้ที่เพียงพอ เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย มีลักษณะการอยู่อาศัยและสภาพการอยู่อาศัยที่ปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรูญ บริสุทธิ์ (2556) ที่พบว่า ผู้สูงอายุต้องการมีรายได้ มีอาชีพเสริม เพื่อจะได้มีไว้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และการดูแลตนเอง ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงวัยได้มีรายได้เป็นของตนเองจากการประกอบอาชีพตามวัยของตนเอง และการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงวัยได้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ปลอดภัย อุดมสมบูรณ์ ไม่ขาดแคลนในด้านต่างๆ ก็จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยเกิดความมั่นคงในชีวิตของตนเอง ไม่ท้อแท้ หรืออดอยาก

พหุพลังด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีพหุพลัง โดยผู้สูงวัยมีการใช้อุปกรณ์ ICT เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต และมีการอ่านออกเขียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2560) ที่พบว่า คะแนนการอ่านออกเขียนได้ของผู้สูงวัยอยู่ในระดับที่สูง มีการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารค่อนข้างน้อย ผู้สูงวัยเพศชายจะมีระดับพหุพลังสูงกว่าผู้สูงวัยเพศหญิง เนื่องจากเพศชายมีคะแนนการอ่านออกเขียนได้และมีการใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสูงกว่าเพศหญิง ที่เป็นเช่นนี้ อธิบายได้ว่า การส่งเสริมสนับสนุน การให้บริการฟรี และการสร้างสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เอื้ออำนวยต่อผู้สูงวัย มีการนำเทคโนโลยีต่างๆ ที่ทันสมัยให้กับผู้สูงวัยได้เรียนรู้ และเกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ก็จะเป็นผลทำให้ผู้สูงวัยมีความเข้มแข็งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ที่ดี ไม่เป็นคนโกรธง่าย หรือเอาแต่ใจตนเอง รู้จักการเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม

องค้ความร้จากการว้จย

องค้ความร้จากการว้จย พบว่าพฒพล้งของผ้สูงว้ในเขตอำเภอมืองระนอง จ้งหว้ดระนอง อธิบายได้ด้งนี้

ภาพที่ 1 พฒพล้งของผ้สูงว้ในเขตอำเภอมืองระนอง จ้งหว้ดระนอง
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผ้ว้จย

พฒพล้งของผ้สูงว้ในเขตอำเภอมือง จ้งหว้ดระนอง เป็นเรื่งที่เก้ยว้กับผ้สูงว้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนตนเองเพื่อให้มีพฒพล้งในด้านต่าง ๆ ทั้ง 4 ด้าน คือ

1. พฒพล้งด้านสุขภาพ โดยผ้สูงว้มีการประเมนสุขภาพกาย สุขภาพจิตของตนเอง มีความสามารถในการท้กิจวัตรประจำวันและการเคลื่อนไหว มีการมองเห็นและการได้ยินที่เป็นปกติ และมีการออกก้าลังกายอย่างสม่ำเสมอ
2. พฒพล้งด้านการมีส่วนร่วม โดยผ้สูงว้มีงานท้ มีการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่ม ชมรม ผ้สูงอายุ เข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน ชุมชน และได้มีโอกาสดูแลบุคคลในครัวเรือน
3. พฒพล้งด้านการมีส่วนร่วม โดยผ้สูงว้มีรายได้ที่เพียงพอ เป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย มีลักษณะการอยู่อาศัยและสภาพการอยู่อาศัยที่ปลอดภัย
4. พฒพล้งด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีพฒพล้ง โดยผ้สูงว้มีการใช้อุปกรณ์ ICT เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต และมีการอ่านออกเขียนได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายที่สำคัญ โดยหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ควรมีนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สูงวัยได้มีพหุพลังด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความมั่นคง และด้านสภาพที่เอื้อต่อการมีพหุพลัง เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการบริหารจัดการพหุพลังของผู้สูงวัย

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการสร้างความสมบูรณ์ด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ ปัจจัยการดำรงชีพ สังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้สูงวัย

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ในการพัฒนาเพื่อการบริหารจัดการพหุพลังของผู้สูงวัย

เอกสารอ้างอิง

กนกอร เนตรชู. (2561). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสริมสร้างตนเองสู่พหุพลังของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุกรุงเทพมหานคร (ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

กองแผนและงบประมาณ. (2561). แผนพัฒนา (พ.ศ.2561 – 2564) องค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง. ระนอง: องค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง.

จำรูญ บริสุทธิ์. (2556). รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาพหุพลัง: กรณีศึกษาเทศบาลตำบล ปากแพรก จังหวัดกาญจนบุรี (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเพื่อการพัฒนา). ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

ฐานญา สมภู. (2560). การพัฒนารูปแบบการสร้างเสริมภาวะพหุพลังของชมรมผู้สูงอายุไทย. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทิพย์ธิดา ณ นคร. (2560). การเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุที่มีภาวะพหุพลังในบริบทสังคมไทย (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ประจวบ สารกุล. (2552). สุขภาวะของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครขอนแก่น (สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ปริญญา น้อยเมืองคุณ และคณะ. (2561). รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่เหมาะสมบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น ตำบลบ้านดอน อำเภอรัตนวาปี จังหวัดหนองคาย (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561 – 2580) (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1-71.
- ลัดดา บุญเกิด. (2557). ความต้องการด้านสวัสดิการของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลเกาะจันทร์ อำเภอกะจันทร์ จังหวัดชลบุรี (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศรินยา สุริยะฉาย. (2552). การประเมินผลความต้องการจำเป็นในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลบางไทยป่า อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิลปสวย ระสีแสงสุรย์. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). สืบค้น 10 กันยายน 2565 , จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). ดัชนีพหุพลังผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพฯ: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัลพับลิเคชั่น.
- สำนักปลัดเทศบาลเมืองบางรีน. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ.2561 – 2564). ระนอง: เทศบาลเมืองบางรีน

การรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเชิงพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลัง
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร*

THE PERCEPTION AND THE PARTICIPATION FOR AREA BASED DEVELOPMENT
OF THE PEOPLE AT WANGLANG ALLEY COMMUNITY,
BANGKOKNOI DISTRICT, BANGKOK METROPOLIS

ภิรดา ชัยรัตน์

Pirada Chairatana

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University

Corresponding Author E-mail: fsocpdc@ku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการรับรู้ การมีส่วนร่วม และความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน 2) เปรียบเทียบการรับรู้ การมีส่วนร่วม และความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการพัฒนาพื้นที่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ 250 คนในชุมชนตรอกวังหลัง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีการรับรู้และมีความต้องการพัฒนาพื้นที่ อยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีอายุและสถานภาพสมรสต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่อาชีพต่างกันมีความต้องการของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ต่างกัน ในขณะที่การรับรู้ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและมีความสัมพันธ์กับความต้องการของประชาชน ส่วนความต้องการของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การรับรู้; การมีส่วนร่วม; การพัฒนาเชิงพื้นที่

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the level of perception, participation and needs of people for area-based development, 2. To compare the perception, the participation and the needs of people for area-based development classified by personal factors, 3. To examine the relationship between the perception with the participation and the needs of people for area-based development and 4. To examine the relationship between the needs of people with the participation in area-based development. The questionnaire was used as a tool to collect data from the 250 random sampling households at the Wang Lang alley community. The statistics for data analysis were percentage, mean, t-Test, One-way ANOVA and Pearson's product moment correlation coefficients. The data analyzed by statistical software. The level of statistical significance was set at 0.05.

The results of this research were found that the people's perception and people's needs were at moderate level. The level of people participation was at low level. The hypothesis testing revealed that the difference in age and marital status had the difference about people participation, and the difference in occupation had the difference about people needs in area-based development. Meanwhile the people's perception was related to the people participation and related to the needs of people for area-based development. Likewise, the needs of people related to the people participation in area-based development were at the statistically significant of 0.05

Keywords: Perception; Participation; Area-based Development

บทนำ

แนวทางการพัฒนาของประเทศไทย ได้ดำเนินการภายใต้กรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 – 2580) ที่ยึดแนวทางการพัฒนาตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของสหประชาชาติ ที่เน้นการพัฒนาแบบองค์รวม ไปพร้อมกับการสร้างสมดุลแห่งการพัฒนา เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งหวังให้เศรษฐกิจเติบโต มีการกระจายรายได้ มีสวัสดิการสังคม มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, 2561) เช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร ที่ได้มีการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายกระตุ้น

เศรษฐกิจของรัฐบาล และส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนที่มีลักษณะโดดเด่น (เดลินิวส์, 2563) โดยการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลัง ได้เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ต้องดำเนินการตามแผนงานการพัฒนาภูมิทัศน์ของสำนักงานการโยธา กรุงเทพมหานคร

ชุมชนตรอกวังหลัง เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีความสำคัญ มีรูปแบบและเอกลักษณ์ที่สะท้อนถึงความเป็นชุมชนเมือง (Urbanization) มีลักษณะเป็นชุมชนเปิด เนื่องจากเป็นจุดรวมตลาดการค้า การเชื่อมต่อการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ และถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไปได้เป็นอย่างดี จากแผนงานพัฒนาพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลัง ของสำนักงานการโยธา กรุงเทพมหานคร ได้กำหนดให้มีการปรับปรุงทัศนียภาพถนนวังหลัง เชื่อมต่อจากโรงพยาบาลศิริราช ไปยังวัดระฆังโฆสิตาราม และออกสู่ถนนอรุณอมรินทร์ 22 ซึ่งมีความยาว 550 เมตร (สำนักการโยธา, 2562) ตามแผนการพัฒนาชุมชนภายใต้บริบทของความเป็นชุมชนเมือง ซึ่งพบว่า ถึงแม้ว่ากรุงเทพมหานครจะมีการประชาสัมพันธ์ แต่ประชาชนยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน บางส่วนเกิดการต่อต้านไปจนถึงการปฏิเสธการดำเนินการต่าง ๆ ที่มาจากภาครัฐ อันเนื่องมาจากความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม และความไม่สะดวกสบายที่จะเกิดขึ้นระหว่างการปรับปรุงพื้นที่ ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งได้

ปัจจัยที่อาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดความขัดแย้ง นำไปสู่การสำรวจแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา เริ่มจากการรับรู้ของประชาชน ซึ่งเป็นการสื่อสารเพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายของภาครัฐได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง ในฐานะที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ส่งสาร ผ่านช่องทางการสื่อสาร และประชาชนเป็นกลุ่มเป้าหมายในฐานะผู้รับสาร หากการรับส่งสารมีประสิทธิภาพจะช่วยให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างถูกต้อง จนเกิดความเข้าใจ และยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดมาจากการเข้าใจห่วงใยในประเด็นต่าง ๆ ร่วมกัน หรือมีความเดือดร้อนเหมือน ๆ กัน (กิตติ คำอุษา, 2552) และยังรวมถึงความต้องการของประชาชนที่ถือเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน

ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) เป็นกรอบหลัก ผสมผสานกับแนวคิดของนักวิชาการไทย (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551; เดโช แสงภักดี, 2546; สุจินทรา สะพุ่ม, 2559) เพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทการพัฒนาชุมชนในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหาประเด็นปัญหาาร่วมกัน เพื่อแสดงถึงความสามารถรับรู้และเข้าใจในปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ถัดมาจึงเป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการวางแผนและดำเนินกิจกรรม รวมทั้งการคัดเลือกแนวทางที่ดีที่สุดเพื่อแก้ไขปัญหาได้ หลังจากดำเนินการแล้วจะเป็นส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ เพื่อสร้างความรู้สึถึงความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน และสุดท้ายเป็นการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลร่วมกัน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงผลสำเร็จของงานที่ได้ปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงในครั้งต่อไป

ในขณะที่การรับรู้ร่วมกันเป็นสิ่งสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วม ในอีกด้านการสำรวจถึงความต้องการของประชาชน ก็เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำมากระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสนใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อผลักดันให้การดำเนินการต่าง ๆ สามารถตอบสนองได้ตรงกับความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชนให้ได้มากที่สุด ในการนี้ผู้วิจัยจึงได้ประยุกต์แนวคิดของ นิภาพร รัตนปริยานุช (2556) ที่กล่าวถึงความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชน 8 ด้าน เพื่อเป็นตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1) ความต้องการพัฒนาด้านการเมืองและการบริหาร เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมทางการบริหารของชุมชน และภาคประชาสังคม ส่งเสริมสนับสนุนการขับเคลื่อนขององค์กรชุมชนและคณะกรรมการชุมชน 2) ความต้องการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การพัฒนา ปรับปรุง และบำรุงรักษาถนน สะพาน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ จัดทำผังเมือง รวมทั้งการพัฒนาระบบจราจร 3) ความต้องการด้านการพัฒนาสังคม หมายถึง การพัฒนาองค์ความรู้สู่ชุมชน สร้างชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) ความต้องการพัฒนาด้านการจัดระเบียบชุมชน หมายถึง การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมและให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่และประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมและบรรเทาสาธารณภัย 5) ความต้องการพัฒนาด้านสาธารณสุขและส่งเสริมคุณภาพชีวิต หมายถึง การส่งเสริมบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่ออันตราย และดูแลรักษาสุขภาพอนามัย ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม สงเคราะห์และสวัสดิการเด็ก คนชราและคนพิการ 6) ความต้องการพัฒนาด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ หมายถึง การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน ส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง 7) ความต้องการพัฒนาทางการศึกษา ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ส่งเสริมและเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนากระบวนการทางการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ 8) ความต้องการด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อบริหารจัดการ ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ ที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงการวิจัยนี้ จึงมุ่งเน้นไปที่การสำรวจถึงการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ตลอดจนความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชน ในฐานะที่เป็นสมาชิกชุมชนตรอกวังหลัง ภายใต้แนวคิดของการพัฒนาชุมชนที่ว่าหากชุมชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและทั่วถึง จะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนร่วมกันมากขึ้น และนำไปสู่ความต้องการในการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง อันเป็นผลลัพธ์และตรงตามวัตถุประสงค์ของการพัฒนาอย่างยั่งยืน และยังช่วยสร้างให้เกิดความเข้าใจ การให้ความร่วมมือ ป้องกันความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น ผ่านการสนับสนุนส่งเสริมการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในพื้นที่อย่างเต็มที่ รวมไปถึงเพื่อเป็นแนวทางในการวางนโยบายและ

แผนปฏิบัติงานต่อหน่วยงานภาครัฐให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายการพัฒนาที่จะนำไปสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) ศึกษาระดับการรับรู้ การมีส่วนร่วม และความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน
- 2) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้ การมีส่วนร่วม และความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ กับการมีส่วนร่วมและความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน
- 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการพัฒนาพื้นที่ กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน มีค่าคะแนนมากกว่า 0.5 ทุกข้อคำถามและมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาคเท่ากับ 0.974 ทำการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนสิงหาคม 2563 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ จากประชากร 509 ครั้วเรือนในพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลัง (สำนักงานเขตบางกอกน้อย, 2563) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรทาร์โร่ ยามาเนได้จำนวน 250 ครั้วเรือน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ปรากฏผลตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการรับรู้ การมีส่วนร่วมและความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน

ความคิดเห็นของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การรับรู้ของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ตรอกวังหลัง	3.13	1.14	ปานกลาง
ความเหมาะสมทั่วถึงของรูปแบบและช่องทางในการประชาสัมพันธ์	3.37	1.12	ปานกลาง
การมีระยะเวลาเพียงพอในการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับแผนการพัฒนาชุมชนของหน่วยงาน	3.27	1.20	ปานกลาง
การแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงาน การรายงานความก้าวหน้าของโครงการหรือกิจกรรม	3.02	1.32	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	2.20	1.02	น้อย
ด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์	2.67	1.16	ปานกลาง
ด้านการปฏิบัติงานร่วมกัน	2.24	1.12	น้อย
ด้านการติดตามประเมินผลร่วมกัน	1.92	1.16	น้อย
ความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน	3.29	1.23	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ	3.53	1.33	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.44	1.37	ปานกลาง
ด้านการจัดระเบียบชุมชน	3.18	1.56	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การรับรู้ของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลังในภาพรวม มีการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยการรับรู้มากที่สุด ในเรื่องความเหมาะสมทั่วถึงของรูปแบบและช่องทางในการประชาสัมพันธ์ รองลงมาเป็นเรื่องการมีระยะเวลาเพียงพอในการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับแผนการพัฒนาชุมชนของหน่วยงาน ในขณะที่เรื่องการแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติงาน การรายงานความก้าวหน้าของโครงการหรือกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยการรับรู้น้อยที่สุด

ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลังของประชาชน ในภาพรวมมีส่วนร่วมน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติงานร่วมกัน ในขณะที่ด้านการติดตามประเมินผลมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สำหรับความต้องการของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลัง มีความต้องการในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ด้านการจัดระเบียบชุมชนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ในส่วนของการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ปรากฏผลการทดสอบสมมติฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน การวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน					
	การรับรู้		การมีส่วนร่วม		ความต้องการ	
	ยอมรับ	ปฏิเสธ	ยอมรับ	ปฏิเสธ	ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.เปรียบเทียบความแตกต่าง						
ปัจจัยส่วนบุคคล						
เพศ		✓		✓		✓
อายุ	✓		✓			✓
ระดับการศึกษา	✓			✓		✓
อาชีพ	✓			✓	✓	
สถานภาพสมรส	✓		✓			✓
2.ศึกษาความสัมพันธ์						
การรับรู้			✓		✓	
ความต้องการ			✓			

จากตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้ การมีส่วนร่วม และความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุดที่จบการศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส ที่ต่างกันมีการรับรู้ในการพัฒนาพื้นที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ในขณะที่การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เฉพาะอายุและสถานภาพสมรสที่ต่างกันจึงจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับการเปรียบเทียบความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า มีเพียงอาชีพต่างกันที่มีความต้องการในการพัฒนาพื้นที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งปรากฏผลการทดสอบสมมติฐานตามตารางที่ 2 ดังนี้ การรับรู้ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน และการรับรู้ของประชาชนยังมีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

นอกจากนี้ผลการทดสอบสมมติฐานยังแสดงให้เห็นว่า ความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายได้ว่า การรับรู้ของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลังในภาพรวมมีการรับรู้ในระดับปานกลาง โดยเห็นว่ารูปแบบและช่องทางในการประชาสัมพันธ์มีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลังได้มีการติดตั้งหอกระจายข่าวของชุมชน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้รับทราบข้อมูลข่าวสารผ่านทางช่องทางนี้มากที่สุดถึงร้อยละ 79.6 ในขณะที่การแจ้งหรือประชาสัมพันธ์ผลและการรายงานความก้าวหน้าการปฏิบัติงานเมื่อเริ่มดำเนินการไปแล้ว หน่วยงานที่ดำเนินการยังไม่มีรายงานความก้าวหน้าขณะปฏิบัติงาน เพราะมุ่งให้ความสนใจไปที่การดำเนินการให้แล้วเสร็จมากกว่า และอาจเป็นการรายงานผลการดำเนินงานที่ไม่ได้เผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบเป็นการทั่วไป

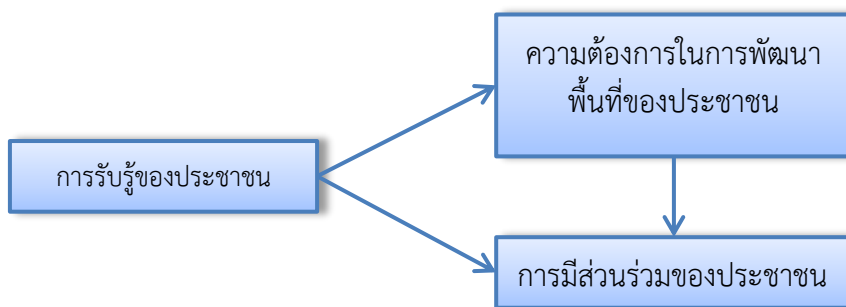
ในขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลัง ในภาพรวมมีส่วนร่วมน้อย โดยเน้นไปที่การมีส่วนร่วมในด้านการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งอาจสะท้อนความเป็นจริงที่ว่าสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะเกิดคำถามว่า “ทำแล้วได้อะไร” เป็นสิ่งที่ทุกคนให้ความสนใจ และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะให้ความสนใจกับความสะดวกสบาย การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความปลอดภัย อย่างไรก็ตามในอีก 3 ด้านซึ่งมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมน้อยกว่า สะท้อนให้เห็นว่าอาจเป็นเพราะประชาชนยังให้ความสำคัญน้อยกว่า เมื่อเทียบกับการรับและแบ่งปันผลประโยชน์ และถึงแม้ว่าประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วม แต่ก็จะเป็นเฉพาะกลุ่มที่เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร หรืออยู่ใกล้ชิดกับกลุ่มผู้นำชุมชนเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจที่พบว่า ประชาชนมีการตรวจสอบการบริหารงานน้อย

สำหรับความต้องการของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลัง มีความต้องการพัฒนาพื้นที่ในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ สอดคล้องกับสภาพลักษณะทั่วไปของชุมชนที่เป็นย่านการค้าเก่าแก่ และเป็นตลาดชุมชนขนาดใหญ่ สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ค่าขายเป็นหลักเพื่อการยังชีพของตนเองและครอบครัว ในขณะที่ประชาชนมีความต้องการพัฒนาด้านการจัดระเบียบชุมชนน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะที่ผ่านมาชุมชนตรอกวังหลังให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบชุมชน และมีการดำเนินการต่อเนื่องมาพอสมควร เห็นได้จากปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดและอาชญากรรมลดลง มีคณะกรรมการชุมชนที่เข้มแข็ง จึงเป็นไปได้ว่า การจัดระเบียบชุมชนที่มีอยู่ดีพอสมควร

ทั้งนี้จากผลการทดสอบสมมติฐาน กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุดที่จบการศึกษา อาชีพ และสถานภาพสมรส ที่ต่างกันมีการรับรู้ในการพัฒนาพื้นที่ไม่แตกต่างกัน แสดงว่า การรับรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ที่ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า การรับรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลให้ความหมาย โดยตีความจากประสาทสัมผัสที่ได้รับ ซึ่งมีความแตกต่างกันได้จากตัวผู้รับรู้เอง เป้าหมาย และสภาพแวดล้อม (วิรัช สงวนวงศ์วาน, 2546; Champoux, 2006; Mowen & Minor, 1998)

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุและสถานภาพสมรสที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี จะมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 51 – 60 ปี ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสด มีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส และหย่าร้าง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงวัย 20 – 30 ปี และบุคคลที่มีสถานภาพโสด อาจจะยังไม่มีภาระรับผิดชอบมาก ทั้งในเรื่องของภาระทางครอบครัวการมีบุตร และเป็นช่วงวัยเพิ่งเริ่มทำงาน อาจจะยังพอมีเวลา มีกำลังและความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่า

นอกจากนี้ยังพบว่า อาชีพต่างกันมีความต้องการในการพัฒนาพื้นที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือว่างงาน ผู้ที่รับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ และผู้ที่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว จะมีความต้องการในการพัฒนาพื้นที่มากกว่าอาชีพพนักงานศึกษา อาจเป็นเพราะในแต่ละกลุ่มอาชีพให้ความสำคัญกับเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนาพื้นที่ เพื่อความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดี จึงมีความต้องการในการพัฒนาพื้นที่มากกว่ากลุ่มอาชีพพนักงานศึกษาที่มีหน้าที่ในการศึกษาหาความรู้

ภาพที่ 1 ผลการทดสอบความสัมพันธ์

สำหรับผลการทดสอบความสัมพันธ์ตามภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่า การรับรู้และความต้องการของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่ สะท้อนว่า เมื่อประชาชนมีการรับรู้มากขึ้นและทราบถึงความต้องการจะทำให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่มากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำอธิบายที่ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นได้ ต่อเมื่อประชาชนได้มีโอกาสรับรู้เรื่องราวและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารก่อนในเบื้องต้น (อุทัย ปริญาสุทธีนันท์, 2561) และเมื่อประชาชนทราบความต้องการของตนเองว่ามีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับโครงการที่หน่วยงานรัฐกำลังดำเนินการ ก็จะสนใจเข้าไปมีส่วนร่วม

ในขณะเดียวกันการรับรู้ของประชาชนมีความสัมพันธ์กับความต้องการในการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน แสดงให้เห็นว่า เมื่อประชาชนมีการรับรู้มากขึ้นจะทำให้ประชาชนทราบถึงความต้องการในการพัฒนาพื้นที่มากขึ้นตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ยังได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาเชิงพื้นที่ชุมชนตรอกวังหลัง เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานครสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านการรับรู้ของประชาชน พบว่า ช่องทางการสื่อสารภายในชุมชนที่ใช้เป็นประจำ จะมีเฉพาะทางเสียงตามสาย หรือที่เรียกว่า หอกระจายข่าว แต่มักจะมีสัญญาณรบกวน หรือได้ยินไม่ชัดเจน ทำให้ประชาชนบางคนไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และยังขาดช่องทางการรับฟังความคิดเห็นอื่น ๆ นอกเหนือจากการประชุม เพราะสมาชิกในชุมชนอาจมีเวลาว่างไม่ตรงกันทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ นอกจากนี้ยังขาดความสม่ำเสมอในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน เห็นได้จากการที่ประชาชนส่วนใหญ่จะทราบข่าวต่อเมื่อมีเจ้าหน้าที่ลงมาเตรียมพื้นที่ แต่ในขั้นตอนการวางแผน และการรายงานผลการดำเนินงาน หรือการรายงานความก้าวหน้ายังไม่มีการประชาสัมพันธ์เพียงพอเท่าที่ควร

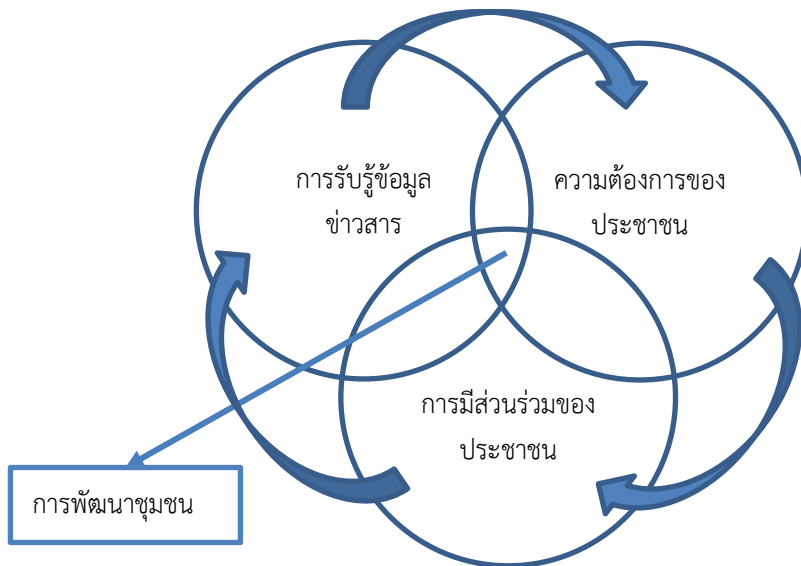
ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า การประชุมและรับฟังความคิดเห็นยังจำกัดเฉพาะบางกลุ่ม ทำให้มีการรับฟังความคิดเห็นไม่ทั่วถึง และยังมีอุปสรรคจากความตระหนักรู้ถึงการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยประชาชนมักคิดว่า “ธุระไม่ใช่” หรือ “เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่เกี่ยวกับตนเอง” รวมถึงการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ไม่นาน ไม่ได้รับการเชิญชวน ไม่สนใจ จึงทำให้ขาดการเข้าไปมีส่วนร่วม

สำหรับด้านความต้องการพัฒนาพื้นที่ของประชาชน กลุ่มตัวอย่างสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น พื้นที่ชุมชนมีจำกัด ทำให้การจัดสรรพื้นที่ทำได้ยาก รวมถึงการก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีขนาดใหญ่ไม่สามารถทำได้เช่นกัน และด้วยความที่ชุมชนตรอกวังหลังเป็นที่เปิด เป็นทั้งตลาด และจุดเชื่อมต่อการคมนาคมขนส่ง ส่งผลให้มีประชาชนนอกพื้นที่ผ่านเข้าออกเป็นจำนวนมาก จึงยากต่อการจัดระเบียบและรักษาความปลอดภัยในชุมชน นอกจากนี้การเป็นตลาดค้าขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหาร ส่งผลให้มีขยะมูลฝอยเป็นจำนวนมาก และการมีพื้นที่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา จึงได้รับผลกระทบจากน้ำขังเสมอเวลาเข้าสู่ฤดูฝน เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้กับความต้องการในการพัฒนาพื้นที่และการมีส่วนร่วมของประชาชน และความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการในการพัฒนาพื้นที่กับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ตามภาพที่ 1) ซึ่งเป็นการสนับสนุนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนได้รับรู้และทราบถึงความต้องการในการพัฒนา และเมื่อประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ดี ย่อมที่จะทราบความต้องการเพื่อพัฒนาพื้นที่ของตนเองได้ ดังนั้นการให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นสิทธิที่บุคคลย่อมได้รับทราบข้อมูลข่าวสารสาธารณะ ที่หน่วยงานของรัฐจะต้องเผยแพร่ให้สาธารณชนได้รับทราบ เหตุผลสำคัญที่ทำให้ประชาชนให้ความสนใจเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลังจากรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

เนื่องมาจากการรับรู้ของประชาชนนั้น จะนำมาซึ่งการแสดงออกถึงความต้องการในการพัฒนาแก้ไข หรือปรับปรุงสิ่งที่เป็นข้อบกพร่อง ได้แก่ ความไม่พึงพอใจ ไม่สะดวกสบาย หรือเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิต หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงทำการสำรวจความต้องการของประชาชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาที่พึงประสงค์ เป็นข้อมูลให้หน่วยงานของรัฐสามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน และโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนได้

ภาพที่ 2 ความเกี่ยวเนื่องกันของการรับรู้ ความต้องการ และการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากภาพที่ 2 แสดงถึงความเกี่ยวเนื่องกันของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความต้องการพัฒนาพื้นที่ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นวงจรต่อเนื่องไป เพราะเมื่อประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้น ยิ่งทำให้ทราบถึงความต้องการในการพัฒนาและเป็นองค์ประกอบเพื่อการตัดสินใจตามความต้องการของประชาชน เป็นแรงผลักดันให้ประชาชนมีความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากการส่งข่าวสารประชาสัมพันธ์ให้เกิดการรับรู้ และการตอบสนองได้ตรงกับความต้องการของประชาชน จึงเป็นกุญแจแห่งความสำเร็จ (Key Success Factors) ของภาครัฐในการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้แบ่งข้อเสนอแนะออกเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนแรกเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ส่วนที่สองเป็นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และส่วนที่สามเป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ และหลังจากดำเนินการแล้วเสร็จ ให้แก่สมาชิกในชุมชนทราบอย่างทั่วถึง ผ่านช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น

1.2 ควรสนับสนุน ส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับการดำเนินงานจากหน่วยงานภาครัฐ

1.3 ควรมีการสนับสนุนการพัฒนาด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ในการประชาสัมพันธ์ ควรดำเนินการผ่านช่องทางออนไลน์ที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย และใช้ประจำ เช่น Facebook Line และ Twitter เป็นต้น

2.2 จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชน หรือตั้งกล่องรับความคิดเห็น เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสะท้อนปัญหาของชุมชนได้

2.3 จัดให้มีอาสาสมัครชุมชนหมุนเวียนกันเข้ามาร่วมรับผิดชอบ และหมุนเวียนกันเป็นตัวแทนในคณะกรรมการชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น

2.4 จัดให้มีการแสดงผลการดำเนินงานและความก้าวหน้าตามแผนพัฒนา เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้เข้ามาตรวจสอบการบริหารงาน และเปิดโอกาสให้มีการซักถามได้

2.5 จัดอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมและพัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการในชุมชน โดยอาจพิจารณาถึงหลักสูตรฝึกอบรมที่เกี่ยวกับผู้ประกอบการ หรือวิชาชีพที่สร้างรายได้ได้

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับงานวิจัยนี้ อาจมีข้อจำกัดบางประการ ทั้งในเรื่องของการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่อยู่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 (สิงหาคม 2563) ซึ่งอาจทำให้ความคิดเห็นของประชาชนกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม มีโอกาสเบี่ยงเบนในบางประเด็นได้ เช่น การให้ความสำคัญเกี่ยวกับสุขภาพและระบบสาธารณสุข เป็นต้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำหรับข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 เพิ่มการศึกษารูปแบบโครงสร้างของชุมชนในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม อาทิ จำนวนประชากรแบบแฝง และคุณลักษณะที่เหมือนหรือแตกต่างกันกับชุมชนใกล้เคียง

3.2 เพิ่มการศึกษาระเบียบการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ การพัฒนาชุมชนที่เป็นอุปสรรคในอดีต โดยเปรียบเทียบ

3.3 ควรศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารหน่วยงานส่วนกลาง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน สมาชิกในชุมชนในด้านการปฏิบัติงาน

3.4 เพิ่มการศึกษาข้อเท็จจริงในเชิงลึก ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนาแบบกลุ่มระหว่างหน่วยงานราชการกับสมาชิกในชุมชน และระหว่างผู้นำชุมชน กรรมการกับสมาชิกในชุมชนเอง

เอกสารอ้างอิง

- เดลินิวส์. (2563). สัมภาษณ์ “ชุมชนตรอกวังหลัง” สอนภาษาผู้ค้าตังนักท่องเที่ยวน. สืบค้น 13 มีนาคม 2563, จาก www.dailynews.co.th/bangkok/759666
- เดโช แสนภักดี. (2546). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของสมาชิกกลุ่มอาชีพ จังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ. ใน เอกสารประกอบการศึกษาดูงานของคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา วันที่ 17 มิถุนายน 2551. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- นิภาพร รัตนปริยานุช. (2556). ความต้องการในการพัฒนาชุมชนของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี (ปัญหาพิเศษปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. (2561, 13 ตุลาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 82. หน้า 1.
- วิรัช สงวนวงษ์วาน. (2546). การจัดการพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: เพียร์สันเอดดูเคชั่น.
- สำนักงานเขตบางกอกน้อย. (2563). ข้อมูลชุมชนในเขตบางกอกน้อยที่จัดตั้งตามระเบียบกรุงเทพมหานคร. สืบค้น 13 มีนาคม 2563. จาก <http://www.bangkok.go.th/bangkoknoi/page/sub/21263/>
- สุจินตรา สะพุ่ม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี (การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การบริการและการท่องเที่ยว). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานโยธา กรุงเทพมหานคร. (2562). สำนักงานโยธา กทม.ลงพื้นที่สำรวจย่านวังหลัง...เพื่อเตรียมปรับปรุงทัศนียภาพให้เห็นถนนคนเดินแห่งใหม่. สืบค้น 21 เมษายน 2563, จาก <http://203.155.220.238/dpw/index.php/yota-news/yota-news-activity/5129-news-activity-1-18-12-62>
- อุทัย ปริญญาสุทธินันท์. (2561). การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Cohen, J.M. & N.T. Uphoff. (1980). "Participation's Place in Rural Develop : Seeking Clarity Through Specificity" *World Development* 8(3) 213 – 235.
- Champoux, J. E. (2006). *Organization Behavior: Integrating, Groups, and Organization*. New York: Thomson/South – Western.
- Mowen, J. C. & Monor, M. (1998). *Consumer Behavior*. 5th ed. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice – Hall.

รูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในจังหวัดนครราชสีมา*

BUDDHIST INTEGRATION MODEL FOR HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT OF
LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS
IN NAKHONRATCHASIMA PROVINCE

เจนยุทธ ทั้งกลาง, บุญทัน ดอกไธสง, สุรพล สุธะพรหม
Janeyoot Tungklang, Boontan Docktaisong, Surapol Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Jane_4650@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา วิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาศักยภาพ โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 470 คน จากบุคลากรส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .996 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า 1. ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity เท่ากับ 13484.878 ($p = .000$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ ค่า KMO มีค่าเท่ากับ .914 2. รูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาศักยภาพที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจาก χ^2 มีค่าเท่ากับ 29.71, df เท่ากับ 19, p – value เท่ากับ .055, GFI มีค่าเท่ากับ .992 , AGFI มีค่าเท่ากับ .944, SRMR มีค่าเท่ากับ .013 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านสมรรถนะ, วิธีการพัฒนาและปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.46, 0.29 และ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านสมรรถนะและวิธีการพัฒนาผ่านตัวแปรปัจจัยแห่งความสำเร็จ โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.12 และ 0.08 ตามลำดับ นอกจากนี้ ตัวแปรปัจจัยแห่งความสำเร็จยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านสมรรถนะและวิธีการพัฒนา โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.75 และ 0.38 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการ; พัฒนาศักยภาพ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* Received July 22, 2021; Revised November 25, 2021; Accepted December 1, 2021

Abstract

This research article had objectives to study causal relationships, analyze and verify the goodness - of - fit of The Buddhist integration model for human capital development. This research was quantitative research. Determine the size of the sample group was 470 persons from Local Administrative Organizations officers in Nakhon Ratchasima Province The tool used for data collection was questionnaire which had the confidence value of 0.996 Data were analyzed using descriptive statistics and analyzed through the linear structural relationship model with the social science program package.

The research findings revealed that: 1. Statistic value of Bartlett's Test of Sphericity with 13484.878 test values ($p = .000$) indicated that statistical significance of 0.01., and KMO had a value of .914 2. The integration Buddhist model for human capital development that developed in consistent with empirical data, based on the $\chi^2 = 29.71$, $df=19$, $p\text{-value}=0.055$, $GFI=0.992$, $AGFI=0.944$, $SRMR=0.013$. Directly influenced by Competency, Development methods and Path of success. The influence sizes were 0.46, 0.29 and 0.21 with statistical significance at the .01 level and indirectly influenced by Competency, Development methods through Path of success variables. The magnitude of influence was 0.12 and 0.08, respectively. The success factor variable was directly influenced by the performance factor and the method of development. The influence sizes were 0.75 and 0.38, respectively, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Buddhist Integrated Approach; Human Capital Development; Local Administrative Organizations

บทนำ

มนุษย์จัดว่าเป็นทุนที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรเนื่องจากมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวในโลกที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์ให้กับองค์กรได้ ประโยชน์ที่มนุษย์สร้างให้กับองค์กรนั้นหาใช่มาจากกำลังกายแต่เพียงอย่างเดียวไม่ สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือกำลังสมองที่มีอยู่ในตัวมนุษย์นั่นเอง (दनัย เทียนพุด, 2553) ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์ภายในอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เรียกกันว่ากระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าภาครัฐ เอกชน องค์กรรัฐวิสาหกิจ ต่างล้วนให้ความสำคัญเรื่องการบริหารคนอันเป็นเรื่องที่ทุกองค์กรไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป

เช่นเดียวกับบรรดาที่ต้องการเชื่อเพลิงในการการขับเคลื่อน องค์การต้องการบุคลากรที่มีความรู้ ความคิดผลงาน เพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ หรือวิสัยทัศน์ขององค์การได้ ดังนั้นทุกองค์การ จึงต้องพึงพิงทุนมนุษย์เพื่อจะทำให้องค์การสามารถประสบความสำเร็จได้ในสภาพเศรษฐกิจ ปัจจุบัน (จิรประภา อัครบวร, 2552) องค์การใดที่สามารถพัฒนาและธำรงไว้ซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและมีคุณสมบัติตามที่องค์การต้องการ องค์การนั้นย่อมมีโอกาสและมี ศักยภาพในการที่จะปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทุกองค์การจึงต้องการ บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และ ทักษะในการปฏิบัติงาน มีความทุ่มเทในการทำงานให้กับ องค์การ อันจะส่งผลให้องค์การ สามารถแข่งขันและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ในองค์การจะมีบุคลากร จำนวนหนึ่งที่มีผลการปฏิบัติงานดี มีความโดดเด่นจากบุคลากรทั่วไป มีความคิดสร้างสรรค์ ใน การทำงานบุคลากรกลุ่มนี้ว่าผู้มีความสามารถสูง (เจษฎา นอคน้อย, 2552) ด้วยเหตุนี้ก็ยังเป็น เหตุทำให้สินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ตลอดจนประสบการณ์ กลายเป็นสิ่งที่มีพลังอำนาจมหาศาล ซึ่งสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็น ความสามารถ ความรู้ ทักษะ ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพย์ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทั้งนั้น รวมเรียกว่าทุนมนุษย์นั่นเอง

ทุนมนุษย์ถือว่าเป็นทรัพยากรทางการบริหารที่มีคุณค่าที่สุดในองค์การ เพราะนอกจาก จะใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์จากทุนมนุษย์แล้ว ทุนมนุษย์ยังสามารถ บริหารจัดการทรัพยากรทางการบริหารอื่น ๆ ได้อีกด้วย องค์การต่าง ๆ จึงพยายามที่จะค้นหา ทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพเข้ามาทำงานรวมถึงพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีอยู่ให้มี ศักยภาพและขีด ความสามารถในการระดับที่องค์การต้องการ (กิริติ ยศยิ่งยง, 2549) ซึ่งหมายถึงคนที่มีความคิด สร้างสรรค์ มีทักษะสูง ทั้งในระดับของส่วนบุคคลและในลักษณะกลุ่มผู้ร่วมงาน ที่มีความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ เพื่อนำมาสร้างศักยภาพในการแข่งขันขององค์การ โดยการแบ่งปันรวมทั้งบูรณา การและการใช้ความรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่และกระบวนการในการดำเนินกิจการที่รวดเร็ว และเชิงรุกโดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความสำเร็จขององค์การ สร้างความความร่วมมือกันร่วมใจกันมีการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้กันในองค์การและระหว่างบุคคลเพื่อต่อยอดความรู้และประสบการณ์ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อการสร้างคุณค่าและการแข่งขันขององค์การ ซึ่งมีการศึกษาจำนวนมากที่พบ ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างความสามารถในการปฏิบัติงานของคนในองค์การกับผลการ ปฏิบัติงานขององค์การ หากองค์การไหนมีทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพมีการพัฒนาขีดความสามารถมาก ก็จะทำให้ให้องค์การนั้นสามารถแข่งขันได้เพิ่มมากขึ้น และเกิดความคุ้มค่าเข้าใจถึงกลไกของ สภาวะแวดล้อมในการดำเนินงานขององค์การและนำองค์การไปสู่การแข่งขันได้ ที่สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ และเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวจะต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาแต่ละคนให้ อย่าง หลากหลาย รวดเร็วอย่างต่อเนื่อง ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ธำรงค์ศักดิ์ คงคาสวัสดิ์, 2550)

ความสำเร็จด้านการบริหารทุนมนุษย์ทำให้เกิดความสำเร็จของส่วนราชการ ข้าราชการ ได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมตามหลักคุณธรรม มีความพร้อมรับผิดชอบในการตัดสินใจด้านการบริหาร ทุนมนุษย์ เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความสำเร็จของส่วนราชการ

เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุด องค์กรจะประสบความสำเร็จ หรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีความรู้ ความสามารถอันจะนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขัน สามารถเพิ่มคุณภาพผลผลิตหรือบริการที่สนองตอบต่อความต้องการของลูกค้า (คีนิงจ อนุโรจน์, 2551) เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจ ลดขั้นตอนการในการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็นเพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถส่งมอบคุณค่าที่ดีขึ้นทั้งผลผลิตและบริการให้แก่ผู้รับบริการ ซึ่งแนวคิดการพัฒนาทุนมนุษย์ของไทย ในปัจจุบันเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ตามแนวทุนนิยม โดยเลียนแบบปรัชญาแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะการนำเอาทฤษฎีการ พัฒนาประเทศให้ทันสมัย มาเป็นตัวแบบของการพัฒนา การนำเอาทฤษฎีภาวะทันสมัยซึ่งใช้ตัวแบบของทุนนิยมในการพัฒนาประเทศมาใช้นั้นมีความจำเป็น เพราะเป็นกระแส หลักในการพัฒนาของโลก ถ้าไทยไม่ยอมก้าวลงไปร่วมในกระแสหลักของทุนนิยมนี้ ก็จะถูกทอดทิ้งให้ล้าหลังและจะเสียเปรียบไม่ สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ไปอีกยาวนานการสร้างความสมดุลในการพัฒนา (พระครูปลัดสมชาย อภวิณโณ(เฮาส์), 2557)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นนั้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับ พุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา เพราะที่ผ่านมามีการศึกษาวิจัยในลักษณะของการเปรียบเทียบการพัฒนาทุนมนุษย์โดยวิธีการแยกตามปัจจัยต่าง ๆ เท่านั้น แต่การศึกษาครั้งนี้จะมีความแตกต่างออกไป โดยมีการนำรูปแบบการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเข้ามาใช้ในการศึกษา และใช้วิธีบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวความคิดทางการพัฒนาทุนมนุษย์ของชาติตะวันตกเพื่อให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาทุนมนุษย์องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดยจะศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดสมรรถนะซึ่งเป็นลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคลากรที่องค์กรต้องการ, แนวคิดในเรื่องวิธีการพัฒนา, แนวคิดในเรื่องปัจจัยแห่งความสำเร็จหรืออิทธิบาท 4 อันเป็นแรงจูงใจของบุคลากรในการที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงและหลักภาวะนา 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ใช้พัฒนาบุคคลตามแนวทางพระพุทธศาสนาว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาหรือไม่ ผลจากการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับโมเดลการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา และหน่วยงานต่าง ๆ สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ อันเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงลึก และการพัฒนาบุคลากรตามรูปแบบเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรได้ต่อไป.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบพุทบูรณาการพัฒนาดูมนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบพุทบูรณาการพัฒนาดูมนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง และนำมาสร้างเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2552)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา โดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดของ Hair และคณะ โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า จำนวน 47 ค่า ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 470 ฉบับ ซึ่งคิดเป็น 10 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ซึ่งมีความเหมาะสมใช้ในการวิเคราะห์ โดยกระจายให้ครอบคลุมและทั่วถึงในกลุ่มประชากร

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 6 ตอน คือตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของ ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านสมรรถนะ ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จ ตอนที่ 4 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการพัฒนา ตอนที่ 5 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาดูมนมนุษย์ แบบสอบถามตอนที่ 1-5 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า และตอนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบได้อย่างอิสระ

การตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง ใช้วิธีการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีของความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 รูป/คน ในการตรวจสอบข้อคำถามและได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ทุกข้อ ซึ่งถือว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีการของครอนบาค (α - coefficient) โดยเครื่องมือการวิจัยได้ค่าของแบบสอบถาม .981 ถือได้ว่ามีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สถิติการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง เพื่อ

วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ตรวจสอบตัวแปรมีความสัมพันธ์เหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน(CFA)ได้ โดยดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ประกอบด้วยค่า χ^2 , χ^2 / df , CFI, GFI, AGFI, RMSEA และ SRMR

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของรูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ ดังนี้

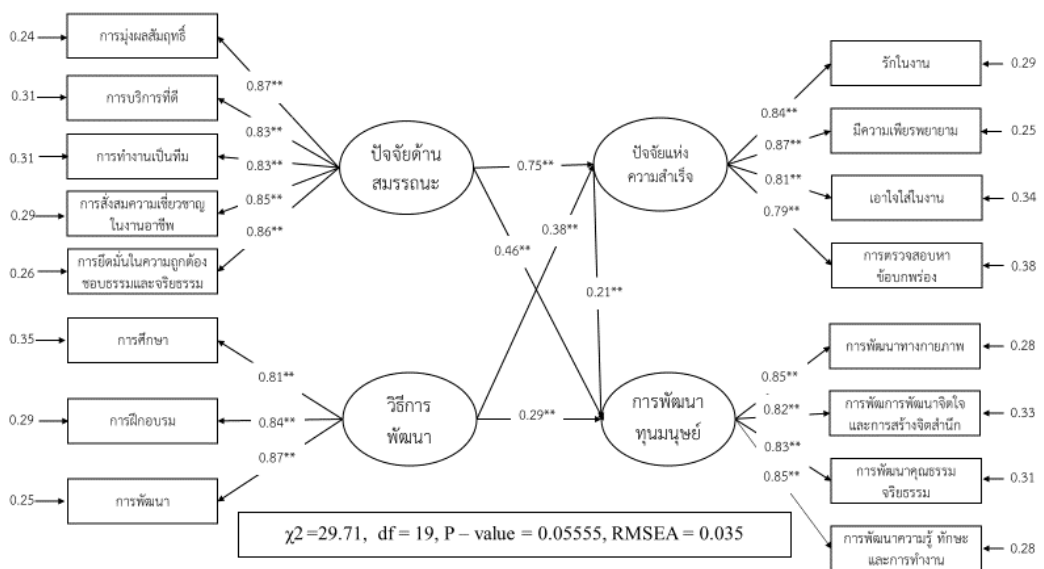
ค่า KMO ค่าเท่ากับ .914 โดยมีค่าเข้าใกล้ 1 และ ค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าสถิติทดสอบเท่ากับ 13484.878 ($p = .000$) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า ตัวแปรในข้อมูลชุดนี้มีความสัมพันธ์กันและมีความเหมาะสม สามารถนำไปวิเคราะห์ในรูปแบบของโมเดลสมการโครงสร้างเพื่อหาความสัมพันธ์ได้

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 16 ตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < .01$) และเป็นความสัมพันธ์ทางบวก แสดงว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของ พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วง .547 ถึง .910 ซึ่งเป็นระดับความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสูงสามารถนำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในรูปแบบของสมการโครงสร้างได้

2. ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของรูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา

ผู้วิจัยได้ปรับโมเดลจากดัชนีตัดแปลงโมเดล พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ χ^2 มีค่าเท่ากับ 29.71, df เท่ากับ 19, $p - value$ เท่ากับ .055, GFI มีค่าเท่ากับ .992, AGFI มีค่าเท่ากับ .944, SRMR มีค่าเท่ากับ .013 และ RMSEA มีค่าเท่ากับ .035 ซึ่งสนับสนุนว่าโมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลจากการปรับ ทำให้ได้โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของรูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีรายละเอียดซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในจังหวัดนครราชสีมา

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายได้ดังนี้

พุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา (HCD) ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านสมรรถนะ (COMP) และวิธีการพัฒนา (METH) และปัจจัยแห่งความสำเร็จ (PATH) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.46, 0.29 และ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากปัจจัยด้านสมรรถนะ (COMP) และวิธีการพัฒนา (METH) ผ่านตัวแปรปัจจัยแห่งความสำเร็จ (PATH) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.12 และ 0.08 ตามลำดับ นอกจากนี้ ตัวแปรปัจจัยแห่งความสำเร็จ (PATH) ยังได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยด้านสมรรถนะ (COMP) และวิธีการพัฒนา (METH) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.75 และ 0.38 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

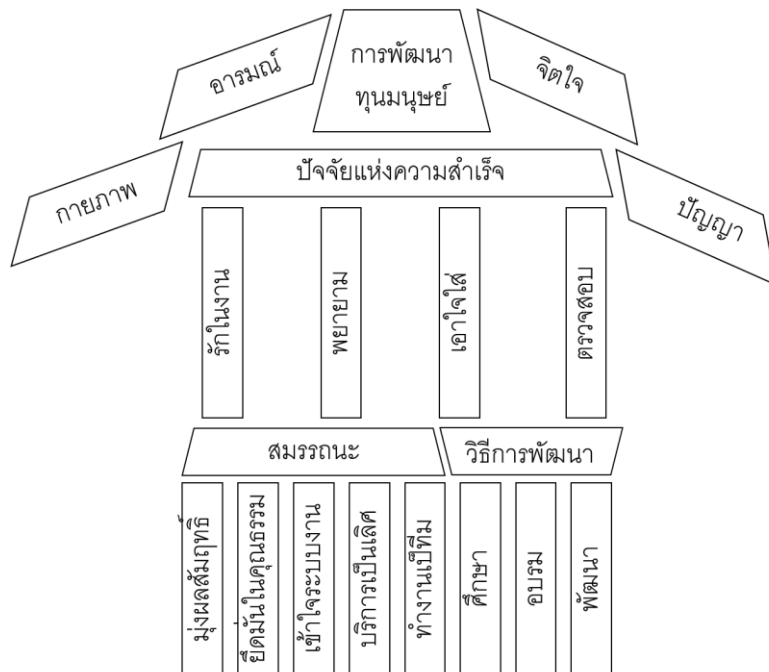
อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการปัจจัยด้านสมรรถนะ (COMP) วิธีการพัฒนา (METH) และปัจจัยแห่งความสำเร็จ (PATH) ที่ส่งผลต่อพุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา (HCD) ผลการวิเคราะห์เชิงประจักษ์ที่ได้สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ปัจจัยด้านสมรรถนะ (COMP) และวิธีการพัฒนา (METH) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา (HCD) ผ่านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (PATH) และมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.996 กล่าวคือสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของพุทธบูรณาการพัฒนาทุนมนุษย์ ได้ร้อยละ 99.60 สอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย สุขตาม (2555) ที่พบว่า

แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรม เป็นแนวคิดที่สามารถผลักดันให้ทุนมนุษย์ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการพิจารณาให้ผู้รับเข้าการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี ตามคุณลักษณะ หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศิริกร ไชยสิทธิ์ และวิสุทธิชัย ไชยสิทธิ์ (2552) ที่พบว่าการสร้างเสริมสมรรถนะได้แก่ด้านการบริการที่ดี, ด้านจริยธรรม, ด้านความร่วมมือร่วมใจ, ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์, ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ มีผลทำให้ประสิทธิผลการทำงานของทุนมนุษย์ขององค์กรมีค่าเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัสศรี จินดารัตนวงศ์ (2553) ที่พบว่า การฝึกอบรม สามารถเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ ตามแนวคิดการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา พินิจ อุไรรักษ์ (2553) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีผลต่อการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และสูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนปกติ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ตามความสนใจของตนเองเพิ่มมากขึ้น มีอิสระในการเลือกรับข้อมูล รู้จักการวางแผนในการการทำงาน ได้รู้จักวิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและรู้จักแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธญาณ โอบอ้อม (2557) ที่พบว่า การฝึกอบรม, การศึกษา และการพัฒนา มีความสามารถในการนำมาบูรณาการกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และก่อให้เกิดศักยภาพของบุคลากร และพัฒนาศักยภาพบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชัย อนันต์เอียร (2556) ที่พบว่า การนำหลักอริยบท 4 มาประยุกต์ใช้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการอบรม การเรียนรู้และทำงานเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐชนันตร์ อยู่สีมารักษ์(2557) ที่พบว่า การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ทำให้บุคลากรเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะ พฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญาที่จะสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ องค์กร ตลอดจนให้บุคลากรตระหนักในคุณค่าของตนเองที่มีต่อองค์กร และการสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรสร้างความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน ช่วยนำพาองค์กรให้สามารถบรรลุเป้าหมายวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เน้นที่องค์ความรู้ด้านวิชาการแบบครบวงจรการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนา เพื่อนำความรู้มาพัฒนาตนเอง และใช้ความรู้ที่ได้มาปรับใช้ในการทำงานต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์องค์ความรู้จากงานวิจัย ได้วางแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย "รูปแบบพุทธบูรณาการพัฒนาศูนย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา" มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 3 ส่วน คือ 2 ฐานราก + 1 ประสานงาน = สู่ 1 เป้าหมาย สามารถอธิบายได้ดังนี้

สองฐานรากได้แก่ สมรรถนะ และวิธีการพัฒนา เป็นพื้นฐานขององค์กร เพราะทุกองค์กรย่อมมุ่งหวังหรือมีความต้องการที่จะให้สมรรถนะในการทำงานขององค์กรตนเองสูงขึ้นและดีขึ้น เป็นที่หนึ่งในการแข่งขัน และเป็นที่ยอมรับในสังคม ซึ่งวิธีที่จะช่วยให้สมรรถนะสูงนั้นก็คือวิธีการพัฒนา สองสิ่งนี้ต้องทำควบคู่กันไป เปรียบเสมือนฐานหรือเสาหลักขององค์กร ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้วประสิทธิภาพย่อมลดลง เช่นเราได้บุคลากรที่เก่งที่ดีและมีคุณภาพก็ต้องมีการพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง เพราะบางครั้งความรู้ใหม่ๆเกิดขึ้น ถ้าเราไม่มีการพัฒนาก็จะเกิดความล้าหลัง หรือล้าสมัย หรือทำงานได้ประสิทธิภาพน้อยลง ดังเราจะเห็นอยู่ทั่วไปในการจัดอบรมพัฒนาบุคลากรบุคลากรขององค์กรต่างๆที่มีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการพัฒนานั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น การศึกษา การอบรม หรือการพัฒนา ขึ้นอยู่กับวิสัยทัศน์และความพร้อมขององค์กรนั้น ๆ

หนึ่งประสานงาน ได้แก่ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (อิทธิบาท 4) จะทำหน้าที่คอยประสานให้การทำงานดีขึ้นเพราะจากงานวิจัยมีข้อค้นพบว่า หากเราทำงานโดยใช้ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (อิทธิบาท 4) มาเป็นตัวประสานจะทำให้งานสำเร็จลุล่วงและมีประสิทธิภาพกว่าการทำงานแบบปกติ เนื่องจากการทำงานตามหลักอิทธิบาท 4 นั้น คือการทำงานด้วยความเต็มใจ ทำงานจากความรัก ซึ่งมีความแตกต่างจากการทำงานโดยการบังคับ คนที่ทำงานที่ตนเองรักย่อมทำให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด คอยตรวจสอบและแก้ไขปัญหาเพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคในการทำงาน ดังนั้น ปัจจัยแห่งความสำเร็จ(อิทธิบาท 4) จึงเป็นตัวประกอบและประสานงานให้เป้าหมายและฐานรากอยู่ร่วมกันได้ เหมือนตัวบ้านและเสาบ้านที่คอยพยุงพื้นที่หลังคาบ้านเอาไว้

หนึ่งเป้าหมาย นั่นก็คือการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เก่งทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น ทางกายภาพ ทางจิตใจ ทางด้านศีลธรรม และสติปัญญาอันจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความประสงค์ที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ หรือนโยบายขององค์กร และทำให้บุคลากรได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุม อันส่งผลให้มีสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางสังคม สุขภาวะทางจิต และสุขภาวะทางปัญญาที่สมบูรณ์ รวมทั้งนำไปสู่การดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข และสามารถสร้างคุณประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติต่อไปได้

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาควรออกนโยบายเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ตามโมเดลที่น่าเสนอ โดยการเน้นการพัฒนาผ่านปัจจัยแห่งความสำเร็จ (อิทธิบาท4) เพราะช่วยให้การพัฒนาทุนมนุษย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมาควรนำหลักปัจจัยแห่งความสำเร็จ (อิทธิบาท4) มาใช้อย่างเป็นรูปธรรมโดยการอบรมให้ความรู้จะให้ความรู้ความชัดเจนยิ่งขึ้นและปฏิบัติงานได้ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะประจำสายงานเพื่อเพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยซ้ำกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดอื่นๆ เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรที่มีผลต่อรูปแบบพฤติกรรมของการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ควรมีการนำโมเดลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปทำวิจัยเชิงทดลองต่อไป เพื่อสนับสนุนว่าโมเดลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถทำให้เกิดพฤติกรรมของการพัฒนาทุนมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จริง

เอกสารอ้างอิง .

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2549) การวางแผนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท มิสเตอร์ ก๊อปปี ประเทศไทย.
- คณิงนิจ อนุโรจน์. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ กองทัพอากาศ (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จรัสศรี จินดารัตนวงศ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียนตาม แนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพล กองทัพอากาศ (ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรประภา อัครบวร. (2552). คุณค่าคนคุณค่างาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เตา 2000
- เจษฎา นอกน้อย. (2552). แนวคิดการบริการทรัพยากรมนุษย์ร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐชนันตร์ อยู่สีมารักษ์. (2557). รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของ สถานศึกษาของ รัฐสังกัดกรุงเทพมหานคร (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดนัย เทียนพุฒ. (2553). ทุนมนุษย์จัดการให้ดีที่สุดเลิศ. กรุงเทพฯ: โครงการฮิวแมนแคปิตอล.
- ธำรงค์ศักดิ์ คงคาสวัสดิ์. (2550). ทุนมนุษย์ การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สมาคม ส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2552). วิจัยและสถิติ: คำถามชวนตอบ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาวิจัยและ จิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระครูปลัดสมชาย อภิวัฒน์ (เฮาลี). (2557). พุทธบูรณาการเพื่อการพัฒนาสมรรถนะองค์การบริหารส่วนตำบล. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา. 8(1), 8-10.
- พินิจ อุไรรักษ์. (2553). ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการวิจัยที่มีต่อการ คิดอย่างมีวิจารณญาณ การใฝ่รู้และเจตคติต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ สาขาวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันชัย สุขตาม. (2555). การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ (รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วีรัชย์ อนันต์เจียร. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย (พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ศิริกร ไชยสิทธิ์ และวิสุทธิชัย ไชยสิทธิ์. (2552). การพัฒนาสมรรถภาพของเจ้าหน้าที่ธุรการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
- สุทธญาณ โอบอ้อม. (2557). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแนวพระพุทธศาสนา (พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร*

THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF SCIENCE LEARNING QUALITY ENHANCEMENT OF
LOWER-SECONDARY STUDENTS IN OPPORTUNITY EXPANSION SCHOOLS UNDER
KAMPHAENGPHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA

ตะวัน เขตคง, สมชัย วงษ์นายะ, เจริญวิญญ์ สมพงษ์ธรรม

Tawan Katkhong, Somchai Wongnaya, Charoenwit Sompongtram

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Kamphaeng Phet Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: pkatkhong@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากลยุทธ์ และประเมินกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 170 คน โดยใช้ตารางกระจายและมอร์แกน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 10 คน จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89 และประเด็นคำถามในสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การร่างตรวจสอบ และประเมินกลยุทธ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่าสภาพการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างชัดเจน ส่วนปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการนิเทศการศึกษา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น คือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 วิสัยทัศน์ 3 พันธกิจ 3 เป้าประสงค์ 3 ประเด็นกลยุทธ์ 9 กลยุทธ์ 17 ตัวชี้วัด และ 34 มาตรการ 3. ผลการประเมินกลยุทธ์ มีความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์ทุกรายการ

คำสำคัญ: กลยุทธ์; คุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์; โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The research article aimed to study the conditions, the problems and the factors related to development and assessment strategy for Science learning quality enhancement of lower-secondary students in opportunity expansion schools, conducted with mixed methods research. The sample group for the quantitative method were administrators, teachers and supervisors; all together in a total of 170 persons by way of Krejcie & Morgan table. For the qualitative method, the key informants were 10 experts purposefully selected. The research instruments were a questionnaire with a reliability value equal to 0.89 and an in-depth interview script to collect data from key informants, to criticize and commend with connoisseurship and to evaluating the strategies. The statistics used for data analysis were percentage, average, and standard deviation (S.D.). The content descriptive interpretation was used to summarize the important data from the key informants.

Findings were found that 1 The states of raising Sciences learning quality which were released by Directors, Teachers, and Supervisors were routine or policies that had guidelines. The problems of the operation were in average level to be educational supervisors. the factors related were in average level to be material resource. Getting the Strategies for Science learning quality enhancement of lower-secondary students in opportunity expansion schools included Vision, 3 Missions, 3 Goals, 3 Strategic issues, 9 Strategies, 17 Measures and 34 Indicators. 3. All strategies tried out in this research were high-degree consistent, suitable, possible, well-qualified for implementation.

Keywords: Strategy; Science Learning Quality; Opportunity Expansion Schools

บทนำ

การพัฒนาวิทยาศาสตร์ในประเทศจะช่วยให้พัฒนาคนในสังคมมีคุณภาพ มีความรู้ สมรรถนะ และทักษะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถรู้เท่าทันและปรับตัวให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มีอาชีพที่มั่นคง สร้างรายได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง กฎเกณฑ์และกติกาใหม่ ๆ และมาตรฐานที่สูงขึ้น โดยเฉพาะในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบ และปัจจัยส่งเสริมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกัน ทั้งในส่วนของการระบบการเรียนการสอน และการพัฒนาทักษะฝีมือที่สอดคล้องกันกับการพัฒนาของคนในแต่ละช่วงวัย การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนของชาติให้สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากล สอดคล้องกับประเทศไทย 4.0 และโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

เมื่อพิจารณาภาวะการณ์ด้านการศึกษาไทย ในช่วงปี 2544-2558 ที่ผ่านมา จากการประเมินผู้เรียนในโครงการ PISA 2000-2015 พบว่า นักเรียนไทยอายุไม่เกิน 15 ปี มีความสามารถในการรู้วิทยาศาสตร์อยู่ในระดับต่ำและมีพัฒนาการต่ำลงทุกปี ซึ่งสอดคล้องกับโครงการการประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านวิทยาศาสตร์ (TIMSS 1999-2015) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ว่ามีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และลดลงจากปีก่อนที่มีการสอบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ในขณะที่การประเมินการพัฒนานักเรียนด้านวิทยาศาสตร์โดยใช้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งพบว่าคะแนนเฉลี่ยหลายปีที่ผ่านมา (2555-2562) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยในวิชาวิทยาศาสตร์ไม่ถึงร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562) นอกจากนั้นยังมีผลการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน ได้แก่ ปัจจัยคุณภาพของครูผู้สอน เทคนิควิธีการสอน และการจัดกระบวนการเรียนรู้ ที่ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ ขาดรูปแบบวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม และขาดครูที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2558) และผลการศึกษาภาวะการขาดแคลนครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กล่าวว่าสาขาวิทยาศาสตร์เป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยที่ขาดแคลนมากที่สุด ขาดครูที่มีคุณภาพ เช่น ครูสอนไม่ตรงวุฒิหรือบางโรงเรียนให้ครูที่จบสาขาอื่นไปสอนวิทยาศาสตร์ ทำให้นักเรียนไม่ได้ความรู้เต็มที่

จากรายงานข้อมูลดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นชัดเจนว่าการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นระดับนานาชาติ ระดับประเทศ ระดับสังกัด และระดับเขตพื้นที่ รวมถึงปัญหาจากครูผู้สอน ภาระงานของครู วัสดุสื่ออุปกรณ์ สิ่งเหล่านี้ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนขาดการพัฒนาคุณภาพที่มีประสิทธิภาพโดยเฉพาะโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาที่เป็นโรงเรียนขยายโอกาส จะถูกละเลยในการแก้ไขปัญหาด้านคุณภาพวิทยาศาสตร์และขาดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์นั้นต้องมีหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง มาร่วมวางแผนกำหนดทิศทางการดำเนินงาน สร้างความสอดคล้องของการปฏิบัติงานให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง มีการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม สามารถพัฒนาศักยภาพขีดความสามารถและเพิ่มประสิทธิภาพในการแข่งขัน กลยุทธ์จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้นได้

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนา กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เพื่อให้เป็นต้นแบบความร่วมมือร่วมใจของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร
3. เพื่อประเมินกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ได้แก่ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 80 คน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ 80 คน และศึกษานิเทศก์ 10 คน รวมจำนวน 170 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ผู้บริหารและครูได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้เกณฑ์เขตพื้นที่ อำเภอ และตำแหน่ง ที่อยู่ในโรงเรียนขยายโอกาสที่มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการทดสอบ O-NET ในวิชาวิทยาศาสตร์ ในปีการศึกษา 2560 – 2561 ค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ และสูงสุดระดับเขตพื้นที่ ติดต่อกัน 2 ปี สำหรับศึกษานิเทศก์คัดเลือกจากศึกษานิเทศก์ที่เป็นหัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ หรือมีประสบการณ์ ไม่น้อยกว่า 5 ปี

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ วุฒิการศึกษา วิชาเอก ประสบการณ์ทำงาน ตอนที่ 2 สภาพในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เป็นแบบกำหนดคำตอบให้เลือก แยกสอบถามสภาพ ครูผู้สอน สภาพผู้บริหารโรงเรียน และสภาพศึกษานิเทศก์ ตอนที่ 3 ปัญหาในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และตอนที่ 4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง จะให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) และแบบปลายเปิด การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามคือ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาหลักการสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถาม เสนอต่อประธานและกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้อง ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหา นำผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามมาคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่น 0.89 และจัดสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน เพื่อตรวจสอบ ยืนยัน และให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามและซองเปล่าติดแสตมป์ จำหน่ายของถึงผู้วิจัยไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง รวบรวมแบบสอบถามที่ส่งคืนมาด้วยตนเองและได้จากทางไปรษณีย์

วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) ศึกษาแนวทางในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนขยายโอกาสที่ประสบผลสำเร็จ 3 โรงเรียน โดยการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เนื้อหา และการสัมภาษณ์ จากผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน วิทยาศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2551) และยกร่างกลยุทธ์ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน 10 คน ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 10 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน รวมจำนวน 22 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยให้ผู้เข้าร่วมการประชุมร่วมกันสรุปแนวทางการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และการทำ SWOT Matrix ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยส่งแบบประเมินค่าน้ำหนักให้ผู้เข้าร่วมการประชุมปฏิบัติการ จำนวน 20 คน ประเมินค่าน้ำหนัก ความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก และ ระดับการส่งผลต่อการดำเนินงานการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แล้วนำมาคำนวณหาค่า

คะแนนจริง เพื่อจัดลำดับความสำคัญของ จุดแข็ง/จุดอ่อน และโอกาส/ภาวะคุกคาม ยกร่างกลยุทธ์ 3) การตรวจสอบกลยุทธ์ โดยการจัดสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้บริหาร 2 คน ศึกษานิเทศก์ 2 คน ครูผู้สอน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรในมหาวิทยาลัยที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก 4 คน รวมจำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลจากการตรวจสอบ วิพากษ์ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาสรุปเป็นกลยุทธ์

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินกลยุทธ์ ด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยใช้แบบสอบถามกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คน ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา 5 คน ศึกษานิเทศก์ 5 คน อาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก 7 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 การประเมินด้านความสอดคล้อง ของกลยุทธ์ ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการของกลยุทธ์ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน(บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ มีความสอดคล้อง / ความเหมาะสม / ความเป็นไปได้ / ความเป็นประโยชน์ ระดับมาก-มากที่สุด หรือมีค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ไม่เกิน 1.00

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ผลการศึกษามีดังนี้

1.1 สภาพการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร สภาพที่ดำเนินการมาก คือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาตนเองในเรื่องการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างต่อเนื่อง ครูจัดทำกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถามและสร้างสมมติฐานนำไปสู่การออกแบบและสร้างเครื่องมือเพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง ศึกษานิเทศก์ให้คำปรึกษา แนะนำ สาธิต สืบค้นแบบวิทยาศาสตร์ และเครื่องมือเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาแก่โรงเรียน

1.2 ปัญหาการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ปัญหาที่พบมากคือ ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อนำข้อมูลมา

ประกอบการตัดสินใจในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ ไม่ชัดเจน ครูศึกษาเนื้อหารายละเอียดในวิชาที่สอนน้อย ทำให้ขาดเทคนิคการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนอย่างมีคุณภาพ จำนวน ศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอในกระบวนการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ ศึกษานิเทศก์ใช้กระบวนการนิเทศแบบพื้เลี้ยงไม่ต่อเนื่อง

1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก

ตารางที่ 1 ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพ การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านผู้บริหาร	3.73	0.74	มาก
ด้านบุคลากร	3.91	0.74	มาก
ด้านงบประมาณ	3.25	0.76	ปานกลาง
ด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่	3.97	0.83	มาก
ด้านการบริหารจัดการ	3.45	0.79	ปานกลาง
ภาพรวม	3.66	0.77	มาก

ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียน ระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.77) ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ ($\bar{X} = 3.97$) โรงเรียนมีความพร้อมของสถานที่ และความพร้อมของแหล่งสืบค้นข้อมูล รองลงมา ได้แก่ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.91$) ครูผู้สอน วิทยาศาสตร์เข้ารับการอบรมพัฒนาตนเอง และเข้าร่วมกิจกรรมวิชาการของครูและบุคลากร ทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.25$) เงินงบประมาณในด้านการพัฒนาการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนในโรงเรียนมีจำนวน ไม่เพียงพอ

ตารางที่ 2 ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	รวม		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด	3.91	0.83	มาก
2. ด้านเศรษฐกิจ	3.17	0.84	ปานกลาง
3. ด้านเทคโนโลยี	3.54	0.84	มาก
4. ด้านสังคมและวัฒนธรรม	3.28	0.95	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.48	0.87	ปานกลาง

ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.87) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด ($\bar{X} = 3.91$) จะส่งเสริมสนับสนุนและ พัฒนาการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนที่ชัดเจน รองลงมา ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.54$) ได้รับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จากระบบอินเทอร์เน็ตของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.17$) สภาพเศรษฐกิจที่ผันผวนทำให้การสนับสนุนเงินงบประมาณของหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนไม่เพียงพอและไม่ต่อเนื่อง

2. ผลการพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผู้เชี่ยวชาญกลยุทธ์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำร่างกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์ : คุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของผู้เรียนในโรงเรียนขยายโอกาสได้ตามมาตรฐานการศึกษา

- พันธกิจ**
1. ส่งเสริมการบริหารการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
 2. พัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
 3. พัฒนาระบบการการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน

เป้าประสงค์

1. โรงเรียนบริหารการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบมีส่วนร่วม
2. จัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. กระบวนการนิเทศ การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐาน

ประเด็นกลยุทธ์

1. การพัฒนาคุณภาพการบริหารการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบมีส่วนร่วม
2. การเร่งรัดและพัฒนาครูให้จัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามมาตรฐานการศึกษา

3. การพัฒนากระบวนการนิเทศ ให้เกิดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จากการปฏิบัติ

กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาแผนการบริหารร่วมกับภาคีเครือข่าย

กลยุทธ์ที่ 2 มุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

กลยุทธ์ที่ 3 สร้างการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารจัดการในการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

กลยุทธ์ที่ 4 เพิ่มขีดความรู้ ความสามารถ /ทักษะและสมรรถนะของครูในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กลยุทธ์ที่ 5 ส่งเสริมการผลิตสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

กลยุทธ์ที่ 6 ส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 7 พัฒนาระบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21

กลยุทธ์ที่ 8 พัฒนาระบบการนิเทศ ติดตามการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กลยุทธ์ที่ 9 ส่งเสริมกระบวนการนิเทศ ติดตามการเรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง

3. การประเมินกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร

ผลจากการประเมินกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ในภาพรวมการประเมินองค์ประกอบต่างๆของกลยุทธ์ทุกรายการมีความสอดคล้องในระดับมากที่สุด ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และความเป็นประโยชน์ของกลยุทธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมิน แสดงว่า กลยุทธ์ที่มีความสอดคล้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ผ่านเกณฑ์ทุกรายการ

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร มีประเด็นในการอภิปรายผล ดังนี้

สภาพ ปัญหา และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวมพบว่า

1) สภาพ ผู้บริหารมีการมอบหมายงานในโรงเรียนอย่างชัดเจน ส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองในเรื่องการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ผู้บริหารมีบทบาทหน้าที่ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน การมอบหมายงานให้ครูรับผิดชอบตามความรู้ ความสามารถและความสนใจ และส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเอง เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยพัฒนาสถานศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธีระรุญเจริญ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า งานด้านการศึกษา มีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารมีอาชีพจึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบความสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ สภาพครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนฝึกตั้งคำถาม และสร้างสมมติฐานนำไปสู่การออกแบบและสร้างเครื่องมือเพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจาก ครูผู้สอนจบสาขาวิทยาศาสตร์มาโดยตรง ทำให้มีเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ฝึกทักษะและเทคนิคในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจถึงวิธีการได้มาซึ่งความรู้วิทยาศาสตร์ได้มากขึ้น สอดคล้องกับ กาญจนา มหาลี และชาติรี ฝ่ายคำตา (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์เพื่อทำให้ผู้เรียนเป็น “ผู้รู้วิทยาศาสตร์” (Science Literate Person) นั้น มิได้หมายถึงเพียงแค่การสอนให้รู้จำหรือเข้าใจเนื้อหาของกฎและทฤษฎีต่าง ๆ ที่นักวิทยาศาสตร์ในอดีตได้เคยศึกษาไว้แล้วเพียงอย่างเดียว หากแต่การรู้วิทยาศาสตร์ยัง หมายถึงความเข้าใจในวิธีการของการได้มาซึ่งความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเข้าใจธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ด้วย และสภาพศึกษานิเทศก์มีการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนโดยศึกษา ค้นคว้า เทคนิค วิธีการสื่อและเครื่องมือการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวบรวม วิเคราะห์ และเผยแพร่อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องจาก การปฏิรูปการศึกษาได้มีการกระจายอำนาจ ที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่คุณภาพของผู้เรียน ซึ่งกระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอน โดยมีศึกษานิเทศก์เป็นกำลังสำคัญ ในการสนับสนุนความสามารถให้ครูและผู้บริหารสถานศึกษา ให้เกิดความรู้ ความตระหนัก และมีทักษะในการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนการสอน เป็นอย่างดี ศึกษานิเทศก์จึงต้องมีการพัฒนางานนิเทศของตนเองให้มีประสิทธิภาพให้สูงขึ้น ดังที่ เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์ (2547) กล่าวว่า “ศึกษานิเทศก์มีความสำคัญยิ่งต่อการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการในการปฏิรูปการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้แก่

ครู อาจารย์ คณาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา รวมไปถึงผู้เรียนที่จะก้าวไปสู่มาตรฐานการศึกษาในระดับสากลในอนาคต”

2) ปัญหาการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส พบว่า ผู้บริหารมีการวิเคราะห์พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ไม่ชัดเจน ทั้งนี้อาจเกิดจาก ผู้บริหารโรงเรียนได้มอบหมายงานในหน้าที่และรับผิดชอบภารกิจตามขอบข่ายการบริหารและจัดการสถานศึกษา ให้ข้าราชการครูอย่างชัดเจนมีการแบ่งงานให้ครูร่วมกันรับผิดชอบในแต่ละฝ่าย งานพัฒนาหลักสูตรก็เช่นกันมอบหมายให้ฝ่ายวิชาการรับผิดชอบ ผู้บริหารจึงอาจยังไม่เข้าใจในการวิเคราะห์หลักสูตรในแต่ละรายวิชาดีพอ ครูศึกษาเนื้อหารายละเอียดในวิชาที่สอนน้อย ทำให้ขาดเทคนิคการจัดการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจาก ครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสไม่ได้สอนวิทยาศาสตร์เพียงวิชาเดียว แต่สอนหลายวิชา จึง อีกทั้งภาระงานในโรงเรียนมีมาก จำนวนครูมีน้อย จึงมีเวลาศึกษาเนื้อหาวิทยาศาสตร์น้อยลง สอดคล้องกับ ภมรศรี แดงชัย (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการทำหน้าที่ครู มี 6 ปัญหาหลัก ประกอบด้วย 1.ภาระหนักนอกเหนือจากการสอน 2.จำนวนครูไม่เพียงพอ สอนไม่ตรงกับวุฒิ 3.ขาดทักษะด้านไอซีที 4.ครูรุ่นใหม่ขาดจิตวิญญาณ ขณะที่ครูเก่าไม่ปรับตัว 5.ครูสอนหนักส่งผลให้เด็กเรียนมากขึ้น และ 6.ขาดอิสระในการจัดการเรียนการสอน

3) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ที่เกี่ยวข้องมากคือ ด้านวัสดุอุปกรณ์ สถานที่ มีค่าเฉลี่ย 3.97 อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากโรงเรียนขยายโอกาสส่วนใหญ่มักเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง ซึ่งยังคงมีความแตกต่างด้านทรัพยากรในโรงเรียน การได้รับจัดสรรงบประมาณจัดสรรจึงไม่เพียงพอในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ซึ่งมีอายุการใช้งานนาน และเกิดการชำรุด สอดคล้องกับ อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ (2562) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กมักได้งบประมาณตามจำนวนรายหัวของนักเรียนเมื่อจำนวนนักเรียนน้อยงบประมาณที่ได้รับก็น้อยตามไปด้วย ทำให้ขาดแคลนครุภัณฑ์และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็น ส่วนปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องมาก พบว่า ด้านนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานต้นสังกัด มีค่าเฉลี่ย 3.91 อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่ นโยบายของหน่วยงานต่างๆจะกล่าวถึง การยกระดับคุณภาพการศึกษา คุณภาพผู้เรียน จึงเป็นโอกาสที่สถานศึกษาจะพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และมีโอกาสได้รับการจัดสรรงบประมาณ จัดสรรครู และสื่อการเรียนการสอน เพื่อจะนำมาพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนากลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร จากผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของ

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากำแพงเพชร มี 9 กลยุทธ์ 17 ตัวชี้วัด 34 มาตรการ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่า กลยุทธ์ ที่ได้พัฒนามาจากโอกาส และอุปสรรค ที่พบเจอในสถานศึกษา ครอบคลุมทั้งด้านผู้บริหาร ครูผู้สอน และด้านการนิเทศการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ (2552) ลักษณะกลยุทธ์ที่ดีนั้น ต้องเป็น เป้าหมายที่กำหนดขึ้นในกลยุทธ์อยู่ในระดับที่บรรลุถึงได้ นโยบายตลอดจนวิถีทางในทางปฏิบัติซึ่งกำหนดไว้ในกลยุทธ์นั้นครอบคลุมทุก ๆ เป้าหมาย และเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องและสนับสนุนซึ่งกันและกัน กลยุทธ์ที่พัฒนาได้ใช้ประโยชน์จาก “โอกาส” และ กลยุทธ์ที่พัฒนาได้กำหนดขึ้นเหมาะสมกับการปรับตัวปรับความเสี่ยงหรือ อุปสรรคภายนอก

3. การประเมินกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ผลการประเมิน พบว่า วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ประเด็นกลยุทธ์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด และมาตรการ มีผลการประเมิน ความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ และ ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ผลการประเมินเป็นเช่นนี้ เนื่องจาก กลยุทธ์ ที่พัฒนาขึ้น มีการพัฒนากลยุทธ์ที่ถูกต้องตามขั้นตอน ตามกระบวนการพัฒนากลยุทธ์ เริ่มต้น จากใช้แบบสอบถามศึกษาสภาพปัญหา และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในภายนอก สรุป ภาพรวมของการวิเคราะห์ปัจจัยภายในภายนอก สรุปผลวิเคราะห์ SWOT สนทนากลุ่ม ประชุม เชิงปฏิบัติการ สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ยกร่าง และตรวจสอบกลยุทธ์ และประเมินกลยุทธ์ จาก ผู้เชี่ยวชาญด้านกลยุทธ์ จนได้กลยุทธ์ที่มีความเหมาะสม ทำให้เห็นแนวทางของกลยุทธ์ที่จะนำไป พัฒนา ในการกำหนดกลยุทธ์และทิศทางในการพัฒนา และวางแผนใช้ทรัพยากร นำไปสู่การ ปฏิบัติได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

กลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ประกอบด้วย 9 กลยุทธ์ 17 ตัวชี้วัด และ 34 มาตรการ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาต่างๆ ควรนำกลยุทธ์การยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร ไปสู่การสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้ยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ ดังนี้

2.1 กลยุทธ์ที่ได้เป็นกลยุทธ์ระดับหน้าที่ (functional Strategy) นำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ให้มีคุณภาพตามหลักสูตรได้

2.2 ควรกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.3 ควรพิจารณาเลือกมาตรการที่มีความสอดคล้องกับบริบท และควรเพิ่มเติมรายละเอียดของเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อสะดวกในการควบคุม กำกับ ติดตาม และประเมินผล

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสาระภูมิศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กาญจนา มหาลี และชาตรี ฝ่ายคำตา. (2553). ความเข้าใจธรรมชาติวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารสงขลานครินทร์ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 16(5), 795-809.

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์. (2547). *การนิเทศเพื่อปฏิรูปการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2551). *การบริหารผลงานเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แอล. ที. เพรส.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ภมรศรี แดงชัย. (2556). *กะเทาะอุปสรรคครูไทย*. สืบค้นจาก 1 ตุลาคม 2561, จาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/570>.

เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ และคณะ. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์ Strategic Management*. กรุงเทพฯ: ถึงทรัพย์.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *สรุปผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2564, จาก <http://www.niets.or.th>

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). รายงานผลการศึกษา สถานภาพการผลิตและ
พัฒนาครู ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: บริษัท พรินทวามกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับ
ที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙. สืบค้น 14 มีนาคม ๒๕๖๒, จาก
<https://shorturl.asia/QeJo1>
- อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ. (2562). โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ปัญหาใหญ่ของการศึกษาไทย.
วารสารสถาบันวิจัยพินิตธรรม, 6(2), (98).
- Krejcie R.V., & Morgan D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้
นโยบาย
ข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

DEVELOPING POLICY PROPOSALS FOR ENHANCING THE CAPACITY OF
LEARNING MANAGERS TOWARDS DIGITAL CIVIL SERVANT POLICIES
OF THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

พัชรกัญญ์ เมธาอัศกรเกียรติ, ธีระวัฒน์ จันทัก, พัทักษ์ ศิริวงศ์

Patcharakan Medhaakkharakiat, Thirawat Chantak, Phitak Siri Wong

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

Corresponding Author E-mail: aud.patcharakan@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้ นโยบายข้าราชการดิจิทัล และ 2) พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของการเสริมสร้างสมรรถนะ มี 2 ขั้นตอน คือ 1) การตรวจสอบความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง ด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม จำนวน 17 คน และ 2) การหาฉันทมติจากผู้บริหารระดับนโยบายด้านการศึกษา จำนวน 5 คน โดยใช้หลักค่าสัมประสิทธิ์แคปปาของโคเฮนและการปรึกษาหารือสาธารณะ

ผลการวิจัยพบว่า 1) โปรแกรมซึ่งประกอบด้วย กรอบแนวทางการพัฒนา PAME Model กระบวนการพัฒนา AUD Proces และกลไกการพัฒนา DIGIT Technic มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง และ 2) โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้เชิงนโยบาย ซึ่งทุกฝ่ายมีความเห็นพ้องต้องกันอยู่ในระดับ 0.647 โดยมีข้อเสนอเชิงนโยบายภายใต้หัวข้อคุณค่า ได้แก่ 1) ต้นทาง คือ การพัฒนาผู้นำและต้นแบบ ด้วยแผนพัฒนารายบุคคลสู่ความเป็นเลิศ ภายใต้เป้าหมายการเติบโต 2) กลางทาง คือ การสร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้ให้มีความสมดุล ทำลาย และกระตุ้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 3) ปลายทาง คือ การยกระดับขีดสมรรถนะองค์การแห่งการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม

คำสำคัญ: ผู้จัดการเรียนรู้, ข้าราชการดิจิทัล, สมรรถนะ

Abstract

The research objectives were to develop: 1. Program to establish leaning managers competency toward digital civil servant policies and 2. Policy recommendations regarding the establishment of leaning managers' competency. The research processes were conducted in 2 stages: 1) checked the feasibility of implementing the proposed program to establish leaning managers' competency using a focus group discussion with 17 experts and 2) found an agreement among five education administrators using Cohen's Kappa Coefficient.

Findings were found that experts agreed that established program were feasible and practical. The program comprised PAM model, AUD process, and DIGIT technique. Moreover, it was appropriate and feasible in term of policy implementation with the interrater reliability of 0.647 The policies to develop the leaning managers' competency was proposed in form of the value chain. The beginning of the value chain is the development of leaders and role models using a personal development plan for excellence and career growth. The middle of the value chain was the creation of the leaning ecology that was balancing, challenging, and developing continuously. The end of the chain was the enhancement of learning organization to innovate organization.

Keywords: learning manager, digital civil servant, competency

บทนำ

โลกในปัจจุบันอยู่ในยุคที่เรียกว่า Digital Darwinism ซึ่งหมายถึงยุคที่เทคโนโลยีต่าง ๆ ถูกพัฒนาขึ้นรวดเร็วส่งผลให้องค์กรในระดับต่าง ๆ ไม่สามารถปรับตัวตามได้อย่างเท่าทัน หรือเรียกว่า Disruptive Technology โดยได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในสังคมและเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้องค์กรแบบเดิม ๆ ที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต้องปิดตัวไป (Wu et al., 2018) ซึ่งแสดงถึงความจำเป็นในการต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงให้ได้อย่างรวดเร็วในทุกๆ มิติ นับตั้งแต่รากฐานกระบวนการทำงาน การสร้างสรรค์ วัฒนธรรมองค์กร และการกำหนดเป้าหมายการเติบโตในอนาคต (Vakili & Kaplan, 2020) โดยสะท้อนภาพได้ชัดเจนจากรายงาน World Competitiveness Yearbook 2019 ที่แสดงถึงมิติในการเปลี่ยนแปลงพัฒนา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและความอยู่รอดสำหรับโลกยุคดิจิทัลของประเทศต่างๆ ทั่วโลก (Ceipek et al., 2019) สอดคล้องกับแนวคิดของ Attewell (1992) ที่ได้กล่าวถึงปัจจัยที่การเปลี่ยนแปลงองค์กรให้มีการพัฒนา ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้าง (Structure) เกี่ยวกับการออกแบบโครงสร้างขององค์กร ปัจจัยด้านเทคโนโลยี (Technology) เกี่ยวข้องกับการออกแบบ

รูปแบบหรือกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม และปัจจัยด้านคน (People) เกี่ยวข้องกับทัศนคติ การรับรู้ ความคาดหวังของบุคลากร กล่าวได้ว่าสิ่งจำเป็นคือการพลิกโฉมหน้าปรับเปลี่ยนองค์การที่เข้าสู่ยุคแห่งเทคโนโลยีให้กลายเป็น Digital Organization อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น (Arena, et al., 2017)

สำหรับในส่วนของประเทศไทยและหน่วยงานภายในประเทศ โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องปรับตัวภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้เทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2562) รวมทั้งวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ก็ได้มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากกำลังคนทักษะต่ำและภาครัฐที่ล้าสมัย ไปสู่กำลังคนและภาครัฐที่มีสมรรถนะสูง เพื่อเอื้อต่อการเปลี่ยนผ่านประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืนเช่นกัน ซึ่งแนวทางให้หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนา ดังประเด็นยุทธศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย บุคลากรเป็นมืออาชีพ และมุ่งสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบราชการ เพิ่มผลผลิตในการปฏิบัติราชการ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559)

การก้าวเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัลดังกล่าว จึงเป็นความท้าทายใหม่ของการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐภายใต้ระบบราชการ 4.0 ซึ่งต้องมีการกำหนดมาตรฐานของบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐที่เหมาะสม ผสมผสานกับการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ สร้างการเรียนรู้และสมรรถนะของบุคลากรภาครัฐโดยยึดหลักธรรมาภิบาลในการทำงาน (Vakili & Sarah, 2020) กล่าวคือบุคลากรภาครัฐต้องก้าวผ่านการเป็นข้าราชการไปสู่การเป็น “นักจัดการเรียนรู้” คือ การเป็นผู้นำในการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพ มีระดับขีดความสามารถที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมของหน่วยงานได้อย่างต่อเนื่อง (Choi & Chang, 2009) โดยเมื่อพิจารณาในภาคการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ พบว่าสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งมั่นให้เป็น “การศึกษาขั้นพื้นฐานวิถีใหม่ วิถีคุณภาพ” โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรยุคใหม่ให้มีสมรรถนะที่เหมาะสม มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ได้ดี มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีการพัฒนาตนเองทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีจิตวิญญาณของการเป็นข้าราชการที่ดี รวมถึงด้านประสิทธิภาพที่มุ่งเน้นพัฒนาระบบบริหารจัดการ มีนวัตกรรมเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนงานบนฐานข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

ดังนั้นในประเด็นนักจัดการเรียนรู้โดยมีข้าราชการสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นบุคลากรที่สำคัญในการขับเคลื่อนงาน จึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะที่สามารถปรับวิธีการปฏิบัติงานและการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย รวมถึงต้องมีความรับผิดชอบต่อผลผลิตและผลลัพธ์จากการปฏิบัติงานได้ (สำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ, 2564) แต่ทั้งนี้จากการศึกษาสภาพจริง พบว่า บุคลากรไม่ได้มีการแสดงออกถึงสมรรถนะการเป็นนักจัดการการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน (พัชรกัญญ์ เมธาอัศรเกียรติ และ ประสพชัย พสุนนท์, 2561) กล่าวคือ บุคลากรยังไม่สามารถสร้างผลงานในระดับที่จะช่วยเพิ่มพูนขีดสมรรถนะของหน่วยงานได้ ประสิทธิภาพของงานส่วนมากเกิดจากผู้ปฏิบัติราชการมาเป็นเวลานาน มีความรู้ความเชี่ยวชาญ รวมถึงมีตำแหน่งงานระดับสูงของหน่วยงาน ซึ่งมีจำนวนน้อย (วสันต์ สุทธาวาส และ ประสพชัย พสุนนท์, 2558) จึงสะท้อนให้เห็นว่าการสั่งสมประสบการณ์เพียงอย่างเดียวต้องใช้เวลานาน ไม่เพียงพอต่อการยกระดับและสร้างสรรค์คุณค่าขึ้นในองค์กรได้ ต้องมีองค์ประกอบในด้านอื่น ๆ รวมถึงกระบวนการที่ทรงประสิทธิภาพเข้ามาเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากร (วสันต์ สุทธาวาส และคณะ, 2559) เพื่อมุ่งสู่การเป็นนักจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับนโยบายข้าราชการดิจิทัลและองค์การดิจิทัลได้ ดังนั้น เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาตามเป้าประสงค์ของประเทศให้ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยมุ่งหวังให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาขีดสมรรถนะของบุคลากรขององค์การทางการศึกษาและองค์การภาครัฐของประเทศไทย ถือเป็น การสร้างความเข้มแข็งด้านทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และตอบสนองต่อเป้าหมายในการพัฒนาประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของการเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

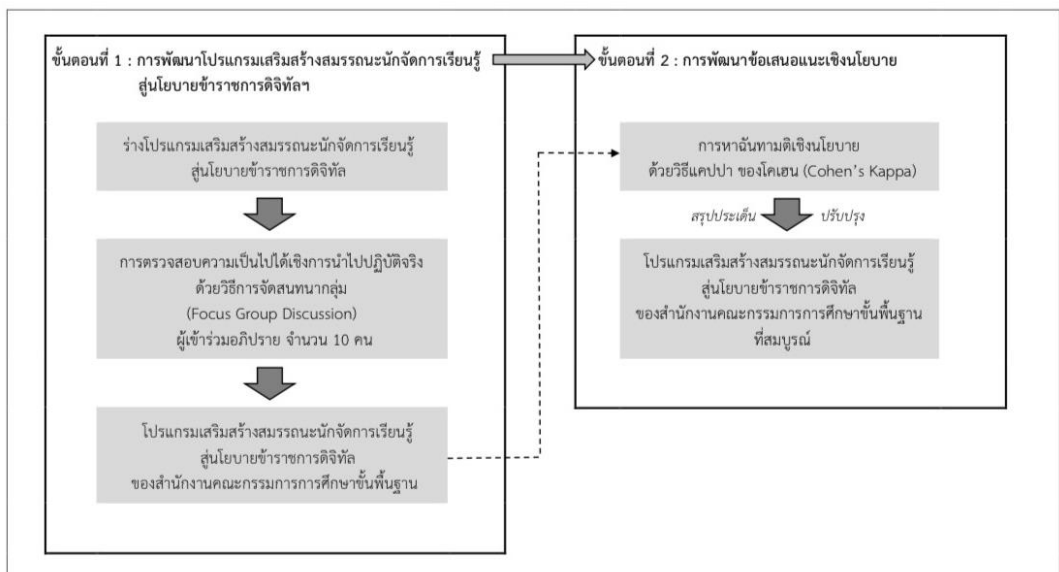
ผู้วิจัยได้จัดทำงานวิจัยโดยมีลักษณะเป็นงานวิจัยและพัฒนาแบบผสมผสานด้วยวิธีกำหนดขั้นตอนในการวิจัย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการตรวจสอบความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง ด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยใช้แบบแผนการเลือกผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง ที่เป็นผู้บริหารการศึกษาและนักวิชาการศึกษาที่มี

บทบาทความรับผิดชอบและประสบการณ์ในระดับสูง ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส่วนกลาง) กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 กลุ่ม กำหนดขนาดของกลุ่มสมาชิกไว้จำนวน 17 คน โดยมีประเด็นการสนทนากลุ่มครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ การรับรองความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริงของโปรแกรม จุดเด่นและจุดอ่อนของโปรแกรม และข้อเสนอแนะอื่น ๆ จากนั้นนำผลที่ได้ไปสู่การปรับปรุงโปรแกรม โดยผู้วิจัยจะนำประเด็นหลักตามตารางการขึ้นรูปโปรแกรม ประกอบกับร่างรายละเอียดของโปรแกรม พร้อมทั้งกิจกรรมการฝึกอบรมของโปรแกรม เพื่อรับฟังทัศนะ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วม และหลังจากการพัฒนาโปรแกรมเสร็จแล้ว

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของการเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเชิญผู้บริหารระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารจัดการการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส่วนกลาง) กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 5 คน ร่วมกันพิจารณาประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ในเชิงนโยบายของโปรแกรมและการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในเชิงนโยบายของโปรแกรม ด้วยการหาฉันทมติจากผู้บริหารระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องในด้านการบริหารจัดการการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ จำนวน 5 คน โดยใช้หลักค่าสัมประสิทธิ์แคปปา ของโคเฮน (Cohen's Kappa) โดยมีระเบียบวิธีวัดความเห็นพ้องต้องกัน และตอนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายของการเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการปรึกษาหารือสาธารณะ (Public Consultation) โดยวิธีการเสวนาแบบโต๊ะกลม (Roundtable Discussions) ของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นนักจัดการเรียนรู้ โดยผลดังกล่าวผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมและเอกสารประกอบโปรแกรมให้มีความสมบูรณ์ เพื่อการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ (Implementation) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากในช่วงของการดำเนินการวิจัยเป็นช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยทุกขั้นตอนภายใต้มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ฉบับที่ 24 และฉบับที่ 25 (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) อย่างเคร่งครัด ดังนั้น ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยตามแนวทางวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) คือ ดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต (Internet) ด้วยระบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting โดยแจ้งวิธีการอภิปรายกลุ่มและนัดวันและเวลา แก่ผู้ให้ข้อมูลหลักรับทราบก่อนการอภิปรายกลุ่ม โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง พร้อมทั้ง

ขออนุญาตบันทึกเสียงการอภิปราย จากขั้นตอนการวิจัยดังกล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดเชิงขั้นตอนของการวิจัย ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดเชิงขั้นตอนของการวิจัย
ที่มา: มาจากการสังเคราะห์เนื้อหาและการสรุปความของผู้วิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริงด้วยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การตรวจสอบความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริงของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้ นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตามแนวทางของ Morgan (1998) ด้วยการจัดสนทนากลุ่มแบบออนไลน์ วิธีการจัดพร้อมกัน (Synchronously) ซึ่งทำให้สมาชิกกลุ่มสนทนามีส่วนร่วมในเวลาเดียวกันการสนทนาหรือการประชุมทางออนไลน์ (Rezabek, 2000) โดยมีผลการตรวจสอบความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริงของโปรแกรม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผลการตรวจสอบเชิงระบบของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้ นโยบายข้าราชการดิจิทัล เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดผลการสังเคราะห์ประเด็นตรวจสอบเชิงระบบ เพื่อการปรับปรุงแก้ไข โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้ศูนย์นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	ส่วนประกอบ	ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
1	วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง/ไม่มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
2	ปัจจัยนำเข้า	มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง/ไม่มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
3	สมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้ศูนย์นโยบายข้าราชการดิจิทัล	มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง/ไม่มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
4	กรอบแนวทางการพัฒนา PAME Model กระบวนการพัฒนา AUD Proces และ กลไก การพัฒนา DIGIT Technic	มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ควรจัดทำช่องทางการเรียนรู้แบบออนไลน์เป็นส่วนเสริมไว้ด้วย เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงหากต้องการศึกษาทบทวนย้อนหลัง รวมถึงสามารถเลือกเรียนรู้ด้วยตนเองได้เพิ่มเติมในส่วนที่สนใจ และมีพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของนักจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง
5	เอกสารประกอบโปรแกรม	มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง/ไม่มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
6	การประเมินผล	มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง โดยมีข้อเสนอแนะ คือ ให้ประยุกต์ใช้การประเมินออนไลน์ร่วมด้วย เพราะจะช่วยลดความยุ่งยาก ลดเวลา และลดภาระของผู้ประเมิน ผู้เข้าร่วม และผู้วิเคราะห์ ผลการประเมิน รวมถึงไม่กระทบต่อความต่อเนื่องของกระบวนการเรียนรู้
7	ผลผลิต	มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง/ไม่มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
8	ผลลัพธ์	มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง/ไม่มีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข
9	ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	คัดเลือกผู้เข้าร่วมที่มีความสนใจและมีภาระงานใกล้เคียงกัน เนื่องจากจะสามารถนำไปขยายผลในระดับทีมได้ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาในระยะยาว และสร้าง Impact ในระดับองค์กรได้จริง

และส่วนที่ 2 ผลการตรวจสอบกิจกรรมการฝึกอบรมของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้ศูนย์นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการที่ได้อธิบายตามธรรมชาติของกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้โดยตรงไปตรงมา รวมถึงพยายามสื่อสารและจำลองภาพเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นให้ผู้ร่วมอภิปรายเข้าใจได้อย่างชัดเจนที่สุด มีผลโดยสรุปกิจกรรมมีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง ทั้ง 10 กิจกรรม

ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริงของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่มาตรฐานข้าราชการดิจิทัล โดยวิธีการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พบว่า มีความเป็นไปได้เชิงการนำไปปฏิบัติจริง โดยมีข้อเสนอแนะสำคัญคือ การจัดทำช่องทางการเรียนรู้แบบออนไลน์เป็นส่วนเสริมไว้ด้วย เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงหากต้องการศึกษาทบทวนย้อนหลัง สามารถเลือกเรียนรู้ด้วยตนเองได้เพิ่มเติมในส่วนที่สนใจ และมีพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันของนักจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้การพัฒนาที่มีความต่อเนื่อง รวมถึงการประยุกต์ใช้การประเมินออนไลน์ร่วมด้วย เพื่อลดความยุ่งยาก ลดเวลา และลดภาระของผู้ประเมิน ผู้เข้าร่วม และผู้วิเคราะห์ผลการประเมิน รวมถึงไม่กระทบต่อความต่อเนื่องของกระบวนการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะด้วยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์เพิ่มเติมในช่องทางเว็บไซต์ เพื่อเป็นส่วนเสริมการเรียนรู้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้เชิงนโยบายของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่มาตรฐานข้าราชการดิจิทัล จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สรุปผลการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายดังนี้

2.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้เชิงนโยบายของโปรแกรม มีค่าที่ 0.647 แสดงว่าทุกฝ่ายเห็นตรงกันหมด กล่าวคือ มีความเห็นพ้องต้องกันถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้เชิงนโยบาย มีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมินเป็นที่ยอมรับได้ในทางปฏิบัติ ใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2.2 ผลข้อเสนอเชิงนโยบายของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่มาตรฐานข้าราชการดิจิทัล ตามแนวคิดของห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ของการเพิ่มคุณค่าให้กับแนวนโยบายและความสัมพันธ์ของกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ อย่างครบวงจร ผ่านกระบวนการที่มีความสำคัญของ PAME Model ได้แก่ 1) ส่วนของต้นทาง คือ การพัฒนาผู้นำและต้นแบบนักจัดการเรียนรู้ ด้วยแผนพัฒนารายบุคคลสู่ความเป็นเลิศ (EIDP) ภายใต้แนวคิดการตั้งเป้าหมายและเติบโตแบบ Go Goal Grow 2) ส่วนของกลางทาง คือ การสร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้ให้มีความสมดุลและท้าทาย ซึ่งเป็นการขยายผลสู่การปฏิบัติตามแนวทางนโยบายข้าราชการดิจิทัล ที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม เกื้อกูล และพึ่งพาอาศัยกันในการพัฒนา กระตุ้นการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่ก้าวกระโดดอย่างต่อเนื่อง และ 3) ส่วนของปลายทาง คือ การยกระดับองค์การแห่งการเรียนรู้สู่การสร้างนวัตกรรม ด้วยแนวคิดหน่วยงานขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย สร้างความยั่งยืนด้วยการสร้างนวัตกรรมและผลลัพธ์ที่ยิ่งใหญ่

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยใช้รูปแบบการพัฒนาแบบผสมผสานและคำนึงถึงความเชื่อมโยงในทุกมิติ ทั้งผู้รับการพัฒนาทิศทางและนโยบาย การบริหารจัดการองค์การ และสภาพแวดล้อมโดยพิจารณาด้วยฐานคิดแบบระบบเปิด (Open System) ตามแนวทางของ Robbins (1990) ที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์ภายนอกอันนำไปสู่การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาและปรับปรุงวิธีการซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่รวมอยู่ในระบบเปิด ได้แก่ ระบบย่อย (Subsystem) เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นในระบบ มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องต่อไปยังส่วนอื่น ๆ รวมถึงการประสานพลัง (Synergy) ซึ่งเป็นการบูรณาการส่วนงานอื่น ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งสู่เป้าหมายหรือผลประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และปัจจัยด้านผลลัพธ์ (Input Process and Output) สอดคล้องกับ Pan, et al. (2021) และ Yuan & Woodman (2020) ที่ชี้ให้เห็นถึงทิศทางในการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยจะมีผลต่อทัศนคติที่ดีและการปฏิบัติงาน รวมถึงการเรียนรู้ของบุคลากรที่ต้องสร้างพลวัตในการพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่องไปพร้อมกับพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ กระบวนการ และบรรยากาศในการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กันและเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่ต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

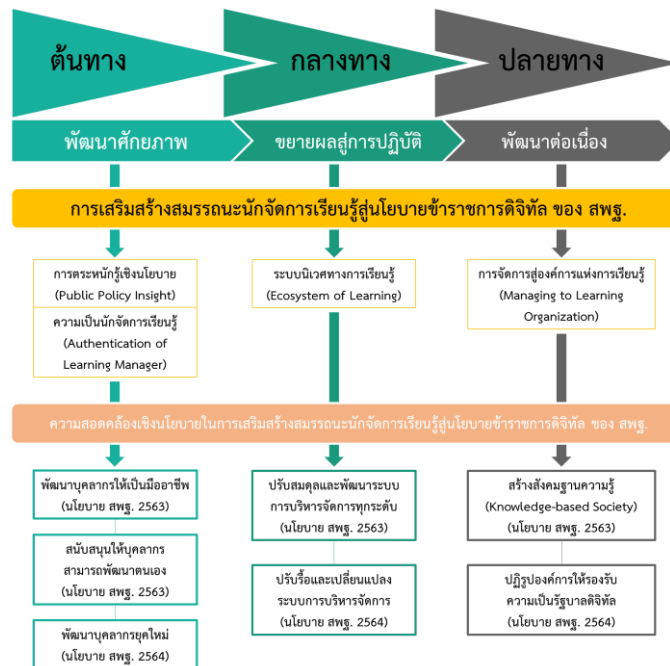
โดยเฉพาะใช้การเรียนรู้แบบกลุ่ม และการเรียนรู้ในรูปแบบของ Project-based Learning ที่มีความสอดคล้องกับสมรรถนะที่ต้องการและเป้าหมายในภาพรวมที่คาดหวังของหน่วยงานมุ่งให้เกิดการประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analysing) การประเมินผล (Evaluating) และการสร้างสรรค์ (Creating) ซึ่งเกิดการเรียนรู้ในด้านความคิดความเข้าใจจนเกิดเป็นความรู้สึกรู้สึกดีค่านิยมและความสนใจแล้วนำไปปฏิบัติจนเกิดความชำนาญมากขึ้น ซึ่งพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร ตามแนวทางของ Anderson & Krathwohl (2001) พร้อมทั้งเมื่อนำมาพิจารณารายละเอียดองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่ามีกรอบแนวคิดที่แสดงความเชื่อมโยงในองค์ประกอบของการพัฒนาการเป็นนักจัดการเรียนรู้ (Learning Managers) ที่สามารถแสดงได้ในรูปแบบของ PAME Model ซึ่งสะท้อนถึงมิติความสอดคล้องระหว่าง การตระหนักรู้เชิงนโยบาย (Public Policy Insight) ความเป็นนักจัดการเรียนรู้ (Authentication of Learning Managers) การจัดการสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (Managing to Learning Organization) และระบบนิเวศทางการเรียนรู้ (Ecosystem of Learning) ซึ่งเป็นฐานคิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimuli) และการตอบสนอง (Respon) ภายใต้กฎการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (Thorndike) (Bolles, 1975) ให้สัมพันธ์กันและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสมรรถนะด้วยวิธีการเชิงระบบ (Systems approach) ซึ่งเป็นการจัดองค์ประกอบของระบบในกรอบความคิดของตัวป้อนกระบวนการ กลไกควบคุม ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับ และนำเสนอผังของระบบในรูปแบบของระบบที่สมบูรณ์ รวมถึงอยู่ภายใต้การจัดการสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ (Senge, 1990) และนำความรู้ใหม่มาถ่วงโยงให้เกิดความเข้าใจ

ร่วมกันอย่างถ่องแท้ จึงจะกล่าวได้ว่าเป็นองค์การมีทักษะในการสร้างสรรค์ (Creating) การเรียนรู้ (Acquiring) และถ่ายทอด (Transferring) ความรู้ รวมถึงมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความรู้ใหม่ ๆ และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในการเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Garvin, 1993)

ในส่วนขององค์ประกอบสมรรถนะของการเป็นนักจัดการเรียนรู้ จะมีสมรรถนะสำคัญประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) ทักษะนวัตกรรม (Innovator Skill) วิถีคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) ความรอบรู้กลุ่มลึก (Academic Expertise) รวมถึงการเป็นโค้ชและพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ซึ่งถือเป็นการสร้างและยืนยันตัวตนในการเป็นนักจัดการเรียนรู้ของบุคลากรให้มีความชัดเจนหนักแน่น และมั่นใจ พร้อมทั้งแสดงออกถึงสมรรถนะขั้นสูงที่พึงประสงค์ โดยเมื่อพิจารณาร่วมกับแนวคิดของ Peter F. Drucker (2005) จะสะท้อนความสอดคล้องของคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สมอง (Wealthy) มีความชำนาญพิเศษ (Skill) มีอำนาจในตัวเอง (Power) รอบรู้ทุกอย่างที่สามารถทำได้ (Enlightenment) แสวงหาสิ่งที่ดี (Well belong) และตรงต่อระเบียบ (Rectitude) เป็นต้น ซึ่งสมรรถนะของการเป็นนักจัดการเรียนรู้ทั้ง 5 ประการดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์ที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์การให้ประสบผลสำเร็จในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ ในส่วนของนโยบายข้าราชการดิจิทัล (Digital Civil Service Policy) จะเป็นกรอบของการดำเนินงานให้บุคลากรภาครัฐสามารถปฏิบัติงานได้มีมาตรฐานที่เป็นเลิศและสอดคล้องกับยุคสมัย รวมถึงเป็นกรอบในการออกแบบกระบวนการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้ตอบโจทย์ความต้องการของหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย ด้านความสามารถ (Ability) ด้านพฤติกรรม (Behavior) และด้านเจตคติ (Attitude) สอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1977) ในมิติความสัมพันธ์การเรียนรู้ระหว่างองค์ประกอบ 3 ประการ คือ ตัวบุคคล (Person) สิ่งแวดล้อม (Environment) และพฤติกรรม (Behavior)

โดยเมื่อนำการเสริมสร้างสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล มาพิจารณาในมิติของข้อเสนอเชิงนโยบาย สามารถสะท้อนผ่านแนวคิดของห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ของการเพิ่มคุณค่าให้กับแนวนโยบายและกิจกรรมการพัฒนา โดยมองความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่าง ๆ อย่างครบวงจร พร้อมทั้งพิจารณากระบวนการที่มีความสำคัญภายใต้ PAME Model ซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงคุณค่าในการกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามกรอบแนวทางด้านพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development : HRD) ที่สอดคล้องกับสำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ (2564) ที่กำหนดจุดเน้นในการพัฒนาบุคลากรทุกระดับให้มีทักษะ ความรู้ที่จำเป็น ความเป็นมืออาชีพและขยายผลการพัฒนาเพื่อความเป็นเลิศ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพบุคลากรให้มีสมรรถนะทางภาษาและดิจิทัล สามารถปรับวิธีการปฏิบัติงานและการใช้เครื่องมือที่ทันสมัย รวมถึงต้องมีความรับผิดชอบต่อผลผลิตและผลลัพธ์จากการปฏิบัติงานด้านการศึกษาที่

เกิดขึ้นได้ โดยข้อเสนอแนะเชิงนโยบายกับการเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์จากต้นทางจนถึงปลายทางอย่างครบวงจรในการสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับหน่วยงาน สามารถแสดงตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสอดคล้องเชิงนโยบายในรูปแบบห่วงโซ่คุณค่าของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

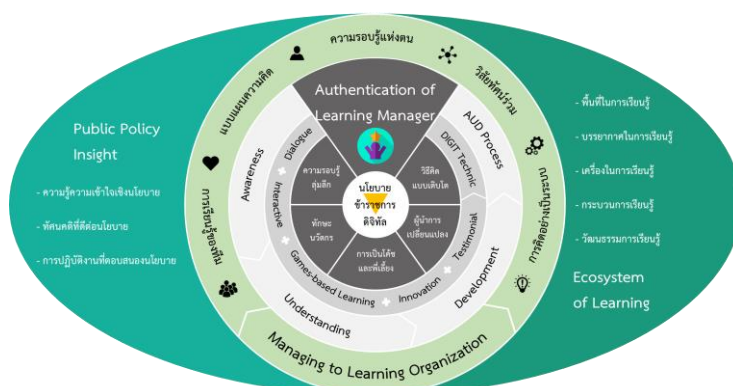
ที่มา: จากการศึกษาวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของ PAME Model ในการพัฒนาองค์ประกอบสมรรถนะของการเป็นนักจัดการเรียนรู้ (Authentication of Learning Managers) ทั้ง 5 สมรรถนะ ด้วยการสร้างความตระหนักและเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงนโยบาย (Public Policy Insight) เป้าหมายหรือทิศทางในการพัฒนาประเทศและภาคการศึกษา รวมถึงความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยอย่างลึกซึ้ง ทั้งในมิติของความรู้ความเข้าใจเชิงนโยบาย ทศนคติที่ดีต่อนโยบาย และการปฏิบัติงานที่ตอบสนองนโยบาย ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดทิศทางในการพัฒนาสมรรถนะอีกด้วย นอกจากนี้ต้องออกแบบและพัฒนาระบบนิเวศทางการเรียนรู้ (Ecosystem of Learning) ให้มีความเหมาะสม คือ ออกแบบและพัฒนาพื้นที่ในการเรียนรู้ บรรยากาศในการเรียนรู้ เครื่องมือในการเรียนรู้ กระบวนการสร้างการเรียนรู้ และวัฒนธรรมของการเรียนรู้ รวมถึงอยู่ภายใต้การจัดการสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Managing to Learning Organization) ที่พิจารณาถึงความรอบรู้แห่งตน (Personal Mastery) แบบแผนความคิดอ่าน (Mental

Model) วิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) การเรียนรู้ของทีม (Team Learning) และการคิดอย่างเป็นระบบ (Systems Thinking) ซึ่งจะสามารถขยายศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สร้างผลงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

โดยความเชื่อมโยงดังกล่าวจะเป็นกรอบแนวทางของกระบวนการพัฒนาที่เรียกว่า AUD Process 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความตระหนักในความเป็นนักจัดการเรียนรู้ (Awareness) 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Understanding) และ 3) การพัฒนาสู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล (Development) โดยผ่านกลไกการพัฒนาหรือการใช้ภารกิจ (Task) ที่เรียกว่า DIGIT Technic ในขั้นตอนการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Understanding) ซึ่งประกอบด้วย กระบวนการสนทริยะสนทนาเพื่อเรียนรู้ (Dialogue) การปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ (Interactive) การเรียนรู้ผ่านเกม (Games-based Learning) การสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovation) การสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจ (Testimonial) เข้ามาเป็นกลไกหลักในกระบวนการเสริมสร้างเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างกระบวนการคิดร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ สร้างความเข้าใจในระดับที่ยั่งยืน และตกผลึกเป็นชุดความรู้ใหม่ ลงมือปฏิบัติจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองจนได้รับความรู้และทักษะที่ต้องการ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับความจำและความเข้าใจ สามารถสร้างแรงจูงใจและมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองได้ทั้งแบบทีมและแบบเดี่ยว รวมถึงการสร้างคุณค่าและความภาคภูมิใจ ถือเป็น การสร้างพลังหรือการสร้างสภาวะที่ดี (Peak State) ของทีมและตัวเอง เพื่อให้เกิดสมรรถนะนักจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและคงทน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจัดทำเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ ของการเสริมสร้าง ซึ่งเรียกว่า Learning Manager's Visionary สามารถแสดงตามภาพที่ 3

ภาพที่ 3 Learning Manager's Visionary : รูปแบบความเชื่อมโยงของการเสริมสร้างสมรรถนะ นักจัดการเรียนรู้สู่นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ที่มา: จากการศึกษาวิจัย

ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายการเสริมสร้างสมรรถนะผู้จัดการเรียนรู้ นโยบายข้าราชการดิจิทัล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถไปใช้กำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์โดยขับเคลื่อนผ่านหน่วยงานในสังกัด เช่น สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ ศูนย์บริหารการพัฒนาศักยภาพบุคคลเพื่อความเป็นเลิศ เป็นต้น ในการพัฒนาข้าราชการและบุคลากรเพื่อให้เป็นนักจัดการเรียนรู้ที่พร้อมก้าวเข้าสู่นโยบายของข้าราชการดิจิทัล รวมถึงควรขยายไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่นในสังกัด เช่น ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา และข้าราชการครู รวมถึงพัฒนาสมรรถนะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพและพัฒนาศักยภาพสู่ความเป็นเลิศ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การต่อยอดวิจัยในเชิงปฏิบัติสามารถมุ่งเน้นการพัฒนาให้บุคลากรมีสมรรถนะขั้นสูงเพื่อยกระดับคุณภาพขององค์กร โดยวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อหาช่องว่างของการพัฒนา (Gap Analysis) และประยุกต์เพิ่มเติมในเชิงนโยบายสาธารณะ (Public Policy) ร่วมกับการนำไปปรับใช้กระบวนการและรูปแบบให้ตอบสนองตามบริบท สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในมิติของความต่อเนื่องและยั่งยืน ตอบสนองการปรับรื้อเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ระบบการบริหารจัดการ และการพัฒนากำลังคน รวมถึงการบริหารจัดการอัตรากำลังให้สอดคล้องกับการปฏิรูปองค์การสมควรที่จะผลักดันให้กลุ่มคนอื่น ๆ ในหน่วยงานได้มีกิจกรรมพัฒนาแบบนี้เช่นกัน นอกจากนี้ควรขยายไปสู่กลุ่มเป้าหมายอื่น รวมทั้งบุคลากรรุ่นเก่า ๆ ให้เกิดการพัฒนาความคิดใหม่ ๆ ด้วย เป็นการส่งเสริมให้ทุกช่วงวัยสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข และองค์กรจะได้มีการพัฒนาการทำงานให้ไปในทิศทางเดียวกัน ได้ผลงานกลับมาเป็นรูปธรรม ตอบสนองยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาของประเทศ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยนี้สามารถนำไปทดลองผ่านกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยมีการประเมินผลทั้งก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการพัฒนา (Pre – Test) และการประเมินผลหลังจากการพัฒนา (Post – Test) เป็นข้อมูลเปรียบเทียบศักยภาพก่อนและหลังการพัฒนา ซึ่งในการประเมินผลจะเน้นไปตามจุดที่เป็นสมรรถนะของบุคลากรในมิติของนักจัดการเรียนรู้ตามนโยบายข้าราชการดิจิทัล รวมถึงการตรวจสอบและควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดทั้งในเชิงประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) รวมถึงประเมินผลกระทบจากการพัฒนาที่มีต่อการเป็นนักจัดการเรียนรู้ และกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการภายใต้นโยบายต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พัชรกันย์ เมธาอัครเกียรติ และประสพชัย พสุนนท์ (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 11(1), 1944-1960.
- วสันต์ สุทธาวาส และคณะ. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างศักยภาพความเป็นนวัตกรรมการศึกษา. *Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(2), 194-215.
- วสันต์ สุทธาวาส และประสพชัย พสุนนท์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสร้างนวัตกรรมระดับบุคคลในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(1), 530-545.
- สำนักงานรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ. (2564). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). ภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่รัฐบาลดิจิทัล. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2556-2561. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). สืบค้น 12 สิงหาคม 2564, จาก <https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/2021/plan13.pdf>
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, กระทรวงศึกษาธิการ.
- Anderson, L., & Krathwohl, D. A. (2001). *Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Education Objective*. New York: Longman.
- Arena, M., et al., (2017). How to catalyze innovation in your organization. *MIT Sloan Management Review*, 58(4), 39-47.
- Attewell, P. (1992). Technology diffusion and organizational learning: The case of business computing. *Organization Science*, 3(1), 1-19.
- Bandura, A. (1977). *social cognitive theory*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall
- Bolles, R. C. (1975). *Learning Theory*. New York: Holt Rinehart and Winston.

- Ceipek, R., et al., (2019). Technological Diversification: A Systematic Review of Antecedents, Outcomes and Moderating Effects. *International Journal of Management Reviews*, 21, 466–497.
- Choi, J.N. & Chang, Y.J. (2009). Innovation implementation in the public sector: an integration of institutional and collective dynamics. *Journal of Applied Psychology*, 94(1), 245–253.
- Drucker, P. F. (1998). *The Coming of the New Organization*. Harvard Business Review of Knowledge Management. Boston: Harvard Business School Publishing Corporation.
- Garvin, D. A. (1993). Building a Learning Organization. *Harvard Business Review*, 71(1), 778-779.
- Morgan, D. L. (1998). *The Focus Group Guidebook: Focus Group Kit. Volume 1*. ThousandOaks. CA: Sage.
- Pan F., et al. (2021). Platform diffusion at temporary gatherings: Social coordination and ecosystem emergence. *Strategic Management Journal. Strat Mgmt J.* 2021(42), 233–272.
- Rezabek, Roger. (2000). Online Focus Groups: Electronic Discussions for Research. Forum: Qualitative Social Research, 1 (1) , Art. 1 8 , Retrieved from <https://shorturl.asia/M5FA4>
- Robbins, S. P. (1990). *Organization Theory: Structure Design and Application* (3rd ed). New Jersey: Prentice-Hall.
- Senge, P.M. (1990). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. New York: Doubleday.
- Vakili, K. & Sarah, K. (2020). Organizing for innovation: A contingency view on innovative team configuration. *Strategic Management Journal. Strat MgmtJ.* 2020(410), 2010–2019.
- Wu, L., et al., (2018). Large teams develop and small teams disrupt science and technology. *Nature*, 566(7744), 378–382.
- Yuan, F. & Woodman, R. W. (2020). The multiple ways of behaving creatively in the workplace: A typology and model. *Journal of Organizational Behavior*, 42(1), 20-33.

THE RELATIONSHIP BETWEEN SOFT SKILLS LEADERSHIP OF SCHOOL
ADMINISTRATORS AND THE EFFICIENCY OF BUILDING SUSTAINABLE
"BAWORN" NETWORKING IN SETTHABUT BAMPHEN SCHOOL,
MINBURI DISTRICT

Corresponding Author E-mail: Phatcharathara.s@ku.th

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; ภาวะผู้นำ; ซอฟท์สกีล; ประสิทธิภาพ; เครือข่ายบรร

Abstract

This survey research article aimed to study: 1. The level of soft skills leadership of school administrators at Setthabut Bamphen school, Minburi District. 2. The level of efficiency of building sustainable "BAWORN" networking of school administrators at Setthabut Bamphen School, Minburi District. 3. The relationship between soft skills leadership and the efficiency of building sustainable "BAWORN" networking at Setthabut Bamphen School, Minburi District. The populations were Personnel at the "BAWORN" networking of Setthabut Bamphen School, Minburi District, consisted of 138 school administrators and teachers, 9 monks and 31 students' parents. This tool was a 5 rating scales questionnaire constructed by the researcher with reliability value at 0.982. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and Pearson' Product Moment Correlation Coefficient.

The results were found that: 1. The soft skills leadership of school administrators by overall and each aspect were at high level. 2. the efficiency of building sustainable "BAWORN" networking of school administrators by overall and each aspect were at high level. 3. There was a positive relationship at a high level between soft skills leadership and the efficiency of building sustainable "BAWORN" networking in Setthabut Bamphen School, Minburi District at the statistically significant level at the 0.01 ($r=.845$, $p < .01$)

Keywords: Relationship; Leadership; Soft Skills; Efficiency; Baworn Networking

บทนำ

ในศตวรรษใหม่ที่มีการแข่งขัน สถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านการศึกษา ดังนั้นการบริหารการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน คือ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีทักษะในการบริหารจัดการองค์กร ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2555) ที่ได้สรุปทักษะที่จำเป็นในการบริหารงานในยุคปัจจุบันว่า ผู้บริหารต้องมีทักษะในการบริหารคนและงาน ซึ่งต้องใช้ทักษะที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นั่นคือ ทักษะด้านซอฟต์แวร์สอดคล้องกับแนวคิดของวิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล (2562) ที่มีทัศนะเกี่ยวกับ“ซอฟต์แวร์สกิล”ว่า เป็นทักษะด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการสื่อสารที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรม ซึ่งซอฟต์แวร์สกิลจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาฮาร์ดสกิลหรือทักษะเฉพาะอย่าง

ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับการวิจัยของวาริษา ประเสริฐทรง (2557) ที่ได้เสนอการใช้ซอฟต์แวร์สเกลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครอบคลุมทักษะ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารและการนำเสนอ ด้านการทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจเป็นทีม ด้านความสามารถของภาวะผู้นำ ด้านการคิดวิเคราะห์เพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนาคนและสร้างนวัตกรรม ด้านความเป็นมืออาชีพและจริยธรรม ด้านการศึกษาเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

การจัดการศึกษาของไทยในอดีตตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นนั้นเป็นการจัดการศึกษา โดยท้องถิ่นหรือชุมชน ที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง ให้การอบรม สั่งสอน มีการถ่ายทอดของพระสงฆ์เป็นหลัก รวมถึง พ่อแม่ ผู้อาวุโส และปราชญ์ชาวบ้านที่สั่งสมประสบการณ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริหลักการ “บวร” ให้นำบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่เป็นสายใยยึดเหนี่ยวชุมชนมาแต่ครั้งอดีต ก่อให้เกิดการเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน ช่วยให้สังคมไทยดำรงอยู่อย่างสันติสุขมาช้านาน มาใช้ในการแก้ปัญหาและการพัฒนาระดับชุมชน ในลักษณะ 3 ประสาน เพื่อบำเพ็ญประโยชน์แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยการบริหารเครือข่ายแบบบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ซึ่งอริยา พรหมสุภา (2559) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการบริหารเครือข่ายแบบบ้าน วัด โรงเรียน “บวร” ว่าเป็นการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งบ้าน วัด โรงเรียน หรือ “บวร” เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ที่ดี ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อความเข้มแข็งในการจัดการศึกษา และจัดกระบวนการเรียนรู้บุคคลและสังคม

โรงเรียนเศรษฐบุตราบำเพ็ญ เขตมินบุรี เป็นโรงเรียนสหศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ มีการสร้างเครือข่ายระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) มาเป็นเวลายาวนาน มีความสัมพันธ์อย่างเหนียวแน่น และเป็นปึกแผ่น โดยบ้าน วัด และโรงเรียนให้การอุปถัมภ์ คำชู สนับสนุนกิจกรรมซึ่งกันและกันเป็นเวลากว่า 111 ปี แต่สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อเครือข่าย “บวร” หลายประการ อาทิ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์และโลกออนไลน์ในยุคดิจิทัล มีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูล เริ่มหมดไป พฤติกรรมการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกในครอบครัวมีความเปราะบางมากขึ้น รวมทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมชีวิตคนไทยเปลี่ยนไป สัมพันธภาพระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน กลายเป็นโลกที่กว้างใหญ่ การเกื้อกูล เอื้ออาทรระหว่างกันดูเหมือนจะขาดหายไป และห่างไกลกันมากขึ้น

จากสาเหตุดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารในยุคใหม่จึงต้องมีภาวะผู้นำสูง เน้นการมี

ส่วนร่วม และเป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง การบริหารจัดการจึงต้องใช้ทักษะที่สำคัญ คือ การสร้างคนหรือบุคลากรให้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่ใช้ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิล จะมุ่งส่งเสริมและกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนร่วมมือกันปฏิบัติงาน ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาและหากผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชน บ้าน วัด และผู้ประกอบการ เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาของโรงเรียน จนเกิดเป็นเครือข่าย “บวร” ได้สำเร็จ ก็จะทำให้การสร้างเครือข่ายระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) มีความเข้มแข็ง และยั่งยืนได้ จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี เพื่อจะนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิลของผู้บริหาร ที่ทำให้การสร้างเครือข่าย “บวร” มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิลของผู้บริหาร กับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย บวร อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิลของผู้บริหาร กับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากร การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ บุคลากรในเครือข่าย “บวร” ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครู พระสงฆ์ และผู้ประกอบการนักเรียน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 178 คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 138 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มพระสงฆ์ผู้สั่งสอนให้ความรู้กับนักเรียน จำนวน 9 รูป

กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ
เครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ ประจำปีการศึกษา 2564 จำนวน 31
คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสอบถาม 1 ชุด เป็นแบบสอบถาม
สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู พระสงฆ์ และผู้ปกครองนักเรียน โดยสอบถามเกี่ยวกับทักษะ
ภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิลของผู้บริหาร กับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน
โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ มีจำนวน 4 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ คุณวุฒิสูงสุดทาง
การศึกษา อายุ และตำแหน่งปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิลของผู้บริหาร ลักษณะของ
เครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถาม ประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของ
โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating
Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่าย บ้าน วัด
โรงเรียน (บวร) อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี เป็นแบบสอบถาม
ปลายเปิด (Open Ended)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ
ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหา
ค่าความถี่ (f) และค่าร้อยละ (percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกิลของผู้บริหาร
โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ โดยนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่เพื่อหาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (σ) แล้วแปลความหมาย รายด้าน และความหมายในภาพรวม

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน
ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ โดยนำข้อมูลมาแจกแจงความถี่เพื่อหาค่าเฉลี่ย (μ) ค่าเบี่ยงเบน
มาตรฐาน (σ) แล้วแปลความหมาย รายด้าน และความหมายในภาพรวม

ตอนที่ 4 วิเคราะห์เนื้อหาข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่าย บ้าน
วัด โรงเรียน(บวร) อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี ซึ่งเป็นคำถาม
ปลายเปิด นำมาสรุปประเด็นสำคัญและวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลหาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร กับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตธบ่าเพ็ญ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลกับการสร้างเครือข่าย บวร อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตธบ่าเพ็ญ เขตมื่นบุรี ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมด 5 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นบุคลากรในเครือข่าย “บวร” ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู พระสงฆ์ และผู้ปกครองนักเรียน ของโรงเรียนเศรษฐบุตธบ่าเพ็ญเขต มื่นบุรี จำนวน 164 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 117 คน (ร้อยละ 71.30) เมื่อพิจารณา อายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่ามีอายุอยู่ในช่วง 30-40 ปี (ร้อยละ 40.24) มีระดับ การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 63.40) และสถานภาพผู้ตอบ แบบสอบถามมากที่สุดคือ ครู มีจำนวน 127 คน (ร้อยละ 77.44)

ตอนที่ 2 ระดับทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร

ระดับทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตธบ่าเพ็ญ เขตมื่น บุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.79$, $\sigma = .96$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร ด้านที่อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด เป็นอันดับแรก คือ การสื่อสารและการนำเสนอ ($\mu = 3.93$, $\sigma = .92$) รองลงมาคือ การ บริหารเวลา ($\mu = 3.87$, $\sigma = .92$) และด้านที่อยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับ สุดท้าย คือ ความสามารถของภาวะผู้นำ ($\mu = 3.62$, $\sigma = .96$) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของ ผู้บริหารโดยภาพรวม

(N=164)

ที่	ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร	μ	σ	การแปลความหมาย
1	การทำงานแบบร่วมแรงร่วมใจเป็นทีม	3.67	.93	มาก
2	การสื่อสารและการนำเสนอ	3.93	.92	มาก
3	ความสามารถของภาวะผู้นำ	3.62	.96	มาก
4	การบริหารเวลา	3.87	.92	มาก
5	การคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.79	1.00	มาก
6	ความฉลาดทางอารมณ์	3.81	.94	มาก
7	ความสามารถในการปรับตัว	3.83	.98	มาก
8	ความคิดสร้างสรรค์	3.83	1.02	มาก
ภาพรวม		3.79	.96	มาก

ตอนที่ 3 ระดับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.74$, $\sigma = 0.93$) และเมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ด้านที่อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นอันดับแรก คือ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง ($\mu = 3.80$, $\sigma = .94$) รองลงมา คือ การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา ($\mu = 3.76$, $\sigma = .94$) และด้านที่อยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเป็นอันดับสุดท้าย คือ การจัดกิจกรรมร่วมอย่างต่อเนื่อง ($\mu = 3.68$, $\sigma = .95$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวม

(N=164)

ที่	ประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย บวร อย่างยั่งยืน	μ	σ	การแปลความหมาย
1	การจัดกิจกรรมร่วมอย่างต่อเนื่อง	3.68	.95	มาก
2	การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย	3.74	.93	มาก
3	การกำหนดกลไกสร้างระบบบวร	3.73	.92	มาก
4	การจัดหาทรัพยากรสนับสนุน	3.75	.93	มาก
5	การให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา	3.76	.94	มาก
6	การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง	3.80	.94	มาก
ภาพรวม		3.74	.93	มาก

ตอนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สเกลของผู้บริหาร กับ ประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย บวร อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง เขตมินบุรี

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สเกลของบริหารกับ ประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย บวร อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง เขตมินบุรี พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สเกลของบริหารกับ ประสิทธิภาพการสร้างเครือข่ายบวรอย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง เขตมินบุรี ในภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูงทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .845$, $p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 5 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง เขตมินบุรี จากแบบสอบถามปลายเปิด

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน(บวร) อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง เขตมินบุรี จากแบบสอบถามปลายเปิด ในจำนวนประชากรทั้งสิ้น 164 คน มีผู้ตอบแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน(บวร) อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐกิจพอเพียง เขตมินบุรี จำนวน 145 คน

คิดเป็นร้อยละ 88.42 ส่วนที่เหลือเป็นผู้ไม่ตอบแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 11.58 สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี คือ ควรมีการติดต่อประสานงานและสื่อสารกันอยู่เสมอในทุกโอกาส คิดเป็นร้อยละ 31.03 รองลงมาคือ ควรปรับรูปแบบกิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชน ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ร้อยละ 22.07 และควรมีการประชาสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ร้อยละ 17.24 ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหารกับการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหารโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสื่อสารและการนำเสนอ อาจเนื่องมาจาก ทักษะการสื่อสารและการนำเสนอ เป็นคุณสมบัติสำคัญสำหรับผู้ผู้นำ ในการสร้างประสิทธิภาพประสิทธิผลให้กับองค์กร เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความเข้าใจในเป้าหมาย พร้อมขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2555) ที่กล่าวว่า ทักษะการสื่อสารเป็นทักษะที่สำคัญมาก เนื่องจากเป็นทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับตรงกับแนวคิดของ สุจิตา กาญจนกันติกุล (2564) ที่กล่าวว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้และจำเป็นสำหรับทุกองค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคที่กำลังก้าวสู่ Next normal ซึ่งองค์กรควรจัดทำแผนการสื่อสารที่รัดกุม ถูกต้อง เหมาะสม และทันเวลา โดยผู้นำที่สามารถสื่อสารเป้าหมาย ภารกิจ และงานของตนอย่างเข้มแข็งจะประสบความสำเร็จในการนำองค์กรผ่านสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน พร้อมกับสามารถรักษาความสามัคคีและรวมความแข็งแกร่งขององค์กรได้

ด้านความสามารถของภาวะผู้นำ เป็นด้านที่แสดงถึงความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดวิสัยทัศน์ การบริหารเชิงรุก การมีส่วนร่วม การให้คำชี้แนะ และการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูและบุคลากร แต่จากผลการวิจัยพบว่า ด้านดังกล่าวเป็นด้านที่อยู่ในระดับมากแต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจาก ปัจจุบันสถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายและสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ทั้งการเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้การดำเนินการบริหารเชิงรุกของสถานศึกษาต้องมีการเว้นระยะห่าง ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมที่สามารถสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร รวมทั้ง การจัดการเรียนการสอนออนไลน์อาจทำ

ให้ครูและบุคลากรเกิดความเครียดมากขึ้น การสร้างขวัญกำลังใจ และแรงจูงใจอาจทำได้ยากมากขึ้น

2. ประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขต มินบุรี

จากผลการวิจัย พบว่า โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ มีประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจสะท้อนถึง การคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสม ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ การมีประสบการณ์ร่วมกับเครือข่าย และเป็นที่ยอมรับนับถือ เพื่อเป็นศูนย์รวมใจของคนในเครือข่าย เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมาก ที่จะทำให้เครือข่ายที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่ายระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ที่มีอยู่ ของโรงเรียน เศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมินบุรี โดยความคิดเห็นส่วนใหญ่ เห็นว่าประสิทธิภาพ เนื่องจากโรงเรียน มีผู้นำในการสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง และภาคีองค์กรภายนอกอย่างเข้มแข็ง มีการประสานงานที่ต่อเนื่อง และเป็นแหล่งขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และสอดคล้องกับ ธนเดช ธานี (2559) ที่กล่าวว่า องค์กรยุคใหม่ต้องอาศัยบุคลากรคุณภาพในการผลักดันองค์กรไปสู่ เป้าหมายองค์กรที่กำหนดไว้ โดยอาศัย “ผู้นำรุ่นใหม่” ที่มีภาวะผู้นำ มีเทคนิคในการสื่อสาร มีความสามารถในการนำเสนอ สามารถสร้างแรงจูงใจให้ทีมงานได้ เป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีเป้าหมาย วางแผนและบริหารกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานอย่างมีชั้นเชิง ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ สร้างพัฒนาและบริหารทีมงานเป็น และสร้างเครือข่ายการประสานงาน ให้บรรลุเป้าหมายได้

การจัดกิจกรรมร่วมอย่างต่อเนื่อง คือ การดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างเป็นทางการและ ไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกในเครือข่ายมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ด้านดังกล่าว เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจาก สถานการณ์ปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ขาดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมระหว่างเครือข่าย ซึ่งส่งผลทำให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายลดลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลการตอบแบบสอบถาม ปลายเปิด ที่มีความคิดเห็นบางส่วนมองว่าย่ำแย่ประสิทธิภาพ โดยให้ความคิดเห็นว่า จาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ที่ผ่านมาทำให้ เครือข่ายบวรมีกิจกรรมร่วมกันน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด และขาดการสนับสนุนด้านสภาพแวดล้อม เวลา และเงินทุน ซึ่งมีผลต่อความยั่งยืนของการสร้างเครือข่าย โดยความคิดเห็นบางส่วนมองว่า ความร่วมมือของเครือข่ายบวรมีน้อยลง กิจกรรมที่เคยทำร่วมกันในอดีตขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งขาดการสนับสนุนด้านทรัพยากรต่าง ๆ จะส่งผลให้การสร้างเครือข่ายระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียนที่มีอยู่ ขาดความยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับ อภิสรร์ ภาชนะวรรณ (2564) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid- 19) จึงทำให้ประชาชนเกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและสถานศึกษามีมาตรการป้องกัน การแพร่ระบาดของโควิด จึงมีการงดให้ผู้ปกครองหรือบุคคลภายนอกเข้ามาในสถานศึกษา ทำให้ความสัมพันธ์ซึ่งเคยใกล้ชิดลดลงไปจากเดิม

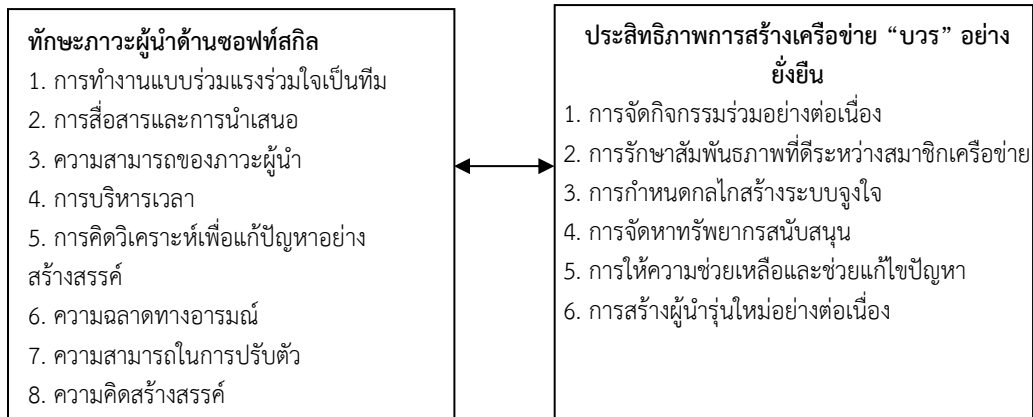
จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับแนวทางการสร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุทรบำเพ็ญ เขตมินบุรี พบว่า แนวทางที่ควรดำเนินการ 3 อันดับแรก คือ 1) ควรมีการติดต่อ ประสานงาน และสื่อสารกันอยู่เสมอในทุกโอกาส 2) ควรปรับปรุงแบบกิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชน ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป 3) ควรมีการประชาสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ซึ่ง 3 แนวทางดังกล่าว อาจจะสะท้อนให้เห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากที่จะช่วยให้เครือข่ายมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ กุลทัต หงษ์ขยางกูร (2562) ที่กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก เป็นช่องทางที่สร้างความยั่งยืนให้กับเครือข่าย ซึ่งต้องอาศัย ผู้ประสาน โดยมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามามีบทบาทในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งควรมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3.ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร กับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย บวร อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุทรบำเพ็ญ เขตมินบุรี

จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุทรบำเพ็ญ เขตมินบุรีอยู่ในระดับสูงทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าหากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลในระดับสูง จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการสร้างเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ให้มีความยั่งยืนอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย อาจเนื่องมาจาก ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลเป็นทักษะสำคัญ ทางด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการสื่อสารที่จำเป็นต้องใช้ในการสร้างเครือข่าย บวร ที่ต้องมีทั้งการวางแผน การบริหารจัดการการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น การสร้างแรงจูงใจ การจัดหาทรัพยากร การให้ความช่วยเหลือและการแก้ปัญหา รวมทั้งการหากลยุทธ์ในการสร้างผู้นำยุคใหม่เข้ามาทดแทน ซึ่งสอดคล้องกับ ชโลธร โชติเกียรติเวช (2560) ที่กล่าวว่า ซอฟต์แวร์สกีล เป็นทักษะที่ช่วยเสริมสร้างความฉลาดความสามารถทางอารมณ์ สร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของวาลิกา อัครนิต (2562) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ โดยผลการศึกษาค้นพบว่าการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียน มีทั้งหมด 10 องค์ประกอบ โดยมีองค์ประกอบด้านการมีทักษะภาวะผู้นำเป็นหนึ่งในองค์ประกอบการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียน โดยพบว่า การมี

ทักษะภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่จุดหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และทำให้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือประสบความสำเร็จ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัย สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นว่าหากผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์ในระดับสูง จะช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ให้มีความยั่งยืนอยู่ในระดับสูงตามไปด้วย ดังนั้นหากผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องในเครือข่าย “บวร” มีการสร้างหรือพัฒนาทักษะด้านซอฟต์แวร์ให้เกิดขึ้นในองค์กร ประกอบกับวางแผนการบริหารจัดการเชิงรุก โดยมีการติดต่อ ประสานงาน และสื่อสารกันกับเครือข่าย “บวร” อยู่เสมอในทุกโอกาส ปรับรูปแบบกิจกรรมสร้างปฏิสัมพันธ์ในชุมชน ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้เทคโนโลยีและระบบออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น และมีการประชาสัมพันธ์ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึง จะทำให้การสร้างเครือข่ายบ้านวัดโรงเรียน (บวร) เกิดประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์ของผู้บริหารกับการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุทรบำรุง เขตมินบุรี มีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยและในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์ของผู้บริหารด้านความสามารถของภาวะผู้นำ เป็นด้านที่ควรได้รับการพัฒนาต่อยอดให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการกำหนดแนวทางการบริหารเชิงรุก การมีส่วนร่วม การให้คำชี้แนะ และการสร้างขวัญกำลังใจ ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่าง ๆ

2. ประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย บวร อย่างยั่งยืน ด้านการจัดกิจกรรมร่วมอย่างต่อเนื่อง เป็นด้านที่ควรได้รับการพัฒนาหรือควรปรับปรุง ดังนั้นผู้บริหารควรมีวิธีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมของเครือข่ายให้มีความเหมาะสมในรูปแบบออนไลน์ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และเพื่อเป็นการรักษาสัมพันธภาพที่ดีและสร้างปฏิสัมพันธ์ของเครือข่าย บวร

3. ความสัมพันธ์ระหว่างทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหาร กับประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย บวร อย่างยั่งยืน ของโรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ เขตมีนบุรี โดยภาพรวมและทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง ซึ่งให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถใช้ทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลในการสร้างเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนได้ โดยผู้วิจัยเสนอว่า หากผู้บริหารต้องการพัฒนาเครือข่ายบ้าน วัด โรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพ และมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีล และให้ควรสร้างทักษะเหล่านี้ให้เกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในองค์กรและในเครือข่าย “บวร”

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยหรืออิทธิพลของทักษะภาวะผู้นำด้านซอฟต์แวร์สกีลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสร้างเครือข่าย “บวร” อย่างยั่งยืน เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ในการบริหารองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กุลทัต หงส์ขยางกุล. (2562). *การสร้างและการบริหารเครือข่าย*. สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf.
- ชลทธร โชติศิริติเวช. (2560). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. *วารสารวิจัย มข (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 5(1), 44-52.
- ธนเดช ธาณี. (2559). *การพัฒนาศักยภาพผู้นำรุ่นใหม่ เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้บริหาร*. สืบค้น 5 มีนาคม 2565, จาก <https://www.peopledevelop.net/17018457/>.

- วาริษา ประเสริฐทรง. (2557). ทักษะภาวะผู้นำด้าน *SOFT SKILLS* ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วาติกา อัครนิมิต. (2562). กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา. (2562). *Soft Skills to Master*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุธิดา กาญจนกันติกุล (2564). เทคนิคการสื่อสารของผู้นำในภาวะวิกฤต. สืบค้น 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://forbesthailand.com/commentaries/insights>.
- อภิสรณ์ ภาชนะวรรณ. (2564). การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2), 211-224.
- อริยา พรหมสุภา. (2559). “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน องค์การแห่งการเรียนรู้ในชุมชน: ชุมชนโป่งคำ จังหวัดน่าน และชุมชนแจ่มหลวง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการ) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงาน
คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย*
APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO INCREASE THE EFFICIENCY
MANAGEMENT OF OFFICE OF INSURANCE COMMISSION

พัชรารณ สันติเสวี, สุรพล สุธะพรหม, เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง
Patcharaporn Santisevi, Suraporn Suyaporn, Kiettisak Suklueang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Psantisevi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ปัจจัยที่ส่งผล และนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหาร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยสภาพทั่วไป ปัจจัยการบริหารตามหลัก POCCC ปัจจัยการบริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ปัจจัยสภาพทั่วไปสามารถทำนายความผันแปรได้ร้อยละ 66.2 ปัจจัยการบริหารตามหลัก POCCC ทำนายได้ร้อยละ 80.5 ปัจจัยการบริหารตามหลักสัปปริสธรรม 7 ทำนายได้ร้อยละ 89.4 3) การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ประกอบด้วย 3.1) ด้านคุณภาพของงาน งานมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น งานมีคุณภาพได้มาตรฐานเดียวกัน ผลงานเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน 3.2) ด้านปริมาณงาน ปริมาณของงานมีจำนวนเพิ่มขึ้น มีผลประกอบการเพิ่มขึ้น การให้บริการมีความรวดเร็วขึ้น 3.3) ด้านเวลา บุคลากรสามารถจัดการงานได้ทันเวลา สามารถลดกระบวนการของงานให้สั้นลงได้ ประชาชนได้รับการรวดเร็วขึ้น 3.4) ด้านค่าใช้จ่าย การใช้จ่ายคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ ใช้ทรัพยากรในองค์กรน้อยลง มีการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; ประสิทธิภาพการบริหาร

Abstract

Objectives of this research article were to study the general context of management of Office of Insurance Commission, the factors affecting and propose the application of Buddhist principles to increase the efficiency management of Office of Insurance Commission. Methodology was mixed methods.

The findings were as follow: 1. The general context of management of Office of Insurance Commission by overall was at a high level, 2. The factor of general context, management according to POCCC and Suppurisadhamma 7 affected the application of Buddhist principles to increase the efficiency management of Office of Insurance Commission at the statistically significant level of 0.01. The factors of general context could together explain the variations up to 66.2%, the management according to POCCC 80.5% and Suppurisadhamma 7 at 89.4 percent and 3. Application of Buddhist principles to increase the efficiency management of Office of Insurance Commission was; 3.1) Quality aspect; the works were more quality, the works were the same quality standard and the results were the greatest benefit to the people, 3.2) Quantity aspect; the amount of work that had increased, operating results was increasing and the service was faster, 3.3) Time aspect; personnel could manage the work in time, able to reduce the work process and people received faster service and 3.4) Cost aspect; the spending was worthwhile and useful, used fewer organization resources and there was application of sufficiency economy principle.

Keywords: Buddhist Principles Applications; Administrative Efficiency

บทนำ

ประเทศไทยในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา อุตสาหกรรมประกันภัยในประเทศ ได้พบกับบททดสอบใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม ระบบเศรษฐกิจโลกได้เข้าสู่บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ (New Normal) ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบการเงินโลกที่เชื่อมโยงกันมากขึ้น เศรษฐกิจในประเทศได้รับผลกระทบจากระบบเศรษฐกิจโลกได้ง่ายและทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยมีอัตราการเติบโตต่ำลง กว่าในอดีตที่ผ่านมา รวมไปถึงการหยุดชะงักของกระบวนการทางเศรษฐกิจและห่วงโซ่อุปทาน จึงทำให้ช่วงระยะเวลาต่อไป อุตสาหกรรมประกันภัยไทยต้องเผชิญกับ บริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2564)

ปัจจุบันเศรษฐกิจประเทศไทยชะลอตัวส่งผลทำให้รายได้ของบริษัทประกันภัยลดลง เนื่องจากอัตราดอกเบี้ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยอ้างอิงจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ International Monetary Fund (IMF) คาดการณ์ว่า เศรษฐกิจไทยปี 2563 ติดลบร้อยละ 7.7 ส่วนธนาคารแห่งประเทศไทย คาดการณ์ว่าติดลบร้อยละ 8.1 (ข้อมูล ณ เดือนกรกฎาคม 2563) นอกจากนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ประกาศลดอัตราดอกเบี้ยนโยบายจากร้อยละ 0.75 เหลือเพียงร้อยละ 0.5 ต่อปี (ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2563) ส่งผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากการลงทุนให้เพียงพอกับผลตอบแทนตามสัญญาของผลิตภัณฑ์ประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ (2564) สำหรับการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยนั้น เป็นงานด้านบริการที่ต้องปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการให้กับผู้มารับบริการ (กมล ฉายะวัฒนะ, 2554)

ในปีที่ผ่านมาสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ได้เพิ่มประสิทธิภาพบุคลากรในการบริหารงาน โดยเน้นในเรื่องของการยกระดับมาตรฐานการให้บริการ การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และการเสริมสร้างขีดความสามารถของบุคลากร และองค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการดำเนินงาน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2554)

สภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยนั้น ยังเกิดปัญหายูบ้าง เนื่องจากการประกอบธุรกิจประเภทประกันภัยจะต้องมีความเสี่ยงสูง ซึ่งสาเหตุของความเสี่ยงก็มาจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่มีความผันผวน (อัญชลิน พรหมนิภา, 2559) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ในทางพระพุทธศาสนา การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานจะเกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม 7 (อง.สตุตทก. (ไทย) 23/68/143) ประการ คือหลักธรรมของสัตบุรุษ ซึ่งหมายถึงหลักธรรมสำหรับนักบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วย ธัมมัญญตา ความรู้จักธรรม คือ รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถ คือ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ อัตตัญญตา ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม มัตตัญญตา ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน ปริสัณญตา ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจยาที่จะประพฤติดต่อชุมชน นั้นๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559) ซึ่งหลักธรรมทั้ง 7 ประการนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้เป็นอย่างดี

จากความเป็นมาและปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจ

ประกันภัย ด้วยเห็นว่าการศึกษาดังกล่าวนั้น เป็นการศึกษาถึงสภาพทั่วไปและปัจจัยที่จะส่งผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพสำหรับการบริหารงาน และเป็นการศึกษาโดยประยุกต์หลักพุทธธรรมที่สำคัญคือหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ เพื่อใช้ในการบริหารสำนักงาน ผลของการศึกษาวิจัยสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยได้ ด้วยเป็นการผสมผสานระหว่างหลักของการบริหาร และหลักพุทธธรรมที่มีคุณค่าสูงสุดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเข้ามาประยุกต์และสร้างเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการบริษัทในกลุ่มธุรกิจประกันภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการโดย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการโดยศึกษาจากแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ด้านกฎหมาย คดี และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ จำนวน 131 คน บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ด้านตรวจสอบ จำนวน 102 คน บุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ด้านกฎหมาย คดี และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ ด้านกำกับ จำนวน 74 คน และบุคลากรของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ด้านกฎหมาย คดี และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ หน่วยงานขึ้นตรง จำนวน 466 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 773 คน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย,

2564) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของยามาเน่ (Taro Yamane) (สุวรรีย์ สิริโกคาภิรมณ์, 2546) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 264 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดและสร้างเครื่องมือ การวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน การวิจัยเชิงปริมาณ แบบแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 6 ตอน 84 ข้อ หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทุกข้อมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระหว่าง 0.80-1.00 ตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ = 0.905

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้บริหารหรือหัวหน้าหน่วยงานกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับ กลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ จำนวน 264 ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูล ที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน 264 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

2) การวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน (Multiple Regression Stepwise)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์

และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็ตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ นั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพการการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพการการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพทั่วไปของการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย โดยภาพรวม

(n=246)

ที่	สภาพทั่วไปของการบริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการยกระดับมาตรฐานการให้บริการ	4.02	0.68	มาก
2.	ด้านการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ	3.97	0.72	มาก
3.	ด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถ	3.98	0.79	มาก
	ภาพรวม	3.99	0.58	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย โดยภาพรวมเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.58) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการยกระดับมาตรฐานการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.68) รองลงมา ด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.79) ตามลำดับ และด้านการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.72)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารตามหลัก POCCC มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารตามหลัก POCCC โดยภาพรวม

(n=264)

ที่	การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารตามหลัก POCCC	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ด้านการวางแผน	4.05	.59	มาก
2.	ด้านการจัดองค์กร	4.12	.65	มาก
3.	ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ	4.08	.60	มาก
4.	ด้านประสานงาน	3.99	.63	มาก
5.	ด้านการควบคุม	3.90	.69	มาก
	ภาพรวม	4.03	0.52	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารตามหลัก POCCC โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการจัดองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.60) และด้านการควบคุม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.69)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร โดยภาพรวม

(n=246)

ที่	การบริหารจัดการตามกระบวนการ PDCA	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ	3.97	0.60	มาก
2.	อรรถัญญตา ความเป็นผู้รู้จักผล	3.96	0.70	มาก
3.	อัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน	3.93	0.71	มาก
4.	มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ	3.83	0.74	มาก
5.	กาลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักกาล	3.70	0.78	มาก
6.	ปริสสัญญตา ความเป็นผู้รู้จักบริษัท	3.97	0.69	มาก
7.	บุคคลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล	4.09	0.63	มาก
ภาพรวม		3.92	0.39	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร โดยภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยที่ บุคคลัญญตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.63) รองลงมา ธัมมัญญตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ และ ปริสสัญญตา เป็นผู้รู้จักบริษัทมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.60 และ 0.69) ตามลำดับ และกาลัญญตา เป็นผู้รู้จักกาล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.78)

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงาน คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย มีประเด็นที่นำไปสู่การอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ภาพรวมของสภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย มีค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า สภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและ

ส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย มีการยกระดับมาตรฐานการให้บริการให้สูงขึ้น มีการสร้างขีดความสามารถของบุคลากร และสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับทุกส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน โดยที่ด้านการยกระดับมาตรฐานการ ซึ่งสอดคล้องกับ พัฒนสรณ์ เกียรติฐิตินันท์, (2557) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ได้มีการพัฒนาการใช้การบริหารเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ ในการจัดระเบียบตามนโยบายของกรุงเทพมหานครในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และมีการยกระดับการดูแลความปลอดภัยในสูงขึ้น และสอดคล้องกับ พันธุ์ธัช แสนสุข, (2558) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ” ผลการวิจัยพบว่า มีการฝึกอบรมให้รู้และเข้าใจแผนล่วงหน้าที่ได้วางไว้แล้ว พยายามทำตามแผนที่ได้วางไว้แล้วให้บรรลุเป้าหมาย

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบการให้บริการแบบ One Stop Service และมีการพัฒนากระบวนการให้บริการที่ฉับไวตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ด้านการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ สำนักงานฯ มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันภัยแก่ประชาชน มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันภัย ซึ่งสอดคล้องกับ วิชชุกร นาคธน, (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล” ผลการวิจัยพบว่า มีการวิเคราะห์ SWOT ในกระบวนการต่างๆ บริหารงานคลังของท้องถิ่นในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นให้มีความทันสมัย รัดกุม และยืดหยุ่น เพื่อให้สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ อีกประการหนึ่งมีการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน ซึ่งสอดคล้องกับ อัญชลิน พรหมนิภา, (2559) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการความเสี่ยงธุรกิจประกันภัยภายใต้การกำกับของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงธุรกิจประกันภัย มีการนำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พบว่า ปัจจัยการบริหาร POCCC ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการบังคับบัญชาสั่งการ ด้านการประสานงาน และด้านการควบคุม ส่งผลต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย อย่างมีนัยสำคัญ แสดงให้เห็นว่า การวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน และการควบคุม มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยเป็นอย่างยิ่ง โดยที่การวางแผน

ปัจจัยที่สำคัญคือการวางแผนยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับภาครัฐ วางแผนงานกำหนดตัวชี้วัดและเป้าหมายชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหากษัตริย์ ธรรมโม (ศรชัย), (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยหลักสำคัญ คือการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก โดยต้องมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ มีปัจจัยสนับสนุน และสอดคล้องกับ พิชราวลัย ศุภะ, (2558) ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพผู้บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักราชสังคหวัตถุ” ผลการวิจัยพบว่า มีการบริหารจัดการปัญหาการบริหารจัดการโดยการวางแผนดำเนินการโดยใช้กฎหมายที่แยบยล ผสมกับหลักพุทธธรรม มีการบังคับบัญชาสั่งการโดยไม่ให้มีการเข้าช้อนกันเกิดขึ้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงาน คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย คือหลักสัปปริสธรรม 7 ประกอบด้วย อัมมัญญา เป็นผู้รู้จักเหตุ มiongค์ประกอบที่สำคัญคือ วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา สร้างความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์และระเบียบที่เกี่ยวข้อง อัตถัญญา เป็นผู้รู้จักผล มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ วิเคราะห์สถานการณ์สถานการณ์ล่วงหน้า อัตถัญญา เป็นผู้รู้จักตน มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน เข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์กรเตรียมความพร้อมพัฒนาศักยภาพบุคลากร มัตถัญญา เป็นผู้รู้จักประมาณ มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ พึงพอใจในผลตอบแทนตามศักยภาพตน พอประมาณไม่เห็นแก่ได้มากเกินไป มีความพอเพียง จัดหาอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อการใช้งาน ปริสัญญา เป็นผู้รู้จักบริษัท มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ศึกษาทำความเข้าใจสภาพสังคมชุมชนและท้องถิ่น รู้จักสานสัมพันธ์กับองค์กรภายนอก บุคคลัญญา เป็นผู้รู้จักบุคคล มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ เลือกใช้คนให้เหมาะกับงาน รู้ศักยภาพของบุคลากรเป็นอย่างดี

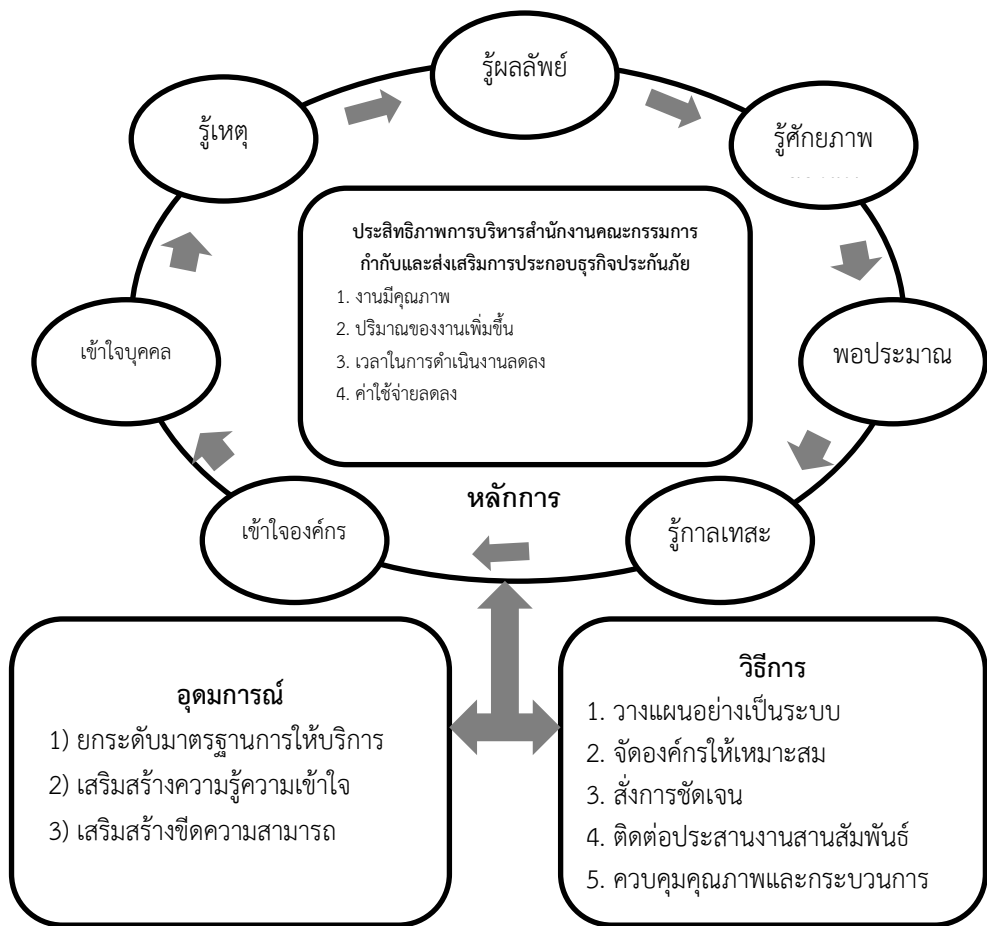
โดยสรุปแล้วปัจจัยหลักสัปปริสธรรมที่ส่งผลต่อการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงาน คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย สรุปรวมความได้ว่า การรู้จักเหตุกล่าวคือการแสวงหาความรู้ หรือศึกษาทำความเข้าใจกับปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ เข้าใจองค์กรทั้งภายนอก และภายในโดยศึกษาพื้นฐานภูมิหลังให้ชัดเจนพร้อมทั้งศักยภาพและจุดแข็งจุดอ่อน ประการสุดท้าย เข้าใจบุคคล คือรู้ศักยภาพของบุคลากรในองค์กรและศักยภาพของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อเลือกใช้ประประสานงานได้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ สุทธิพร สายทอง, (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า มีการนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาใช้ในการจัดการความรู้ ซึ่งส่งผลให้ได้แนวทางในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ จริยา มหายศนันท์, (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” ผลการวิจัยพบว่า มีการประยุกต์หลักสัปปริสธรรม 7 ประการในการพัฒนาบทบาทหน้าที่ในการบริหารงานขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้ผู้บริหารได้พัฒนาตามหลักสัปปริสธรรม 7 ประการที่ส่งผลต่อเนื่องให้เกิดการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงาน คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย โดยภาพรวม เฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ พัทธมา แผนสมบูรณ์, (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพองค์กรธุรกิจบริการสู่องค์กร ประสิทธิภาพสูง” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการความรู้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานได้ ที่และสอดคล้องกับ กิตติภณ คล้ายแจ็ก, (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง “นโยบายภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า มีการวิเคราะห์สถานการณ์ จุดอ่อน จุดแข็ง สภาพปัญหา และนำเอาหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการ ส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพในระดับสูง และยังสอดคล้องกับ กุศล โพธิ์สุวรรณ, (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร)” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเผยแผ่ ส่งผลให้การบริหารจัดการเผยแผ่ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ผลการวิจัยจากผลการวิจัยเชิงปริมาณและผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากนั้นได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 10 รูปหรือคน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้นได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าว และยืนยันว่ามีความถูกต้องและเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย จากนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังแผนภาพ ที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายรายละเอียดของแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพมีส่วนประกอบที่สำคัญคือ อุดมการณ์ ที่ได้สังเคราะห์จาก สภาพทั่วไป วิธีการสังเคราะห์จาก หลักการบริหารตามหลัก POCCC หลักการ สังเคราะห์จาก หลักสัปปุริสธรรม 7 และ ประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

อุดมการณ์ เป็นการสร้างค่านิยมให้เกิดในองค์กรในการยกระดับมาตรฐานการให้บริการเกี่ยวกับการประกันภัยให้มีมาตรฐานในระดับสูง โดยมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริการดูแลเอาใจใส่ผู้เอาประกันภัย ปรับปรุงการให้บริการให้ได้อยู่เสมอ

วิธีการ เป็นการดำเนินการตามวิธีการบริหาร โดยเริ่มจากการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีแนวทางวิธีการในการดำเนินการที่ชัดเจนกำหนดตัวชี้วัดของแผน กำหนดผู้รับผิดชอบ และกำหนดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์การให้เหมาะสม

หลักการ คือหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย การรู้จักเหตุกล่าวคือการแสวงหาความรู้ หรือศึกษาทำความเข้าใจกับปัจจัยที่จะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ

ประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เมื่อมีการดำเนินการตามกระบวนการที่เป็นอุดมการณ์ วิธีการ และหลักการข้างต้นแล้วจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานให้ดียิ่งขึ้นได้ กล่าวคือ งานมีคุณภาพ ปริมาณของงานเพิ่มขึ้น เวลาในการดำเนินงานลดลง และค่าใช้จ่ายลดลง

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย มีประเด็นที่ผู้วิจัยเสนอแนะในภาพรวม ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยคือ การบูรณาการระหว่างหลักการบริหาร POCCC และหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยได้นำหลักการดังกล่าวนี้ไปใช้ในการบริหารจัดการ

2) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย ควรคำนึงถึงแนวทางที่ทำให้การบริหารจัดการบรรลุเป้าหมายกล่าวคือ มีการบริหารจัดการที่ดี เน้นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นหลัก

3) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรมีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบธุรกิจประกันภัยได้ประยุกต์ใช้หลักการบริหาร POCCC และหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการในการบริหารองค์กรของตนอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรดำเนินการผลักดันให้มีการนำเอาหลักการบริหาร POCCC และหลักสัปปุริสธรรม 7 ประการ มาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรม

2) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรดำเนินการกำกับหน่วยงานในสังกัดได้ประกอบธุรกิจตามหลักการบริหาร

3) สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยควรส่งเสริมสนับสนุนให้หน่วยงานในสังกัดได้ปฏิบัติตามหลักการบริหาร POCCC และหลักสัปปุริสธรรม 7 เพื่อให้การบริหารจัดการเกี่ยวกับธุรกิจประกันภัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เพื่อศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานด้านการประกอบธุรกิจประกันภัย
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เพื่อให้ทราบแนวทาง วิธีการของการบริหารงานที่เกิดประสิทธิผล มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยใดบ้าง และมีแนวทางในการบริหารจัดการอย่างไร และควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการบริหารจัดการที่จะส่งผลให้การบริหารงานด้านการประกันภัยมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กมล ฉายะวัฒน์. (2554). *บริหารคนและงานด้วยวิธีการของพระพุทธเจ้า ฉบับปรับปรุง*. กรุงเทพฯ: บริษัท เพชรประกาย จำกัด.
- กิตติณ ค่ายเจ็ก. (2557). *นโยบายภาครัฐสำหรับการดูแลผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กุศล โพธิ์สุวรรณ. (2557). *ภาวะผู้นำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระมงคลเทพมุนี สด จันทโร*. (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรรยา มหายศนันท์. (2558). *การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต. (2557). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก ป. อ. ปยุตโต.
- พระมหากังวาล ธีรธมโม ศรชัย. (2557). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด* (ดุษฎีนิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรพล ศุภะ. (2558). *ประสิทธิภาพผู้บังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักราชสังคหวัตถุ* (วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พัฒนสรณ์ เกียรติจิตติคุณ. (2557). รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เทศกิจ กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พันธุ์ธัช แสนสุข. (2558). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานการรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัศมา แผนสมบุรณ์. (2557). การจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาศักยภาพองค์กรธุรกิจบริการสู่องค์กร ประสิทธิภาพสูง (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชชุกร นาคธน. (2558). ประสิทธิภาพการบริหารงานคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2564). แผนพัฒนาการประกันภัย ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2564 – 2568. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. 2564.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2564). รายงานการกำกับติดตามการดำเนินงาน ไตรมาสที่ 4 ปี 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย.
- สุทธิพร สายทอง. (2558). การจัดการความรู้เชิงพุทธสู่การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อัญชลิน พรหมนิภา. (2559). การบริหารจัดการความเสี่ยงธุรกิจประกันภัยภายใต้การกำกับของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย คปภ. ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 24(45), 265-289.

สามทศวรรษหลังจากปฏิญญาซาลามังกา: ความคืบหน้าของการนำนโยบายสู่
การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทยตามกรอบโครงสร้างซีท
(SEAT FRAMEWORK) ด้วยวิธีการวิเคราะห์อภิมาน (META-ANALYSIS)*

THREE DECADES AFTER THE SALAMANCA DECLARATION: A META-ANALYSIS OF THE
POLICY INTO PRACTICE PROGRESS IN ACCORDANCE WITH SEAT FRAMEWORK IN THAI
INCLUSIVE SCHOOLS.

๗๗๗๗

เสริมทรัพย์ วรปัญญา

Sermsap Vorapanya

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Thepsatri Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: sermsapvorapanya@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ประเมินความคืบหน้า 2. วิเคราะห์คุณลักษณะ
เบื้องต้นความคืบหน้า และ 3. สรุปองค์ความรู้ความคืบหน้าของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติใน
สถานศึกษาแบบเรียนรวม ตามโครงสร้างซีท วิจัยเชิงสำรวจ จากประชากร 6,429 เล่ม จาก
ฐานข้อมูล Thai LIS, Thai Journal Index และฐานข้อมูลของห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ สุ่ม
แบบเจาะจงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 95 เล่ม ใช้เกณฑ์การสุ่ม แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย และ
แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67- 1.00 มีค่า IOC รวมทั้งฉบับเท่ากับ
1.00 วิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพลความแปรปรวนทางเดียวตามแนวทางของ Glass และคณะ

ผลการวิจัยพบว่า 1. เป็นวิทยานิพนธ์ (ร้อยละ 97.90) เป็นงานวิจัยจากมหาวิทยาลัย
ของภาครัฐ (ร้อยละ 63.15) สาขาวิชาการบริหารการศึกษาผลิตงานวิจัย (ร้อยละ 77.90) ใช้
แนวคิดโครงสร้างซีท (SEAT Framework) (ร้อยละ 80.00) งานวิจัยมีคุณภาพดี (ร้อยละ 34.00)
ผลการประเมินคุณภาพงานวิจัย ส่วนใหญ่มีคุณภาพระดับปานกลาง (ร้อยละ 62.21) 2. ผลการ
วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว พบว่า ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่ส่งผลต่อค่าขนาดอิทธิพล
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ตัวแปรขนาดกลุ่มตัวอย่าง 3. ผลการสังเคราะห์องค์
ความรู้ในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวม มี 4 รูปแบบ ได้แก่ SEAT
Framework, School-Based Management, PAOR, และ PDCA

คำสำคัญ: ปฏิญญาซาลามังกา; สถานศึกษาแบบเรียนรวม; กรอบโครงสร้างซีท; การวิเคราะห์
อภิมาน

*Received September 21, 2022; Revised October 16, 2022; Accepted October 17, 2022

Abstract

Objectives of this research article were aimed to 1. Evaluate the progress of policy into practice research 2. Analyze basic characters of the research and 3. Holistically analyze the knowledge acquisition from the policy into practices progress in accordance with SEAT Framework in Thai inclusive schools. This Meta-Analysis reviewed 6,429 quantitative research studies from the year 1994 to 2020 from the data bases of Thai LIS, Thai Journal Index, and universities in Thailand, by narrowing down to 95 research studies with Purposive Random Sampling Technique. The random criteria were composed of research quality evaluation form, basic characteristics analyzing form, and theirs IOC were between 0.67-1.00, while IOC of the whole instrument was 1.00. Effect size analyzing by Glass's technique to measure the mean difference by effect size for One-way ANOVA.

Findings were found that 1. the 97.7 percent of the research were theses and independent studies, 63.15 percent of the research completed by state-run universities, 77.90 percent of the research belonged to educational administration programs, 80 percent of the research in accordance with SEAT Framework, 34 percent of the research were scored as a good level, while 62.21 percent of the whole research were rated as moderate level. 2) One-way ANOVA analyzing was found that the basic characters' variables that affected the effect size with statistically significant level was the sample size variable had effect size at 0.05 statistically significant level. 3) from holistic analysis for knowledge acquisition from the policy into practices progress there were 4 models used-SEAT Framework, School-Based Management, PAOR, and PDCA

Keywords: Salamanca Declaration; Inclusive Schools; Seat Framework; Meta-Analysis

บทนำ

จากประกาศปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (The World Declaration of Education for All) เรื่องประโยชน์จากการได้รับการศึกษาตามสิทธิขั้นพื้นฐาน ของทุกคน ทั้งเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ (UNESCO, 1994) จากนั้น พ.ศ. 2537 ได้มีการจัดประชุมระดับโลก เรื่องการเข้าถึง และคุณภาพของการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (Special Needs Education: Access and Quality) ที่เมืองซาลามังกา ประเทศสเปน ว่าด้วยหลักการ นโยบาย และการปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีสาระสำคัญที่

กล่าวถึงการศึกษาเพื่อปวงชนว่า เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาตามสิทธิขั้นพื้นฐาน เด็กทุกคนมีคุณลักษณะเฉพาะบุคคล ความสนใจ ความสามารถ และความต้องการการเรียนรู้ เด็กได้รับการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่หลากหลายและความแตกต่างเป็นรายบุคคล เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงการศึกษาแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้ในสถานศึกษา ปกติทั่วไป และเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรวมในสถานศึกษาปกติทั่วไป เพื่อสร้างสังคมแห่งการดำรงชีวิตร่วมกัน รัฐบาลของประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้นำหลักการสำคัญดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติที่ได้ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ตามแถลงการณ์นี้ มาอย่างต่อเนื่อง ปรากฏข้อมูลดังรายงานการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เริ่มต้นจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542) หมวดที่ 1 บททั่วไป กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการที่ต้องจัดการศึกษา สำหรับคนไทยทุกคนให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และหมวด 2 เป็น ส่วนที่ว่าด้วยคนพิการทุกประเภท โดยเฉพาะสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาดังจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 (2550) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการกำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และความคุ้มครองคนพิการ เพื่อมิให้มี การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุสภาพทางกายหรือสุขภาพรวมทั้งให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะ และความช่วยเหลือจากรัฐ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 (2551) ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ด้วยเหตุผลที่ว่าจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากการจัดการศึกษา สำหรับบุคคลทั่วไป จึงจำเป็นต้องจัดให้คนพิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทาง การศึกษา เป็นพิเศษ ตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการโดยให้ความสำคัญกับการเรียนรวม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (2560)มีหลายมาตราที่ส่งผลต่อการดำเนินงานการจัดการศึกษาเรียนรวม กล่าวคือ ในมาตรา 4 ระบุว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความ เสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง โดยขยายความในมาตรา 27 ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน ชาย และหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การ เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ระยะ 20 ปี กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “คนไทยทุกคน ได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องจัดให้แก่ผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนกลุ่มปกติ กลุ่มด้อยโอกาสที่มีความยากลำบาก และขาดโอกาสเนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจ และภูมิสังคม และกลุ่มที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

ขณะที่ พงษ์ศักดิ์ ภูคาบขาว (2553) อธิบายว่า นโยบายต้องสามารถลงสู่การปฏิบัติได้จริงจึงจะก่อให้เกิดประโยชน์ เพราะนโยบายเปรียบเสมือนเครื่องมือสำหรับผู้บริหารเพื่อใช้ในการตัดสินใจ หรือให้ผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวคิดหรือวิถีทางในการดำเนินการเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยนโยบายจะเป็นกรอบกว้าง ๆ หรืออาจมีความชัดเจนเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องที่ประกอบด้วยแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เป็นแนวทาง ในการกำหนดทิศทาง เป้าหมายการพัฒนาองค์การและนำมาเป็นกรอบขึ้นนำการปฏิบัติ และเป็นเครื่องชี้ นำ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติจากปัจจุบัน สู่อนาคต เพื่อบอกให้ทราบถึงคุณค่า และกระบวนการการตัดสินใจ ที่ได้คัดสรรทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด ครอบคลุมภารกิจทุกด้านที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง มีหลักและแนวทางการดำเนินงานที่ประกันความสำเร็จทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

การดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย จากความสำคัญและหลักการดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนทุกคนต้องได้รับการศึกษาที่มี คุณภาพอย่างทั่วถึงและเสมอภาค สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 จนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบ วิธีการ และการบริหารจัดการศึกษาเรียนรวมในโรงเรียนที่มีเด็กพิการ และเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนรวมกับเด็กทั่วไป สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รายงานข้อมูล สารสนเทศโรงเรียนเรียนรวม ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2561 ว่ามีโรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 23,488 โรงเรียน มีนักเรียนพิการทุกประเภทรวมจำนวน 387,678 คน โดยส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ จำนวน 328,823 คน คิดเป็น ร้อยละ 84.82 ของนักเรียนพิการทุกประเภท (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2560) ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายและนโยบายที่ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่ ชัดเจน รวมทั้งมีความพยายามที่จะดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ก็ยังมี ปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การดำเนินงานการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ไม่ประสบความสำเร็จ เท่าที่ควร ดังปรากฏชัดเจนว่ามีผู้เรียนจำนวนมากที่ไม่ได้อยู่ในโรงเรียน เพราะว่าไม่เคยได้เข้าเรียนในโรงเรียน หรือหลุดออกจากระบบโรงเรียน ส่วนผู้เรียนที่ยังอยู่ในระบบโรงเรียนก็ยังคงถูกกีดกันหรือแบ่งแยกทางด้าน เชื้อชาติ ศาสนา พื้นฐานทางสังคมหรือวัฒนธรรม เพศ ความสามารถ หรือภาวะการดำรงชีวิต รวมทั้งไม่สามารถ เรียนรู้ได้เนื่องจากได้รับการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ

ในระยะเวลาที่ผ่านมาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติตั้งแต่ ฉบับที่ 10 จนถึงฉบับที่ 12 ประเทศไทย มีนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติที่หลากหลายจากหลายหน่วยงานในการพัฒนาการจัดการเรียนรวมอย่างต่อเนื่องและมีงานวิจัยจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานในระดับ นโยบายและหน่วยงานในระดับปฏิบัติการ อีกทั้งสถาบัน การศึกษาต่าง ๆ

ในระดับอุดมศึกษาได้ผลิตงานวิจัย ที่เกี่ยวกับ นโยบายการจัดการเรียนรวม อันมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนา ประเทศอย่างยั่งยืนตามแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในการศึกษาเรียนรวม ของประเทศไทย ที่เผยแพร่อยู่ในฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยไทย (Thai Lis) และ Thai Journal Index ระหว่างปี พ.ศ. 2537-2563 มี จำนวน 6,429 เล่ม งานวิจัยทั้งหมดมีทั้ง งานวิจัยเชิงปริมาณ และ งานวิจัยเชิงคุณภาพ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ทางแนวคิดของระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ และบริบทของการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาการศึกษาเรียนรวม ของประเทศไทย ในรอบ 26 ปี ที่ผ่านมามีได้อย่างน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ว่างานวิจัยต่าง ๆ นั้น ได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ มีการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาเรียนรวม ของประเทศไทย เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในประเด็นดังกล่าว และมีความประสงค์ที่จะศึกษาผลรวม หรือ ข้อสรุปโดยรวมของการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาเรียนรวม ของประเทศไทย โดยการวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-Analysis) งานวิจัย ซึ่งเป็นกระบวนการ วิเคราะห์ผลการวิจัยที่ได้จากหลาย ๆ ชิ้นที่ศึกษาปัญหาการวิจัยในเรื่องเดียวกัน เพื่อวิเคราะห์งานวิจัยที่มีความกว้างขวางเป็นปรนัย และเชื่อถือได้มากกว่าการศึกษา ผลงานวิจัยเพียงผลงานเดียว (ศุภกิจ วงศ์วิวัฒน์นุกิจ, 2555) อีกทั้งการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นกระบวนการ ที่ทำให้สามารถสรุป ความรู้ในภาพรวมที่ได้จากงานวิจัยที่ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง ในประเด็นวิจัยเดียวกัน ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ได้สอดคล้องกับลักษณะปัญหา (นงลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช, 2552) จะเห็นได้ว่าการสังเคราะห์งานวิจัยนั้น เป็นระเบียบวิธีการในการวิจัยอย่างหนึ่งที่ดำเนินการโดยการรวบรวมงานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง โดยงานวิจัยเหล่านั้นมีประเด็นในการศึกษาในลักษณะเดียวกันหรือ มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อที่จะได้ข้อค้นพบหรือข้อสรุปที่น่าเชื่อถือได้ ในการตอบคำถามในการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และยังได้เปิดเผยให้เห็นแนวทางใหม่ ๆ หรือประเด็นที่น่าสนใจที่งานวิจัยเหล่านั้น ได้ค้นพบ เพื่อที่จะต่อยอดหรือทำการขยายองค์ความรู้ในการศึกษาต่อไป การวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-Analysis) มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ชัดเจน เป็นกระบวนการที่มีหลักเหตุผลทางการวิจัยและหลักสถิติที่พิสูจน์ได้ เป็นเครื่องสนับสนุน (Cooper, 2017) และผลของการรวบรวมงานวิจัยเพื่อการสังเคราะห์ในจำนวนที่มากพอ จะสะท้อนถึง ค่าสถิติ คือค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size) ที่น่าเชื่อถือ (นฤมล อุดมคุณ, 2552)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินคุณภาพงานวิจัย ความคืบหน้าของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทยตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework)
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่มีผลต่อค่าขนาดอิทธิพลของความคืบหน้าของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework)
3. เพื่อสรุปองค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับเกี่ยวกับความคืบหน้าของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เป็นงานวิจัยที่นำนโยบายสู่การปฏิบัติของประเทศไทยที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2537-2563 ในฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยไทย (Thalis) และ Thai Journal Index ที่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ
2. เป็นการสังเคราะห์งานวิจัย ด้วยวิธีวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-Analysis) ตามแนวคิดของ Harris Cooper (2017) ใน 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดปัญหาการวิจัย (Formulating the Problem) 2) การค้นหาประชากรในการวิจัย (Searching the Literature) 3) การรวบรวมข้อมูล (Gathering Information from Studies) 4) การประเมินคุณภาพงานวิจัย (Evaluating the quality of Studies) 5) การวิเคราะห์ ผลการศึกษา (Analyzing the outcomes of Studies) 6) การตีความผลการวิเคราะห์ข้อมูล (Interpreting the evidence) 7) การนำเสนอผลการสังเคราะห์ (Presenting the Results) โดยผู้วิจัยได้รวมขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัยจาก 7 ขั้นตอน เป็น 3 ระยะ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

ระยะที่ 1: การประเมินคุณภาพและความคืบหน้าของงานวิจัยการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดปัญหาการวิจัย (Formulating the Problem) 2) การค้นหาประชากรในการวิจัย (Searching the Literature) 3) การรวบรวมข้อมูล (Gathering Information from Studies) 4) การประเมินคุณภาพงานวิจัย (Evaluating the quality of Studies)

ผู้วิจัยสืบค้นงานวิจัย โดยใช้แนวทางจากประกาศปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน (The World Declaration of Education for All) เรื่องประโยชน์จากการได้รับการศึกษาตามสิทธิขั้นพื้นฐานของทุกคน ทั้งเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ (UNESCO, 1994) จากนั้น พ.ศ. 2537 ที่มีการจัดประชุมระดับโลกเรื่องการเข้าถึง และคุณภาพของการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (Special Needs Education: Access and Quality) ที่เมืองซาลามังกา

ประเทศสเปนเพื่อเป็นการกำหนดแหล่งประชากร ลักษณะประชากร และสิ่งผู้วิจัยที่สนใจศึกษา ในประเทศไทย ได้แก่งานวิจัยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2537-2563

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือปริญญาานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และดุษฎีนิพนธ์ หรือ ผลงานวิจัยของบุคลากร หรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหาร ครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการนํานโยบายสู่การปฏิบัติ ของการศึกษาแบบเรียนรวม ในประเทศไทย ตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2537-2563 เป็นจำนวน 6,429 เล่ม ที่สืบค้นได้จากฐานข้อมูล Thai LIS และ Thai Journal Index และจากการบริการระบบสืบค้นฐานข้อมูลของห้องสมุด มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้คำค้นว่า “การเรียนรวม” และ “การบริหาร จัดการเรียนรวม”

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ที่เป็น ปริญญาานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และดุษฎีนิพนธ์ เป็นผลงานวิจัยของบุคลากร หรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหาร ครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐาน จำนวน 95 เล่ม โดยใช้เกณฑ์ในการสุ่ม ดังนี้

1. เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2537-2563
2. เป็นงานวิจัยที่เป็นการนํานโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เป็นไปตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2548) ที่กำหนดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมที่มีพื้นฐานมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ดำเนินโครงการโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนรวม 1 อำเภอ 1 โรงเรียนเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในการบริหารจัดการที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. เป็นโรงเรียนเครือข่ายของโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนรวม 1 อำเภอ 1 โรงเรียนเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในการบริหารจัดการ
5. เป็นโรงเรียนเรียนรวม ที่มีนักเรียนปกติ และนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกัน
6. เป็นงานวิจัยที่ใช้ประชากรอยู่ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 มีการจัดประเภทของคณพิการไว้ 9 ประเภท
7. เป็นงานวิจัยที่รายงานค่าสถิติพื้นฐาน และ/หรือเป็นสถิติที่มาจากการทดสอบนัยสำคัญที่เพียงพอต่อการนำไปใช้คำนวณค่าขนาดอิทธิพล (Effect Size)
8. เป็น ปริญญาานิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และดุษฎีนิพนธ์ ผลงานวิจัยของบุคลากร หรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ผู้บริหาร ครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สามารถสืบค้นฉบับสมบูรณ์ได้

1.3 ตัวแปรของการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ด้านคุณลักษณะงานวิจัยด้านการพิมพ์และผู้วิจัย ประกอบด้วย 5 ตัวแปร คือ 1) งานวิทยานิพนธ์/ค้นคว้าอิสระ/วิจัย 2)ทุนสนับสนุน 3) ปีที่พิมพ์ 4) สถาบันที่ผลิตงานวิจัย 5) สาขาที่ผลิตงานวิจัย ด้านเนื้อหาสาระงานวิจัย ประกอบด้วย 4 ตัวแปร คือ 1) วัตถุประสงค์ของงานวิจัย 2) แนวคิด/ทฤษฎี 3) จำนวนแนวคิดที่สนับสนุนกรอบในการวิจัย/ทฤษฎี 4) รูปแบบการบริหาร ด้านวิธีวิทยาการวิจัย ประกอบด้วย 14 ตัวแปร คือ 1) ประเภทของสมมติฐานการวิจัย 2) จำนวนข้อสมมติฐาน 3) จำนวนตัวแปรต้น 4) จำนวนตัวแปรตาม 5) ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 6) กระบวนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 7) การออกแบบการวิจัย 8) ประเภทเครื่องมือวิจัย 9) จำนวนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 10) ความตรงของเครื่องมือ 11) ชนิดของความเชื่อมั่น 12) ระยะเวลาในการวิจัย 13) ประเภทสถิติที่ใช้ 14) คะแนนในการประเมินคุณภาพงานวิจัย รวมตัวแปรอิสระทั้งหมด 23 ตัวแปร

2. ตัวแปรตาม ค่าขนาดอิทธิพลของงานวิจัย ซึ่งเป็นค่าสถิติที่วัดในหน่วยมาตรฐานที่บอกถึงขนาดอิทธิพลของตัวแปรต้นที่มีต่อตัวแปรตามของงานวิจัย ซึ่งเมื่อนำค่าขนาดอิทธิพลทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย จะได้ค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่นำมาใช้ประโยชน์ในการสรุปเกี่ยวกับข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย และในการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้สูตรการคำนวณค่าขนาดอิทธิพลตามวิธีวิทยาการวิจัยของ Glass และคณะ (Glass et al, 1981).

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย และแบบประเมินคุณภาพงานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย บันทึกข้อมูลทั่วไปของคุณลักษณะงานวิจัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพิมพ์และผู้วิจัย ด้านเนื้อหาสาระงานวิจัย ด้านวิธีวิทยาการวิจัย และด้านรูปแบบในการบริหารและสมุดรหัส (Code Book) โดยพัฒนาจากแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยของ นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2552) โดยแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยทั้ง 4 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านการพิมพ์และผู้วิจัย ด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย ด้านวิธีวิทยาการวิจัย และ โดยแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยตามตัวเล่มนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67- 1.00 ค่า IOC รวมทั้งฉบับเท่ากับ 1.00

2. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัย ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยของ นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวาณิช (2552: 400 - 410) จำนวน 23 ข้อ โดยมีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละระดับ (Rubrics) ตั้งแต่ 0 - 4 เกณฑ์ในการแปลผลการประเมินคุณภาพงานวิจัย แบ่งออกเป็นระดับคุณภาพ 5 ระดับ ดังนี้ คะแนนการประเมินอยู่ระหว่าง 3.21- 4.00 หมายถึงคุณภาพดีมาก 2.41- 3.20 หมายถึง คุณภาพดี 1.61- 2.40 หมายถึง คุณภาพปานกลาง 0.81-

1.60 หมายถึง คุณภาพพอใช้ และคะแนนการประเมินน้อยกว่า 0.80 หมายถึง คุณภาพต้องปรับปรุง

ผู้วิจัยนำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์ประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความครอบคลุมตามตัวแปรที่ต้องการวัด ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความครอบคลุมตามตัวแปรที่ต้องการวัดพบว่าค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 -1.00 และ ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นได้นำแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยไปทดลองใช้กับงานวิจัยจำนวน 3 เล่ม โดยผู้ทดลองใช้ 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของการประเมิน (Inter-Rater Reliability) โดยใช้สูตรในการคำนวณค่าความสอดคล้องในการประเมินคุณภาพงานวิจัยและเกณฑ์ในการแปลผลค่าความสอดคล้องในการประเมินตามแนวทางของ Cooper และคณะ (Cooper et al, 2019) พบว่ามีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.70- 0.80 สรุปได้ว่าผู้ประเมินทั้ง 3 คนมีการประเมินคุณภาพแบบประเมินงานวิจัยได้สอดคล้องในระดับดีมาก

ระยะที่ 2: ศึกษาคุณลักษณะของงานวิจัยที่มีผลต่อค่าขนาดอิทธิพล เริ่มที่ขั้นตอนที่ 5) การวิเคราะห์ผลการศึกษา (Analyzing the Outcomes of Studies) และ 6) การตีความผลการวิเคราะห์ข้อมูล (Interpreting the Evidence)

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจงในขั้นตอนที่ 2 (การค้นหาลiteratureในการวิจัย: Searching the Literature) จำนวน 95 เล่ม เริ่มจากการอ่านบทคัดย่อและพิจารณาเนื้อหาในตัวเล่มโดยเบื้องต้น

อ่านงานวิจัยโดยละเอียดเพื่อประเมินคุณภาพงานวิจัยตามแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างไว้ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนด บันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย ค่าการทดสอบทางสถิติที่ได้จากงานวิจัยโดยละเอียดพร้อมทั้งตรวจสอบให้ถูกต้อง

รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเป็นหมวดหมู่และเตรียมแฟ้มข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์เพื่อประมวลผลข้อมูลและสรุปผล

ผู้วิจัยบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย บันทึกข้อมูลทั่วไปของคุณลักษณะงานวิจัย ด้านการพิมพ์และผู้วิจัย ด้านเนื้อหาสาระงานวิจัย และด้านวิวิธวิทยาการวิจัย และประเมินคุณภาพงานวิจัยตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพงานวิจัยที่สร้างขึ้นในขั้นตอนที่ 2

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเบื้องต้นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติบรรยาย เพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของค่าดัชนีมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าความโด่ง ค่าความเบ้ และพิสัย

2. การวิเคราะห์คุณลักษณะงานวิจัยที่มีต่อค่าขนาดอิทธิพลของงานวิจัย ซึ่งหาจากสูตรของ (Glass, et al, 1981) ถ้าเป็นงานวิจัยเชิงสำรวจประมาณค่าดัชนีมาตรฐานในรูปของค่า

ขนาดอิทธิพลเมื่อได้ค่าขนาดอิทธิพลแล้ว นำค่าขนาดอิทธิพลดังกล่าวทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าขนาดอิทธิพลตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยเพื่อเปรียบเทียบค่าขนาดอิทธิพลโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. การประเมินคุณภาพงานวิจัยด้านการบริหารโรงเรียนการจัดการแบบเรียนรวม

4. สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปผลการสังเคราะห์งานวิจัยด้านความคืบหน้าของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework)

ระยะที่ 3: สรุปองค์ความรู้จากงานวิจัย ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 7) การนำเสนอผลการสังเคราะห์ (Presenting the Results)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัย เบื้องต้นพบว่า เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ 95 เล่ม เป็นงานวิทยานิพนธ์/ค้นคว้าอิสระบทความวิจัย (คิดเป็นร้อยละ 97.90) และงานวิจัยจำนวน (ร้อยละ 2.10) งานวิจัยที่ใช้ทุนส่วนตัว (ร้อยละ 95.80) ใช้ทุนของเอกชน (ร้อยละ 2.10) และทุนของรัฐบาล (คิดเป็นร้อยละ 2.10) งานวิจัยที่เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2552 (ร้อยละ 9.50) ในปี พ.ศ. 2553, 2551, 2555, 2557, 2561 ปีละ (ร้อยละ 7.40) และ รองลงมาในปี พ.ศ. 2554, 2558, 2561, 2563 (คิดเป็นปีละร้อยละ 5.30) ปีที่มีงานวิจัยน้อยที่สุดคือ ปี พ.ศ. 2539, 2541, 2545, 2546 ปีละ (ร้อยละ 1.10) สถาบันที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มมหาวิทยาลัย ๙ ของรัฐ จำนวน 50 เล่ม (ร้อยละ 52.63) รองลงมาเป็นงานวิจัยของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 42 เล่ม (ร้อยละ 44.20) และกลุ่มมหาวิทยาลัยเอก จำนวน 3 เล่ม รวม (ร้อยละ 3.20) สาขาที่ผลิตงานวิจัยมากที่สุดคือ สาขาการบริหารการศึกษาจำนวน 74 เล่ม (ร้อยละ 77.40) รองลงมาสาขาการศึกษาพิเศษ จำนวน 16 เล่ม (ร้อยละ 16.80) สาขาสาขิตวิทยาการศึกษา (ร้อยละ 3.20) และสาขาหลักสูตรการสอน (ร้อยละ 2.10).

ด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย ตัวแปรด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัยมี 4 ตัวแปร ได้แก่ 1. ตัวแปรวัตถุประสงค์ของงานวิจัย 2. ตัวแปรแนวคิดทฤษฎี 3. ตัวแปรจำนวนแนวคิด /ทฤษฎี 4. ตัวแปรรูปแบบการบริหาร ผลการวิเคราะห์พบว่า งานวิจัยมีการตั้งวัตถุประสงค์เพื่อการเปรียบเทียบมากที่สุด (ร้อยละ 82.10) รองลงมาคือ เพื่อการเปรียบเทียบและพัฒนา (ร้อยละ 15.80) และเพื่อการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ (คิดเป็นร้อยละ 2.10) ตัวแปรแนวคิดทฤษฎี ผลการวิเคราะห์พบว่า แนวคิด/ทฤษฎีที่ใช้มากที่สุดคือ SEAT Framework (ร้อยละ 80.00) รองลงมา คือ School- Based Management (ร้อยละ 4.20) จำนวนแนวคิด /ทฤษฎี อื่น ๆ (ร้อยละ 15.80) ผลการวิเคราะห์พบว่า ใช้ 1 แนวคิด/ทฤษฎี (ร้อยละ 58.90), ใช้ 2 แนวคิด/ทฤษฎี (ร้อยละ 37.09) และใช้ 3 แนวคิด/ทฤษฎี (ร้อยละ 2.21), แนวคิด/ทฤษฎี ตามลำดับตัว

แปรรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม (ร้อยละ 51.60) School- Based Management (ร้อยละ 47.40) และ บริหารแบบอื่น ๆ เช่น PAOR, PDCA (ร้อยละ 1.10)

ด้านวิธีวิทยาการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรประเภทสมมติฐาน ผลการวิเคราะห์พบว่า งานวิจัยที่ตั้งสมมติฐานแบบมีทิศทางมีจำนวนมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 58.90) งานวิจัยที่ตัวแปรจำนวนสมมติฐาน 1 ข้อมีจำนวนมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 86.30) งานวิจัยที่มีจำนวนตัวแปรต้น มากที่สุดได้แก่ ตัวแปร 1-3 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 58.90) ตัวแปรขนาดของกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยที่กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดได้แก่ 201- 250 (คิดเป็นร้อยละ 32.60) ตัวแปรกระบวนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง งานวิจัยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ได้แก่ การใช้ตารางสุ่ม (คิดเป็นร้อยละ 36.80) ตัวแปรการออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจ งานวิจัยทั้งหมดเป็น (คิดเป็นร้อยละ 100.00) งานวิจัยใช้ประเภทของเครื่องมือมากที่สุด ได้แก่ แบบทดสอบ (คิดเป็นร้อยละ 97.90) ตัวแปรจำนวนข้อเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมากที่สุด ได้แก่ 40-60 ข้อ (คิดเป็นร้อยละ 73.70) ตัวแปรชนิดของความเที่ยงตรงของเครื่องมือ งานวิจัยใช้ค่าความความเที่ยงตรงของ เครื่องมือมากที่สุด ได้แก่ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (คิดเป็นร้อยละ 67.40) ตัวแปรชนิดของความเชื่อมั่นของเครื่องมือ งานวิจัยใช้ค่าความความเชื่อมั่นของเครื่องมือมากที่สุดได้แก่ ไม่ระบุ (คิดเป็นร้อยละ 75.00) ตัวแปรระยะเวลาในการเก็บข้อมูล มากที่สุดได้แก่ใช้เวลา 1 เดือน (คิดเป็นร้อยละ 67.40) ตัวแปรประเภทสถิติที่ใช้มากที่สุดได้แก่ One - way ANOVA (คิดเป็นร้อยละ 52.6) ตัวแปรคะแนนในการประเมินคุณภาพงานวิจัย งานวิจัยจำนวนมากที่สุด ได้แก่คุณภาพปานกลาง (คิดเป็นร้อยละ 58.90)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของค่าขนาดอิทธิพลในภาพรวม

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของค่าขนาดอิทธิพล จำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัยด้านเนื้อหาสาระของงานวิจัย มีค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ .735 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ .037 และ ในขณะที่ขนาดอิทธิพลที่มีค่าต่ำสุดเท่ากับ .650 และขนาดอิทธิพลมีค่าสูงสุดเท่ากับ .790 เมื่อพิจารณาการแจกแจงข้อมูลพบว่าการแจกแจงของข้อมูลมีลักษณะ เบ้ซ้าย ($Sk = -.331$) แสดงว่า ค่าขนาดอิทธิพลส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยและมีการแจกแจงของข้อมูลแบนกว่าโค้งปกติ ($Ku = -.627$) แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายมาก รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะของการแจกแจงค่าขนาดอิทธิพลในภาพรวม

ตัวแปร	N	M	SD	R	Min	Max	Sk	Ku
ค่าขนาดอิทธิพล	95	0.735	.037	7.35	0.65	0.79	0.331	0.627

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลจำแนกตามตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่าค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลไม่แตกต่างกัน ตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัย จำนวน 13 ตัวแปร แบ่งเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้าน ด้านเนื้อหาสาระงานวิจัย ด้านวิธีวิทยาการวิจัย ดังนั้นด้านเนื้อหาสาระงานวิจัยพบว่า ตัวแปร

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อการเปรียบเทียบมีจำนวนมากที่สุด ($\bar{d} = .735$ SD = .366) ตัวแปรแนวคิดโครงสร้างซีท (SEAT Framework) มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .733$, SD = .037) ตัวแปรจำนวนรูปแบบการบริหาร งานวิจัยที่ใช้ 1 ทฤษฎีมีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .739$, SD = .037) ตัวแปรรูปแบบการบริหารจัดการ โครงสร้างซีท (SEAT Framework) มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($d = .736$, SD = .037)

ด้านวิธีวิทยาการวิจัยผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยค่าขนาดอิทธิพลจำแนกตามคุณลักษณะงานวิจัยด้านวิธีวิทยาการวิจัยพบว่า ตัวแปรที่สามารถอธิบายความแตกต่างของค่าขนาดอิทธิพล ดังนี้ตัวแปรประเภทสมมติฐานงานวิจัย พบว่างานวิจัยที่ตั้งสมมติฐานแบบมีทิศทางมีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .733$, SD = .036) ตัวแปรจำนวนสมมติฐาน พบว่างานวิจัยที่มีการตั้งสมมติฐาน 2 ข้อ มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .733$, SD = .037) ตัวแปรขนาดกลุ่มตัวอย่าง พบว่างานวิจัยที่ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 201 - 250 คน มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .745$, SD = .033) และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตัวแปรกระบวนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง พบว่างานวิจัยที่ใช้ตารางสุ่ม มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .743$, SD = .031) ตัวแปรการออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจ พบว่างานวิจัยที่ใช้ มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .735$, SD = .038) ตัวแปรจำนวนเครื่องมือ พบว่า งานวิจัยที่ใช้เครื่องมือมีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด 41-60 ($\bar{d} = .740$, SD=.036) ตัวแปรระยะเวลาในการเก็บข้อมูล พบว่างานวิจัยที่ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 1 เดือน มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .733$, SD=.036) ตัวแปรประเภทสถิติที่ใช้ พบว่างานวิจัยที่ใช้สถิติ มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด One-way ANOVA ($\bar{d} = .732$, SD=.034)

สรุปองค์ความรู้จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคืบหน้าของการนํานโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ที่ทำเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา(คิดเป็นร้อยละ 97.90) จะใช้ทุนส่วนตัวในการทำ และยังพบว่ามีงานวิจัยจากหน่วยงานทางการศึกษา จำนวนมากไม่พบงานวิจัยจากหน่วยงานอื่น ๆ เลยดังจะเห็นได้จากระหว่าง พ.ศ. 2537-2563 พบงานวิจัย 95 เล่ม เป็นของหน่วยงานทางการศึกษา(คิดเป็นร้อยละ 100) และยังพบว่า งานวิจัยจะถูกผลิตจากสาขาวิชา การบริหารการศึกษา(คิดเป็นร้อยละ 77.90) โดยใช้แนวคิดโครงสร้างซีท (SEAT) (คิดเป็นร้อยละ 80.00) ยังพบว่างานวิจัยจำนวน 95 เล่ม มีคุณภาพดี(คิดเป็นร้อยละ 34.00)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ประเด็น ดังนี้

1. ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การประเมินงานคุณภาพงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคืบหน้าของการนํานโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย

ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) จากการศึกษา พบว่า งานวิจัยมีคุณภาพปานกลางมีจำนวนมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 58.90) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มหาวิทยาลัยทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชนเปิดทั้งหลักสูตรที่ต้องทำวิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าอิสระ เป็นเกณฑ์ในการสำเร็จการศึกษา ซึ่งขั้นตอนในการทำวิจัยทั้ง 2 แบบนี้ มีขั้นตอนที่ย่างยากต่างกัน การทำค้นคว้าอิสระมีขั้นตอนที่ง่ายกว่า สำเร็จการศึกษาเร็วกว่า จากการประเมินคุณภาพงานวิจัยผู้วิจัยพบว่า ค้นคว้าอิสระมีคุณภาพในระดับปานกลาง และมีจำนวนมากกว่าวิทยานิพนธ์ จึงเป็นสาเหตุทำให้ งานวิจัยที่เป็นค้นคว้าอิสระมีจำนวนมากกว่า ซึ่งคุณภาพก็จะด้อยกว่าวิทยานิพนธ์ ดังที่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (2561) ได้สรุปไว้ว่า การทำวิทยานิพนธ์ มีหลายขั้นตอน และมีความเข้มข้นยุ่งยากมากกว่าค้นคว้าอิสระ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนํานโยบายสู่การปฏิบัติในการศึกษาเรียนรู้รวม ของประเทศไทย ที่เผยแพร่อยู่ในฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ ผลงานวิจัยไทย (Thai Lis) และ Thai Journal Index ระหว่างปีพ.ศ. 2537-2563 มี จำนวน 6,429 เล่ม งานวิจัยทั้งหมดมีทั้ง งานวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ทางแนวคิดของระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้ และบริบทของการศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาการศึกษาเรียนรู้รวม ของประเทศไทย ในรอบ 26 ปี ได้อย่างน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง นางสาว วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2552) ได้กล่าวว่าการสังเคราะห์งานวิจัยนั้น เป็นระเบียบวิธีการในการวิจัยอย่างหนึ่งที่ดำเนินการโดยการรวบรวมงานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง ในประเด็นที่น่าสนใจที่งานวิจัยเหล่านั้นเพื่อที่จะต่อยอดหรือทำการขยายองค์ความรู้ในการศึกษาจากการวิเคราะห์คุณลักษณะเบื้องต้น ทั้งนี้การวิเคราะห์ห่อภิมาณ (Meta-Analysis) ยังเป็นกระบวนการวิเคราะห์งานวิจัยที่มีความกว้างขวางเป็นปรนัย และเชื่อถือได้มากกว่าการศึกษา ผลงานวิจัยเพียงผลงานเดียว (ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนุกิจ, 2555) และผลการประเมินคุณภาพงานวิจัยในช่วง 26 ปีที่ผ่านมาพบว่า มีสถาบันการศึกษาทั้งของภาครัฐ และภาคเอกชนได้ผลิตงานวิจัยที่มีคุณภาพในระดับดีเป็นจำนวนมาก และ

2. ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า คุณลักษณะของงานวิจัยที่มีผลต่อค่าขนาดอิทธิพลของตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคืบหน้าของการนํานโยบายลงสู่การปฏิบัติในการศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย รัฐบาลไทย พบว่า ได้นํานโยบายสู่การปฏิบัติ โดยตรากฎหมาย และนโยบายเช่นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2442 ในหมวด 2 เป็นส่วนที่ว่าด้วยคนพิการทุกประเภท โดยเฉพาะสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 กระทรวงการพัฒนาสังคมและ พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ ด้วยเหตุผลที่ว่าจัดการศึกษาสำหรับคนพิการมีลักษณะเฉพาะ แตกต่างจากการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไป (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 125, 2551) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มีหลายมาตราที่ส่งผลต่อการดำเนินงาน การจัดการศึกษาเรียนรู้รวม ในมาตรา 4 ระบุว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความ เสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความ

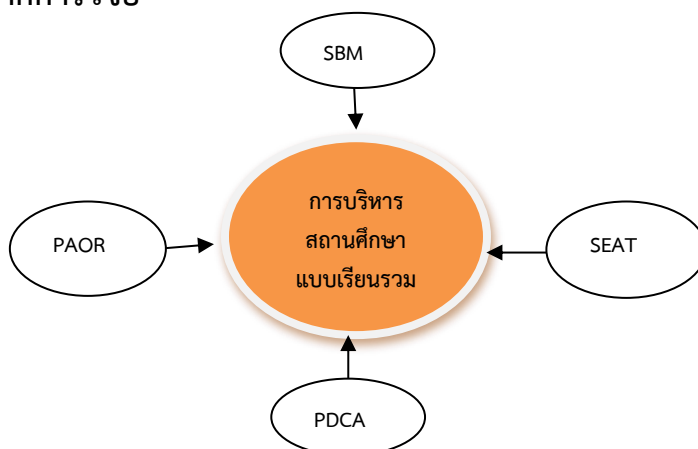
คุ้มครอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ ภูคาบขาว (2553) เรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อ ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียนเรียนรวมจังหวัดขอนแก่น ที่สรุปว่านโยบายเปรียบเสมือน เครื่องมือสำหรับผู้บริหารเพื่อใช้ในการตัดสินใจหรือให้ผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นกรอบแนวคิดหรือวิถีทาง ในการดำเนินการเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง จากปัจจุบันสู่ออนาคต เพื่อบอกให้ทราบถึงคุณค่า และกระบวนการการตัดสินใจ คัดสรรทางเลือกที่เหมาะสม ที่สุด ครอบคลุมภารกิจทุกด้านที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง มีหลัก และแนวทางการดำเนินงานที่ประกันความสำเร็จทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

จากการวิเคราะห์ห่อหุ้มานที่ศึกษาตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่ส่งผลต่อค่าขนาดอิทธิพล ของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความคืบหน้าของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา แบบเรียนรวมในประเทศไทย ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) พบว่างานวิจัยที่ใช้ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 201 - 250 คน มีค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลที่มากที่สุด ($\bar{d} = .745.$, $SD = .033$) สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ห่อหุ้มานงานวิจัยด้านนวัตกรรมจัดการกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาของ นฤมล อุดมคุณ (2552) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวส่งผลต่อความแตกต่างของค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 กล่าวคือความแตกต่างของ ค่าขนาดอิทธิพลของตัวแปรส่งผลต่อ ความแตกต่างของการการปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ตามกรอบ โครงสร้างซีท (SEAT Framework) ค่าขนาดอิทธิพลยิ่งสูงแสดงว่า มีผลต่อความแตกต่างของ การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมมาก

3. ผลที่ได้ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากการสรุปองค์ความรู้จากงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับความคืบหน้าของการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมใน ประเทศไทย ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่เป็น วิทยานิพนธ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา(คิดเป็นร้อยละ 97.90) จะใช้ทุนส่วนตัวในการทำ และยังพบว่าม้งานวิจัยจากหน่วยงานทางการศึกษา จำนวน มากไม่พบบางงานวิจัยจากหน่วยงานอื่น ๆ เลยดังจะเห็นได้จากระหว่าง พ.ศ. 2537-2563 พบ งานวิจัย 95เล่ม เป็นของหน่วยงานทางการศึกษา(คิดเป็นร้อยละ 100) และยังพบว่า งานวิจัยจะ ถูกผลิตจากสาขาวิชา การบริหารการศึกษา(คิดเป็นร้อยละ 77.90) โดยใช้แนวคิดโครงสร้างซีท (SEAT) (คิดเป็นร้อยละ 80.00) ยังพบว่างานวิจัยจำนวน 95 เล่ม มีคุณภาพปานกลาง (คิดเป็น ร้อยละ 62.10) สะท้อนให้เห็นได้ว่า เกือบ 3 ทศวรรษที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมการประชุมที่เมือง Salamanca ประเทศ Spain (UNESCO, 1994) นั้นการรับปฏิญญาของประเทศตั้งแต่ปีนั้น จนถึงปัจจุบันสังคมไทยมีความตระหนักต่อผู้พิการ และบุคคลที่มีความต้องการพิเศษได้รับการ โอบอ้อม และสนับสนุนให้เข้าสู่ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวเองให้มีโอกาสในการศึกษาเพื่อการ พัฒนาตนเองในอนาคต รวมถึงการอยู่ร่วมกันของพลเมืองในชาติอย่างเท่าเทียมในเรื่องสิทธิและ

โอกาสต่าง ๆ ซึ่งได้ค้นพบในการวิเคราะห์ห่อถักของการศึกษาในครั้งนี้ถ้านโยบายมีการนำสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1: แนวคิดในการบริหารสถานศึกษาแบบเรียนรวม

องค์ความรู้จากการวิจัยสรุปได้ว่า งานวิจัยประเด็นการนำนโยบายสู่การปฏิบัติใช้แนวคิดในการบริหาร 4 รูปแบบหลัก ได้แก่ การบริหารโดยใช้แนวคิดโครงสร้างซีท (SEAT Framework) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management: SBM) การบริหารโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAOR) การบริหารโดยใช้วงจรการพัฒนางาน (PDCA)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการทบทวนที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบเรียนรวม ผู้บริหารควรใช้ วิธีการจัดการบริหารจัดการที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ใช้กระบวนการวิจัย (PAOR) หรือใช้วงจรบริหารงานคุณภาพ PDCA
2. ผู้บริหารควรมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) อย่างถูกต้องและครบถ้วนเพื่อที่จะสามารถนำตัวแปรไปปรับใช้ในการบริหารในสถานศึกษา เช่น นวัตกรรมด้านพัฒนาหลักสูตร วิธีสอน, หรือสื่อการเรียน/การสอน แล้วนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การสังเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ ที่เกี่ยวกับด้านการบริหารจัดการการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ตาม

กรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรมีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ เนื่องจากผู้วิจัยพบงานวิจัยเชิงคุณภาพเป็นจำนวนหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาในลำดับต่อไป

2. การบริหารจัดการการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) แนวคิดที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับโรงเรียน ทุกบริบท และทุกสาขาอาชีพ จึงเกิดงานวิจัยขึ้นมากมายในด้านการประยุกต์ใช้การบริหารจัดการการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาแบบเรียนรวมในประเทศไทย ตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ดังนั้น ในการสังเคราะห์งานวิจัยอาจไม่จำเป็นต้องสังเคราะห์เฉพาะงานวิจัยด้านการศึกษา แต่อาจสังเคราะห์งานวิจัยได้ ในทุกองค์กร ทุกหน่วยงาน ทั้งในภาครัฐและเอกชนที่ศึกษาปัญหาเดียวกันซึ่งน่าจะเกิดประโยชน์กับการนำแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาแบบเรียนรวมตามกรอบโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ไปใช้ได้

3. การนำตัวแปรคุณลักษณะงานวิจัยที่สามารถอธิบายความแตกต่างของค่าเฉลี่ยขนาดอิทธิพลไปใช้ในการบริหารจัดการควรคำนึงความพร้อมในด้านต่าง ๆ ตามบริบทของสถานศึกษา เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- นางลักษณ์ วิรัชชัย และสุวิมล ว่องวานิช. (2552). *การวิเคราะห์ทอิกมาน* (Meta-analysis). กรุงเทพฯ: นิชินแอตเวอร์ไทซิง กรุ๊ป.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2561). *คู่มือวิทยานิพนธ์และการค้นคว้าอิสระ*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2550, (2550, 27 กันยายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม124 ตอนที่ 61 ก. หน้า 8.
- พงษ์ศักดิ์ ภูากบขาว. (2553). *ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อควมมีประสิทธิผลของโรงเรียนเรียนร่วมจังหวัดขอนแก่น* (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤมล อุดมคุณ. (2552). *การวิเคราะห์ทอิกมานงานวิจัยด้านนวัตกรรมจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลการเรียนรู้ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยการศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภกิจ วงศ์วิวัฒนกิจ.(2555). *พจนานุกรมศัพท์การวิจัยและสถิติ*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2560). *ข้อมูล สารสนเทศโรงเรียนเรียนรวม ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2561*. สืบค้น 10ตุลาคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/LV2Nn>

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-23.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551, (2551, 5 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก. หน้า 2.
- Cooper, H. (2017). *Research synthesis and meta-analysis: A Step-by-step approach* (5th edition). Los Angeles: SAGE publications.
- Cooper, H. et al. (Eds.). (2019). *The handbook of research synthesis and meta-analysis*. New York: Russell Sage Foundation.
- Glass, G. V. et al. (1981). *Meta-analysis in social research*. Beverly Hills, CA: Sage Publication.
- UNESCO. 1994. *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*, Retrieved September 10, 2022 from http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF

การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและอุโบสถวัดหมื่นไวย
ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา*

THE STUDY OF MUENWAI COMMUNITY HISTORY AND
WAT MUENWAI' S UBOSATHA AT MUENWAI DIRSTICT,
AMPHUR MEUNG, NAKHON RATCHASIMA

๒๒๒๒ ◊ ๒๒๒๒

รจกษา ประวงษ์
Rujapha Prawong
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Luckrujapha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) ศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านหมื่นไวย 2) ศึกษารูปแบบศิลปะและคติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่นไวย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและประวัติศาสตร์ศิลปะ ผลการวิจัยพบว่า ชื่อ บ้านหมื่นไวย มีการปรากฏขึ้นบนเส้นทางที่พลวงจากกรุงเทพฯ สู่วิียงจันทน์ เมื่อ พ.ศ. 2369 ในประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้กรมพระราชวังบวรมหาดคีตพิลาเสพยกทัพพลวงขึ้นไปปราบเจ้าอนุวงศ์ และมีหลักฐานชื่อ ตำบลหมื่นไวย ในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ เรื่อง"ขุนช้างขุนแผน" ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ในตอนเจ้าล้านช้างถวายนางสร้อยทองแก่พระพันวษา ในการศึกษารูปแบบศิลปะอุโบสถวัดหมื่นไวย พบว่าระบบแผนผัง การจัดระเบียบอาคาร เทคนิคการก่อสร้าง การก่อผนังถึงหน้าบัน การเจาะช่องประตู ช่องแสง การประดับตกแต่งอุโบสถ จัดเป็นรูปแบบศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลายตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ส่วนรูปแบบศิลปะของหน้าบันที่ปรากฏลวดลายดอกพุดตานพบว่ามีคตินิยมราวช่วงรัชกาลที่ 3 ในส่วนคติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำพบว่าเป็นคติความเชื่อของลังกาและวัฒนธรรมมอญในเมียนมาร์เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ สะอาด ในการทำพิธีบวชหรือพิธีอุปสมบท

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์ชุมชน; บ้านหมื่นไวย; อุโบสถวัดหมื่นไวย อุโบสถกลางน้ำ

Abstract

This research was conducted with 2 objectives: 1. To study the history of Muenwai community and 2. To study the designs of arts and belief about the Buddhist Ubosatha in the water at Muenwai Temple area. This was the qualitative research, conducted by implementing historical, archeological, and art methods. The results of the research revealed that the name of the village “Muenwai” was found as the name of the route of the army from Bangkok to Vientiane in 1826 (B.E.2369) as appeared in the archive meeting entitled “Prap Krabot Vientiane” in the reign of King Rama 3 who ordered Phra Racha Wang Borworn Maha Sakdipalasep to lead the army to defeat Chao Anuwong. In addition, there was evidence showing the name “Muenwai Military base” appeared in Rattanakosin period literature titled “Khun Chang and Khun Paen”, Wachirayan national library version in which the chapter narrates the story when Phrachao Lanchang was offering Nang Soi Tong to Phra Panwawongsa. The study of the art designs of Muenwai temples showed that structural plan system, arrangement of buildings, construction techniques, design of walls to meet the gable end, drilling door holes and light holes, and temple decoration are found in late Ayutthaya period, from the reign of Somdet Pra Narai Maharat to early Rattanakosin period. For gable-end designed with Pudtarn flower pattern. This pattern was famous in the period of King Rama 3. Finally, in terms of belief about the Ubosatha in the middle of the water at the area of Muenwai Temple, this is the belief of Langka and Mon culture in Myanmar to create purity and cleanness in Buddhist ordination ceremony.

Keywords: Community history; Baan Muenwai; Wat Muenwai 's Ubosatha

บทนำ

จังหวัดนครราชสีมา ถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาติมาอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงยุคสมัย ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดนครราชสีมา นั้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี โดยเฉพาะโบราณวัตถุและโบราณสถานเป็นจำนวนมาก (กรมศิลปากร, 2548) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพื้นที่ในการเลือกตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ ตลอดจนวัฒนธรรมและคติความเชื่อในแต่ละช่วงสมัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ชาติไทยนั้นปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เห็นได้อย่างชัดเจนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งเอกสารทางประวัติศาสตร์จากส่วนกลางกล่าวถึงความสำคัญของ

เมืองนครราชสีมาในฐานะหัวเมืองสำคัญหัวเมืองหนึ่งของกรุงศรีอยุธยา อาทิ เช่น หลักฐานปรากฏอยู่ในกฎหมายเทียบบาลซึ่งอาจตราขึ้นสมัยพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. 1991-2031) หรืออาจเป็นสมัยพระรามาธิบดีที่ 2 (พ.ศ. 2034-2072) (วินัย พงศ์ศรีเพียร, 2529 และ ควอริช เวลส์, 2519) ระบุว่าเมืองนครราชสีมาเป็นเมืองพระยามหานครเมืองหนึ่งในจำนวน 8 เมือง ต่อมาเมื่อมีการยกเลิกเมืองพระยามหานคร สภาพการเมืองของนครราชสีมาเป็นสมัยการเป็นหัวเมืองชั้นโท ทำหน้าที่เป็นเมืองหน้าด่านสำคัญชายแดนตะวันออก (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2507 และ ควอริช เวลส์, 2519) ทั้งนี้ นอกจากเอกสารทางประวัติศาสตร์แล้ว หลักฐานทางโบราณคดียังปรากฏงานศิลปกรรม ซึ่งมีอายุหลากหลายให้เห็นอย่างมากมายด้วยเช่นเดียวกัน (กรมศิลปากร, 2548)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของจังหวัดนครราชสีมาพบว่า มีแหล่งโบราณคดีที่จัดเป็นโบราณสถานสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษาแห่งหนึ่ง คือ อุโบสถเก่าวัดหมื่นไวย ซึ่งตั้งอยู่ที่วัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยในการรับรู้ของคนทั่วไปและการประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย ต่างกล่าวหาว่าอุโบสถเก่าแห่งนี้มีอายุ 300 ปี (ไทยรัฐ, 2564 และองค์การบริหารตำบลหมื่นไวย, 2564) ขณะที่รายงานการขุดแต่งบูรณะและปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานอุโบสถวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2548 ของสำนักงานศิลปากรที่ 12 นครราชสีมา (กรมศิลปากร, 2548) ได้กล่าวถึงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอุโบสถเก่าวัดหมื่นไวยว่าน่าจะเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาตอนปลายราวสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจนถึงสมัยพระเจ้าบรมโกศและน่าจะมียุคสมัยราวช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 (กรมศิลปากร, 2548) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้มีข้อสังเกตว่าเมื่อกล่าวหาว่าอุโบสถเก่าวัดหมื่นไวยอายุ 300 ปี โดยทั่วไปคนส่วนใหญ่จะไม่ทราบว่าเหตุใดอุโบสถเก่านี้จึงมีอายุ 300 ปี ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าอุโบสถเก่าวัดหมื่นไวยว่ามีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมใดที่บ่งบอกและทำให้เกิดความสอดคล้องกับอายุสมัยดังกล่าว ด้วยยังไม่มีการศึกษาเรื่องรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอุโบสถที่เป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน นอกจากเรื่องของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของอุโบสถเก่าวัดหมื่นไวยแล้ว อุโบสถเก่านี้มีลักษณะเป็นอุโบสถกลางน้ำที่ไม่ค่อยพบเจอการสร้างลักษณะเช่นนี้บ่อยครั้งนักทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาเรื่องของคติความเชื่อการสร้างอุโบสถที่มีน้ำล้อมรอบว่ามีความหมายหรือที่มาอย่างไร ส่วนในเรื่องของชุมชนบ้านหมื่นไวย มีประวัติความเป็นมาว่าชุมชนตำบลหมื่นไวย เป็นถิ่นที่อยู่ดั้งเดิมของชนชาวอีสาน ตำบลเก่าแก่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ชาวบ้านและประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ พูดภาษาไทยโคราช เป็นตำบลที่ตั้งในเขตการปกครองของอำเภอเมือง เดิมมีทั้งหมด 15 หมู่บ้าน ต่อมาปี พ.ศ. 2538 ได้แยกตำบลออกไป คือ ตำบลหนองกระทุ่ม ปัจจุบันมีจำนวน 9 หมู่บ้าน (โคราชในอดีต, 2564) และ ศานติ ภักดีคำ (2561) ได้กล่าวถึง การเสด็จพระราชดำเนินของกองทัพหลวงตั้งแต่กรุงเทพฯ ถึงเมืองเวียงจันทน์ในเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์ ในจดหมายเหตุเรื่องระยะทางเสด็จพระราชดำเนินกองทัพหลวง ตั้งแต่กรุงเทพฯ ถึงเมืองเวียงจันทน์ ปีจออัฐศก 1188 ฉบับนายพลพันหุ้มแพรถวาย ประชุมจดหมายเหตุ

เรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ การเดินทางหลวงได้กล่าวถึง บ้านหมื่นไวย ซึ่งอยู่บนเส้นทางทัพหลวงด้วย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเพิ่มเติมอีกประการว่าชุมชนบ้านหมื่นไวยนี้ น่าจะมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในแง่ของภูมิรัฐศาสตร์และการเมืองการปกครองหรือไม่ จึงเป็นชุมชนที่เป็นเส้นทางผ่านไปและกลับของกรุงเทพฯและเวียงจันทน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (ศานติภักดีคำ, 2561)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนแห่งนี้ โดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์และหลักฐานทางด้านโบราณคดี เป็นข้อมูลหลักในการศึกษาตามหลักการและระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ โดยมีประเด็นคำถามที่สำคัญซึ่งจะแยกตรวจสอบเป็น 2 ประเด็นหลักคือ

1. ประเด็นปัญหาทางประวัติศาสตร์ว่าชุมชนหมื่นไวยแห่งนี้ถูกกล่าวถึงในหลักฐานทางประวัติศาสตร์แหล่งใด มีบริบททางประวัติศาสตร์และความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางประวัติศาสตร์กับแหล่งอื่นอย่างไร

2. ประเด็นทางด้านงานศิลปกรรมหรือสถาปัตยกรรม คือ อุโบสถเก่าวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ควรจะมีอายุสมัยในช่วงใดจากหลักฐานรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและมีความสัมพันธ์ทางด้านรูปแบบทางศิลปะกับอุโบสถแห่งอื่น ๆ ที่มีอายุร่วมสมัยและบริบททางศิลปกรรมเดียวกันทั้งในจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอื่นอย่างไร รวมถึงคติความเชื่อ ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพระอุโบสถกลางน้ำ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา.
2. เพื่อศึกษารูปแบบศิลปะและคติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ศิลปะโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยมีวิธีวิทยาที่สำคัญ คือในส่วนของประวัติศาสตร์บ้านหมื่นไวย ใช้การวิจัยจากเอกสารและข้อมูลทางวิชาการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่นำมาวิเคราะห์โดยการพรรณนาและในส่วนของอุโบสถวัดหมื่นไวยใช้การวิจัยเก็บข้อมูลจากภาคสนามโดยตรงวิจัยเฉพาะพื้นที่เป็นหลัก (Case study) รวมถึงการเก็บข้อมูลองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอุโบสถในสมัยต่างๆ และเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบทางศิลปะ คติความเชื่อของอุโบสถ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์จังหวัดนครราชสีมา ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านหมื่นไวย รูปแบบศิลปะและคติความเชื่อเรื่องอุโบสถ อุโบสถวัดหมื่นไวย

1.1 จากเอกสารชั้นต้นหรือเอกสารที่เกิดขึ้นหรือสร้างขึ้นในช่วงเวลาเดียวกับที่เกิดเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือเป็นหลักฐานที่ผู้สร้างมีประสบการณ์ร่วมในเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ กฎหมายตราสามดวง กฎมณเฑียรบาล พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4 พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาประชุมพงศาวดารเล่มที่ 14 จดหมายเหตุเรื่องมณฑลนครราชสีมา ประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ หนังสือราชการ ม.46/1 เรื่อง “หนังสือราชการของมหาชาติไทย บอกข้าหลวงเมืองนครราชสีมา เป็นต้น

1.2 จากเอกสารชั้นรองหรือเอกสารที่กระทำขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์นั้นสิ้นสุดไปแล้ว อาทิเช่น เอกสารรายงานการขุดแต่งบูรณะปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานอุโบสถวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา บทความวิจัยเรื่อง พระอุโบสถและพระวิหารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกสมัยอยุธยาตอนปลาย พ.ศ. 2199-2300 บทความวิจัยเรื่อง อุทกสีมา : วิวัฒนาการแพขนานสู่อุโบสถกลางน้ำในวัฒนธรรมล้านนา รายงานการวิจัยเรื่อง พระอุโบสถแบบอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2199-2310) ในเขตอำเภอ เมือง จังหวัดนครราชสีมา. สารานุกรมเจ้าเมืองตรังกูล ณ ราชสีมา ระหว่าง พ.ศ.2325-2388 วิทยานิพนธ์เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกรุงเทพฯ กับเมืองเวียงจันทน์ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2367-2370 วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาแผนผังวัดสมัยอยุธยาในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

2. ลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและรูปแบบทางศิลปะของอุโบสถวัดหมื่นไวย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและรูปแบบทางศิลปะของอุโบสถ ได้แก่ แผนผังและการจัดระเบียบอาคาร เทคนิคการก่อสร้างอุโบสถ ฐานอุโบสถ ช่องแสง ช่องประตู หน้าต่าง การประดับตกแต่งอุโบสถ เช่น บัวหัวเสา หน้าบัน ลวดลายประดับในสมัยต่างๆ เพื่อนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบจากพัฒนาการทางรูปแบบศิลปะในขั้นตอนต่อไป (การวิเคราะห์ข้อมูล) ตัวอย่างของอุโบสถในสมัยต่าง ๆ ที่ได้เก็บรวบรวมรูปแบบศิลปะ ได้แก่ สมัยสุโขทัย (วัดนางพญา วัดมหาธาตุ จังหวัดสุโขทัย วัดพระแก้ว จังหวัดกำแพงเพชร วัดช้างล้อม จังหวัดสุโขทัย) สมัยอยุธยา (วัดพระราม วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพุทไธสวรรย์ วัดหน้าพระเมรุ วัดแมนางปลื้ม วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดวรเชตุเทพบารุง วัดวรเชษฐาราม วัดกษัตราธิราช วัดตึก วัดพลับพลาไชย วัดราช

บรรทม วัดไชยวัฒนาราม วัดชุมพลนิกายาราม บางปะอิน วัดพญาแมน วัดบรมพุทธาราม วัดมเหยงคณ์ วัดกุฎีดาว วัดตะเว็ด วัดธรรมาราม วัดเชิงหวาย วัดศาลापูน วัดภูเขาทอง วัดสามวิหาร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดโบสถ์ วัดบ้านดาบ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดลพบุรี วัดอุโบสถ พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี วัดเขabanไดอิฐ วัดไผ่ล้อม วัดสระบัว วัดเกาะแก้วสุทธาราม จังหวัดเพชรบุรี วัดกำแพง วัดช้าง วัดป่าโมก จังหวัดอ่างทอง วัดโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร วัดตะปอนน้อย จังหวัดจันทบุรี วัดปราสาท จังหวัดนนทบุรี วัดยาง ธนบุรี วัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร) สมัยรัตนโกสินทร์ (วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดราชนัลดารามกรุงเทพมหานคร วัดประยูรวงศาวาส ธนบุรี วัดศิริไอสวรรย์ธนบุรี วัดเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนนทบุรี) อุโบสถในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ วัดพระนารายณ์มหาราช วัดบุรพ์ วัดพายัพ วัดบึง วัดอิสาน วัดสระแก้ว

4. จัดหมวดหมู่ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ศิลปะทั้งหมดตั้งแต่ข้อมูลเบื้องต้นและตรวจสอบข้อมูลในประเภทต่าง ๆ โดยเรียงลำดับเชื่อมโยงข้อมูลเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะตั้งแต่หัวข้อหลักจนถึงหัวข้อย่อย ในส่วนประวัติศาสตร์ศิลปะมีการเพิ่มเติมเรื่องรูปแบบศิลปะและคติความเชื่อเรื่องอุโบสถกลางน้ำ

5. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร ภาคนาม รูปแบบศิลปะ คติความเชื่อ โดยวิเคราะห์ แยกเป็นหมวดหมู่ตามลำดับ

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ได้ใช้การตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ศิลปะใช้การวิเคราะห์เปรียบเทียบจากพัฒนาการทางรูปแบบศิลปะและตัวอย่างของอุโบสถในสมัยต่างๆ ที่เคยมีผู้ที่ได้ศึกษาไว้แล้ว ซึ่งได้แก่ แผนผังและการจัดระเบียบอาคาร เทคนิคการก่อสร้างอุโบสถ การประดับตกแต่งอุโบสถและการวิเคราะห์คติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำใช้วิธีการวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบจากคัมภีร์หรือวรรณกรรมทางศาสนาพุทธที่กล่าวถึงเรื่องคติความเชื่อการสร้างอุโบสถกลางน้ำจากนั้นจึงตีความการสร้างอุโบสถกลางน้ำของวัดหมื่นไวย รวมถึงศึกษาความคิดคติความเชื่อของการสร้างอุโบสถกลางน้ำที่เคยมีมาก่อนในดินแดนอื่น ๆ

ผลการวิจัย

1. ผลของศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา พบว่าหมู่บ้านหมื่นไวยมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ดังนี้ คือ

1.1 มีการปรากฏชื่อ บ้านหมื่นไวย บนเส้นทางทัพหลวงโบราณจากกรุงเทพฯ สู่วิียงจันทน์ ในปี พ.ศ. 2369 ในหนังสือประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ “ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินกองทัพหลวง ตั้งแต่กรุงเทพฯ ถึงเมืองเวียงจันทน์ว่า” “ครั้น ณ วันอาทิตย์ เดือน 6 แรม 3 ค่ำ เวลาหัวค่ำ 1 กับ 4 นาฬิกา ยกจากเมืองนครราชสีมาถึง บ้านหมื่นไวย ทาง 75 เส้น” จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) เจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ได้ก่อการที่จะเข้าตีกรุงเทพฯ โดยเจ้าอนุวงศ์ยกทัพเข้าสู่เมืองนครราชสีมาในปีพ.ศ. 2369 เมื่อราชสำนักกรุงเทพฯได้รับทราบข่าว พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2331-พ.ศ. 2394) ทรงโปรดให้สมเด็จพระราชวังบรมมหาศกดิพลเสยกทัพหลวงขึ้นไปปราบเจ้าอนุวงศ์ โดยเส้นทางเดินทัพหลวงของไทยไปยังเวียงจันทน์ของสมเด็จพระราชวังบรมมหาศกดิพลเสพระหว่าง พ.ศ.2369-2371 (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2555) ในครั้งนี้ได้ใช้เส้นทางโบราณจากกรุงเทพฯ ไปยังเวียงจันทน์ ได้มีหลักฐานปรากฏในประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ ทั้งนี้ที่พินาศ ทัพหลวง ทัพหลัง เมื่อเคลื่อนจากกรุงเทพฯ ได้ชุมนุมทัพที่เมืองนครราชสีมาจากการปรากฏชื่อ บ้านหมื่นไวย บนเส้นทางทัพหลวงโบราณทำให้รู้ว่าจะมีการเดินทางผ่านเส้นทางนี้และผ่านหมู่บ้านหมื่นไวย ซึ่งน่าจะเป็นหนึ่งในเส้นทางที่ใช้ติดต่อเดินทางระหว่างกรุงเทพฯ ถึงเวียงจันทน์ ตลอดจนเป็นเส้นทางที่ใช้ติดต่อระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมาตั้งแต่รัชกาลที่ 3 เป็นอย่างน้อยและน่าเชื่อว่าก่อนหน้าเหตุการณ์เจ้าอนุวงศ์เส้นทางสายนี้ที่ผ่านบ้านหมื่นไวยคงเป็นเส้นทางสำคัญเส้นทางหนึ่งที่ใช้ในการเดินทางติดต่อแลกเปลี่ยนทางสังคม วัฒนธรรม จากเส้นทางโบราณที่ปรากฏมาก่อนหน้านั้นตั้งแต่สมัยทวารวดีมาแล้ว ได้แก่ 1) เส้นทางจากที่ราบลุ่มลำน้าคองผ่านช่องปางสอง เขาเขื่อนของเทือกเขาแดงพญาเย็นไปสู่ที่ราบในพื้นที่จังหวัดสระบุรีลงไปยังลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาหรือเป็นเส้นทางของถนนมิตรภาพในปัจจุบัน 2) เส้นทางจากที่ราบลุ่มลำน้าคองขึ้นไปยังเทือกเขาพนมดงรัก ผ่านช่องเขาต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา เช่น ช่องนางสระผม ช่องเขาตาบัว ช่องกระบอก แล้วเดินทางเขาสู่แถบแม่น้ำป่าสักหรือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและสามารถติดต่อไปยังแถบลุ่มน้ำโขงได้เช่นเดียวกัน 3) เส้นทางจากที่ราบลุ่มลำน้าคองไปทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งข้ามเทือกเขาพนมดงรักเข้าสู่พื้นที่ที่ราบชายฝั่งทะเล โดยสามารถผ่านได้หลายเส้นทางเช่น ผ่านช่องกุ่ม ช่องสะแกราด ช่องซบสี เป็นเส้นทางติดต่อระหว่างเมืองนครราชสีมาและปราจีนบุรีแล้วต่อไปถึงลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งนี้เส้นทางทัพหลวงโบราณสายนี้ที่ผ่านบ้านหมื่นไวยอาจเป็นเส้นทางหนึ่งที่ใช้ในการติดต่อระหว่างดินแดนในประเทศไทยด้วย เช่น กรุงเทพฯและนครราชสีมา ภาคกลางและภาคอีสาน ดังหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สะท้อนความสัมพันธ์ของภาคกลางและภาคอีสาน เช่น ธรรมจักรหินลอยตัว พระพุทธรูปประทับเหนือพนัสบดี พระพุทธไสยาสน์ พระพิมพ์เล่าเรื่องพุทธประวัติตอนแสดงยมก

1.2 มีการปรากฏชื่อ ด้านหมื่นไวย ในหนังสือวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ คือ “เสภาเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน” ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ในตอนที่ 25 เจ้าล้านช้างถวายนางสร้อยทองแก่พระพันวษา มีความว่า

ชักน้ำสับสนอย่างมากกลางป่า

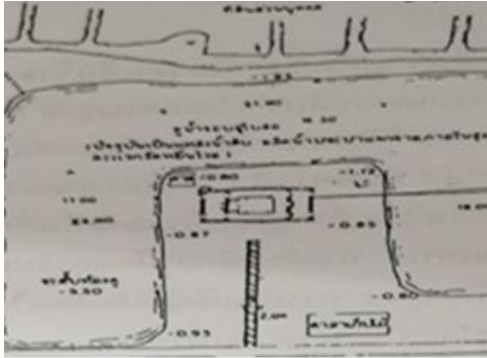
เข้าหาชาวบ้าน ด่านหมื่นไวย”

1.3 จากผลของศึกษารูปแบบศิลปะและองค์ประกอบของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่น

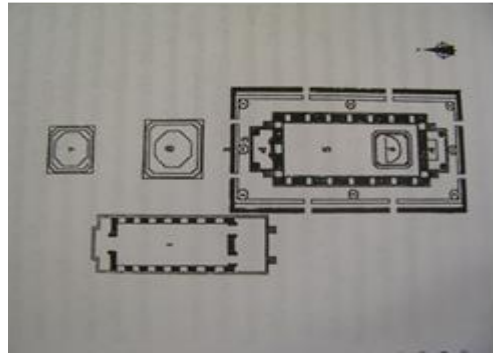
2. ผลของศึกษารูปแบบศิลปะและคติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่น

2.1 รูปแบบศิลปะของอุโบสถวัดหมื่นไวย

2.1.1 แผนผังและการจัดระเบียบอาคารของอุโบสถวัดหมื่นไวยจัดเป็นอุโบสถเดี่ยว (ภาพที่ 1) หันไปทางทิศตะวันออก แผนผังอุโบสถเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีลักษณะการก่ออิฐถือปูน ขนาดอุโบสถ 6.50×12 เมตร คูน้ำที่ล้อมรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยมล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน ลักษณะของรูปแบบแผนผังและการจัดระเบียบอาคารเป็นไปตามรูปแบบตามความนิยมในการสร้างอุโบสถในสมัยอยุธยาตอนปลาย (ภาพที่ 2) คือ การสร้างอุโบสถหลังเดียวโดด ๆ มีขนาดไม่ใหญ่ อุโบสถเป็นหลักฐานสำคัญของวัดและได้ลดความสำคัญของสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เช่น พระวิหารและพระเจดีย์ลง

ภาพที่ 1 แผนผังและการจัดระเบียบอาคารของอุโบสถวัดหมื่นไวย
ที่มา : กรมศิลปากร. (2548)

ภาพที่ 2 แผนผังอุโบสถวัดบรมพุทธาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สมัยอยุธยาตอนปลาย ที่มา : สันติ เล็กสุขุม. (2550)

2.1.2 เทคนิคการก่อสร้างอุโบสถ

2.1.2.1 ฐานอุโบสถอุโบสถวัดหมื่นไวย มีลักษณะการก่ออิฐถือปูน ตัวฐานอุโบสถก่อเป็นฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ฐานอุโบสถมีเค้าการก่ออิฐเป็นลักษณะโค้งลงตรงกลางซึ่งเรียกว่า “ตกท้องช้าง” “หย่อนท้องช้าง” “ตกท้องสำเภา” “หย่อนท้องสำเภา” (ภาพที่ 3) ซึ่งเป็นรูปแบบลักษณะเฉพาะของอุโบสถสมัยอยุธยาตอนปลาย (ภาพที่ 4) ลักษณะการสร้างฐานอุโบสถเช่นนี้พบว่ามีปรากฏมาก่อนแล้วที่อุโบสถของวัดที่มีอายุสมัยช่วงอยุธยาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาด้วยเช่นกัน เช่น อุโบสถวัดบึง อุโบสถวัดอิสาน (ภาพที่ 5) เป็นต้น

ภาพที่ 3 “ตกท้องช้าง” “หย่อนท้องช้าง” หรือ “ตกท้องสำเภา” “หย่อนท้องสำเภา” อุโบสถวัดหมื่นไวย
ที่มา : รุจภา ประวงษ์

ภาพที่ 4 ฐานของพระอุโบสถเก่า วัดช่องนนทรีกรุงเทพมหานคร
ที่มา : faiththistory (2562).

ภาพที่ 5 อุโบสถวัดอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
ที่มา : lovethailand. (2562)

2.1.2.2 ด้านหน้าของอุโบสถวัดหมื่นไวยหันไปทางทิศตะวันออก มีการก่อผนังถึงหน้าบัน ในลักษณะที่หน้าบันมีการประดับลวดลายด้วยเครื่องไม้และประดับกระຈก (ภาพที่ 6)

ด้านหน้าของอุโบสถ วัดหมื่นไวย มีการเจาะช่องประตูทางเข้าโดยทำบันไดทางขึ้นจำนวน 3 ชั้นเพื่อเป็นทางขึ้นจำนวน 2 ช่องประตู บานประตูเป็นไม้ ทั้งนี้มีการก่อผนังถึงหน้าบันจัดเป็นรูปแบบการก่อสร้างอุโบสถวิหารในช่วงอยุธยาตอนปลาย (ภาพที่ 7) ที่มีการพัฒนาทางสถาปัตยกรรมจากแบบประเพณีเดิมไปเป็นแบบที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก โดยมีเทคโนโลยีการก่อสร้างแบบสมัยใหม่ มีการใช้เทคนิคการก่อสร้างโดยสร้างอาคารและการรับน้ำหนักของผนัง (load Bearing Wall) ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างรูปแบบอาคารแบบไทยและอาคารแบบตะวันตกมาตั้งแต่ช่วงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) ลักษณะรูปแบบการก่อผนังไปจนถึงหน้าบันยังปรากฏในอุโบสถวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ที่สันนิษฐานว่าสร้างราวสมัยสมเด็จพระนารายณ์ได้แก่ อุโบสถวัดพระนารายณ์มหาราช (ภาพที่ 8) อุโบสถวัดบึง อุโบสถวัดบุรพ์

ภาพที่ 6 ด้านหน้าของ ภาพที่ 7 วิหารวัดกำแพง จังหวัด ภาพที่ 8 อุโบสถวัดพระนารายณ์
อุโบสถวัดหมื่นไวย หันทิศ อ่างทอง มหาราช
ตะวันออก ที่มา: จุมพล เพิ่มแสงสุวรรณ ที่มา : koratmuseum. (2562.)

ที่มา: รุจภา ประวงษ์ (2547)
รูปแบบทางศิลปะของหน้าบันอุโบสถวัดหมื่นไวยพบว่าประดับลวดลายด้วยเครื่องไม้และประดับกระจก มีการปรากฏลวดลายดอกไม้พรรณพฤกษาคลายกับลักษณะลายดอกพุดตาน (ภาพที่ 9) ในการตกแต่งลวดลายลักษณะนี้มีความนิยมราวสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชกาลที่ 3 เช่นที่หน้าบันพระอุโบสถ วัดศิริโสภณวรารักษ์ ธนบุรี (ภาพที่ 10)

ภาพที่ 9 หน้าบันอุโบสถวัดหมื่นไวย
ที่มา: รุจภา ประวงษ์ (2561)

ภาพที่ 10 หน้าบันพระอุโบสถ
วัดศิริโสภณวรารักษ์ ธนบุรี
ที่มา: น.ณ. ปากน้ำ (2537)

อุโบสถวัดหมื่นไวยมีการเจาะช่องประตูทางเข้าเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า 2 ช่องประตู มีการเจาะช่องแสงทำเป็นหน้าต่างทางผนังทิศเหนือและทิศใต้รวมจำนวน 8 ช่อง ในการศึกษาพบว่า

อุโบสถวัดหมื่นไวยได้ใช้เทคโนโลยีการก่อสร้างอาคารและการรับน้ำหนักของผนัง (load Bearing Wall) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากตะวันตกที่เข้ามาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสมัยอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2199-2231) จึงทำให้มีการเจาะผนัง ช่องแสง ช่องประตูรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีขนาดกว้างและใหญ่ขึ้น มีตัวอย่าง เช่น อุโบสถวัดบรมพุทธาราม อุโบสถวัดมเหยงคณ์ อุโบสถวัดกุฎีดาว อุโบสถวัดพญาแมน เป็นต้น

การประดับตกแต่งภายในอุโบสถวัดหมื่นไวยพบว่ามีเจดีย์ประดับอยู่ภายในอุโบสถทางทิศตะวันตกมีลักษณะเป็นรูปแบบเจดีย์ทรงเครื่อง (ภาพที่ 11) ซึ่งเป็นเจดีย์ที่นิยมสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลางสืบเนื่องมาถึงตอนปลาย (ภาพที่ 12) เนื่องจากมีองค์ประกอบทางรูปแบบศิลปะของเจดีย์ทรงเครื่อง คือ การทำบัวทรงกลม (องค์ประกอบหนึ่งของเจดีย์อาจเรียกว่าบัวกลุ่มหรือบัวโถ) รองรับทรงระฆังต่อด้วยฐานสิงห์รองรับ ส่วนรูปแบบศิลปะของเสาและบัวหัวเสาภายในอุโบสถวัดหมื่นไวยพบว่ามีเสาไม้จำนวน 4 ต้น รูปทรงของเสาเป็นเสาแปดเหลี่ยม บัวหัวเสาคลายบัววงหรือบัวจวงกล (ภาพ 13) เนื่องมาจากมีลักษณะกลีบบัวยาวรี ซึ่งการทำบัวหัวเสาเป็นบัววงหรือบัวจวงกลพบว่ายานิยมทำอยู่ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย ตัวอย่างเช่น วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วัดไผ่ล้อม จังหวัดเพชรบุรี วัดปราสาท จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 11 เจดีย์ประดับ ภายในอุโบสถ วัดหมื่นไวย
ภาพที่ 12 เจดีย์เพิ่มมุม วัดไชยวัฒนาราม พระนครศรีอยุธยา
ที่มา: รุจาภา ประวงษ์ (2561) ที่มา: สันติ เล็กสุขุม (2560)

ภาพที่ 13 บัวหัวเสา บัววงหรือบัวจวงกล อุโบสถวัดหมื่นไวย
ที่มา: รุจาภา ประวงษ์ (2561)

รูปแบบทางศิลปะของซุ้มหน้าต่าง ซุ้มประตูและกรอบภายในอุโบสถวัดหมื่นไวย ด้านมุขหน้าและมุขหลัง ด้านนอกอุโบสถวัดหมื่นไวยทำเป็นซุ้มรูปสามเหลี่ยมหรือทรงจั่ว เป็นรูปแบบทรงบันแถลงแบบเรียบง่าย (ภาพที่ 14) ซึ่งปรากฏการทำมาก่อนแล้วในสมัยอยุธยาตอนปลาย ตัวอย่างเช่น ซุ้มประตูทรงบันแถลงที่ ประตูทางเข้าเมรุทิศวัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ภาพที่ 15)

ภาพที่ 14 อุโบสถวัดหมื่นไวยทางทิศใต้
ที่มา : รุจาภา ประวงษ์ (2561)

ภาพที่ 15 ชุมประตู่ทรงบันแถลงที่ประตู
ทางเข้าเมรุทิศวัดไชยวัฒนาราม จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
ที่มา: CUIR at Chulalongkorn University.
(2562)

รูปแบบศิลปะของอุโบสถวัดหมื่นไวย ตั้งแต่ระบบแผนผังและการจัดระเบียบอาคาร เทคนิคการก่อสร้างอุโบสถลักษณะการก่ออิฐถือปูน ฐานบัวลูกแก้วอกไก่ ฐานอุโบสถก่ออิฐเป็นลักษณะโค้งลงตรงกลางที่เรียกว่า “ตกท้องช้าง” “หย่อนท้องช้าง” หรือ “ตกท้องสำเภา” “หย่อนท้องสำเภา” การก่อผนังถึงหน้าบัน การเจาะช่องประตูทางเข้า ช่องแสง การประดับตกแต่งอุโบสถภายในอุโบสถวัดหมื่นไวย ซึ่งได้แก่ เจดีย์ประดับมีลักษณะรูปแบบเป็นเจดีย์ทรงเครื่อง เสาและบัวหัวเสามีลักษณะคล้ายบัววงหรือบัวจกกล ชุ่มหน้าต่างประตูภายในอุโบสถและด้านนอกอุโบสถวัดหมื่นไวยรูปแบบชุมประตู่ทรงบันแถลง รูปแบบทางศิลปะดังกล่าวเป็นขนบความนิยมในสมัยอยุธยาตอนปลายหรือราวตั้งแต่ พ.ศ. 2172-2310 ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2172-2199) ถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ (พ.ศ. 2301-2310) ส่วนหน้าบันอุโบสถวัดหมื่นไวยจากการรายงานการขุดแต่งอุโบสถวัดหมื่นไวยของกรมศิลปากรใน พ.ศ. 2548 บอกแต่เพียงว่าหน้าบันอุโบสถวัดหมื่นไวยสลักไม้เป็นลายเครือเถาประดับกระจก เมื่อได้มีการเปรียบเทียบรูปแบบทางศิลปะของลวดลายหน้าบันในสมัยต่าง ๆ ปรากฏว่าลักษณะหน้าบันของอุโบสถที่พบในปัจจุบันเป็นลวดลายดอกพุดตานที่มีใช้เป็นลวดลายที่นิยมในสมัยอยุธยาตอนปลายแต่เป็นลวดลายที่นิยมในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367- 2394) ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าหน้าบันเดิมอาจเคยมีลวดลายตามแบบอยุธยาตอนปลายในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ซึ่งในเวลาต่อมาลวดลายของหน้าบันอาจมีการหักหรือพังทลายเสียหายทรุดโทรมจึงได้มีการทำลวดลายประดับใหม่ขึ้นดังที่เห็นตามที่ปรากฏในปัจจุบันก็เป็นได้

2.2. คติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่นไวย จัดเป็นอุโบสถเดี่ยว มีคูน้ำล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน คูน้ำที่ล้อมรอบเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีเสมาหินศิลาแลงขนาดเล็กล้อมรอบจำนวน 8 จุด (ภาพ 16-17) จากการศึกษาพบว่าคติความเชื่อเรื่องการสร้างอุโบสถกลางน้ำเป็นความเชื่อของลังกาและ

วัฒนธรรมมอญในเมียนมาร์เพื่อทำให้เกิดความบริสุทธิ์สะอาดของการทำพิธีบวชหรือพิธีอุปสมบท และเมื่อไทยรับพุทธศาสนาจากทางลังกาแล้วคติความเชื่อว่าการทำพิธีบวชหรือพิธีอุปสมบทในอุโบสถกลางน้ำให้มีความบริสุทธิ์สะอาดจึงตามมาด้วย ในการสร้างอุโบสถวัดหมื่นไวยที่มีลักษณะการสร้างอุโบสถไว้กลางน้ำ อาจเป็นไปได้ว่าคงได้รับคติดังกล่าวด้วยเช่นกัน ทั้งนี้การมีเสมาหินศิลาแลงขนาดเล็กล้อมรอบอุโบสถจำนวน 8 จุดเป็นการกำหนดเขต ศิลาแลงจัดเป็นหนึ่งในกำหนัดเขตในบาฬีอรรถกถาที่อธิบายไว้ใน 8 ชนิด คือ ภูเขา ศิลา ป่าไม้ ต้นไม้ จอมปลวก หนทาง แม่น้ำ และน้ำ การกำหนัดนิมิตด้วยหินหรือศิลาได้มีเรื่องกำหนัดขนาดอย่างต่ำ ขนาดเท่ากับก้อนน้ำอ้อยหนัก 32 ปะละ ก็ใช้ได้ (5 ชั่งหรือ 3 กิโลกรัม) และจากการศึกษาพบว่าขนาดของศิลาทั้ง 8 ทิศ ที่ล้อมรอบอุโบสถวัดหมื่นไวย มีลักษณะขนาดที่ใกล้เคียงและไม่น่าจะใหญ่ไปกว่า 3 กิโลกรัมดังกำหนัดในบาฬีอรรถกถา ส่วนคติความเชื่อของสีมาในการกำหนัดเขตของอุโบสถน่าจะเป็นคติที่ใช้กันในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แก่ พม่า ไทย กัมพูชา ลาว ทั้งนี้มีการใช้ศิลาหรือหลักหินเป็นนิมิตหรืออาจเป็นเครื่องหมายเพื่อกำหนดเขตแห่งสีมาปรากฏความนิยมในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยทวารวดีและได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนการสร้างอุโบสถวัดหมื่นไวยให้มีขนาดย่อม ๆ มีความพอดีกับจำนวนพระนั่ง 21 รูป และไม่ใหญ่มากน่าจะมาจากความต้องการให้สอดคล้องตามแนวความคิดพุทธบัญญัติที่กำหนดให้สีมามีขนาดพื้นที่ไม่เล็กไปกว่า 21 หัตถบาฬ (หัตถบาฬ หมายถึง ระยะระหว่างพระสงฆ์ที่นั่งทำสังฆกรรมหรือระหว่างพระภิกษุสามเณรกับคฤหัสถ์ผู้ถวายของห่างกันไม่เกินศอกหนึ่ง) หรือ ไม่เกิน 3 โยชน์ (โยชน์ คือชื่อมาตราวัด 400 เส้น เป็น 1 โยชน์) เพื่อให้เพียงพอต่อพระสงฆ์จำนวน 21 รูป

3) ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของโบราณวัตถุ ศิลปกรรม ประวัติศาสตร์นครราชสีมาที่สะท้อนความสัมพันธ์ของภาคกลางและนครราชสีมาที่ทำให้อาจสันนิษฐานได้ว่าชุมชนโบราณในภาคกลางและนครราชสีมาคงได้มีการติดต่อและเผยแพร่ความคิด คติความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมถึงกัน โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผ่านวัฒนธรรมคือการใช้เส้นทางโบราณ ดังตัวอย่างเช่น จารึกบนฐานบัวรองรับพระพุทธรูปทำจากหินทราย พบที่วัดจันทิกร อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมาที่มีข้อความที่เกี่ยวข้องกับกษัตริย์หรือชนชั้นปกครองของทวารวดีทางภาคกลางอักษรวิจิตรธรรมจักรหินลอยตัว เมืองโบราณเสมา อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครราชสีมา ที่มีรูปแบบศิลปะคล้ายธรรมจักรของศิลปะทวารวดีภาคกลางที่มาจากจังหวัดเพชรบุรี ตัวอย่างพระพุทธรูปศิลปะทวารวดีในจังหวัดนครราชสีมาที่มีรูปแบบคล้ายศิลปะทวารวดีทางภาคกลาง เช่น พระพุทธรูปประทับเหนือพนัสนิธิ พบที่อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา พระพุทธรูปหินทรายแดงอิริยาบถยืน อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น และหลักฐานจากอุโบสถของวัดในเขตเมืองนครราชสีมาที่น่าเชื่อว่าสร้างราวสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เช่น วัดพระนารายณ์วรวิหาร วัดบึง วัดอีสาน วัดพ่ายพต่างมีรูปแบบทางศิลปะที่ใกล้เคียงกับส่วนกลาง เช่น เทคนิคการก่อสร้างการก่ออิฐถือปูน ฐาน

อุโบสถ ชุมชนต่าง ซึ่งน่าจะเชื่อว่าอุโบสถวัดหมื่นไวยน่าจะได้รับอิทธิพลทางการสร้างอุโบสถมาจาก รูปแบบศิลปะจากวัดในเขตเมืองนครราชสีมาด้วยเช่นกัน

ภาพ 16 เสาหินศิลาแลงขนาดเล็กล้อมรอบ
อุโบสถวัดหมื่นไวย
ที่มา: รุจาภา ประวงษ์ (2561)

ภาพ 17 เสาหินศิลาแลงขนาดเล็ก
ล้อมรอบอุโบสถวัดหมื่นไวย
ที่มา: รุจาภา ประวงษ์ (2561)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าชื่อ บ้านหมื่นไวย มีการปรากฏชื่อบนเส้นทางทัพหลวงจากกรุงเทพฯ สู่วิียงจันทน์เมื่อ พ.ศ. 2369 ในประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ซึ่งทรงโปรดให้กรมพระราชวังบวรมหาดคีดิพลเสวยกทัพหลวงขึ้นไปปราบเจ้าอนุวงศ์ (ประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์, 2473) เส้นทางหลักของทัพหน้า ทัพหลัง และทัพหลวง ประกอบด้วยเส้นทางด้วยการทวนน้ำจากกรุงเทพฯ ขึ้นไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านเมืองนนทบุรี ปทุมธานี ไปอยุธยา เข้าแม่น้ำป่าสักไปถึงท่าสนุก ในอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จนมาถึงท่าสนุกนี้ทัพหน้าได้ยกทัพขึ้นไปทางพระพุทธบาท เมืองชัยบาดาล และเมืองบัวชุม ข้ามลำพระยาหลวง ไปยังเมืองนครราชสีมา ส่วนกองทัพลองและกองทัพหลังได้เดินทางต่อโดยทัพหลวงได้ยกทัพทางสกลมารค (ทางบก) ตั้งแต่ท่าราบเป็นต้นไป (นิราศเวียงจันทน์. 2544 : 136) ส่วนกองทัพลองยกทัพไปทางชลมารค (ทางเรือ) ผ่านท่าแดง ท่างาม ยางนม หัวหิน เริงวาง บ้านม่วง ฯลฯ จนไปถึงบ้านขอนแก่น ในเขตจังหวัดสระบุรี ต่อจากนั้นทัพหลวงได้ยกทัพไปยังบ้านม่วงสองคอน (ในเวลาต่อมาเป็นที่ตั้งวังสีทาของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว) จากนั้นมาถึงแก่งคอยข้ามดงพญาไฟไปยังเมืองนครราชสีมา ในการชุมนุมทัพที่เมืองนครราชสีมา สำหรับทัพหลวงได้ประทับแรมอยู่ที่ค่ายหลวงทุ่งระเบียดเป็นเวลา 30 วัน จากนั้นโปรดให้ทัพหน้ายกขึ้นไปตีเมืองหนองบัวลำภู เมื่อถึงฤกษ์เคลื่อนทัพ ทัพหน้าจึงยกทัพออกจากเมืองนครราชสีมาไปเวียงจันทน์ต่อมาทัพหลวงจึงยกออกจากเมืองนครราชสีมา และมีหลักฐานชื่อ ด่านหมื่นไวย ในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์เรื่อง "ขุนช้างขุนแผน" ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ในตอนเจ้าล้านช้างถวายนางสร้อยทองแก่พระพันวษา (เสภาเรื่อง ขุนช้าง-ขุนแผน ฉบับหอสมุดพระวชิรญาณ, 2555) ทั้งนี้เป็นที่น่าสนใจว่า 1) หมู่บ้านหมื่นไวยน่าจะเป็นหนึ่งในเส้นทางที่ใช้ติดต่อเดินทางระหว่าง

กรุงเทพฯ ถึงเวียงจันทน์ ซึ่งอาจหมายถึงเส้นทางที่ใช้ติดต่อระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) เส้นทางที่ผ่านบ้านหมื่นไวยคงเป็นเส้นทางสำคัญที่ใช้เดินทางติดต่อแลกเปลี่ยนทางสังคม วัฒนธรรม มาก่อนหน้านั้นตั้งแต่สมัยทวารวดีมาแล้ว ทั้งเป็นการติดต่อระหว่างดินแดนในประเทศไทยด้วยกันเช่น กรุงเทพฯ และนครราชสีมา ภาคกลางและภาคอีสาน รวมทั้งประเทศไทยติดต่อกับสาธารณประชาธิปไตยประชาชนลาว (พรหมศักดิ์ เจิมสวัสด์และฉนวน จารุณานนท์, 2532 และ รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2558) จากผลวิจัยอุโบสถวัดหมื่นไวยมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาตอนปลายหรือราวตั้งแต่ พ.ศ. 2172-2310 ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2172-2199) ถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ (พ.ศ. 2301-2310) ทำให้ทราบว่าชุมชนหมื่นไวยน่าจะมีการตั้งชุมชนอย่างน้อยสมัยอยุธยาตอนปลายตามช่วงเวลาดังกล่าวด้วย

2. การศึกษารูปแบบศิลปะและคติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในส่วนของรูปแบบศิลปะอุโบสถวัดหมื่นไวยสอดคล้องกับกรมศิลปากรที่รายงานในการขุดแต่งบูรณะปรับปรุงภูมิทัศน์ โบราณสถานอุโบสถวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2548 ว่าอุโบสถวัดหมื่นไวยมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมในสมัยอยุธยาตอนปลายช่วงพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199- 2245) ถึงช่วงสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (พ.ศ. 2275-2301) (กรมศิลปากร, 2548) แต่ในงานวิจัยนี้ได้พบรายละเอียดเพิ่มเติมของรูปแบบศิลปะทางสถาปัตยกรรมของอุโบสถวัดหมื่นไวยที่บ่งบอกว่าอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลายหรือราวตั้งแต่ พ.ศ. 2172-2310 ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2172-2199) ถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ (พ.ศ. 2301-2310) และลักษณะหน้าบันที่มีลักษณะที่นิยมในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ดังรายละเอียดต่อไปนี้ คือ 1) ระบบแผนผังการจัดระเบียบอาคาร โดยเป็นการสร้างอุโบสถหลังเดียวโดด ๆ มีอุโบสถเป็นหลักสำคัญของวัด สิ่งก่อสร้างอื่น ๆ เช่น พระวิหารและพระเจดีย์ลดความสำคัญลงและอุโบสถมีขนาดไม่ใหญ่ (สันติ เล็กสุขุม, 2542) 2) เทคนิคการก่อสร้างอุโบสถลักษณะการก่ออิฐถือปูน ฐานบัวลูกแก้วอกไก่เป็นลักษณะเฉพาะของอุโบสถสมัยอยุธยาตอนปลาย (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2559) รวมถึงฐานอุโบสถก่ออิฐเป็นลักษณะโค้งลงตรงกลางที่เรียกว่า “ตกท้องช้าง” “หย่อนท้องช้าง” หรือ “ตกท้องสำเภา” “หย่อนท้องสำเภา (พระราชพงศาวดาร ฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม), 2512 และ สันติ เล็กสุขุม, 2542) 3) จากการที่ตะวันตกได้เข้ามาในสมัยพระนารายณ์มหาราชจึงทำให้มีการทำช่องแสง ช่องหน้าต่างของตัวอาคารตัวโบสถ์ได้กว้างขึ้น รวมถึงการก่อผนังถึงหน้าบัน (จุฬพล เพิ่มแสงสุวรรณ, 2547) 4) การประดับตกแต่งเจดีย์ภายในอุโบสถวัดหมื่นไวย เป็นรูปแบบเจดีย์ทรงเครื่อง ลักษณะที่มีบัวทรงกลมรองรับทรงระฆังต่อด้วยฐานสิงห์รองรับมีลักษณะการทำรูปแบบนี้มาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลางสืบเนื่องมาจนถึงสมัยอยุธยาตอนปลาย (สันติ เล็กสุขุม, 2542) 5) เสาและบัวหัวเสามีลักษณะคล้ายบัวแฉกหรือบัวจกกล นิยมทำอยู่ในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย รัชกาลพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระหรือราว พ.ศ. 2251-2275 (สันติ เล็กสุขุม, 2557) 6) ชุ่มหน้าต่างประตูภายในอุโบสถและ

ด้านนอกอุโบสถวัดหมื่นไวยมีรูปแบบซุ้มทรงบันแถลง ซึ่งเริ่มปรากฏตั้งแต่สมัยพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2199) เป็นต้นไปและเป็นที่นิยมอย่างต่อเนื่องไปจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ (สมคิด จิระทัศนกุล, 2546) 7) รูปแบบหน้าบันอุโบสถวัดหมื่นไวยปัจจุบันปรากฏลวดลายดอกพุดตานซึ่งเป็นลวดลายที่นิยมสร้างสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) (สันติ เล็กสุขุม, 2550) ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าหน้าบันเดิมอาจเคยมีลวดลายตามแบบอยุธยาตอนปลายในลักษณะใดลักษณะหนึ่งแต่ในเวลาต่อมาลวดลายของหน้าบันอาจมีการหักหรือพังทลายเสียหาย หรดโถมจึงได้มีการทำลวดลายประดับใหม่ขึ้นดังที่เห็นตามที่ปรากฏในปัจจุบัน

คติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่นไวย มีการสร้างอุโบสถในลักษณะคล้ายรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยมีน้ำล้อมรอบสอดคล้องกับกรมศิลปากรที่รายงานในการขุดแต่งบูรณะปรับปรุงภูมิทัศน์โบราณสถานอุโบสถวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2548 ว่าเป็นรูปแบบของโบสถ์น้ำหรืออุทกกุฑฑูเขปสีมา (สีมาที่ถูกกำหนดไว้ด้วยที่ที่วัคน้ำสาตไป) (กรมศิลปากร, 2548) แต่มีประเด็นที่เพิ่มเติมคือเรื่องคติความเชื่อเรื่องอุโบสถกลางน้ำ 1) สีมาน้ำ สร้างตามความเชื่อของลังกาและวัฒนธรรมมอญในเมียนมาร์เป็นเรื่องทำให้เกิดความบริสุทธิ์และสะอาดของการทำพิธีบวชหรือพิธีอุปสมบท (ฐาปนกรณ เครือระยา, 2560) 2) อุโบสถวัดหมื่นไวยมีเสมาหินศิลาแลงขนาดเล็กล้อมรอบ จำนวน 8 จุดเป็นการกำหนดเขต โดยลักษณะหินที่มีขนาดที่ใกล้เคียงและไม่น่าจะใหญ่ไปกว่า 3 กิโลกรัมของการกำหนดนิมิตด้วยหินตามคำวินิจฉัยของพระอรรถาจารย์และศิลาจัดเป็นการกำหนดวัตถุที่ควรจะใช้เป็นนิมิตโดยระบุไว้ในบาฬีอรรถกถารวมได้ 8 ชนิด (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2531) คือ ภูเขา ศิลา ป่าไม้ ต้นไม้ จอมปลวก หนทาง แม่น้ำ และน้ำ 3) คติความเชื่อของสีมาในการกำหนดเขตของอุโบสถน่าจะเป็นคติที่ใช้กันในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แก่ พม่า ไทย กัมพูชา ลาว ทั้งนี้มีการใช้ศิลาหรือหลักหินเป็นนิมิตหรืออาจเป็นเครื่องหมายเพื่อการกำหนดเขตแห่งสีมาปรากฏความนิยมในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยทวารวดีและได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (ศรีศักร วัลลิโภดม. 2533) 4) อุโบสถวัดหมื่นไวยมีขนาดย่อมๆไม่ใหญ่โต เนื่องจากธรรมเนียมในการสร้างพระอุโบสถในข้อพระธรรมวินัย เมื่อครั้งพุทธกาลการทำสังฆกรรมจะถูกกำหนดโดยมีขอบเขตที่เรียกว่า สีมา “สีมา” ซึ่งตามพุทธบัญญัติกำหนดให้สีมามีขนาดพื้นที่ไม่เล็กไปกว่า 21 หัตถบาส (1 หัตถบาส คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 1.25 x 1.25 เมตร) หรือไม่เกิน 3 โยชน์ เพื่อให้เพียงพอต่อพระสงฆ์จำนวน 21 รูป ได้นั่งประกอบพิธีสังฆกรรมร่วมกันและสามารถบรรจุขรรษาให้เข้ามารวมใช้พระอุโบสถได้พอสมควร ไม่ควรทำขนาดพื้นที่เกิน 3 โยชน์หรือเล็กแคบจนทำให้ไม่เพียงพอต่อการนั่งหัตถบาสพระจำนวน 21 รูปจะนั่งได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) หากไม่ทำตามกำหนดสีมาจะวิบัติใช้การไม่ได้ (กมล ฉายาวังษะ, 2523) ดังนั้นการสร้างอุโบสถวัดหมื่นไวยให้มีขนาดย่อม ๆ มีความพอดีกับจำนวนพระนั่ง 21 รูป และไม่ใหญ่มากนักน่าจะมาจากแนวความคิดพุทธบัญญัตินี้ก็เป็นได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

1. จากการศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์และความเป็นมาของชุมชนบ้านหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมาได้องค์ความรู้ คือ 1) ชื่อบ้านหมื่นไวยปรากฏบนเส้นทางทัพหลวงจากกรุงเทพฯ สู่เวียงจันทน์เมื่อ พ.ศ. 2369 ในประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ในสมัยรัชกาลที่ 3 2) ด่านหมื่นไวย ปรากฏในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์เรื่อง "ขุนช้างขุนแผน" ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ ในตอนเจ้า ล้นช้างถวายนางสร้อยทองแก่พระพันวษา 3) จากรูปแบบทางศิลปะของอุโบสถวัดหมื่นไวยทำให้เชื่อได้ว่าชุมชนหมื่นไวยน่าจะเป็นชุมชนที่มีมาแล้วอย่างน้อยตั้งแต่สมัยสมัยอยุธยาตอนปลายหรือราวตั้งแต่ พ.ศ. 2172-2310.

2. จากการศึกษาารูปแบบศิลปะและคติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้องค์ความรู้ คือ

1) รูปแบบศิลปะของอุโบสถวัดหมื่นไวยบ่งบอกว่าอยู่ในสมัยอยุธยาตอนปลายหรือราวตั้งแต่ พ.ศ. 2172-2310 ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2172-2199) ถึงสมัยสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ (พ.ศ. 2301-2310)

2) ส่วนลักษณะของหน้าบันทำลวดลายดอกพุดตานเป็นรูปแบบตามความนิยมช่วงสมัยรัตนโกสินทร์ สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3)

3) คติความเชื่อของอุโบสถกลางน้ำวัดหมื่นไวยสร้างตามความเชื่อของลังกาและวัฒนธรรมมอญในเมียนมาร์เป็นเรื่องทำให้เกิดความบริสุทธิ์และสะอาดของการทำพิธีบวชหรือพิธีอุปสมบท

4) เสาหินศิลาแลงขนาดเล็กล้อมรอบจำนวน 8 จุดเป็นการกำหนดเขต ตามวัตถุและขนาดเป็นไปตามการกำหนดนิมิตด้วยหินในบาฬีรรถกถา

5) ขนาดของอุโบสถที่มีขนาดย่อมๆ อาจยึดตามขนาดของอุโบสถในการกำหนดของพุทธบัญญัติที่ให้สร้างไม่ใหญ่ด้วยเหตุว่าหากไม่ยึดตามอาวัธบัตินี้การใช้การไม่ได้ ทั้งนี้พุทธบัญญัติกำหนดให้สัณามิขนาดพื้นที่ไม่เล็กไปกว่า 21 หัตถบาส (1 หัตถบาส คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 1.25 x 1.25 เมตร) หรือไม่เกิน 3 โยชน์ เพื่อให้เพียงพอต่อพระสงฆ์จำนวน 21 รูป ได้นั่งประกอบพิธีสังฆกรรมร่วมกันและสามารถบรรจุราวาสให้เข้ามาร่วมใช้พระอุโบสถได้พอสมควร ไม่ควรทำขนาดพื้นที่เกิน 3 โยชน์หรือเล็กแคบจนทำให้ไม่เพียงพอต่อการนั่งหัตถบาสพระจำนวน 21 รูปจะนั่งได้

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาเอกสารชิ้นต้นในการประกอบการทำวิจัยพบว่าในเอกสารประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) ได้กล่าวถึงชื่อด่านและชื่อบ้านซึ่งอาจเป็นชุมชนเดิมหรือบ้านเดิมจำนวนไม่น้อยภายในจังหวัดนครราชสีมา เช่น

หนองนกออก ลำเชิงไกร โคกสูง สะแกแสง บ้านกรุด บ้านมะเกลือ บ้านแฉ่ง บ้านปลู ด้านลำจาก เป็นต้น จึงทำให้คิดว่าสามารถทำวิจัยเกี่ยวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของชุมชนในสถานที่ที่ได้กล่าวถึง และปรากฏในประชุมจดหมายเหตุได้อีกในหลายแง่มุม

2. จากการศึกษาเรื่องรูปแบบและองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอุโบสถเก่าวัดหมื่นไวยพบว่ายังมีเรื่องที่สามารถศึกษาวิจัยได้อีกจำนวนมาก ได้แก่ รูปแบบทางประติมากรรมของพระพุทธรูปภายในอุโบสถเก่าคติความเชื่อเกี่ยวกับเจดีย์จุฬามณีทางห้องด้านหลังพระพุทธรูปฝั่งทางทิศตะวันตกของพระอุโบสถเก่า

เอกสารอ้างอิง

- กมล ฉายาวัดนะ. (2523). *ใบเสมาในภาคกลางของประเทศไทยระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19-20* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโบราณคดีทางประวัติศาสตร์) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- กรมศิลปากร. (2548). *ปกิณกะศิลปวัฒนธรรม เล่ม 21*. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- _____. (2548). *รายงานการขุดแต่งบูรณะปรับปรุงภูมิทัศน์ โบราณสถานอุโบสถวัดหมื่นไวย ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ปีงบประมาณ 2548*. นครราชสีมา: สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 9 นครราชสีมา.
- ควอริช เวลส์. (2519). *การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- โคราชในอดีต. (2565). *ตำบลหมื่นไวย*. สืบค้น 15 มกราคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/hQ2mT>
- จุมพล เพิ่มแสงสุวรรณ. (2547.) พระอุโบสถและพระวิหารที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกสมัยอยุธยาตอนปลาย พ.ศ. 2199-2300. *วารสารหน้าจั่ว ฉบับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมสถาปัตยกรรมไทย*, 1(1), 81-103.
- _____. (2548). *พระอุโบสถแบบอยุธยาตอนปลาย (พ.ศ. 2199-2310) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา* (รายงานวิจัย). มหาสารคาม: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ฐาปกรณ์ เครือระยา. (2560). อุทกสีมา: วิวัฒนาการแพขนานสู่อุโบสถกลางน้ำในวัฒนธรรมล้านนา ใน. *วารสารหน้าจั่ว*. 32, 29-50
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (2507). *ประชุมพงศาวดารเล่มที่ 14 (ภาคที่ 22-25)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2555). *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-4 เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ศรีปัญญา.

- ไทยรัฐออนไลน์ (2565). วัดหมื่นไวย. สืบค้น 3 พฤษภาคม 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/lifestyle/culture/2326037>
- น.ณ. ปากน้ำ. (2543). *หน้าบัน เอกลักษณ์ศิลปะสถาปัตยกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- นิราศเวียงจันทร์. (2544). กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์ และฉลวย จารุภานานนท์. (2532). “พระพิมพ์ดินเผาวัดนครโกษาลพบุรี”. *ศิลปากร*. 32(6), 40-55.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2558). *ทวารวดีในอีสาน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วชิรญาณวโรรส. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า, กรมพระยา. (2531). *วินัยมุข เล่ม 3*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. (2529). ความสำคัญของ “กฎมณเฑียรบาล” ในการมองประวัติศาสตร์ไทย *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(1), 57-74.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2533). *แอ่งอารยธรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2559). *ลพบุรีหลังวัฒนธรรมเขมร*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศานติ ภัคดีคำ. (2561). เส้นทางโบราณจากกรุงเทพฯ สู่วิถีงานในหลักฐานประวัติศาสตร์และโบราณคดี. *วารสารศิลปวัฒนธรรม*, 39(1), 19-32.
- สมคิด จิระทัศน์กุล. (2546). *คติ สัญลักษณ์ และความหมายของขุมประตู่-หน้าต่างไทย*. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สันติ เล็กสุขุม. (2550). *ความสัมพันธ์จีน-ไทย โยงใยในลวดลายประดับ*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ
- _____. (2557). *งานช่างไทยโบราณ ศัพท์ช่าง และข้อคิดเกี่ยวกับงานช่างศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2560). *วัด-เจดีย์ : ในและนอกเกาะกรุงศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- _____. (2542). *ศิลปะอยุธยา : งานช่างหลวงแห่งแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ
- เสภาเรือง ขุนช้าง-ขุนแผน ฉบับหอสมุดพระวชิรญาณ. (2555). กรุงเทพฯ: บริษัท ไทยควอลิตี้บุ๊ก 2006 จำกัด
- องค์การบริหารส่วนตำบลหมื่นไวย (2565). *วัดหมื่นไวย*. สืบค้น 15 มกราคม 2565, จาก <http://saomeaunwai.go.th/info>
- CUIR at Chulalongkorn University. (2562). *ขุมประตู่ วัดไชยวัฒนาราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. สืบค้น 15 มกราคม 2562, จาก <https://www.chula.ac.th/news>
- Faiththaistory. (2562). *พระอุโบสถวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร*. สืบค้น 15 มกราคม 2562, จาก <https://www.faiththaistory.com>.

Koratmuseum. (2562). อุโบสถวัดพระนารายณ์มหาราช. สืบค้น 15 มกราคม 2562, จาก <http://www.koratmuseum.com>.

Lovethailand. (2562). อุโบสถวัดอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. สืบค้น 15 มกราคม 2562, จาก <https://www.lovethailand.org/travel/th>.

การศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัย
ในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

A STUDY OF HEALTH TOURISM ACTIVITIES TO ACCOMMODATE ELDERLY
TOURISTS IN THE WORLD HERITAGE CITY OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

นัตยา เกตุสมบุญ, ญาณิศา เฟือนพะาะ
Nattaya ketsomboon, Yanisa Phuanpoh
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: pyanisa@aru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนักท่องเที่ยวสูงวัย 2) ศึกษาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา และ3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา วิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรกลุ่มตัวอย่างอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test และ F-test

ผลวิจัยพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นลักษณะพักผ่อน ความถี่ 3 ครั้งต่อปี เน้นเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนาเป็นหลัก รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รูปแบบกิจกรรมจำแนกตามพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เน้นกิจกรรมเชิงทัวสุขภาพและแพทย์แผนไทย นวดแบบสปา การประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและการเดินทาง ความสะดวกสบายและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: รูปแบบกิจกรรม; การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ; นักท่องเที่ยวสูงวัย; เมืองมรดกโลก

* Received October 31, 2022; Revised November 30, 2022; Accepted November 30, 2022

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the behavior of health tourism of elderly tourists, 2. To study the form of health tourism activities to support elderly tourists at the World Heritage City in Ayutthaya District and 3. To study guidelines for developing a form of health tourism activities to support elderly tourists in the World Heritage City, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, conducted with the mixed research methods. The samples were 60 years old and over elderly persons amounted to 400 samples. Research instruments were questionnaires and structured in-depth-interview scripts. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test and F-test.

Findings were that the tourism behavior was leisure, frequency 3 times a year, focusing mainly on historical and religious tourist sites. The overall form of health tourism activities was at a high level. The comparison of activity patterns classified by personal factors differed significantly at the 0.05 level. Activities classified by health tourism behavior differed in all aspects with statistically significant level at the 0.05. Suggestion for the development of health tourism activities should focus on health tour activities and Thai traditional medicine, spa massage. The promotion of tourist and travel information should focus on convenience and safety in tourist destinations.

Keywords: Activity Patterns; Health Tourism; Elderly Tourists; World Heritage City

บทนำ

แนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวไทยในปี 2564 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากหลังจากเกิดการระบาดของ COVID-19 ผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวเพื่อให้นักท่องเที่ยวมั่นใจและกล้าที่จะกลับมาท่องเที่ยวในประเทศไทยอีกครั้ง นอกจากนี้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุจะมีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง สามารถพำนักระยะยาวได้ โดยกลุ่มผู้สูงอายุยุคใหม่มีอายุที่น้อยกว่าอายุจริง จึงให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพลักษณะของตนเองให้ดูดีอยู่เสมอ มีการดูแลสุขภาพสุขภาพเป็นอย่างดี รวมถึงการเลือกปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น อาหาร ที่พัก รวมถึง เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว (วัชรารักษ์ ชิว โสภิสฐ, 2562) ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากในเรื่องของการปรับตัวของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นตลาดที่มีคุณภาพ และมีกำลังซื้อในการท่องเที่ยวสูงกว่าตลาดทั่วไป การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ผู้สูงอายุให้

ความสนใจ ซึ่งวิถีชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบำบัดความเครียดโดยการแสวงหาวิธีการผ่อนคลาย เช่น การนวดสปา การบริการนวดแผนไทย การบริการอบสมุนไพร และการประคบสมุนไพร เป็นต้น (วาริพร ชูศรีและคณะ, 2563)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 15 ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 นับเป็นมรดกโลกตามบัญชีในลำดับที่ 576 10 อันมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน ซึ่งเมืองมรดกโลกในประเทศไทย ยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเสนอการท่องเที่ยวโบราณสถานที่มีอยู่เดิม และมีการส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมบางประเภท แต่พบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวที่นำเสนอ นั้น ยังสามารถที่จะพัฒนาเพิ่มเติมจากเดิมได้ให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, 2559) ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัย และพัฒนากลยุทธ์เพื่อตอบสนองกับสถานการณ์การแข่งขันทางการท่องเที่ยว เน้นการท่องเที่ยวแบบสัมผัส ชิม ช็อป และเรียนรู้ชื่นชมเพื่อการพักผ่อนและเพื่อการศึกษาเรียนรู้ที่แท้จริง (ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และธีระวัฒน์ จันทิก, 2561) องค์การท่องเที่ยวโลก กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 แบบ คือ แหล่งธรรมชาติ วัฒนธรรม และความสนใจพิเศษ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษเพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นการใช้กิจกรรมกีฬาเป็นสื่อในการสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้ดำเนินกิจกรรมนี้จนมีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ กิจกรรมที่นำมาใช้เป็นแรงจูงใจ ได้แก่ การบริการนวด/อบ/ประคบสมุนไพร วารีบำบัด การฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสนา การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่าง ๆ เป็นต้น การพัฒนาอุตสาหกรรมภาคบริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดกลุ่มผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งเร่งด่วนที่ควรพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพบว่าประชาชนสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยของบุคคลทั่วไปรวมถึงผู้สูงอายุที่ปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวสูงวัยใน เมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับใช้กับผู้ประกอบการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผู้สูงอายุและในชุมชนพื้นที่ และท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวสูงวัยใน เมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวสูงวัยต่างกัน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน
2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่างกัน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย“การศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตำบลสวนพริก ตำบลลุมพลี และตำบลบ้านใหม่ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) บุคลากรจากหน่วยงาน รัฐ ในระดับผู้วางนโยบาย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 คน 2) บุคคลจากภาคเอกชน และคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 10 คน และ3) กำหนดกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจำนวน 400 คน ในระหว่าง เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2565

3. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ส่งผู้ทรงคุณวุฒิตรวจทานความ

จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน จำนวน 91 ข้อ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงวัย คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย คำถามเป็นแบบ มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 21 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเมืองมรดกโลกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1 ข้อ

2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการสัมภาษณ์ กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยแจ้งวัตถุประสงค์การศึกษา และชี้แจงรายละเอียดของการเก็บข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2565 โดยจะเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจะศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Sample mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation, S.D.) การทดสอบสมมติฐานด้วย T-test, F-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาผู้วิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ท่องเที่ยวหรือพักผ่อน จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5 ความถี่ของการเดินทางท่องเที่ยว คือ 3 ครั้งต่อปี จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 แหล่งท่องเที่ยว คือ ทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดโบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ อุทยานประวัติศาสตร์ จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คือ ประหยัด เช่น ชอบการท่องเที่ยวพักผ่อน ค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงมาก

จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 ใครมีส่วนร่วมแนะนำในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัวหรือญาติ จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ใครมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัวหรือญาติ จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ใครร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัวหรือญาติ จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รูปแบบการท่องเที่ยว คือ เดินทางเอง จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.3 วิธีเดินทางท่องเที่ยว คือ รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่นิยมพักค้างคืน จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.3 แบบที่พักในการท่องเที่ยว คือ บังกะโลหรือรีสอร์ท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 ช่วงเดินทางท่องเที่ยว คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว คือ 4,001 - 5,000 บาท จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 และโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ ไปกับญาติ จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก (อำเภอพระนครศรีอยุธยา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก (อำเภอพระนครศรีอยุธยา) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

3.1 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีเพศแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

3.2 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีอายุแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.3 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแตกต่างกัน

3.4 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.5 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีอาชีพแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.6 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.7 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีภาวะสุขภาพโดยทั่วไปในปัจจุบันแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า

4.1 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.2 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีความถี่ของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.3 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่พักแตกต่างกัน

4.4 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.5 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีใครมีส่วนร่วมแนะนำในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.6 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีใครมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.7 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีใครร่วมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.8 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.9 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีวิถีเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.10 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่นิยมพักค้างคืนแตกต่างกัน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

4.11 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีแบบที่พักรับรองแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.12 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีช่วงเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.13 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.14 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

5. ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของตำบลสวนพริก คือ เหนียดคล้องช้าง ศาลปะกำ และตำหนักเหนียด แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร,สวนสมุนไพร ผลิตภัณฑ์ใบทุเลอ(สวนไผ่ยายลี) มีหมอนวดสมุนไพรของตำบล สวนไพรฟ้าทะเลายโจร ชมื่นขัน ตะไคร้ และบอระเพ็ด และสมุนไพรอื่นๆ ทั่วสุขภาพเพื่อการบำบัดรักษา โรงพยาบาลคลินิก สถานพยาบาลสำหรับ ผังเข็ม ดอกเส้นหรือจัดกระดูก ตำบลลุมพลี มีสิ่งที่สามารถดึงดูดใจของการท่องเที่ยวได้เป็นมัสยิดเก่าแก่ 2 มัสยิด คือ มัสยิดนุรุลละมาล และมัสยิดมุฮัมมัดอาลียิซซอลิฮีน ร้านของฝากประจำตำบลชื่อร้านอามีนะฮ์ ส่วนตำบลบ้านใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ คือพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย (ทุ่งมะขามหย่อง) ในอดีตเป็นสนามรบไทยกับพม่า สมเด็จพระศรีสุริโยทัยสิ้นพระชนม์บนคอช้าง สวนสาธารณะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช กิจกรรมปั่นจักรยานส่งเสริมสุขภาพที่ทุ่งมะขามหย่อง มี

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากชาใบหม่อนกาญจนาสมุนไพร และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแกะสลักไม้ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

6. แนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่าควรเน้นกิจกรรมท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนาพุทธนิกายเถรวาท รวมทั้งทัวร์สุขภาพ และแพทย์แผนไทย นวดแบบสปา เช่น เส้นทางท่องเที่ยว 1 วัดป้อมรามัญ นวดแผนไทย สวนสมุนไพร ชมความงามของมัสยิดนุรุลยะมาล ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนมุสลิม เส้นทางท่องเที่ยว 2 เรียนรู้แกะสลักโต๊ะหมู่บูชาและพวงกุญแจ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เรียนรู้เกษตรผสมผสาน สวนสมุนไพร มีการปั่นจักรยาน และออกกำลังกายที่ทุ่งมะขามหย่อง พร้อมทั้งเพิ่มในด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและการเดินทาง ความสะดวกสบายและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในเมืองมรดกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

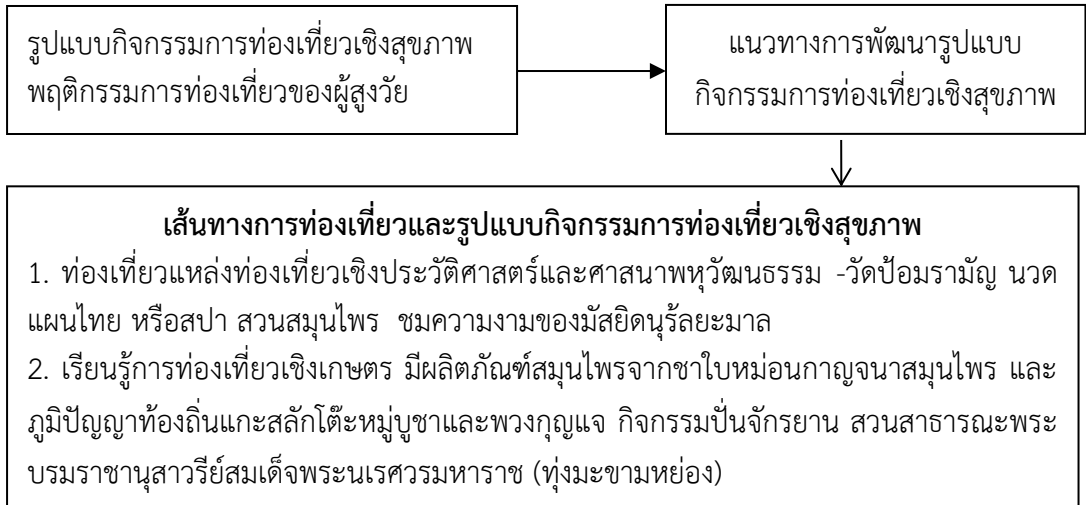
1. ส่วนใหญ่พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ท่องเที่ยวหรือพักผ่อน มีความถี่ของการเดินทางท่องเที่ยว คือ 3 ครั้งต่อปี แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา เช่น วัด โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ อุทยานประวัติศาสตร์ รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คือ ประหยัด เช่นชอบการท่องเที่ยวพักผ่อน ค่าใช้จ่ายไม่สูง ใครมีส่วนร่วมแนะนำท่องเที่ยว คือ ครอบครัวหรือญาติ ใครมีส่วนร่วมตัดสินใจ คือ ครอบครัวหรือญาติ ใครร่วมเดินทางคือ ครอบครัวหรือญาติ รูปแบบการท่องเที่ยว คือ เดินทางรถยนต์ส่วนตัว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่นิยมพักค้างคืน แบบที่พักบังกะโลหรือรีสอร์ท ช่วงเดินทางท่องเที่ยว คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ค่าใช้จ่าย 4,001 - 5,000 บาท และเดินทางไปท่องเที่ยวกับญาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชเนตติ บุญรอด (2557) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครต่อธุรกิจนำเที่ยว พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการต่อธุรกิจนำเที่ยวดังนี้ มีความต้องการในคุณภาพของการให้บริการ ที่พัก อาหาร หรือแม้แต่สถานท่องเที่ยวต่าง ๆ และผู้สูงอายุต้องการ บุคลากรในการให้บริการที่มีความเข้าใจต่อภาวะผู้สูงอายุ โดยพิจารณาถึงสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พัก จำนวนวันเดินทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา ธโนภานุวัฒน์และสมบัติ กาญจนกิจ (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการเดินทางโดยเฉลี่ยมากที่สุด 2 ครั้งต่อปี รองลงมา 1 ครั้งต่อปี การเดินทางไม่แน่นอนแล้วแต่โอกาส และนิยมเดินทางในรูปแบบผ่านบริษัทนำเที่ยวมากที่สุด และให้ความสำคัญมากที่สุดด้านคุณภาพการ

บริการมากกว่าราคา ส่วนพฤติกรรมในการท่องเที่ยวจุดประสงค์หลักส่วนใหญ่คือเพื่อการพักผ่อน นิยมเดินทางกับครอบครัวโดยเฉลี่ยประมาณ 2 คน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร รอดเขียน (2554) พบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความคาดหวังในประเด็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังมากที่สุดคือความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาคือมีบริการห้องน้ำที่เพียงพอสะอาดและครอบคลุมพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและน้อยที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวออกแบบด้วยอารยสถาปัตย์เช่นมีทางลาดให้รถเข็นเข้าได้ในประเด็นกิจกรรมท่องเที่ยวมีความคาดหวังมากที่สุดคือมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายรองลงมาคือมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ และน้อยที่สุดคือมีเอกสารแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรม ประเด็นคาดหวังมากที่สุดคือความเต็มใจในการให้บริการ รองลงมาคือมีบุคลากรและมารยาทดี และน้อยที่สุดคือมีทัศนคติสามารถแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ อุปกรณ์สถานที่รับรองและความช่วยเหลือผู้สูงอายุมากที่สุดคือห้องน้ำรองลงมาคือป้ายบอกทาง และน้อยที่สุดคือไม่ทำไม้พุง

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก (อำเภอพระนครศรีอยุธยา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก วิเคราะห์รายด้าน พบว่าในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากทุกด้าน เนื่องจากเมื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยมีการรับรู้คุณภาพบริการทางการท่องเที่ยวเท่ากับหรือเกินกว่าที่คาดหวัง ย่อมส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุวัติ คุณแก้ว และคณะ (2555) พบว่าระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือของภาครัฐองค์กรท้องถิ่นและชุมชนมีความต่อเนื่องสอดคล้องและนำไปสู่การปฏิบัติอยู่ในระดับดี ปัจจัยนำเข้าที่เหมาะสมทั้งในด้านบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพงบประมาณสนับสนุนที่พอเพียงมีวัสดุอุปกรณ์สถานที่เกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสุขภาพที่เหมาะสมพอเพียง ที่พักห้องน้ำอาหารและเครื่องดื่มที่เพียงพอ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวาร์ชต์ มัธยมบุรุษ (2554) พบว่า ด้านองค์ประกอบของการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ต้องมี 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) เส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวโดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานและด้านความปลอดภัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้พบว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กิจกรรมเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนาพุทธวัฒนธรรม ได้แก่ วัดป้อมรามัญ นวดแผนไทย หรือสปา สวนสมุนไพร ชมความงามของมัสยิดนุรุลยะมาล และการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกาญจนาสมุนไพรร และภูมิปัญญาท้องถิ่นแกะสลักโต๊ะหมู่บูชาและพวงกุญแจ กิจกรรมปั่นจักรยาน สวนสาธารณะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (ทุ่งมะขามหย่อง) เพื่อคงอนุรักษ์ส่วนหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนาพุทธวัฒนธรรมในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาให้คงสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีการส่งเสริมการจัดงบประมาณด้านการท่องเที่ยวให้ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ในแต่ละชมรมปีละ 1 ครั้ง รวมทั้งควรมีการลดหย่อนการเข้าถึงสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น ค่าเข้าชม ค่ายานพาหนะ เป็นต้น
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความร่วมมือในการด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัย ทั้งในด้านของอุปกรณ์เครื่องมือและสิ่ง

อำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ช่อมแซม ทำนุบำรุงให้อยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้งานเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานของรัฐหรือผู้มีส่วนรับผิดชอบควรให้ความสำคัญต่อการจัดการดูแลรักษาหรือบูรณสถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี สะอาด สะดวก และปลอดภัยในการเดินทาง มีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และมีการค้นหาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่อยู่เสมอ

2. ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทุกประเภทมีจิตสำนึกและร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการรายนำเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ที่จัดดำเนินงาน เพื่อสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ โดยการศึกษาการทำงานในส่วนของภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมนโยบายของรัฐให้มีความต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กนกพร รอดเขียน. (2554). การศึกษาแรงจูงใจในการเลือกจุดหมายปลายทางและความของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ชนบท จังหวัดนครสวรรค์. สืบค้น 23 มีนาคม 2565, จาก http://www.bec.nu.ac.th/bec-web/graduate/Tourism_article54.ph.

ชนนที บุญรอด. (2557). ความต้องการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครต่อธุรกิจนำเที่ยว (สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 4(2), 34 – 45.

ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และธีระวัฒน์ จันทิก. (2561). การท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 4(1), 12–28.

วัชรภรณ์ ชิวโคภิชฐ. (2562). สังคมผู้สูงอายุ: ปัจจัยการตลาดที่เปลี่ยนไป. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(1), 38-54.

วราชต์ มัธยมบุรุษ. (2554). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.

วารีพร ชูศรี และวรลักษณ์ ลลิตศิริวิมล. (2563). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), 205–226.

สุชาดา ธโนภานุวัฒน์ และสมบัติ กาญจนกิจ. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้
บริการธุรกิจนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬา
และสุขภาพ*, 13(1), 133–148.

อนูวัติ คุณแก้ว และคณะ. (2555). การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยความ
ร่วมมือของภาครัฐ องค์กรท้องถิ่นและชุมชนตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.
วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 14(1), 10–20.

กองนิติการสงฆ์: แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมาย
และข้อพิพาท เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย*

SANGHA LAW DIVISION: GUIDELINES FOR THE ESTABLISHMENT OF
THE SANGHA AID CENTER ON LAW AND DISPUTE FOR
STRENGTHENING SANGHA ADMINISTRATION IN THAI SOCIETY

สุภัทรชัย สีสะใบ

Suphattharachai Sisabai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Suphattharachai.sis@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปในการปกครองคณะสงฆ์ไทย 2. ศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท 3. นำเสนอ (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท 4. นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติและแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ฯ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัยเชิงเอกสาร วิจัยเชิงคุณภาพ และวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 28 รูปหรือคน ประชุมเชิงปฏิบัติกับพระสังฆาธิการ จำนวน 100 รูป เครื่องมือในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินการสนทนากลุ่มเฉพาะ และชุดอบรมเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนามุ่งเน้นการสรุปสาระสำคัญด้านเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การปกครองคณะสงฆ์ไทยนั้นเจ้าอาวาสส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีความรู้ทางโลกและทางธรรม บริหารแบบยึดหยุ่น ยึดถือความซื่อสัตย์สุจริต พระสงฆ์ส่วนมากมีระดับการศึกษาทางโลกค่อนข้างต่ำ เจ้าอาวาสขาดความรู้ในการบริหาร ถึงแม้ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่ยังขาดงบประมาณสนับสนุน และหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ไม่เพียงพอ 2. แนวทางในการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ฯ ประกอบด้วย ด้านโครงสร้างการบริหาร ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านงบประมาณ และด้านสถานที่ตั้ง 3. จัดทำเป็น (ร่าง) ระเบียบคณะสงฆ์จังหวัด...ว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ โครงสร้างการบริหารงาน ขอบเขตอำนาจหน้าที่ และ 4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควร

* Received November 12, 2022; Revised November 30, 2022; Accepted November 30, 2022

จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฯ และบรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการพระพุทธศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายปกครองของมหาเถรสมาคม และควรจัดตั้งศูนย์ฯ ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง และจัดตั้งสภาศูนย์ฯ แห่งประเทศไทย

คำสำคัญ: ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์; กฎหมายและข้อพิพาท; การปกครองคณะสงฆ์

Abstract

The research article aimed to: 1. Study the general situation in the administration of the Thai Sangha. 2. Study the guidelines for establishing the Sangha Aid Center on Law and Dispute. 3. Propose (draft) the Sangha Aid Center on Law and Dispute. 4. Present policy recommendations to practice and drive the center, conducted with mixed research methods and qualitative and operational research. Twenty-eight key informants were selected for in-depth interviews and focus group discussions—a workshop conducted with 100 monks. The research tools were an interview form, a focus group discussion assessment form, and a set of workshops. Descriptive data analysis focused on the summary of content.

The research results revealed that: 1. The Thai Sangha Administration had most of the abbots at the working age with worldly and spiritual knowledge, flexible management, and honesty. Most monks had a relatively low level of secular education. The abbots needed more management knowledge. Although most people were Buddhist, they still needed more budget support, and agencies that provided knowledge about the administration of the Sangha were not enough. 2. Guidelines for establishing the Sangha Aid Center consisted of the administrative structure, roles, budget, and location, which still needed to be added. 3. Preparing (draft) the Provincial Sangha Regulations. Establishing the Sangha Aid Center for Law and Disputes consists of principles, reasons, objectives, terminology, administrative structure, and scope of authority. 4. Policy recommendations. The National Buddhism Office should allocate a budget to support the center's establishment and include it in the reform plan for Buddhist affairs under the supervision of the Sangha Supreme Council. It should establish a center to cover all provinces, at least one center in each province, and set up a center council of Thailand.

Keywords: Sangha Aid Center; Law and Dispute; Sangha Governance

บทนำ

องค์กรสงฆ์ปกครองด้วยพระธรรมวินัย และมีการตรากฎหมายเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เรียกว่า พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เอง แต่ด้วยความซับซ้อนและเงื่อนไขของสถานการณ์บ้านเมืองที่เปลี่ยนไป การปกครองคณะสงฆ์จะยังไม่สามารถตอบโจทย์การปกครองคณะสงฆ์องค์รวมในปัจจุบันได้ จึงยังไม่สามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างทันท่วงที จนบางครั้งดูเหมือนจะอ่อนแอ โดยเฉพาะในประเด็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่เนื่องด้วยกฎหมาย เพราะขาดความรู้ความเข้าใจรูปแบบในการบริหารที่ชัดเจน เพราะบริบทของการปกครองสงฆ์ในปัจจุบัน นอกจากสงฆ์จะปกครองกันเองแล้ว ยังมีการแทรกแซงจากกฎหมายทางบ้านเมือง จนเกิดเป็นประเด็นใหญ่ๆ ที่เป็นข่าวปรากฏในสังคม เช่น ศาลอุทธรณ์ยกฟ้อง อดีตเจ้าอาวาสวัดสามพระยา และอดีตกรรมการมหาเถรสมาคม คดีเงินทองวัด “วันที่ 23 กันยายน 2563 นายเอื้อน กลิ่นสาลี อดีตพระพรหมติลก อดีตเจ้าอาวาสวัดสามพระยา อดีตกรรมการมหาเถรสมาคม และเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร กับนายสมทรง อรรถกฤษณ์ อดีตพระอรรถกิจโสภณ ซึ่งเป็นอดีตเลขานุการเจ้าคณะกรุงเทพมหานคร รับฟังคำตัดสินชั้นอุทธรณ์ ในคดีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ และความผิดตาม พ.ร.บ.ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ที่ศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบกลาง ศาลพิพากษายกฟ้องจำเลย เนื่องจากเอกสารระบุว่างบประมาณสนับสนุนโรงเรียนพระปริยัติธรรมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นงบประมาณให้กับวัดที่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งวัดสามพระยาถือว่าเข้าคุณสมบัติ และจำเลย เป็นบุคคลภายนอกสำนักงานพระพุทธศาสนาฯ ไม่ทราบรายละเอียดในการใช้งบประมาณ ซึ่งการนำไปก่อสร้างบำรุงวัด มีเอกสารชัดเจนไม่มีการปกปิดอำพรางจึงถือว่าไม่มีความผิด” ชาวไทยพีบีเอส (28 กันยายน 2563) หรืออีกคดีคือเรื่อง “การถวายที่ดินวัดในรุ่นบรรพบุรุษแล้วไม่ได้ทำนิติกรรมตามกฎหมาย ในชั้นลูกหลานไม่ยอมและฟ้องร้องเป็นข้อพิพาท ทำให้วัดเสียโอกาสและต้องคืนที่ดินไปในหลายวัด การเข้าช่วงที่ดินวัดไปทำประโยชน์โดยไม่ตรงตามนิติกรรมสัญญา ทำให้วัดเสียโอกาสอันพึงได้ ดังกรณีวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี “ขอ 10 ล้านคืนวัดสวนแก้ว ชี้ “พระพยอม” มีสิทธิ์ได้ค่าโฉนดถูกกล้วยแขก” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (17 มิถุนายน 2563)

จากประเด็นข้อพิพาทที่เกิดขึ้นต่อวัด พระสงฆ์ และพระพุทธศาสนา กลับไม่มีหน่วยงานสงฆ์ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์โดยตรงเข้าไปบรรเทา ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำ หรือกระทั่งเป็นตัวแทนในการไกล่เกลี่ย ช่วยเหลือบรรเทา หรือบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดผลในเชิงการบริหารคณะสงฆ์ได้ ซึ่งจากสภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคณะสงฆ์ขาดองค์กร ที่เรียกว่า “กองนิติการสงฆ์” เป็นองค์กรที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานทางกฎหมาย และในการวินิจฉัยทำหน้าที่ตามระเบียบการปกครอง กฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2521) ว่าด้วยการลงนิคหกรรม ซึ่งมีสาระสำคัญว่า นิคหกรรม แปลว่า ช่มชู้ คู่กับคำว่า ปศุคหกรรม ซึ่งแปลว่า ยกย่องบุญปฏิบัติใช้แทนอิทธิคุณในกฎหมายเก่า ความจริงนิคหกรรมกับอิทธิคุณไม่เหมือนกัน นิคหกรรม หมายถึง โทษที่ลง

แก่ภิกษุผู้ละเมิดพระวินัย ส่วนอธิกรณ์ หมายถึง คดี หรือข้อกล่าวหาว่าละเมิดพระวินัย จะมีความผิดต้องรับโทษหรือไม่ อยู่ที่ผลของการพิจารณาวินิจฉัย ผู้ต้องอธิกรณ์อาจไม่ต้องรับโทษก็ได้ เมื่อพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้กระทำความผิด (ปลื้ม โชติธรรยางกูร, 2553) เหตุผลที่เปลี่ยนใช้นิคหกรรมแทนอธิกรณ์เพราะอธิกรณ์ตามพระวินัยมีถึง 4 อย่าง คือ อนุวาทาธิกรณ์ วิวาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ และกัจจาธิกรณ์ กฎหมายนี้มุ่งพิจารณาลงนิคหกรรมเฉพาะผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือถูกโจทก์ฟ้องว่าล่วงละเมิดพระวินัยอันเป็นอนุวาทาธิกรณ์อย่างเดียวเท่านั้น จึงได้เปลี่ยนใช้นิคหกรรมแทน การสละสมณะเพศเพราะถูกจับในข้อหาคดีอาญา บัญญัติไว้ในมาตรา 29 มีใจความว่า “พระภิกษุรูปใดถูกจับโดยต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงาน อัยการไม่เห็นสมควรให้ปล่อยชั่วคราว และเจ้าอาวาสแห่งวัดที่พระภิกษุรูปนั้นสังกัดไม่รับ มอบตัวไว้ควบคุมหรือพนักงานสอบสวนไม่เห็น สมควรให้เจ้าอาวาสรับตัวไปควบคุมหรือพระภิกษุ นั้นมิได้สังกัดในวัดใดวัดหนึ่ง ให้พนักงานสอบสวน มีอำนาจจัดดำเนินการให้พระภิกษุรูปนั้น สละสมณะเพศเสียได้” (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505)

จากกรณีพิพาทที่ยกมาจึงควรมีการศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย ที่เรียกว่า “กองนิติการสงฆ์” เพื่อทำหน้าที่ในการประมวลสภาพปัญหาข้อพิพาททางกฎหมายของวัดต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การบริหารช่วยเหลือ เช่น การให้คำแนะนำเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่วัดมีกับประชาชน หรือหน่วยงาน เช่น เรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย หรือการทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ในนามของ กองนิติการสงฆ์” ที่คาดว่าจะช่วยตอบโจทย์ทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อเป็นการไกล่เกลี่ยในด้านของกฎหมายและวางรูปแบบในการปกครองสงฆ์ ให้เกิดการศึกษากลไกทางกฎหมายเพื่อเป็นชุดความรู้ ออกแบบเครื่องมือ หรือกลไกเพื่อป้องกัน โดยไม่ทิ้งหลักพระธรรมวินัยต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการปกครองคณะสงฆ์ไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
3. เพื่อนำเสนอ (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย
4. เพื่อนำเสนอข้อเสนอนโยบายสู่การปฏิบัติและแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย” มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เพื่อศึกษาการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทยด้านต่างๆ

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการใน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น 2) กลุ่มข้าราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นักกฎหมาย นักวิชาการศาสนา เพื่อสังเคราะห์แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทยและการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อสังเคราะห์และยืนยันแนวทางดังกล่าว

1.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เน้นการทำงานวิจัยแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น เพื่อจัดทำ (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติและแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 28 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1) ระดับนโยบาย ได้แก่ กรรมการมหาเถรสมาคม 2 รูป เจ้าคณะภาค 2 รูป และผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2 คน รวม 6 รูปหรือคน 2) ระดับจังหวัด ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น จำนวน 16 รูป 3) ระดับเครือข่าย ได้แก่ นักกฎหมาย จำนวน 2 คน นักวิชาการศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ จำนวน 2 รูปหรือคน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 2 คน รวม 6 รูปหรือคน

2.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการประกอบด้วยพระสังฆาธิการใน 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดขอนแก่น จำนวน 100 รูป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการ ดังนั้นเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย

3.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) มีเนื้อหาสำคัญเพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปในการปกครองคณะสงฆ์ไทย และ2) แนวทางในการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

3.2 แบบประเมินการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form) เพื่อยืนยันแนวทางในการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

3.3 ชุดวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้ในการประชุมสัมมนากับพระสังฆาธิการ จำนวน 100 รูป โดยมุ่งเน้นการนำเสนอ (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติและแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 รวบรวมข้อมูลการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทยด้านต่างๆจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม

4.2 รวบรวมข้อมูลเชิงกายภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อจัดทำแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย และเพื่อยืนยันแนวทางดังกล่าว

4.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ร่วมกับพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์เพื่อสังเคราะห์ (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติและแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหาจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จากนั้นยืนยันความน่าเชื่อถือ

ของข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ พร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนามุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ เกี่ยวกับแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย และนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ในรูปแบบของหนังสือและ สื่อวีดิทัศน์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการปกครองคณะสงฆ์ไทย

1.1 จุดแข็ง (Strengths) เจ้าอาวาสส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน (อายุ 45 – 60 ปี) มีความรู้ทั้งทางธรรม และทางโลก ในระดับค่อนข้างสูง เจ้าอาวาสบริหารแบบยึดหยุ่นตามสถานการณ์ ใช้หลักธรรมาภิบาลด้านหลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม และยึดถือความซื่อสัตย์สุจริต มุ่งความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน ให้ความสำคัญกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการศึกษา

1.2 จุดอ่อน (Weaknesses) พระสงฆ์ในวัดส่วนมากมีระดับการศึกษาทางโลกค่อนข้างต่ำ เนื่องจากขาดการสนับสนุนทางด้านการศึกษา เจ้าอาวาสขาดความรู้หลักการบริหารงาน และทักษะการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดงบประมาณในการบริหารงานสาธารณูปการด้านต่างๆ ไม่มีระบบการคัดเลือกบุคคลที่เข้ามาบวชทำให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกัน และกฎ ระเบียบในการอยู่ร่วมกันไม่ชัดเจน

1.3 โอกาส (Opportunities) รัฐบาลให้การอุปถัมภ์คุ้มครองคณะสงฆ์ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่นับถือศาสนาพุทธ ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดอย่างสม่ำเสมอ มหาวิทยาลัยมีการเปิดสอนการศึกษาปริยัติสามัญ (ทางโลก) ให้แก่พระสงฆ์ในหลากหลายสาขา ให้ความสำคัญกับการสอนศีลธรรมในสถานศึกษา และการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารจัดการแก้ปัญหาในองค์กรมากขึ้น

1.4 อุปสรรค (Threats) ขาดงบประมาณสนับสนุนการบริหารจัดการวัดจากแหล่งต่างๆ ขาดศักยภาพในการหารายได้ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค Covid-19 ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ และการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างทั่วถึง ขาดหน่วยงานที่ให้ความรู้ คำปรึกษาในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นกับวัดและชุมชน และการเปลี่ยนแปลง Generation อย่างรวดเร็วทำให้เกิดความต้องการที่แตกต่างกันภายในวัด

2. แนวทางในการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย แบ่งเป็น

2.1 ด้านโครงสร้างทางการบริหาร ประกอบด้วย โครงสร้าง รูปแบบ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ ระเบียบ ข้อบังคับ บุคลากรประจำศูนย์ฯ หลักการบริหาร 4 M กระบวนการจัดการ POLC และศูนย์มีลักษณะเป็นองค์กรอิสระ

2.2 ด้านบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ฯ ทำหน้าที่ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท ตรวจสอบข้อเท็จจริง เรื่องร้องเรียน พัฒนาและให้ความรู้เรื่องกฎหมายแก่คณะสงฆ์ ปกป้องคณะสงฆ์ด้านกฎหมาย ดำเนินการในกรณีที่มีปัญหาด้านกฎหมาย พิจารณา ปรับปรุง พัฒนา แก้ไข ตรวจสอบติดตามการใช้กฎหมายของคณะสงฆ์ และประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.3 ด้านงบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ทุกภาคส่วนต้องเข้ามาช่วยสนับสนุน ได้แก่ รัฐบาล วัดต่างๆ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ คณะสงฆ์สนับสนุนงบประมาณเพื่อเบิกจ่ายตามระเบียบ รัฐบาลและภาคเอกชนสนับสนุนงบประมาณ และเจ้าคณะจังหวัดระดมทุนทางงบประมาณ

2.4 สถานที่ตั้งของศูนย์ มีประจำทุกจังหวัด ตั้งอยู่ที่สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด

3. (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

จัดทำเป็น (ร่าง) ระเบียบคณะสงฆ์จังหวัด...ว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือ คณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ โครงสร้างการบริหารงาน ขอบเขตอำนาจหน้าที่ ซึ่งศูนย์ฯ มีหน้าที่ด้านกฎหมาย เช่น การให้ความรู้แก่พระสงฆ์ การช่วยเหลือให้คำปรึกษา เป็นคู่กรณีให้กับวัดและพระสงฆ์ในประเด็นสาธารณะที่เนื่องด้วยวัด การบริหารวัด พระธรรมวินัย และกฎหมาย รวมถึงแนวทางในการจัดการข้อร้องเรียนที่ดีและมีประสิทธิภาพ

4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติและแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฯ และบรรจุไว้ในแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายปกครองของมหาเถรสมาคม และควรจัดตั้งศูนย์ฯ ให้ครอบคลุมทุกจังหวัด อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง และจัดตั้งสภาศูนย์ฯ แห่งประเทศไทย

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สภาพทั่วไปในการปกครองคณะสงฆ์ไทย

การปกครองคณะสงฆ์ไทยเจ้าอาวาสส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีความรู้ทางโลกและทางธรรม บริหารแบบยึดหยุ่น ยึดถือความซื่อสัตย์สุจริต พระสงฆ์ส่วนมากมีระดับการศึกษาทางโลก

ค่อนข้างต่ำ เจ้าอาวาสขาดความรู้ในการบริหาร ถึงแม้ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่ยังขาดงบประมาณสนับสนุน และหน่วยงานที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์ไม่เพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทโร) (2559) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการปกครองของพระสังฆาธิการ ได้แก่ รูปแบบการทำงานไม่ชัดเจน ปฏิบัติหน้าที่หย่อนยาน ขาดการบำรุงรักษาวัด การจัดการศาสนสมบัติให้เหมาะสม การสวดส้องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ การส่งเสริมวิชาการปกครองคณะสงฆ์ในยุคปัจจุบัน รูปแบบการระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยสั่ง การลงนิคหกรรม ข้ออุทธรณ์ไม่มีความชัดเจน ทั้งการแต่งตั้งและถอดถอนพระสังฆาธิการก็เช่นเดียวกัน และงานวิจัยของพระณรงค์ สังขวิจิตร (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันคณะสงฆ์ประสบปัญหาโครงสร้างการปกครอง มีสาเหตุมาจากโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐผ่านพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 2 พ.ศ.2535) การขาดประสิทธิภาพในการปกครองมีสาเหตุมาจากการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงที่ขาดภาพและด้อยความรู้ความสามารถในการปกครองสงฆ์

2. แนวทางในการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

แนวทางในการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย ต้องประกอบด้วย 1) โครงสร้างทางการบริหาร ได้แก่ โครงสร้างองค์กร รูปแบบ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ ระเบียบ ข้อบังคับ บุคลากร หลักการบริหาร 4M กระบวนการจัดการ POLC และศูนย์มีลักษณะเป็นองค์กรอิสระ สอดคล้องกับงานวิจัยของพีระศิลป์ บุญทอง (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้” ผลการวิจัย พบว่าผู้บริหารกิจการคณะสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผนงาน การบริหารทั้งระบบ มีการประชุมติดตามงานสม่ำเสมอ และจัดบุคลากรให้เหมาะสม ใช้ทักษะการสื่อสาร โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน 2) บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ฯ ทำหน้าที่ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท ตรวจสอบข้อเท็จจริงเรื่องร้องเรียน พัฒนาและให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องกฎหมายแก่คณะสงฆ์ ปกป้องคณะสงฆ์ด้านกฎหมาย ติดตามการใช้กฎหมายของคณะสงฆ์ และประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิโชค ลางคลานนท์ (2563) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ภายใต้แนวคิดยุติธรรมชุมชน : กรณีศึกษาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนประกอบด้วย การรับข้อร้องเรียนหรือการเสนอปัญหา การหาข้อมูลและ

ข้อเท็จจริงของความขัดแย้ง การหาความต้องการที่แท้จริงของคู่ขัดแย้ง การให้แต่ละฝ่ายได้เสนอ มุมมอง ความคิดเห็น และความต้องการของตนต่อคู่ขัดแย้ง การจัดการความขัดแย้งโดยการเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ย การยินยอมและทำบันทึกข้อตกลง และการติดตามผลการจัดการ ความขัดแย้ง 3) งบประมาณในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ทุกภาคส่วนต้องเข้ามาช่วยสนับสนุน ได้แก่ รัฐบาล วัตถุประสงค์ต่าง ๆ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระ ปลัดพิชิต โยมา (2563) ได้วิจัยเรื่อง “ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของ คณะ สงฆ์ อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ควรณรงค์ส่งเสริมให้ ประชาชนมีความสนใจในการบวชเรียน และจัดให้มีการอบรมพระนวกะที่เพิ่งบวชใหม่ให้มี ความรู้มากขึ้น โดยร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการหางบประมาณ 4) สถานที่ตั้งของศูนย์ มี ประจำทุกจังหวัด ตั้งอยู่ที่สำนักงานเจ้าคณะจังหวัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปลัดวรเม ศวรร นาควโร (2560) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนากิจการวัดที่ดีในจังหวัด ชัยนาท” ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบในการบริหารจัดการวัดที่ดีประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านบำรุงรักษาวัด 2) ด้านการปกครองบรรพชิตและศฤงคาร 3) ด้าน การศึกษาอบรมและสั่งสอน 4) คือการให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล รูปแบบ การพัฒนากิจการวัดที่ดีมี 4 รูปแบบ คือ การพัฒนาวัดคู่สงฆ์ที่มีสมรรถนะ การ พัฒนาศาสนบุคคลที่ดีและมีคุณภาพ การพัฒนาการเรียนรู้คู่คุณธรรม การพัฒนาศาสนสถาน ศาสนบุคคล และศาสนพิธีกรรม

3. (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท เพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็ง ในสังคมไทย ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง นิยามศัพท์ โครงสร้าง การบริหารงาน ขอบเขตอำนาจและหน้าที่ แนวทางการจัดตั้ง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ร่าง ระเบียบ มีหน้าที่ปฏิบัติการทางกฎหมายอันจะส่งผลทำให้คณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรรณวิทย์ อุ่นเสรี (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการจัดตั้ง ศูนย์สื่อการศึกษาของกองสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมสำนักอานามัย กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า แนวทางในการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษามีองค์ประกอบ 8 ประเด็น ได้แก่ 1) นโยบายและ เป้าหมาย 2) บทบาทและหน้าที่ 3) การจัดรูปแบบการให้บริการ 4) การจัดรูปแบบการนำเสนอ สื่อการเรียนรู้ 5) การจัดเนื้อหาของสื่อการเรียนรู้ 6) การจัดหน่วยงานหรือองค์กรภายในศูนย์ 7) สถานที่ตั้ง 8) การดำเนินงานของหน่วยและงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน

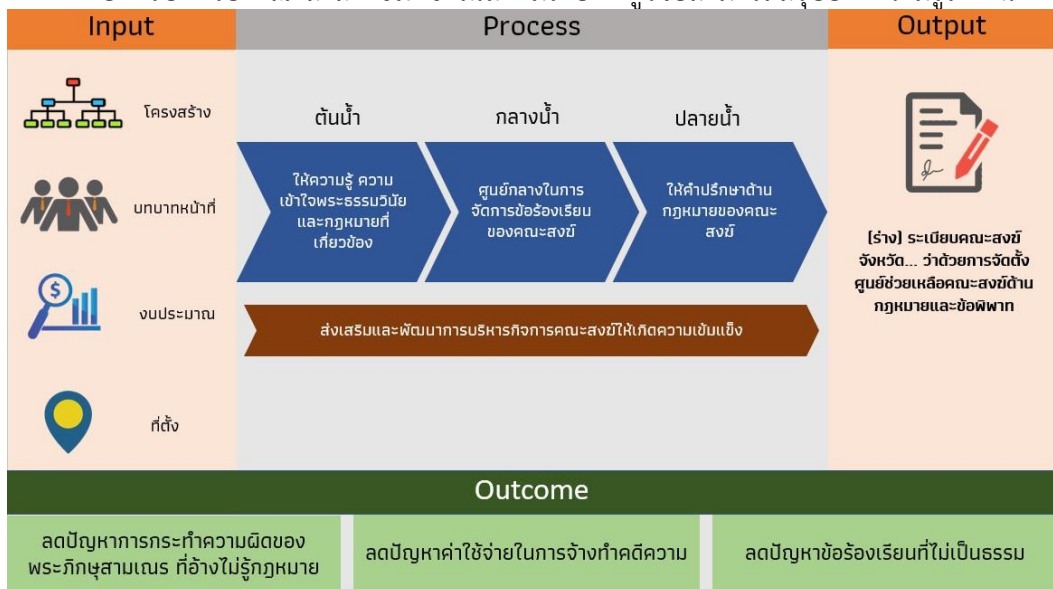
4. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติและแนวทางขับเคลื่อนศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ฯ และบรรจุไว้ในแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของฝ่ายปกครองของ

มหาเถรสมาคม และควรจัดตั้งศูนย์ฯให้ครอบคลุมทุกจังหวัด อย่างน้อยจังหวัดละ 1 แห่ง และจัดตั้งสภาศูนย์ฯ แห่งประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดนัย ลิขิตศิริธนากุล และคณะ (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาโดยบริษัทข้ามชาติ” ผลการวิจัยพบว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเชื่อมั่นในการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาเมื่อมองจากปัจจัย ทำเลที่ตั้งและพื้นที่การใช้ประโยชน์ และปัจจัยอุปสงค์ภายในประเทศ ดังนั้นเพื่อให้ การจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาโดยบริษัทข้ามชาติในประเทศไทยมีความเป็นไปได้ จึงเสนอให้ออกกฎหมายพิเศษเพื่อบังคับใช้เฉพาะกรณี และจำเป็นต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อทำการศึกษา รายละเอียดถึงศักยภาพของความสามารถในเชิงการแข่งขันทางธุรกิจ ในอุตสาหกรรมที่เน้นเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศเพื่อให้ตอบรับกับการพัฒนาเชิงโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปได้ว่า แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย เริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากการวิจัยเชิงเอกสาร และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยได้สังเคราะห์ SWOT เพื่อให้เห็น จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) ของการปกครองคณะสงฆ์ไทย จากนั้นได้วิเคราะห์ ตาราง TOWS Matrix ซึ่งจะเห็นได้ว่า การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท

เป็นกลยุทธ์ทั้งเชิงป้องกันและเชิงรับในการปกครองคณะสงฆ์ จึงดำเนินการศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย ซึ่งพบว่าปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย โครงสร้างทางการบริหาร บทบาทหน้าที่งบประมาณ และสถานที่ตั้ง เป็นองค์ประกอบของศูนย์ นำไปสู่กระบวนการ (Process) ต้นน้ำ ส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์มีความรู้ ความเข้าใจในพระธรรมวินัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กลางน้ำ เป็นศูนย์กลางในการจัดการข้อร้องเรียนของคณะสงฆ์ และปลายน้ำ เป็นที่ปรึกษาทางด้านกฎหมายของคณะสงฆ์ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความเข้มแข็ง ผลที่ได้ (Output) คือ ร่าง ระเบียบคณะสงฆ์จังหวัด... ว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาท ผลลัพธ์ (Outcome) คือ ลดปัญหาการกระทำความผิดของพระภิกษุสามเณรที่อาจไม่รู้กฎหมาย ลดปัญหาค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความ ลดปัญหาข้อร้องเรียนที่ไม่เป็นธรรม ส่งผลให้คณะสงฆ์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในการปกครองคณะสงฆ์

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย” ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำให้แนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์มีสภาพบังคับใช้ได้จริง เช่น ผลักดันให้เป็นกฎเกณฑ์เฉพาะของคณะสงฆ์ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะเกิดผลสำเร็จได้ต้องมีการจัดสรรทรัพยากรโดยเฉพาะงบประมาณในการดำเนินการตามแนวทาง และการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างจริงจัง
2. ควรทบทวนการจัดการด้านกฎหมายและข้อพิพาทของคณะสงฆ์ในปัจจุบันอย่างจริงจัง เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งนี้ สามารถดำเนินการได้ดีในบริบทที่เปลี่ยนแปลง
3. การปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมายที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคณะสงฆ์ด้านต่างๆ เช่น กฎหมายที่สนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาของพระภิกษุสามเณร กฎหมายที่รองรับพระวินยาศึกษา กฎหมายเพื่อคุ้มครองพระภิกษุสามเณรผู้กระทำความผิดลหุโทษ หรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยไม่ต้องลาสิกขา เนื่องจากกระบวนการตรากฎหมายมีขั้นตอนและใช้ระยะเวลาดำเนินการ หากไม่ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องไปพร้อมกันแล้วจะเป็นอุปสรรคในการดำเนินการที่เกี่ยวข้อง
4. ในช่วงเริ่มต้นของการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ สิ่งสำคัญที่ต้องให้ความสนใจคือ การสื่อสารและรับฟังข้อจำกัดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผลักดันแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
2. จัดให้ (ร่าง) ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทฯ ที่เข้มแข็งในสังคมไทยผ่านการพิจารณาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว
3. จัดตั้งหน่วยงานหรือคณะทำงานเพื่อรับผิดชอบการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทฯ เพื่อกำกับดูแลและประสานงานขับเคลื่อนการดำเนินงาน รวมถึงการติดตามและประเมินผล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยในลักษณะเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อทดลองใช้ศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทฯ โดยนำข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจริงมาเป็นกรณีศึกษา
2. ควรศึกษาแนวทางเพื่อเสริมสร้างความสามารถของศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทฯ ทั้งประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการดำเนินการตามภารกิจหลัก
3. การศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถสอดคล้องกับพันธกิจของศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ด้านกฎหมายและข้อพิพาทฯ เพื่อให้รองรับการดำเนินงานของศูนย์ฯ ต่อไปในอนาคต.

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวไทยพีบีเอส (28 กันยายน 2563). *ทูลกระหม่อมฯ เสด็จฯ สืบค้น 20 มีนาคม 2565*, จาก <https://news.thaipbs.or.th/focus?section=TempleFund>.
- ดนัย ลิขิตวิรัตน์กุล และคณะ. (2555). การศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาโดยบริษัทข้ามชาติ. *วิศวกรรมสารเกษมบัณฑิต*, 2(1), 31-50.
- บรรณวิทย์ อุ่นเสรี. (2552). การศึกษาแนวทางการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาของกองสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร. *Veridian E-Journal, SU*, 5(2), 449-468.
- ปลื้ม โชติขจร. (2553). *คำบรรยายกฎหมายคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิมลสุวรรณกร (สมพงษ์ จันทโร). (2559). รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 15-26.
- พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 27-40.

- พระปลัดพิชิต โยมา. (2563). ความคาดหวังของพระสงฆ์ต่อการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์
อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 7(12), 238-
251.
- พระปลัดวรเมศวร์ นาควโร. (2560). รูปแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่ดีในจังหวัด
ชัยนาท. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(4), 141-153.
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505. (2505, 31 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 79 (ตอนที่
115 ฉบับพิเศษ). หน้า 29-44.
- พีระศิลป์ บุญทอง. (2561). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้. *วารสารมหา
จุฬานาคร ธรรมศน์*, 5(1), 30-44.
- สิทธิโชค ลางกุลานนท์. (2563). การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ภายใต้แนวคิดยุติธรรม
ชุมชน : กรณีศึกษาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา.
วารสารการเมืองการปกครอง, 10(1), 52-73.
- หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ. (2563). *ที่ดินวัดสวนแก้ว*. สืบค้น 20 มีนาคม 2565, จาก
<https://www.thairath.co.th/tags/ที่ดินวัดสวนแก้ว>

การประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปี ปีการศึกษา 2561 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 *

THE QUALITY ASSESSMENT OF BASIC EDUCATION BY USING THE STANDARDIZED TESTS FOR 8TH GRADE FINAL EXAM 2018

ปฐมปฐษณฐ คณณพศุศยฐ

Purimpratch Khaninphasut

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธราช

Sukhaothai Thammathirat Open University

Corresponding Author E-mail: jpkhaninphasut@gmail.com

บทค้ดยอ

การว้จยนี้ม้ว้ตลฐประสงค้เพ้อประมวลผลสม้ถฐ์ทางการเรยณด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรยณ ปีการศ้กษา 2561 ระดบัชั้นมัธยมศ้กษาปีที่ 2 ในกลุ่มาสาระการเรยณรู้ภาษาไทย คณณตศาสตรฐ ว้ทยาศาสตรฐ และภาษาตางประเทศ (ภาษาอังกฤษ) รวม 432,967 คน ด้วยว้ถ้การสุ่มแบบแบ่งชั้น เครือ่มว้ว้จย ค้อ ข้อสอบมาตรฐาน ใช้การว้เคราะห้สถยตฐเชยงบรรยาย เกณฐ์ปกตย และทลฐฏฐีการทดสอบแบบด้ยงเดยม

ผลการว้จย พบว้ว่า น้กเรยณได้ค้แนนเฉลยร้อยลอะสูงสุดค้อ ภาษาไทย น้กเรยณส่วนหญ่ม้คณณภาพอยุ่ในระดบัพอใช้ในว้ชาภาษาไทย คณณตศาสตรฐ และว้ทยาศาสตรฐ น้กเรยณในส้กค้ดคณณกรรมการการอดมศ้กษาได้ค้แนนเฉลยร้อยลอะสูงสุดทุกกลุ่มาสาระ และโรงเรยณขนาดหญ่พ้เศยมีค้แนนเฉลยร้อยลอะสูงสุดทุกกลุ่มาสาระเช่นเดยว้กัน เม้อพ้จยณาสาระและมาตรฐานสาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 สาระที่ 5 การว้เคราะห้ข้อมูลและคณณน่าจะเป็น มาตรฐาน ค 5.2 สาระที่ 1 สยงม้ช้ว้ตค้กับกระบวนการดำรงช้ว้ต มาตรฐาน ว 1.1 และสาระที่ 1 ภาษาเพ้อการส้อสาร มาตรฐาน ต 1.1 ได้ค้แนนเฉลยร้อยลอะสูงสุด ข้อสอบที่มีรฐแบบเชยงช้อนม้ค้แนนสูงสุดท้ยง 4 กลุ่มาสาระ เกณฐ์กำหนดระดบัคณณภาพของผู้เรยณด้วย T – score ในภาพรวม ว้ชาภาษาไทย ได้ค้แนนเฉลย T – score สูงท้ยงสุด ส่วนคณณตศาสตรฐ ได้ค้แนนเฉลย T – score ต่ำท้ยงสุด และโดยภาพรวมท้ยง 4 กลุ่มาสาระม้คณณภาพข้อสอบในด้านคณณยาก และอำนาจจำแนก เหมาะสมและเป้นไปตามเกณฐ์ และด้านคณณเพยงอยุ่ในเกณฐ์ที่ยอมร้บได้ (0.66-0.85)

ค้าสำค้ญ: การประเมินคณณภาพ; การศ้กษาขั้นพ้ฐาน; ข้อสอบมาตรฐาน; ชั้นมัธยมศ้กษาปีที่ 2

Abstract

Objectives of this research were to assess academic achievements with standardized tests for 8th Grade final exam 2018 in the Thai language, Mathematics, Science, and foreign language (English language) among 432,967 8th Grade students selected with multi-stage random sampling.

The research instrument included standardized tests. The data were analyzed using descriptive statistics, norms, and classical test theory. The results showed that the students' highest percentage average was found in Thai language. Most of the students had a fair level of quality in the Thai language, Mathematics, and Science. When classified by jurisdiction, students under the Higher Education Commission achieved the highest percentage average in all subjects. The extra-large schools had the highest percentage average in all subjects as well. When considering strands and standards, Strand 1: Reading, Standard TH1.1; Strand 5: Data Analysis and Probability, Standard MA5.2; Strand 1: Living Things and Life Processes, Standard SC1.1; and Strand 1: Language for Communication, Standard FL 1.1 are sections where the student obtained the highest percentage average. For tests with a complex format, the students received the highest scores in all four subjects. Regarding criteria set for determine the quality level of the students with T-score, the highest T-score average (47.92) was seen in Thai language, while the lowest average T-score (29.84) was seen in Mathematics. Overall, all the four learning areas were qualified in terms of difficulty index and discrimination index was appropriate and in accordance with the criteria. The reliability was within an acceptable range (0.66-0.85).

Keywords: Quality assessment; Basic Education; Standardized Test; 8th Grade

บทนำ

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการสำคัญ คือ ให้องค์กรส่วนต่างๆ ในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา และกระจายอำนาจการศึกษาไปยังท้องถิ่นโดยตรง เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม จำเป็นต้องมีระบบการกำกับติดตาม ประเมิน และรายงานผลการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเห็นความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนการวางแผนและดำเนินการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) สำหรับการวัดและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ต้องเร่งพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน เนื่องจากพบว่าคือ ครูผู้สอนมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสอน แต่ยั้วัดผลแบบเดิมคือเน้นด้านเนื้อหา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2546) จะเห็นได้ว่า แม้ว่าจะดำเนินการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการวัดและประเมินผลแก่ครูผู้สอน แต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะปัญหาหลักในการวัดและประเมินผลคือ การวัดและประเมินผลยังไม่เป็นระบบ ขาดการวางแผน และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ถือเป็นปัญหาหลักในการจัดการศึกษาคือ การที่ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะส่งเสริมให้นำการทดสอบระดับชาติ NT (National Test), O-NET (Ordinary National Educational Test) การประเมินของ PISA (Programme for International Student Assessment), การประเมิน TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) มาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย

จากผลที่กล่าวมา สอดคล้องกับผลการประเมินทั้งในระดับชาติ และนานาชาติที่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังเช่น ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ O-NET ปีการศึกษา 2559 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ในภาพรวมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด รองลงมา คือ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) และคณิตศาสตร์ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบผลการทดสอบ O-NET ระหว่างสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับระดับประเทศ พบว่า ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับประเทศแต่ก็ไม่แตกต่างกันมากนัก ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศ (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) และเมื่อนักเรียนไทยเข้ารับการทดสอบระดับนานาชาติก็ยิ่งเป็นการเน้นย้ำให้เห็นชัดว่า คุณภาพผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาอย่างทันที่และเข้มข้น ดังผลการประเมินระดับนานาชาติ TIMSS 2015 เป็นการศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับนานาชาติ พ.ศ. 2558 ได้ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนไทยทำคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ได้ดีกว่าวิชาคณิตศาสตร์โดยมีคะแนนเฉลี่ย 456 และ 431 ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่าค่ากลางของการประเมินที่กำหนดไว้ที่ 500 คะแนน โดยนักเรียนไทยส่วนใหญ่ยังมีระดับความสามารถทางการเรียนในระดับต่ำ (มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 400 – 474 คะแนน) ซึ่งเป็นระดับที่นักเรียนมีความรู้พื้นฐานอยู่บ้าง และมีนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำกว่า 400 อยู่เป็นจำนวนมาก โดยในการทำข้อสอบพบว่า นักเรียนไทยทำข้อสอบแบบเขียนตอบได้ไม่ดี เช่น นักเรียนตอบคำถามได้ไม่ชัดเจน ตอบไม่ตรงคำถาม ตอบคำถามไม่ครบ ไม่สามารถเขียนคำอธิบายที่ต้องแสดงเหตุผลประกอบ (สถาบันส่งเสริมการสอน

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) และยังเห็นได้จากผลการประเมิน PISA 2018 พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยในด้านการอ่าน 393 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 487 คะแนน) คณิตศาสตร์ 419 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 489 คะแนน) และวิทยาศาสตร์ 426 คะแนน (ค่าเฉลี่ย OECD 489 คะแนน) ซึ่งก็ยิ่งถือว่าได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562)

จากปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ระบบการวัดและประเมินผลของประเทศไทยควรได้รับการพัฒนาให้เป็นมาตรฐานหรือควรมีเครื่องมือวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวทางการประเมินในระดับนานาชาติ เพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาของเด็กไทย สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาข้อสอบมาตรฐานวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปบริการเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนนำไปใช้ประกอบการวัดและประเมินผล เพื่อช่วยโรงเรียนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีระบบการวัดและประเมินผลที่ได้มาตรฐาน โดยสร้างข้อสอบมาตรฐานปลายปี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4, 5 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ของตัวชี้วัดที่สำคัญในแต่ละระดับชั้น โดยข้อสอบเน้นทักษะการคิดขั้นสูง (คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์)

เพื่อให้การนำผลการประเมินไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และวางแผนพัฒนายกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เป็นรูปธรรม และทั่วถึงทั้งประเทศ ผู้วิจัยจึงจัดทำรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียน โดยในบทความนี้จะนำเสนอเฉพาะระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาได้เข้าร่วมการประเมินสามารถนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้ได้มาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประมวลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียน ปีการศึกษา 2561 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่นำข้อมูลผลคะแนนของผู้เรียนมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอผลการประเมิน ดังนี้

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั่วประเทศ

ตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 รวมทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 432,967 คน จาก 1,362 โรงเรียน ตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling)

เครื่องมือวิจัย คือ แบบทดสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาโดยสำนักทดสอบทางการศึกษา สพฐ. แบบทดสอบทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีคะแนนเต็ม 100 คะแนนเท่ากัน ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งด้านเนื้อหาและการสร้างแบบทดสอบ พบว่าข้อสอบที่ใช้สอดคล้องกับตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แบบทดสอบมีลักษณะเป็นรูปแบบผสมในฉบับเดียวกัน ดังนี้

1. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ข้อสอบมีจำนวน 40 ข้อ ประกอบด้วย ข้อสอบแบบเลือกตอบ 30 ข้อ ข้อสอบแบบหลายคำตอบ 3 ข้อ ข้อสอบแบบเชิงซ้อน 2 ข้อ ข้อสอบแบบตอบสั้น 4 ข้อ และข้อสอบตอบอิสระ 1 ข้อ
2. กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ข้อสอบมีทั้งหมด 30 ข้อ ประกอบด้วย แบบเลือกตอบ 17 ข้อ แบบเชิงซ้อน 4 ข้อ แบบตอบสั้น 8 ข้อ แบบแสดงวิธีทำ 1 ข้อ
3. กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ข้อสอบมีทั้งหมด 40 ข้อ ประกอบด้วย แบบเลือกตอบ 23 ข้อ แบบหลายคำตอบ 4 ข้อ แบบเชิงซ้อน 5 ข้อ แบบตอบสั้น 6 ข้อ และแบบตอบอิสระ 2 ข้อ
4. กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ข้อสอบมีทั้งหมด 40 ข้อ ประกอบด้วย แบบเลือกตอบ 28 ข้อ แบบเชิงซ้อน 3 ข้อ แบบเขียนตอบสั้น 8 ข้อ และแบบเขียนตอบอิสระ 1 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์จากผลคะแนนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 รวมทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยร้อยละของจำนวนนักเรียนตามเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ แบ่งออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

ระดับดีมาก	หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 75 ขึ้นไป
ระดับดี	หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 50 แต่ไม่เกินร้อยละ 75
ระดับพอใช้	หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ 25 แต่ไม่เกินร้อยละ 50
ระดับที่ควรปรับปรุง	หมายถึง ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 25

สำหรับการหาเกณฑ์ปกติ (norm-reference) โดยใช้คะแนนมาตรฐาน T-score และการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบเน้นทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (Classical Test Theory) ได้แก่ ความยาก (item difficulty) อำนาจจำแนก (item discrimination) และความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียน

1.1 ผลการประเมินในภาพรวมระดับประเทศ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (ร้อยละ 48.30) และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละน้อยที่สุด (30.61) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตามระดับคุณภาพ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ และระดับดีใกล้เคียงกัน (46.46 และ 44.47 ตามลำดับ) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อยู่ในระดับพอใช้มากที่สุด (54.54) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ อยู่ในระดับพอใช้ (74.68) สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) อยู่ในระดับปรับปรุง และระดับพอใช้ (54.47 และ 29.36 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียน ในภาพรวมระดับประเทศ จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และเกณฑ์การประเมิน

กลุ่มสาระการเรียนรู้	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	สัมประสิทธิ์การ กระจาย	ร้อยละของจำนวนนักเรียน			
			ปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
ภาษาไทย	48.30	30.96	5.99	46.46	44.47	3.08
คณิตศาสตร์	30.61	43.10	36.59	54.54	7.62	1.24
วิทยาศาสตร์	34.26	31.15	17.62	74.68	7.25	0.46
ภาษาอังกฤษ	34.80	46.99	29.36	54.47	12.34	3.84

1.2 เมื่อจำแนกตามสังกัด พบว่า นักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศเพียงเล็กน้อยทั้ง 3 กลุ่มสาระ ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับประเทศ เมื่อพิจารณาทั้ง 4 กลุ่มสาระจะเห็นว่าค่าใกล้เคียงกับคะแนนเฉลี่ยร้อยละของระดับประเทศ ไม่ว่าจะเป็นคะแนนต่ำกว่าหรือสูงกว่าก็ตาม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 คะแนนเฉลี่ยร้อยละผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียนจำแนกตามสังกัด

สังกัด	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ			
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	ภาษาอังกฤษ
ภาพรวมระดับประเทศ	48.30	30.61	34.26	34.80
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	48.47	30.46	34.11	34.71
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.)	47.48	33.43	36.52	37.07
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)	52.69	32.01	35.76	43.32
กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สอ.)	46.65	30.43	34.42	34.22
กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.)	41.21	25.21	27.61	25.89
สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.)	40.28	29.45	37.00	30.99

1.3 เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า นักเรียนขนาดใหญ่พิเศษเท่านั้นที่ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับประเทศทั้ง 4 กลุ่มสาระ (ภาษาไทย = 52.54 คณิตศาสตร์ = 34.82 วิทยาศาสตร์ = 36.46 และภาษาอังกฤษ = 41.74) ขณะที่นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุดทั้ง 4 กลุ่มสาระเช่นกัน (ภาษาไทย = 44.03 คณิตศาสตร์ = 28.18 วิทยาศาสตร์ = 33.33 และภาษาอังกฤษ = 29.14) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 คะแนนเฉลี่ยร้อยละผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน

ขนาดโรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ			
	ภาษาไทย	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์	ภาษาอังกฤษ
ภาพรวมระดับประเทศ	48.30	30.61	34.26	34.80
ขนาดใหญ่พิเศษ	52.54	34.82	36.46	41.74
ขนาดใหญ่	47.91	29.13	33.64	33.86
ขนาดกลาง	46.09	28.71	33.04	31.30
ขนาดเล็ก	44.03	28.18	33.33	29.14

1.4 เมื่อจำแนกตามภาคภูมิศาสตร์ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ภาคตะวันตกได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (51.29) ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศ (46.96) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ภาคตะวันตกได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (33.06) ขณะที่ภาคกลาง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (29.84) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ภาคตะวันตก และภาคเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดใกล้เคียงกัน (35.52 และ 35.08 ตามลำดับ) ขณะที่ภาคกลาง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (33.73) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ภาคตะวันตก มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (37.94) ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (33.09)

1.5 เมื่อจำแนกตามศึกษาธิการภาค พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ศึกษาธิการภาคกลางตอนล่าง 1 (ภาค 4) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (51.91) ส่วนศึกษาธิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน (ภาค 10) และภาคใต้ฝั่งอันดามัน (ภาค 7) ได้คะแนนเฉลี่ย

ร้อยละต่ำสุดใกล้เคียงกัน (45.18 และ 45.16 ตามลำดับ) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ศึกษาธิการภาคกลางตอนล่าง 1 (ภาค 4) และภาคเหนือตอนบน 1 (ภาค 15) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดใกล้เคียงกัน (32.88 และ 32.01ตามลำดับ) ส่วนภาคกลางตอนบน 1 (ภาค 1) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (28.77) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ศึกษาธิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (ภาค 14) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (36.04) ส่วนศึกษาธิการภาคใต้ฝั่งอันดามัน (ภาค 7) และภาคกลางตอนบน 1 (ภาค 1) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดใกล้เคียงกัน (32.28 และ 32.83 ตามลำดับ) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ศึกษาธิการภาคกลางตอนล่าง 1 (ภาค 4) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (40.87) ส่วนศึกษาธิการภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง 2 (ภาค 14) ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (31.23)

1.6 เมื่อจำแนกตามศึกษาธิการจังหวัด พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี จันทบุรี และตรังได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดใกล้เคียงกัน (54.83, 54.42 และ 54.31 ตามลำดับ) ส่วนจังหวัดนราธิวาส ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (37.01) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (44.01) ส่วนจังหวัดอ่างทอง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (25.74) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (42.10) ส่วนศึกษาธิการจังหวัดมุกดาหาร ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (29.77) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (46.45) ส่วนจังหวัดมุกดาหาร สิงห์บุรี และอำนาจเจริญ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดใกล้เคียงกัน (26.96, 26.92 และ 26.46 ตามลำดับ)

1.7 เมื่อจำแนกเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สพป.สกลนคร เขต 2 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (61.45) ส่วน สพป.สุโขทัย เขต 2 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (26.64) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สพป.ยะลา เขต 2 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (58.00) ส่วน สพป.สมุทรสงคราม และ สพป.ปัตตานี เขต 3 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดใกล้เคียงกัน (21.60 และ 21.50 ตามลำดับ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สพป.ร้อยเอ็ด เขต 1 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (58.52) ส่วน สพป.นราธิวาส เขต 3 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (23.74) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สพป.ร้อยเอ็ด เขต 1 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (60.93) ส่วน สพป.พัทลุง เขต 2 และ สพป.ศรีสะเกษ เขต 3 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดใกล้เคียง (22.88 และ 22.84 ตามลำดับ)

1.8 เมื่อจำแนกเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สพม.16 สงขลา สตูล ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (57.00) ส่วน สพม. เขต 20 อุตรดิตถ์ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (41.31) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สพม.16 สงขลา สตูล และ สพม.10 เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร ได้คะแนนเฉลี่ย

สูงสุดใกล้เคียงกัน (35.22 และ 35.09 ตามลำดับ) ส่วน สพม.5 สิงห์บุรี ลพบุรี ชัยนาท อ่างทอง และ สพม.1 กรุงเทพมหานคร ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุดใกล้เคียงกัน (25.89 และ 25.37 ตามลำดับ) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สพม. เขต 28 ศรีสะเกษ ยโสธร ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (40.48) ส่วน สพม. เขต 25 ขอนแก่น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (29.99) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สพม.10 เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด (44.39) ส่วน สพม.5 สิงห์บุรี ลพบุรี ชัยนาท อ่างทอง ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด (28.80)

1.9 เมื่อจำแนกตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (53.95) ส่วนสาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด (37.17) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น มาตรฐาน ค 5.2 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (49.77) ส่วนสาระที่ 6 ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มาตรฐาน ค 6.1 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด (8.34) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต มาตรฐาน ว 1.1 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดเท่ากัน (42.43) ส่วนสาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร มาตรฐาน ว 3.1 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด (28.45) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.1 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดเท่ากัน (43.56) ส่วนสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.3 ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด (25.02)

1.10 เมื่อจำแนกตามรูปแบบข้อสอบ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย รูปแบบเลือกตอบเชิงซ้อนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (59.83) ส่วนรูปแบบเลือกตอบ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด (45.69) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ รูปแบบเชิงซ้อน ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (59.79) ส่วนรูปแบบแสดงวิธีทำ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด (5.70) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ รูปแบบเชิงซ้อน ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (53.89) ส่วนรูปแบบตอบสั้น ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด (24.31) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) รูปแบบเชิงซ้อน ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด (57.89) ส่วนรูปแบบตอบอิสระ นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุด (11.12)

2. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียน ปีการศึกษา 2561 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เกณฑ์ปกติ

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เกณฑ์กำหนดระดับคุณภาพของผู้เรียน ด้วย T-score ในภาพรวม พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้คะแนนเฉลี่ย T-score สูงที่สุด (47.92) ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ย T-score ต่ำที่สุด (29.84) เมื่อพิจารณาการจัดระดับคุณภาพตามคะแนน T-score พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับคุณภาพดีและพอใช้ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 33.34 และ 32.95 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปรับปรุง (ร้อยละ 60.05 และ 63.63 ตามลำดับ) สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้ (ร้อยละ 67.14)

3. ผลการวิเคราะห์คุณภาพข้อสอบและแบบทดสอบ

คุณภาพข้อสอบด้านความเที่ยง พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เท่ากับ 0.81 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เท่ากับ 0.73 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เท่ากับ 0.66 และกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เท่ากับ 0.85 ซึ่งมีเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มีค่าความเที่ยงต่ำกว่า 0.7 (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2552) แต่ก็ถือว่า ต่ำกว่าเกณฑ์ไม่มากนัก นั่นคือ คุณภาพแบบทดสอบด้านความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ ส่วนการวิเคราะห์คุณภาพของข้อสอบด้วยทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม โดยภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เป็นข้อสอบที่เหมาะสมเป็นไปตามเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อสอบ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีจำนวนข้อสอบที่ใช้ได้มากที่สุด (ร้อยละ 90) รองลงมาคือ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ (ร้อยละ 95, 76.67 และ 72.50 ตามลำดับ)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการประเมินสามารถนำมาอภิปรายในประเด็นที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียนในภาพรวมระดับประเทศ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินัยพื้นฐาน (O-NET) ชั้น ม. 3 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 – 2561 (สุทธิพงษ์ พิงเพ็ง, 2562; สำนักงานศึกษาธิการภาค 10, 2562; สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562; Admission Premium, 2562) ขณะที่คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์จะสลับกันมากกว่าหรือน้อยกว่าในบางปี แต่คะแนนทั้งสองวิชาก็ไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งผลการประเมินที่ได้สอดคล้องกับคะแนนเฉลี่ย O-NET ระดับชั้น ม.3 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554-2561 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562) และยังสอดคล้องกับคะแนนการทดสอบของการประเมินโครงการ TIMSS ในปี ค.ศ. 1999, 2007, 2011, และ 2015 ซึ่งวิชาวิทยาศาสตร์สูงกว่าคณิตศาสตร์ แต่ก็มีคะแนนไม่แตกต่างกันมากนัก (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2556, 2559) รวมทั้งยังสอดคล้องกับการประเมิน PISA ในปี 2015 ที่วิชาวิทยาศาสตร์มีคะแนนสูงกว่าคณิตศาสตร์เช่นกัน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าร้อยละ 50 สอดคล้องกับการประเมินคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบทางการศึกษา

ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ในชั้น ม.3 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554-2561 ที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 สะท้อนให้เห็นว่าวิชาภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนในประเทศไทยต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกตามสังกัด พบว่า มีเพียงสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เท่านั้นที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับประเทศในทุกกลุ่มสาระ ขณะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเพียงวิชาเดียวที่มีคะแนนสูงกว่าระดับประเทศ แต่ต่ำกว่านักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สช.) ซึ่งสอดคล้องกับการประเมินโครงการ TIMSS ปี 2015 ที่พบว่า ผลการประเมินวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์ และโรงเรียนสาธิต (สังกัด สกอ.) มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ส่วนสังกัด สพฐ. มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ และยังต่ำกว่านักเรียนสังกัด สช. เช่นเดียวกัน สำหรับวิชาวิทยาศาสตร์ที่ยังคงเป็นโรงเรียนที่เน้นวิทยาศาสตร์ และโรงเรียนสาธิตมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่เป็นกลุ่มสาระเดียวที่นักเรียนสังกัด สพฐ. ได้คะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ สอดคล้องกับผลการทดสอบ O-NET ชั้น ม. 3 ที่นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ ปีการศึกษา 2558-2560 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25, 2561)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษเพียงขนาดเดียวเท่านั้นที่มีคะแนนสูงกว่าระดับประเทศทั้ง 4 กลุ่มสาระ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนคะแนนเล็กมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการทดสอบ O-NET ที่พบว่า นักเรียนชั้น ม. 3 ปีการศึกษา 2558 ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และโรงเรียนขนาดเล็กมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) การที่โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าระดับประเทศ เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมทั้งด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ สื่อเทคโนโลยี วัสดุอุปกรณ์ และครูผู้สอนที่มีความชำนาญเฉพาะวิชา และมีบุคลากรสายสนับสนุนการสอนเพียงพอ ทำให้ครูได้ทำหน้าที่ในการสอนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้นักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีความพร้อม มีการสนับสนุนให้เรียนรู้เพิ่มเติม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557)

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกตามภาคภูมิศาสตร์ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ นักเรียนจากโรงเรียนในภาคตะวันตก ภาคเหนือ ภาคใต้ มีคะแนนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับประเทศ ขณะที่โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาค

กลาง มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมิน TIMSS ปี 2015 ที่พบว่า ผลการประเมินวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนในภาคเหนือและภาคใต้ได้คะแนนสูงกว่าในภูมิภาคอื่น ๆ และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ นอกจากนี้ยังมี ภาคอีสานตอนบน ภาคอีสานตอนล่าง และปริมณฑลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาคกลางมีคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559) สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ นักเรียนจากโรงเรียนในภาคตะวันตก ภาคเหนือ และ ภาคใต้ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับประเทศ ขณะที่โรงเรียนในภาคภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่าระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมิน TIMSS ปี 2015 ที่พบว่า ผลการประเมินวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนในภาคใต้ และภาคเหนือตอนบนมีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศไทย ส่วนภาคกลาง ภาคอีสานตอนบน ภาคอีสานตอนล่าง และภาคอีสานตอนล่าง ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าระดับประเทศ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559)

5. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกตามสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ สาระที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำสุด ได้แก่ สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย มาตรฐาน ท 4.1 เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยาก มีหลักการและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับหลักภาษาในรูปแบบต่างๆ ซึ่งต้องใช้ทั้งการจำและความเข้าใจในการนำไปใช้ ส่วนสาระที่ 6 ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ มาตรฐาน ค 6.1 เป็นเนื้อหาที่ค่อนข้างยาก เพราะจะต้องนำความรู้เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ซึ่งนักเรียนจะต้องสามารถแสดงเหตุผล และเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับปัญหาในชีวิตจริง สำหรับสาระที่ 3 สารและสมบัติของสาร มาตรฐาน ว 3.1 เนื้อหานี้จะต้องใช้ความจำและเข้าใจเกี่ยวสมบัติของสารชนิดต่างๆ และต้องเปรียบเทียบสมบัติของสารจากวัสดุอยู่ในชีวิตประจำวัน หากนักเรียนไม่เข้าใจหรือจำไม่ได้ก็จะทำให้ทำข้อสอบไม่ได้ ขณะที่สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.3 มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการสนทนา สื่อสารระหว่างกัน ซึ่งนักเรียนจะต้องรู้คำศัพท์ หรือรูปประโยคที่ใช้สนทนาในสถานการณ์ต่างๆ หากจำไม่ได้ ก็จะทำข้อสอบไม่ได้

6. ประเด็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำแนกตามรูปแบบข้อสอบ พบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ที่เป็นแบบแสดงวิธีทำและตอบสั้น นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำที่สุดใกล้เคียงกัน และแตกต่างจากรูปแบบอื่นอย่างชัดเจน เช่นเดียวกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ทั้งนี้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อาจเกิดจากความยากในการแก้โจทย์ปัญหา และเขียนแสดงวิธีการคิดเป็นขั้นตอนเพื่อนำไปสู่คำตอบ ประเด็นการเขียนตอบ เป็นปัญหาของนักเรียนไทยแทบจะทุกระดับ ทุกสาระการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจมาจากหลายสาเหตุ เช่น จับประเด็นสำคัญของโจทย์ไม่ได้ ตีความโจทย์ไม่เป็น และไม่สามารถแปลคำศัพท์ที่ใช้แทนการดำเนินการทางคณิตศาสตร์ได้ ครูผู้สอนจึงควรฝึกการทำโจทย์ที่เป็นลักษณะ

ของการเขียน การแสดงวิธีทำ เพราะการทำโจทย์แต่ละข้อเป็นการแสดงลำดับขั้นตอนของการคิดของนักเรียน พร้อมทั้งผู้สอนจะทราบว่าในแต่ละขั้นตอน นักเรียนหาคำตอบได้ตรงหลักการหรือไม่ มีมโนทัศน์ที่คลาดเคลื่อนในเนื้อหาใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ อาจมาจากสาเหตุที่นักเรียนไม่รู้จักคำศัพท์ หรือการเรียบเรียงประโยคภาษาอังกฤษ และอาจได้รับการฝึกฝนการเขียนแบบตอบอิสระยังไม่เพียงพอและไม่คุ้นเคยกับโจทย์ลักษณะแบบนี้

บทสรุป

ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยข้อสอบมาตรฐานในการสอบปลายปีของผู้เรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สรุปได้ว่า ในภาพรวมระดับประเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด โรงเรียนในสังกัด สกอ. มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดและสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศทั้ง 4 กลุ่มสาระ โรงเรียนในภาคตะวันตกมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดทั้ง 4 กลุ่มสาระเช่นเดียวกัน นักเรียนในภาคกลางตอนล่างมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด ยกเว้นกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ โรงเรียนในศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรีมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดทั้ง 4 กลุ่มสาระ โรงเรียนใน สพป. ร้อยเอ็ด เขต 1 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สพป. สกลนคร เขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยสูงสุด และ สพป. ยะลา เขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์สูงสุด โรงเรียนใน สพม. เขต 16 สงขลา สตูล มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ สพม. เขต 28 ศรีสะเกษ ยโสธร มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์สูงสุด และโรงเรียน สพม. เขต 10 เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม สมุทรสงคราม มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) สูงสุด เมื่อพิจารณาสาระและมาตรฐาน สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 สาระที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น มาตรฐาน ค 5.2 สาระที่ 1 สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต มาตรฐาน ว 1.1 และสาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มาตรฐาน ต 1.1 นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด ข้อสอบที่มีรูปแบบเชิงซ้อน นักเรียนได้คะแนนสูงสุดทั้ง 4 กลุ่มสาระ เกณฑ์กำหนดระดับคุณภาพของผู้เรียนด้วย T – score ในภาพรวม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้คะแนนเฉลี่ย T – score สูงที่สุด (47.92) ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ได้คะแนนเฉลี่ย T – score ต่ำที่สุด (29.84) และโดยภาพรวมทั้ง 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีคุณภาพข้อสอบเหมาะสมและเป็นไปตามเกณฑ์ทั้งด้านความเที่ยง ความยาก และอำนาจจำแนก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการประเมินไปใช้

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนงบประมาณให้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับครูเรื่องเทคนิควิธีการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น โดยอบรมทั้งด้านเนื้อหาและเทคนิคการสอนให้กับครูในเขตพื้นที่ที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ครูที่สอนไม่ตรงเอก รวมทั้งสนับสนุนนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้กับการสอน โดยจัดทำแอปพลิเคชันการสอนกลุ่มสาระที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำจากครูที่สอนเก่งเพื่อให้นักเรียนเข้าไปศึกษาด้วยตนเองหรือครูนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอน

2. ครูผู้สอนควรจะต้องมีวุฒิการศึกษาตรงตามที่สอน จะได้พัฒนาวิธีการสอน การวัดผล และประเมินผลได้ตรงตามเนื้อหา รวมทั้งหาสื่ออุปกรณ์ช่วยให้นักเรียนเข้าใจในสาระเนื้อหาที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ และฝึกทักษะด้านการเขียนตอบอิสระหรือตอบสั้นให้นักเรียนฝึกคิดหาคำตอบด้วยตนเองให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ครูจะต้องสร้างบรรยากาศทางการเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนมีการเสริมแรงทางบวก ให้นักเรียนรู้สึกสนุกและมีความสุขกับการเรียน นอกจากนี้ครูและผู้ปกครองควรร่วมมือกันในการกวดขัน ติดตาม ดูแลการทำบ้าน จัดสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ

3. ควรมีการกระตุ้นให้สถานศึกษาสร้างและพัฒนาข้อสอบที่ได้มาตรฐานตามแนวข้อสอบมาตรฐานกลาง หรือข้อสอบที่ใช้ในการประเมินระดับชาติที่ไม่ได้วัดความสามารถด้านความจำแต่วัดสมรรถนะด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา ในการวัดและประเมินเมื่อจบหน่วยการเรียนรู้หรือการประเมินระหว่างภาคเรียน เพื่อสร้างความคุ้นเคยในการสอบที่มีรูปแบบหลากหลาย เป็นการฝึกฝนนักเรียนให้เกิดทักษะการคิดที่หลากหลาย การคิดที่ซับซ้อน การสื่อสารที่เกิดความเข้าใจถูกต้อง ซึ่งจะพัฒนาเป็นสมรรถนะสำคัญติดตัวนักเรียนตลอดไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการประเมินในครั้งต่อไป

1. สำนักทดสอบทางการศึกษาควรมีการศึกษาทบทวนปรับสัดส่วนโครงสร้างการออกข้อสอบในส่วนที่นักเรียนทำคะแนนได้น้อยให้มากขึ้น เพื่อตรวจสอบความรู้ที่แท้จริงว่านักเรียนมีความสามารถอยู่ในระดับใด ความซับซ้อนของเนื้อหาเป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของนักเรียนจริงหรือไม่ หรือเป็นเพราะสถานการณ์ที่ใช้ในข้อสอบมีความซับซ้อนมากกว่าวัยของนักเรียน หรือทบทวนตรวจสอบข้อคำถามที่ใช้ว่ามีความยากเกินกว่าระดับชั้น หรือวัดสูงกว่ามาตรฐาน/ตัวชี้วัดหรือไม่ ควรกระจายข้อคำถามให้ค่าความยากของข้อสอบครอบคลุมทั้งง่าย ปานกลางและยากในสัดส่วนที่เหมาะสม

2. ควรมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากการใช้ผลประเมินจากการสอบเท่านั้น เป็นการช่วยอธิบายผลการประเมินที่สอดคล้องกับบริบทที่เป็นอยู่และตรงกับความเป็นจริง เพื่อนำไปสู่การกำหนดนโยบาย หรือการวางแผนการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมเป็นแก้ไขได้

ตรงประเด็น ข้อมูลที่ควรเก็บเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลกับนักเรียน ครูผู้สอนที่สอนวิชาที่มีการสอบและผู้บริหารโรงเรียน และประเด็นเกี่ยวกับโอกาสในการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ประสบการณ์ในการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและอัตลักษณ์ของโรงเรียน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม พิมพ์ครั้งที่ 6*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2562). *ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2557-2560*. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2562, จาก <https://www.niets.or.th/uploads/editor/files/Download%20m3.pdf>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). *สรุปผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2011 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. สมุทรปราการ: แอดวานซ์ พรินติ้ง เซอร์วิส จำกัด.
- _____. (2559). *รายงานผลการวิจัยโครงการ TIMSS 2015*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. (2561). *รายงานสารสนเทศผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561*. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2562, จาก <http://www.kksec.go.th/new/upload/1-ONET-sec25-m3.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : สำนักงานสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2549). *รายงานการวิจัยเปรียบเทียบการปฏิรูปการศึกษาเพื่อก้าวสู่สังคมฐานความรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานศึกษาธิการ ภาค 10. (2562). *ข้อมูลผลการวิเคราะห์ O-NET ปีการศึกษา 2554-2557*. สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2562, จาก <https://shorturl.asia/39QJz>

- สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- _____. (2560). รายงานผลการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับชาติ ปีการศึกษา 2559 บทสรุป และข้อเสนอเชิงนโยบาย. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สุทธิพงษ์ พิงเพ็ง. (2562). คะแนน O-NET ย้อนหลัง. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2562, จาก <https://gifmath.wordpress.com/general/>
- Admission Premium. (2562). ประกาศผลสอบ O-NET คะแนนเฉลี่ยย้อนหลัง ปีการศึกษา 2561. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2562, จาก <https://shorturl.asia/wfoxK>

การสร้างเสริมความโปร่งใสและความสามารถรัฐบาลไทยในการจัดการ
ในยุคการแข่งขันจักรวรรดินิยมใหม่*

ENHANCING TRANSPARENCY AND THE ABILITY OF THAI GOVERNMENT TO
MANAGE IN THE ERA OF THE NEW IMPERIALIST COMPETITION

บุญตัน ดอกไธสง, ประเวศน์ มหารัตน์สกุล
Boonton Dockthaisong, Pravej Maharutsakul
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: pravejlp@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสำคัญของความโปร่งใสในการจัดการ
กิจการสาธารณะ การทุจริตในประเทศกำลังพัฒนาและความสามารถรัฐบาลไทยในการจัดการ
ความโปร่งใส ความโปร่งใสมีส่วนสำคัญในการป้องกันการทุจริตที่มีผลกระทบต่อการพัฒนา
ประเทศในหลายด้าน ประเทศไทยตระหนักถึงผลกระทบจากการทุจริตมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย
จนถึงปัจจุบันจึงพยายามแก้ไขป้องกันโดยใช้ทั้งหลักพุทธธรรมและกฎหมาย แต่การทุจริตไม่ได้
ลดลง อาจมีสาเหตุทำนองเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาที่การทุจริตเกิดจากความบกพร่องของ
สภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจ จรรยาบรรณวิชาชีพ การตรากฎหมาย นิสัย
ชนบธรรมนิยม ประเพณี และประชากรศาสตร์ ที่สำคัญขาดผู้นำที่เสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง
รัฐบาลไม่มีความสามารถและจริงจังในการแก้ไข หลายฝ่ายเรียกร้องให้มีการจัดการกิจการ
สาธารณะด้วยความโปร่งใส จึงได้ตั้งหน่วยงานป้องกันและปราบการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)
และตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เพื่อให้พนักงานหน่วยงานรัฐ
เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเป็นหลัก อีกส่วนหนึ่งได้นำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการ
ดำเนินงาน แต่ยังห่างไกลจากความสำเร็จ

การสร้างเสริมความโปร่งใสภายใต้การเมืองเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ควรดำเนินการ 1) การ
สร้างกลไกการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร 2) พัฒนากฎหมายให้มีความชัดเจน 3) จัดการข้อมูล
ข่าวสารให้มีความเป็นจริง และ 4) บ่มเพาะจิตใจเจ้าหน้าที่รัฐและสมาชิกสังคมด้วยหลักพุทธ
ธรรมให้สื่อสารด้วยความจริง

คำสำคัญ: การสร้างเสริมความโปร่งใส; ความสามารถรัฐบาลไทย; การทุจริต

*Received June 7, 2022; Revised June 20, 2022; Accepted June 20, 2022

Abstract

This academic article aimed to study the importance of transparency in public affairs management, corruption in developing countries and Thai Government's ability to manage transparency. Transparency plays an important role in preventing corruption affecting the country development in many areas. Thailand has been aware of the impact of corruption since the Sukhothai period and has therefore tried to correct and prevent it by using both Buddhist principles and laws. But the corruption does not decrease. There may be similarly causes for developing countries that corruption is caused by defect in the political and economic environment, professional ethics, enactment of laws, habits, customs, traditions and demographics. Importantly, the lack of leaders who sacrifice for the nation. Government is incompetent and in-sincere in making corrections. Many people have called for transparent management of public affairs. Consequently, the National Anti-Corruption Agency (NACC) has been established and the Government Information Act B.E.2540 for government officials to disclose information primarily.

Another part has applied the principles of good governance as a framework for operation but still far from success in promoting transparency. Under the current political economic system, followings should be undertaken: 1) creating a mechanism for information disclosure, 2) developing clear laws, 3) managing information to be truthful, and 4) cultivating the minds of government officials and society members with Buddhist principles that communicate with the truth.

Keywords: Enhancing Transparency; Ability of Thai government; Corruption

บทนำ

ความโปร่งใสมีการกล่าวถึงกันมากในปัจจุบันท่ามกลางกระแสข่าวการทุจริตในสังคมต่างๆ ทั่วโลก มีการกล่าวถึงความโปร่งใสกันบ้างในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 แต่เป็นการวิพากษ์ในเชิงอาทรรณ รว 2 ทศวรรษที่ผ่านมาความโปร่งใสเริ่มมีความสำคัญและมีการเสนอให้ใช้ทั่วทั้งองค์กร หลังจากที่บริษัทขนาดใหญ่ในสหรัฐอเมริกามีการทุจริตและประสบปัญหาทางการเงิน เช่น บริษัท Enron ที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับพลังงานของสหรัฐอเมริกาล้มละลาย และบริษัทผู้นำกลุ่มอุตสาหกรรมโทรคมนาคมชื่อ WorldCom มีการทุจริตและล้มละลายในปี 2002 (พ.ศ. 2545) และในปี 2009 (พ.ศ.2552) บริษัทหลักทรัพย์และที่ปรึกษาการเงินชื่อ Madoff Investment Securities มีการฉ้อโกง การทุจริตในบริษัทดังกล่าวได้สร้างความเสียหายให้แก่ผู้มี

ส่วนได้เสียและสาธารณชน ทุกฝ่ายเห็นว่าความโปร่งใสมีส่วนป้องกันการทุจริต เนื่องจากความโปร่งใสแสดงถึงคุณภาพในการรับรู้ข้อมูล เพิ่มความตระหนักรู้ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสองฝ่ายและทำให้เกิดความโปร่งใสเพิ่มขึ้น พนักงานยังสามารถใช้ข้อมูลเพื่อแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของผู้มีส่วนได้เสียภายนอกองค์กร และยังถูกใช้เป็นหลักยึดในการทำงานของทุกกิจการเช่นความโปร่งใสเกี่ยวกับตลาดทุนหมายถึงปริมาณข้อมูลที่สถาบันการเงินเปิดเผยต่อผู้เข้าร่วมตลาด (Madhavan et al., 2005) ความโปร่งใสเกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ เป็นการตั้งค่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย (Nicolaou & McKnight, 2006) ความโปร่งใสตามดิกชันนารีเมอริแอม เวปสเตอร์ (Merriam -Webster) หมายถึงการมองเห็นหรือการเข้าถึงข้อมูลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ความโปร่งใสจึงเป็นคุณธรรมในทางการจัดการที่ใช้ได้ทั้งกิจการภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคม เพื่อให้เข้าใจง่าย ๆ ความโปร่งใสคือความซื่อสัตย์และการเปิดกว้างในการปฏิบัติหน้าที่ ถือเป็นเสาหลักในการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งบ่งชี้ถึงความเปิดกว้าง ความรับผิดชอบ และการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล สังคม เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าประเทศที่มีความโปร่งใสหรือการทุจริตต่ำจะเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในทางการค้าและการลงทุน รวมทั้งเป็นสังคมที่น่าอยู่ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความโปร่งใสยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญของธรรมาภิบาลที่องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ประเทศสมาชิกนำไปเป็นกรอบในการบริหารประเทศ (Sheng, 2022) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลกได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินความโปร่งใสในการบริหารประเทศก่อนที่จะให้ความช่วยเหลือทางการเงิน

แต่ละปีมีองค์การระหว่างประเทศประเมินความโปร่งใสของประเทศต่าง ๆ ดังกรณีปี พ.ศ. 2564 องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International; TI) ได้ทำการประเมินความโปร่งใสโดยให้คะแนนและกำหนดดัชนีการรับรู้การทุจริต (Corruption Perception Index: CPI) พบว่าประเทศไทยได้คะแนนความโปร่งใส 35 คะแนน (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2565) หากย้อนดูคะแนนความโปร่งใสของประเทศไทยปีก่อนหน้านั้น เช่นปี พ.ศ. 2563 ได้คะแนน 36 คะแนน และปี พ.ศ. 2562 ได้ 36 คะแนน แสดงว่าประเทศไทยมีการทุจริตค่อนข้างสูง อธิบายให้เห็นภาพชัดขึ้นเท่ากับคนไทยทุก 10 คน ราว 7 คน เป็นคนที่ไม่โปร่งใส ไม่มีความซื่อสัตย์ ประเทศไทยได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการทุจริต เห็นโทษภัยของการทุจริต และพยายามแก้ไขป้องกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2562) แต่การทุจริตยังไม่ได้ลดลง มีแต่เพิ่มและใช้วิธีการแยบยล วิธีการหนึ่งที่น่าจะป้องกันการทุจริตได้บ้างคือการนำเอาคุณธรรมความโปร่งใสมาเป็นหลักยึดในการจัดการกิจการสาธารณะ

ความโปร่งใสในการจัดการกิจการสาธารณะของประเทศไทยไม่ได้รับการพัฒนาสร้างเสริมให้ดีขึ้นเท่าที่ควรจะเป็น บทความนี้พยายามตอบคำถามเกี่ยวกับความสำคัญของความ

โปร่งใสในการจัดการกิจการสาธารณะ การทุจริตในประเทศกำลังพัฒนาและประเทศไทย รวมทั้งความสามารถของรัฐบาลไทยในการจัดการความโปร่งใส

ความสำคัญของความโปร่งใสในการจัดการกิจการสาธารณะ

ประเทศใดมีความโปร่งใสในการจัดการกิจการสาธารณะเพียงใด สามารถดูได้จาก ปัญหาการทุจริตประพจน์มิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากการทุจริตมีความสัมพันธ์ในทางตรงกันข้ามกับความโปร่งใส ประเทศใดมีการทุจริตประพจน์มิชอบสูง ความโปร่งใสจะต่ำ และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการทุจริตเป็นการบ่อนทำลายชาติ ความตระหนักนี้ทั้งภาครัฐและเอกชนจึงรับเอาคุณธรรมความโปร่งใสมาสร้างวัฒนธรรมองค์กร เพราะเชื่อว่าจะมีผลดีต่อองค์กร เช่น ทำให้องค์กรมีความแข็งแกร่งขึ้น สร้างความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและพนักงาน สร้างขวัญกำลังใจและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน เป็นต้น สำหรับผลดีต่อพนักงาน เช่น สร้างความผูกพันกับองค์กรมากขึ้น สามารถสื่อสารได้อย่างอิสระ รู้สึกมีคุณค่า นอกจากนี้ยังทำให้ผู้มีส่วนได้เสียมีความมั่นใจการดำเนินงานขององค์กร ที่สำคัญความโปร่งใสไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ หากแต่เกิดจากสำนึกที่มีพลังส่งผลให้เกิดผลตอบแทนจากการลงทุนทางอ้อม รวมทั้งมีประโยชน์ดังนี้

1. ส่งเสริมการสื่อสารและการแบ่งปัน เมื่อพนักงานเห็นว่าผู้บริหารมีความจริงใจ เปิดกว้างและสื่อสารกันทั่วทั้งองค์กร จะมีความรู้สึกที่จะแบ่งปันความคิดสร้างสรรค์ นำเสนอแนวคิดเพื่อปรับปรุงงานที่จะทำให้องค์กรเติบโตอย่างต่อเนื่อง
2. วัฒนธรรมการทำงานเข้มแข็ง องค์กรที่ผู้บริหารเห็นคุณค่าความรู้ของพนักงาน อาจได้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์หรือนวัตกรรมมาจากพนักงาน
3. ความสัมพันธ์กับประชาชนดีขึ้น ประชาชนมีความไว้วางใจและเชื่อมั่นในสินค้าและบริการสาธารณะจากกระบวนการจัดการที่มีความโปร่งใส
4. การมีส่วนร่วมและความสุขของพนักงานเพิ่มขึ้น องค์กรที่มีความโปร่งใส เป็นการสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและพนักงาน ทำให้พนักงานมีความสุขและมีส่วนร่วมมากขึ้น
5. สร้างความน่าเชื่อถือจากสังคม การดำเนินงานที่โปร่งใสจะไม่มีการเรียกร้องหรือมีข้อกังขาต่อการตัดสินใจของผู้บริหารในการกำหนดนโยบาย
6. สร้างความเชื่อมั่นให้กับแหล่งทุน องค์กรที่ดำเนินงานอย่างโปร่งใส แหล่งทุน นักลงทุนมีความเชื่อมั่นที่อยากร่วมลงทุนหรือให้กู้ยืมเนื่องจากมั่นใจว่าเงินทุนจะถูกนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ในการลงทุน

นอกจากนี้ ความโปร่งใสยังมีผลกระทบเชิงบวกต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรตั้งแต่กระบวนการสรรหาและการจ้างงานที่โปร่งใสเป็นการสร้างหลักประกันที่จะได้คนดีมีความสามารถมาร่วมงาน และสามารถที่จะนำหลักคุณธรรม(Merit) ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์มาปรับใช้ได้อย่างเต็มที่

การทุจริตในประเทศกำลังพัฒนา

ปัจจุบันข่าวสารการทุจริตในองค์กรเกิดขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา แม้ประเทศเหล่านั้นมีความตั้งใจป้องกัน ป้องปรามและปราบปราม แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากระบบการปกครองไม่เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง ขาดการตรวจสอบถ่วงดุลที่เข้มแข็ง ผู้ปกครองมีการฉ้อฉลที่มาแห่งอำนาจ สังคมไม่เข้มแข็ง มีค่านิยมทางวัตถุ นิยมยกย่องผู้ที่มีทรัพย์สินมากโดยไม่ดูที่มาของทรัพย์สินเหล่านั้น รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายอ่อนแอ คนในสังคมรู้ว่าการทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นเสมือนโรคร้ายไข้เจ็บของประเทศ เป็นความทุกข์ระทมของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียขององค์กร จึงมีการเรียกร้องหาความโปร่งใสมาบรรเทาโรคร้ายไข้เจ็บดังกล่าว โดยจะต้องการจัดการความโปร่งใสเพื่อลดการทุจริต การจะดำเนินการได้ จำเป็นต้องศึกษาถึงสาเหตุ และผลกระทบจากการทุจริต ดังต่อไปนี้

สาเหตุการทุจริต

แม้ว่าการทุจริตมีรูปแบบแตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่สามารถระบุแรงผลักดันที่คล้ายกันที่ก่อให้เกิดการทุจริตโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา (Svensson, 2005) เช่นเป็นประเทศที่มีรายได้ต่ำ มีระบบเศรษฐกิจแบบปิด เสรีภาพสื่อมวลชนต่ำและระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ การทุจริตอาจเกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งหรือหลายปัจจัยรวมกัน รวมทั้งมีสาเหตุดังนี้

- 1.สภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจ กิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศถูกควบคุมและมีข้อจำกัดมากเท่าใด อำนาจของเจ้าหน้าที่ในการตัดสินใจย่อมมีสูงและโอกาสในการทุจริตยิ่งสูง เนื่องจากมีผู้ยินดีจ่ายหรือเสนอเงินเพื่อหลีกเลี่ยงข้อจำกัด รัฐที่มีการควบคุมภาคการเงินอย่างดี เศรษฐกิจนอกระบบและตลาดมืดมีไม่มาก การทุจริตจะน้อยกว่ารัฐที่มีลักษณะตรงกันข้าม และยังพบว่าประเทศที่มีเสรีภาพทางเศรษฐกิจและการเมืองจะมีการทุจริตน้อยลง (Goel & Nelson, 2005) การจัดการกิจการสาธารณะที่มีการผูกขาดอำนาจให้ขึ้นอยู่กับผู้ที่มีตำแหน่งสูง

- 2.จรรยาบรรณวิชาชีพและการตรากฎหมาย การขาดจรรยาบรรณวิชาชีพการตรากฎหมายและการบังคับใช้ไม่มีประสิทธิภาพ กฎหมายที่ไม่ชัดเจนหรือสามารถตีความได้หลายวิธีเพื่อประโยชน์ของผู้จ่ายเงินสินบน เท่ากับเพิ่มโอกาสในการการทุจริต

- 3.นิสัย ขนบธรรมเนียมประเพณีและประชากรศาสตร์ แต่ละประเทศมีทัศนคติที่แตกต่างกัน ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยมองการทุจริตเป็นเรื่องของการผิดคุณธรรมจริยธรรม ประเทศสังคมนิยมที่การทุจริตถูกใช้เป็นเครื่องมือของรัฐกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีชาวบ้าน บางประเทศรับได้กับการให้ของขวัญสำหรับการบริการ บางประเทศถือว่าเป็นการทุจริต

การทุจริตและผลกระทบ

การทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1(1)หมายถึงการแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึงความประพฤติชั่วทางกาย วาจาและทางใจ หรือหมายถึง การโกงเช่นทุจริตในการสอบ การคดโกง ฉ้อโกงเช่น ทุจริตต่อหน้าที่ การทุจริตยังรวมถึงความประพฤติมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบของทางราชการ คำสั่งของผู้บังคับบัญชาที่ชอบ มติ คณะรัฐมนตรี แบบธรรมเนียมของทางราชการและการทุจริตมีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศหลายด้าน ดังที่องค์การสหประชาชาติได้ศึกษาไว้ดังนี้ (United Nation Office on Drugs and Crime, 2022)

1. บ่อนทำลายเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การสร้างอนาคตที่ดีและยั่งยืนสำหรับทุกคน มักขัดแย้งกับผลประโยชน์ของผู้คนอำนาจรัฐที่ทุจริต ทำให้ความสามารถของประเทศลดลง ผลที่ตามมาประเทศไม่สามารถจัดความยากจน ความหิวโหย ไม่สามารถรักษาสุขภาพที่ดีและการศึกษาที่มีคุณภาพสูงสำหรับพลเมือง ไม่สามารถสร้างหลักประกันความเสมอภาคทางเพศ สิทธิมนุษยชนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้

2. การสูญเสียทางเศรษฐกิจและความไร้ประสิทธิภาพ แม้ยากที่จะระบุตัวเลขที่แน่นอนเกี่ยวกับต้นทุนทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการทุจริต แต่กองทุนการเงินระหว่างประเทศได้มีการประเมินความสูญเสียทางเศรษฐกิจ พบว่าค่าใช้จ่ายในการติดสินบนเพียงอย่างเดียวทั่วโลกอยู่ระหว่าง 1.5 ถึง 2 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปีคิดเป็นความสูญเสียทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ย 2% ของ GDP โลก ถ้านำตัวเลขนี้มาคำนวณการสูญเสียทางเศรษฐกิจและความไร้ประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศไทย ปีหนึ่ง ๆ คิดเป็นเงินประมาณ 340,000 ล้านบาท (GDP ประมาณ 17 ล้านล้านบาท)

3. ความยากจนและความไม่เท่าเทียม การทุจริตก่อให้เกิดความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันในหมู่ประชาชน ดังกรณีบริษัทน้ำมันในประเทศไนจีเรียที่มีปัญหาเกี่ยวกับคดีติดสินบนทำให้ชาวไนจีเรียสูญเสียเงินกว่า 1.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เงินไปตกแก่เจ้าหน้าที่ที่ทุจริตแทนที่เงินเหล่านั้นควรเป็นงบประมาณของประเทศ (Global, 2017) และตามรายงานของธนาคารโลก (2019) พบว่ามากกว่าร้อยละ 50 ของประชากรในประเทศที่ร่ำรวยจากน้ำมันมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ยากจน

4. การสูญเสียส่วนบุคคล การข่มขู่และความไม่สะดวก ผู้คนในสังคมที่เต็มไปด้วยการทุจริตต้องจ่ายเงินสินบนเพื่ออำนวยความสะดวกในเรื่องต่างๆเช่น การรักษาพยาบาล การขอใบอนุญาตก่อสร้าง แม้แต่ในกระบวนการยุติธรรมที่ผู้พิพากษาคัดสินคดีความจะขึ้นอยู่กับกลุ่มหรือพรรคพวก ผลของคดีขึ้นอยู่กับกรจ่ายสินบน การรู้จักผู้มีอำนาจ หรือมีภูมิหลังเชื้อชาติหรือชาติพันธุ์เดียวกัน กองทุนเกษียณอายุจะสูญหายไปอยู่กับผู้ฉ้อโกงหรือผูกติดอยู่กับโครงการฟอก

เงิน ในขณะที่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการทุจริตจะสูญเสียความเป็นส่วนตัว ถูกข่มขู่และมีความไม่สะดวกในการดำเนินชีวิต

5. การทำหน้าที่ผิดปกติของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หากสังคมได้มีการให้สินบนแก่ตำรวจ แพทย์และข้าราชการได้ ผลที่ตามมาจากการทุจริตในการทำหน้าที่ของบุคคลจะทำให้คุณภาพสินค้าและบริการสาธารณะลดลง การได้มาซึ่งสินค้าและบริการจะใช้เวลา นาน ราคาแพงและไม่เป็นธรรม และยังเป็น การสร้างความเสียหายต่อเพื่อนร่วมงานที่ซื่อสัตย์ และคู่แข่งที่มีผลงานที่ดีกว่า ส่งผลทำให้องค์กรสูญเสียแรงจูงใจในการเสนอสินค้าและบริการที่ดีขึ้น ถ้าพวกที่ทุจริตสามารถสร้างความโปร่งปรานทางการเมืองได้จะทำให้รัฐวิสาหกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ จัดโครงสร้างเพื่อเพิ่มช่องทางให้ฝ่ายการเมืองและข้าราชการที่คุมรัฐวิสาหกิจใช้เป็นเครื่องมือเอื้อประโยชน์ให้กับตนเอง ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศและคุณภาพของประชาชนจะลดลง

6. ความล้มเหลวในโครงสร้างพื้นฐาน เป็นที่ทราบกันดีว่าอุตสาหกรรมการก่อสร้างเป็นแหล่งสร้างผลกำไรงามและเป็นช่องทางสำหรับการดำเนินการฟอกเงินโดยกลุ่มmafia ที่ใช้การรับเหมาโครงการของรัฐบ่งหน้า จะมีการเอื้อการใช้ที่ดินและการอนุญาตผ่านการติดสินบน และใช้อิทธิพลในการซื้อ การจ้างที่นำไปสู่การมีอาคาร สิ่งปลูกสร้างสาธารณะและระบบสาธารณูปโภคที่ไม่ปลอดภัย ไม่ได้มาตรฐานมีอยู่ทั่วไป

7. ระบบเศรษฐกิจและการเมืองที่ฉ้อฉล การทุจริตเป็นการสร้างความได้เปรียบและผลกำไรให้แก่ผู้ทุจริตภายใต้การเมืองลัทธิทุนนิยมพวกพ้อง พันธมิตรพรรคการเมือง คณาธิปไตยระบอบประชาธิปไตยแต่ในนาม การสร้างสังคมที่ฉ้อฉลเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว พลเมืองที่มีจริยธรรมกลายเป็นคนที่ขาดเงินทุนและไม่มีอำนาจในกิจการภาครัฐ สูญเสียความเป็นตัวแทน ไร้อำนาจในระบบเศรษฐกิจการเมือง

8. การไม่ต้องรับโทษและความยุติธรรมบางส่วน การทุจริตที่แผ่ขยายไปทั่วระบบยุติธรรม ผู้คนมีอาชญากรรมใจให้ตำรวจ อัยการและผู้พิพากษาทำหน้าที่ของตนได้อีกต่อไป ผู้มีอำนาจอาจหลบหนีความยุติธรรม ใช้กฎหมายคุ้มครองผลประโยชน์และอำนาจของตน ผู้ที่มีทรัพยากรน้อย หรือมีพรรคพวกที่มีอำนาจน้อย อาจถูกกล่าวหาว่าก่ออาชญากรรมอย่างไม่เป็นธรรม ถูกไล่ออกจากกระบวนการยุติธรรมที่เหมาะสมและถูกจำคุกอย่างไม่ถูกต้อง

9. การเพิ่มขึ้นของประชาชนที่ปราศจากเสรีภาพ ความไม่มีเสรีภาพที่เพิ่มขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการทุจริต ผู้ที่มีอำนาจและฉ้อฉลพยายามรักษาสถานะของตน และมองว่าการมีเสรีภาพของประชาชนจะสั่นคลอนฐานะของตนเอง สภาพเช่นนี้ ประชาชนบางส่วนมีแนวโน้มยอมรับวิธีการที่ไร้เหตุผล หลักนิติธรรม เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กลายเป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลงฐานะของผู้ครองอำนาจ

10. องค์กรอาชญากรรมและการก่อการร้าย ความชั่วร้ายในสังคมที่ร้ายได้ และเงินทุนมาจากสิ่งที่ผิดกฎหมายสามารถฟอกได้ เจ้าหน้าที่ตุลาการและนักการเมืองทุจริตผ่านการติด

สินบนหรืออยู่ในรูปของกำนัน ความช่วยเหลือ และผลประโยชน์อื่นๆ สภาพสังคมดังกล่าวจะทำให้ยาเสพติด การค้าประเวณี การเป็นทาสทางเพศ การลักพาตัว และการข่มขู่เพิ่มขึ้นตามลำดับ

11. ความสามารถของรัฐลดลง การทุจริตมีส่วนสำคัญในการบ่อนทำลายอำนาจทางการเมืองของประชาชน เช่น การให้สินบน การค้าที่อิงอิทธิพล และการยึดครองอำนาจรัฐของคนบางกลุ่ม ระบบการเมืองไม่สามารถจัดการกับปัญหาสังคมได้ เพราะการแก้ไขจะคุกคามผลประโยชน์ของพวกเขา ภายใต้เงื่อนไขของการยึดครองอำนาจรัฐ จะมีการแก่งแย่งทางการเมืองที่อาจเกิดขึ้นในรูปแบบกลวิธีแยบยล การบริหารประเทศจะมีวาระซ่อนเร้นเพื่อขัดขวางการปฏิรูประบบการเมืองการปกครอง

12. ทศกศิธสุดโต่งและความไม่สงบเพิ่มขึ้น เมื่อการทุจริตในรูปแบบของการฉ้อฉลอำนาจ โดยเฉพาะการยึดครองอำนาจรัฐกลายเป็นบรรทัดฐานที่คนในสังคมไม่แยแสต่อสาธารณะ นำไปสู่การแบ่งขั้วระหว่างผู้ที่สนับสนุนการทุจริตกับผู้ที่ต่อต้าน การประนีประนอม และการอภิปรายด้วยเหตุผลลดน้อยลง นโยบายไม่ได้ตัดสินบนพื้นฐานของอุดมการณ์หรือเหตุผลตามหลักวิชาการ แต่ขึ้นอยู่กับใครเป็นผู้เสนอแนะนโยบายและเครือข่ายจะได้รับประโยชน์

13. การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสียหายต่อความหลากหลายทางชีวภาพ การทุจริตทำให้ไม่มีเงินทุนในการริเริ่มการป้องกันการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และไม่ให้ความสนใจอนุรักษ์ป่าไม้และการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน รวมทั้งปล่อยให้เกิดอาชญากรรมต่อสัตว์ป่าและการประมง

14. การละเมิดสิทธิมนุษยชน ผู้ปกครองที่ฉ้อฉลมักจะมองว่าเสรีภาพพลเมืองเป็นอุปสรรคต่อการควบคุมอำนาจ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) สังเกตพบว่าผู้ที่รายงานและต่อต้านการทุจริตจะจบลงด้วยการถูกลอบสังหารหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหลายรูปแบบ การทุจริตยังลดความสามารถของรัฐในการจัดการกับการละเมิดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

15. ความขัดแย้งทางอาวุธและอาชญากรรมที่โหดร้าย การทุจริตทำให้ความสามารถในการพัฒนาของรัฐลดลงซึ่งจะนำไปสู่ความไม่มั่นคงและอาจเกิดความขัดแย้งที่ต้องใช้อาวุธทำลายล้างกัน อันที่จริงการทุจริตเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศไม่มั่นคง และท้ายที่สุดกลายเป็น "ตัวขับเคลื่อนความขัดแย้ง" (United States Institute of Peace, 2010)

16. ความหงุดหงิดและความเห็นถากถางดูถูกทางสาธารณะ ผู้คนสูญเสียความไว้วางใจในตัวผู้นำและผู้ปกครองที่ไม่มีจริยธรรม เมื่อประชาชนรู้สึกว่าการทุจริตเป็นที่แพร่หลายและผู้กระทำการทุจริตไม่ได้รับการลงโทษ การรับรู้ดังกล่าวทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองลดน้อยลง เมื่อการทุจริตกลายเป็นเรื่องปกติกลายเป็นพฤติกรรมเลียนแบบการทุจริต และจะแสดงออกโดยการล้อเลียน ประชดประชันกันในสังคม

ดังกล่าวข้างต้นเป็นผลจากการทุจริตที่ส่งผลทำให้การพัฒนาประเทศในทุกด้านอ่อนแอ อาจถึงล้มเหลว สังคมที่มีการทุจริตสูงทำให้เงินทุนเพื่อการศึกษา การดูแลสุขภาพของประชาชน

การบรรเทาความยากจนจึงถูกละเลย ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของพรรคการเมืองและการเลือกตั้งกลายเป็นแหล่งสร้างความมั่งคั่งให้กับเจ้าหน้าที่พรรค นักการเมือง ข้าราชการและผู้บริหารโครงการสาธารณะ ผลกระทบที่สำคัญเป็นการสร้างความไม่เท่าเทียมของพลเมือง การพัฒนาประเทศให้เติบโตอย่างยั่งยืนแทบเป็นไปไม่ได้ และยิ่งรัฐบาล คนของรัฐบาลหรือบริหารประเทศแบบมีวาระซ่อนเร้น ฉ้อฉลอำนาจเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองและผู้อื่น รัฐบาลกลับกลายเป็นตัวบ่อนทำลายการพัฒนาที่ยั่งยืนไปโดยปริยาย

การทุจริตในประเทศไทย

การทุจริตในประเทศไทยมีสาเหตุไม่แตกต่างจากประเทศกำลังพัฒนาดังที่กล่าวข้างต้น ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช พระมหากษัตริย์ได้มอบหมายให้ขุนนาง เจ้าเมืองรวมทั้งผู้ทำหน้าที่เจ้าภาษีนายอากรไปเก็บภาษีและส่วยจากราษฎรส่งขึ้นมาเป็นชั้น ๆ จึงเปิดทางให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นเก็บภาษีบางส่วนไว้เป็นของตนเองเพื่อเลี้ยงดูลูกน้องและบริวาร บางส่วนนำส่งให้ส่วนกลางและพระมหากษัตริย์ การที่เจ้าหน้าที่ไม่ได้เก็บภาษีและส่วยไว้กับตนเองมากเกินไปถือเป็นการทุจริต ระบบการเก็บภาษีเช่นนี้มีส่วนส่งเสริมการฉ้อราษฎร์บังหลวงในสมัยต่อ ๆ มา (ญาดา ประพันธ์, 2524) ต่อมารัชกาลที่ 5 ได้จัดระเบียบการบริหารราชการแบบตะวันตก มีการจ่ายเงินเดือนค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่ หากใครเบียดบังทรัพย์สินของราชการมากกว่าเงินเดือนที่ได้จริง เริ่มมีการจับตามองว่าเป็นการฉ้อราษฎร์บังหลวงที่เบียดบังเอาเงินหลวงหรือทรัพย์สินของประชาชนมาเป็นของตนเองและพรรคพวก เมื่อประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย พ.ศ. 2475 และนำระบบทุนนิยมเสรีมาพัฒนาเศรษฐกิจแต่เน้นรูปแบบมากกว่าเนื้อหามีส่วนทำให้ข้าราชการและนักการเมืองมีอำนาจเหนือประชาชน ทั้ง ๆ ที่ประชาธิปไตยที่แท้จริงอำนาจของประชาชนต้องมากกว่าอำนาจของนักการเมืองและข้าราชการ ความไม่สมบูรณ์ของประชาธิปไตยและทุนนิยมนายทุนผูกขาด มีส่วนทำให้ประชาชนมีค่านิยมยกย่องเงินเป็นพระเจ้า ชอบใช้สินค้าฟุ่มเฟือย มีช่องทางสะสมและใช้เงินเพิ่มขึ้น การฉ้อราษฎร์บังหลวงจึงขยายตัวเพิ่มขึ้น เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยเกิดภาวะขาดแคลนสินค้าที่จำเป็นและมีช่องทางให้เกิดตลาดมืดและการฉ้อราษฎร์บังหลวงกันมาก เป็นช่องทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้ทำการทุจริตกันมากขึ้น (สนธิ เจริญรัฐ, 2507) การบริหารราชการแผ่นดินที่ขาดประสิทธิภาพ และการเมืองไม่เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ อยู่ในวงจรของการทำรัฐประหารไม่มีรัฐสภาทำหน้าที่ตรวจสอบฝ่ายบริหาร บางช่วงถึงกับตั้งสภาขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือในการออกกฎหมายเสริมอำนาจให้กับตนเอง สื่อมวลชนและองค์กรประชาชนไม่มีเสรีภาพหรือมีเสรีภาพต่ำ สภาพการเมืองเช่นนี้ยิ่งเพิ่มโอกาสให้นักการเมืองทั้งที่มาจากการเลือกตั้งหรือรัฐประหารทุจริตกันมาก การทุจริตอีกวิธีหนึ่งคือใช้ข้าราชการเป็นเครื่องมือและเปิดทางให้ทุจริตแบบ “ส่งส่วย” ให้ผู้บังคับบัญชา จึงทำให้เกิดการร่วมมือกันทุจริต โดยไม่มีการตรวจสอบคานอำนาจกัน แม้ในบางยุคสมัยจะมีข้าราชการผู้ใหญ่ที่ซื่อตรงและคอยทัดทานนักการเมืองอยู่บ้าง เช่น ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ (พ.ศ. 2493-2516) แต่ก็เป็นคนส่วนน้อยและทำหน้าที่ได้จำกัด (วิทยา เชียงกุล, 2531)

ประกอบกับการขาดผู้นำที่ดีเสียสละเพื่อชาติบ้านเมือง รัฐบาลไม่จริงจังในการแก้ไขปัญหาการทุจริต รวมทั้งมีการเลียนแบบการทุจริตกลายเป็นเรื่องปกติและกีดกร่อนการพัฒนาประเทศมาตลอดเวลา

การจัดการความโปร่งใสของประเทศไทย

สงครามรัสเซียยูเครนทำให้สิ้นสุดยุคของการแข่งขันทางการค้า โลกกำลังเข้าสู่การแข่งขันอำนาจจักรวรรดินิยมใหม่ของประเทศมหาอำนาจ ปัญหาการทุจริตยังคงเป็นภัยร้ายที่ทำให้ประเทศอ่อนแอไม่สามารถต้านทานอำนาจการรุกรานของจักรวรรดิใหม่ได้ ทุกฝ่ายควรหามาตรการในการป้องกันการทุจริต แนวทางหนึ่งคือนำหลักความโปร่งใสมาช่วยแก้ไขปัญหาและสร้างความไว้วางใจของผู้มีส่วนได้เสีย สร้างความไว้วางใจในการจัดการองค์กร (Pirson & Malhotra, 2011) ซึ่งเป็นพื้นฐานของความโปร่งใสที่มีการใช้กันและสร้างความไว้วางใจในตลาดการเงินที่มีการซื้อขาย แลกเปลี่ยน ฝาก ถอน โอนเงินระหว่างกันล้วนตั้งอยู่บนความไว้วางใจซึ่งกันและกันทั้งสิ้น(Bansal & Kistruck, 2006)

ในความเป็นจริงยังไม่มีโครงสร้างหรือทฤษฎีความโปร่งใสที่ชัดเจน เพียงแต่รู้ว่าเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจในความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แต่ที่เรารับรู้กันในปัจจุบันเป็นการอธิบายถึงความโปร่งใสในรูปของการเปิดกว้าง (Openness) การสื่อสาร (Communication) และความรับผิดชอบ (Accountability) หรืออธิบายความโปร่งใสในมุมของผลกระทบในมิติของการเปิดเผยข้อมูล ความชัดเจนและความถูกต้องของข้อมูล โดยมองว่าความโปร่งใสที่มีองค์ประกอบของความชัดเจน ถูกต้องและเปิดเผยจะส่งผลก่อให้เกิดความไว้วางใจ (Mayer et al.,1995)

ประเทศไทยมีการจัดการความโปร่งใสโดยมีการตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในราชการ (ป.ป.ป.) ในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2518 ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ.2518 ต่อมาในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2542 ได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช.)แทน อีกส่วนหนึ่งได้นำแนวคิดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการและธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการดำเนินงานของพนักงานองค์กรของรัฐ

การจัดการความโปร่งใสที่เห็นชัดนอกจากอยู่ในรูปของหน่วยงาน ป.ป.ช.และกฎหมายที่มีการตราพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ที่วางหลักไว้ว่า “ต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเป็นหลัก การปกปิดเป็นเพียงข้อยกเว้น”และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 รวมทั้งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 เป็นการจัดการโดยกฎหมายและดูเหมือนฝากความหวังไว้กับคณะสงฆ์ให้อบรมบ่มเพาะจริยธรรมความซื่อสัตย์และการสื่อสารด้วย

ความจริง ไม่มูสา (ศีลข้อ 4) สิ่งประเทศไทยควรมีการแก้ไขการทุจริตในเชิงโครงสร้าง สามารถดำเนินการได้ทั้ง 3 ประการได้แก่ 1) ออกแบบโครงสร้างการเมืองให้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง พัฒนาระบบเศรษฐกิจให้มีการแข่งขันด้วยกลไกตลาดเพื่อป้องกันการผูกขาด 2) สร้างเสริมจรรยาบรรณวิชาชีพและหลักนิติธรรมให้เป็นจริง 3) สร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและสร้างค่านิยมยอมรับในความรู้ความสามารถกว่าวัตถุนิยม นอกจากนี้ยังสามารถดำเนินการได้ด้วยวิธีการพื้นฐานสำหรับการจัดการความโปร่งใส ดังนี้

1. สร้างกลไกการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร วิธีการหนึ่งคือใช้ระบบสารสนเทศ จึงต้องมีกลไกที่ให้ประชาชนและพนักงานเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก

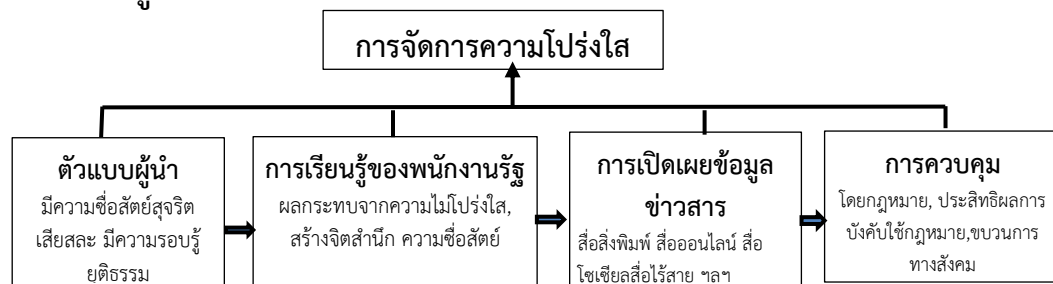
2. พัฒนากฎหมายทั้งที่มีอยู่และที่จะตราขึ้นใหม่ต้องให้มีความชัดเจน ลดโอกาสในการตีความและใช้ดุลยพินิจตามอำเภอใจ

3. จัดการข้อมูลข่าวสารให้มีความถูกต้อง เนื่องจากองค์กรส่วนใหญ่ชอบบดบังความต้องการของข้อมูลด้วยการปลอมแปลงและแยกส่วนข้อมูล “แกล้ง” บิดเบือนข้อมูลหรือแยกส่วนให้เห็นความจริงบางด้าน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียรับรู้ความจริงที่ประสบผลสำเร็จแต่ปกปิดความล้มเหลว เพราะสังคมที่ยอมให้มีและยอมรับข้อมูลข่าวสารโดยไม่แยกแยะว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง จะทำให้เชื่อในข้อมูลข่าวสารที่ไม่ถูกต้อง นำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดหรือบิดเบือนเพื่อผลประโยชน์

4. บ่มเพาะ ภาวนาจิตใจเจ้าหน้าที่รัฐและสมาชิกของสังคม ด้วยหลักพุทธธรรมมีสัจจะวาจาในสามลักษณะที่เป็นความจริง ความตรงและความแท้จริง ให้สมาชิกสังคมสื่อสารด้วยการไม่พูดเท็จ พูดแต่ความจริงและความถูกต้อง (ศีลข้อที่ 4)

หากพิจารณาความโปร่งใสให้ดีพิพว่ามีรากฐานมาจากความซื่อสัตย์ตามหลักพุทธศาสนาของฆราวาสธรรม 4 คือคุณธรรมสัจจะ ความซื่อสัตย์ ความจริงใจและความซื่อตรงต่อกัน สังคมและผู้มีส่วนได้เสียเรียกร้องให้องค์กรภาครัฐและเจ้าหน้าที่ในองค์กรมีความโปร่งใสมากขึ้นเป็นการควบคุมการทุจริตต่อหน้าที่ เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ผลที่ตามมาจะเป็นการสร้าง ความไว้วางใจระหว่างรัฐบาล องค์กรภาครัฐกับประชาชน ผู้มีส่วนได้เสีย เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการความโปร่งใส

จากภาพสามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังนี้ การจัดการความโปร่งใสของประเทศไทยในเชิงยุทธศาสตร์จะต้องมีการดำเนินการในสี่องค์ประกอบโดยเริ่มที่ผู้นำต้องมีภาวะความซื่อสัตย์เสีย มีความรอบรู้และยุติธรรม เพื่อเป็นตัวแบบให้กับพนักงานของรัฐ รัฐบาลต้องให้ความรู้พนักงานของรัฐอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เข้าใจถึงคุณค่าและผลกระทบจากความไม่โปร่งใสในการทำงาน สร้างจิตสำนึกความซื่อสัตย์ โดยต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในกิจกรรมการสาธารณะทุกช่องทางสื่อสาร มีการออกกฎหมายโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติม หรือตราขึ้นใหม่ต้องเขียนให้ชัดเจนและมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างยุติธรรม

สรุป

ความโปร่งใสมีส่วนสำคัญในการป้องกันการทุจริต และยังไม่มีโครงสร้างหรือทฤษฎีความโปร่งใสที่ชัดเจน เพียงแต่รู้ว่าเกี่ยวข้องกับความไว้วางใจในความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้เสียที่อธิบายความโปร่งใสในรูปของการเปิดกว้าง การสื่อสารและความรับผิดชอบ ประเทศไทยตระหนักถึงผลกระทบจากการทุจริตในการจัดการกิจการสาธารณะมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน จึงพยายามแก้ไข ป้องกันและปราบปรามด้วยวิธีการตั้งหน่วยงานป้องกันและปราบการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ใช้ทั้งหลักพุทธธรรมและกฎหมาย แต่ปัญหาไม่ได้ลดลงทั้งนี้อาจเป็นเพราะสาเหตุทำนองเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาที่มีการทุจริตที่เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจ จรรยาบรรณวิชาชีพและการตรากฎหมาย นิสัยขนบธรรมเนียม ประเพณีและประชากรศาสตร์ ที่สำคัญเป็นเพราะขาดผู้นำที่ดีเสียสละเพื่อชาติ บ้านเมือง และรัฐบาลไม่มีความสามารถและความไม่จริงจังในการแก้ไขปัญหา แสดงให้เห็นถึงความสามารถของรัฐบาลในการจัดการความโปร่งใสในการบริหารประเทศ หลายฝ่ายจึงเรียกร้องให้มีการจัดการกิจการสาธารณะด้วยความโปร่งใส รัฐบาลจึงได้นำแนวคิดความโปร่งใสตราเป็นพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เพื่อให้หน่วยงานรัฐ พนักงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเป็นหลัก อีกส่วนหนึ่งได้นำหลักธรรมาภิบาลมาเป็นกรอบในการดำเนินงานของพนักงานภาครัฐ แต่ยังไม่ไกลจากความสำเร็จ การจะสร้างเสริมความโปร่งใสภายใต้ภาวะการเมืองและเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ ในเบื้องต้นจึงเสนอให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ 1) สร้างกลไกการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร 2) พัฒนากฎหมายทั้งที่มีอยู่และที่จะตราขึ้นใหม่ต้องเขียนให้ชัดเจน 3) จัดการข้อมูลข่าวสารให้มีความถูกต้องเป็นจริง และ 4) บ่มเพาะ ภาวนาจิตใจเจ้าหน้าที่และสมาชิกของสังคมด้วยหลักพุทธธรรมสัจจะซื่อสัตย์และยึดถือศีลข้อที่ 4 สื่อสารด้วยความจริง

เอกสารอ้างอิง

- ญาติ ประภาพันธ์. (2524). ระบบเจ้าภาษีนายอากรสมัยกรุงเทพายุคต้น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สร้างสรรค์.
- สนิท เจริญรัฐ. (2507). โอ้วว่าอาณาประชาราษฎร์. กรุงเทพฯ: แพร่พิทยา.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2562). ประวัติความเป็นมา. สืบค้น 25 เมษายน 2565, จาก <https://www.nacc.go.th/categorydetail/2019112416310492/20191124163234?>
- Bansal, P., & Kistruck, G. (2006). Seeing is (not) believing: Managing the impressions of the firm's commitment to the natural environment. *Journal of Business Ethics*, 67(2), 165-180.
- Global, W. (2017). *Spotlight on Corruption: Annual Report 2017*. Retrieved April 29, 2022, from file:///G:/GlobalWitness_ Annual Review2017.pdf
- Goel R.K. & Nelson M.A. (2005). Economic freedom versus political freedom: Cross-country influences on corruption. *Australian Economic Papers*, 44(2), 121-133
- Madhavan, A. et al. (2005). Should securities markets be transparent. *Journal of Financial Markets*, 8(3), 265-287.
- Mayer, R.C., et al. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, 20(3), 709-734.
- Nicolaou, A. I., & McKnight, D. H. (2006). Perceived information quality in data exchanges: Effects on risk, trust, and intention to use. *Information Systems Research*, 17(4), 332-351.
- Pagano, M., & Roell, A. (1996). Transparency and liquidity: A comparison of auction and dealer markets with informed trading. *Journal of Finance*, 51(2), 579-611.
- Pirson, M. & Malhotra, D. (2011). Foundations of organizational trust: What matters to different stakeholders? *Organization Science*, 22(4), 1087-1104.
- Sheng, Y.K. (2022). *What is Good Governance?*. Retrieved April 27, 2022, from <https://www.unescap.org/sites/default/files/good-governance.pdf>
- Svensson J. (2005). Eight questions about corruption. *The Journal of Economic Perspectives*, 19(3), 19-42.
- United Nation Office on Drugs and Crime. (2022). *Effects of corruption*. Retrieved April 27, 2022, from <https://shorturl.asia/lhe2o>

United States Institute of Peace. (2010). *Group Inequality and Conflict: Some Insights for Peacebuilding*. Retrieved April 30, 2022, from <https://shorturl.asia/zNhLP>

ทฤษฎีฐานราก: ระเบียบวิธีวิทยาเพื่อการแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์*

GROUNDING THEORY: METHODOLOGY FOR INVESTIGATION IN SOCIAL SCIENCES

พระมหาวิชชุ์ สุวตโน (ศรีพรหม)

Phramaha Wichet Suwattano (Sriprom)

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration

Corresponding Author E-mail: mahawichet@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) รวมถึงผลงานของนักวิชาการในช่วงเวลาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีนี้ และยังได้ศึกษาอิทธิพลในเชิงระเบียบวิธีวิทยาของทฤษฎีฐานราก เช่นเดียวกับช่วงเวลาสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของแนวคิด ขณะเดียวกันยังได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะที่สำคัญของทฤษฎีฐานรากในการแสวงหาความรู้ ซึ่งทำให้ระเบียบวิธีนี้มีความแตกต่างจากระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอื่นๆ ในการวิจัยด้านสังคมศาสตร์ นอกจากนี้ บทความนี้เน้นไปที่ข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับจุดแข็ง จุดอ่อน และความท้าทาย ของทฤษฎีฐานราก เพื่อให้เกิดการคิด และตั้งคำถามอันจะนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการวิจัยที่มีประสิทธิภาพในการแสวงหาความรู้ต่อไป

คำสำคัญ: ทฤษฎีฐานราก; ระเบียบวิธีวิทยา; สังคมศาสตร์; การวิจัยเชิงคุณภาพ

Abstract

This academic article studied history of the Grounded Theory method, including the works of scholars during different periods related to this method, and also studied the methodological influence of Grounded Theory, as well as important moments that affected the development of the concept. At the same time, it pointed out the important characteristics of Grounded Theory in the investigation of knowledge. This makes grounded theory different from other qualitative research methods in social science research. In addition, this article focused on controversies related to strengths, weaknesses, and challenges of

*Received September 24, 2021; Revised October 15, 2021; Accepted October 17, 2021

Grounded Theory in order to think and raise questions leading to the development of an effective research model in the investigation of knowledge further.

Keywords: Grounded Theory; Methodology; Social Sciences; Qualitative research

บทนำ

มนุษย์มีความพยายามทำความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่เหนือจากการรับรู้ของตนเรื่อยมา โดยต้องการที่จะรู้ว่าทำไมสิ่งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น ซึ่งในช่วงแรกข้อเขียน ตำราต่าง ๆ มักอธิบายความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถมองเห็นตัวตนได้ แต่ภายหลังความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ทำให้เราเป็นอิสระจากความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติ แต่ก็ยังมีหลายข้อสงสัยที่วิทยาศาสตร์ไม่สามารถให้คำตอบที่ชัดเจนได้ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาทางสังคมศาสตร์ ซึ่งจนถึงวันนี้มนุษย์ก็ยังมองหาแนวคิดทฤษฎีเพื่อค้นหาคำตอบผ่านกระบวนการวิจัย (Research) ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 เกิดการปะทะกันทางความคิดระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณในการศึกษาด้านสังคมวิทยา ส่งผลให้เกิดการวิพากษ์ วิจารณ์ และการตั้งคำถามต่อความสำเร็จที่ผ่านมาของการวิจัยทางสังคมศาสตร์ นักวิชาการด้านสังคมศาสตร์จำนวนมากมีความเห็นว่าพื้นฐานความรู้เดิมไม่สามารถผลิตผลงานให้เป็นที่ยอมรับได้ จึงปรับเปลี่ยนแนวคิดเพื่อแสวงหาระเบียบวิธีใหม่ ในการวิจัยเกี่ยวกับมนุษย์และสังคม กรณีตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การปรากฏขึ้นของ การวิจัยเชิงคุณภาพ แบบทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory Approach) ซึ่งทำให้การวิจัยเชิงคุณภาพได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะการแสวงหาความรู้ทางสังคมศาสตร์ (Charmaz, 2014; Corbin & Strauss, 2015; ชาย โพธิสิตา, 2562)

ทฤษฎีฐานราก (grounded theory) เป็นวิธีวิทยาในการแสวงหาความรู้แบบหนึ่ง โดยเป็นวิธีวิทยาประเภทของการทดลองแบบควบคุมที่ได้รับการดัดแปลง (modified experiment and manipulation) ซึ่งวิธีวิทยาแบบนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงความคิดในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การพิสูจน์ผิด (falsification) แทนการยืนยัน วิธีวิทยาแบบนี้มีความประสงค์ในการแก้ไขปัญหาที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์เป็นการยากที่จะทำการทดลองโดยการควบคุมที่เข้มงวด ดังนั้น การแสวงหาความรู้จึงกระทำในสภาพสังคมที่เป็นธรรมชาติมากขึ้น มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์มากขึ้น และมีการนำทัศนะของคนใน (emic) มาช่วยในการกำหนดความหมายและให้เหตุผลกับการกระทำ อันนำไปสู่การสร้างทฤษฎีระดับฐานราก (grounded theory) (พิชาย รัตนดิกล ฌ ภูเก็ต, 2559) ซึ่งความรู้ และความเป็นจริงที่ได้รับผ่านระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (grounded theory methodology) ทำให้เราสามารถอธิบายการกระทำ หรือการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เพราะทฤษฎีฐานรากนั้นเป็นวิธีวิทยาที่ศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม เพื่อทำความเข้าใจจากมุมมองของคนในสังคม จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสร้างมโนทัศน์ หาความเชื่อมโยงระหว่างมโนทัศน์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีของปรากฏการณ์ทางสังคมที่ต้องการหาคำอธิบาย ทฤษฎีจึงเป็นผลผลิตของ

ปรับเปลี่ยนปรากฏการณ์ทางสังคม หรือความจริงที่มีอยู่ในสังคม ประเด็นสำคัญของการสร้างทฤษฎีฐานราก คือ ทฤษฎีที่สร้างขึ้นจะต้องสะท้อนความจริงและตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษารวมทั้งต้องนำเสนอเงื่อนไขที่มีความสำคัญต่อข้อสรุปเชิงทฤษฎีได้อย่างชัดเจน (Corbin & Strauss, 2015; นรินทร สังข์รักษา, 2557)

ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของทฤษฎีฐานราก

ทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) คือรูปแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่พัฒนาขึ้นโดยสองนักสังคมวิทยาที่ชื่อ Glaser และ Strauss ในปี 1967 ทั้งสองคนได้เสนอระเบียบวิธีวิทยาในการสร้างรากฐานของทฤษฎีจากข้อมูล ซึ่งทฤษฎีฐานรากไม่ได้ถูกใช้จำกัดเฉพาะในสังคมศาสตร์เท่านั้น แต่ยังได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะการพัฒนาการอธิบายเชิงทฤษฎี และยังสามารถเสนอมุมมองใหม่ที่ลึกซึ้ง และมีความหลากหลายในเชิงประสบการณ์ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในปี 1960 Strauss ได้รับเชิญให้ไปทำงานในโปรแกรมการศึกษาด้านการพยาบาลที่ University of California, San Francisco หรือ UCSF หลังจากนั้นไม่นานเขาก็ได้ทำการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสภาวะกำลังตาย และการตาย ของผู้ป่วยในโรงพยาบาล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของงานการศึกษาที่ทำให้เขาได้พบกับ Glaser ในปี 1961 ซึ่งเขามาร่วมทีมนักวิจัยพร้อมกับพื้นฐานความรู้ด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงได้นำเอาความเชี่ยวชาญมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการดำเนินการวิจัยในเรื่องดังกล่าวในมิติอื่น ๆ ผลของการวิจัยรายงานออกมาเป็นผลการศึกษาร่วมกันชื่อว่า “Awareness of Dying” (การตระหนักรู้ในสภาวะใกล้ตาย) กระบวนการการศึกษาดังกล่าวนี้นี้เป็นที่มาของระเบียบวิธีวิทยาการศึกษาที่เรียกว่า Grounded Theory หรือ ทฤษฎีฐานราก จากนั้นในปี 1967 Glaser และ Strauss ได้ตีพิมพ์ผลงานที่ชื่อ “The Discovery of Grounded Theory” โดยการตีพิมพ์ผลงานนี้ร่วมกันของนักวิชาการทั้งสองคนมีจุดเริ่มต้นจากแรงจูงใจทางวิชาการดังที่ได้กล่าวว่า “เราเห็นพ้องร่วมกันว่าการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ จะนำไปสู่การสร้างทฤษฎีซึ่งสามารถพิสูจน์ความจริงได้” (Birks & Mills, 2015; Glaser & Strauss, 1967; Corbin & Strauss, 2015; Creswell, 2012; Charmaz, 2014)

หลังจากนั้นได้มีการรวบรวมวรรณกรรม งานเขียนของ Glaser และ Strauss ไว้เป็นหมวดหมู่ ในฐานะที่เป็นผู้บุกเบิกสร้างระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก งานของ Glaser และ Strauss ถือว่าได้สร้างความท้าทายใหม่ของการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้านสังคมศาสตร์ และเป็นแรงผลักดันที่สำคัญให้เกิดนักทฤษฎีฐานรากรุ่นที่สองต่อมา (second generation) ซึ่งได้ผลิตผลงานเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีฐานรากของ Glaser และ Strauss โดยผลงานที่มีอิทธิพลต่อทฤษฎีฐานราก ซึ่งเรียงลำดับตามปีที่สร้างผลงาน พิจารณาได้จากตารางดังต่อไปนี้ (Birks & Mills, 2015)

ตารางที่ 1 ผลงานที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก ปรับปรุงจาก (Birks & Mills, 2015)

ปีที่ผลิต	ผู้ผลิตผลงาน	ชื่อเรื่อง
1967	Glaser & Strauss	The Discovery of Grounded Theory
1978	Glaser	Theoretical Sensitivity
1987	Strauss	Qualitative Analysis for Social Scientists
1990	Strauss & Corbin	Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques
1992	Glaser	Basics of Grounded Theory Analysis
1994	Strauss & Corbin	Grounded Theory methodology: An overview in Handbook of Qualitative Research (1st Edition)
1995	Charmaz	Grounded Theory in Rethinking Methods in Psychology
1998	Strauss & Corbin	Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques (2nd Edition)
2000	Charmaz	Grounded Theory: Objectivist and Constructivist Methods in Handbook of Qualitative Research (2nd Edition)
2005	Clarke	Situational Analysis: Grounded Theory after the Postmodern Turn
2014	Charmaz	Constructing Grounded Theory: A Practical Guide Through Qualitative Analysis (2nd Edition)

จากตารางที่แสดงซึ่งพิจารณาจากผลงานที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาทฤษฎีฐานราก โดยจัดลำดับก่อนหลังซึ่งแสดงให้เห็นถึงผลสืบเนื่องต่อกัน ซึ่งมีช่วงเวลาสำคัญที่ก่อให้เกิดความแตกต่าง คือ ในปี 1990 Strauss และ Corbin ได้ตีพิมพ์ผลงานที่ชื่อ Basics of Qualitative Research : Grounded Theory Procedures and Techniques ก่อให้เกิดข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับความแตกต่างเชิงวิชาการทั้งแนวคิด และระเบียบวิธีที่ต่างกัน ของ Glaser และ Strauss จนถึงปัจจุบันข้อถกเถียงดังกล่าวยังคงดำรงอยู่เป็นข้อถกเถียงในเชิงปัญญา (Intellectual discussion) ภายใต้วิธีการที่แตกต่างของการใช้ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (Birks & Mills, 2015)

อิทธิพลในเชิงระเบียบวิธีวิทยาของทฤษฎีฐานราก และช่วงเวลาสำคัญที่ส่งผลต่อพัฒนาการของแนวคิด

แนวคิดของการสร้างทฤษฎีขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ได้รับ ได้ปะทะกันกับการศึกษาจากทฤษฎีที่ดำรงอยู่ เป็นผลให้ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (grounded theory) สันสະเทือนต่อบรรดานักสังคมวิทยาอื่นๆ จึงทำให้ทฤษฎีฐานราก ซึ่งอยู่ในฐานะของการเป็นระเบียบวิธีวิจัยกลายเป็นที่นิยมสนใจอย่างมาก (Birks & Mills, 2015) ผลงานของ Glaser และ Strauss ในปี

1967 ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของระเบียบวิธีทฤษฎีฐานรากได้ท้าทายต่อระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบเดิมที่มักถูกมองว่าเป็นแค่ส่วนเสริมของระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณในหลายมิติที่สำคัญ คือ 1) ท้าทายต่อความเชื่อที่ว่าระเบียบวิธีเชิงคุณภาพไม่เป็นระบบ และขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของนักวิจัย 2) ท้าทายต่อกระบวนการวิจัยที่แยกการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลออกจากกันคนละช่วงเวลา 3) ท้าทายต่อความเชื่อที่ว่าระเบียบวิธีเชิงคุณภาพเป็นเพียงแค่ส่วนเสริมของระเบียบวิธีเชิงปริมาณที่เป็นระบบ และเข้มงวดกว่า และ 4) ท้าทายต่อฐานคติที่ว่าการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพไม่สามารถสร้างทฤษฎีได้ (Charmaz, 2014)

นอกจากนั้น Denzin และ Lincoln (2011) ได้ระบุ 8 ช่วงเวลาสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพบนจุดที่แตกต่างของประวัติศาสตร์ และได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางสังคมของช่วงเวลาต่างๆ ทั้ง 8 ช่วงเวลาสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพดังกล่าวยังคงมีอิทธิพลอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในรูปแบบที่หลากหลายของสถานะเชิงวิวัฒนาการ ที่นักวิจัยใช้ในการออกแบบงานวิจัยที่ตนศึกษา กล่าวเฉพาะระเบียบวิธีทฤษฎีฐานรากนั้นได้รับอิทธิพลโดยนักวิจัยในช่วงเวลาที่ 2 (1950-1970), ช่วงเวลาที่ 3 (1970-1986), ช่วงเวลาที่ 4 (1986-1990), และช่วงเวลาที่ 5 (1990-1995) โดยพิจารณาได้จากตารางด้านล่างนี้ (Birks & Mills, 2015)

ตารางที่ 2 ช่วงเวลาสำคัญที่มีอิทธิพลต่อระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ปรับปรุงจาก (Birks & Mills, 2015)

ปี	ช่วงเวลาสำคัญ
ช่วงที่ 1 : 1950-1979	Traditional
ช่วงที่ 2 : 1950-1970	Modernist or 'Golden Age'
ช่วงที่ 3 : 1970-1986	Blurred Genres
ช่วงที่ 4 : 1986-1990	Crisis of Representation
ช่วงที่ 5 : 1990-1995	Postmodernism
ช่วงที่ 6 : 1995-2000	Post experimental Inquiry
ช่วงที่ 7 : 2000-2004	The Methodologically Contested Present
ช่วงที่ 8 : 2005-Present	Fractured Future

ช่วงเวลาที่ 2 ปี 1950-1970 เป็นช่วงเวลาสำคัญที่รู้จักในนามของยุคทองของการวิเคราะห์เชิงคุณภาพอย่างเข้มงวด 'golden age of rigorous qualitative analysis' ซึ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญที่ Glaser and Strauss ได้พัฒนาทฤษฎีฐานรากขึ้นมา มองในเชิงปรัชญาช่วงเวลานี้ถูกรอบล้อมโดยปรัชญากระบวนทัศน์หลังปฏิฐานนิยม (Post-Positivism) เป็นผลให้นักวิจัยทำงานอยู่ภายในกรอบแนวคิดในเชิงภววิทยา (Ontological) และญาณวิทยา (Epistemological) ซึ่งมีฐานคติเกี่ยวกับความจริงในเชิงภววิสัย (objectivity)

ช่วงเวลาที 3 ปี 1970-1986 เริ่มต้นขึ้นหลังจากมีการตีพิมพ์ผลงานเรื่อง ‘Discovery of Grounded Theory’ ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกันกับการเกิดสถานการณ์ความแตกแยกในเชิงวัฒนธรรมในสังคมอเมริกันซึ่งเกิดขึ้นในช่วงปี 1986 (Birks & Mills, 2014 อ้างใน Birks & Mills, 2015) ระยะนี้ถูกเรียกว่า “รูปลักษณะที่พลา่มาว” (Blurred genre) ซึ่งเป็นลักษณะที่นักวิจัยเชิงคุณภาพได้ตั้งคำถามกับพื้นที่เชิงบริบทการวิจัยของพวกเขา และในช่วงเวลานี้แนวคิดเรื่อง Constructivist ได้กลายเป็นความคิดที่มีอิทธิพล และมีความสำคัญต่อทฤษฎีฐานรากเป็นอย่างมาก ในขณะที่ Charmaz ก็ได้เริ่มศึกษาทฤษฎีฐานรากโดยใช้มุมมองเชิงวิวิธวิทยาจากแนวคิดดังกล่าว

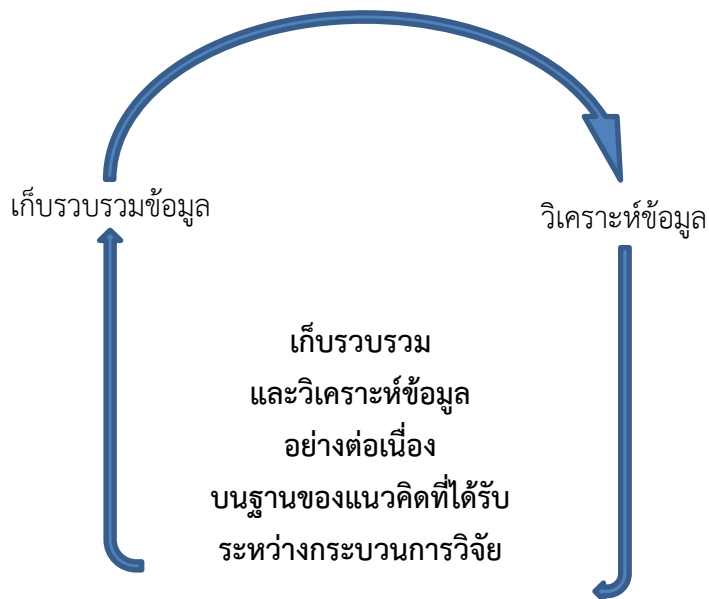
ช่วงเวลาที 4 ปี 1986-1990 เป็นช่วงเวลาที Charmaz ได้เริ่มตีพิมพ์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างทฤษฎีฐานราก ซึ่งงานของ Charmaz ได้รับอิทธิพลอย่างชัดเจนจากช่วงเวลาที 3 (1970-1986) และช่วงเวลาที 4 (1986-1990) ซึ่งมุ่งเน้นอยู่บนพื้นที่ศึกษาในบริบทที่เขามีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลการวิจัย และความสำคัญของการเขียนบันทึกเพื่อสร้างเนื้อหาสุดท้ายซึ่งเกิดจากข้อมูลฐานราก

ช่วงเวลาที 5 ปี 1990-1995 เป็นช่วงเวลาทีการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะทับซ้อนกันและเป็นการขยายแนวความคิดมาจากช่วงเวลาก่อนหน้า ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาของแนวคิดหลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) (Birks & Mills, 2015)

ลักษณะเฉพาะของระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก

นอกเหนือจากการมีจุดเน้นสำคัญที่การพัฒนาทฤษฎีแล้ว สิ่งทีทำให้ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก มีลักษณะเฉพาะทีแตกต่างจากการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบอื่น ๆ มี 2 ประการ คือ ประการแรก แนวคิดในการสร้างทฤษฎีฐานรากนั้น ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูล (data collection) ในช่วงเวลาของกระบวนการทำวิจัย โดยไม่ได้เลือกมาก่อนเริ่มทำวิจัย ซึ่งลักษณะเฉพาะนี้ เป็นรากฐานทางทฤษฎีทีทำให้การแสวงหาความรู้ในระเบียบวิธีวิวิธวิทยาเป็นทีน่าเชื่อถือ ประการที่สอง ในทฤษฎีฐานรากนั้น การวิเคราะห์ข้อมูล (data Analysis) และการเก็บรวบรวมข้อมูล (data collection) ถูกทำให้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลนั้นไปพร้อมๆกัน และแนวคิดก็จะได้มาจากรูปแบบของการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภายหลังจากการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลก็ทำต่อเนื่องเป็นวงกลมตลอดกระบวนการของการวิจัย ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การเปรียบเทียบแบบคงที่ (constant comparison) โดยข้อมูลจะถูกแตก แยกย่อย กระจายออกเป็นส่วน ๆ เพื่อให้สามารถจัดการได้ แต่ละส่วนของข้อมูลก็จะถูกเปรียบเทียบทั้งข้อมูลทีเหมือนกัน และข้อมูลทีมีความแตกต่างกัน ข้อมูลทีคล้ายคลึงกันจะถูกจัดกลุ่มเอาไว้ร่วมกัน ภายใต้หัวข้อหลักในเชิงกรอบแนวคิด เมื่อมีการวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น แนวคิดจะถูกจัดกลุ่มรวมกันในรูปแบบของหมวดหมู่ (category) ซึ่งแต่ละหมวดหมู่ของข้อมูลนั้นก็จะถูกพัฒนาในขอบเขตของคุณสมบัติ

และมิติของข้อมูล ในที่สุดหมวดหมู่ที่แตกต่างกันจะถูกรวมกันเข้าเป็นหมวดหมู่หลัก (core category) ซึ่งหมวดหมู่หลักของข้อมูลนั้นก็อธิบายโดยคำที่นักวิจัยเป็นผู้กำหนดในฐานะที่เป็นประเด็นหลักของการศึกษา สุดท้ายหมวดหมู่หลัก และหมวดหมู่อื่น ๆ ของข้อมูลก็จะรวมกันเป็นโครงสร้างของทฤษฎี (Corbin & Strauss, 2015)

รูปภาพที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
ปรับปรุงจาก Corbin & Strauss (2015)

นอกจากนั้น Glaser และ Strauss ได้เสนอการวิเคราะห์ในงานวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ มีตรรกะในตัวเองและสามารถสร้างการอธิบายเชิงทฤษฎีที่เป็นนามธรรมของกระบวนการทางสังคม โดยใช้ข้อสรุปประกอบเชิงปฏิบัติของทฤษฎีฐานราก 7 ประการคือ 1. การดำเนินการไปพร้อมๆกันระหว่างการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล 2. สร้างรหัสการวิเคราะห์และการจัดประเภทจากข้อมูล ไม่ใช่จากแนวคิดที่กำหนดมาก่อน 3. ใช้วิธีการเปรียบเทียบที่คงเส้นคงวา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปรียบเทียบตั้งแต่ระยะขั้นแรกๆของการวิเคราะห์ 4. พัฒนาทฤษฎีระหว่างแต่ละขั้นตอนของการรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล 5. การเขียนบันทึกเพื่อสร้างรายละเอียดของประเภท การระบุคุณลักษณะ การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเภท และการระบุความแตกต่าง 6. การเลือกกลุ่มเป้าหมายการศึกษา หน่วยการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งอยู่บนฐานของการสร้างทฤษฎีไม่ใช่จากฐานของการเป็นตัวแทนประชากร (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2555)

เช่นเดียวกับ Kathy Charmaz (2013) ได้อธิบายระเบียบวิธีทฤษฎีฐานรากในฐานะที่เป็นวิธีการเฉพาะในการแสวงหาความรู้ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบอื่นๆ โดย

นักวิจัยทฤษฎีฐานรากสามารถใช้กลยุทธ์ในเชิงวิธีวิทยาที่แตกต่างจากนักวิจัยเชิงคุณภาพอื่นๆ ซึ่งมักศึกษาจากหัวข้อ และโครงสร้าง แทนที่จะศึกษาจากการกระทำ (Action) และกระบวนการ (Process) โดยนักวิจัยทฤษฎีฐานรากสามารถใช้กลยุทธ์ที่สำคัญดังต่อไปนี้ 1) วิเคราะห์และเก็บข้อมูลไปพร้อมๆ กันในลักษณะเป็นกระบวนการที่ทำซ้ำไปมา 2) วิเคราะห์การกระทำ และกระบวนการ มากกว่าการวิเคราะห์หัวข้อ และ โครงสร้าง 3) ใช้วิธีการเปรียบเทียบ 4. พัฒนาการจัดหมวดหมู่ข้อมูลแบบอุปนัย (Inductive) ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงระบบ 5. เน้นการสร้างทฤษฎีมากกว่า การพรรณนา หรือการใช้ทฤษฎีปัจจุบัน 6. การเลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี

ข้อถกเถียงเรื่องจุดแข็ง จุดอ่อน และความท้าทาย ของทฤษฎีฐานราก

นับว่าเป็นปัญหาของการวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์อีกอย่างหนึ่งที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การวิจัยในด้านสังคมศาสตร์จึงถูกตั้งคำถาม และต้องเผชิญกับข้อถกเถียงอยู่ตลอดเวลา เป็นไปตามบริบททางสังคมที่แปลงแปลงอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีทางสังคมหนึ่งซึ่งเคยสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างเป็นที่ยอมรับ แต่เมื่อเวลาผ่านไปสถานการณ์เปลี่ยนแปลงก็อาจจะถูกวิพากษ์ วิจัยและไม้อาจดำรงอยู่ได้ อย่างน่าเชื่อถือเช่นเดียวกันกับระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (grounded theory) ก็หนีไม่พ้นที่จะต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงบริบท สภาพแวดล้อมทางสังคม นำมาสู่การตั้งคำถามถึงความน่าเชื่อถือในการแสวงหาความรู้

สถานการณ์ของโลกและสังคมในปัจจุบันแตกต่างจากสถานการณ์ในปี 1967 ซึ่งเป็นจุดกำเนิดของแนวคิดทฤษฎีฐานราก การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของมนุษย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระยะทางเหมือนดังเช่นในอดีต เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (Internet) ได้เชื่อมต่อมนุษย์เข้าหากันได้อย่างไร้พรมแดน เสมือนว่าอยู่ในที่เดียวกัน ซึ่งก็มีผลต่อสังคมโลก และเมื่อสังคมเปลี่ยนไป โลกทัศน์ในการวิจัยทางสังคมก็ถูกท้าทาย โดยเฉพาะการวิจัยเชิงคุณภาพ ในส่วนของระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก การเข้าถึงข้อมูล กับการเชื่อมต่อกับคนอื่นๆ อย่างไม่เคยมีมาก่อน ได้ถูกเร่งให้เกิดความรวดเร็วของการใช้วิธีทฤษฎีฐานรากที่จำเป็นผ่านการแบ่งปันในเชิงระเบียบวิธีวิทยาที่แตกต่างหลากหลาย นักทฤษฎีฐานรากได้เข้าไปสู่ขอบเขตของการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อสร้างทฤษฎีซึ่งมีผลประโยชน์ในเชิงลึก มีความซับซ้อนและยังเกี่ยวข้องประเด็นด้านความยุติธรรมทางสังคมอีกด้วย (Birks & Mills, 2015)

Goldkuhl และ Cronholm (2010) ได้อธิบายจุดแข็งของทฤษฎีฐานรากในสองด้านคือการวิเคราะห์ข้อมูล และการสร้างทฤษฎี ซึ่งจุดแข็งที่สำคัญอย่างหนึ่งของทฤษฎีฐานรากคือขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการจัดข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมีการตรวจสอบข้อมูลในลักษณะย้อนกลับซึ่งสามารถพบได้ในขั้นตอนของการจัดหมวดหมู่ข้อมูล นอกจากนั้นการพัฒนาหมวดหมู่ของข้อมูลอยู่บนสมมติฐานที่ปราศจากอคติ ทฤษฎีฐานรากยังสนับสนุนให้เกิดการค้นพบความคิดใหม่ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่ และคุณสมบัติต่างๆ ของ

ข้อมูล สอดคล้องกับ Pries-Heje (1992) ที่เน้นย้ำว่าจุดแข็งของทฤษฎีฐานราก คือ การสร้างทฤษฎีจากข้อมูลเชิงประจักษ์ มีการตรวจสอบย้อนกลับไปมาระหว่างข้อมูล การจัดหมวดหมู่ และการสร้างทฤษฎี ในทำนองเดียวกันกับ Ji Young Cho & Hee (2014) ได้ชี้ให้เห็นว่า ทฤษฎีฐานรากมีจุดแข็งที่สามารถใช้ประโยชน์แก่นักวิจัยได้ คือ 1) ทฤษฎีฐานรากจะช่วยให้ นักวิจัยคิดสร้างสรรค์วิธีการ โดยปราศจากข้อจำกัดในขอบเขตของทฤษฎีที่ดำรงอยู่ได้ 2) ทฤษฎีฐานรากช่วยให้ นักวิจัยสามารถมองเห็นปรากฏการณ์ใหม่ ด้วยมุมมองใหม่ โดยไม่ถูกจำกัด อยู่ภายใต้สมมติฐานที่มีอยู่แล้ว 3) ทฤษฎีฐานรากช่วยให้ นักวิจัยสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาแบบองค์รวม 4) ทฤษฎีฐานรากสามารถกำหนดขั้นตอน กระบวนการถอดรหัสข้อมูลได้ดีกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอื่นๆ

ในขณะเดียวกัน Goldkuhl และ Cronholm (2010) ได้ชี้ให้เห็นจุดอ่อนของการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูล เพราะว่าข้อมูลที่ได้จากผู้ให้สัมภาษณ์มักถูกตีความโดยผู้สัมภาษณ์เองด้วย ดังนั้น นักวิจัยจึงควรให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือข้อมูล โดยให้ความสำคัญกับบริบทของข้อมูลที่ได้รับ หรือค้นหาแหล่งข้อมูลทางเลือกที่สามารถนำมายืนยันความถูกต้องของข้อมูลได้ ไม่เช่นนั้นนักวิจัยทฤษฎีฐานรากอาจมีความเสี่ยงต่อการตกเป็น “ทาสของข้อมูล” (slavery to data) โดยเฉพาะทัศนคติที่มักยอมรับอย่างง่าย ๆ ว่าข้อมูลที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลคือ “ความจริง” นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่มีขอบเขตกว้างมากเกินไป อาจทำให้นักวิจัยมีข้อมูลจำนวนมาก และแตกต่างหลากหลาย ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความสับสน หากไม่ได้รับคำแนะนำที่ดีในการเริ่มจัดหมวดหมู่ข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักทฤษฎีฐานรากมือใหม่ ในลักษณะเดียวกับการอธิบายของ Ji Young Cho และ Eun-Hee (2014) ที่ชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนของทฤษฎีฐานรากว่า 1) เนื่องจากจำนวนของตัวแปรในบริบทของทฤษฎีฐานรากในเบื้องต้นอาจทำให้นักวิจัยมือใหม่เกิดสับสนในการทำวิจัย เพราะนักวิจัยต้องสร้างงานวิจัยไปพร้อมกับความเข้าใจในกระบวนการเข้ารหัสที่แตกต่างหลายรูปแบบ 2) นักวิจัยต้องใช้ความไวในเชิงทฤษฎีที่เข้มงวดในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เพราะไม่ได้มีกระบวนการสุ่มตัวอย่างการวิจัยที่กำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้บรรลุความอึดตัวในการสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี 3) กระบวนการทำวิจัยต้องใช้เวลา และทรัพยากรต่างๆ จำนวนมาก แม้ว่านักวิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนการเข้ารหัสอย่างเข้มงวด ในท้ายที่สุดอาจไม่พบทฤษฎีที่สำคัญใดๆ เช่นเดียวกับ Backman และ Kyngäs (1999) ได้ชี้ให้เห็นปัญหาของการใช้ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานรากในแง่ของความลึก และความกว้างของการกำหนดหัวข้อ และปัญหาการของวิจัย รวมถึงการสุ่มตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลหลายขั้นตอนซึ่งต้องใช้ทั้งความไวเชิงทฤษฎี และเวลานานในการศึกษา นอกจากนี้ Dey (1999) ได้สรุปข้อวิพากษ์วิจารณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจัยทฤษฎีฐานราก ของลินคอล์น และ ภูเขา โดยเสนอคำถามสำคัญต่อทฤษฎีฐานรากที่ก่อให้เกิดข้อถกเถียง คือ 1) การวิจัยทฤษฎีฐานรากต้องเป็นไปตามชุดคำถามที่ตั้งไว้หรือไม่? 2) การวิจัยทฤษฎีฐาน

รากมีการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างการทำกับบริบอย่างไร? 3) การวิเคราะห์ทฤษฎีฐานรากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เมื่อเวลาผ่านไป?

ในส่วนของการทำความเข้าใจนั้น มีข้อถกเถียงของทฤษฎีฐานรากในแง่ของการไม่ให้ความสำคัญในการตั้งสมมติฐานก่อนการทบทวนเพื่อให้มีลักษณะเป็น “ธรรมชาติที่แท้จริง” ในสนามของการทบทวน ส่งผลให้ในเชิงปฏิบัตินักทฤษฎีฐานรากอาจละเลยต่อการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจนกว่าการศึกษาจะเสร็จสิ้น เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการเกิดขึ้น และการจัดประเภทของข้อมูลจะไม่ถูกปนเปื้อนโดยแนวคิดต่างๆ ในการสร้างทฤษฎีฐานราก ซึ่งข้อถกเถียงนี้ นำไปสู่ความเสี่ยงในการสร้างทฤษฎีในลักษณะที่ว่า หากไม่สนใจทฤษฎีที่ดำรงอยู่ ก็จะมีความเสี่ยงต่อการสร้างทฤษฎีใหม่ เพราะในฐานะนักวิจัยเรามักจะสร้างองค์ความรู้ใหม่ บนพื้นฐานของความรู้ที่มีอยู่ การพัฒนาทฤษฎีโดยแยกส่วนออกไป จึงมีความเสี่ยงในการพัฒนาทฤษฎีที่ไม่เหมาะสม ซึ่งทฤษฎีที่ดำรงอยู่สามารถใช้สร้างรูปแบบ เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สร้างทฤษฎีใหม่ขึ้นมาได้ (Goldkuhl & Cronholm, 2010) ในอีกด้านหนึ่ง Michelle Redman-MacLaren และ Mills (2015) ได้ชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในเรื่องของการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการร่วมมือกับนักวิจัย ซึ่งการวิจัยทฤษฎีฐานรากมีกระบวนการทำซ้ำหลายครั้งเป็นวัฏจักร อาจมีข้อจำกัดในการให้ความร่วมมือ สอดคล้องกับการศึกษาของ Stringer (2013 อ้างใน Michelle Redman-MacLaren และ Mills, 2015) ระบุว่า การมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งที่ท้าทายอย่างมาก โดยเฉพาะเมื่อทำวิจัยกับกลุ่มประชากร เช่น นักศึกษามหาวิทยาลัย และคนงาน ซึ่งในการศึกษาพบว่า การให้ความร่วมมือกับการวิจัยมักจะไม่สามารถเหมาะสมสำหรับการวิจัยที่ทำวนซ้ำในวัฏจักรของการวิจัย โดยเฉพาะระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก นอกจากนั้น Marshall Egan (2002) ได้เสนอความท้าทายของระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก ซึ่งแม้จะเป็นวิธีการที่เป็นนิยามอย่างกว้างขวางในช่วงเวลาอันสั้น แต่ก็ไม่ได้ปราศจากข้อโต้แย้งดังตัวอย่างผลการศึกษาของ Benoliel (1996) ได้วิพากษ์วิจารณ์ การวิจัยทฤษฎีฐานรากว่าเป็นการศึกษาโดยใช้การสัมภาษณ์หาข้อมูลเท่านั้น ไม่ได้กล่าวถึงอิทธิพลของโครงสร้างทางสังคม ครอบครัว การงาน และชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม

มากไปกว่านั้น การวิจัยของทฤษฎีฐานรากมักจะสับสนกับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอื่น ๆ เช่น การศึกษาในแนวปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เป็นต้น (Baker, Norton, Young, and Ward, 1998 อ้างใน Marshall Egan, 2002) ดังนั้น นักวิจัยทฤษฎีฐานรากมือใหม่ จำเป็นที่จะต้องเข้าใจความแตกต่างของฐานคติทางปรัชญาที่ส่งผลต่อระเบียบวิธีทฤษฎีฐานรากซึ่งตั้งอยู่บนฐานคติทางปรัชญาความเชื่อที่เกี่ยวกับความรู้ และความจริงที่หลากหลาย สะท้อนผ่านการผลิตผลงานของนักวิชาการที่แตกต่างกัน การเข้าใจฐานคติทางปรัชญาการวิจัยที่ลึกซึ้ง ชัดเจน จะทำให้นักวิจัยสามารถเลือกวิธีการวิจัยได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับประสบการณ์ และภูมิปัญญาของตน สามารถผลิตงานการวิจัยได้อย่างมีคุณภาพ (Markey, Tilki, Taylor, 2014; Mills, Bonner, Francis, 2006; Heath, and Cowley, 2004)

สรุป

ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพที่น่าสนใจเพราะประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญหลายประการ ที่แตกต่างการระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบอื่นๆ เช่น การเก็บข้อมูล (data collection) การวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis) การสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) เป็นต้น ซึ่งวิธีการเฉพาะที่แตกต่างเหล่านี้สามารถทำให้ทฤษฎีฐานรากได้รับความสนใจ ในการนำไปศึกษาวิจัย ค้นคว้า แสวงหาความรู้ นอกจากนั้นก็ยังมีความเป็นมาที่น่าสนใจโดยเฉพาะแนวความคิดของนักวิชาการที่สร้างผลงานเกี่ยวข้องกับทฤษฎีฐานราก แต่ในขณะเดียวกันทฤษฎีฐานรากก็ได้รับอิทธิพลในเชิงความคิดจากช่วงเวลาความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งก็เป็นธรรมชาติของศึกษาวิจัยด้านสังคมศาสตร์ที่ต้องดำรงอยู่คู่กับความไม่แน่นอน และความเป็นพลวัตของสังคม เป็นผลทำให้นักวิชาการเกิดความคิดที่แตกต่างหลากหลาย เห็นได้จากนักวิชาการที่สร้างทฤษฎีฐานรากร่วมกันในรุ่นบุกเบิกอย่าง Glaser และ Strauss ซึ่งภายหลังมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน แสดงให้เราเห็นถึงความไม่สมบูรณ์พร้อม และไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่งที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมา จึงไม่แปลกที่แม้อีกด้านหนึ่ง ทฤษฎีฐานรากจะมีคุณูปการต่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างมาก แต่ก็ยังมีจุดอ่อน หรือข้อถกเถียงในแง่มุมต่างๆ ดังนั้น นักวิจัยที่เลือกใช้ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานรากจำเป็นต้องเข้าใจขั้นตอน และกระบวนการอย่างละเอียดลึกซึ้งก่อนการทำการวิจัย รวมถึงฐานคติทางปรัชญาความเชื่อที่เกี่ยวกับข้อกับความรู้ และความจริงที่อยู่เบื้องหลังของทฤษฎีฐานรากซึ่งจะทำให้การวิจัยสามารถเลือกระเบียบวิธีการวิจัยได้อย่างเหมาะสม ทำให้งานวิจัยมีคุณภาพ น่าเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

- ชาย โพธิสิตา. 2562. *ศาสตร์และศิลป์ การวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- นรินทร์ สังข์รักษา.(2557). บทปริทัศน์หนังสือเชิงวิพากษ์. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 6(1), 309-312.
- พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. (2559). *ปรัชญาสังคมศาสตร์: การอธิบายทางสังคมรากฐานสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บางกอกบล๊อค.
- _____. (2012). บทวิจารณ์หนังสือ ระเบียบวิธีทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory). *วารสารพัฒนาสังคม*, 2(6), 101-110.
- Backman, K., & Kyngäs, H. A. (1999). Challenges of the grounded theory approach to a novice researcher. *Nursing & health sciences*, 1(3), 147-153.
- Benoliel, J. Q. (1996). Grounded theory and nursing knowledge. *Qualitative Health Research*, 6(3), 406-428.

- Birks, M., & Mills, J. (2015). *Grounded Theory: A Practical Guide*. Los Angeles, CA: Sage.
- Charmaz, K. (2013). *Grounded theory Methods in Social Justice Research*, in N.K. Denzin and Y.S. Lincoln [ed.4], *Strategies of Qualitative Inquiry* [pp. 300-301]. CA: Sage.
- _____. (2014). *Constructing grounded theory*. CA: Sage.
- Cho, J. Y. & Lee E. H. (2014). Reducing Confusion about Grounded Theory and Qualitative Content Analysis: Similarities and Differences. *The Qualitative Report*, 19(64), 1-20.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2015). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. Boston: Pearson Education Inc.
- Denzin, N. K. & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2011). *Handbook of qualitative research* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dey, I. (1999). *Grounding grounded theory*. London: Academic Press.
- Egan, T. M. (2002). Grounded Theory Research and Theory Building. *Advances in Developing Human Resources*, 4(3), 277-295.
- Glaser, B., & Strauss, A. (1967). *The discovery of grounded theory*. Hawthorne, NY; Aldine.
- Goldkuhl, G. & Cronholm S. (2010). Adding Theoretical Grounding to Grounded Theory: Toward Multi-Grounded Theory. *International Journal of Qualitative Methods*, 9(2), 187-205.
- Heath, H., & Cowley, S. (2004). Developing a grounded theory approach: a comparison of Glaser and Strauss. *International journal of nursing studies*, 41(2), 141-150.
- MacLaren, M. & Mills J. (2015). Transformational Grounded Theory: Theory, Voice, and Action. *International Journal of Qualitative Methods*, 14(3), 1-12.
- Markey, K., Tilki, M., & Taylor, G. (2014). Reflecting on the challenges of choosing and using a grounded theory approach. *Nurse Researcher*, 22(2). 16-22.
- Mills, J., Bonner, A., & Francis, K. (2006). The development of constructivist grounded theory. *International journal of qualitative methods*, 5(1), 25-35.

Pries-Heje, J. (1992). Three barriers for continuing use of computer-based tools in Information systems development: A grounded theory approach. *Scandinavian Journal of Information Systems*, 4, 119–136.

୩୩୩ ୫୫୫

Corresponding Author E-mail: pravejlp@gmail.com

คำสำคัญ: บริบทใหม่ของการพัฒนา; ปัญญาประดิษฐ์ในรัฐประศาสนศาสตร์ไทย; วิกฤตใหม่

* Received September 2, 2021; Revised October 20, 2021; Accepted October 20, 2021

Abstract

This academic article aimed to study public administration in a new context with the development of public administration under the new normal. Many countries have adopted it in the administration of their own public affairs. Currently, the national administration recognizes global citizenship. Global Governance Sustainable development ideas, content-based democracy, and emerging diseases. These ideas and principles are not limited to the citizens of the country. Also across countries that take into account global citizenship.

Thai public administration should develop the administration of state affairs in 4 parts as follows: 1) in academics, had to change the curriculum focusing on the comparative study of national administration both regional and international, especially the comparative study of the country's public administration system that had been successful in developing the country, 2) to apply AI digital technology in the processes of government administration to have an automated nature (AI in government) that connected all government information with the ability to interact between people and government as a real human in interaction 3) research had focused on using research results to development of administration rather than development administration as it was, Which aimed to create a theory of public administration to have global good governance and 4) the practice of government organizations required education, training, exchange of knowledge amongst organizations, government, private and international organizations. If public administration be able to operate in all 4 parts, it would create the administration of Thai government to be accepted both nationally and internationally.

Keywords: New Context of Development; AI in Thai Public Administration; the New Normal

บทนำ

รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration Science) หรือการบริหารรัฐกิจ การบริหารกิจการภาครัฐ การบริหารราชการแผ่นดิน การบริหารงานสาธารณะ เป็นต้น เป็นหลักวิชาการบริหารราชการงานของแผ่นดิน เกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะที่องค์กร บุคลากรภาครัฐ มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎ กฎหมายที่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติ บริหารและตุลาการ (Gordon, 1978) หรือหมายถึง ศาสตร์ที่สนับสนุนให้องค์กร รัฐมีโครงสร้างกลไกการตัดสินใจในการจัดการ

พฤติกรรมพนักงานของรัฐ ทำหน้าที่ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนโดยไม่แสวงหากำไร (Henry, 1980) รัฐประศาสนศาสตร์จึงเป็นทั้งหลักวิชาการและหลักปฏิบัติรวมทั้งการเตรียมกำลังคนเข้าสู่ภาครัฐ การที่ต้องไปทำหน้าที่ในการวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Commanding) การประสานงาน (Coordination) และการควบคุม (Controlling) (Fayol, 1916) หรือทำหน้าที่ในการวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดสรรกำลังคนให้เหมาะกับงาน (Staffing) การสั่งการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการจัดทำงบประมาณ (Budgeting) (Gulick, 1937) เมื่อพนักงานของรัฐทำหน้าที่รวมกันเป็นมวลรวมภาพใหญ่จะส่งผลให้รัฐสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้สร้างแรงผลักดันให้หลายประเทศต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นระบบอินเทอร์เน็ต ระบบการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology; ICT) รวมทั้งเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้าที่เป็นเครื่องจักรสมองกล (หุ่นยนต์; Robot) ช่วยหรือทำงานแทนมนุษย์ได้เหมือนหรือเหนือกว่ามนุษย์ เรียกว่าปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence; AI) ซึ่งเป็นระบบของเครื่องจักรสมองกลที่อาศัยข้อมูลจากฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) จัดการข้อมูลด้วยกลไกของแมชชีนเลิร์นนิง (Machine Learning; ML) ที่มีขั้นตอนแยกแยะวิเคราะห์และเรียนรู้ข้อมูลความต้องการและพฤติกรรมของประชาชนเพื่อสร้างรูปแบบการตัดสินใจหรือคาดการณ์ปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งความสามารถของมนุษย์ที่อยู่ใน หุ่นยนต์อัจฉริยะเสมือนมนุษย์จริง (Deep Learning; DL) สามารถเรียนรู้ รับข้อมูล ใช้ข้อมูล คัดวิเคราะห์แยกแยะ ประมวลผลผลลัพธ์ที่ทำงานบางอย่างแทนมนุษย์หรือทำงานได้ดีกว่ามนุษย์ ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหารราชการทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ เช่น การทำบัตรประชาชน การย้ายทะเบียนบ้าน การชำระภาษีเงินได้ การส่งออกสินค้า การให้บริการทางสาธารณสุข การสื่อสารระหว่างพนักงานด้วยกัน หรือระหว่างพนักงานและผู้บังคับบัญชา และยังสามารถติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรทั้งในและต่างประเทศ ผ่านระบบไลน์ (line) ระบบ Facebook ระบบทวิตเตอร์ (Twitter) ระบบอีเมลล์ (E-mail) เป็นต้น รวมทั้งการติดต่อสื่อสารทางการเมือง การค้า การลงทุน การบริหารองค์การระหว่างประเทศผ่านระบบการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้สะดวก รวดเร็วได้ทันทีทุกเวลาทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ท่ามกลางการระบาดของโรคอุบัติใหม่ (Emerging Disease) และอาจเกิดขึ้นอีกในอนาคตที่มนุษย์คาดคิดไม่ถึง ส่งผลให้วิทยาการ องค์ความรู้ที่มีอยู่ใช้งานไม่ได้ จึงต้องวิจัย ค้นคว้าเทคโนโลยีทางยาใหม่เพื่อป้องกันและรักษา

วิทยาการบริหาร นโยบายของประเทศมหาอำนาจ นโยบายขององค์การระหว่างประเทศสามารถส่งผ่านระบบการสื่อสารดิจิทัลและโรคอุบัติใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารราชการแผ่นดินที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ในบริบทใหม่กับการพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้วิถีปกติใหม่ จึงมีความสำคัญในปัจจุบัน การจะเข้าใจ

บริบทใหม่ของรัฐประศาสนศาสตร์ภายใต้วิถีปกติใหม่ ต้องทำความเข้าใจความเป็นมาของ รัฐประศาสนศาสตร์ไทย วิทยาการและธรรมาภิบาลโลกเป็นเบื้องต้นก่อน
ความเป็นมาของรัฐประศาสนศาสตร์ไทย

หลายประเทศได้มีการศึกษาและใช้แนวคิด ทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ออกแบบการบริหารราชการแผ่นดินของตน รวมทั้งประเทศไทยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดิน ปฏิเสธมิได้ว่าองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศสหรัฐอเมริกา ด้วยเหตุที่สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศผู้นำในการชนะสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2482-2488) การบริหารราชการของสหรัฐอเมริกาจึงเป็นต้นแบบให้หลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ให้ความช่วยเหลือในหลายรูปแบบ เช่น สอนวิชารัฐประศาสนศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฝึกอบรมข้าราชการ และให้ทุนการศึกษานักเรียนทุนไปศึกษาต่างประเทศสหรัฐอเมริกาฯ ต่อมาย้ายมาที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญชาวสหรัฐอเมริกามาให้ความรู้ ฝึกอบรมข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ในระบบราชการไทยอยู่แล้วมาอบรมเสริมความรู้ในวิชารัฐประศาสนศาสตร์สมัยใหม่ เรียกว่า “In-Service Training Center” (จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ, 2559) นอกจากนี้ยังให้ทุนการศึกษแก่นักเรียนไทยไปศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ที่สหรัฐอเมริกา แล้วกลับมาเปิดหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์และฝึกอบรมข้าราชการไทย ปัจจุบันจึงมีการเปิดสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ในหลายสถาบันการศึกษา

หลายสำนักวิชาการมีการศึกษาและอธิบายความเป็นมารัฐประศาสนศาสตร์ของสหรัฐอเมริกาและดูเหมือนจะมีความเข้าใจรัฐประศาสนศาสตร์ของสหรัฐอเมริกามากกว่าระเบียบบริหารราชการแผ่นดินไทยเสียอีก ไม่ให้ความสำคัญในการศึกษาความเป็นมารัฐประศาสนศาสตร์ไทย การศึกษาลักษณะเช่นนี้ทำให้ความรู้วิชาการห่างไกลจากความเป็นจริงในการบริหารราชการ การผูกติดการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์สหรัฐอเมริกาทำให้มองไม่เห็นจุดดีของแนวคิด หลักรัฐประศาสนศาสตร์ของประเทศอื่น เพื่อที่จะนำมาบูรณาการกับรัฐประศาสนศาสตร์ไทย ที่ควรจะเป็นต้องมองขยายภาพไปยังสังคมโลก (World Society) และพร้อมรับเอาปัจจัยแวดล้อมเข้าสู่ระบบการบริหาร เช่น ธรรมาภิบาลโลก วิทยาการ และเทคโนโลยี ฯลฯ เพื่อแปรเปลี่ยนเป็นนโยบาย กฎ กฎหมายและบริการสาธารณะที่ได้มาตรฐานสากล (World Class) โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับความโปร่งใสสากล (International Transparency) และความ เป็นประชาธิปไตย อันจะเป็นแรงหนุนที่ทรงพลังในการพัฒนาประเทศในทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

รัฐประศาสนศาสตร์กับประชาธิปไตย

การศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ของสหรัฐอเมริกานำมาปรับใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินต้องเข้าใจปรัชญาที่ทุนการบริหารราชการของสหรัฐอเมริกา กล่าวคือแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ของสหรัฐอเมริกามีที่มาและการพัฒนาภายใต้ระบอบการเมือง

ประชาธิปไตยในระดับสูง ในขณะที่การบริหารราชการแผ่นดินไทยอยู่ภายใต้การเมืองประชาธิปไตยในเชิงรูปแบบ แต่แนวคิดและจิตสำนึกความเป็นประชาธิปไตยไม่สูงเท่ากับสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นความแตกต่างสำคัญที่ต้องทำความเข้าใจวัฒนธรรมการบริหารราชการของทั้งสองประเทศก่อนนำไปปรับใช้ แม้แต่สหรัฐอเมริกาเองก็ได้มีการปรับแนวคิด ทฤษฎีการบริหารให้เข้ากับสภาพแวดล้อมมาตามลำดับ โดยสามารถแบ่งการอธิบายเป็นชุดความคิดการบริหารราชการออกเป็น 5 กระบวนทัศน์ (Paradigm) (Henry, 1975) โดยเริ่มจากการแยกงานการเมืองออกจากการบริหาร (ค.ศ.1900-1926) หลักของการบริหาร (ค.ศ.1927-1937) รัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐศาสตร์ (ค.ศ.1950-1970) รัฐประศาสนศาสตร์คือวิทยาการบริหาร (ค.ศ. 1956-1970) และรัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐประศาสนศาสตร์ (ค.ศ.1970-ปัจจุบัน) แต่ในมุมมองของรัฐศาสตร์ประเพณีนิยม (Traditional Politics) ยังมองว่าการบริหารราชการแผ่นดินเป็นระบบราชการที่ไม่มีความกระตือรือร้น (Passive Bureaucracy) (Meier, 2007) และพยายามใช้อำนาจทางการเมืองควบคุมการบริหารราชการซึ่งไม่เป็นผลดี เท่ากับเป็นการบั่นทอนประสิทธิภาพการบริหารองค์การ ทำให้หมดโอกาสที่จะใช้ทฤษฎีในการสร้างแรงจูงใจพนักงาน และเจ้าหน้าที่ ละเลยการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนที่ไม่เลือกข้างฝ่ายใด การมองประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค ในขณะที่การเมืองจะคำนึงถึงฐานคะแนนเสียงของฝ่ายการเมือง กระนั้นการใช้อำนาจทางการเมืองยังมีความแตกต่างในแง่ที่มาของอำนาจ จำนวนผู้ใช้ อำนาจและเป้าหมายของการใช้อำนาจเพื่อใคร (Aristotle, 384–322 ปีก่อนคริสตกาล) การใช้ อำนาจทางการเมืองเพื่อประชาชนขึ้นอยู่กับจิตวิญญาณความเป็นประชาธิปไตยของรัฐบาลและ บุคลากรภาครัฐอันเป็นรากฐานสำคัญในการทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน ดังที่อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln, 1861-1865) ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของสหรัฐอเมริกาที่ให้ความหมายว่าประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน (Herndon & Welk, 1892)

การเมืองและรัฐประศาสนศาสตร์

มุมมองรัฐประศาสนศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของรัฐศาสตร์ ทำให้ไม่สามารถบริหาร ราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเคยเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาก่อนที่จะมีการแยกงานหน้าที่ทางการเมือง บริหารออกจากการเมือง ดังที่วิลสัน (Wilson, 1887) ประธานาธิบดีคนที่ 28 ของสหรัฐอเมริกา เห็นผลเสียของการบริหารราชการแผ่นดินที่อยู่ภายใต้อำนาจและผลประโยชน์ทางการเมืองที่เต็มไปด้วยระบบอุปถัมภ์ ที่การบริหารราชการแผ่นดินที่เอาใจฐานคะแนนเสียงของ นักการเมืองฝ่ายรัฐบาล ประชาชนที่มีฐานคะแนนเสียงถูกละเลย ทำให้การพัฒนาประเทศใน ภาพรวมล้มเหลว วิลสันจึงเสนอให้งานหน้าที่ทางการเมืองบริหารศาสตร์ออกจากการเมือง รัฐ ประศาสนศาสตร์จึงได้พัฒนาหลักวิชาการของตนเอง แต่ยังมีเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับรัฐศาสตร์ แบบพี่กับน้อง (Sibling) แต่ไม่ถึงกับสนิทใกล้ชิดเหมือนการเป็นส่วนหนึ่งของรัฐศาสตร์ และ ปรากฏการณ์ทางการเมืองการบริหารราชการแผ่นดินที่ให้น้ำหนักความเป็นรัฐชาติเกินความพอดี การคง

อำนาจและสร้างกองทัพขนาดใหญ่ให้ชนรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ประชาชนยากจนด้วยคุณภาพ ผลลัพธ์สุดท้ายไม่อาจจะรักษาความเป็นรัฐชาติได้ ดังที่ประเทศสหภาพโซเวียตแตกเป็นหลายประเทศเมื่อปี พ.ศ.2531-2534 แม้ว่าผู้ปกครองที่มีอำนาจนิยมอำนาจ อธิบายว่าเป็นเรื่องกิจการภายใน ชาติอื่นไม่ควรแทรกแซงกิจการภายใน ด้วยแนวคิดมองในประสานนอก (Inside Out) แต่ไม่อาจทัดทานต่อกระแสโลกาภิวัตน์ได้

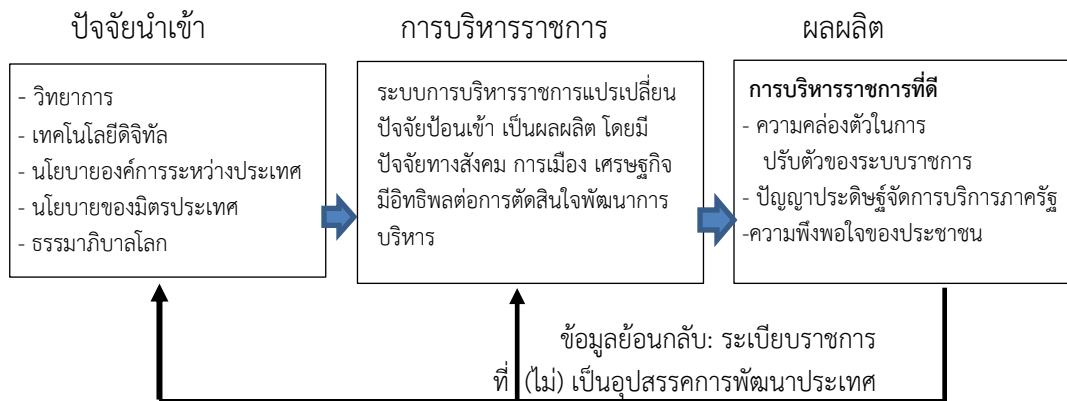
กู๊ดนาว (Goodnow,1960) เสนอแนะให้การเมืองมีบทบาทกำหนดนโยบาย ส่วนรัฐประศาสนศาสตร์เป็นเรื่องการนำนโยบายไปปฏิบัติ สิ่งที่ต้องตระหนักควบคู่ไปกับการบริหารคือความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดินต้องมีปัจจัยสนับสนุนจากฝ่ายนิติบัญญัติ ปัจจัยทางเทคโนโลยี และผู้นำให้ความสำคัญกับคนทำงาน รวมทั้งบทบาทของกลุ่ม (Leiserson & Morstein, 1959) รวมทั้งบุคลากรภาครัฐมีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่โดยเริ่มต้นด้วยการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) มีความสำนึกรับผิดชอบ 2) มีความสามารถเหมาะสมกับงานราชการ 3) มีความสามารถในการใช้ทรัพยากรและการแสวงหาทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 4) สามารถร่วมงานกับผู้อื่นได้ และ 5) มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวเสนอความคิดใหม่ ๆ มองโลกในแง่ดี มีความเที่ยงธรรม (Appleby, 1949) คุณสมบัติดังกล่าวเป็นข้อบ่งชี้ความสามารถในส่วนทรัพยากรบุคคลขององค์การ เหนือยังไม่เพียงพอจะต้องคำนึงถึงอำนาจอันชอบธรรมทางการบริหาร (Administrative Authority) การกำกับดูแลการบริหารราชการที่ดี (Bureaucratic Good Governance) และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) โดยต้องนำองค์ความรู้เหล่านี้เข้ามาบูรณาการในการบริหารงานราชการแผ่นดิน

การบริหารราชการแผ่นดินในยุคดิจิทัล บุคลากรภาครัฐนอกจากมีคุณสมบัติและความสามารถดังกล่าวข้างต้นแล้วยังต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยภายนอกได้แก่ พฤติกรรมการบริหารข้ามพรมแดนรัฐชาติ(Transcend National Boundaries) (Gulrajani and Moloney,2012) โดยการให้ความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความแตกต่างให้มากขึ้นในด้านความเป็นรัฐชาติ วัฒนธรรม สภาพการบริหารราชการในแต่ละภูมิภาค (Farazmand,1999; Riggs,1980; Verhoest et al., 2011) การยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารกิจการสาธารณะและการสร้างเครือข่ายอย่างแข็งแกร่งในนโยบายสาธารณะระดับโลกหรือข้ามชาติ (Martinsen and Jorgensen,2010) การจะดำเนินการดังกล่าวข้างต้นเป็นจริงได้ต้องปรับให้เป็นรัฐผู้ประกอบการ (entrepreneur) ที่รัฐบาลต้องมีกระบวนการทัศน์และคุณลักษณะ 10 ประการ (Osborne & Gaebler, 1992) ดังนี้ 1) เป็นผู้เร่งทำงานในหน้าที่ให้เร็วขึ้น(Catalytic Government) 2) เป็นรัฐบาลของชุมชน (Community – Owned Government) 3) ให้มีการแข่งขันในกิจการธุรกิจการค้าอย่างแท้จริง (Competitiveness) 4) มีการขับเคลื่อนการบริหารอย่างมีพันธกิจ (Mission Driven) 5) มีการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Result Oriented) 6) ใช้ประชาชนเป็นลูกค้าในการขับเคลื่อนงาน (Customer drive) 7) จัดการงานแบบวิสาหกิจ (Enterprise) ในการหารายได้เข้าประเทศ 8) บริหารงานที่มองเผื่อไปข้างหน้า (Anticipatory)

9) กระจายอำนาจในการบริหาร (Decentralization) และ 10) ใช้กลไกการตลาด (Market Oriented) ในการส่งมอบสินค้าและบริการสาธารณะ

วิทยาการและธรรมาภิบาลโลก บริบทนานาชาติ

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกองค์การสหประชาชาติต้องคำนึงถึงกฎบัตรขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะธรรมาภิบาลโลกความโปร่งใส (Transparency) มาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศทั้งในทางสำนักและการปฏิบัติเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและยอมรับจากนานาชาติ เป็นการเกื้อกูลในการค้า การลงทุน การแลกเปลี่ยนวิทยาการและเทคโนโลยี การบริหารราชการแผ่นดินในยุคดิจิทัลไม่สามารถจะกีดกันแนวคิดและนโยบายขององค์การระหว่างประเทศได้ เนื่องจากประเทศไทยต้องพึ่งพาวิทยาการ เทคโนโลยี รวมทั้งนำเข้าทรัพยากรทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศ โดยการส่งออกสินค้าและบริการเพื่อสร้างความมั่งคั่งในรูปของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในของประเทศ (Gross Domestic Product; GDP) มากกว่าร้อยละ 60 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่นำเข้าจากต่างประเทศมาเติมให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ประเทศไทยต้องพึ่งพาทรัพยากรจากภายนอกประเทศ (นิธิสาร พงศ์ปิยะไพบูลย์, 2564) ในขณะที่ไทยเราพยายามอธิบายความเป็นตัวตนของตัวเองด้วยอัตนิยวัฒนธรรมการสร้างกฎ กฎหมายที่มากขึ้นตอนในการค้าการลงทุน ยากต่อการเข้าถึงบริการสาธารณะ มีคะแนนความโปร่งใस्ता่ ในด้านสังคมพยายามจะควบคุม บังคับมิให้เห็นมีความคิดเห็นที่แตกต่าง ทักษะเช่นนี้ เป็นการไม่รอบคอบทางการบริหารในยุคดิจิทัล ผลที่ตามมาอาจก่อให้เกิดความแปลกแยกทางความคิดของคนในสังคมเศรษฐกิจ (Socio-Economic) ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงแนวคิดที่สับสนในการบริหารประเทศ ทั้ง ๆ ที่รู้ว่าประเทศในโลกปัจจุบันจำแนกระบบการบริหารราชการได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ได้แก่ การบริหารราชการภายใต้แนวคิดแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ และภายใต้แนวคิดแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ในเมื่อประเทศไทยยอมรับระบบเสรีนิยมประชาธิปไตย จึงต้องบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีการบริหารที่ประเทศฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตยยึดถือปฏิบัติ หากพิจารณาพันธกิจ การบริหารราชการแผ่นดินสามารถจำแนกได้ 5 ด้านได้แก่ความรับผิดชอบทางการบริหาร ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ผลงานที่เป็นผลลัพธ์การบริหาร การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และเป้าหมายสาธารณะ (Perry, 1996) การจัดการความรู้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นระบบเปิด (Opened System) รูปภาพที่ 1 ที่ภาครัฐต้องตระหนักถึงปัญหาการเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจโลก วิทยาการและเทคโนโลยีข้ามพรมแดนรัฐ (Transboundary Problems) และนักรัฐประศาสนศาสตร์ต้องมีความเข้าใจการบริหาร การจัดการทั้งกิจการทางสาธารณะ เอกชน กิจการที่ไม่แสวงหากำไร และกิจการกึ่งรัฐและเอกชน Hybrids) เท่านั้นยังไม่เพียงพอต้องมีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ วิทยาศาสตร์ จริยธรรม กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม และภูมิรัฐศาสตร์ เป็นต้น

ภาพที่ 1

ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติ (The United Nations; UN) 196 ประเทศ รวมทั้งไทยในฐานะประเทศสมาชิกต้องคำนึงถึงนโยบายและกฎบัตรสหประชาชาติ นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นนโยบายการบริหารประเทศ หรืออนุสนธิในการตรากฎหมาย เช่น หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance) การพัฒนาอย่างยั่งยืน การเคารพในสิทธิมนุษยชน ฯลฯ ยิ่งด้วยในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือเงินลงทุนจากองค์การระหว่างประเทศ โดยแหล่งเงินทุนจะประเมินความเสี่ยงจากการบริหารราชการของประเทศที่ขอรับความช่วยเหลือนั้นว่ามีธรรมาภิบาลหรือไม่เพียงใด มีข้อพึงตระหนักด้านหนึ่งคือการนำปัจจัยเงื่อนไขภายนอกประเทศบูรณาการหรืออนุสนธิในการออกกฎหมาย กติกาและนโยบาย เพื่อกำหนดความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหารประเทศ อีกด้านหนึ่งเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยรวม ดังกรณีการป้องกันโรคระบาดโควิด -19 ที่องค์การสหประชาชาติจัดสรรวัคซีนคุณภาพให้แก่ประเทศสมาชิกที่ไม่มีกำลังทุนและเทคโนโลยีการผลิตวัคซีน หรือแม้กระทั่งองค์การเอกชน บริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ด้านทุนและเทคโนโลยีที่จะเข้ามาลงทุนในประเทศใด เขาต้องมีความมั่นใจว่าประเทศเหล่านั้นมีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หรือบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่องค์การสหประชาชาติกำหนด โดยมีการนำไปใช้ทั้งในทางจิตสำนึกและการปฏิบัติ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วม (Participation) 2) นิติธรรม (Rule of Law) 3) ความโปร่งใส (Transparency) 4) การตอบสนอง (Responsiveness) 5) การมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus-Oriented) 6) ความเสมอภาค/ความเที่ยงธรรม (Equity) 7) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) 8) พันธะความรับผิดชอบ (Accountability) และ 9) วิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Vision) ดังนั้นในการบริหารราชการแผ่นดินไทยต้องคำนึงกฎบัตรหรือข้อมติสมัชชาสหประชาชาติ และธรรมาภิบาลโลก (Global Governance) แล้วนำมาบูรณาการในการกำหนดนโยบายการบริหารกิจการภาครัฐ

การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกประเทศส่วนใหญ่เป็นเรื่องทางกายภาพและปัญญา (Physical and Intellectual Duality) ที่อยู่ในรูปของเทคโนโลยีและวิทยาการซึ่งเกี่ยวกับนโยบายบริหารราชการ เช่น นโยบายป้องกันโรคระบาดโควิด 19 นโยบายการท่องเที่ยว นโยบายการส่งออกสินค้า นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การไม่ละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การไม่ผลิตสินค้าและบริการที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของมนุษย์ เช่นสินค้าปลอม ปณเปื้อนสารพิษ ยาเสพติด การทรมานสัตว์ในการผลิตอาหาร ฯลฯ ปัจจัยอิทธิพลโลก (Globalizing Forces) ส่งผลให้การบริหารราชการแผ่นดินต้องคำนึงถึงกิจการสาธารณะระดับโลก (Global Public Administration) โดยตระหนักถึงผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพลเมืองโลก และความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโลก (Brinkerhoff, 2008; Fitzpatrick et al., 2011)

พัฒนาการการบริหารก่อนถูกให้เปลี่ยนแปลง

การนำองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ไปปฏิบัติในการบริหารราชการแผ่นดินมีอยู่สองมิติ ได้แก่ การพัฒนาการบริหาร (Development of Administration) และการบริหารการพัฒนา (Development Administration) ที่ช่วงแรกเป็นการนำเข้้องค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์เพื่อวางระบบการบริหาร ออกแบบโครงสร้างองค์การและกลไก รวมทั้งกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินที่ปรากฏในรูปของกฎและกฎหมาย แล้วจึงบริหารการพัฒนาตามกฎและกฎหมายดังกล่าว ดังกรณีการวางระเบียบบริหารราชการแผ่นดินไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2435 สมัยรัชกาลที่ 5 ที่พระองค์นำแนวคิดตะวันตกมาปฏิรูปการปกครอง โดยแบ่งออกเป็นราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ซึ่งก่อนหน้านั้นมีการจัดระเบียบการปกครองแบบจตุสดมภ์ (เวียง วัง คลัง นา) และระบบหัวเมืองชั้นนอก ชั้นโทและชั้นตรี อ่านมาถึงตรงนี้อาจเข้าใจว่าการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินไม่เหมือนกัน แต่ในความเป็นจริงเป็นคนละเรื่องเดียวกัน ดังที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายรัฐประศาสนศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยการบริหารและการปกครองประเทศเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามนโยบายของรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด พอจะอธิบายได้ว่าการนำแนวคิด ทฤษฎีการบริหารไปออกแบบ โครงสร้าง องค์การกลไกและกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินในรูปของกฎและกฎหมายเพื่อมอบหมายงาน กระจายอำนาจและบังคับใช้จึงเรียกว่า “ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน” และเรียกการใช้อำนาจในกำหนดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินว่า “การปกครอง”

โลกาภิวัตน์ทางวิทยาการบริหารและเทคโนโลยี

การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติในยุคเทคโนโลยีดิจิทัลจะไม่มีอิสระเหมือนในอดีต เนื่องจากมีการเชื่อมโยงความเป็นพลเมืองโลกถึงกัน มีการถ่ายเทเคลื่อนย้ายทรัพยากร เทคโนโลยีและวิทยาการกันอย่างกว้างขวางและเป็นปัจจุบัน (Real Time) ไม่เว้นแม้แต่การบริหารราชการแผ่นดินที่ได้รับอิทธิพลจากพัฒนาการทางวิทยาการบริหารและเทคโนโลยี ทำ

ให้รัฐประศาสนศาสตร์มีแนวโน้มที่เกี่ยวข้องกับต่างชาติและองค์การข้ามชาติมากขึ้น (Multinationals and Transnational Organizations) รวมทั้งมีการให้ความสนใจในการเปรียบเทียบ และการพัฒนาการบริหารกิจการสาธารณะระหว่างรัฐมากขึ้น (Brinkerhoff, 2008; Fitzpatrick et al., 2011) ในอดีตมองว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นด้านกิจการต่างประเทศและเป็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations; IR) ที่เป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์เช่นเดียวกับการมองรัฐประศาสนศาสตร์ว่าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐศาสตร์ หากพิจารณาในเชิงเนื้อหาของการติดต่อสัมพันธ์เป็นเรื่องของวิทยาการและเทคโนโลยี รวมทั้งวัฒนธรรมการบริหารราชการที่พึ่งพากันในการพัฒนาประเทศที่อาศัยวิทยาการและเทคโนโลยีที่เคลื่อนย้ายและแสวงหาความมั่งคั่งไปพร้อมกัน

การบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันไม่อาจกีดกันเทคโนโลยีดิจิทัลได้แล้ว ยังไม่สามารถกีดกันกระแสโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมและวิทยาการที่มีฐานคิดในเรื่องของคุณธรรม ความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สิทธิสตรี สิทธิมนุษยชนและความโปร่งใส รวมทั้งเนื้อหาความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งมีพลังมาก ได้เข้ามาแทรกแซงและสร้างแรงกดดันในการบริหารองค์การทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นประเทศหรือองค์การเอกชน การที่ภาครัฐไม่กระตือรือร้นในการนำปัจจัยธรรมาภิบาลโลก วิทยาการทางการบริหารสมัยใหม่มาบูรณาการในการบริหารราชการอย่างจริงจัง จึงกลายเป็นทั้งปัญหาเศรษฐกิจสังคมที่เกิดช่องว่างทางความคิดระหว่างคนรุ่นใหม่หัวก้าวหน้า และคนรุ่นเก่า ยังกลายเป็นอุปสรรคทางการค้าการลงทุนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาประเทศในระยะยาวด้วย

การปฏิรูปกฎและกฎหมายการบริหารราชการแผ่นดิน

ย้อนหลังไป 130 กว่าปีในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 ประเทศไทยได้นำแนวคิดและหลักการการบริหารราชการของชาติตะวันตกมาออกแบบวางหลักการบริหารราชการแผ่นดินและใช้มาถึงปัจจุบัน ที่ผ่านมามีการปรับปรุงบ้าง แต่เป็นการปรับรูปแบบมากกว่าเนื้อหาที่ยังเข้าไม่ถึง เจตนารมณ์การบริหารบนฐานคิดแบบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการกระจายอำนาจการบริหาร (Decentralization) การมีส่วนร่วม (Participation) ฉันทามติ (Consensus) ความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ (Satisfactory) นิติธรรมนิติรัฐ (Rule of Law) การตรวจสอบถ่วงดุลรากฐานของความโปร่งใส ฯลฯ การบริหารราชการแผ่นดินที่เป็นอยู่ยังสงวนอำนาจรวบไว้ที่ส่วนกลาง โดยเชื่อว่าประชาชนยังไม่พร้อมรับผิดชอบอำนาจที่จะกระจายให้ท้องถิ่นบริหารตนเอง ความเชื่อดังกล่าวใช้ได้ในอดีต แต่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมปัจจุบันที่วิทยาการเทคโนโลยีพัฒนาอย่างก้าวกระโดด (Disruptive Technology) ดังนั้น การบริหารราชการแผ่นดินต้องเปิดกว้างมากขึ้น โดยพิจารณาว่าปัจจัยภายนอกใดที่จะนำเข้าสู่ระบบการบริหารราชการแผ่นดิน แล้วกำหนดเป็นนโยบายบริหารราชการแผ่นดิน ปรับเปลี่ยนโครงสร้าง กลไก และกระบวนการ รวมทั้งสภาพแวดล้อมในการบริหาร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการบริหารมีความสำคัญมาก่อนการบริหารการพัฒนา ที่ผ่านมามีการศึกษาในลักษณะของการบริหารการ

พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินให้ทันกับสภาพแวดล้อมภายนอกประเทศ ผลที่ตามมาทำให้เสียโอกาสที่จะก้าวทันความเป็นไปของโลกภายนอก ไม่ทันภาคเอกชนและเป็นอุปสรรคการพัฒนาประเทศโดยรวม

วิทยาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้มีการพัฒนามาตลอดเวลาใน 3 วิธี หนึ่งใน การพัฒนาพฤติกรรมการบริหารที่มีใช้เฉพาะรัฐใดรัฐหนึ่ง หากแต่เป็น การบริหารที่ข้ามพรมแดนของรัฐ (Gulrajani & Moloney, 2012) สอง นักรัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสนใจศึกษาวิจัยในความแตกต่างของความเป็นรัฐ วัฒนธรรมและบริบทของแต่ละภูมิภาค และสาม ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของสถาบันธรรมาภิบาล (Governance Institutions) และเครือข่ายต่างๆ เชื่อมโยงกันทั่วโลกที่มีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะในลักษณะของการข้ามชาติ (Transnational Scale) (Martinsen & Jorgensen, 2010) ประเทศใดมองข้ามการพัฒนาการบริหารในสามวิธีดังกล่าวจะกลายเป็นประเทศที่พัฒนาไม่ทันการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการและเทคโนโลยี ในขณะที่ประเทศที่พัฒนาแล้วได้ตระหนักถึงพัฒนาการของวิทยาการทั้งสามวิธี จึงได้มีการปรับเปลี่ยนระบบ โครงสร้างและกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับพัฒนาการของโลก (Global Relevance) โดยมีการศึกษาเรียนรู้ ถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์การบริหารระหว่างประเทศในหลายรูปแบบทั้งทางการศึกษาและการวิจัย การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ รวมทั้งให้ความรู้โดยผู้เชี่ยวชาญ (Jreisat, 2012) อีกวิธีการหนึ่ง ลดขั้นตอนหรือทำให้ไร้ขั้นตอนในกระบวนการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ เพื่อให้องค์การภาครัฐมีความคล่องตัวในการบริหารงาน (Streamline Organizations) ส่งผลให้ลดต้นทุนโดยรวมในการพัฒนาประเทศในทางเศรษฐกิจ

ความท้าทายที่รัฐประศาสนศาสตร์ไทยเผชิญทางสองแพร่งคือยังคงให้ความสำคัญกับการบริหารการพัฒนาที่มีการศึกษาและปฏิบัติตามแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นมาแต่ยุคคลาสสิก หรือจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารเพื่อมุ่งหมายการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงระบบการบริหารราชการแผ่นดินให้ทันต่อสภาพแวดล้อมทางวิทยาการ เทคโนโลยีและโรคอุบัติใหม่ หากยึดแนวทางการพัฒนาการบริหารสามารถดำเนินการได้ดังนี้ หนึ่ง เปิดกว้างทางความคิดนำปัจจัยภายนอกเข้ามาบูรณาการพัฒนามาตรฐานบริการสาธารณะ สร้างทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยการศึกษา ผูกอบรม แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และประสบการณ์การบริหารระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งนานาชาติ สอง ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล AI ในกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินให้มีลักษณะอัตโนมัติ (AI in Thai Government) ที่เชื่อมโยงข้อมูลราชการทั้งหมดให้มีความสามารถในการโต้ตอบระหว่างประชาชนและรัฐบาลได้เสมือนมนุษย์จริง และสาม การปรับปรุงหลักสูตรเน้นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับการบริหารราชการของรัฐต่างประเทศทั้งในระดับภูมิภาคและโลก เน้นศึกษาวิจัยในเชิงสำรวจมากกว่าการยืนยันทฤษฎี หรือเพียงสนับสนุนนโยบายรัฐบาลเท่านั้น และควรเป็นการวิจัยที่มุ่งหวังให้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง กระบวนการและพฤติกรรมการบริหารที่สามารถจะยกระดับมาตรฐาน

การบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยจึงควรขยายผล สร้างทฤษฎีและการปฏิบัติในระดับโลก (Global Public Administration) สำหรับภาคปฏิบัติ ก่อนที่หน่วยงานรัฐจะนำองค์ความรู้ที่อยู่ในรูปทฤษฎีไปปฏิบัตินั้น ควรมีการศึกษา ฝึกอบรม แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงานองค์การทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์การระหว่างประเทศ

สรุป

รัฐประศาสนศาสตร์ได้พัฒนาทฤษฎีและการปฏิบัติเป็นหลักวิชาที่หลายประเทศนำไปปรับใช้ในการบริหารกิจการภาครัฐของตน ซึ่งเป็นฐานคิดที่ตระหนักถึงความเป็นพลเมืองโลก มีใช้ชัดเจนจำกัดเฉพาะพลเมืองของประเทศเท่านั้น ยังต้องขยายขอบข่ายถึงพลเมืองโลกที่จะต้องได้รับการปฏิบัติร่วมกันบนพื้นฐานคุณธรรมธรรมาภิบาลโลก เช่นแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ความเป็นประชาธิปไตยเชิงเนื้อหา เป็นต้น แนวคิดและหลักการเหล่านี้ต้องนำไปปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในทางทฤษฎีและการปฏิบัติให้สอดคล้องกับพัฒนาการของวิทยาการและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งคุณธรรมธรรมาภิบาลโลกท่ามกลางโรคอุบัติใหม่ ประเทศไทยหากต้องการจะพัฒนาประเทศให้ก้าวทันความเป็นไปของโลกเทคโนโลยีดิจิทัล จำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดินที่จะต้องดำเนินการในสี่ส่วน ส่วนที่หนึ่ง ในทางวิชาการต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตรเน้นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในระดับภูมิภาคและนานาชาติโดยเฉพาะการศึกษาเปรียบเทียบกับระบบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศที่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาประเทศ ส่วนที่สอง ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล AI ในกระบวนการบริหารราชการแผ่นดินให้มีลักษณะอัตโนมัติ ที่เชื่อมโยงข้อมูลราชการทั้งหมดโดยมีความสามารถในการโต้ตอบ การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างประชาชนและรัฐบาลได้เสมือนมนุษย์จริง ส่วนที่สาม การวิจัยที่มุ่งเน้นการนำผลการวิจัยไปพัฒนาการบริหาร โดยมุ่งสร้างทฤษฎีการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลโลกและมีความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และส่วนที่สี่ การปฏิบัติของหน่วยงานรัฐต้องมีการศึกษา ฝึกอบรม แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างองค์การทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์การระหว่างประเทศ การดำเนินการทั้งสี่ส่วนจะทำให้การบริหารราชการแผ่นดินของไทยเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. (2559). วิชารัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย: การก่อเกิดการขยายตัวและข้อคิดเกี่ยวกับอนาคต. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 5(1), 198-210.
- นิธินสาร พงศ์ปิยะไพบูลย์. (2563). *คว่ำโอกาสปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจไทย*. สืบค้น 29 กันยายน 2564, จาก <https://shorturl.asia/3l1ua>

- Appleby, P. H. (1949). *Policy and administration*. Tuscaloosa AL: University of Alabama Press.
- Brinkerhoff, D. W.(2008). The State and International Development Management: Shifting Tides, Changing Boundaries, and Future Directions. *Public Administration Review*, 68(6), 985-1001.
- Farazmand, A. (1999). Globalization and Public Administration. *Public Administration Review*, 59(6), 509-522.
- Fayol, H. (1916). "Administration Industrielle et generale". *Bulletin de la Societe de l'Industrie Minerale, fifth series*, 10(3), 5-162.
- Fitzpatrick, J. et al. (2011). A New Look at Comparative Public Administration: Trend in Research and an Agenda for the Future. *Public Administration Review*, 71(6), 821-830.
- Goodnow, F. J. (1960). *Politics and administration*. New York: Macmillan.
- Gordon, G. J. (1978). *Public Administration in America*. New York: St. Martin's Press.
- Gulick, L. (1937). "Notes on the Theory of Organization". cited in Gulick, Luther; Urwick, Lyndall (ed). *Papers on the Science of Administration*. New York: Institute of Public Administration.
- Gulrajani, N. & Moloney K. (2012). Globalizing Public Administration: Today's Research and Tomorrow's Agenda. *Public Administration Review*, 72(1), 78-86.
- Henry, N. (1980). *Public Administration and Public Affairs*. New York: Prentice-Hall.
- _____. (1975). *Public administration and public affairs*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Herndon, W. H. and Welk, J. W. (1892). *Abraham Lincoln: The True Story of A Great Life*. New York: D. Appleton and Company.
- Jreisat, J. E. (2012). *Globalism and Comparative Public Administration*. New York: CRC Press.
- Leiserson, A. & Morstein M. (1959). *The Study of Public Administration In Elements of Public Administration*, ed.F. Morstein Marx, 23-48. 2nd ed. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

- Martinsen, D.S. & Jorgensen, T.B. (2010). Accountability as a Differentiated Value in Supranational Governance. *American Review of Public Administration*, 40(6), 742-760.
- Meier, K. J. (2007). The Public Administration of Politics, or What Political Science could Learn from Public Administration, *PS : Political Science and Politics*, 40(1), 3-9.
- Osborne, D. & Gaebler, T. (1992). *Reinventing Government*. M.A.: Addison-Wesley Publishing.
- Perry, J. L. (1996). Measuring Public Service Motivation: An Assessment of Construct Reliability and Validity. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 6(1), 5-22.
- Riggs, F.W. (1980). The Ecology and Context of Public Administration: A Comparative Perspective. *Public Administration Review*, 40(2), 107-115.
- Verhoest, K. et al. (2011). *Government Agencies: Practices and Lessons from 30 Countries*. New York: Palgrave Macmillan.
- Wilson, W. (1887). The Study of public administration. *Political Science. Quarterly*, 1(2), 197-222.

การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในช่วงสถานการณ์โควิด-19 กับการทำงานแบบปกติใหม่*

BUILDING EMPLOYEE ENGAGEMENT IN ORGANIZATION DURING THE COVID-19 SITUATION OF THE NEW NORMAL ERA

กรรณิกา ธรรมสอน

Kannika Thammasorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: fsct.MD@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการที่มุ่งประเด็นให้เห็นว่า ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทุกองค์กรต้องการให้มีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบัน การดูแลทุกข์สุขของพนักงานจะเป็นอีกหนึ่งเกราะป้องกันธุรกิจให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน เพราะเมื่อพนักงานสามารถปฏิบัติงานอยู่ภายในองค์กรอย่างมีความสุข ก็พร้อมให้ความร่วมแรงร่วมใจที่จะเป็นกำลังสำคัญในการนำพาให้ธุรกิจสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาได้ นับตั้งแต่เกิดการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ในประเทศไทย หลายองค์กรหลายหน่วยงานได้ประกาศนโยบายการทำงานจากที่บ้าน หรือที่เรียกกันว่า Work from Home เพื่อลดความเสี่ยง เป็นการขานรับนโยบายของภาครัฐ โดยหวังว่าจะช่วยให้จำนวนตัวเลขผู้ติดเชื้อลดลง ดังนั้นองค์กรต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานในช่วงสถานการณ์โควิด-19 เพื่อรักษาบุคลากรหรือพนักงานที่มีความรู้ ความสามารถ เพื่อลดความเสี่ยงความเสียหายเปรียบทางธุรกิจ และค่าใช้จ่ายในการสรรหา คัดเลือกพนักงานใหม่ โดยสามารถทำได้ด้วยการรักษาและสร้างความผูกพันในด้านที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Engagement With Non-Financial) และการสร้างแรงจูงใจจากการตอบแทนที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์เกื้อกูล (Motivation With Financial – Compensation & Benefit) ในการสร้างความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรนี้ ยังส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของทั้งตัวบุคคลและองค์กรให้เพิ่มสูงขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์กร; โควิด-19; การทำงานแบบปกติใหม่

*Received October 9, 2021; Revised October 23, 2021; Accepted October 25,

Abstract

This article focused on the problem of employee connections within an organization which seems to be acute in the Covid-19 epidemic. Taking care of employees' well-being will be another barrier to long-term corporate success. If workers can work happily within the organization, they are willing to collaborate and will be a powerful force in guiding companies through the numerous challenges that have arisen since the advent of the COVID-19 virus in Thailand. To avoid hazards, several businesses have adopted rules allowing employees to work from home. It's a reaction to the government's policies. Hopefully, this will assist to minimize the number of afflicted persons and restricting the spread of the virus. As a result, during the COVID-19 scenario, companies should prioritize the development of employee relationships. Retaining individuals or workers with expertise and talents helps decrease business risks and disadvantages. This may be accomplished through non-financial engagement and financial motivation - compensation and benefit. Increased employee involvement with this major organization has positive impact on both individual and organizational performance.

Keywords: Employee Engagement; COVID-19; New Normal Work

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เป็นอีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้เป็นครั้งแรก จึงสร้างความปั่นป่วนโกลาหลในทุกมิติจนผู้คนอาจรับมือได้ทันช่วงที่แต่เมื่อเวลาผ่านไปผู้คนได้มีการปรับตัวอย่างฉับพลันและค่อย ๆ เรียนรู้ เพื่อสร้างความคุ้นชินกับการเปลี่ยนแปลงนี้สร้างโอกาสใหม่เพิ่มขึ้นอีกมากมายเช่นกัน โอกาสที่ดึงความเป็นมนุษย์ให้กลับเข้ามาอยู่ในความคิดและความรู้สึกของการช่วยเหลือกัน การมีวิถีชีวิตที่เกื้อกูลกัน และการเติบโตไปพร้อมกันมากยิ่งขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน นับเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อนธุรกิจ การขาดแคลนแรงงานที่มีความสามารถเป็นปัญหาใหญ่ในหลายประเทศ ซึ่งจะส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่มียอดผู้ติดเชื้อสะสมพุ่งสูงกว่า 241 ล้านรายทั่วโลก หลังการแพร่ระบาดผ่านมานานเกือบ 1 ปี 10 เดือน ยอดผู้เสียชีวิตสูงกว่า 4.9 ล้านราย อัตราเสียชีวิตอยู่ที่ราว 2.1% รักษาหายแล้วราว 90% ของผู้ติดเชื้อทั้งหมด ขณะนี้มีประเทศที่พบผู้ติดเชื้อแล้ว 188 จาก 193 ประเทศทั่วโลก (ณรงค์กร มโนจันทรเพ็ญ, 2564) ยิ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นวงกว้าง เศรษฐกิจไม่สามารถเดินต่อไปได้ หลายองค์กรต้องลดวันทำงานและลดต้นทุน

โดยเฉพาะการลดเงินเดือนและค่าตอบแทนลงเท่ากับจำนวนวันที่ทำงานในสำนักงานทำให้บุคลากรในองค์กรที่ขาดความผูกพันต้องคัดกรองต่างพร้อมใจกันลาออก ส่งผลกระทบต่อองค์กรที่ต้องประสบปัญหาการขาดแคลนบุคลากรโดยเฉพาะที่มีทักษะตรงตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมหรือมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน นับเป็นกลุ่มแรงงานสำคัญที่จะขับเคลื่อน

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นการตอบโจทยในการลดปัญหาการลาออก การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นการดำเนินการที่เกี่ยวกับบุคคลที่ถือว่า เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดขององค์กร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร พร้อมทั้งดำเนินการธำรงรักษา และพัฒนาให้ทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรมีคุณภาพ ชีวิตในการทำงานที่ดี โดยมีภารกิจหลัก ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การกำหนดงาน หรือออกแบบงาน การวิเคราะห์งาน การสรรหา การคัดเลือก การประเมินผลพนักงาน การอบรมและพัฒนา ค่าตอบแทน สุขภาพและความปลอดภัย การพ้นจากงานขอบบุคลากร ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับที่จะต้องรับผิดชอบต่อการจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Novabizz, 2015) รวมทั้งการสร้าง ความผูกพันระหว่างพนักงานกับองค์กร เนื่องจากความผูกพันเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอื่น ๆ เช่น การลาออก (Turnover) การขาดงาน (Absenteeism) และความเฉื่อยชา (Tardiness) ความผูกพันต่อองค์กรมีความสำคัญที่แสดงถึงความเต็มใจในการพยายามกระทำความดี ๆ ให้กับองค์กร เพื่อผลประโยชน์ขององค์กรและของบุคคลในองค์กรให้ได้รับในสิ่งที่ต้องการ อีกทั้งเชื่อว่าบุคคลจะคงอยู่เป็นสมาชิกขององค์กรต่อไป เมื่อความต้องการหรือเป้าหมายส่วนบุคคลได้รับการตอบสนองแล้ว ซึ่งหากบุคคลมีความผูกพันต่อองค์กรต่ำ ก็มีแนวโน้มที่จะลาออกจากองค์กร (ฝ่ายแผนงานและพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล, 2562)

ความผูกพันต่อองค์กรเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทุกองค์กรต้องการให้มีโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่เกิดจากแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลต่อกิจกรรมของมนุษย์ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักหน่วงทำให้ต้องระดมสรรพกำลังทั้งมวล ทั้งองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ นวัตกรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานจากเดิมเป็นแบบใหม่ ทำให้องค์กรต่าง ๆ ถูกตัดสินด้วยคุณภาพของบุคลากร (สุขมิตร ก่อมณี, 2564) ดังนั้นทุก ๆ องค์กรจึงควรเล็งเห็นถึงความสำคัญและทุ่มเททรัพยากรด้านต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เลือกสรรแล้วอย่างเต็มที่ และคาดหวังว่าบุคลากรเหล่านั้น จะใช้ความรู้ ความสามารถในการพัฒนาศักยภาพในทุก ๆ ด้านให้กับองค์กร และปฏิบัติงานให้กับองค์กรในระยะเวลายาวนานเท่าที่องค์กรต้องการ ดังนั้นบุคลากรจึงถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในหลาย ๆ ปัจจัยที่ประกอบเข้าเป็นองค์กร เพื่อดำเนินการและปฏิบัติการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ จึงกล่าวได้ว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ขึ้นอยู่กับบุคลากรในองค์กรว่ามีความผูกพันต่อองค์กรมากน้อยเพียงใด หรืออาจกล่าวได้ว่าการมีความผูกพันต่อองค์กรนั้น สิ่งแรกที่

ผู้บริหารต้องสร้างให้เกิดขึ้นในบุคลากร เนื่องจากเป็นคุณลักษณะของบุคลากรที่จำเป็นในการพัฒนา และปรับปรุงรักษาคุณภาพขององค์กร ซึ่งหากบุคลากรในองค์กรมีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูง ก็จะมีความเต็มใจในการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และไม่คิดจะย้ายหรือลาออกจากองค์กร แต่หากบุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรในระดับต่ำ มีโอกาสจะเกิดผลเสียต่อองค์กรในหลาย ๆ ด้าน

แนวคิดเกี่ยวกับความตั้งใจอยู่ในองค์กรของบุคลากร

ความตั้งใจคงอยู่ หมายถึง การที่องค์กรธำรงรักษาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ในการทำงาน ให้ปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ และตัวบุคคลมีความรู้สึกผูกพัน และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและยาวนานที่สุด (นงนุช วงษ์สุวรรณ, 2550)

ความตั้งใจคงอยู่ในงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความผูกพัน และความจงรักภักดีต่อองค์กร โดยผู้ที่มีความผูกพันจะปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรด้วยความพอใจและเต็มใจจะปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนั้นนานที่สุดและไม่คิดจะลาออก และความตั้งใจอยู่ในงานเป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นถึงความสามารถขององค์กรต่อไปอย่างยาวนานที่สุด (ปริยาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์, 2553)

ความสำคัญของความตั้งใจคงอยู่ในงานหรือการที่บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในงานจะทำให้องค์กร ไม่สูญเสียบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เพราะบุคลากรมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ตั้งใจทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และไม่คิดที่จะออกจากงาน ส่งผลให้องค์กรประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการรับบุคลากรใหม่ และค่าใช้จ่ายในระหว่างการรอรับบุคลากรใหม่หรือเรียกบรรจุบุคลากรใหม่ นอกจากนี้จะส่งผลให้องค์กรมีความมั่นคงและมีโอกาสก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร เพราะไม่มีการโยกย้ายหรือการลาออกของบุคลากรใหม่บ่อยครั้ง เนื่องจากองค์กรได้มีการดูแลเอาใจใส่บุคลากรเป็นอย่างดี

แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจที่ทำให้บุคลากรมีความตั้งใจคงอยู่ในองค์กรโดยใช้ 2 ปัจจัยในการสร้างแรงจูงใจในการตั้งใจคงอยู่ในองค์กร คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ เป็นส่วนที่ทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจใน การปฏิบัติงาน สามารถพิจารณาได้จากการได้รับการตอบกลับข้อมูลจากการทำงาน คุณลักษณะงาน การยอมรับนับถือ และความก้าวหน้าในการทำงาน จะเห็นได้ว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจเป็นปัจจัยในด้านกรปฏิบัติงาน ที่ทำให้บุคลากรเกิด ความพึงพอใจรักงานที่ปฏิบัติอยู่ และปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และอีกปัจจัย คือ ปัจจัยค้ำจุน เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในงานเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมขององค์กรและการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการบริหารงานและ นโยบายต่าง ๆ ขององค์กร ค่าตอบแทน ความมั่นคงของงาน และคุณภาพชีวิต (Herzberg, 1959)

ความตั้งใจคงอยู่ในองค์การของบุคลากรเป็นสิ่งที่ผู้บริหารองค์การ สามารถบริหารจัดการได้ และสามารถกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสามารถทำให้บุคลากรเกิดความตั้งใจคงอยู่ในองค์การ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจคงอยู่ 5 ปัจจัย (Mathis and Jackson, 2011) คือ

(1) ปัจจัยด้านคุณลักษณะขององค์การ วัฒนธรรมและค่านิยม องค์การ กลยุทธ์และบริหารจัดการองค์การ ความมั่นคงในงาน

(2) ปัจจัยด้านความก้าวหน้าในอาชีพ การพัฒนาทางอาชีพ การวางแผนความก้าวหน้าในอาชีพ

(3) การให้รางวัล การแข่งขันเรื่องการให้ผลประโยชน์ผลประโยชน์พิเศษและสิทธิ พิเศษ ผลงานและค่าตอบแทน การได้รับการยอมรับ

(4) ลักษณะงานและการทำงาน ความยืดหยุ่นของงาน ความสมดุล ของชีวิตการทำงาน และชีวิตส่วนตัว การมีอิสระในงาน

(5) สัมพันธภาพของบุคลากรภายในองค์การ

ทั้งนี้ ทฤษฎีการมนุษย์เป็นกลไกตัวสำคัญ ที่จะทำให้งานองค์กรต่าง ๆ สามารถดำเนินการต่อไปได้ เพราะจะช่วยให้องค์กรนั้น ๆ เกิดผลผลิตได้ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ หากองค์กรใดได้คนดี มีความรู้ ความสามารถมาปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับปริมาณงาน จะทำให้องค์กรนั้นประสบความสำเร็จ และสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยจัดให้มีการบริหารจัดการทุก ๆ ด้าน ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมนุษย์เพื่อจูงใจให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างเต็มกำลังและความสามารถ และจัดให้มีการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่องเป็นการดลบันดาลขวัญและกำลังใจในการทำงาน และสร้างแรงจูงใจให้คนทุ่มเททำงานเพื่อองค์กรอย่างเต็มความรู้ ความสามารถ (กฤษฎา แสงดี, 2551)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีการมนุษย์เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของระบบบริหารงาน เมื่อบุคคลได้รับคัดเลือกเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร บุคคลล้วนแล้วแต่ต้องการขวัญและกำลังใจในการทำงาน ต้องการพัฒนาให้ก้าวหน้า ความมั่นคงในการปฏิบัติงาน หากองค์กรสามารถตอบสนองสิ่งเหล่านั้นได้ บุคลากรจะเกิดความรักและความผูกพันกับงานและองค์กร ซึ่งย่อมจะเกิดผลดีทั้งกับองค์กรและบุคลากรด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร หมายถึง พฤติกรรม การแสดงออก ความรู้สึกหรือทัศนคติที่มีต่อองค์กร เกิดความเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มุ่งมั่น ทุ่มเท เต็มใจปฏิบัติงานและภักดีต่อองค์กร พร้อมอุทิศตนให้แก่องค์กร ยอมรับการปฏิบัติงาน เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย มีผลลัพธ์ทางธุรกิจที่สูงขึ้น มีการจูงใจให้บุคลากรยังคงอยู่กับองค์กรต่อไปด้วยความเต็มใจ (Hewitt Associates, 2004) อีกทั้ง ความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานทำให้พนักงานมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่

ขององค์กร และทำให้องค์กรได้เปรียบในการแข่งขันกับคู่แข่ง มีประสิทธิภาพการทำงานที่สูงขึ้น และรักษาพนักงานในอยู่กับองค์กร (Vance, 2006) นอกจากนี้ ความผูกพันเป็นการแสดงออกของแต่ละบุคคลอย่างแรงกล้า ซึ่งจะประกอบไปด้วย 3 ลักษณะ (Porter and other, 1974) คือ

(1) มีความเชื่อมั่นและการยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร เมื่อบุคคลพิจารณาแล้วเห็นว่า บรรทัดฐานและค่านิยมขององค์กรเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ บุคคลก็จะแสดงตนเองว่า เห็นด้วยกับจุดหมายปลายทางขององค์กร และตั้งใจที่จะยอมรับจุดหมายนั้น บุคคลจะประเมินองค์กรและรู้สึกต่อองค์กรในทางที่ดี รู้สึกยินดีและภาคภูมิใจกับการเป็นสมาชิก หรือเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เชื่อว่าองค์กรจะนำไปสู่ความสำเร็จได้และมองเห็นแนวทางที่จะทำให้องค์กรบรรลุถึงเป้าหมาย บุคคลจะรู้สึกอยู่ในสถานะที่มีโอกาสและสามารถจะประสบความสำเร็จในการทำงานได้

(2) มีความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามทำงานเต็มที่ให้องค์กร หมายถึง การแสดงออกถึงความพยายามอย่างเต็มที่ เต็มใจ และตั้งใจจะอุทิศ แรงกาย แรงใจ สติปัญญาในการทำงานที่ดี มีการแสดงออกในรูปของพฤติกรรม ความสม่ำเสมอ คงเส้นคงวาในการทำงาน ใช้ความพยายามอย่างมากในการตอบสนอง หรือมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรได้สะดวกขึ้น มีความคิดเสมอว่างาน คือ หนทางซึ่งตนสามารถทำประโยชน์ให้กับองค์กรให้บรรลุถึงเป้าหมายให้สำเร็จ ซึ่งทำให้เขามีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับที่ดีเหนือคนอื่น เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จะพยายามช่วยกัน แก้ไขปัญหา

(3) มีความปรารถนาที่จะดำรงความเป็นสมาชิกขององค์กร หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกจงรักภักดี ซื่อสัตย์ต่อองค์กร เป็นความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานโดยไม่โยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่ทำงาน พยายามที่จะรักษาสมาชิกภาพไว้โดยไม่โยกย้ายไปไหน จะแสดงให้เห็นถึงความไม่เต็มใจหรือปฏิเสธที่จะลาออกจากองค์กรหรือเปลี่ยนงาน ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มเงินเดือน รายได้ สถานภาพ ตำแหน่ง ความมีอิสระทางวิชาชีพ ตลอดจนความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานที่ดีขึ้นเป็นความตั้งใจและความปรารถนาอย่างแน่วแน่ที่จะคงความเป็นสมาชิกต่อไป เพื่อทำงานให้บรรลุเป็นหมายขององค์กร ไม่คิดจะลาออก ไม่ว่าจะการจะอยู่ในสถานะปกติหรืออยู่ในฐานะวิกฤต อันเนื่องมาจากสาเหตุต่าง ๆ

ประโยชน์และข้อดีของการเสริมสร้างความผูกพันต่อองค์กรมีอยู่มากมายซึ่งสามารถยกตัวอย่างอธิบายได้ ดังนี้ คือ 1) เมื่อพนักงานมีความสุขในการทำงาน ชื่นชอบงานที่ทำ และทุ่มเทอย่างเต็มที่ เต็มใจ ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้ดีขึ้น 2) พนักงานกระตือรือร้นในการทำงาน เนื่องจากได้ทำงานที่ชอบ ได้ทำงานที่รัก และเมื่อผลงานออกมาก็ย่อมได้รับผลตอบแทนไปจนถึงการตอบรับที่ดีต่อองค์กรในภาพรวม 3) พนักงานอยากพัฒนาตนเอง เพราะเมื่อมีความผูกพันต่อองค์กร แล้วองค์กรให้ความสำคัญ พนักงานก็ยินดีที่จะพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร 4) ลดอัตราการลาออกหรือเปลี่ยนงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีความผูกพันหรือ

ความรู้สึกที่ดีกับองค์กรนั้นเกิดจากการชื่นชอบและประทับใจในองค์กรเป็นหลัก เมื่อมีความสุขกับองค์กรก็ย่อมไม่ยากไปทำงานที่อื่น และจงรักภักดีต่อองค์กรในระยะยาวได้ในที่สุด 5) องค์กรมีเสถียรภาพทางธุรกิจที่มั่นคง เมื่อพนักงานตั้งใจทำงาน และเต็มทีกับงานอย่างทุ่มเท ทั้งยังไม่อยากย้ายหรือลาออกไปไหน ก็จะทำให้องค์กรเกิดเสถียรภาพในหลาย ๆ ด้าน ทั้งด้านแรงงานที่มีความมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงบ่อย พนักงานพัฒนาศักยภาพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น องค์กรมีศักยภาพเพิ่มขึ้น และธุรกิจมีเสถียรภาพในระยะยาว 6) ระบบการดำเนินงานไม่ติดขัด เพราะไม่มีการปรับเปลี่ยนพนักงานบ่อย ไม่ต้องสอนงาน หรือเรียนรู้พนักงานหลายรอบ ทำให้การทำงานลื่นไหล ส่งผลให้งานมีประสิทธิภาพ 7) ไม่ต้องแข่งขันในเรื่องอัตราเงินเดือนตลอดจนสวัสดิการ เพราะพนักงานอยากร่วมงานกับองค์กรด้วยปัจจัยอื่น ๆ แต่ถึงอย่างไร ค่าตอบแทนและสวัสดิการต้องเหมาะสมและคุ้มค่าด้วยเช่นกัน 8) พนักงานรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร รู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรร่วมกัน รู้สึกได้รับการให้ความสำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้พนักงานเต็มทีกับการทำงานให้กับองค์กร 9) พนักงานทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่ และเต็มใจ เพราะมีความรักและภักดีในองค์กร ร่วมยินดีในความสำเร็จ ตลอดจนร่วมทุกข์ในยามเกิดวิกฤติและร่วมกันช่วยแก้ปัญหาให้หมดไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 10) ท้ายที่สุดแล้วการมีส่วนร่วมของพนักงานตลอดจนเกิดความผูกพันกับองค์กรนั้นย่อมสร้างให้องค์กรมีศักยภาพ มีโอกาสประสบความสำเร็จในธุรกิจสูง และมีผลประกอบการที่ดีเยี่ยมด้วยเช่นกัน

ดังนั้น องค์กรต่าง ๆ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการหาแรงจูงใจทำให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อองค์กร เนื่องจากเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้หากปฏิบัติงานใด ๆ จะยอมรับและมีความกระตือรือร้นสูง ทำให้การบริการทรัพยากรมนุษย์หรือพนักงานภายในองค์กรควรมุ่งเน้นในด้านกลยุทธ์แรงจูงใจ เพื่อให้พนักงานมีความผูกพันในการทำงานให้แก่องค์กร และนำพาองค์กรให้บรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กนกพร กระจางแสง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2560) ซึ่งกลยุทธ์และนโยบายในการสร้างแรงจูงใจให้แก่พนักงานนั้น สามารถทำได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในการทำงาน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งที่ไม่ใช่ตัวเงิน และผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน

การรักษาและสร้างความผูกพันในด้านที่ไม่ใช่ตัวเงิน

เมื่อองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ สามารถสรรหาพนักงานใหม่ได้แล้ว การรักษาให้พนักงานสามารถทำงานในองค์กรได้อย่างต่อเนื่องถือเป็นสิ่งสำคัญในลำดับต่อไป เพราะหากมีการลาออกของพนักงานในช่วงระยะเวลาอันสั้นและบ่อยครั้ง นอกจากภาระงานด้านการสรรหาและคัดเลือกจะเพิ่มขึ้นแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อการทำงานและการพัฒนางานอย่างต่อเนื่องขององค์กรอีกด้วย แนวคิดเรื่องความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร (Employee Engagement) เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในงานด้านทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์อันดี

ระหว่างพนักงาน 1 กับองค์กรที่มีมากกว่าความรู้สึกพึงพอใจต่อองค์กร ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การได้รับการดูแลอย่างดีและอยู่ดีมีสุขของพนักงาน 2) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร และ 3) การทุ่มเทกายใจในการทำงานอย่างเต็มที่ (จิรประภา อัครบวร, 2558)

จากการศึกษาโดย McKinsey & Company (2020) พบว่าในช่วงสถานการณ์การระบาดโควิด-19 สภาพการทำงานที่เปลี่ยนจากทำงานในสำนักงานมาเป็นการทำงานจากที่บ้าน (Work From Home: WFH) เป็นทางออกที่ดีสำหรับการลดความเสี่ยงของการระบาด อีกทั้งยังพบว่าพนักงานร้อยละ 20-30 ที่ขอทำงานแบบ WFH เต็มเวลา ซึ่งประสบการณ์การทำงานที่บ้าน มีทั้งด้านบวกและลบต่อการบริหารงานขององค์กร ในด้านบวก เช่น ช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและความรวดเร็วมากขึ้นเพราะไม่ต้องเดินทาง ช่วยให้ค้นพบพนักงานดาวเด่นจากหลากหลายพื้นที่มากขึ้น ช่วยปรับลดภาระโครงสร้างและพื้นที่ในสำนักงาน เป็นต้น ส่วนด้านลบ เช่น ความยากในการแยกการทำงานออกจากความเป็นส่วนตัว ขาดความรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ความไวใจและความร่วมมือข้ามสายงานลดลง ปัญหาเรื่องความโดดเดี่ยวและปัญหาด้านสุขภาพจิตของพนักงานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในระยะยาว

นอกจากนี้การทำงานที่บ้านยังส่งผลให้พนักงานรู้สึกไม่พร้อมและรับทราบข้อมูลจากองค์กรน้อยลงท่ามกลางการหยุดชะงักเป็นเวลานาน ในขณะที่ผู้นำองค์กรต้องให้ความสำคัญและใส่ความพยายามเพิ่มมากขึ้นในการสร้าง การมีส่วนร่วมและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน อีกทั้งผู้จัดการก็ต้องการการสนับสนุนและการสื่อสารแบบรายบุคคลต่อพนักงานเพิ่มมากขึ้นด้วย กลยุทธ์ที่ช่วยให้ผู้นำสามารถตอบสนองความต้องการของพนักงานในช่วงวิกฤตทางสังคม การเงิน และสุขภาพอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนนี้ มี 3 ประการ ได้แก่ 1) เริ่มต้นที่การให้ความเข้าใจและสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้จัดการเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นรักษาและส่งเสริมความไว้วางใจ 2) เพิ่มการสื่อสารให้มากขึ้นอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อนด้วยความรวดเร็วและบ่อยครั้งผ่านทางผู้จัดการเพื่อคงไว้ซึ่งการสื่อสารแบบสองทางกับพนักงาน และ 3) ผู้นำและผู้จัดการมอบการรับฟังที่มีความเฉพาะรายบุคคลต่อพนักงาน (Gandhi, 2020)

จะเห็นได้ว่าการดูแลพนักงานในช่วงสถานการณ์โควิด-19 เพื่อให้พนักงานรู้สึกผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งกับองค์กรนั้นมีความท้าทายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดการหรือหัวหน้างานกับพนักงาน การสร้างความไว้วางใจระหว่างกันเป็นประเด็นสำคัญในลำดับต้น โดยผู้จัดการควรมีมุมมองและแนวคิดของการมอบความไว้วางใจให้พนักงานก่อนพนักงานที่แบบ Work Form Home มักมีความต้องการที่อยากจะรับรู้ถึงความไว้วางใจจากหัวหน้าที่มากกว่าปกติ จากการไม่ได้เห็นกันในเวลางาน และการที่หัวหน้ามีความไม่มั่นใจว่าในขณะที่ทำงานที่บ้านนั้น พนักงานจะทำงานเต็มที่หรือไม่ นั่นเป็นจุดเริ่มต้นของความไม่ไว้วางใจที่ส่งผ่านพฤติกรรมของหัวหน้าไปยังพนักงานได้โดยไม่รู้ตัว ซึ่งจะยิ่งส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานและความผูกพันที่พนักงานมีต่อองค์กร นอกจากนี้ผู้จัดการและหัวหน้างานก็มีความ

จำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลในลักษณะเดียวกันจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กรด้วยเช่นกัน ซึ่งระบบการสื่อสารภายในองค์กรนับว่าเป็นหัวใจสำคัญที่จะช่วยเพิ่มและรักษาระดับความไว้วางใจและความผูกพันนี้ อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น

(1) การเพิ่มความถี่ของการส่งสาร จากผู้บริหารระดับสูงขององค์กรอย่างน้อยไม่นานเกิน 1 สัปดาห์ต่อครั้ง เพื่อเป็นทั้งการให้ข้อมูลที่เป็นทางการและการแสดงออกถึงความห่วงใยและใส่ใจในความอยู่ดีมีสุขของพนักงาน

(2) การเพิ่มช่องทางการสื่อสาร ระหว่างผู้จัดการกับพนักงานให้มีความหลากหลาย

(3) มีการแจ้งตารางเวลานัดหมาย ที่เป็นกิจวัตรไว้ล่วงหน้าจะช่วยให้พนักงานสามารถจัดสรรเวลาที่เป็นส่วนตัวแยกออกจากเวลางานได้สะดวกมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพนักงานที่มีครอบครัวและมีลูกเล็กที่ต้องดูแลไปพร้อมกันกับการทำงานที่บ้าน

ดังนั้น การสร้างความผูกพันระหว่างพนักงานกับองค์กรในยุคโควิด-19 ควรเป็นรูปแบบของการสร้างระบบนิเวศน์ของความสัมพันธ์ (Relationship Ecosystem) จะไม่ใช่เพียงแค่การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติเท่านั้น แต่พนักงานในทุกระดับจะต้องมีการเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกันภายใต้ระยะห่างทางความสัมพันธ์ที่พอดีสำหรับพนักงานในแต่ละระดับ

การสร้างแรงจูงใจจากการตอบแทนที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์เกื้อกูล

เมื่อพนักงานได้ลงมือปฏิบัติงานและสร้างผลงานให้กับองค์กรแล้ว ย่อมสมควรที่จะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจให้พนักงานคงไว้ซึ่งคุณภาพในการปฏิบัติงานในปัจจุบัน และพัฒนางานให้ดีขึ้นต่อไปในอนาคต แม้ว่าในสถานการณ์โควิด-19 อาจส่งผลกระทบต่อระบบค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล เช่น การลดเงินเดือนบางส่วน การไม่จ่ายเงินโบนัส การไม่ขึ้นเงินเดือน การรณรงค์ให้พนักงานใช้วันลาพักผ่อนประจำปี เป็นต้น แต่การบริหารค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล ก็ยังถือได้ว่าเป็นระบบหนึ่งที่มีความสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์

ในการออกแบบระบบค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูลนี้มักจะมีการอ้างอิงทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ หนึ่งในทฤษฎีที่น่าสนใจและนำมาประยุกต์ใช้ได้ง่าย ได้แก่ ทฤษฎี ERG (Existence, Relatedness, Growth) ของ Alderfer เมื่อปี ค.ศ. 1969 ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดมาจากทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow เมื่อปี ค.ศ. 1943 โดย Alderfer แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) ความต้องการด้านการดำรงอยู่ (Existence) 2) ความต้องการด้านความสัมพันธ์ (Relatedness) และ 3) ความต้องการด้านการเติบโต (Growth) สำหรับแนวคิดในการออกแบบโครงสร้างเงินเดือนโดยทั่วไปมีองค์ประกอบอยู่ 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ระดับขั้นเงินเดือน จะพิจารณาจากอัตราค่าตอบแทนในตลาดแรงงาน และ 2) โครงสร้างงาน จะพิจารณาจากการประเมินค่างานที่มีความยากหรือซับซ้อนที่แตกต่าง

กันไปในแต่ละตำแหน่งงาน สำหรับแนวคิดในการออกแบบสวัสดิการหรือผลประโยชน์เกื้อกูลสามารถแบ่งตามความยืดหยุ่นออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) พนักงานเลือกได้ตามความต้องการของแต่ละคน (Flexible Spending Account) 2) พนักงานเลือกแผนใดแผนหนึ่งตามที่องค์กรกำหนดไว้ (Modular Plan) และ 3) พนักงานทุกคนจะได้รับผลประโยชน์เกื้อกูลหลักเดียวกัน (Core Plus) (ดาวิชา ศรีธีรรัตน์, 2562)

สถานการณ์โควิด-19 ในครั้งนี้ส่งผลให้มีการพลิกมุมมองใหม่ในการออกแบบค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูลเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของพนักงานที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์ เช่น พนักงานมีความต้องการที่จะเลือกชั่วโมงการทำงานแบบยืดหยุ่นมากขึ้น (Work Flexibility) ประสบการณ์ทำงานที่บ้านได้ส่งผลให้พนักงานมีวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปและมีภาระค่าใช้จ่ายในการทำงานเพิ่มขึ้น รวมถึงพนักงานได้ให้ความสำคัญกับการมีสุขภาพกายและจิตใจที่ดีเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งมีแนวโน้มว่าปัจจัยเหล่านี้ จะส่งผลต่อการตัดสินใจย้ายงานของพนักงานเพิ่มขึ้น ดังนั้น ในบางองค์กรจึงได้มีการปรับเปลี่ยนให้พนักงานสามารถเลือกช่วงเวลาการทำงานได้ ให้เบิกค่าเบี้ยเลี้ยง และสนับสนุนค่าใช้จ่ายสำหรับการทำงานที่บ้าน รวมถึงสามารถเบิกค่าสมาชิกสถานที่ออกกำลังกายได้อีกด้วย แต่การออกแบบค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูลเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ สิ่งที่ต้องพิจารณาเพิ่มเติม คือ การออกแบบงานใหม่ที่มีการบูรณาการความเป็นอยู่ที่ดีในงาน (Well-Being-Into-Work Integration) ของพนักงานเข้าไว้ด้วยกันอย่างแนบเนียน (Deloitte, 2021)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า รูปแบบการบริหารค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูลในอดีตอาจจะไม่สามารถจูงใจพนักงานอยู่กับองค์กรได้นานขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม หากองค์กรไม่มีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของพนักงานและสังคมแวดล้อม อาจส่งผลให้เกิดการย้ายงานของพนักงานได้ง่ายขึ้น เพราะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ที่มีการหยุดชะงักการทำงานประจำในบางช่วงเวลากลับกลายเป็นแรงผลักดันให้พนักงานค้นหาวางานอิสระ และบางคนได้มีประสบการณ์ทำงานจริงที่บ้านไปบางส่วนแล้ว จึงทำให้พนักงานได้มองเห็นโอกาสของการมีงานทำที่มากกว่า 1 อาชีพในเวลาเดียวกัน เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการหารายได้ และสร้างความมั่นคงให้ตนเองโดยไม่ฝากความหวังไว้ที่การมีรายได้จากองค์กรใดองค์กรหนึ่งเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป

การสร้างความผูกพันต่อองค์กร (Employee Engagement) ที่มีประสิทธิภาพให้กับบุคลากรในองค์กรทั้งในด้านของการรักษาและสร้างความผูกพันในด้านที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Engagement With Non-Financial) และการสร้างแรงจูงใจจากการตอบแทนที่เป็นตัวเงิน และผลประโยชน์เกื้อกูล (Motivation With Financial – Compensation & Benefit) นั้นต่างจะทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร องค์กรใส่ใจดูแลเป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ทำให้บุคลากรอยากร่วมงานในระยะยาวและเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรได้มากที่สุด ทั้งนี้ผู้บริหารต่างต้องตั้งเป้าหมายและวิสัยทัศน์ขององค์กรให้ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อ

เป็นแกนสำคัญที่จะช่วยสร้าง Employee Engagement ที่มีประสิทธิภาพให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในองค์กร

สรุป

ในยามเผชิญวิกฤติช่วงสถานการณ์โควิด-19 เช่นนี้ แม้การรักษาธุรกิจให้อยู่รอดเป็นเรื่องสำคัญ แต่การดูแลพนักงานในองค์กรให้อยู่ดีมีสุขและรอดไปด้วยกัน ก็ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน การสร้างความผูกพันต่อองค์กร หรือ Employee Engagement ถือเป็นบันไดขั้นแรกๆ ที่ทุกธุรกิจต้องทำในยามที่ต้องเผชิญกับวิกฤติโรคระบาดต่างๆ และยังเป็นหนึ่งในโลกที่จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้ธุรกิจ เนื่องจากการบริหารขวัญและกำลังใจของพนักงาน เป็นหัวใจสำคัญที่สุด โดยเฉพาะในช่วงที่ต้องเผชิญหน้ากับวิกฤติเช่นนี้ การพิชิตใจพนักงานได้ในช่วงเวลานี้ จะทำให้เกิด Deep Engagement หรือการกระชับความผูกพันระหว่างพนักงานและองค์กรแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อพนักงานมั่นใจว่า แม้ในสถานการณ์ย่ำแย่เพียงใด องค์กรยังพร้อมให้การดูแลพนักงานอย่างถึงที่สุด ก็จะมีทั้งความเชื่อมั่นและความพึงพอใจ จนเกิดความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกันกับองค์กร พร้อมที่จะร่วมทุกข์ร่วมสุขไม่ว่าในอนาคตจะต้องเผชิญกับสถานการณ์ใดก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร กระจางแสง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2560). อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานและการสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพในการปฏิบัติงานผ่านความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลนครธน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 11(26), 116-129.
- กฤษฎา แสงวงศ์. (2551). *การศึกษาอุปทานกำลังคนพยาบาลวิชาชีพในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักการพยาบาลกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- จิรประภา อัครบวร. (2558). *เครื่องมือการวินิจฉัยความอยู่ดีมีสุขและความผูกพันของบุคลากร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพและสมาคมการจัดการงานบุคคล
- ณรงค์กร มโนจันทร์เพ็ญ. (2564). *สถานการณ์โควิดระบาดทั่วโลก*. สืบค้น 20 ตุลาคม 2564, จาก <https://thestandard.co/coronavirus-201064/>.
- ดาวิชา ศรีธัญรัตน์. (2562). *ระบบงานทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาองค์กร*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- นงนุช วงษ์สุวรรณ. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. จันทบุรี: โรงพิมพ์อนันตศิลป์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2542). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริม.

- ฝ่ายแผนงานและพัฒนาระบบกองบริหารทรัพยากรบุคคล. (2562). รายงานการสำรวจความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรในสำนักงานปลัดกระทรวงสำนักงานรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ: กระทรวงคมนาคม.
- สุขมิตร ก่อมนิ. (2564). การพัฒนาศักยภาพกำลังคนด้านซอฟต์แวร์. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 33(1), 117-145.
- Gandhi, V. (2020). *As COVID-19 Continues Employee Are Feeling Less Prepared*. Retrieved September 30, 2021, from <https://shorturl.asia/kKUSL>.
- Herzberg, F. et. Al. (1959). *The Motivation of Work*. New York: John Wiley & Sons.
- Hewitt Associates. (2004). *Research Brief: Employee Engagement Higher at Double Digit Growth Companies*. Retrieved October 30, 2021, from <http://www.hewitt.com>
- Mathis, R.L. & J. H. Jackson. (2011). *Human Resource Management* (13th ed.). USA: South-Western Cengage Learning.
- Novabizz. (2015). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์ The Human Resources Management*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2564, จาก <https://www.novabizz.com/NovaAce/Manage/การบริหารทรัพยากรมนุษย์.html>
- Porter and others. (1974). Organizational Commitment Job Satisfaction and Turnover Among Psychotic Technicians. *Journal of Applied Psychology*, 59(5), 603-609.
- Vance, R. J. (2006). *Employee Engagement and Commitment*. VA: The SHRM Foundation.

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีปัญญาสังคมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมในอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน*

APPLICATION OF DESIGN THINKING IN PUBLIC POLICY PROCESS

เรียม นมรักษ์, ศรัณย์ พิมพ์ทอง

Riam Namarak, Saran Pimthong

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Srinakharinwirot University

Corresponding Author E-mail: riamnamaraki@gmail.com

บทคัดย่อ

การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) เป็นการคิดแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์จากมุมมองภัยพิบัติน้ำท่วมในประเทศไทยมีแนวโน้มรุนแรงเพิ่มมากขึ้นถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีมาตรการในการจัดการน้ำอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังส่งผลกระทบต่อประชาชนในหลายมิติทั้งทางด้านร่างกาย สังคมและเศรษฐกิจ ดังนั้นการป้องกันเพื่อลดกระทบของน้ำท่วมต้องอาศัยพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมของบุคคลที่จะช่วยลดความรุนแรงของผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมลง การเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลโดยเฉพาะอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนซึ่งจะต้องมีบทบาททั้งดูแลช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นซึ่งจะต้องพัฒนาให้มีพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมที่นำทฤษฎีปัญญาสังคมมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม ประกอบด้วยการรับรู้ความสามารถของตนในการเตรียมความพร้อม การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติประสบการณ์รับมือภัยพิบัติ รวมถึงการประยุกต์ทฤษฎีปัญญาสังคมในการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ บทความมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมสำหรับอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนต่อไป

คำสำคัญ: ทฤษฎีปัญญาสังคม; พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ; อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน

* Received December 12, 2021; Revised December 21, 2021; Accepted January 28, 2022

Abstract

Design thinking is a creative problem-solving thinking. Flood disaster in Thailand is likely to become more severe. Although the government parts have ongoing measures to manage water crisis continuously. Still, the flood problems have effects in many dimensions, physically, socially and economically. Therefore, prevention to mitigate the impact of floods requires preparedness behaviors of individuals to reduce the severity of the impacts of flood disaster. Disaster preparedness is the development of the potential of individuals, especially civil defense volunteers, who have roles to take care of themselves and other people, who must be developed preparedness behaviors. This article aimed to present the flood disaster preparedness behavior by applying social cognitive theory to develop preparedness behavior in civil defense volunteers consisted of self-efficacy preparedness, risk perception disaster, disaster experience including the application of social cognitive theory to develop civil defense volunteers flood disaster preparedness behavior. The article suggested the developing preparedness behavior for relevant agencies to use as guideline for preparing for flood disasters for civil defense volunteers.

Keywords: Social cognitive theory; Flood disaster preparedness behavior; Civil defense volunteers

บทนำ

ภัยพิบัติน้ำท่วมกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญและเกิดขึ้นทั่วทุกภาคของประเทศไทยและมีความรุนแรงมากขึ้นทุกๆ ปีโดยมีสาเหตุหลากหลายเช่นฝนตกหนักต่อเนื่องติดต่อกันเป็นเวลานานพายุฝนหรือลมมรสุมมีกำลังแรงส่งผลให้เกิดฝนตกพายุลมแรงและเกิดน้ำท่วมอย่างเฉียบพลันน้ำท่วมชายฝั่งจากน้ำทะเลหนุนและไหลเข้าสู่พื้นดินบางพื้นที่มีน้ำป่าไหลหลากจนทำให้เกิดแผ่นดินถล่มที่มีความรุนแรงที่สุดในปีพ.ศ. 2554 ส่งผลกระทบทั่วทุกภาคของประเทศไทยในปี 2563 ขณะที่น้ำท่วมจังหวัดเชียงรายและนครราชสีมาในเดือนตุลาคมซึ่งทำให้เกิดน้ำป่าไหลหลากจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่เข้าสู่บ้านเรือนประชาชนที่ตำบลปากช่องอำเภopakช่องจนเกิดเป็นน้ำท่วมสูงในระดับ 30-60 เซนติเมตรและเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ (กรุงเทพมหานคร, 2563) และในเดือนธันวาคมจังหวัดนครราชสีมาต้องรับมือกับการเกิดน้ำท่วมใหญ่ที่เกิดขึ้นในจ.มรสุมประจำปีในบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) ในปี 2564 ประเทศไทยต้องเผชิญกับกรณีน้ำท่วมรุนแรงในหลายจังหวัดของประเทศทั้งภาคเหนือภาคตะวันออกเฉียงเหนือภาคกลางและภาคใต้ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2564) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากฝนตก

หนักติดต่อกันเป็นเวลาหลายวันโดยจะส่งผลกระทบให้เกิดความเสียหายต่อมนุษย์ทั้งร่างกายต่อสุขภาพจิตก่อให้เกิดความเครียดอีกทั้งมีผลกระทบทางอ้อมทำให้ขาดแคลนอาหารบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและทรัพย์สินมีความเสียหายการคมนาคมมีความเสียหายการติดต่อสื่อสารสื่อสารถูกตัดขาดและกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศในการที่ต้องใช้งบประมาณในการฟื้นฟูบูรณะให้กลับคืนสู่สภาพปกติ

เหตุการณ์น้ำท่วมส่วนใหญ่ที่เกิดจากธรรมชาติที่ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลันประชาชนไม่มีเวลาเตรียมตัวอีกทั้งกระแสน้ำไหลที่เชี่ยวกราดเป็นอันตรายอย่างยิ่งเพราะกระแสน้ำพร้อมจะกวาดทุกสิ่งที่เกิดขวางให้ไหลตามไปพร้อมกันด้วยถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายการบริหารจัดการน้ำอย่างต่อเนื่องแต่ประชาชนก็ยังได้รับผลกระทบจากน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีดังนั้นการส่งเสริมหรือการพัฒนาให้ประชาชนมีพฤติกรรมเตรียมความพร้อมเป็นแนวทางหนึ่งในการลดความรุนแรงจากผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนที่มีศักยภาพในการที่จะเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติได้เป็นอย่างดีที่ผ่านมาอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนเป็นผู้ที่ได้ผ่านการอบรมขั้นต้นในการรับมือภัยพิบัติต่างๆ และมีศักยภาพดูแลตนเองและช่วยเหลือผู้อื่นและต้องได้รับการพัฒนาและอบรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560–2564 โดยการเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นอาสาสมัครและเครือข่ายให้มีภูมิคุ้มกันและความพร้อมในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2559) ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและแผนยุทธศาสตร์ตามภารกิจเฉพาะด้านของกระทรวงมหาดไทย 10 ปี (พ.ศ. 2557–2566) การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนให้มีศักยภาพในการจัดการสาธารณภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์รวมทั้งการสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีแนวทางพัฒนาในเรื่องการบริหารจัดการภัยพิบัติและดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบองค์รวมในทุกระดับภายในปี 2573 (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2563)

การส่งเสริมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วมในระดับท้องถิ่น อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนมีส่วนสำคัญในการเตรียมความพร้อมควรพัฒนาให้รับรู้ถึงความสามารถของตนเองในการเตรียมรับภัยพิบัติน้ำท่วม การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติน้ำท่วม รวมทั้งนำประสบการณ์จากเหตุการณ์น้ำท่วมในอดีต มาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางเกิดพฤติกรรมเตรียมความพร้อมให้เหมาะสมตามทฤษฎีปัญญาสังคม กล่าวไว้ว่าบุคคลจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาจากปัจจัยภายในบุคคลปัจจัยภายนอกหรือสิ่งแวดล้อม (Bandura, 1986) บทความนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงเนื้อหาโดยภาพรวมประกอบด้วย ความหมายของพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ทฤษฎีปัญญาสังคมจะนำเสนอเฉพาะปัจจัยภายใน ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ การรับรู้ความเสี่ยงภัย

พิบัติ ประสบการณ์ในอดีตที่นำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ น้ำท่วม ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางสำหรับที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาพฤติกรรมเตรียมความพร้อมสำหรับอาสาสมัคร ป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทในการที่จะเตรียมความพร้อมและเพื่อให้การช่วยเหลือและนำไปถ่ายทอดให้กับประชาชนต่อไป

ภัยพิบัติ

ภัยพิบัติเป็นภัยที่เกิดขึ้นโดยที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยพิบัติมาตลอดและนับวันภัยพิบัติต่าง ๆ จะเกิดบ่อยครั้งขึ้น ได้แก่ วาตภัย น้ำท่วม ภัยแล้ง อัคคีภัย พายุฝนฟ้าคะนอง คลื่นพายุซัดฝั่ง แผ่นดินไหว แผ่นดินถล่ม ไฟป่า และคลื่นยักษ์สึนามิ (กรมอุตุนิยมวิทยา 2559) ส่งผลกระทบในวงกว้างทำให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน สังคม สิ่งแวดล้อม ระบบเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน กิจกรรมร้านค้าอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวต่าง ๆ ต้องสูญเสียรายได้เป็นมูลค่ามหาศาล หรือต้องปิดกิจการ นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่น ในภาคการผลิต อุตสาหกรรม พืชผลทางการเกษตร วัตถุได้บได้รับความเสียหาย และขาดแคลน ระบบด้านสาธารณูปโภค ประปา ไฟฟ้า (Kron, 2015) สำหรับประเทศกำลังพัฒนาภัยพิบัติเป็นอุปสรรคสำคัญในการบรรลุถึงเป้าหมายการพัฒนาที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมมนุษย์ดีขึ้น เนื่องจากต้องนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ในการฟื้นฟูบูรณะความเสียหายที่เกิดขึ้น ทำให้ประเทศต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นในการนำฟื้นฟูความเสียหายที่เกิดขึ้น แทนที่จะนำมาใช้เพื่อการลงทุนในการพัฒนา (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 2559) น้ำท่วมนับว่าภัยพิบัติที่เกิดจากธรรมชาติที่พบได้บ่อยที่สุดและเป็นภัยพิบัติที่รุนแรงในประเทศไทย (Rerngnirunsathit, 2012) ในปี 2554 เกิดน้ำท่วมครั้งที่มีความรุนแรงมากที่สุด ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ความเสียหายต่อชีวิตจำนวนมากมูลค่ากว่า 1.44 ล้านล้านบาท (Worldbank 2012)

พฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ

พฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติจากการทบทวนวรรณกรรมมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้ (Coppola, 2011; Duggan, et al., 2010; Perry & Lindell, 2008; Schmidlin, 2014; Allender, et al., 2010; ทวีดา กมลเวช, 2554) การปฏิบัติกิจกรรมหรือการกระทำใด ๆ ด้านความคิดความรู้สึทัศนคติของบุคคลเป็นการเตรียมการล่วงหน้าจะปฏิบัติในการเตรียมตัวเพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้หรือกระทำสิ่งต่างๆ หรือการวางแผนก่อนที่จะดำเนินการทำกิจกรรมเตรียมการป้องกันล่วงหน้าหรือทันที ก่อนเกิดภัยโดยสามารถควบคุมตนเองเพื่อให้เกิดความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจสำหรับการกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยวิธีการจัดการนั้นจะต้อง ประกอบด้วย ปัจจัยภายในตัวบุคคลร่วมกับปัจจัยทางสภาพแวดล้อมภายนอก

การเตรียมความพร้อมจะเริ่มด้วย การวางแผนรับภัยพิบัติ การประเมินความเสี่ยงต่อเหตุภัยพิบัติ น้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้น รวมถึงการประเมินผลกระทบต่อคนในชุมชน การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า การฝึกปฏิบัติและการซักซ้อม การรับภัยพิบัติให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองได้อย่างถูกต้อง เมื่อเกิดภัยและหน่วยงานที่ทำงานเพื่อชุมชนท้องถิ่นโดยบุคคลเลือกวิธีการจัดการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพรวมเป็นมาตรการเพื่อให้มีการตอบสนองต่อภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียน ขอสรุปว่า พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมภัยพิบัติได้ดังนี้ 1) การปฏิบัติกิจกรรมหรือการกระทำใด ๆ ของบุคคลก่อนเกิดภัยพิบัติจะเกิดขึ้นโดยมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป การเตรียมความพร้อมจะเริ่มด้วยการวางแผนรับภัยพิบัติการวางแผนก่อนที่จะดำเนิน การทำกิจกรรมเตรียมการป้องกันล่วงหน้าหรือทันทีก่อนเกิดภัย 2) การประเมินความเสี่ยง การประเมินผลกระทบต่อเหตุภัยพิบัติน้ำท่วมที่อาจเกิดขึ้น 3) การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า 4) การฝึกปฏิบัติและการซักซ้อมการรับภัยพิบัติให้ประชาชนสามารถดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องเมื่อเกิดภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิตทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อม จะทำให้ลดผลกระทบลดการสูญเสียด้านชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยง

ทฤษฎีปัญญาสังคมกับการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ

ทฤษฎีปัญญาสังคม (Social cognitive theory) ถูกพัฒนาขึ้นโดยนักจิตวิทยาชื่อ Albert Bandura เป็นทฤษฎีหนึ่งที่สามารถอธิบายพฤติกรรมของบุคคลโดยมีความเชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลนั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีปัจจัยส่วนบุคคลร่วมกัน (Bandura, 1986) ทฤษฎีนี้มองว่าพฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงโดยถูกกำหนดจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อม และปัจจัยภายในตัวบุคคลในลักษณะแบบการกำหนดซึ่งกันและกัน กล่าวคือ บุคคลสามารถปรับสิ่งแวดล้อมได้เท่ากับที่สิ่งแวดล้อมปรับบุคคล (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2556) สำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะส่วนบุคคลกับการแสดงของพฤติกรรม ประกอบด้วย ความคิดความรู้สึกความเชื่อและการรับรู้เกี่ยวกับตนเองเป้าหมายและความตั้งใจการกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรมระหว่างลักษณะของบุคคลและสภาพแวดล้อมจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยกระตุ้นการสนองตอบทางอารมณ์โดยการผ่าน 1) การเรียนรู้โดยการสังเกต 2) การกำกับตนเอง 3) การรับรู้ความสามารถของตนเองโดยที่การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญสำหรับการปรับพฤติกรรมและจะส่งผลต่อความพยายามในการทำงานให้บรรลุการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

การรับรู้ความสามารถของตนเองในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) หมายถึงการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด

(Bandura, 1986) เป็นความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองในการสร้างแรงจูงใจที่จะเอาชนะอุปสรรคในการทำงานและบรรลุผลดี โดยใช้การสร้างให้เกิดความคาดหวังหากทำพฤติกรรมและสร้างให้เกิดความมั่นใจว่า สามารถทำพฤติกรรมนั้นได้บุคคลจะต้องถูกสอนหรือฝึกให้เกิดความสามารถทางพฤติกรรม เพื่อให้รู้ว่าเขาจะต้องทำอะไรและทำอย่างไรโดยใช้การสร้างให้เกิดความคาดหวัง หากทำพฤติกรรมและสร้างให้เกิดความมั่นใจว่าตนสามารถทำพฤติกรรมนั้นได้โดยแบนดูราเชื่อว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ความสามารถของตนเองแหล่งของการพัฒนาความสามารถตนเองมี 4 แหล่งคือ 1) การเรียนรู้จากการประสบความสำเร็จด้วยตนเอง 2) การเรียนรู้จากการใช้ตัวแบบ 3) การชักจูงด้วยวาจา 4) การกระตุ้นทางอารมณ์โดยแบนดูราเชื่อว่าการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เริ่มจากการที่บุคคลทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากนั้นดูผลการกระทำในสถานการณ์นั้นทำความเข้าใจกับผลที่เกิดขึ้นและทำความเข้าใจกับหลักการทั่วไปที่เกิดขึ้นภายใต้สถานการณ์นั้น (Kolb & Fry, 1975) โดย Kolb ได้เสนอคุณลักษณะของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ว่ามีหลักการว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ที่มีรากฐานจากประสบการณ์ ไม่ใช่ผลลัพธ์โดยเรียนรู้เพื่อต้องการแก้ไขข้อขัดแย้ง และปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนกันระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม กล่าวโดยสรุปได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ คือการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเอง ที่จะจัดการและดำเนินการกระทำพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดโดยกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่สำเร็จของตนเองหรือผู้อื่น การเรียนรู้การสังเกตจากการเห็นแบบอย่าง หรือการเข้าไปมีส่วนร่วมกับสถานการณ์รวมถึงหรือการใช้คำพูดการกระตุ้นชักจูง ในการทำพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมในสถานการณ์ภัยพิบัติ

การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ

การรับรู้ความเสี่ยง ซึ่งถ้ากล่าวตามตามทฤษฎีปัญญาสังคมเป็นปัจจัยภายในบุคคลที่ส่งผลให้เกิดการกระทำพฤติกรรม การรับรู้ความเสี่ยง หมายถึง การรับรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนเกิดพฤติกรรมและการรับรู้ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา (Glendon, 2006) ในขณะที่ Spencer (2016) ให้ความหมายว่า การรับรู้ความเสี่ยงเป็นการรับรู้โอกาสหรือความเป็นไปได้ที่จะเกิดความเสี่ยงหรือผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินจากภัยพิบัติ ซึ่งการรับรู้ความเสี่ยงของมนุษย์ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง คือ ทักษะคติ ความเชื่อการประเมินและความรู้สึกของแต่ละคน ทำให้การตอบสนองต่อความเสี่ยงแตกต่างกันไป Perry และ Lindell (2008) ให้ความหมายเพิ่มเติมว่าการรับรู้ความเสี่ยงเป็นความเชื่อที่บุคคลเกี่ยวกับโอกาสที่จะเกิดผลกระทบ ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจที่จะดำเนินการป้องกัน หากบุคคลรับรู้ว่ามีความเสี่ยงต่ำอาจไม่ดำเนินการเพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นในสถานการณ์ภัยพิบัติบุคคลจะไม่ป้องกันตัวเองถ้าพวกเขาไม่เชื่อว่าชีวิตของพวกเขามีความเสี่ยง และถ้าบุคคลเห็นว่าความเสี่ยงอยู่ในระดับต่ำพวกเขาอาจไม่ได้ดำเนินการเพื่อปกป้องชีวิตและทรัพย์สิน อย่างไรก็ตามในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติภายใต้กรอบการดำเนินงานเฮียวโกะ (Hyogo Framework for Action) พ.ศ. 2548-2558 กำหนด

ภารกิจสำคัญที่ควรปฏิบัติไว้ 4 ประการ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2559) 1) เข้าใจความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติจำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจในความเสี่ยงจากภัยพิบัติในทุกมิติ ทั้งความเปราะบางศักยภาพความอ่อนแอและลักษณะของภัยที่อาจเกิดขึ้น 2) เสริมสร้างศักยภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโครงสร้างและกลไกในการบริหารจัดการความเสี่ยงในระดับชาติระดับภูมิภาคและระดับโลกมีความสำคัญต่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในทุกภาคส่วน 3) ลงทุนในด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติเพื่อให้พร้อมรับมือและฟื้นคืนกลับได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมสุขภาพและวัฒนธรรมในระดับบุคคลชุมชนและประเทศซึ่งช่วยรักษาชีวิตช่วยป้องกันและลดความสูญเสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) พัฒนาศักยภาพการเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุภัยพิบัติที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพและซ่อมสร้างให้ดีกว่าเดิมในช่วงของการบูรณะฟื้นฟูภายหลังเกิดภัยพิบัติ

ประสบการณ์รับภัยพิบัติ

ประสบการณ์การรับภัยพิบัติ (Disaster Experience) เป็นสิ่งที่บุคคลได้เผชิญหรือได้พบเห็นบางสิ่งบางอย่างมาในการเกิดภัยพิบัติมาก่อนหน้านี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม Hoffmann & Muttarak (2017) กล่าวว่าภัยพิบัติครั้งล่าสุดเกี่ยวข้องกับระดับความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติของประชาชนและการเตรียมพร้อมสำหรับการเกิดอันตรายขึ้นอยู่กับจำนวนความเสียหายที่เกิดจากประสบการณ์ความเป็นอันตรายก่อนหน้านี้สอดคล้อง กับ Takao et al. (2011) ที่ศึกษาพบว่าคนที่มีประสบการณ์น้ำท่วมเชื่อกันว่าน่าจะใช้มาตรการพิเศษเพื่อเตรียมความพร้อมประสบการณ์ที่ผ่านมาสามารถเพิ่มความสามารถในการเตรียมความพร้อมในการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติได้เนื่องจากประชาชนมีส่วนร่วมในเรื่องนี้มากขึ้นและคาดการณ์ถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดเหตุการณ์ที่คล้ายคลึงกันในอนาคตและส่งผลให้เกิดการตัดสินใจในการเตรียมความพร้อมด้านภัยพิบัติ

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีกับการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ

การศึกษานำทฤษฎีปัญญาสังคม การรับรู้ความสามารถของตน การรับรู้ความเสี่ยงและประสบการณ์รับมือภัยพิบัติในพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีการนำปัจจัยภายในบุคคลด้านการรับรู้ความสามารถของตน การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ ประสบการณ์ในอดีตมาใช้ประยุกต์ใช้ในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ดังเช่น การศึกษาของ (Espina, 2015) ได้นำ Social cognitive theory มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยมองว่าปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วย ประสบการณ์ภัยพิบัติและการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ พฤติกรรมเตรียมพร้อมในสถานการณ์ฉุกเฉินที่เกิดขึ้นจริงและมีความสำคัญในการดำเนินการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พบว่าการรับรู้ความเสี่ยงความรุนแรงของภัยพิบัติ ประสบการณ์ภัยพิบัติครั้งก่อน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ มีส่วนทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ และยังมี

การศึกษาการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติของ Thomas et al., (2015); Simons-Morton et al., (2012) ที่มีการนำทฤษฎี social-cognitive มาในการพัฒนารูปแบบในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ โดยปัจจัยภายในด้านแรงจูงใจประกอบด้วย ความตระหนักในอันตราย การรับรู้ความเสี่ยง และความวิตกกังวลเกี่ยวกับอันตราย การรับรู้ความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผลลัพธ์ประสิทธิภาพของการตอบสนอง และการเผชิญปัญหาการทำความเข้าใจกับความรู้ การรับรู้ความเสี่ยงของการรับรู้ความสามารถของตนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนในการความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ

การรับรู้ความสามารถของตนกับพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม มีหลายการศึกษาที่ได้นำการรับรู้ความสามารถของตนมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม ดังเช่น Paton et al., (2005) ศึกษาการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านความสามารถของบุคคลในการรักษาความปลอดภัยของทรัพยากรที่เหมาะสม พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อความตั้งใจของแต่ละบุคคลในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ในทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ Johnston et al., (2005) ศึกษาระดับความคาดหวังของผลลัพธ์และการรับรู้ความสามารถของตนเองเกี่ยวกับการเตรียมพร้อมรับมือกับเหตุการณ์สึนามิในกรุงวอชิงตัน พบว่าความคาดหวังของผลลัพธ์ด้านทัศนคติหรือความเชื่อว่าจะปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นสามารถบรรเทาได้ โดยความสามารถของแต่ละบุคคลโดยในผู้ที่มีผลลัพธ์ระดับความคาดหวังในระยะปานกลางก็จะการกระทำพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมลดลง ในขณะที่ผู้ที่มีระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองในระดับต่ำถึงปานกลางมีแนวโน้มที่จะไม่แสดงพฤติกรรมการเตรียมพร้อม ดังนั้นจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการรับรู้ความสามารถของตนมีผลต่อพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติของบุคคล

การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติมีการศึกษาที่ได้นำการรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติมาใช้ในการศึกษาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมดังเช่น Becker et al., (2013) ศึกษาการรับรู้ความเสี่ยงการเกิดภัยต่อความคิดของบุคคลในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้ความเสี่ยงการเกิดภัยโดยระดับของความเสี่ยงจะมีผลต่อความคิดของบุคคลในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ ในทำนองเดียวกันกับการศึกษาของ Goddard et al. (2018) เรื่องการรับรู้ความเสี่ยงและการลดผลกระทบของพฤติกรรมเตรียมความพร้อมเรื่องภัยพิบัติของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตมิดเวสต์ พบว่านักศึกษาที่มีการรับรู้ความเสี่ยงสูงและมีประสบการณ์ภัยพิบัติ จะมีประสิทธิภาพในการรับมือและมีความสามารถในการเตรียมความพร้อม สำหรับภัยพิบัติทั้งหมดมีระดับความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติสูงกว่านักเรียนที่มีการรับรู้เสี่ยงต่ำ จากงานวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าประชาชนที่การรับรู้ถึงความเสี่ยงเพิ่มขึ้นจะทำให้การตัดสินใจที่จะใช้พฤติกรรมการเตรียมความพร้อมเพิ่มมากขึ้น (Perry & Lindell, 2008; Dillon et al., 2014) ในทำนองเดียวกัน

ประสบการณ์ภัยพิบัติมีการนำมาศึกษาในประเด็นการเตรียมความพร้อม ดังเช่น การศึกษาของ Ohman (2017); Espina (2015); Coulston & Deeny (2012); Hoffmann & Muttarak (2017) โดยผลการศึกษาพบได้ว่ามีอิทธิพลทั้งทางตรงต่อพฤติกรรมการเตรียมความพร้อม โดยที่ประสบการณ์การประสบภัยพิบัติน้ำท่วมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม เมื่อผู้ประสบภัยเองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ ก็จะได้รับรู้ว่าจะต้องเตรียมพร้อมเพื่อให้สามารถจัดการกับสถานการณ์ที่เคยเกิดมาแล้วหรือคร่าเรือน ซึ่งประสบกับความสูญเสียและความเสียหายจากภัยพิบัติในอดีตได้เรียนรู้เกี่ยวกับผลกระทบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ที่อาจเป็นอันตรายและจึงสามารถเตรียมพร้อมสำหรับภัยพิบัติในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น และอิทธิพลทางอ้อมโดยประสบการณ์ในอดีตเกี่ยวกับภัยพิบัติเป็นตัวพยากรณ์การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติ และส่งผลต่อเนื่องมายังพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติ นอกจากนี้ยังมีหลายการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ประสบกับภavnน้ำท่วมจะมีพฤติกรรมการเตรียมตัวรับมือกับภัยพิบัติในอนาคตดีขึ้น (Bubeck, et al., 2013; Lawrence et al., 2014; Dillon et al., 2014) ประสบการณ์กับภัยพิบัติครั้งก่อนจะช่วยเพิ่มพฤติกรรมการป้องกันจำนวนของความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติ ระยะเวลาที่อยู่อาศัยเมื่อมีเหตุการณ์ภัยพิบัติเกิดขึ้น การประสบกับภัยพิบัติครั้งก่อนๆจะเพิ่มพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ

แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม

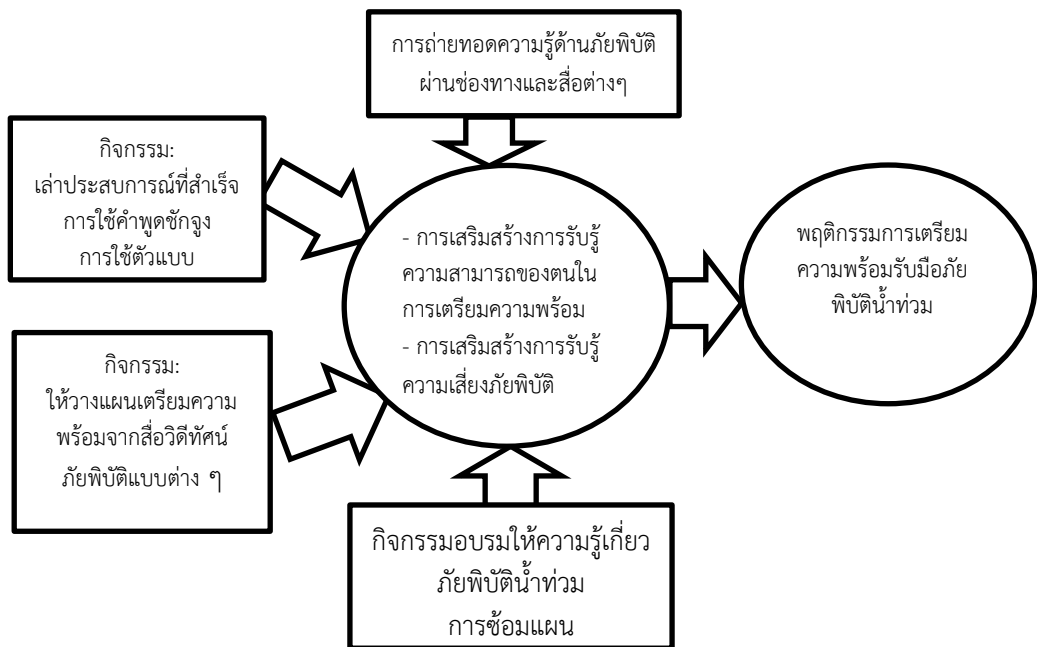
ในการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมในอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ต้องเสริมสร้างศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ ดังนี้

1. การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างการเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง เช่น การสร้างประสบการณ์ที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนได้รับประสบการณ์โดยตรง โดยกิจกรรม ประกอบด้วย การใช้ตัวแบบจากในสื่อวิทัศน์เรื่องภัยพิบัติ การใช้คำพูดชักจูง ผ่านการชักจูงจากตัวแบบที่มีประสบการณ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Bandura, 1986)

2. การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติน้ำท่วม ผลกระทบ การซ่อมแผนในการตอบสนองต่อสถานการณ์ภัยพิบัติซึ่งการฝึกอบรมให้ความรู้จะเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจในการเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติรวมถึงดำเนินการจัดทำและปรับปรุงหลักสูตรการฝึกอบรมด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ หรือการถ่ายทอดความรู้ด้านภัยพิบัติผ่านช่องทางและสื่อต่าง ๆ

3. การเสริมสร้างการรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับจากภัยพิบัติน้ำท่วม ยกตัวอย่างเหตุการณ์และระดับความเสี่ยงจากภัยพิบัติน้ำท่วม วิธีการเตรียมตัวเพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้น ผ่านสื่อวิทัศน์ เพื่อให้ อปพร. มีความเข้าใจที่ตรงกัน เกี่ยวกับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติน้ำ

ท่วม จะได้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญอันจะนำไปสู่พฤติกรรมการเตรียมความพร้อม อาจจัดให้มีกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ได้ลงการฝึกปฏิบัติจริงกรณีมีความเสี่ยงในสถานการณ์จำลอง เช่น ฝึกการช่วยเหลือในกรณีจมน้ำ

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วม
ที่มา: สังเคราะห์จากผู้เขียน

สรุป

ภัยพิบัติน้ำท่วมที่กำลังเพิ่มมากขึ้นต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีเพื่อลดกระทบและความรุนแรงต่ออาศัยพฤติกรรมการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติน้ำท่วมซึ่งเป็นการกระทำของบุคคลก่อนเกิดภัยพิบัติเริ่มด้วย

1. การวางแผนเตรียมการป้องกันล่วงหน้าก่อนเกิดภัย
2. การพัฒนาระบบการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า
3. การประเมินความเสี่ยงการฝึกปฏิบัติและการซักซ้อมการรับภัยพิบัติ
4. การประเมินผลกระทบต่อเหตุภัยพิบัติน้ำท่วมที่เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกัน

และลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิตทรัพย์สินและสิ่งแวดล้อม

โดยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องคือทฤษฎีปัญญาสังคมตามแนวความคิดของแบนดูรา ด้านปัจจัยภายในบุคคล ประกอบด้วย

1. การรับรู้ความสามารถของตนเองในการเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ

2. การรับรู้ความเสี่ยงภัยพิบัติและประสบการณ์ที่ผ่านมาเกี่ยวกับภัยพิบัติ
การพัฒนาพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม ควรให้ความสำคัญและส่งผลให้ให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
1. การเสริมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองในการเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติน้ำท่วม
2. เสริมสร้างการความเสี่ยงจากภัยพิบัติแก่อสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน
3. การถ่ายทอดความรู้สร้างความเข้าใจด้านภัยพิบัติผ่านช่องทางและสื่อต่างๆ ให้มีการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนได้ลงมือปฏิบัติด้านการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติจนสามารถเกิดพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

1. การประยุกต์ใช้ทฤษฎีปัญญาสังคมในการอธิบายพฤติกรรมเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติ จากปัจจัยอื่นเพิ่มเติมทั้งภายในและภายนอก เช่น เจตคติต่อการเตรียมความพร้อม การสนับสนุนทางสังคมในการเตรียมความพร้อม ช่องทางการสื่อสารภัยพิบัติ
2. ประยุกต์ใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอื่นใช้ในการปรับพฤติกรรมเพื่อให้อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนสามารถเตรียมพร้อมรับมือกับภัยพิบัติต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยจากภัยพิบัติ
3. การนำทฤษฎีปัญญาสังคมร่วมกับแนวคิดทางด้านจิตวิทยาเพื่อใช้ในการจัดอบรมให้ความรู้ให้กับประชาชนในชุมชน นักเรียน นักศึกษา โดยการประยุกต์ในรูปแบบบทบาทสมมติสถานการณ์จำลองเพื่อให้ได้ลงมือปฏิบัติจริงในการเตรียมความพร้อม

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (2559). *การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (ฉบับที่3)*. กรุงเทพฯ: สมาคมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สมาคมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2561). *รายงานการแจ้งเตือนภัยพิบัติ*. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/northeast/1955605>.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). *แม่ฮ่องสอนใน จ.เชียงราย น้ำท่วมฉับพลัน ชาวบ้านป็นหลังคาหนีนํ้า*. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com>
- ทวีดา กมลเวช. (2554). *คู่มือการจัดการภัยพิบัติท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2564). *น้ำท่วมโคราช น้ำจากเขาใหญ่ไหลท่วมปากช่องซำรอบ 2 ระดับน้ำเพิ่มเรื่อย ๆ*. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://shorturl.asia/A5rHI>.

- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2556). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม (พิมพ์ครั้งที่ 8)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Allender, J. A., et al. (2010). *Community Health Nursing Promoting & Protecting the Public's Health* (7th ed.). China: Lippincott Williams & Wilkins Health.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Becker, J. S., et al. (2013). Salient beliefs about earthquake hazards and household preparedness. *Risk Analysis*, 33(9), 1710-1727.
- Bubeck, P., et al. (2013). Detailed insights into the influence of flood-coping appraisals on mitigation behaviour. *Global environmental change: human and policy dimensions*, 23(5), 1327-1338.
- Coppola, D. P. (2011). *Introduction to International Disaster Management* (2nd ed.). Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Coulston, J. E., & Deeny, P. (2012). Prior Exposure to Major Flooding Increases Individual Preparedness in High-Risk Populations. *Prehospital and disaster medicine*, 25(4), 289-295.
- Dillon, R. L., et al. (2014). Near-misses and future disaster preparedness. *Risk Analysis*, 34(10), 1906-1922.
- Duggan, S., et al. (2010). Perceptions of older people on disaster response and preparedness. *International Journal of Older People Nursing*, 5(1), 71-76.
- Espina, E. (2015). A Social Cognitive Approach to Disaster Preparedness. *Philippine Journal of Psychology*, 48(2), 161-174.
- Glendon, A. I. (2006). *Human Safety and Risk Management* (Second Edition). Hoboken: Hoboken CRC Press.
- Hoffmann, R. & Muttarak, R. (2017). Learn from the Past, Prepare for the Future: Impacts of Education and Experience on Disaster Preparedness in the Philippines and Thailand. *World Development*, 96(C), 32-51.
- Kolb, D. A., & Fry, R. (1975). *Towards an applied theory of experiential learning Theories of Group Process* (Cooper Ed.). London: John Wiley.
- Kron, W. (2015). Flood disasters - a global perspective. *Water Policy*, 17(S1), 6-24.
- Lawrence, J. et al. (2014). Integrating the effects of flood experience on risk perception with responses to changing climate risk. *Mitigation of Natural Hazards*, 74(3), 1773-1794.

- Ohman, S. (2017). Previous Experiences and Risk Perception: The Role of Transference. *Journal of Education Society and Behavioural Science*, 23(1), 1-10.
- Paton, D., et al. (2005). When good intentions turn bad: promoting natural hazard preparedness. *Australian Journal of Emergency Management*, 20(1), 25-30.
- Perry, R.W., & Lindell, M. K. (2008). Volcanic risk perception and adjustment in a multi-hazard environment. *Journal of Volcanology and Geothermal Research*, 172(3), 170-178.
- Rerngnirunsathit, P. (2012). *Thailand Country profiles 2011*. Retrieved November 20, 2021, from https://www.adrc.asia/latest_disaster.php
- Schmidlin, T. W. (2014). *Risk Factors and Social Vulnerability*. Kent State USA.
- Simons-Morton, B., et al. (2012). *Behavior theory in health promotion practice and research*. Mass: Jones & Bartlett Learning Sudbury.
- Spencer, T. (2016). *Risk Perception: Theories and Approaches*. New York: Nova Science Publishers.
- Takao, K., et al. (2011). Factors determining residents' preparedness for floods in modern megalopolises: the case of the Tokai flood disaster in Japan. *Journal of Risk Research*, 7(7-8), 775-787.
- Thomas, T., et al. (2015). Influences of Preparedness Knowledge and Beliefs on Household Disaster Preparedness. *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report*, 64(35), 965-971.
- Worldbank. (2012). *Note 2-2 Disaster Management Plans. Knowledge Notes, Cluster 2. Nonstructural Measures*. Retrieved November 20, 2021 from https://www.preventionweb.net/files/29163_drmkn221.pdf

ผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนขาดธรรมาภิบาลและจรรยาบรรณที่ดี
คือจุดเสี่ยงของการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์*

THE EXECUTIVES OF LISTED COMPANIES LACK GOOD GOVERNANCE AND
GOOD ETHICS IS THE RISK POINT OF INVESTING IN THE STOCK MARKET

สิปปกร ขาวสอาด
Sippakorn kawsaart
มหาวิทยาลัยเกริก
Kirk University
Corresponding Author E-mail: sippakorn7711@gmail.com

บทคัดย่อ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ เมื่อทิศทางการขับเคลื่อนของหุ้นไทยได้ปรับตัวไปในแนวโน้มที่ดีขึ้นและปัจจัยที่หนุนนำส่งกระทบในเชิงบวก ตลาดหุ้นไทยย่อมมีโอกาสปรับตัวไปในแนวทางที่ดีด้วยเช่นกัน โดยมีตัวชี้วัดคือ ดัชนีหุ้นไทย (SETINDEX) แต่เมื่อภาวะการของตลาดหุ้นมีความคึกคัก ดัชนีหุ้นไทยสามารถปรับตัวขึ้นได้ต่อเนื่อง ปริมาณการซื้อขายหนาแน่น มักจะเกิดกลุ่มผลประโยชน์ที่คอยนำความได้เปรียบ มีโอกาสที่ดีกว่า โดยเฉพาะเจ้าของหุ้น ผู้บริหาร ผู้ที่ใกล้ชิดข้อมูลภายใน มีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ลึกและรวดเร็วกว่า แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องเป็นขบวนการ ทุกช่วงจังหวะเวลาที่เอื้ออำนวย จึงเกิดการปั่นหุ้น สร้างกระแส ออกข่าวลือ ลากดันราคาหุ้น นำข้อมูลภายในมาสร้างประโยชน์ ลงทุนในหุ้นแบบลวงรู้ล่วงหน้า เป็นเรื่องของหุ้นปั่นหุ้นสร้างกระแส หุ้นที่ทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างต่อการลงทุนและการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบเชิงลบมากที่สุดก็คือบรรดานักลงทุนทั่วไป ดังนั้นผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนขาดธรรมาภิบาลและจรรยาบรรณที่ดีก็จะสร้างความเสียหายแก่ผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เหมือนในกรณีที่เป็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง

คำสำคัญ: ผู้บริหารบริษัทจดทะเบียน; ธรรมาภิบาล; จรรยาบรรณ; ตลาดหลักทรัพย์

Abstract

Stock Exchange of Thailand has been established by the Stock Exchange of Thailand Act 1974 under the supervision of Securities and Exchange Commission when the direction of the Thai stocks has moved in an upward trend and the supporting factors have a positive impact. The Thai stock market has a chance to adjust in a good direction as well. The indicator is the Thai stock index (SETINDEX), but when the stock market situation is active. Thai stock indexes can continue to rise in heavy trading volume Often there are interest groups that take advantage have a better chance especially stock owners, executives, and those close to insider information. It has a deeper, faster access to resources. Exploitation for oneself and others as a movement every moment that allows Therefore, there is a stock manipulation, creating a trend, issuing rumors, dragging the share price and use inside information to benefit Investment in stocks in advance. It's about stocks spinning stocks to create trends. Stocks that cause widespread damage to investments and fundraising in the Stock Exchange of Thailand, where the most negative impacts are those of ordinary investors. Therefore, the executives of listed companies, if they lack good governance and code of conduct. It will damage investors in the stock market as is often the case in the news

Keyword: Executives of Listed Companies; Good Governance; Ethics; the Stock Market

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือ ก.ล.ต. เปิดทำการซื้อขายขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ทำหน้าที่เป็นตลาดรองเพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายตราสารทุน ของบริษัทต่างๆ ที่ขึ้นทะเบียนไว้ เพื่อให้สามารถระดมเงินทุนเพิ่มเติมจากสาธารณะได้โดยสะดวก ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ตลาดหลักทรัพย์ ฉบับที่ 2 เพื่อให้เกิดกฎหมายข้อบังคับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมต่อการลงทุน ปัจจุบันการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ปี พ.ศ. 2535

จากจุดเริ่มต้นของตลาดหุ้นไทยที่เปิดทำการซื้อขาย ด้วยยังเป็นตลาดหุ้นเกิดใหม่ที่กฎระเบียบ ข้อบังคับยังไม่รัดกุม ขาดการควบคุมที่ดี ตลาดหุ้นไทยจึงมีการขับเคลื่อนที่ไม่ค่อยจะราบรื่นเท่าไรนัก โดยเปิดตลาดหุ้นได้ไม่กี่ปี ก็เกิดการปั่นหุ้นสร้างราคาด้วยการสร้างกระแส

กระจายข้าวลือ ปากต่อปาก โดยบริษัทราชาเงินทุนเข้าเทรดในตลาดหุ้นเมื่อปี พ.ศ. 2520 จากราคาพาร์ 100 บาท เข้าซื้อขายวันแรกเปิดราคาเริ่มต้นที่ 275 บาท เพียงแค่ปีเดียวราคาหุ้นราชาเงินทุนพุ่งสู่จุดสูงสุด 2,470 บาท

ด้วยข้าวลือเกี่ยวกับผลประกอบการที่จะเติบโตอย่างก้าวกระโดด เนื่องจากการปล่อยกู้มาร์จินให้แก่ผู้เข้ามาซื้อขายหุ้น แต่ต่อมาไม่กี่เดือนหุ้นตัวนี้ก็ถูกเทขายทิ้งอย่างรุนแรงต่อเนื่อง ช่วงต้นปี พ.ศ. 2522 ราคาหุ้นของบริษัทราชาเงินทุนก็ทรุดดิ่ง จนลงมาเหลือ 380 บาท และต่อมาบริษัทนี้ก็ถูกตลาดหลักทรัพย์เพิกถอนให้ออกจากตลาด เนื่องจากบริษัทราชาเงินทุนถูกฟ้องล้มละลาย นักลงทุนส่วนใหญ่ในช่วงเวลานั้นที่เข้าพัวพันซื้อขายในหุ้นราชาเงินทุน ต่างประสบกับความเสียหายอย่างทั่วถึง ซึ่งก็ส่งผลทำให้ตลาดหุ้นไทยต้องชบเซายาวนานถึง 4-5 ปี กรณีของบริษัทราชาเงินทุนนับว่าเป็นบทเรียนแรกที่ต้องจดจำเป็นสิ่งที่ต้องศึกษา หาแนวทางมาตรการแก้ไข ปกป้องมิให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นต่อตลาดหุ้นในอนาคตอีกได้ พ.ร.บ. ตลาดหลักทรัพย์ปี 2527 จึงเกิดขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่นักลงทุนโดยทั่วไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนจึงต้องมีหลักธรรมาภิบาลและจรรยาบรรณที่ดีคอยกำกับ เพื่อจะได้ไม่ไปสร้างความเสียหายแก่ผู้ลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ และนำมาซึ่งความเชื่อมั่นของนักลงทุนทั้งชาวไทยและต่างประเทศด้วย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 อยู่ภายใต้การกำกับดูแลโดย สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ หรือ ก.ล.ต. เปิดทำการซื้อขายขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ทำหน้าที่เป็นตลาดรองเพื่อแลกเปลี่ยนซื้อขายตราสารทุน ของบริษัทต่างๆ ที่ขึ้นทะเบียนไว้ เพื่อให้สามารถระดมเงินทุนเพิ่มเติมจากสาธารณะได้โดยสะดวก ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ตลาดหลักทรัพย์ ฉบับที่ 2 เพื่อให้เกิดกฎหมายข้อบังคับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมต่อการลงทุน ปัจจุบันการดำเนินงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ปี พ.ศ. 2535 (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, 2565) เมื่อทิศทางการขับเคลื่อนของหุ้นไทยได้ปรับตัวไปในแนวโน้มที่ดีขึ้นตามภาวะเศรษฐกิจของประเทศ และปัจจัยที่หนุนนำส่งกระทบในเชิงบวก ตลาดหุ้นไทยย่อมมีโอกาสที่จะปรับตัวไปในแนวทางที่ดีได้เช่นกัน โดยมีตัวชี้วัดคือ ดัชนีหุ้นไทย หรือ SETINDEX แต่เมื่อพิจารณาการณ์ของตลาดหุ้นมีความคึกคัก

ดัชนีหุ้นไทยสามารถปรับตัวขึ้นได้ต่อเนื่อง ปริมาณการซื้อขายหนาแน่น ก็มักจะเกิดกลุ่มผลประโยชน์ที่คอยนำความได้เปรียบ มีโอกาสที่ดีกว่า โดยเฉพาะเจ้าของหุ้น ผู้บริหาร ผู้ที่ใกล้ชิดข้อมูลภายใน มีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่ลึกและรวดเร็วกว่า แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวและ

พวกพ้องเป็นขบวนการ ทุกช่วงจังหวะเวลาที่เอื้ออำนวย จึงเกิดการปั่นหุ้น สร้างกระแส ออกข่าวลือ ลากดันราคาหุ้น นำข้อมูลภายในมาสร้างประโยชน์ ลงทุนในหุ้นแบบลวงรู้ล่วงหน้าก่อน

จากเรื่องของหุ้นปั่นหุ้นสร้างกระแส หุ้นที่ทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างต่อการลงทุนและการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบเชิงลบมากที่สุดก็คือบรรดานักลงทุนทั่วไป ดังหลายกรณีที่เกิดขึ้นมาในแต่ละยุคสมัยที่ผ่านมาโดยตลอดจากยุคเริ่มต้นของตลาดหุ้นไทยจนมาถึงยุคปัจจุบัน แม้ล่าสุดจะมี พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ซึ่งมีหน่วยงาน ก.ล.ต. หรือคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ มีหน้าที่กำกับดูแล และมีหน้าที่ในการออกกฎเกณฑ์ ติดตามดูแลการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ต่างๆ และบังคับใช้กฎหมายเมื่อมีการฝ่าฝืน

การกำกับดูแลโดยภาครัฐมีความจำเป็นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตลาดทุนของประเทศ ในขณะที่เดียวกันการใช้อำนาจเพื่อบังคับให้เกิดการปฏิบัติตามดังกล่าว ให้บรรลุผลและเกิดความเป็นธรรมทั้งในแง่การระดมทุนการลงทุนที่ไม่เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันได้ หน้าที่ของหน่วยงาน ก.ล.ต. จึงมีความสำคัญอย่างสูงต่อบทบาทที่มีอยู่ตาม พรบ. ตลาดหลักทรัพย์ปี 2535

แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงาน ก.ล.ต. ก็ได้ทำหน้าที่ ติดตามตรวจสอบ กล่าวหา กลุ่มผลประโยชน์ เจ้าของหุ้น ผู้บริหารบริษัทจดทะเบียน ผู้ที่ทำความผิดต่อ พ.ร.บ ตลาดหลักทรัพย์ ทั้งลงโทษปรับ พักงาน ให้ออกจากการเป็นผู้บริหาร จากการเป็นกรรมการ และมีอีกหลายคดีความที่ส่งต่อสู่หน่วยงาน ดีเอสไอ ให้ตรวจสอบเพิ่มเติมก่อนส่งให้อัยการสั่งฟ้องเพื่อให้ศาลได้พิจารณาต่อไป

แต่ทุกเรื่องทุกประเด็นส่วนใหญ่ที่เกิดการปั่นหุ้น สร้างราคา ล้อลากดัน ทุบขายทิ้ง สร้างกระแสข่าวมาสร้างทำให้เกิดผลประโยชน์แก่พวกพ้องและตนเอง มักเกิดจากการที่เจ้าของหุ้น ผู้บริหาร กรรมการ นำข้อมูลภายในมาใช้ให้เกิดการได้เปรียบช่วงชิงผลประโยชน์เข้าตัวเองและพวกพ้อง ทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้างต่อนักลงทุนทั่วไป ซึ่งก็มิให้เกิดให้เห็นเป็นข่าวอยู่ประจำทำให้ตัวบทกฎหมาย ที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับ และบทลงโทษ กับดูเสมือนถูกมองข้ามผ่านจากผู้คิดแสวงหาโอกาสบนช่องทางที่เอารัดเอาเปรียบ เล็งผลประโยชน์เพื่อพวกพ้องและตัวเองจนลืมนึกถึงความผิดและโทษที่จะได้รับตามมา ในปัจจุบันการสร้างราคาหุ้น การใช้ข้อมูลภายในหาประโยชน์ การเล่นแร่แปรธาตุกันอย่างไม่หวั่นเกรงกฎหมายความผิดทางแพ่งทางอาญาและทางจรรยาบรรณ

ด้วยเพราะผลประโยชน์ในตลาดหุ้นนั้นมีมาก ที่สามารถสร้างก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินก้อนโตมหาศาลในเวลาที่ไม่นาน ดังนั้นเมื่อกลุ่มผลประโยชน์หรือบรรดาผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนและเจ้าของหุ้น ก็มักถือโอกาสที่ได้เปรียบทางข้อมูล ทางการค้าแต่ง เสริมทำ สร้างก่อให้เกิดความผิดเพี้ยนที่นำไปสู่ประโยชน์แห่งตนได้ รูปแบบวิธีการนานาประการถูกนำมาใช้เอาเปรียบเพื่อตักตวงด้วยกันหลากหลายมากวิธี ดังเช่นผู้ที่คลุกคลีมีประสบการณ์ได้เล่าบอกไว้

มีการเขียนกล่าว โดย คุณยุทธ วรฉัตรธาร ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านบรรษัทภิบาล และ ความรับผิดชอบต่อสังคมตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้เขียนลงตีพิมพ์ใน ข่าวสารทั่วไป MONDAY, 26 DECEMBER 2016 เรื่อง ถูกกฎหมาย แต่ผิดจรรยาบรรณ คนที่ทุจริตคดโกงเอาเปรียบผู้อื่นได้ ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอำนาจในมือ มีโอกาส เช่น ผู้ถือหุ้นใหญ่ ผู้บริหารทั้งที่เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นใหญ่ หรือไม่ใช่ตัวแทนโดยเฉพาะผู้ถือหุ้นใหญ่ที่เป็นกรรมการหรือเป็นทั้งผู้บริหารด้วย

พวกนี้อาศัยความเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่เอาชนะโหวต หรือการออกเสียงในที่ประชุมใหญ่ ใช้ อำนาจที่มีผู้ถือหุ้นมองหมายให้ แล้วก็จะใช้เป็นข้ออ้างเสมอว่า ไม่ได้ทำผิดกฎหมายหรือผิด กติกา ส่วนจะทำผิดจรรยาบรรณหรือจริยธรรมหรือไม่ ไม่สนใจใครเสียเปรียบหรือไม่ ไม่ใช่ไม่รู้ รู้ แต่ไม่แยแส เพราะคิดถึงผลประโยชน์ของตนเป็นใหญ่ บริษัทที่มีผู้ถือหุ้นใหญ่และหรือผู้บริหาร ประเภทนี้ ผู้ลงทุนไม่ควรคบค้าสมาคมด้วยร่วมลงทุนเป็นหุ้นส่วนเมื่อไหร่มีแต่เสียกับเสีย มีกรณี ตัวอย่างมากมายที่ผู้กระทำ ถือว่าไม่ได้ทำผิดกฎหมายหรือทำผิดกฎหมายแต่ผิด จรรยาบรรณหรือผิดหลักการ หรือผิดเจตนารมณ์

กรณีที่ 1 เป็นกรณีที่เกิดขึ้นบ่อยทั้งในบริษัทจดทะเบียนและไม่จดทะเบียนในตลาด หลักทรัพย์ คือ กรณีที่ ผู้ถือหุ้นใหญ่แต่งตั้งตนเองและญาติพี่น้องเป็นทั้งกรรมการและผู้บริหาร ระดับสูงของบริษัท เวลาที่บริษัทมีกำไรดี ก็ใช้อำนาจอนุมัติโบนัสก่อนโตแบ่งปันในหมู่ผู้บริหาร ระดับสูงไม่กี่คน เช่น อาจมากถึง 30% ของกำไรก่อนภาษี ทั้ง ๆ ที่บริษัทอื่นในระดับที่ใกล้เคียง กันใช้งบประมาณโบนัสเพียง 10-15% กำไรที่เหลือจึงค่อยนำไปจัดสรรปันผล แก่ผู้ถือหุ้น ๆ ละ เท่า ๆ กัน ผู้ถือหุ้นอื่นๆ จะได้รับส่วนแบ่งน้อยกว่าที่ควรจะได้ เช่น บริษัทมีกำไรก่อนภาษี และ ก่อนโบนัส 100 ล้านบาท ถูกหักไปจ่ายโบนัส 15% กำไรสุทธิก่อนภาษีเท่ากับ 85 ล้านบาท หัก ภาษี 30% เหลือกำไรสุทธิหลังภาษี 55.5 ล้านบาท

ถ้าบริษัทนี้มีผู้ถือหุ้นภายนอกหรือประชาชนทั่วไป 50% ก็มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งครึ่งหนึ่ง หรือ 27.75 ล้านบาท แต่ถ้าถูกหักไปจ่ายโบนัส 30% ส่วนแบ่งของบุคคลภายนอกก็จะเหลือ 24.5 ล้านบาท สรุปก็คือได้รับส่วนแบ่งลดลงจากที่ควรจะได้ นี่คือวิธีง่าย ๆ ของการเอาเปรียบผู้ ถือหุ้นอื่น สิ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้ถือหุ้นใหญ่ทำ ได้เช่นนี้ก็เพราะใช้เสียงใหญ่ในที่ประชุมผู้ถือหุ้น อนุมัติงบประมาณโบนัสในขั้นแรก และใช้เสียงใหญ่ในคณะกรรมการอนุมัติโบนัสให้ตนเองและ ญาติพี่น้องในขั้นต่อไป โดยบุคคลอื่นไม่มีสิทธิ มีเสียงมากพอไปทัดทานได้ ถูกกฎหมายแต่เป็น ธรรมกับผู้ถือหุ้นหรือไม่

กรณีที่ 2 เกิดขึ้นบ่อยในบริษัทจดทะเบียน เป็นกรณีที่ผู้ถือหุ้นใหญ่ที่เป็นทั้งกรรมการ และผู้บริหารระดับสูง ใช้เสียงใหญ่ในที่ประชุมผู้ถือหุ้นและในคณะกรรมการอนุมัติให้บริษัทออก ใบสำคัญแสดงสิทธิในการแปลง เป็นหุ้นสามัญ (warrant) แจกจ่ายไปให้ผู้บริหารระดับสูง (ซึ่งก็ เป็นพวกตนเอง) และพนักงาน โดยให้เหตุผล อันน่าเชื่อถือเป็นโบนัสให้ผู้บริหารและพนักงาน รูปแบบหนึ่ง เพื่อเป็นแรงจูงใจและรักษาผู้บริหารและพนักงาน อยู่กับบริษัทนานๆ แต่พอเข้าจริง

กลับจัดสรรใบสำคัญแสดงสิทธิให้กรรมการและผู้บริหารจำนวนมาก บางราย อาจสูงถึงกว่า 50% ของจำนวนที่ออกทั้งหมด เหลือแบ่งให้พนักงานน้อย ๑ คนได้เพียงคนละเล็กน้อย เพราะราคาใช้สิทธิแปลงเป็นหุ้นสามัญส่วนใหญ่กำหนดไว้ต่ำกว่าราคาตลาดมาก ถามว่ากรณีนี้ ถูกกฎหมายหรือไม่ ถูกหลักการหรือเจตนารมณ์หรือไม่ การออกใบสำคัญแสดงสิทธิโดยกำหนดราคาใช้สิทธิต่ำกว่าราคาตลาดมาก ฐานจำนวนหุ้นมากขึ้น ทำให้ผู้ถือหุ้นเดิมเสียเปรียบหรือไม่

กรณีที่ 3 บริษัทผลิตอาหารสำเร็จรูปจำหน่ายทั้งภายในและส่งออกนอกประเทศ อยู่มาวันหนึ่ง ทางกระทรวง พบว่าวัตถุดิบชนิดหนึ่งที่ใช้ผลิตอาหารสำเร็จรูปมีสารที่มีโอกาสทำให้เกิดโรคมะเร็งเมื่อบริโภคเข้าไป แต่สารประเภทนี้เมื่อถูกความร้อนจะตรวจพบไม่ได้ แต่ก็ยังมีผลเมื่อบริโภค ทางกระทรวงสั่งห้ามใช้วัตถุดิบประเภทนี้ผลิต อาหาร บริษัทผู้ผลิตต้องใช้วัตถุดิบอื่นแทน ทำให้ต้นทุนสูง กำไรลดบริษัทจึงใช้กลยุทธ์เปลี่ยนสัดส่วนการขาย โดยส่งออกมากขึ้น เพราะประเทศที่นำเข้ายังไม่มีความหมายห้ามใช้วัตถุดิบประเภทนี้ นอกจากนี้ กระบวนการผลิตอาหารต้องใช้ความร้อนทำให้ตรวจพบสารประเภทนี้ในอาหารได้ยาก ผู้บริโภคในประเทศที่นำเข้าบริโภคแล้ว จะเกิดผลอย่างไรไม่รู้ ขอทำกำไรอย่างเดียว ไม่ผิดกฎหมายแต่ผิดศีลธรรมจรรยาหรือไม่

กรณีที่ 4 กรณีสุดท้ายขอฝากเป็นการบ้านให้ทั้งผู้บริหารและพนักงานพิจารณาไตร่ตรองว่าควรกระทำ หรือไม่ คณะกรรมการบริษัทหนึ่งอนุมัติโครงการเงินกู้สวัสดิการให้พนักงานกู้ยืมเงินเพื่อซื้อบ้านเป็นที่อยู่อาศัย โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่ากู้ธนาคารมาก เจตนารมณ์ก็เพื่อช่วยเหลือพนักงานที่เดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัยหรือจำเป็นต้องการมีบ้านเป็นของตนเอง โดยบริษัทกำหนดงบประมาณสำหรับโครงการนี้จำนวนหนึ่ง ที่จำเป็นต้องจำกัดงบประมาณ เพราะบริษัทนี้ไม่ใช่สถาบันการเงิน มีเงินทุนจำกัดและการให้กู้ดอกเบี้ยถูกเป็นต้นทุนค่าใช้จ่ายของบริษัท แต่ที่จำเป็นต้องดำเนินการเพราะมีเจตนาดี รักษาพนักงานในเรื่องดูแลพนักงานดี และคาดหวังให้พนักงานอยู่กับบริษัทนานๆ แต่ในโลกของความเป็นจริงปรากฏว่าบริษัทต่างๆ ที่เสนอโครงการสวัสดิการดีๆ กลับมีทั้งผู้บริหารเงินเดือนเยอะและพนักงานที่ครอบครัวร่ำรวยใช้สิทธิกู้เงินสวัสดิการนี้ไปใช้ ทำให้เป็นภาระต้นทุนของบริษัทและใช้งบประมาณเหลือให้พนักงานที่เดือดร้อนจริงน้อยลง แม้หลายๆ บริษัทไม่ได้จำกัดสิทธิ์สำหรับผู้บริหารและลูกเศรษฐีไว้ ถามว่าบุคคลเหล่านี้ควรใช้สิทธิหรือไม่ ยิ่งกว่านี้บางบริษัทอาจกำหนดเงื่อนไขการกู้ยืมโดยมีวิธีการตรวจสอบพิจารณาถึงความเดือดร้อนจริง แต่ก็ยังมีพนักงานบางพวกให้ข้อมูลที่เป็นเท็จเพื่อกู้ยืมให้ได้ ถามว่าการกระทำที่ว่านี้ทำผิดเจตนารมณ์หรือหลักการที่กำหนดไว้ชัดเจนในการให้กู้สวัสดิการหรือไม่ เชื่อว่ามีผู้บริหารและพนักงานล้มหลักการหรือเจตนารมณ์ของโครงการ กระทำไปเพราะเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวเฉพาะหน้า หวังว่าตัวอย่างข้างต้นจะช่วยเป็นเครื่องเตือนใจในการคิดถึงจรรยาบรรณของ องค์กรและเจตนารมณ์ของโครงการสวัสดิการทั้งหลาย

ยังมีเรื่องราวต่างๆ อีกมากมายทั้งในวงการธุรกิจและวงการเมืองที่ผู้กระทำ มักอ้างว่าไม่ได้ทำผิดกฎหมายโดยใช้การตีความแบบศรัทธาบุญช่วย หรือทำถูกกฎหมายโดยไม่เคยคำนึงถึง

จริยธรรม ไม่คำนึงถึงเจตนารมณ์หรือหลักการ เหมือนเช่นที่คนชอบพูดถึงเรื่องกติกาทำตาม กติกาโดยไม่เคยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของกติกา ทุกกติกาที่กำหนดขึ้นใช้ในสังคมส่วนรวมมี เจตนารมณ์ที่ดีทั้งนั้น คนส่วนใหญ่ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนชอบใช้เหตุผลแบบเอาสี่ข้างเข้าดู เช่น การสรรหา CEO ในบางหน่วยงานของรัฐวิสาหกิจ การประมุขของรัฐบาลวิสาหกิจและ หน่วยงานราชการบางแห่ง จึงอยากเชิญชวนส่งท้ายให้ช่วยกันทำอะไรที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วน ร่วมโดยยึดหลัก “ทำถูกกฎหมายถูกกติกาที่ต้องสอดคล้องกับจริยธรรมหรือเจตนารมณ์หรือ หลักการด้วย” (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565)

หลักธรรมาภิบาลที่เจ้าของหุ้นและผู้บริหารพึงปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทุกภาคส่วน ขององค์กร ตลอดจนความไว้วางใจของผู้ถือหุ้นที่พร้อมช่วยลงทุนเพื่อการระดมทุนที่ดีของ บริษัทต่อการขับเคลื่อนพัฒนาให้บริษัทรุ่งเรืองต่อไป ดังนั้นการที่จะเป็นผู้บริหารที่ดีควรยึดหลัก ธรรมาภิบาลต่อการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยหลักธรรมาภิบาล Good Governance มาจากคำ ว่า ธรรมะ ผสมรวมกับ อภิบาล หมายความว่าหลักการบริหารจัดการบ้านเมืององค์กรสังคมที่ดี ประกอบด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการดังนี้ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542)

1. หลักนิติธรรม ได้แก่การตรากฎหมาย กฎข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับทั้งผู้ออกกฎหมายและผู้ปฏิบัติตามตลาดจนทุกคนในสังคมยินยอมพร้อมใจปฏิบัติตาม
2. หลักคุณธรรม ได้แก่การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทนมี ระเบียบตลอดจนมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจหน้าที่
3. หลักความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่ เข้าใจง่ายคนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก เปิดเผยข้อมูลที่ถูกต้องรวดเร็ว ไม่บิดเบือนหรือ ปิดบังบางส่วน
4. หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่การเปิดโอกาสให้ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เรา ทำทั้งร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข และร่วมรับผิดชอบ
5. หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ นอกจากจะต้องมีความรับผิดชอบต่อแล้วยังต้องสร้าง กระบวนการให้หน่วยงานต่างๆ มาตรวจสอบได้ว่าการดำเนินงานขององค์กรโปร่งใสจริงหรือไม่
6. หลักความคุ้มค่า ผู้บริหาร ต้องตระหนักว่ามีทรัพยากรค่อนข้างจำกัด ดังนั้นในการ บริหารจัดการจำเป็นจะต้องยึดหลักความประหยัดและความคุ้มค่า ซึ่งจำเป็นจะต้องตั้ง จุดมุ่งหมายไปที่ผู้รับบริการหรือประชาชนโดยส่วนรวม

แต่อย่างไรก็ตามการปรับประยุกต์ใช้หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี พ.ศ. 2560 ของ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย หรือ Corporate Governance Code (2017) ซึ่งวางกรอบ ไว้ทั้งสิ้น 8 ด้าน เพื่อให้เกิดความรัดกุมเป็นไปตามกฎกติกาข้อบังคับและกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อมิให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ และออกนอกหลัการทำผิดก่อให้เกิดความเสียหายได้ คือ

- 1) บทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการ
- 2) วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของกิจการ
- 3) เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ
- 4) สรรหาและพัฒนาบุคลากร
- 5) ส่งเสริมวัฒนธรรมและประกอบการอย่างมีความรับผิดชอบ
- 6) บริหารความเสี่ยงและควบคุมภายใน
- 7) รักษาความน่าเชื่อถือทางการเงิน
- 8) สนับสนุนการมีส่วนร่วมและการสื่อสารกับผู้ถือหุ้น

ในอดีตที่ผ่านมามีหลายกรณีที่ผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียน ได้ถูก หน่วยงาน ก.ล.ต. ตรวจสอบและกล่าวโทษ เป็นกระแสข่าวคึกโครม เกิดความเสียหายแก่บรรดานักลงทุนที่มีส่วนพัวพันต่อการลงทุนในบริษัทนั้นๆ กันอย่างถ้วนหน้า ดังกรณีต่อไปนี้

ข่าว ก.ล.ต. วันพุธที่ 11 มีนาคม 2558 ฉบับที่ 29/2558 ก.ล.ต. กล่าวโทษอดีตกรรมการและผู้บริหารบริษัทโปรเฟสชั่นแนล เวสต์ เทคโนโลยี (1999) จำกัด (มหาชน) (PRO) ได้แก่ {ก} {ข} {ค} และ {ง} กรรมการผู้จัดการบริษัทเทอร์ม เอ็นจิเนียริง จำกัด ต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ กรณีร่วมกันจัดเอกสารเท็จ ทำให้ PRO ลงบัญชีไม่ถูกต้อง ไม่ตรงต่อความเป็นจริง ตั้งแต่วัดไตรมาส 2/2549 ถึงไตรมาส 1/2552 เกี่ยวกับรายการเงินให้กู้ยืมแก่บุคคลภายนอก เงินลงทุนในโครงการแปรรูปอูมิเนียม และการซื้อเครื่องจักรใช้ในโครงการกลั่นน้ำมันจากขยะพลาสติก เข้าข่ายเป็นความผิดตามมาตรา 312 และ 315 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 บุคคลที่ถูกกล่าวโทษข้างต้น เข้าข่ายมีลักษณะขาดความน่าไว้วางใจในการเป็นกรรมการและผู้บริหารของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์และบริษัทจดทะเบียน ซึ่งกำหนดในประกาศคณะกรรมการ ก.ล.ต. และไม่อาจดำรงตำแหน่งกรรมการและผู้บริหารโดยผลของพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ฉบับเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข่าว ก.ล.ต. 2558, 2565)

ข่าว ก.ล.ต. วันจันทร์ที่ 28 มีนาคม 2559 ฉบับที่ 28 / 2559 ก.ล.ต. กล่าวโทษบุคคล 3 ราย ได้แก่ (1) บริษัท นิวส์ เน็ตเวิร์ค คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) (NEWS) หรือเดิมชื่อบริษัท โซลูชั่น คอนเนอร์ จำกัด (มหาชน) (SLC) (2) บริษัท โพลาริส แคปิตัล จำกัด (มหาชน) (POLAR) หรือเดิมชื่อบริษัท แคปิตัล จำกัด (มหาชน) (WAT) และ (3) นายศิริวิสิษฐ์ สายน้ำผึ้ง กรณีมีพฤติกรรมชักชวนกันเพื่อให้ได้มาซึ่งหลักทรัพย์ของบริษัท เนชั่น มัลติมีเดีย กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) (NMG) เพื่อครอบงำกิจการโดยไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหลักทรัพย์ต่อกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (ปอศ.) ก.ล.ต.ได้รับแจ้งข้อมูลจากผู้ชี้เบาะแสและตรวจสอบเพิ่มเติมพบว่า NEWS POLAR และนายศิริวิสิษฐ์ มีพฤติกรรมและเจตนาร่วมกันให้ได้มาซึ่งหลักทรัพย์และครอบงำกิจการ NMG ในเวลาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยไม่รายงานการได้มาซึ่งหลักทรัพย์ให้ครบถ้วนถูกต้อง และไม่ได้ทำข้อเสนอ

ซื้อหลักทรัพย์ทั้งหมดของ NMG โดยเมื่อกลุ่มบุคคลดังกล่าวร่วมกันได้มาซึ่งหุ้น NMG ข้ามจุดทุกร้อยละ 5 และคิดเป็นสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 25 ของจำนวนหุ้นที่ชำระแล้วทั้งหมดของ NMG อันเป็นการเข้าถือหลักทรัพย์เพื่อครอบงำกิจการ ซึ่งต้องทำคำเสนอซื้อหลักทรัพย์และรายงานการได้มาซึ่งหลักทรัพย์ให้ครบถ้วนถูกต้องการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 246 และ 247 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ประกอบมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งกลุ่มบุคคลทั้ง 3 รายดังกล่าว ไม่ประสงค์เข้ารับการเปรียบเทียบความผิด ก.ล.ต. จึงกล่าวโทษต่อ ปอศ. เพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข่าวก.ล.ต. 2559, 2565)

ข่าว ก.ล.ต. วันจันทร์ที่ 16 ตุลาคม 2560 ฉบับที่ 95 / 2560 ก.ล.ต. กล่าวโทษ นายमितชีจิ โคโนชิตะ ผู้บริหารบริษัท กรูปลีส จำกัด (มหาชน) (GL) ต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) กรณีทุจริต เบียดบังทรัพย์สินของบริษัท และทำบัญชีไม่ถูกต้อง โดยทำธุรกรรมอำพรางผ่านบริษัทที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศหลายแห่ง เพื่อให้ผลประโยชน์ประกอบการของ GL สูงเกินความจรรยาบรรณ เนื่องจากในงบการเงินงวดปี 2559 ของ GL ที่ผู้สอบบัญชีมีข้อสังเกตเกี่ยวกับธุรกรรมการให้กู้ยืมแก่ลูกหนี้ในต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้ผลประโยชน์ประกอบการของ GL เพิ่มขึ้น ก.ล.ต. ได้ตรวจสอบเพิ่มเติมพบว่า นายमितชีจิ ให้บริษัท กรูปลีส โฮลดิ้งส์ จำกัด (GLH) ซึ่งเป็นบริษัทย่อยของ GL ที่ประเทศสิงคโปร์ ปลอมกู้ยืมแก่บริษัทในต่างประเทศหลายแห่ง โดยพบหลักฐานว่า GLH ให้กู้แก่บริษัทที่จดทะเบียนในประเทศไชปรัส 4 แห่ง และสิงคโปร์ 1 แห่ง เป็นเงินให้กู้รวมประมาณ 54 ล้านเหรียญสหรัฐ และมีนายमितชีจิ เป็นผู้ควบคุมและเป็นผู้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง โดยเมื่อบริษัททั้ง 5 แห่งได้รับเงินกู้จาก GLH ไปแล้ว ได้นำไปหมุนเวียนในกลุ่มบริษัทผู้กู้เพื่อชำระค่าดอกเบี้ยและเงินต้นคืนแก่ GLH เป็นงวด ๆ ซึ่งยอดดอกเบี้ยถูกนำไปรวมเป็นรายได้ในงบการเงิน อันเป็นการแต่งบัญชีและสร้างผลประโยชน์ประกอบการของ GL ให้สูงเกินจริงการกระทำของนายमितชีจิ ข้างต้น เป็นการทำธุรกรรมอำพราง การยักยอก ยินยอมให้มีการลงข้อความเท็จในบัญชีและทำบัญชีไม่ตรงต่อความเป็นจริง รวมถึงบอกกล่าว เผยแพร่ ข้อความเท็จ ส่งผลกระทบต่อราคาหรือการตัดสินใจลงทุนในหลักทรัพย์ ตลอดจนขัดแย้งกับข้อมูลที่ GL ขึ้นแจ้งต่อตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในวันที่ 13 มีนาคม 2560 และการแถลงข่าวของนายमितชีจิ ในวันที่ 14 มีนาคม 2560 ที่ยืนยันว่า บริษัทผู้กู้ในต่างประเทศไม่มีความเกี่ยวข้องใดๆ กับตนเอง จึงเข้าข่ายเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ระมัดระวัง และซื่อสัตย์สุจริต ตามมาตรา 307 มาตรา 308 มาตรา 311 มาตรา 312 และ มาตรา 313 และมาตรา 281/2 วรรคสอง ประกอบมาตรา 89/7 ซึ่งอาจต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี และปรับเป็นเงินสองเท่าของราคาทรัพย์สิน หรือประโยชน์ที่บุคคลดังกล่าวได้กระทำการฝ่าฝืนมาตราบั้นๆ แล้วแต่กรณี (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข่าวก.ล.ต. 2560, 2565)

ข่าว ก.ล.ต. วันอังคารที่ 12 มิถุนายน 2561 ฉบับที่ 62/2561 ก.ล.ต. กล่าวโทษ กรรมการ EARTH รวม 11 ราย กรณีลงข้อความเท็จหรือไม่ลงข้อความสำคัญในเอกสารต่อกรม

สอบสวนคดีพิเศษ จากการตรวจสอบ ก.ล.ต. พบว่า รายงานการประชุมคณะกรรมการบริษัท และข้อมูลที่ EARTH เปิดเผยผ่านระบบสารสนเทศของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยหลายครั้ง EARTH ไม่ได้ให้ข้อเท็จจริงที่ชัดเจนว่าหนี้สินที่เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นค่าเสียหายพิเศษหรือค่าเสียโอกาส สืบเนื่องจากมีผู้ร้องเรียนหลายรายร้องเรียนเกี่ยวกับหนี้สินจำนวน 26,000 ล้านบาทที่เพิ่มขึ้น ภายหลังจากที่ EARTH ส่งงบการเงินงวดไตรมาส 1/2560 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของหนี้สินนี้เป็นเหตุให้ส่วนของผู้ถือหุ้นลดลงจาก 10,349 ล้านบาท เป็นติดลบ 15.651 ล้านบาท และคณะกรรมการบริษัทได้มีมติอนุมัติให้ EARTH เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูกิจการ ก.ล.ต. จึงมีข้อสงสัยเกี่ยวกับความมีอยู่ในสถานะของหนี้สินที่เพิ่มขึ้นจำนวน 26,000 ล้านบาท (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข่าว ก.ล.ต. 2561, 2565)

ข่าว ก.ล.ต. วันพฤหัสบดีที่ 9 ธันวาคม 2564 ฉบับที่ 228/2564 ก.ล.ต. กล่าวโทษกรรมการและอดีตกรรมการ GSC รวม 7 ราย ต่อกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ (บก.ปอศ.) กรณีปฏิบัติผิดหน้าที่ทุจริต และแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ทำให้ GSC เสียหายหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ข่าว ก.ล.ต. 2564, 2565)

แต่ทั้งนี้ค่าปรับดังกล่าว ต้องไม่ต่ำกว่าห้าแสนบาท แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และมาตรา 240 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2559 ก.ล.ต. จึงกล่าวโทษนายमितชีจิ ต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายต่อไปการถูกกล่าวโทษทำให้นายमितชีจิเข้าข่ายมีลักษณะขาดความน่าไว้วางใจในการเป็นกรรมการและผู้บริหารของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์และบริษัทจดทะเบียนตามประกาศ ก.ล.ต. จึงไม่สามารถเป็นกรรมการและผู้บริหารของบริษัทที่ออกหลักทรัพย์และบริษัทจดทะเบียนได้ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์ฯทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวเข้าข่ายความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ตามกฎหมายหลักทรัพย์ และอาจเป็นการยกยอก ตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นความผิดมูลฐานแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ก.ล.ต. จึงแจ้งให้สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

ข่าวจากหน่วยงาน ก.ล.ต. ที่นำเสนอนี้เป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งของเรื่องราวที่เกิดขึ้น ซึ่งมีอีกหลายเรื่องราวจากผลของการไม่ปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายข้อบังคับของกฎหมายที่มีวางไว้แต่อย่างไรก็ตาม การกล่าวโทษของหน่วยงาน ก.ล.ต. ก็เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายทางอาญาเท่านั้น ภายใต้กระบวนการนี้ การพิจารณาวินิจฉัยว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำผิดกฎหมายเป็นขั้นตอนในอำนาจการสอบสวนของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การสั่งฟ้องคดีของพนักงานอัยการ ตลอดจนดุลพินิจของศาลยุติธรรมตามลำดับ หลายเรื่องราวของการกล่าวโทษโดยหน่วยงาน ก.ล.ต. ที่เป็นจุดเริ่มต้นสูงสุดสิ้นสุดของคดีความจะเป็นเช่นใดนั้น มีความแตกต่างกันไปแล้วแต่กระบวนการยุติธรรมจะมีการพิจารณา

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อไหร่ที่เจ้าของหุ้นผู้บริหารบริษัทจดทะเบียน ไม่ปฏิบัติตามและมีพฤติกรรมที่อยู่ในกรอบหลักธรรมาภิบาลอย่างแท้จริงแล้ว ก็จะมีการเอาผิดเอาเปรียบ และนำพาให้เกิดผลเสียสู่ส่วนรวมได้ ซึ่งหน่วยงานรัฐ ที่เกี่ยวข้องในขบวนการตรวจสอบ กล่าวโทษ พิจารณาโทษ และลงโทษนั้นคงไม่ปล่อยให้กลุ่มผลประโยชน์ที่กระทำความผิดลอยนวลได้อย่างแน่นอน

พฤติกรรมของผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนและเจ้าของหุ้นที่สื่อเค้าแสดงออกให้ได้สัมผัสรู้ถึงความไม่ชอบมาพากล และอาจนำไปสู่การหวังดักตวงกอบโกยแย่งชิงความได้เปรียบให้ได้มาซึ่งประโยชน์บนความผิดต่อหลักกฎหมาย กฎระเบียบ กฎหลักธรรมาภิบาล จรรยาบรรณ อย่างสิ้นเชิง ต่อการเข้ามาสร้างทำป็นผลักดันราคาหุ้น โดยการใช้ข้อมูลภายในที่รู้ล่วงหน้าก่อนเปิดเผย นำมาใช้เป็นเครื่องมือนำพาสู่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง

แต่อย่างไรก็ตามบริษัทจดทะเบียนหลายแห่งเช่นกันที่มีการ เขียนตัวบทเป็นกฎข้อบังคับ อย่างชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องของการนำข้อมูลภายในมาใช้แสวงหาประโยชน์ ห้ามมิให้เจ้าหน้าที่บริหารมีการกำหนดระดับชั้น จนมาถึงกรรมการและประธานบริษัท อย่างน้อยที่สุดก็เป็นการป้องกัน ห้ามปรามบรรดาผู้บริหารที่มีส่วนรับรู้ข้อมูลภายในมิให้นำข้อมูลนั้นมาหาประโยชน์หรือบอกกล่าวบุคคลภายนอกโดยเด็ดขาด

ข้อมูลที่มีผลต่อราคาหุ้นอย่างมีนัย อันได้แก่ ผลประกอบการผลการดำเนินงาน, ฐานะทางการเงินสภาพคล่อง, การจ่ายเงินปันผลหรือการไม่จ่ายเงินปันผล, การเพิ่มทุนการลดทุน, การเปลี่ยนแปลงมูลค่าที่ตราไว้ของหลักทรัพย์, การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในแผนการลงทุน หรือโครงการลงทุน, การร่วมทุน การควบรวมกิจการหรือการขายกิจการขายบริษัทลูก, การซื้อขายสินทรัพย์ที่สำคัญ, การเปลี่ยนแปลงธุรกิจ, การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสำคัญของบริษัท หรือข้อมูลอันใดก็ตามที่จะมีผลต่อราคาหุ้นทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

ซึ่งข้อมูลภายในดังที่ว่า ที่ผ่านมาได้ถูกนำมาใช้สร้างทำแสวงหาผลประโยชน์กันอย่างต่อเนื่อง หุ้นที่ถูกสะสมเก็บกักตักซื้อเข้าพอร์ต และได้ลากดันปั่นกระชากทำราคาขึ้นตามกระแส ข้อมูลภายในที่ยังไม่ได้เปิดเผย และสุดท้ายเมื่อกระแสข่าวข้อมูลภายในจะถูกเปิดเผยให้สังคมได้รู้แจ้งประจักษ์จริง ตลาดฯ ราคาหุ้นก็จะกลายเป็นราคาที่สูงรับรู้ความเป็นไปก่อนหน้านี้แล้ว ดังนั้นผู้ที่ทราบที่หลังก็จะเสียเปรียบ บางคนไม่ได้รับรู้ข้อมูลเชิงบวกมาก่อนได้ขายหุ้นทิ้งออกไป ผู้ที่รู้จักซื้อเก็บสะสมเข้าไปเป็นการได้เปรียบเสียเปรียบอย่างชัดเจนในเรื่องข้อมูล

ตัวอย่างของบริษัทที่มีการวางกรอบกำหนดให้ผู้บริหารใช้ข้อมูลภายใน นำมาเอาเปรียบต่อนักลงทุนโดยเด็ดขาด บริษัท เอส พี วี ไอ จำกัด (มหาชน) บริษัทให้ความสำคัญต่อการป้องกันการนำข้อมูลภายในของบริษัทฯ โดยบริษัทฯ มีความมุ่งหมายที่จะมีนโยบายห้ามมิให้กรรมการ ผู้บริหาร พนักงาน และลูกจ้างของบริษัทฯ นำความลับหรือข้อมูลภายในที่ยังไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนไปเปิดเผยหรือแสวงหาประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และไม่อาจจะได้รับผลตอบแทน หรือไม่ก็ตาม รวมทั้งต้องไม่ทำการซื้อขายหลักทรัพย์

ของบริษัทฯ โดยใช้ข้อมูลภายใน คณะกรรมการบริษัทฯ จึงได้จัดทำนโยบายการซื้อขายหลักทรัพย์ของกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงาน เพื่อถือปฏิบัติต่อไป

วัตถุประสงค์นโยบายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. กำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์ของกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานของบริษัทฯ

2. ช่วยให้กรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานของบริษัทฯ มีการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และประกาศอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการซื้อขายหลักทรัพย์โดยใช้ข้อมูลภายใน

3. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ถือหุ้นและนักลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทฯ

ขอบเขต

1. นโยบายฉบับนี้บังคับใช้กับกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานของบริษัทฯ นอกจากนี้ เนื้อหาบางส่วนของนโยบายยังครอบคลุมถึงคู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของบุคคลดังกล่าวด้วย

2. นโยบายฉบับนี้ครอบคลุมถึงการเก็บรักษาความลับ การเก็บรักษาข้อมูลภายใน การซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทฯ

คำนิยาม

ข้อความหรือคำใด ๆ ที่ใช้ในนโยบายนี้ให้มีความหมายดังต่อไปนี้ เว้นแต่ข้อความดังกล่าวจะแสดงหรือได้อธิบายไว้เป็นอย่างอื่น

1. “หลักทรัพย์” หมายถึง หุ้น (สามัญและบุริมสิทธิ) หุ้นกู้ สิทธิในการซื้อหุ้น (Stock Option) ตราสารอนุพันธ์ (เช่น ฟิวเจอร์ส และออปชั่น) ใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้ (Warrants) และตราสารทางการเงินอื่นๆ ที่สามารถซื้อ ขาย โอน และ/หรือแลกเปลี่ยนได้ในตลาดทุนและตลาดการเงิน

2. “การซื้อขาย” ให้อ้างถึง การซื้อ ขาย โอน หรือรับโอนหลักทรัพย์ และ/หรือผลประโยชน์ต่างๆ ทางกฎหมายในหลักทรัพย์ รวมทั้งการใช้สิทธิในการซื้อหุ้น หรือใช้สิทธิตามใบสำคัญแสดงสิทธิที่จะซื้อหุ้น หรือหุ้นกู้

3. “ข้อมูลภายใน” หมายถึง ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์ ซึ่งยังไม่ได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชน ตัวอย่างของข้อมูลภายใน ได้แก่

ก) ฐานะการเงินและผลประกอบการทางการเงิน

ข) การคาดการณ์ทางการเงิน (Financial Projections)

ค) การจ่ายหรือไม่จ่ายปันผล

ง) การเปลี่ยนแปลงมูลค่าที่ตราไว้ของหลักทรัพย์

จ) การเรียกไถ่ถอนหลักทรัพย์

ฉ) การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในแผนการลงทุน หรือโครงการลงทุน

ช) การร่วมทุน การควบรวมกิจการ หรือการขายกิจการ

ซ) การทำคำเสนอซื้อหลักทรัพย์ของบริษัทอื่น

ณ) การซื้อหรือการขายสินทรัพย์ที่สำคัญ

ญ) การได้มา หรือสูญเสียสัญญาทางการค้าที่สำคัญ

ฎ) ข้อพิพาททางกฎหมายที่สำคัญ

ฏ) การเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของบริษัทฯ

ฐ) การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางบัญชีที่สำคัญ

ท) การเปลี่ยนแปลงอำนาจควบคุม หรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญใน

คณะกรรมการบริษัทฯ หรือผู้บริหารระดับสูง

4. “ผู้บริหารสายแรก” หมายถึง ผู้บริหารตามคำนิยามของคณะกรรมการกำกับตลาด
ทุน

หน้าที่และความรับผิดชอบ

(1) คณะกรรมการบริษัทฯ ได้มอบหมายให้กรรมการผู้จัดการทำหน้าที่กำกับ
ดูแลนโยบายฉบับนี้ เพื่อให้มั่นใจว่าบุคคลที่บริษัทฯ กำหนดได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และแนว
ปฏิบัติในการซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ที่กำหนดไว้

(2) เลขานุการบริษัทมีหน้าที่หลักในการนำนโยบายฉบับนี้ไปปฏิบัติใช้ รวมทั้ง
ติดตามประสิทธิภาพ ตลอดจนชี้แจง ตอบข้อซักถาม และตีความในกรณีที่มีข้อสงสัย

(3) ผู้บริหารมีหน้าที่รับผิดชอบ และทำให้มั่นใจว่าผู้ได้บังคับบัญชาของตนได้
ตระหนักถึงความสำคัญ และมีความเข้าใจนโยบายฉบับนี้ รวมทั้งปฏิบัติตามนโยบายอย่าง
เคร่งครัด

(4) กรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานทุกคน จะต้องปฏิบัติตามนโยบายฉบับนี้
อย่างเคร่งครัด รวมทั้งสื่อสารนโยบายฉบับนี้ให้คู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะได้รับทราบ

นโยบายและแนวทางปฏิบัติ

1. ข้อห้ามในการซื้อขายหลักทรัพย์โดยใช้ข้อมูลภายใน

กรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อห้ามการซื้อขายหลักทรัพย์
โดยการใช้ข้อมูลภายใน ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ.
2535 มาตรา 241 ดังต่อไปนี้ “ในการซื้อขายซึ่งหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่ง
ประเทศไทย หรือหลักทรัพย์ที่ซื้อขายในศูนย์ซื้อขายหลักทรัพย์ ห้ามมิให้บุคคลใดทำการซื้อหรือ
ขาย หรือเสนอซื้อ หรือเสนอขาย หรือชักชวนให้บุคคลอื่นซื้อ หรือขาย หรือเสนอซื้อ หรือเสนอ
ขาย ซึ่งหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ หรือหลักทรัพย์ที่ซื้อขายในศูนย์ซื้อขาย
หลักทรัพย์ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในการที่จะเป็นการนำเอาเปรียบต่อบุคคลภายนอก
โดยอาศัยข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ที่ยังมิได้เปิดเผย

ต่อประชาชน และตนได้ล่วงรู้มาในตำแหน่งหรือฐานะเช่นนั้น และไม่ว่าการกระทำความผิดกล่าวจะกระทำเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง หรือผู้อื่น หรือนำข้อเท็จจริงเช่นนั้น ออกเปิดเผยเพื่อให้ผู้อื่นกระทำการดังกล่าว โดยตนได้รับประโยชน์ตอบแทน”

2. บุคคลที่บริษัทฯ กำหนด (Designated Persons)

“บุคคลที่บริษัทฯ กำหนด” หมายถึง บุคคลที่มีตำแหน่งหรือหน้าที่ ซึ่งล่วงรู้และ/หรือครอบครองข้อมูลภายในของบริษัทฯ (รวมถึงคู่สมรส บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ) ได้แก่

(1) กรรมการ

(2) ผู้บริหารสายแรกหรือเทียบเท่า

(3) ผู้บริหารและพนักงานในหน่วยงาน ดังต่อไปนี้ แผนกบัญชีและการเงิน แผนกกลยุทธ์และพัฒนาธุรกิจ แผนกนักลงทุนสัมพันธ์ แผนกเลขานุการบริษัท แผนกตรวจสอบภายใน

(4) ผู้บริหารและพนักงานทุกคนที่เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการบริษัทฯ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการชุดย่อย และ/หรือการประชุมอื่นใดของบริษัทฯ ที่มีการใช้ข้อมูลภายใน

(5) บุคคลอื่นใดที่บริษัทฯ กำหนด

3. เลขานุการบริษัททำหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลรักษาทะเบียนรายชื่อบุคคลที่บริษัทฯ กำหนดและแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบเมื่อถูกเพิ่ม/ลบรายชื่อในทะเบียนดังกล่าว

ช่วงเวลาห้ามซื้อขายหลักทรัพย์ (Blackout Period)

ห้ามบุคคลที่บริษัทฯ กำหนด ซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ช่วงเวลา 30 วัน ก่อนการเปิดเผยงบการเงินประจำไตรมาสและประจำปี และช่วงเวลาอื่นที่บริษัทฯ จะกำหนดเป็นครั้งคราวในสถานการณ์พิเศษ บุคคลที่บริษัทฯ กำหนดอาจขายหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ในระหว่างช่วงเวลาห้ามซื้อขายหลักทรัพย์ได้ หากตกอยู่ในสถานการณ์ เช่น มีความยากลำบากทางการเงินอย่างรุนแรง หรือต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ ทางกฎหมาย หรือตกอยู่ภายใต้คำสั่งศาล โดยต้องจัดทำบันทึกเหตุผลเสนอขออนุมัติต่อ

(1) ประธานกรรมการ (กรณีผู้ขายเป็นกรรมการหรือเลขานุการบริษัท)

(2) คณะกรรมการตรวจสอบ (กรณีผู้ขายเป็นประธานกรรมการ)

(3) กรรมการผู้จัดการ (กรณีผู้ขายเป็นบุคคลที่บริษัทฯ กำหนด ซึ่งไม่ใช่กรรมการและเลขานุการบริษัท)

ทั้งนี้ ผู้ยื่นขออนุมัติต้องทำการซื้อขายหลักทรัพย์ภายในระยะเวลา 3 วันทำการ นับแต่วันที่ได้รับแจ้งการอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษร และให้จัดส่งสำเนาบันทึกดังกล่าวให้แก่เลขานุการบริษัทด้วย

เลขานุการบริษัทจะประกาศช่วงเวลาห้ามซื้อขายหลักทรัพย์ให้บุคคลที่บริษัทฯ กำหนดทราบเป็นการล่วงหน้า

การรายงานการถือครองหลักทรัพย์

การรายงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง

(1) กรรมการ ผู้บริหารที่รายชื่อแรกของบริษัทฯ มีหน้าที่ต้องจัดทำแบบรายงานการเปลี่ยนแปลงการถือครองหลักทรัพย์ตามแบบ 59-2 ของสำนักงาน ก.ล.ต. (เอกสารแนบ 1) และนำเสนอให้สำนักงาน ก.ล.ต. ภายใน 3 วันทำการ นับแต่วันที่มีการซื้อ ขาย โอน หรือรับโอนหลักทรัพย์ ตาม พ.ร.บ. หลักทรัพย์ฯ มาตรา 59

(2) บุคคลที่บริษัทฯ กำหนด นอกเหนือจากกรรมการและผู้บริหารที่รายชื่อแรก มีหน้าที่ต้องจัดทำแบบรายงานการเปลี่ยนแปลงการถือครองหลักทรัพย์ของบริษัทฯ (เอกสารแนบ 2) และนำเสนอให้เลขานุการบริษัท ภายใน 3 วันทำการ นับแต่วันที่มีการซื้อ ขาย โอน หรือรับโอนหลักทรัพย์

ข้อยกเว้น

การเปลี่ยนแปลงการถือครองหลักทรัพย์ในกรณีดังต่อไปนี้ ไม่ต้องจัดทำแบบรายงานการเปลี่ยนแปลงการถือครองหลักทรัพย์ตามแบบ 59-2

(1) การเสนอขายหุ้นให้แก่ผู้ถือหุ้นเดิมตามสัดส่วนการถือหุ้น (Rights Offering)

(2) การใช้สิทธิตามหลักทรัพย์แปลงสภาพ

(3) การเสนอขายหุ้นหรือการใช้สิทธิตามใบสำคัญสิทธิที่จะซื้อหุ้นหรือหุ้นกู้แปลงสภาพ (Warrants) ที่ออกใหม่ให้แก่กรรมการหรือพนักงานของบริษัทฯ (Employee Stock Option Program “ESOP”) หรือได้รับหลักทรัพย์จากโครงการร่วมลงทุนระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง (Employee Joint Investment Program “EJIP”)

(4) การรับหลักทรัพย์โดยทางมรดก

(5) การโอน หรือรับโอนหลักทรัพย์ จากการวางเป็นประกันการซื้อขายสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

การซื้อขายหลักทรัพย์ที่ไม่เข้าข่ายการซื้อขายหลักทรัพย์ตามนโยบายฉบับนี้
นโยบายฉบับนี้ไม่บังคับใช้ในกรณีการเข้าถือหลักทรัพย์ หรือรับคำแนะนำซื้อหลักทรัพย์เพื่อครอบงำกิจการ (Tender Offer)

ข้อจำกัดอื่นๆ ในการซื้อขายหลักทรัพย์

บริษัทฯ สนับสนุนให้บุคคลที่บริษัทฯ กำหนด ลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ในระยะยาว ทั้งนี้ไม่ควรซื้อขายหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ในระยะสั้น หรือเพื่อเก็งกำไรในหลักทรัพย์ของบริษัทฯ

บุคคลที่บริษัทฯ กำหนดควรหลีกเลี่ยงการทำธุรกรรม ดังต่อไปนี้

(1) การซอร์ตเซล (Short Sale) หลักทรัพย์ของบริษัทฯ ซึ่งอาจเป็นการส่งสัญญาณแก่ตลาดได้ว่าผู้ขายไม่มีความเชื่อมั่นในบริษัทฯ และ/หรือ บริษัทฯ ย่อย

(2) การซื้อขายตราสารอนุพันธ์ (เช่น ฟิวเจอร์ส และออปชั่น) ที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ซึ่งอาจก่อให้เกิดลักษณะการซื้อขายหลักทรัพย์ โดยใช้ข้อมูลภายในได้

(3) การถือครองหลักทรัพย์ของบริษัทฯ ในบัญชีถักเงินเพื่อซื้อขายหลักทรัพย์ (Margin Account) ซึ่งอาจถูกบริษัทหลักทรัพย์บังคับขายหลักทรัพย์ดังกล่าว โดยปราศจากความยินยอม ในกรณีที่ไม่สามารถนำหลักประกันมาวางเพิ่มได้

7. นโยบายที่เกี่ยวข้อง

กรรมการ ผู้บริหาร และพนักงานทุกคนควรอ่านทำความเข้าใจนโยบายฉบับนี้ ร่วมกับนโยบายและคู่มืออื่นๆ ของบริษัทฯ ดังนี้

(1) นโยบายการกำกับดูแลกิจการ

(2) คู่มือจริยธรรมและจรรยาบรรณธุรกิจของกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงาน

8. การฝ่าฝืนนโยบาย

กรรมการ ผู้บริหาร หรือพนักงานคนใดฝ่าฝืนนโยบายฉบับนี้ อาจถูกพิจารณาลงโทษทางวินัยจนถึงขั้นให้ออกจากงาน รวมทั้งอาจมีความรับผิดทั้งทางอาญาและทางแพ่ง ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

9. การทบทวนนโยบาย

เลขานุการบริษัทต้องทบทวนนโยบายฉบับนี้เป็นประจำ และเสนอให้คณะกรรมการบริษัทฯ พิจารณานุมัติหากมีการเปลี่ยนแปลง

10. กรณีมีข้อสงสัย

หากกรรมการ ผู้บริหาร หรือพนักงานคนใด มีคำถามหรือสงสัยเกี่ยวกับนโยบายฉบับนี้ หรือไม่แน่ใจว่าข้อมูลภายในที่มีสาระสำคัญนั้นได้มีการเปิดเผยต่อสาธารณชนแล้วหรือไม่ หรือจะสามารถซื้อขายหลักทรัพย์ได้ในสถานการณ์ใด ๆ กรุณาติดต่อเลขานุการบริษัท โดยผ่านช่องทางดังนี้: ที่มา บริษัท เอส พี วี ไอ จำกัด (มหาชน)

บทสรุปของนักลงทุนที่จะมีความเชื่อมั่นต่อการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเชิงบวกได้ด้วยดีนั้น ผู้บริหารของบริษัทจดทะเบียนจำเป็นต้องมีหลักธรรมาภิบาลที่ดีพร้อมเช่นกัน และมีจรรยาบรรณที่ดีด้วยการลงทุนการระดมทุนและการเติบโตของตลาดหุ้นไทยจะเป็นกลไกที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และอย่างน้อยที่สุดบริษัทจดทะเบียนก็จะสามารถระดมทุนเพื่อการพัฒนาและการขยายธุรกิจได้อย่างรุ่งเรืองเจริญเติบโตยิ่งขึ้นต่อไป ในเวลาเดียวกันนักลงทุนก็สามารถลงทุนในตลาดหุ้นด้วยความมั่นใจสามารถได้รับผลตอบแทนที่สูงบนความเสี่ยงที่รับได้ เพราะผู้บริหาร ผู้ประกอบการเจ้าของหุ้นเป็นผู้ที่มีความสามารถและมีหลักธรรมาภิบาลที่ดีพร้อม

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). *เกี่ยวกับ ตลาด*. สืบค้น 29 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.set.or.th/th/home>.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 (2542). (2542, 10 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2565). *ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. สืบค้น 29 สิงหาคม 2565, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย>.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2565). *ข่าว ก.ล.ต. วันพุธที่ 11 มีนาคม 2558 ฉบับที่ 29/2558*. สืบค้น 29 สิงหาคม 2565, จาก https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=5824.
- _____. (2565). *ข่าว ก.ล.ต. วันจันทร์ที่ 28 มีนาคม 2559 ฉบับที่ 28/2559*. สืบค้น 29 สิงหาคม 2565, จาก https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=6260.
- _____. (2565). *ข่าว ก.ล.ต. วันจันทร์ที่ 16 ตุลาคม 2560 ฉบับที่ 95/2560*. สืบค้น 29 สิงหาคม 2565, จาก https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=6811.
- _____. (2565). *ข่าว ก.ล.ต. วันอังคารที่ 12 มิถุนายน 2561 ฉบับที่ 62/2561*. 29 สิงหาคม 2565, จาก https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?Lang=th&NewsNo=62&NewsYear=2561.
- _____. (2565). *ข่าว ก.ล.ต. วันพฤหัสบดีที่ 9 ธันวาคม 2564 ฉบับที่ 228/2564*. สืบค้น 29 สิงหาคม 2565, จาก https://www.sec.or.th/TH/Pages/News_Detail.aspx?SECID=6811.

การจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
จากผลกระทบการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19)*
CRISIS COMMUNICATION MANAGEMENT: THE CASE OF SISAKET RAJAPHAT
UNIVERSITY FROM THE IMPACT OF THE CORONA VIRUS COVID-19 EPIDEMIC

ปรารธนา มะลิไทย, วิยouth จำรัสพันธ์
Prathana Malithai, Viyouth Chamraspanth
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
Sisaket Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: Viycha@kku.ac.th

บทคัดย่อ

ภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปของการศึกษาจากระบบการศึกษาทั่วไป ไปสู่ทางเลือกและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ องค์กรจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินวิถีชีวิตได้ตามปกติ ทั้งนี้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นแนวคิดการจัดการในภาวะวิกฤต เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับเป็นกลยุทธ์หรือเทคนิคที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ได้ ซึ่งแนวคิดการจัดการในภาวะวิกฤตประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤต ระยะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต และระยะช่วงหลังเหตุการณ์ภาวะ อย่างไรก็ตามหากองค์กรมีการเตรียมความพร้อมหรือมีการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรจะช่วยให้องค์กรสามารถคาดคะเนปัญหาและรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพในการลดความเสี่ยง และความสูญเสียที่องค์กรอาจจะได้รับจากการเกิดวิกฤต นอกจากนี้การสื่อสารในภาวะวิกฤต ก็เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องด้วยการสื่อสารเป็นกระบวนการที่ช่วยลดช่องว่างด้านข้อมูลข่าวสาร ช่วยลดความคลุมเครือไม่แน่นอน และช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในระหว่างการเกิดภาวะวิกฤต ทั้งนี้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้มีการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายนั้นต่างมีข้อดีและข้อจำกัดด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อวิกฤตเกิดขึ้นขององค์กร ประยุกต์ใช้แนวคิดด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จะช่วยให้องค์กรลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นได้น้อยลงหรือเกิดความสูญเสียน้อยที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการ; การสื่อสาร; ไวรัสโคโรนา (COVID-19)

Abstract

The coronavirus disease 2019 (COVID-2019) clearly reflected changes in conventional education system (ECS). That was, it transformed to alternatives and related changes to which organizations must adapt themselves to live an ordinary new normal. Regarding the overall situation, the concept of crisis management was essential for developing strategies or techniques that was able to prevent and ameliorate possible immediate effects. The concept of crisis management was composed of three stages: pre-crisis, crisis-event and post-crisis. Organizations, if ready, were able to identify problems early so that they could effectively handle difficulties and reduce losses which organizations might encounter. What was more, crisis communication was also a fundamental idea as it was the process which reduced gaps of information received and ambiguities, including foster mutual understanding during the crisis. During the pandemic of COVID-19, Sisaket Rajabhat University adopted varieties of communication forms in accordance with current and real-time situations. Making use of various communication forms indeed had both advantages and drawbacks. Once the crisis happened to come around, the proper application of crisis management most suited the situation helped organizations damage as less as possible.

Keywords: Management; Communication; Coronavirus (COVID-19)

บทนำ

การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ถูกค้นพบครั้งแรกเมื่อประมาณ ค.ศ. 1960 เป็นกลุ่มไวรัสที่ก่อให้เกิดอาการป่วยเช่นเดียวกับโรคไขหวัดทั่วไป ซึ่งไม่ได้มีอาการรุนแรงมาก ในช่วงเดือนธันวาคม 2561 ได้มีการพบพัฒนาการของไวรัสชนิดดังกล่าวเป็นสายพันธุ์ใหม่ ซึ่งแตกต่างจากที่เคยพบ โดยผู้ที่ได้รับเชื้อจะมีอาการทั่วไปเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ ในกรณีมีอาการรุนแรงมากอาจก่อให้เกิดภาวะแทรกซ้อนหรืออาจเสียชีวิตได้ ทั้งนี้ได้พบการแพร่กระจายของไวรัสดังกล่าวเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2562 (กรมควบคุมโรค, 2563) ที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน โดยบริเวณที่พบผู้ป่วยมากที่สุดและเป็นการคาดการณ์ว่าเป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรคจากตลาดอาหารทะเลและสัตว์ป่า (พจน์ ใจชาญสุขกิจ, 2563) จากนั้นเชื้อไวรัสดังกล่าวได้แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วไปในหลายพื้นที่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และอีกหลายประเทศทั่วโลก วันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลกประกาศโรค COVID-19 ระบาดใหญ่ (Pandemic) มีจำนวนผู้ป่วย และผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากอย่างรวดเร็ว (กรมควบคุมโรค, 2563)

จากเหตุการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ถือได้ว่าเป็นภาวะวิกฤตอีกรูปแบบหนึ่งที่จะต้องได้รับการจัดการองค์กรเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงในแต่ละด้านอย่างเร่งด่วน เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากเหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ความรุนแรงของการแพร่ระบาดจนเข้าสู่ภาวะวิกฤต (Crisis) ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีองค์กรใดสามารถจะให้เกิดขึ้น ทั้งนี้ในภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นล้นนำมาซึ่งสิ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุง จนกระทั่งนำไปสู่อาจหลุดจากวงจรขององค์กรได้ตามแนวคิดของ Covello V. (1995) ได้ให้ความหมาย “ภาวะวิกฤต” ไว้ว่า เป็นสถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็นต้องเข้าจัดการเพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือวิกฤตทางด้านความปลอดภัยสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่ได้มีการวางแผนล่วงหน้า ทั้งนี้เมื่อเกิดภาวะวิกฤตขึ้นแล้วสิ่งสำคัญที่องค์กรจะต้องตระหนัก คือ การจัดการด้านการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกันกับสมาชิกในองค์กรถึงแนวทางการจัดการกับภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อองค์กร นอกจากนี้สถาบันการศึกษาในกำกับของรัฐและสถาบันการศึกษาเอกชนต่างๆ ได้มีการดำเนินการตามมาตรการการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาอย่างทันทั่วทั้ง รวมทั้งเป็นองค์กรในการสร้างความตระหนักรู้และการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ระลอกแรกได้ในลำดับต้น ๆ ของโลก ซึ่งการปรับตัวขององค์กรต่างๆ นั้นได้สอดคล้องตามทฤษฎีเชิงสถานการณ์ (Situational Management Theory) ที่ได้กล่าวว่า แนวความคิดการบริหารเชิงสถานการณ์ (Situational Management Theory) หรือทฤษฎีอุบัติการณ์ (Contingency Theory) เป็นทฤษฎีการบริหารที่ขึ้นอยู่กับสภาพข้อเท็จจริงด้วยแนวคิดที่ว่าทางเลือกทางออกที่จะไปสู่การแก้ปัญหาทางการบริหารถือว่าไม่มีวิธีใดที่ดีที่สุด หากแต่สถานการณ์ต่างหากที่จะเป็นตัวกำหนดว่าควรจะใช้วิธีการบริหารแบบใดในสถานการณ์นั้น ๆ

ทั้งนี้หลักคิดพื้นฐานของการบริหารเชิงสถานการณ์นั้นถือว่าการบริหารจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งสถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ ในการเลือกรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม ผู้บริหารจะต้องพยายามวิเคราะห์สถานการณ์ให้ดีที่สุด โดยเป็นการผสมผสานแนวคิดระหว่างระบบปิดและระบบเปิด ยอมรับหลักการของทฤษฎีระบบว่าทุกส่วนของระบบจะต้องสัมพันธ์ มีผลกระทบซึ่งกันและกัน คือมุ่งเน้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสภาพแวดล้อมขององค์กร ทั้งนี้สถานการณ์บางครั้งจะต้องใช้การตัดสินใจอย่างเฉียบขาด บางสถานการณ์ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บางครั้งก็ต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรมและแรงจูงใจ ในขณะที่บางที่อาจต้องคำนึงถึงเป้าหมายหรือผลผลิตขององค์กรเป็นหลัก การบริหารจึงต้องอาศัยสถานการณ์เป็นตัวกำหนดในการตัดสินใจ

จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในเดือนธันวาคม 2563 ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการการเรียนของสถาบันการศึกษาทุกระดับเป็นอย่างมากยิ่ง ทั้งนี้

สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั่วโลก ล้วนมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเป็นการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ โดยสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศแรกที่มีประกาศหยุดกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียน และมหาวิทยาลัย ส่งผลให้ ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ใช้หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ในส่วนของสหรัฐอเมริกาได้มีการเริ่มปิดโรงเรียน เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา รวมทั้งมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก เช่น Harvard University ก็ได้มีการประกาศที่จะให้มีการจัดการเรียนการสอนเสมือนจริง (Virtual Education) นอกจากนี้ยังมีมหาวิทยาลัยอีกหลายแห่งในสหรัฐอเมริกาที่ได้มีการเตรียมการใช้การจัดการเรียนการสอนรูปแบบดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้จากทางไกล

มหาวิทยาลัยในประเทศไทยจำนวนหลายแห่ง ได้มีการประกาศการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ซึ่งได้ส่งผลกระทบในทุกภาคส่วนอย่างรวดเร็ว ซึ่งหนึ่งในภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง คือ สถาบันการศึกษาที่จะต้องมีการนำเทคโนโลยีการใช้เป็นรูปแบบการสื่อสารในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินต่อไปได้ตามวัตถุประสงค์การผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานหลักสูตรของมหาวิทยาลัย

ในเดือนธันวาคม 2563 สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้มีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สถาบันการศึกษาหลายแห่งประสบกับวิกฤตในการจัดการเรียนการสอนที่มีข้อจำกัดทั้งทางด้านทรัพยากรการบริหารจัดการ และการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกัน จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นสถาบันการศึกษาที่เปิดการจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับอุดมศึกษา และมีโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เปิดการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นบริหาร อนุบาลและประถมศึกษา ล้วนได้รับผลกระทบเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนการสอน และการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ เป็นจำนวนมาก กล่าวคือ ระยะเวลาของการระบาดหนักของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาของเปิดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 และเป็นไตรมาสแรก ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ส่งผลทั้งในส่วนของการจัดการเรียนการสอนที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นออนไลน์ทั้งหมด ในขณะที่นักเรียนโรงเรียนสาธิตระดับชั้นบริหารนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้มีการออกแบบสื่อเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียน รวมทั้งในส่วนการจัดการกิจกรรมโครงการบริการวิชาการต่างๆ ยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลให้การเบิกจ่ายงบประมาณไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนปฏิบัติการ จากสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้ใช้แนวทางการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication Management) โดยการออกประกาศเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) (ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ฉบับที่ 5, 2564) ซึ่งได้มีการให้คณะต่างๆ จัดให้มีการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยเน้นการจัดการ

เรียนรู้แบบออนไลน์หรือด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชา เว้นแต่มีกรณีจำเป็นที่ต้องจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ซึ่งจะต้องให้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ต้องปฏิบัติตามมาตรการและแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเคร่งครัด ซึ่งทำให้การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใหม่เป็นการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ทั้งนี้จากการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนเดิมมาเป็นรูปแบบการสอนออนไลน์นั้นได้ส่งผลกระทบต่อ “ผู้สอน” และ “ผู้เรียน” ในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดนั้นเป็น ช่วงเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Crisis Event) เป็นช่วงที่มีจุดเริ่มต้นเมื่อมีสัญญาณบอกถึงภาวะวิกฤตได้เกิดขึ้น มหาวิทยาลัยได้มีการประเมินสถานการณ์ด้วยความรอบคอบและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ไขสถานการณ์ให้เหมาะสม คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและการทำงานในองค์กรเป็นรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเมื่อพิจารณาในส่วนของผลกระทบที่เกิดขึ้นสำหรับบุคลากรและนักศึกษา รวมทั้งความคุ้นชินในรูปแบบการสอนออนไลน์ของแต่ละบุคคลที่มีไม่เท่ากันจากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ในเนื้อหาบทเรียนระหว่าง “ผู้สอน” และ “ผู้เรียน” ที่ลดน้อยลง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนรวมทั้งผลสัมฤทธิ์ในการวัดและประเมินผลการเรียน

แนวคิดการจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management)

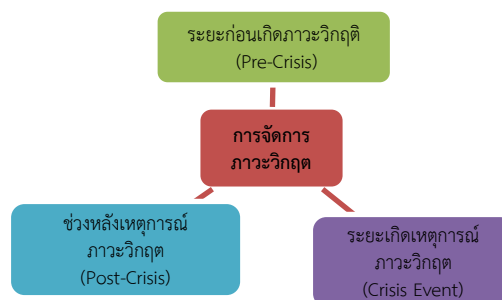
จากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่เกิดขึ้นทั่วโลกล้วนได้รับผลกระทบทุกภาคส่วนทั้งองค์กรภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อองค์กรต่างๆ มีประสบการณ์และแนวทางในการแก้ไขปัญหาไว้หลากหลายรูปแบบ แต่ทั้งนี้ในการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในแต่ละลोकนั้นมีสถานการณ์ที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้บ่อยครั้งที่สถานการณ์บางสถานการณ์ไม่สามารถแก้ไขโดยเครื่องมือหรือประสบการณ์ได้อย่างฉับพลัน ทั้งนี้องค์กรต่างๆ ต้องอาศัยทักษะและกระบวนการจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งการจัดการ (Management) เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ เนื่องจากแต่ละองค์กรจำเป็นต้องมีคนเข้ามาทำงานจำนวนมาก หลากหลายระดับ หลากหลายตำแหน่ง ซึ่งคนในองค์กรก็ต่างมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะ โดย Drucker P. (1965) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยผ่านบุคคลอื่น นอกจากนี้ Edwin B. (1970) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การจัดการความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ คือ ตัวบุคคล และหน้าที่การงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพสามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Schneider B. (2013) ที่ได้กล่าวว่า การจัดการ คือการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างส่วนงานต่างๆ และบุคคลในองค์กร โดยกำหนดภารกิจ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานตามภารกิจ

ขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นกล่าวได้ว่าการจัดการในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) องค์กรควรมีกระบวนการจัดการด้านการสื่อสารและบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือภายในองค์กร และระหว่างองค์กรต่างๆ รวมทั้งการระดมทุนที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการในภาวะวิกฤตพัฒนาขึ้นจากการจัดการในภาวะฉุกเฉินและภัยพิบัติ (Emergency and Disaster Management) ซึ่ง Kurt P. (1977) กล่าวว่า การจัดการภาวะวิกฤต คือ การเตรียมการและการนำกลยุทธ์หรือเทคนิคต่างๆ ที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อองค์กร ทั้งนี้เห็นได้ชัดว่าปรากฏการณ์ของสถานการณ์วิกฤตจะถูกเชื่อมโยงกับแนวคิดของ Slaikeu K.(1984) ในที่ได้กล่าวถึงลักษณะที่จะบ่งชี้ว่าสถานการณ์ใดกำลังอยู่ในภาวะวิกฤต ดังนี้

1. เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน ทันทีทันใด แตกต่างไปจากเหตุการณ์ปกติ
2. เหตุการณ์ซึ่งมีลักษณะฉุกเฉิน มีผลกระทบกระเทือนต่อสภาพร่างกายและจิตใจ จำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขอย่างเฉียบพลันอย่างเป็นขั้นตอน
3. เหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อประชาชน อันเนื่องมาจากเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับคนเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขหรือดำเนินการต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างทันท่วงที เมื่อเกิดภาวะวิกฤตขึ้นจะส่งผลโดยตรงต่อครอบครัวของผู้เสียหายสูงหรือต่ำได้
4. เหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดอันตรายและผลกระทบต่อผู้เสียหายในระดับสูงหรือต่ำได้ รวมทั้งเป็นภาวะที่ผิดหวังรุนแรงชั่วขณะและไม่สามารถจัดระเบียบใดๆ ได้

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดการจัดการวิกฤตตามวงจรชีวิตของภาวะวิกฤต (Crisis Life Management) โดยการพัฒนารอบแนวคิดของ Coombs W. (2010) ที่ได้แบ่งการจัดการภาวะวิกฤตออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดการภาวะวิกฤต

ที่มา: ปรับปรุงจาก Coombs W. (2010)

จากภาพที่ 1 การจัดการภาวะวิกฤต ตามแนวคิดของ Coombs W. (2010) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤต (Pre-Crisis) ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าววิกฤตยังไม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นระยะที่องค์กรเริ่มเห็นถึงประเด็นปัญหาที่อาจจะกลายเป็นภาวะวิกฤตได้ และองค์กรสามารถจัดการกับปัญหาได้ โดยไม่ลุกลามได้ในช่วงนี้ และควรมีการจัดทำแผนการเพื่อเตรียมพร้อมกับภาวะวิกฤตในกรณีไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 การค้นพบสัญญาณเตือน (Signal Detection) ภาวะวิกฤตส่วนใหญ่จะมีการปรากฏขึ้นของสัญญาณเตือนต่างๆ ก่อนเกิดจริงเสมอ หากมีการจัดการอย่างถูกต้องแล้ว ก็อาจหลีกเลี่ยงวิกฤตนั้นได้ ดังนั้นเมื่อพบสัญญาณเตือนก็ควรรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ได้มากที่สุดแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อหาทางแก้ไขต่อไป

1.2 การป้องกัน (Prevention) จะเป็นการดำเนินการต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็นการจัดการประเด็น (Issue Management) ที่เป็นการจัดการกับปัญหาที่ค้นพบก่อนที่จะกลายเป็นภาวะวิกฤต (Risk Aversion) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นการกำจัดหรือลดระดับความเสี่ยง

1.3 การเตรียมพร้อมรับภาวะวิกฤต (Crisis Preparation) เป็นขั้นตอนที่องค์กรต้องมีการจัดเตรียมการรองรับภาวะวิกฤตพร้อมระบุหน้าที่ความรับผิดชอบ กำหนดผู้ที่เป็นโฆษก (Spoke Person) และวางโครงสร้างการสื่อสารในสถานการณ์ภาวะวิกฤต เพื่อสามารถช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้แก้ไขสถานการณ์ได้ในทันที

2. ระยะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Crisis Event) เป็นช่วงที่มีจุดเริ่มต้นเมื่อมีสัญญาณบอกถึงภาวะวิกฤตได้เกิดขึ้นแล้ว และเมื่อพิจารณาแล้วว่าภาวะวิกฤตได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว องค์กรจะต้องประเมินสถานการณ์ด้วยความรอบคอบและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ไขสถานการณ์ที่เหมาะสม สำหรับระยะเหตุการณ์ภาวะวิกฤตนี้จะประกอบด้วย 2 ระยะย่อย ดังนี้

2.1 การรับรู้ถึงภาวะวิกฤต (Crisis Recognition) บุคลากรภายในองค์กรมีการรับรู้ถึงภาวะวิกฤตที่กำลังเกิดขึ้นและองค์กรต้องติดตามสถานการณ์อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งคอยควบคุมไม่ให้ขยายความรุนแรงมากขึ้น

2.2 การควบคุมภาวะวิกฤต (Crisis Containment) เป็นช่วงที่องค์กรเข้าไปแก้ไขสถานการณ์ภาวะวิกฤตไม่ให้ลุกลามสร้างความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมทั้งองค์กรต้องทำการสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถึงความรับผิดชอบขององค์กรและแนวทางการแก้ไขสถานการณ์ ขั้นตอนนี้ต้องอาศัยแผนการเตรียมการรับมือกับภาวะวิกฤตที่องค์กรเตรียมไว้ล่วงหน้าช่วยแก้ไขสถานการณ์ให้กลับสู่ปกติได้เร็วขึ้น

3. ช่วงหลังเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Post-Crisis) เป็นช่วงที่ได้แก้ไขสถานการณ์ภาวะวิกฤตให้ผ่านพ้นไปเรียบร้อยแล้ว องค์กรควรประเมินผลสิ่งที่ได้เรียนรู้จากภาวะวิกฤต เพื่อนำไปสู่การพิจารณาค้นหากระบวนการจัดการหรือกำหนดมาตรฐานการรองรับกับการ

เปลี่ยนแปลงหลังสิ้นสุดภาวะวิกฤต ซึ่งเป็นระยะเวลาที่องค์กรมีระบบการจัดการแก้ไขสถานการณ์ได้เป็นอย่างดีจะสามารถพลิกวิกฤตนี้ให้เป็นโอกาสให้แก่องค์กรได้

ทั้งนี้การจัดการภาวะวิกฤตที่มีประสิทธิภาพควรรวมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานตามปกติขององค์กร เนื่องจากการจัดการวิกฤต (Crisis Management) ไม่ได้เป็นเพียงการพัฒนาหรือการวางแผนการจัดการภาวะวิกฤตและไม่ใช่เพียงการบริหารการปฏิบัติงาน เพื่อนำแผนงานนั้นไปใช้ในระหว่างภาวะวิกฤต หากแต่เป็นการพิจารณาสภาพแวดล้อมต่างๆ อย่างเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (ชลทิพย์ พูนศิริวงศ์, 2559) โดย Coombs W. (2007) กล่าวว่าจัดการภาวะวิกฤตควรจะเป็นส่วนหนึ่งของงานที่ทำอยู่เป็นประจำของพนักงานหลายๆ คนในองค์กร ไม่ใช่เพียงงานพิเศษที่ทำเพียงชั่วคราว เนื่องจากในและวันของการทำงานบุคลากรขององค์กรสามารถดำเนินการบางสิ่งบางอย่าง เพื่อปรับปรุงการเตรียมการป้องกัน และการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นกับองค์กรให้ดียิ่งขึ้นได้อยู่เสมอ หากองค์กรมีการตรวจสอบสภาพแวดล้อมอย่างละเอียดอยู่เสมอจะพบสัญญาณบางประการที่แสดงให้เห็นถึงความเสี่ยงในการเกิดภาวะวิกฤต ซึ่งหากองค์กรปรับตัวทันและสามารถจัดการได้อย่างถูกต้องแล้วก็จะช่วยลดผลกระทบและความเสียหายได้ไม่มากนัก

จากแนวคิดดังกล่าวผู้เขียนเห็นว่าภาวะวิกฤตสามารถเกิดขึ้นได้ทุกช่วงขณะในการปฏิบัติหรือการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งถือได้ว่าเป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ อย่างไรก็ตามหากองค์กรมีการเตรียมความพร้อมหรือมีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงให้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงานภายใต้การประเมินสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรนั้น จะช่วยให้องค์กรสามารถคาดคะเนปัญหาและรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพในการลดความเสี่ยง ความเสียหาย ความสูญเสียที่องค์กรอาจจะได้รับจากการเกิดวิกฤต

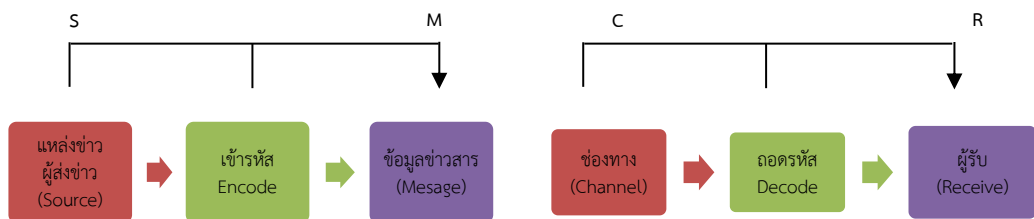
แนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication)

บทบาทด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต คือ การแยกเรื่องข่าวลือออกแล้วมุ่งเน้นไปที่ข้อมูลข้อเท็จจริงขององค์กรที่ต้องการสื่อสารไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และไปยังสาธารณะ ดังนั้นการสื่อสารในภาวะวิกฤตจึงเป็นการสื่อสารที่ผู้เชี่ยวชาญพยายามที่จะให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อให้บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสาธารณะชนเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ดีที่สุด เพื่อความผาสุกในเวลาที่มียุทธศาสตร์ (ชลทิพย์ พูนศิริวงศ์, 2559) ดังนั้นความเข้าใจในรูปแบบของวิกฤตว่ามีขั้นตอนของการเกิดเป็นอย่างไรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สามารถคาดคะเนปัญหาและรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแนวทางการจัดการสื่อสารในภาวะวิกฤต สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสื่อสารขององค์กรในภาวะวิกฤต วิรัช ลภีรัตนกุล (2562) กล่าวว่า การสื่อสารในภาวะวิกฤต คือ กลยุทธ์และนโยบายที่องค์กรใช้ในการเผยแพร่กระจายข่าวสาร (Distributing Information) ด้วยการสื่อสารประชาสัมพันธ์สู่สาธารณะชน เมื่อการดำเนินงานขององค์กรต้องเกี่ยวข้องกับสถานการณ์วิกฤตและมีผลกระทบต่อสาธารณะชน และยังระบุว่าการบริหารภาวะวิกฤตใน

สถานการณ์อุดมคติพึงมีการดำเนินการสื่อสารสำคัญ 2 ประการ คือ เพิ่มพูนความสัมพันธ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามาเกี่ยวข้อง (Stakeholder) และเพิ่มพูนความช่วยเหลือร่วมมือกัน (Collaboration) ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือเกี่ยวข้อง (Stakeholder) นอกจากนี้ โอนากะลินเจริญ (2558) ได้อธิบายความหมายของการบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตว่ามีความครอบคลุมเรื่องของการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารและการดำเนินการสื่อสารประชาสัมพันธ์ในภาวะวิกฤต ซึ่งถือเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการบริหารภาวะวิกฤต แต่ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่มีผลต่อชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือศรัทธาขององค์กรอย่างยิ่ง เนื่องจากเมื่อมีเหตุการณ์วิกฤตเกิดขึ้นสถานะของวิกฤตนั้นไม่ได้อยู่ที่ตัวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่อยู่ที่ความคิดของผู้คนที่ว่าเกิดอะไรขึ้น ดังนั้นการบริหารจัดการวิกฤตให้เป็นผลสำเร็จโดยที่สามารถรักษาภาพลักษณ์ ชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือศรัทธาขององค์กรไว้ให้ได้ จึงจำเป็นต้องเข้าใจยอมรับธรรมชาติของวิกฤตที่ว่า Perception is Reality คือ ความคิดเห็นของผู้คนสำคัญกว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ด้านข้อมูลข่าวสาร และประชาสัมพันธ์รวมถึงผู้บริหารองค์กรต้องสามารถระบุให้ได้ว่าเมื่อเกิดวิกฤตขึ้นนั้นกลุ่มเป้าหมายคิดเห็นหรือเข้าใจอย่างไรแล้วจึงสามารถวางแผนบริหารจัดการเพื่อคลี่คลายวิกฤตให้บรรลุลดลงจนหายไป

แนวความคิดเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication) ได้มีการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลก่อให้เกิดข้อค้นพบและหลักปฏิบัติที่มีประโยชน์มากมาย ทั้งนี้เมื่อกล่าวถึงภาวะวิกฤตแล้วจะพบแนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิดที่ควบคู่กันเสมอ คือ การจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management) และการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication) สำหรับบทความวิชาการฉบับนี้ได้ศึกษาในประเด็นของการจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการสื่อสารได้เข้าไปอยู่ในทุกส่วนของกระบวนการจัดการในภาวะวิกฤต ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารภายในองค์กรระหว่างผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือการสื่อสารภายนอกองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารเป็นกระบวนการที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างทางด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Gap) ช่วยลดความคลุมเครือไม่แน่นอน (Uncertainty) ช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจ (Knowledge and Understanding) รวมไปถึงช่วยรักษาสัมพันธภาพอันดี (Good Relationship) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs W. (2010) ที่กล่าวว่า “การสื่อสารเป็นส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นในทุกๆ ขั้นตอนของการจัดการภาวะวิกฤต”

การสื่อสาร (Communication) โดยทั่วไปจะมีประสิทธิผลมากที่สุดก็ต่อเมื่อองค์ประกอบทุกองค์ประกอบมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยองค์ประกอบการสื่อสารที่สำคัญประกอบด้วย 1) แหล่งข่าว (Source) 2) ข่าวสาร (Message) 3) ผู้รับ (Receiver) 4) ช่องทางข่าวสาร (Channel) 5) สมฤทธิ์ผล (Effect) และ 6) สิ่งรบกวน (Noise) ซึ่งองค์ประกอบการสื่อสารเหล่านี้ใช้ในการศึกษาการสื่อสารในภาวะวิกฤตได้เช่นกัน ทั้งนี้สามารถแสดงแผนภาพเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์แต่ละองค์ประกอบดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการสื่อสาร

ที่มา: ปรับปรุงจาก ชลทิพย์ พุนศิริวงศ์ (2559)

จากแผนภาพองค์ประกอบของการสื่อสารข้างต้นนั้น การแสดงทิศทางของลูกศรชี้มักเริ่มจากผู้ส่งสารไปยังสารและถึงผู้รับสาร ลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการค้นคว้าเกี่ยวกับผลของการสื่อสาร คือ ศึกษาว่าสารจากผู้ส่งสารมีผลอย่างไรต่อผู้รับสาร (Message Audience) หรืออาจตั้งเป็นคำถามว่า “อะไรคือผลของการสื่อสาร” ถ้าหากมีการพิจารณาจากวิธีการของการใช้การสื่อสารลูกศรที่แสดงกระบวนการสื่อสารจะเปลี่ยนทิศทางชี้ตรงกันข้าม โดยย้อนกลับจากผู้รับสารไปยังสาร ดังนั้นในฐานะของประชาชนจึงควรถูกพิจารณาในฐานะของผู้ใช้ชื่อว่า “ประชาชนจะสื่อสารอย่างไร” ดังนั้นแล้วในช่วงภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) เป็นภาวะที่ผู้คนที่ต้องการข้อมูลข่าวสารเพื่อลดความวิตกกังวล ความคลางแคลงใจ และความไม่ปลอดภัยต่อตนเอง กรณีการเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) นั้น การจัดการด้านการสื่อสารในฐานะผู้บริหารองค์กรซึ่งมีบทบาทในการเป็นผู้ส่งสารนั้น จะต้องทำการวางแผนการสื่อสารในภาวะวิกฤต ซึ่งอาจกำหนดองค์ประกอบที่สำคัญตามแนวคิดของ Bruce H. (1996) ที่ได้กล่าวถึงการวางแผนการสื่อสารว่าควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การกำหนดผู้รับสารเป้าหมาย การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้อย่างไร และการกำหนดเนื้อหาสาระที่จะสื่อสาร หากผู้บริหารสามารถดำเนินการวางแผน การคิด และการตัดสินใจเพื่อดำเนินการในการจัดการด้านการสื่อสารที่ครบตามองค์ประกอบดังกล่าวแล้วจะสามารถลดความรุนแรงของวิกฤตได้ไม่มากนัก

ในสภาวะที่องค์กรกำลังเผชิญวิกฤตนั้น “การสื่อสารในภาวะวิกฤต” (Crisis Communication) มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาวิธีการสื่อสารกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร ในระหว่างที่เกิดภาวะวิกฤตอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนในระยะยาวจะเป็นการลดผลกระทบต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นจากภาวะวิกฤต การสร้างการสื่อสารอย่างรวดเร็วกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์เป็นพื้นฐานช่วยยกระดับความไว้วางใจและความน่าเชื่อถือขององค์กร อีกทั้งสาร (Message) ที่ส่งออกไปนั้นควรมีความเหมาะสมตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม ซึ่งจุดสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ

ความสม่ำเสมอของสารที่ส่งออกไปจะต้องไปในทิศทางเดียวกัน ในขณะที่วิธีการที่ส่งอาจแตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากองค์ประกอบของการสื่อสาร ตามแนวคิดของชลทิพย์ พูลศิริวงศ์ (2559) แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของการสื่อสารที่จะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในกระบวนการต่างๆ ที่เป็นส่วนประกอบเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำไปสู่การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่า หากองค์ประกอบของการสื่อสารในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ความสัมพันธ์กันนั้นอาจนำไปสู่การรับข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด ซึ่งจะเกิดความเสียหายต่อองค์กรได้ นอกจากนี้ผู้เขียนเห็นว่า เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่การเตรียมความพร้อมเพื่อการเผชิญ รวมทั้งแนวทางสำหรับการแก้ไขภาวะวิกฤตจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) คือ ทักษะด้านการสื่อสารของผู้บริหารเกี่ยวกับ “การสื่อสารในภาวะวิกฤต” (Crisis Communication) กล่าวคือ หากผู้บริหารองค์กรมีวิธีการสื่อสารในภาวะวิกฤตที่สามารถลดความวิตกกังวล สร้างการรับรู้ร่วมกันระหว่างผู้ส่งสาร (Sender) กับผู้รับสาร (Receiver) ที่มีประสิทธิผล จะมาสามารถลดความรุนแรงของวิกฤตที่กำลังเผชิญ และเกิดความเสียหายต่อองค์กรน้อยที่สุด

การจัดการด้านการสื่อสารมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

จากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนมากกว่า 1.5 พันล้านคนทั่วโลก ในส่วนของประเทศไทยสถานการณ์การแพร่ระบาดเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาปิดภาคเรียนของสถาบันการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สิริพร อินทสนธิ, 2563) ในส่วนของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่งยังมีการเปิดการเรียนการสอนตามปกติ อย่างไรก็ตามแม้ว่ายังมีสถาบันการศึกษาหลายแห่งที่มีการจัดการเรียนการสอนปกติ แต่รูปแบบของการจัดการเรียนการสอนนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากรูปแบบปกติที่เรียนในห้องเรียน (On Site) เป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (Online) ผ่านโปรแกรมต่างๆ เช่น Zoom Cloud Meeting, Google Hangout Meet, Facebook Live เป็นต้น เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการควบคุมการแพร่กระจายเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ภายใต้สถานการณ์ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข มหาวิทยาลัยในประเทศไทยหลายแห่งได้มีการประกาศการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้หากในอีกมุมหนึ่งก็เป็นการสร้างอัตราเร่งในการปฏิรูปการศึกษา ในประเด็นของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ได้มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นสถาบันการศึกษาที่เปิดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา ในช่วงระยะเวลาก่อนเกิดสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) นั้น มหาวิทยาลัยได้มีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนตามปกติ กล่าวคือ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอน (Instructor) และผู้เรียน (Student) สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ อย่างทันท่วงที ซึ่งเป็นการสื่อสารระบบสองทาง (Two-way Communication) เป็นการ

ติดต่อสื่อสารที่ผู้รับสาร (ผู้เรียน) มีการตอบสนอง และมีปฏิริยาป้อนกลับไปยังผู้ส่งสาร (ผู้สอน) สามารถโต้ตอบ ปรีกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ ทั้งนี้ในรูปแบบการสื่อสารสำหรับการจัดการการเรียนการสอนรูปแบบปดตินั้นได้สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ 5 ประการ ที่ประกอบด้วย 1) คุณธรรมจริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นอกจากนี้การวัดและการประเมินผลก็สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

ในช่วงเดือนธันวาคม 2563 ได้เกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ระลอกที่สาม ที่ได้ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้มหาวิทยาลัยไม่สามารถจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบปกติที่มีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ (On Site) จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมหาวิทยาลัยได้มีการสื่อสารโดยการออกประกาศเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) (ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ฉบับที่ 5, 2563) ซึ่งได้มีการให้คณะจัดให้มีการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์หรือด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และผลลัพธ์การเรียนรู้ของรายวิชา เว้นแต่มีกรณีจำเป็นที่ต้องจัดการเรียนการสอนในรูปแบบอื่น ซึ่งจะต้องให้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้พิจารณาความเหมาะสม แต่ทั้งนี้ต้องปฏิบัติตามมาตรการและแนวทางการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) อย่างเคร่งครัด ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานตามที่มหาวิทยาลัยได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย 1) การจัดการเรียนการสอนแบบถ่ายทอดสดออนไลน์ 2) การจัดการเรียนการสอนแบบบันทึกการสอนล่วงหน้า 3) การจัดการเรียนการสอนรูปแบบอื่นที่ไม่มีการรวมกลุ่มกันในชั้นเรียน เช่น การมอบหมายงาน (assignment) การเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านกรณีศึกษา (case study) การทำรายงาน (report) รวมไปถึงการมอบหมายงานในรูปแบบอื่นที่สามารถวัดและประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในรายวิชา 4) การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการใดๆ นั้นอาจารย์ผู้สอนจะต้องมีการชี้แจงถึงวิธีการปรับการเรียนการสอน วิธีการสอน การวัดและการประเมินผล การใช้เครื่องในการสอน รวมทั้งแจ้งวิธีการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนให้ทราบอย่างชัดเจน

จากการสื่อสารในภาวะวิกฤตของมหาวิทยาลัยในการออกประกาศเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) นั้นส่งผลให้บุคลากรและนักศึกษา ได้ตระหนักในการเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งภาพสะท้อน (feedback) ที่แสดงให้เห็นถึงการตระหนักต่อประเด็นดังกล่าวคือ คณะ สำนัก ในมหาวิทยาลัยได้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการเตรียมความพร้อมใช้ระบบการสื่อสารแบบออนไลน์ เช่น Zoom Cloud Meeting และ Google Hangout

Meet นอกจากนี้มหาวิทยาลัยได้มีการอนุมัติงบประมาณในการจัดซื้อ License Zoom เพื่อเป็นช่องทางของการสื่อสารรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ทั้งนี้จากรูปแบบการสื่อสารที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยที่ปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบออนไลน์ทั้งระบบ โดยมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้กับการเรียนการสอนนั้น ได้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เป็นภาคปฏิบัติ รวมทั้งรายวิชาภาคทฤษฎีบางรายวิชาเป็นอย่างมาก ซึ่งมูลนิธิคีนันแห่งเอเชียได้มีการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 สร้างผลกระทบต่อการศึกษาไทยที่สำคัญ 3 ประการ (มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย, 2563) คือ ประการแรก ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้น ช่องว่างระหว่างโอกาสเข้าถึงการศึกษา และความพร้อมทางด้านอุปกรณ์รองรับการเรียน ซึ่งผู้เรียนบางคนอาจไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพื่อเรียนหนังสือผ่านช่องทางออนไลน์ ประการที่สอง ด้านประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนออนไลน์ยังไม่เพียงพอ ผู้สอนไม่กี่คนที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งผู้สอนอาจขาดเทคนิคในการสอนออนไลน์ทำให้ผู้เรียนอาจมีพฤติกรรมที่ไม่ใส่ใจในการเรียนออนไลน์ และผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกปฏิบัติและประการที่สาม ด้านระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของผู้สอนยังไม่เพียงพอ ซึ่งผู้สอนไม่แน่ใจว่าจะเริ่มต้นวิธีการสอนผ่านระบบออนไลน์อย่างไร รวมทั้งการติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจะเป็นอย่างไร

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าหลังจากมีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) นั้นสถาบันการศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการสื่อสารทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านของการทำงานของบุคลากร โดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาเป็นเครื่องมือของการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to face communication) ลดน้อยลงนั้นก็เนื่องมาจากมาตรการของการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าจากการเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารจากการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to face communication) เป็นการสื่อสารแบบออนไลน์นั้นเป็นการเว้นระยะของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในองค์กร รวมทั้งระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน จากประเด็นดังกล่าวนี้อาจส่งผลต่อความไม่สอดคล้องกับคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติข้อที่ 3) “ทักษะทางด้านปัญญา ข้อที่ 4) “ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ” เนื่องจากผู้เรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในช่วงระยะเวลาของการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งอาจนำไปสู่กระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาในบทเรียนที่ผู้เรียนไม่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สอนให้มีประสิทธิภาพเท่ากับการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to face communication) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ธนพรรณ ทรัพย์ธนาตล (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา” พบว่าด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักศึกษาและอาจารย์ไม่ค่อยมีส่วน

ร่วมในการดำเนินกิจกรรมการสอนในรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นผลให้การจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตไม่ได้รับความนิยม

จากการจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤตของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) นั้น มหาวิทยาลัยได้มีการออกประกาศเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งได้จัดให้มีการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์หรือด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้จากสื่อสารด้วยการออกประกาศแนวปฏิบัติดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลในการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในบางหลักสูตรที่มีการจัดการเรียนการสอนเป็นรายวิชาปฏิบัติ กล่าวคือ ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปฏิบัติบางรายวิชานั้นอาจไม่บรรลุตามสัมฤทธิ์ผลของการเรียนรู้ตามมาตรฐานของหลักสูตร ในส่วนของประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการรับรู้ของผู้เรียนนั้นก็อาจขาดในกระบวนการคิดวิเคราะห์ในเนื้อหาของรายวิชา ซึ่งผู้เขียนขอสรุปการจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษก่อนและหลังการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษก่อนและหลังการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19)

	การจัดการภาวะวิกฤต (Crisis Management)		
	ระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤต (Pre-Crisis)	ระยะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Crisis Event)	ระยะหลังเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Post-Crisis)
การสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication)	- มหาวิทยาลัย จัดการเรียนการสอนรูปแบบปกติ เป็นรูปแบบการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to face communication) ที่มีการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน รวมทั้งการศึกษาดูงานนอกสถานที่ - มหาวิทยาลัย จัดกิจกรรมโครงการตามพันธกิจ ประกอบด้วย การบริการวิชาการแก่สังคม การวิจัย การทำนุศิลปวัฒนธรรม	- มหาวิทยาลัย ได้ออกประกาศแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนให้คณะจัดให้มีการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์หรือด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ - คณะ และสำนัก มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการทำงานแบบ work form home - การประชุมผ่านระบบ Zoom Cloud Meeting และ Google Hangout Meet - จัดการจัดกิจกรรมตามพันธกิจ ด้านการบริการวิชาการ และทำนุศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งกิจกรรมการศึกษาดูงานนอกสถานที่ของนักศึกษา	- มหาวิทยาลัย ประชุมเพื่อกำหนดแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งแนวปฏิบัติในการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ - มหาวิทยาลัย ประกาศแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยให้ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ได้ - ประกาศเฝ้าระวังการป้องกันการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา 2019 อย่างเคร่งครัด - คณะ สำนัก สามารถจัดกิจกรรมโครงการตามพันธกิจภายใต้เงื่อนไขอย่างเคร่งครัด
ข้อดี	การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (face to face) ทำให้บุคลากรและนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน รวมทั้งก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน การคิด การตัดสินใจ และการประเมินผล ร่วมกัน	การใช้รูปแบบการสื่อสารแบบออนไลน์ ภายใต้มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลดีกับมหาวิทยาลัยในการประหยัดทรัพยากรในการบริหารงาน เนื่องจากมีการทำงานแบบ work form home และการจัดการเรียนการสอนออนไลน์	ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีแนวโน้มดีขึ้น มหาวิทยาลัยได้กำหนดแนวปฏิบัติในการทวนและการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ส่งผลให้บุคลากรและนักศึกษาลดความกดดันจากเดิมที่มีการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นแบบออนไลน์ มาเป็นการสื่อสารแบบผสมผสานกับการแบบเผชิญหน้า (face to face)
ข้อจำกัด	มีการใช้ทรัพยากรในการบริหารจัดการตามพันธกิจจำนวนมาก รวมทั้งระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่มีควมยืดหยุ่นค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน	- จากการใช้รูปแบบการสื่อสารแบบออนไลน์ทั้งการจัดการเรียนการสอน และการทำงาน ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดด้านความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรและนักศึกษา - ทักษะด้านการสื่อสารระหว่างบุคคลน้อยลง ส่งผลต่อระบบการคิดและการตัดสินใจระหว่างบุคคล	เมื่อการสื่อสารที่มีปฏิสัมพันธ์กันเป็นแบบออนไลน์ มาเป็นการสื่อสารแบบผสมผสานกับการแบบเผชิญหน้า (face to face) กันมากขึ้น อาจส่งผลต่อความเสี่ยงในการเกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 หากบุคลากรและนักศึกษาไม่เคร่งครัดในมาตรการควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19)

จากตารางที่ 1 ผู้เขียนได้แสดงการจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงการจัดการด้านการสื่อสารของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ในช่วงระยะเวลาก่อนและหลังการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าในระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤติ (Pre-Crisis) ระยะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Crisis Event) และช่วงหลังเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Post-Crisis) นั้น มหาวิทยาลัยได้มีการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายแตกต่างกันเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งการใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลายและแตกต่างกันนั้นต่างมีข้อดีและข้อจำกัดด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นเมื่อวิกฤตเกิดขึ้นองค์กร การประยุกต์ใช้แนวคิดด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication) ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จะช่วยให้องค์กรลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นได้น้อยลงหรือสูญเสียน้อยที่สุด

สรุป

สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ได้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปของการศึกษาจากระบบการศึกษาทั่วไป (Conventional Education System) ไปสู่ทางเลือกและการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) ที่องค์กรจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำเนินวิถีชีวิตได้ตามปกติ ทั้งนี้จากวิกฤตที่เกิดขึ้นนั้นแนวคิดการจัดการในภาวะวิกฤติ (Crisis Management) เป็นแนวคิดที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับเป็นกลยุทธ์หรือเทคนิคที่สามารถป้องกันหรือแก้ไขผลกระทบที่เกิดจากเหตุการณ์ ซึ่งการจัดการภาวะวิกฤตได้มีการแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

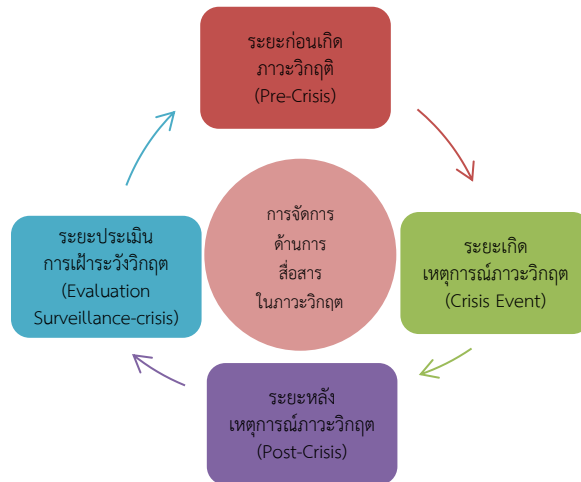
1. ระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤต (Pre-Crisis) ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าววิกฤตยังไม่เกิดขึ้นเป็นระยะที่องค์กรเริ่มเห็นถึงประเด็นปัญหาที่อาจจะกลายเป็นภาวะวิกฤตได้ และองค์กรสามารถจัดการกับปัญหาได้โดยไม่ลุกลาม ซึ่งในระยะก่อนเกิดภาวะวิกฤตได้มีการแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การค้นพบสัญญาณเตือน (Signal Detection) กล่าวคือ ภาวะวิกฤตส่วนใหญ่จะมีการปรากฏขึ้นของสัญญาณเตือนต่างๆ ก่อนเกิดจริงเสมอ หากมีการจัดการอย่างถูกต้องแล้วก็อาจหลีกเลี่ยงวิกฤตนั้นได้ 2) การป้องกัน (Prevention) เป็นลักษณะของการจัดการกับปัญหาที่ค้นพบก่อนที่จะกลายเป็นภาวะวิกฤต (Risk Aversion) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการกำจัดหรือลดระดับความเสี่ยง และ 3) การเตรียมพร้อมรับภาวะวิกฤต (Crisis Preparation) เป็นขั้นที่องค์กรต้องมีการจัดเตรียมการรองรับภาวะวิกฤตพร้อมระบุหน้าที่ความรับผิดชอบ เพื่อสามารถช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้แก้ไขสถานการณ์ได้ในทันที

2. ระยะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Crisis Event) เป็นช่วงที่มีจุดเริ่มต้นเมื่อมีสัญญาณบอถึงภาวะวิกฤตได้เกิดขึ้นแล้ว และพิจารณาการแก้ไขหลังจากการเกิดวิกฤตขึ้นแล้ว ทั้งนี้ในส่วน of ระยะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤตยังมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ประกอบด้วย 1) การรับรู้ถึง

ภาวะวิกฤต (Crisis Recognition) ซึ่งบุคลากรภายในองค์กรมีการรับรู้ถึงภาวะวิกฤตที่กำลังเกิดขึ้นและองค์กรต้องติดตามสถานการณ์ พร้อมทั้งคอยควบคุมไม่ให้ขยายความรุนแรงมากขึ้น และ 2) การควบคุมภาวะวิกฤต (Crisis Containment) เป็นช่วงที่องค์กรเข้าไปแก้ไขสถานการณ์ ภาวะวิกฤตไม่ให้ลุกลามสร้างความเสียหายที่เกิดขึ้น

3. ระยะช่วงหลังเหตุการณ์ภาวะวิกฤต (Post-Crisis) เป็นช่วงที่ได้แก้ไขสถานการณ์ ภาวะวิกฤตให้ผ่านพ้นไปเรียบร้อยแล้ว องค์กรควรประเมินผลสิ่งที่ได้เรียนรู้จากภาวะวิกฤต เพื่อนำไปสู่การพิจารณาค้นหากระบวนการจัดการหรือกำหนดมาตรฐานการรองรับกับการเปลี่ยนแปลงหลังสิ้นสุดภาวะวิกฤต ซึ่งเป็นระยะเวลาที่องค์กรมีระบบการจัดการแก้ไขสถานการณ์ได้เป็นอย่างดีจะสามารถพลิกวิกฤตนี้ให้เป็นโอกาสให้แก่องค์กรได้

จากแนวคิดการจัดการวิกฤต (Crisis Management) ที่กล่าวข้างต้น ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่เกิดขึ้นนั้น ประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นการเติมเต็มข้อมูล รวมทั้งการสร้างการรับรู้ร่วมกันในภาวะวิกฤต คือ “การสื่อสารในภาวะวิกฤต” (Crisis Communication) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องด้วยการสื่อสารเป็นกระบวนการที่ช่วยลดช่องว่างด้านข้อมูลข่าวสาร (Information Gap) ช่วยลดความคลุมเครือไม่แน่นอน (Uncertainty) ช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจ (Knowledge and Understanding) รวมไปถึงช่วยรักษาสัมพันธภาพอันดี (Good Relationship) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Coombs W. (2010) ที่กล่าวว่า “การสื่อสารเป็นส่วนประกอบที่สำคัญและจำเป็นในทุกๆ ขั้นตอนของการจัดการภาวะวิกฤต” ทั้งนี้การสื่อสารในภาวะวิกฤตจะมีประสิทธิผลมากที่สุดต้องคำนึงถึงองค์ประกอบการสื่อสารที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) แหล่งข่าว (Source) 2) ข่าวสาร (Message) 3) ผู้รับ (Receiver) 4) ช่องทางข่าวสาร (Channel) 5) สัมฤทธิ์ผล (Effect) และ 6) สิ่งรบกวน (Noise) ซึ่งองค์ประกอบการสื่อสารเหล่านี้ใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารในภาวะวิกฤตได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากแนวคิดการจัดการในภาวะวิกฤต และการสื่อสารในภาวะวิกฤต ทั้งนี้ผู้เขียนได้สรุปเป็นรูปแบบ (model) ของการประยุกต์ใช้แนวคิดการจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤตกรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษจากผลกระทบทบการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งได้จากสังเคราะห์แนวคิดการจัดการในภาวะวิกฤตตามแนวคิดของ Coombs W. (2010) และแนวคิดการจัดการด้านการสื่อสารของชลทิพย์ พุนศิริวงศ์ (2559) ดังภาพที่ 3 ดังนี้

ภาพที่ 3 รูปแบบ (Model) การจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต

กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

จากภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้สรุปรูปแบบการจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication Management Model) ออกเป็น 4 ระยะ ประกอบด้วย ระยะก่อนเกิดวิกฤต (Pre-Crisis) ระยะเกิดวิกฤต (Pre-Crisis) ระยะหลังวิกฤต (Post-Crisis) และระยะประเมินการเฝ้าระวังวิกฤต (Evaluation Surveillance-crisis) ทั้งนี้การที่ผู้เขียนได้สังเคราะห์ระยะที่ 4 นั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงสภาพการณ์จริงของการจัดการด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤตของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) กล่าวคือ ภายหลังจากการที่วิกฤตได้เกิดขึ้นแล้วองค์กรได้มีการเตรียมการสำหรับการป้องกัน และลดเกิดผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์กร โดยมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศเพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับการเตรียมการเพื่อป้องกันตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) จะสังเกตได้ว่าลูกศรที่ผู้เขียนนำเสนอขึ้นนั้นจะไม่ได้สิ้นสุดในระยะที่ 4 หากแต่ยังย้อนกลับไปในระยะที่ 1 อีกครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ด้านการสื่อสารในภาวะวิกฤตที่ไม่สามารถจะสิ้นสุดที่ระยะใดระยะหนึ่งได้ ทั้งนี้ทุกระยะของการเกิดภาวะวิกฤตนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กันอยู่เสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กระทรวงสาธารณสุข.
สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://shorturl.asia/A5rHI>
- ชลทิพย์ พูนศิริวงศ์. (2559). การจัดการและการสื่อสารภาวะวิกฤตของรัฐในกรณีอุทกภัย กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ฉบับที่ 5. (2564). แนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอน
เนื่องจาก สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรี
สะเกษ.
- พจน์ ใจชาญสุขกิจ. (2563). ประเทศไทยกับการรับมือ และการสื่อสารภาวะวิกฤตจาก
ผลกระทบของไวรัส สายพันธุ์ใหม่. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, จาก
<https://www.prthailand.com/images/articles/expert-commu-covid19.pdf>
- ธนพรรณ ทรัพย์ธนาตล. (2558). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียน
ออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กลุ่ม มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(1), 654 – 655.
- วิรัช ลภีรัตนกุล (2562). การประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิริพร อินทสนธิ์. (2563). โควิด-19 : กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษา รายวิชาการ
เขียนโปรแกรม เว็บ. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(2), 207-218.
- Covello, V. (1995). *Risk communication paper*. Opening the black box risk
conference, McMaster University.
- Choomb, W. (2015). *Ongoing Crisis communications: Planning, Managing and
Responding* (4th ed). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Drucker, P. (1974). *The Practice of Management*. New York: Harper & Row
Publishers.
- Edwin, B. (1970). *Principle of Personnel Management*. New York: Mc Graw-Hall Inc.
- Slaikeu, K.A. (1984). *Crisis Intervention: A Handbook for Practice and Research* (2nd
Edition). Boston: Allyn and Bacon.

ถอดความรู้จากการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชน
สร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

TRANSLATING KNOWLEDGE FROM YOUTH POTENTIAL TRAINING IN
DESIGNING THE FUTURE OF CREATIVE COMMUNITIES, POMPHET
COMMUNITY SCHOOL, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระมหาอัครวัฒน์ กิตติญาโน, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ,
พระใบฎีกาสมคิด นาสีโล, สุภัทรชัย สีสะใบ

Phramaha Akkharawat Kittināno, Phramaha Krisada Kittisobhano, PhrapaladRaphin Buddhisaro,
PhrabaideekaSomkitd Nathasiro, Suphattharachai Sisabai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: chay.jaa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดความรู้จากการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ จากเอกสาร และงานวิจัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ เขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า ในการฝึกอบรมใช้กระบวนการฝึกอบรมผ่านกิจกรรม (1) กิจกรรมชวนคิด ชวนคุย ชวนลงมือทำ (2) กิจกรรมกระຈกสะท้อนใจ (3) กิจกรรมออกแบบชุมชนสร้างสรรค์ โดยกิจกรรมการฝึกอบรมเป็นเทคนิคการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด การใช้ฐานความคิดในกระบวนการกลุ่ม คิดอย่างสร้างสรรค์ และนำไปสู่การคิดเชิงระบบร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนนำความคิดเหล่านั้นไปสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ให้เยาวชนได้แสดงความรับผิดชอบต่อชุมชนตามศักยภาพที่นักเรียนมี และกระตุ้นให้นักเรียนผู้เข้าอบรมสู่การลงมือกระทำตามที่คิดอย่างเป็นระบบ โดยมีครู และคณะนักวิจัยคอยให้คำแนะนำร่วม ในเบื้องต้น ผลได้ทำให้นักเรียนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก และเห็นความสำคัญของตัวเอง และส่งต่อความสามารถนั้นสู่ชุมชน สังคม และส่วนรวม และฝึกให้มีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: ศักยภาพเยาวชน; อนาคตชุมชนสร้างสรรค์; โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร

*Received June 6, 2021; Revised July 12, 2021; Accepted July 12, 2021

Abstract

This article was intended to paraphrase knowledge from youth potential training in designing the future of creative communities. Pomphet Community School, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conducted with the qualitative method, collected data from documents, research, participatory observation and interviews. The essay was written in the form of an academic article.

The results showed that in the training, to use the training process through activities; 1) Thinking, Inviting and Inviting to do, 2) Mirror activity, 3) Creative design community activities in which the training activities were techniques to promote the thinking process, using the base of ideas in group processes. To think creatively and lead to systematic thinking together. The goal was for students to use those ideas to create activities that were beneficial to the community. Allow youth to show responsibility to the community, based on the potential the students have and encouraged the students to take action in a systematic manner with the teachers and the research team providing initial suggestions, resulting in the students having the courage to express themselves and realize their own importance and pass on that capability to the community, society and the general, and being trained to be harmonious in working together

Keywords: Youth Potential; Future Creative Community; Pomphet Community School

บทนำ

ในกิจกรรมฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ ที่โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นการฝึกปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เมื่อได้มีโอกาสลงสัมผัสบรรยากาศและเรียนรู้ร่วมกับคณะนักวิจัย จึงเลือกที่จะนำมาสื่อสารถอดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในพื้นที่ปฏิบัติการวิจัย โดยกระบวนการในการพัฒนาเยาวชน หรือพัฒนากระบวนการคิด ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาไว้จำนวนมาก โดยผลการศึกษาเหล่านั้นมีเป้าหมายเป็นการส่งเสริม กระตุ้นและพัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ และพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้สำหรับเยาวชน ทำให้เกิดกลไก แนวทางและวิถีปฏิบัติที่ชัดเจนในการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและนักเรียน ซึ่งในปฏิบัติการส่วนหนึ่งของการวิจัยนี้มีพื้นที่เป็นโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร โดยมีคณะผู้บริหาร คณะครู พร้อมนักเรียนรวมประมาณ 100 คน และมีวิทยากรกระบวนการ ที่เน้นขับเคลื่อนปฏิบัติในส่วนของการส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิด กล้าคิด กล้าแสดงออก และ

คิดอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้กระบวนการ นำทำกิจกรรม ซึ่งมีพระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย เป็นผู้สร้างกลไกการขับเคลื่อน ผ่านการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2563 ซึ่งในการเขียนสะท้อนคิด ถอดบทเรียนประสบการณ์เชิงพื้นที่นี้ จะได้ให้ข้อมูลสรุปในภาพรวม ร่วมกับวิทยากร นักวิจัย คณะครูและนักเรียนผ่านกิจกรรมฝึกอบรมและชุดกิจกรรมนี้ต่อไป

ภาพที่ 1 ป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฝึกอบรมการขับเคลื่อนกิจกรรม ศักยภาพเยาวชนในการ ออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ภาพคณณันักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

แนวคิดทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาตนเอง

แนวคิดเรื่องไตรสิกขา แนวคิดเรื่องกลไกการพัฒนาทำให้เกิดการสร้างสรรค์ เกิดการพัฒนาตนเอง จนกระทั่งเกิดเป็นการเรียนรู้ รู้การพัฒนาตัวเองตามสถานการณ์ ตามหลักศีลสมาธิ ปัญญา มีแนวคิดในพระพุทธศาสนาที่ว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” (วิ.มหา. (ไทย) 4/60/73-สาริปุตตโมคคัลลานปัฟพัชชาภกตา ว่าด้วยสาริปุตตรและโมคคัลลนานะบรรพชา) ในความหมายคือเหตุส่งผล ฝึกหัดเยาวชนให้กล้าคิด มีความสร้างสรรค์เป็นเหตุ นำไปสู่ผลคือเยาวชนที่สร้างสรรค์สำหรับชุมชนในอนาคต เป็นต้น

แนวคิดเรื่องสามัคคี ความสามัคคี “สุขา สังฆัสสะ สามัคคี” การฝึกกระบวนการคิด (1) คิดในเชิงปัจเจกตามอัธยาศัย (2) ระดมความคิดในรูปแบบช่วยกันคิด (3) นำความคิดที่ตกผลึกร่วมกันไปสู่การออกแบบแนวทางปฏิบัติหรือสู่การขับเคลื่อน (4) นำชุดคิดกระบวนการทางความคิดไปสู่การลงมือปฏิบัติและขับเคลื่อน สู่ปฏิบัติการขับเคลื่อนสู่ชุมชน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นกระบวนการของการฝึกความสามัคคีร่วมกันตามแนวพระพุทธศาสนาโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียน นักเรียน และเยาวชน ที่เข้ารับการอบรมได้เห็นความสำคัญของความ

สามัคคี และใช้ความสามัคคีนี้เป็นกลไกในการพัฒนาทำกิจกรรมร่วมกัน การส่งเสริมกระบวนการคิดให้เกิดการแสดงออกต่อสาธารณะอย่างเป็นระบบองค์กร ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อชุมชน สังคม อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

แนวคิดเรื่องการพัฒนาตัวเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในพระพุทธศาสนามีแนวคิดในเรื่อง “ประโยชน์” ที่เน้นการพัฒนาประโยชน์ตน (อัตตประโยชน์) พัฒนาประโยชน์ชุมชน คนใกล้ (हितประโยชน์) เน้นการพัฒนาประโยชน์เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับชุมชนและสังคมทั่วไป (ปรหิตประโยชน์) ส่งผลขับเคลื่อนเป็นพลวัตในเชิงสังคมต่อไป ดังพุทธพจน์ว่า “จงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่มา” แนวคิดในการพัฒนาปรากฏในงานวิจัย เช่น กลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา (พระสุเมต สุธิตโต และคณะ, 2561) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา (สุมานพ ศิวรัตน์, 2560) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง (วิสูตร ชลนิตี, 2558) ดังนั้นแนวคิดในเรื่องการส่งเสริมให้นักเรียน เยาวชนเห็นความสำคัญในความรู้ ความสามารถของตัวเอง เป็นการสื่อคำสอนทางพระพุทธศาสนา ให้เด็กเยาวชนเห็นความสำคัญในตัวเอง และบริหารปฏิบัติตนเองให้เป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนในภาพรวมนับเป็นกลไกหนึ่งของการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาด้วย

การพัฒนาเยาวชนหัวใจสำคัญของการพัฒนา

ในกระบวนการพัฒนาจำนวนมาก สิ่งที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาหนึ่ง คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาคน และในกระบวนการของการพัฒนา “เด็ก” หรือ “เยาวชน” นับเป็นหัวใจของการพัฒนาร่วมในทุกการพัฒนา ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของคนที่จะเป็นสิ่งทดแทนการพัฒนาในองค์กรรวม และเมื่อสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก หรือเยาวชน จะมีงานวิจัย เช่น กระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษา ชุมชนหมู่บ้านหนองนาสร้าง อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด” (พวงชมพู ไชยอาลา แสงรุ่งเรืองโรจน์, 2560) ซึ่งในงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาเยาวชนหรือเด็กว่า

“...ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้นำภูมิปัญญาที่ได้รับสืบทอดในพื้นที่สร้างสรรค์มาใช้อย่างต่อเนื่องเช่น มอบหมายให้เยาวชนช่วยโรงเรียนเตรียมงานบุญประเพณีทั้ง 12 เดือนของชุมชน ด้วยการนำภูมิปัญญาของชุมชนมาสร้าง “พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเยาวชน” เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชนหมู่บ้านหนองนาสร้าง เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญที่จะทำให้เยาวชนห่างไกลจากปัญหาที่กำลังถูกคุกคามในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาบริโภคนิยม ปัญหาติดเกมส์...”

ในงานวิจัยของ นัยนา หนูนิล และสายฝน เอกวรารังกูร (2554) เรื่อง การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์

และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง ที่เสนอแนวทางในการพัฒนาเยาวชนผ่านระบบสภาเด็กที่จะทำให้อีกเด็กกล้าคิด กล้าทำกล้าแสดงออกที่ว่า การให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ใช้สติแก้ปัญหาความขัดแย้ง พูดความจริงและไม่ใช้ความรุนแรง รูปแบบการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดนโยบายสาธารณะ 2) การดำเนินงานตามนโยบาย 3) การประเมินนโยบาย และ 4) การเผยแพร่นโยบายและขยายเครือข่าย นโยบายแรกคือ การส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบล การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน การสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ การให้รางวัลเด็กที่ทำความดี และการสนับสนุนกองทุนเด็กและเยาวชน นโยบายที่สอง คือ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้แก่ การจัดอบรมการพัฒนาเยาวชนเชิงบวก และการส่งเสริมกิจกรรมของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ผลการประเมินพบว่านโยบายดังกล่าวทำให้ต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น

ในงานวิจัยของ ชานนท์ โกมลมาลย์ และคณะ (2562) เรื่อง การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง ที่เสนอแนวคิดผ่านผลการวิจัยว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยท้องถิ่นมีทั้งปัจจัยเอื้อและอุปสรรคปัญหาอยู่หลายด้านตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับกฎหมายนโยบาย บทความนี้...ได้ค้นคว้าเพื่อนำเสนอจุดคานงัดเพื่อความสำเร็จเพื่อแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย (1) การถ่ายโอนภารกิจสภาเด็กและเยาวชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) การจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่นและ (3) การพัฒนาศักยภาพและความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ (สุวรรณา คุณดิสถิณัฐสา, 2560) เสนอแนวคิดจากการวิจัยภายใต้เป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นต้นคน หรือคนคุณภาพในอนาคตว่า เด็กอายุ 12 ปี มีต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (68.99) เยาวชนอายุ 18 ปี มีต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ดี (70.09) และผู้ปกครองมองว่าเด็กและเยาวชน มีต้นทุนชีวิต อยู่ในเกณฑ์ดี (73.97) จะเห็นได้ว่าผ่านเกณฑ์แต่อยู่ในระดับต่ำที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีระดับของค่าคะแนนที่สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ดีมากนั้นจะมีค่าคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 นอกจากนี้ยังพบว่าเพศและสถานภาพของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แนวทางการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ สนับสนุนการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมกิจกรรมของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

จากภาพรวมของงานวิจัยนอกเหนือจากที่ยกมานำเสนอ ยังมีงานวิจัยอีกอีกมากที่ได้ศึกษาและนำเสนอแนวทาง วิธีการ หรือกลไกในการพัฒนานักเรียนและเยาวชน โดยมีเป้าหมาย

เป็นทรัพยากรมนุษย์ หรือเมล็ดพันธุ์ของการพัฒนาในสังคมหรือประเทศชาติ ดังปรากฏในงาน เรื่อง การบูรณาการสอนวิชาการละครสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาวิชาการของเด็กและเยาวชนในชุมชน (ธนภรณ์ แสนอ้าย, 2560) การถ่ายทอดนวัตกรรมชุมชนในการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสมกับภูมินิเวศสู่เยาวชน (จินตนา ออมสงวนสิน และคณะ, 2559) การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท : กรณีศึกษาบ้านด้ามพริ้ว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี (ชูพักตร์ สุทธิสา และคณะ, 2555) ปลา...ที่ไม่มีขาเดิน: กระบวนการศิลปะละครประยุกต์เพื่อการเสริมพลังของเยาวชนไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่า ตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร (ปวลักษณ์ สุรัสวดี, 2561) การเสริมสร้างความรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอำเภอพุทธ มณฑลสำหรับเด็กและเยาวชน (สรพารี ยกย่อง และคณะ, 2559) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกมออนไลน์ ที่มีผลต่อเยาวชนไทย : กรณีศึกษาชุมชนสีคาม กรุงเทพมหานคร (สายสุดา บัณฑิตระกุล และคณะ, 2554) โดยงานวิจัยที่ยกมาล้วนให้ความสำคัญ และมุ่งไปที่การพัฒนาเยาวชน ทั้งในส่วนของ การส่งเสริมการคิดเชิงระบบ ผ่านสภาเด็ก ตามพระราชบัญญัติกฎหมาย การส่งเสริมในการพัฒนาตัวเอง การสร้างความคิดสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมและกลไกต่าง ๆ พัฒนาชุมชน สังคม เป็นการฝึกหัด พัฒนาให้กับเด็กและเยาวชน “เราคิดได้ ทำได้ ไปเป็น” เพื่อรับช่วง ส่งไม้ต่อ และให้เยาวชนรับช่วงภารกิจ เป็นการสร้างคนเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับอนาคตสังคมในองค์รวม เพื่อให้เด็กได้รับช่วงต่อในการพัฒนาสังคม ชุมชน ประเทศชาติอย่างเป็นระบบต่อไป ภายใต้กรอบคิด “เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า”

การฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์

ในกิจกรรมปฏิบัติการในพื้นที่วิจัยโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร ได้มีการเชิญวิทยากรนักฝึกอบรม เชิงปฏิบัติมาเป็นวิทยากรกระบวนการ ที่เน้นให้นักเรียนได้แสดงออก กล้าคิด กล้าทำ โดยกรอบคือการนำทำกิจกรรมให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการฝึกอบรม โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 100 คนโดยประมาณ ซึ่งเป็นนักเรียนใหม่ที่เพิ่งเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษา 2563 ที่เพิ่งจะเข้าสู่ระบบโรงเรียนด้วยสาเหตุของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 19 ทำให้นักเรียนหายไปจากห้องเรียน และมีนักเรียนเพิ่มเข้ามาโดยเป็นนักเรียนจากต่างอำเภอที่เข้ามาเรียนที่โรงเรียนนี้ กรอบการอบรมมีเป้าหมายให้ (1) นักเรียนกล้าคิดกล้าทำในกรอบที่ส่งเสริม (2) ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาดตนเอง และพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย (3) ฝึกการตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำงานเพื่อชุมชนและสังคมส่วนรวม ซึ่งในกิจกรรมที่วิทยากรที่ได้รับเชิญมาคือ อาจารย์ณรงค์ลักษณ์ ไชเสโน ผู้อำนวยการสถาบันบริหารสารสนเทศและการจัดการความรู้ (สสจร.) โดยดำเนินกิจกรรมใน 3 ชุดฝึกตามเอกสารคู่มือภาพประกอบ 2 ซึ่งวิทยากรได้ดำเนินการคือ

ภาพที่ 2 คู่มือฝึกอบรม คู่มือการขับเคลื่อนกิจกรรม ศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคต
ชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(ภาพคณะนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

กิจกรรมที่ 1 ขวนคิดชวนคุย

การอบรมโดยใช้กิจกรรมที่มีลักษณะกิจกรรมเป็นการชวนคิด ชวนคุย ชวนทำ โดยใช้กระดาษ A3 ให้นักเรียนวาดรูปตามอักษาคีย์คำสายเส้นเพียงเส้นเดียวในการวาด เป็นกลไกในการกระตุ้นให้นักเรียนอยู่กับตนเอง ใช้กระดาษแผ่นเดียว ให้นักเรียนได้คุยกับลมหายใจ ความคิดของตัวเอง เมื่อสงสัยให้ถามหัวใจของตัวเอง (อ่อนโยนกับเส้น กับเรื่องราว และช่องของแต่ละช่องของตัวเอง) หรือเป็นการฝึกสมาธิมีใจจดจ่อมุ่งมั่นกับสิ่งนั้น (1) ผลได้ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (2) การจัดสรรพื้นที่ (3) การออกแบบระบบความคิด เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์บนพื้นที่กระดาษ 1 แผ่น ลากเส้นเพื่อให้เห็นความคิด อารมณ์และความรู้สึก เป็นการสะท้อนคิดผ่านกระดาษ นัยหนึ่งเป็นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ผ่านการออกแบบพื้นที่ ใช้ความคิดกับพื้นที่นั้น และจัดวางใส่สมกับสิ่งนั้น และการดำเนินด้วยตัวเองภายใต้ความเป็นไปได้ เป็นการดึงศักยภาพให้เกิดขึ้นแก่ตัวเอง เป็นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระดาษ มือที่ค่อย ๆ ลากเส้น จะรู้สึกอ่อนโยน พลั้วไหว เรากำลังคิดถึงใคร กำลังคิดอะไร เป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด ในการเรียนรู้ เป้าหมายเป็นการพัฒนาผ่านการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ดังที่วิทยากรผู้ให้การอบรมสะท้อนคิดเป็นข้อมูลว่า

ภาพรวมของกิจกรรมจะเป็น Zentagle Inspire ศิลปะที่ทำให้ก่อเกิดสมาธิ ที่เป็นลักษณะของการ (ก) ฝึกเขียนลายเส้น ฝึกกับการอยู่กับปัจจุบัน เป็นศิลปะ สร้างความคิดสร้างสรรค์ ฝึกสมาธิ พัฒนาจิตใจ (ข) ฝึกสติ คลายเครียด ผ่อนคลาย ระบายอารมณ์ อีกทั้งช่วยในการสำรวจตนเอง (ค) ค้นหาตัวเอง รู้จักตัวเอง เข้าใจตนเอง เยียวยาตนเอง สร้างสมดุลชีวิต พัฒนาอารมณ์ พัฒนาตนเอง (ง) ลายเส้นเป็นลายเส้นซ้ำ ๆ ง่าย ๆ ไม่ถูกไม่มีผิด แต่เป็นการใช้อารมณ์ให้อยู่กับปัจจุบันขณะ (จ) ในขณะที่วาดลายเส้น ความนึกคิด ถูกดึงไปอดีตบ้าง กังวลเรื่อง

นั้น เรื่องนี้บ้าง สติหลุด ลายเส้นที่ตั้งใจวาดก็มักจะพลาด พลาดบ่อยๆ สติจึงอบรมว่า ควรตั้งใจอยู่กับปัจจุบันให้มากขึ้น (ฉ) ความตั้งใจจึงถูกเติมเข้ามาทีละนิด ทีละหน่อย จนสติอยู่กับเรามากขึ้นเรื่อย ๆ (ช) ช่วงแรก ทั้งมือและสมาธิไม่นิ่งลายเส้นก็ไม่นิ่งตามสมาธิที่ขาดระเบียบ ความคิดที่ขาดระบบ (ฉ) ภาพชุดหลัง ลายเส้นนิ่งมากขึ้น พลาดน้อยลง ลายมีความซับซ้อนได้มากขึ้น ยิ่งเพิ่มสติ ให้อยู่กับลายเส้นได้มากขึ้น (วิทยากรฝึกอบรม, 20 กรกฎาคม 2563)

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ การสะท้อนคิดภายใต้กรอบ เราจะแสดงออกต่อตัวเองอย่างไร รวมไปถึงจะสร้างการมีส่วนร่วมต่อชุมชนได้อย่างไร จึงจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนเป็นพลังในการพัฒนาตนเอง เช่น (1) เรามีความสามารถอะไร (2) เราจะช่วยเหลือสังคมได้อย่างไร (3) เราจะนำสิ่งที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างไร นับหนึ่งเป็นการชวนถอดความสามารถของนักเรียนเอง (4) เป็นการชวนคิด และฉายภายใต้ความเป็นไปได้ และขับเคลื่อนให้เกิดการทำงานร่วมกัน และส่งเสริมให้เกิดพลังในการทำกิจกรรมร่วมกัน

ภาพที่ 3 วิทยากรกระบวนการ พาทำกิจกรรมชวนคิด ชวนคุย ชวนทำ

(ภาพคณະนักรวิชัย, 20 กรกฎาคม 2563)

“ดนตรี กีฬา ขายของออนไลน์ เก็บขยะ ปลุกต้นไม้ สอนการบ้านนักเรียน พาผู้สูงอายุข้ามถนน พาออกกำลังกาย ปลุกต้นไม้ในบริเวณโบราณสถาน เก็บขยะได้บริเวณโบราณสถาน” (นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, 20 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความของนักเรียนชุมชนป้อมเพชร กิจกรรมจำนวนมากถูกสะท้อนคิดจากนักเรียน ภายใต้กรอบคิดเราทำได้ เราทำเป็น เราช่วยเหลือคนอื่นได้ เราช่วยเหลือสังคมส่วนร่วมได้ หรือพวกเรามีศักยภาพที่จะทำได้ เพราะพวกเรามีประสบการณ์ทั้งหมดถูกถ่ายทอดออกมาเป็นกิจกรรมที่สะท้อนคิด ความคาดหวังที่จะทำ ซึ่งในขั้นนี้ทำให้เกิดการสะท้อนคิดเพื่อการลงมือทำ หรือลงมือทำได้ ถ้าให้พวกเราทำ ซึ่งในขั้นนี้ถือว่าเป็นการระดมความคิดให้เกิดเป็นกระบวนการทางความคิดเพื่อการลงมือกระทำต่อไป

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การส่งเสริมให้นักเรียนชุมชนป้อมเพชร ภายใต้แนวคิด ความสามารถของเราจะไปทำ หรือช่วยอะไรชุมชนได้บ้าง นักเรียนก็ชวนกันคิดช่วยกันคุย เป็นกิจกรรม (1) บำเพ็ญประโยชน์ เช่น เก็บขยะ ปลุกต้นไม้ ในวัด เพื่อช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม (2) การช่วยเหลือ เช่น ช่วยสอนการบ้านน้อง ช่วยเหลือคนข้ามถนนหน้าโรงเรียน (3) การนำผลิตภัณฑ์ในชุมชนมาส่งเสริมการขายในรูปแบบออนไลน์ ซึ่ง

ทั้งหมดเป็นการคิดที่สอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียน โดยมีเป้าหมายเป็นการชวนคิด เพื่อนำไปสู่การออกแบบชุดคิดสำหรับนักเรียนเอง ซึ่งจะทำให้เยาวชนมีส่วนร่วมกับการออกแบบชุมชนของตนเอง ในฐานะผู้อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ภายใต้กรอบพัฒนาดน พัฒนาคณ และพัฒนาชุมชนรอบข้าง

จากชุดกิจกรรมนี้เราจึงได้โครงการเพื่อการลงมือปฏิบัติจริงผ่านการคัดเลือกและประเมินแล้วจากวิทยากร ครู และนักวิจัย อาทิ (1) ขยายของออนไลน์ (2) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการสอนการบ้านน้อง ๆ (3) การรักษาสีสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน วัด โบราณสถาน เก็บขยะรักษาสีสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังที่นักเรียนผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนคิดชุดกิจกรรมออกมาในองค์รวมที่ว่า

“การนำน้องเล่นกีฬา การนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในชุมชนมาขายออนไลน์ การอนุรักษ์รักษาสีสิ่งแวดล้อม ทำความสะอาดเก็บขยะในเขตวัดโบราณสถานเมืองมรดกโลก การพาน้องนักเรียนสอนพิเศษสอนการบ้าน การพาทำนันทนาการกิจกรรมออกกำลังกายผ่านดนตรี” (นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, 20 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความด้านบนของนักเรียนทั้งหมดประมวลเป็นข้อเสนอที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อให้ให้นักเรียนผู้เข้ารับการอบรมได้ลงมือปฏิบัติ หรือเพื่อการลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นความคาดหวังจากคณะนักวิจัยว่านักเรียนสามารถลงมือทำได้ และคณะครูผู้ทำหน้าที่ในการกำกับเป็นพี่เลี้ยงก็เล็งเห็นว่าเป็นประโยชน์ และนักเรียนได้รับการสนับสนุนให้เกิดเป็นกิจกรรมภายใต้แนวคิดเยาวชนสร้างสรรค์ พวกเราได้ทำได้

ภาพที่ 4 วิทยากรกระบวนการ พาทำกิจกรรมชวนคิด ชวนคุย ชวนทำ
(ภาพคณะนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

ข้อสรุปภายใต้กิจกรรมที่ยกมาตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ซึ่งให้คำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการอยู่กับตัวเอง เป้าหมายเป็นวิธีการพัฒนาตามกรอบคิดทางพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่กล่าวกับพระวักลิว่า “อย่าเลย วักลิ จะมีประโยชน์อะไรด้วยร่างกายอันเปื่อยเน่าที่เธอเห็นอยู่ที่นี่ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม ความจริง เมื่อเห็นธรรมก็ชื่อว่าเห็นเรา เมื่อเห็นเราก็ชื่อว่าเห็นธรรม” (ส.ข.(ไทย) 17/87/159-) หรือประโยคสรุปที่ว่า “ผู้ใด

เห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา” ในความหมายคือให้มุ่งศึกษาตัวเอง และใช้ตัวเองเป็นกลไกให้ได้มาซึ่งความรู้ หรือในกรณีของพระยสยะ ที่สับสนวุ่นวายใจ เดินไปพลางเปล่งอุทานในที่ที่ไม่ไกลจากพระพุทธเจ้าที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันว่า “...ที่นี้วุ่นวายหนอ...ที่นี้ขัดข้องหนอ” (วิ.มหา.(ไทย) 4/24-25/31-เรื่องยสกุลบตร) พระพุทธเจ้าจึงเฉลยตอบกลับไปว่า “ยสยะ ที่นี้ ไม่วุ่นวาย ที่นี้ ไม่ขัดข้อง มาเถิด ยสยะ จงนั่งลง เราจักแสดงธรรมแก่เธอ” (วิ.มหา. (ไทย) 4/26-32-เรื่องยสกุลบตร) การอยู่กับตัวเองแสวงหาความรู้ สู่ความเข้าใจในตัวเอง จึงเป็นการกำหนดท่าทีจนกลายเป็นความสงบและพัฒนาดังกรณีพระยสยะ รวมไปถึงเหตุการณ์ที่ภททวัคคีย์ประมาณ 30 คน พร้อมภรรยาไปพักผ่อนกันในไพรสนธ์แห่งนั้น สหายคนหนึ่งไม่มีภรรยา พวกสหายจึงนำหญิงคนึงมาเป็นเพื่อน แต่หญิงคนึงได้ขโมยของหนีไปขณะทั้งหมดเผลอ ทุกคนจึงช่วยกันออกตามหา จนไปพบพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงถามว่า “พระองค์ทรงเห็นหญิงคนหนึ่งบ้างไหม พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคทรงย้อนถามว่า “กุมารทั้งหลาย พวกเธอมีความต้องการ หญิงไปทำไม”

สหายภททวัคคีย์กราบทูลว่า “หญิงแพศยาได้ขโมยของหนีไป”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “...การที่พวกเธอจะแสวงหาหญิงหรือแสวงหาตน อย่างไหนจะประเสริฐกว่ากัน”

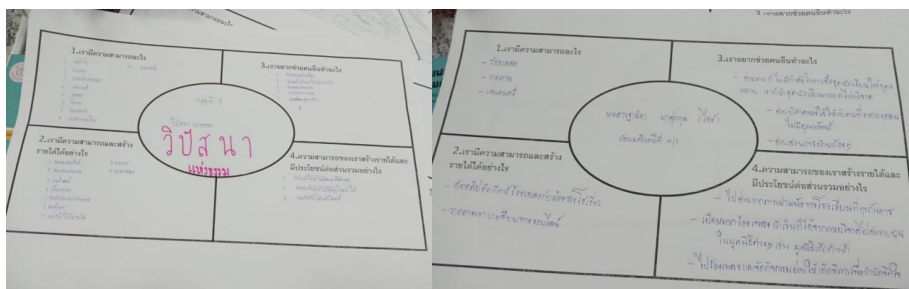
ภททวัคคีย์ตรัสตอบว่า “การที่พวกข้าพระองค์แสวงหาตนนี้แหละ ประเสริฐกว่า...”

พระพุทธเจ้าจึงตรัสเชื้อเชิญว่า “กุมารทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้นพวกเธอจงนั่งลง เราจักแสดงธรรมแก่พวกเธอ” (วิ.มหา.(ไทย) 4/36/45-ภททวัคคีย์วัตถุ ว่าด้วยภิกษุภททวัคคีย์) ในความหมายของเหตุการณ์ในส่วนนี้คือพระพุทธศาสนาสอนให้ศึกษาตัวเองเพื่อพัฒนาตัวเองเป็นเบื้องต้น จะดีมีประโยชน์กว่าค้นหาสิ่งอื่น นอกกายตามหลักการพัฒนาในพระพุทธศาสนา ดังนั้นกระบวนการ ที่กระบวนการดำเนินการจัดฝึกอบรมที่โรงเรียนชุมชนบ่อแม่เพชร จ. พระนครศรีอยุธยา จึงอยู่ภายใต้กรอบรู้ตัว ศึกษาตน พัฒนาตัวเองอย่างสร้างสรรค์ โดยกิจกรรมเน้นการฝึกให้นักเรียน/เยาวชน ได้แสวงหาศักยภาพตัวเอง (อัตตสิกขา) มีความรู้ มีความสามารถอะไร ทำอะไรได้บ้าง แนวคิดตนที่เป็นประโยชน์ (อตถ-ประโยชน์) นำสิ่งที่ตัวเองมีทำได้ไปสร้างมูลค่า นำไปพัฒนาให้เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง สังคม และส่วนรวม (ปรหิตประโยชน์) ภายใต้อำนาจรู้ คิด ทำ นำไปพัฒนา เป็นประโยชน์สำหรับส่วนรวม ดังนั้นความสร้างสรรค์ หรือการคิดอย่างสร้างสรรค์เกิดได้จากการเห็น เกิดได้จากการเลียนแบบ และเกิดได้จากแนวคิดที่เป็นประโยชน์สำหรับเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วย

ภาพที่ 5 นักเรียนชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา กับกิจกรรมสะท้อนคิด ดึงศักยภาพของตัวเองเพื่อการออกแบบชุมชนสร้างสรรค์
(ภาพคณะนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

จากการสังเกตการณ์และสะท้อนคิดถอดประสบการณ์ผ่านนักเรียน ครู จะพบว่า ครู และตัวนักเรียนเองได้ให้ข้อมูลไว้อย่าง ง่าย ๆ กันว่า กิจกรรมแบบนี้มีประโยชน์ เสริมสร้างทักษะการคิดเชิงปฏิบัติการ เชิงระบบ และทำให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก “โครงการนี้จะช่วยให้เด็กฝึกความคิดสร้างสรรค์รู้จักเข้าถึงชุมชนแล้วก็ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน” (ครูโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร,สัมภาษณ์,20 กรกฎาคม 2563) นับเป็นประโยชน์ในเชิงกระบวนการกลุ่ม “ทำให้พวกเรากล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความมั่นใจในสิ่งที่เราจะคิด และนำเสนอ และอาจลงมือทำต่อไป” (นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร,สัมภาษณ์,20 กรกฎาคม 2563) ทักษะเชิงประจักษ์ เป็นการสะท้อนคิด และสังเกตในช่วงแรกนักเรียนยังไม่คุ้นชินกับกิจกรรม แต่เมื่อเข้าใจและเห็นว่าเป็นพื้นที่ของนักเรียนเองได้ ทำให้นักเรียน กล้าคิด และกล้าแสดงออก นัยหนึ่งเป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด ผ่านตนเอง การคิดผ่านกระบวนการกลุ่ม และการคิดเชิงระบบแบบองค์รวม นำไปสู่การออกแบบระบบคิดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน ครูช่วยแนะนำ คณะวิทยากรเป็นพี่เลี้ยงคอยกำลัง จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย

ภาพที่ 6 ผลการสะท้อนคิดของนักเรียนสู่การออกแบบชุมชนสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความสามารถของนักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา
(ภาพคณะนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

ถอดประสบการณ์/ผลได้เชิงประจักษ์/กิจกรรมเชิงขับเคลื่อน/ความคาดหวัง

จากกิจกรรมที่อบรม สิ่งที่ได้เบื้องต้นเป็นการฝึกให้นักเรียนได้กล้าคิด กล้าทำ และแสดงออกอย่างเหมาะสม โดยได้จัดมอบทุนในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน ที่นักเรียนจะทำร่วมกับชุมชน เช่น (1) กลุ่มขายของออนไลน์ เช่น จะเข้าไปแสวงหาผลิตภัณฑ์สินค้า หรือสิ่งอื่นใด ที่เกี่ยวกับชุมชน และทำให้ชุมชนได้ประโยชน์ในเชิงการเรียนรู้และเป็นประโยชน์โดยเน้นให้เด็กเข้าไปทำกิจกรรมและมีส่วนร่วมกับชุมชน (2) กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นักเรียนมองไปที่การเก็บขยะ ปลูกต้นไม้ รักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (Green and Clean Community) ทำให้ชุมชนเห็นและให้ความสำคัญร่วมพร้อมทั้งตระหนักในพลังของเด็ก กับการทำกิจกรรมในเชิงชุมชน ทำให้เกิดการพลังในการขับเคลื่อนเป็นพลังกับชุมชนอย่างต่อเนื่องและต่อไป (3) กลุ่มเกี่ยวกับอาหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหาร ทำให้เกิดเป็นพลังสำหรับเยาวชนและการมีส่วนร่วมในชุมชน นำไปสร้างมูลค่า ทำสินค้าออนไลน์ เป็นต้น (4) กลุ่มการกีฬา หมายถึง การออกกำลังกาย การส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดการรักษาและดูแลสุขภาพ เพื่อลดความเสี่ยงทางโรค และกระตุ้นกิจกรรมรวมภายในชุมชนระหว่างเด็ก คนทำงาน และผู้สูงอายุ (5) กลุ่มเกี่ยวกับภาษา การสอนการบ้าน หรือการสอนคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สำหรับน้อง ในชุมชนในรูปแบบเยาวชนมีส่วนร่วมกับชุมชนให้เกิดการขับเคลื่อนร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดเป็นภาพรวมอันเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนที่เกิดจากการเข้าไปกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด ทำ และแสดงออก และมีครูเป็นพี่เลี้ยงในการทำกิจกรรมและส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งนับจะเป็นการดึงศักยภาพของเด็กออกมาสู่การคิดอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน

การที่นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกแสดงออก นักเรียนได้คิดทำกิจกรรมใน 6 โครงการภายใต้การแนะนำของครูและนักเรียนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์หรือเอื้อประโยชน์ทำให้เกิดการแบ่งปันหรือแนวทางที่กระตุ้น ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญในตัวเอง แล้วพัฒนาศักยภาพ และพัฒนางานไปสู่การออกแบบกิจกรรม และดำเนินกิจกรรมภายใต้แนวคิดว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับส่วนรวม

กิจกรรมที่ใช้ กิจกรรมการเรียนรู้ตนเอง ใช้วิธีการสะท้อนคิด ผ่านเด็กเยาวชนนักเรียนให้สะท้อนคิด เป็นความคิดของนักเรียนเอง อาทิ เยาวชนผู้เข้าอบรมว่าอยากทำอะไร อยากใช้ความสามารถที่ตัวเองมีอย่างไร ? ให้เกิดกลไกการทำบ่าเพ็ญประโยชน์ เพื่อส่วนรวมได้ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ภายใต้กิจกรรมชวนคิด ชวนคุย และชวนทำ เป็นกิจกรรมที่เน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าแสดงออก (1) ฝึกการอยู่กับตัวเอง ด้วยกระดาษที่ให้ 1 แผ่น แล้วออกแบบการคิด การเขียน ผ่านกิจกรรมคิดอย่างสร้างสรรค์ (2) ฝึกการคิดเชิงระบบ และคิดอย่างสร้างสรรค์ เช่น นักเรียนแสวงหาความสามารถของตัวเอง เช่น เล่นกีฬา รำ ร้องเพลง ทำอาหาร สอนการบ้าน คณิตศาสตร์ อังกฤษ เรามีความสามารถในการสร้างรายได้อย่างไร การขายของออนไลน์ การโฆษณาผ่านเพจ หรือ Facebook Youtube tiktok Instagram เป็นต้น ดังนั้นการดึงศักยภาพของนักเรียนที่เข้ารับการอบรมจึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อ

ประโยชน์ของผู้เรียน ทำให้เกิดกลไกการจัดการให้นักเรียนตระหนักในตัวเอง คิดอย่างสร้างสรรค์ และเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมีเป้าหมายในการจัดการชุมชนของตนเอง เป็นต้น

ภาพที่ 7 ผังถอดความคิดต่อการฝึกอบรมชุมชนสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและ
ความสามารถของนักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา
(ภาพคณະนักรวิชัย, 20 กรกฎาคม 2563)

จากภาพที่ 7 สะท้อนให้เห็นว่าชุดฝึกอบรม ที่ใช้ในการอบรมนักเรียนชุมชนป้อมเพชร มี
ผลเชิงประจักษ์เป็นพัฒนาการสำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมอบรม โดยสามารถสะท้อนคิดจากครู
นักเรียน และผู้เข้าอบรมได้ คือ

การฝึกอบรม ถือว่าเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักเรียน นักเรียน ม.4 ยังไม่ค่อย
รู้จักกัน เมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกัน จึงทำให้กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น และสะท้อนคิด
ออกมาเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน และคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์กับตัวนักเรียนเอง และนำไปเป็น
การพัฒนาศักยภาพให้กับนักเรียนเองในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์ และ
ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ต่อไป (ครูโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, 20 กรกฎาคม 2563)

ไม่เคยอบรมแบบนี้มาก่อน แต่ก็นับว่าเป็นประสบการณ์แปลกใหม่สำหรับพวกเรา
เพราะได้ช่วยกันคิด ช่วยกันออกแบบ และทำให้เห็นว่าพวกเราที่มีความสามารถ และทำให้รู้ว่า
เพื่อน ๆ หลายคนมีความรู้ ความสามารถที่แตกต่างกัน แต่พวกเราที่เอาความรู้เหล่านั้นมา
แบ่งปันกันเพื่อนำไปพัฒนาตัวเอง พัฒนาชุมชนรอบข้างเป็นการฝึกความรับผิดชอบต่อสังคม
ส่วนรวมตามความรู้และความสามารถของพวกเรา (นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, 20
กรกฎาคม 2563)

การถอดบทเรียน สะท้อนคิด ทำให้เห็นว่าการพัฒนาเด็กและเยาวชน อย่างมีเป้าหมาย รวมทั้งหวังผลต่อพัฒนาการที่สร้างสรรค์ โดยเริ่มตั้งแต่การให้โอกาสในพื้นที่ พฤติกรรม การคิด และนำไปสู่การกระทำภายใต้กรอบของความสร้างสรรค์ ผลเชิงประจักษ์ก็จะเป็นไปตามความคาดหวัง ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก (นันทิยา ดวงกุ่มเมศ และสิรินธร พิบูลภานุวัฒน์, 2562) การสร้างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ (จิณห์จุฑา ศุภมวงคล และกมลลาศ กุวชนาธิพงศ์, 2563) การฝึกสมาธิตามแนวพุทธโดยใช้กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ (สุภาพรรณ เพิ่มพูน และคณะ, 2563) และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (จินตนา กลิ่นนันท, 2560) ภายใต้กระบวนการของการดู ให้คำแนะนำอย่างมีเป้าหมายเพื่อการทำประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมในภาพกว้างด้วย ดังนั้นกระบวนการเหล่านี้จึงเป็นการฝึกเพื่อพัฒนาให้นักเรียน / เยาวชน กระตุ้นส่งเสริมให้เห็นความสำคัญในตนเอง พัฒนาตนเอง นำศักยภาพเหล่านั้นไปสู่การแบ่งปันเพื่อประโยชน์ต่อตัวเอง สังคมและส่วนรวม ภายใต้กิจกรรมโครงการการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมทำให้ได้ข้อค้นพบหลายประการ อาทิ (1) การฝึกอบรม ทำให้เกิดการภาคีเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างคณะนักวิจัย วิทยากร และโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมโครงการภายใต้การประสานร่วมมือโดยมีเป้าหมายเป็นการพัฒนา “เด็ก-เยาวชน” สู่การสะท้อนคิด ชวนทำชวนปฏิบัติร่วมกัน ผลได้เชิงประจักษ์ ทำให้นักเรียนผู้เข้ารับการอบรมกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก ภายใต้พื้นที่จัดสรรขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นพื้นที่กลาง พื้นที่สร้างสรรค์ ภายใต้ขอบเขตของความคิดเพื่อการพัฒนาตัวนักเรียนเอง (2) การสร้างพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาตัวเองของนักเรียน คิดได้ ทำได้ และแสดงออกได้ บนฐานของการกระตุ้นส่งเสริมและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่องระหว่างครู คณะนักวิจัย สู่การศึกษา พัฒนา และเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ระหว่างครู นักเรียน ชุมชน (3) การสร้างพื้นที่จำลองเพื่อดึงศักยภาพและสร้างศักยภาพทางการกระทำ เป็นแนวคิด แนวทางสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน เป็นการสร้างพื้นที่เสมือนจริงภายใต้การทดลองปฏิบัติ ซึ่งผลจากความคาดหวังนักเรียนจะเป็นเมล็ดพันธุ์ของความเติบโต ไปพร้อมเวลา ซึ่งมีเป้าหมายเป็นการพัฒนาตัวเอง กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สำหรับตนเอง (อัตตัตถะ) โรงเรียน ชุมชนที่น้อง ๆ นักเรียนอยู่อาศัย สังคม (ปรัตถะ) และองค์รวมคือประเทศชาติ (อุภยัตถะ) ในฐานะเยาวชนคนรุ่นต่อไปของสังคมนี้ บนฐานคิด “ทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและสร้างสรรค์” เป็นหมุดหมายของการฝึกอบรมและพัฒนานี้ด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- จิณห์จุฑา ศุภมงคล และกมลาศ ภูวนาธิพงศ์. (2563). การพัฒนาพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สำหรับเยาวชน โดยใช้สื่อตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 95-108.
- จินตนา กสินันท์. (2560) สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา: คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง. *วารสารร่วมพฤษภา มหาวิทยาลัยเกริก*, 35(2), 9-32.
- จินตนา อมรสงวนสิน และคณะ. (2559). การถ่ายทอดนวัตกรรมชุมชนในการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสมกับภูมินิเวศสู่เยาวชน. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 11(2), 91-107.
- ชัยญานุช สงวนศรี. (2563, 20 กรกฎาคม). นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร ม.4/2. [บทสัมภาษณ์].
- ชานนท์ โกมลมาลย์ และคณะ. (2562). การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง. *วารสารพัฒนศาสตร์*. 16(2), 62-101.
- ชูศักดิ์ สุทธิสา และคณะ. (2555). การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท: กรณีศึกษาบ้านด้ามพรา ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 8(1), 217-236.
- ฐิติพร สิทธิโชคธรรม. (2563, 20 กรกฎาคม). รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร. [บทสัมภาษณ์].
- ตรัสสา ชุมพร. (2563, 20 กรกฎาคม). บุคลากรครูโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร. [บทสัมภาษณ์].
- ธนภรณ์ แสนอ้าย. (2560). การบูรณาการสอนวิชาการละครสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาวิชาการของเด็กและเยาวชนในชุมชน. *วารสารศิลปกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 4(2), 1-10.
- นันทิยา ดวงภุมเมศ และสิรินธร พิบูลภานุวัธน์. (2562). พื้นที่สร้างสรรค์” กลไกการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เยาวชนไทย. *วารสารศาสตร์*. 12(2), 87-97
- นัยนา หนูนิล และสายฝน เอกวรังกูร. (2554). กระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน. *วารสารการพยาบาล*, 26(พิเศษ), 30-43.
- ปวลักษณ์ สุรัสวดี. (2561). ปลา...ที่ไม่มีขาเดิน: กระบวนการศิลปะละครประยุกต์เพื่อการเสริมพลังของเยาวชนไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่า ตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา*, 37(2), 76-96.

- พระสุมิตร สุจิตโต และคณะ. (2561). กลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(2), 57-67.
- พวงชมพู ไชยอาลา และแสงรุ่งเรืองโรจน์. (2560). กระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านหนองนาสร้าง อำเภอมืองจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์ สาขาวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 5(1), 166-190.
- พันธกานต์ ตรีอรุณ. (2563, 20 กรกฎาคม). นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร ม.4/3. [บทสัมภาษณ์].
- ภัทรวรรณ ชีระศิลป์. (2563, 20 กรกฎาคม). นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร ม.4/1. [บทสัมภาษณ์].
- วิสูตร ชลนิจิ. (2558). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(3), 303-316.
- ศรีจันทร์ ศิริบันลือหาญ. (2563, 20 กรกฎาคม). บุคลากรครูโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร. [บทสัมภาษณ์].
- สรรพาวี ยกย่อง และคณะ. (2559). การเสริมสร้างความรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอำเภอฟุทธ มณฑลสำหรับเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร. *วารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 8(3) 50-64.
- สายสุดา ปันตระกูล และคณะ. (2554). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกมออนไลน์ ที่มีผลต่อเยาวชนไทย : กรณีศึกษาชุมชนสีคาม. *วารสารวิจัย มสด*, 7(2), 77-89.
- สุภาพรรณ เพิ่มพูล, อนุชา โสภาคย์วิจิตร, ณัฐภัทร อ่ำพันธ์. (2563). การฝึกสมาธิแนวพุทธเชิงสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 16(1), 24-37.
- สุมานพ ศิวรัตน์. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 8(1), 36-48.
- สุวรรณา คุณดิลกณัฐสา. (2560). แนวทางการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสักทอง: ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 27(2), 38-50.

ภาษีมูลค่าเพิ่ม: ฉลาดในการได้และมีอุบายในการจ่ายออก *

VAT: SMART IN EARNING AND STRATEGIZING IN PAYING OFF

ปรีดา กลิ่นเทศ

Preeda Klinted

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: preedkl@gmail.com

บทคัดย่อ

ภาษีผูกพันกับทุกคนมากน้อยตามกิจกรรมของแต่ละคน ภาษีมีหลายประเภทที่รัฐจัดเก็บ ภาษีมูลค่าเพิ่ม คือภาษีชนิดหนึ่งที่จัดเก็บทางอ้อมกับผู้บริโภค ภาษีนี้อาจเกิดจากการใช้จ่ายของผู้บริโภคผ่านผู้ประกอบการ โดยผู้ประกอบการจดทะเบียนจึงมีสิทธิ์ออก “ใบกำกับภาษี” ไว้เป็นหลักฐานแก่ผู้บริโภค และผู้ประกอบการจดทะเบียนเป็นคนกลางมีหน้าที่รวบรวมภาษีมูลค่าเพิ่มส่งรัฐทุกเดือนเป็นภาคบังคับ ผู้ประกอบการจดทะเบียนจึงต้องศึกษากฎหมายภาษีมูลค่าเพิ่มให้เข้าใจ่องแท้ในการปฏิบัติได้ถูกต้อง และสามารถวางแผนภาษีได้ จึงเป็นที่มาของคำว่า “ฉลาดในการได้ และมีอุบายในการจ่ายออก” คือ นำส่งภาษีแต่ละเดือนตรงเวลาตามที่กำหนดไม่มีค่าปรับ จุดความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม (Tax Point) ที่ได้ประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับกฎหมาย ไม่ออกใบกำกับภาษีปลอม ไม่ขายใบกำกับภาษี เป็นต้น การประกอบธุรกิจที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถ เป็นหลักธรรมอันวยประโยชน์สุขขั้นต้น โดยเฉพาะหลักสมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีการนำส่งภาษีรัฐเป็นผลให้ประเทศชาติมีรายรับนำเงินภาษีมาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน.

คำสำคัญ: ภาษีมูลค่าเพิ่ม; ฉลาดในการได้; อุบายในการจ่ายออก; หลักทฤษฎีธัมมิกัตถ

Abstract

Taxes are imposed on everyone based on their activities. There are different types of taxes that are collected by the state. VAT is a type of tax that is indirectly levied on consumers. This tax is generated by consumer spending through entrepreneur. The entrepreneur VAT registration has the right to issue "Tax invoice" as evidence for consumers and the entrepreneur. VAT registration is the

* Received October 8, 2021; Revised October 16, 2021; Accepted October 17, 2021

middleman, it is compulsory to collect VAT to send to the state every month. The entrepreneur VAT registration have to study the VAT law in order to fully understand and implement them properly and can plan the tax. Therefore, the origin of the word "Smart to get and has a tactic to pay off" is to submit taxes each month on time as specified without penalty. Value added tax liability point (Tax Point) that is the most beneficial and in accordance with the law. Do not issue fake tax invoices nor selling tax invoices Principle of utilitarianism is the principle of the righteous business practice according to the Tithadhammikathapayoti, the first principle for wellbeing, especially the principle of right livelihood Remittance of state taxes as a result of the nation's income and use of tax money to develop the country sustainably.

Keywords: VAT; Smart to get; Tactic to pay off; principle of utilitarianism

บทนำ

ภาษีผูกพันกับทุกคนมากน้อยตามกิจกรรมของแต่ละคน ภาษีมีหลายประเภทที่รัฐจัดเก็บ เช่น ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีนำเข้า อากรแสตมป์ ภาษีสรรพสามิต ภาษีโรงเรือน เป็นต้น บทความนี้จะขอกล่าวถึงภาษีมูลค่าเพิ่มของไทยถือกำเนิดตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา

การจัดเก็บภาษีมีทั้งเก็บจากผู้ประกอบการต้นทางคือผู้ริเริ่มกิจกรรมหรือเก็บจากปลายทางที่ผู้บริโภค ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นการเก็บที่ปลายทางจากผู้บริโภค เพื่อลดความยุ่งยากในการจัดเก็บ รัฐกำหนดให้ผู้ประกอบการมีหน้าที่นำส่งภาษีโดยการบังคับ ตามหลักเกณฑ์ของรัฐที่ฐานภาษีของสินค้าและบริการที่ซื้อขายกัน

เพื่อให้มีการปฏิบัติได้ถูกต้อง ผู้ประกอบการมีการศึกษาหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในการรับรู้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ให้เข้าใจถ่องแท้ในการปฏิบัติได้ถูกต้อง และสามารถวางแผนภาษีได้ คือ นำส่งภาษีแต่ละเดือนตรงเวลาตามที่กำหนดไม่มีค่าปรับ จุดความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม (Tax Point) ที่ได้ประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับกฎหมาย ไม่ออกใบกำกับภาษีปลอม ไม่ขายใบกำกับภาษี เป็นต้น การประกอบธุรกิจที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมอันวชิระประโยชน์สุขขั้นต้น โดยเฉพาะหลักสมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีการนำส่งภาษีรัฐเป็นผลให้ประเทศชาติมีรายรับนำเงินภาษีมาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน

เพื่อให้ผู้ประกอบการมีความเข้าใจภาษีมูลค่าเพิ่มเรามาเริ่มต้นทำความเข้าใจตั้งแต่ ภาษีมูลค่าเพิ่มคืออะไร ใครมีหน้าที่นำส่ง ธุรกรรมอะไรที่ต้องนำส่งหรือไม่ต้องนำส่ง และอย่างไร

ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ความหมายของภาษีมูลค่าเพิ่ม

ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax หรือ VAT) เป็นภาษีที่จัดเก็บจากการบริโภค คือ เป็นภาษีที่เกิดจากการขายสินค้าและการให้บริการ เป็นภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) คือ ผลภาระภาษีให้แก่ผู้อื่นได้ ผู้ที่ต้องรับภาระภาษีมูลค่าเพิ่มที่แท้จริง จึงได้แก่ผู้บริโภค (ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, 2551) ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีอากรประเมิน (กรมสรรพากร, ม.77) โดยกำหนดให้ผู้ต้องเสียภาษีอากรมีหน้าที่ยื่นแบบแสดงรายการประเมินตนเอง (Self-assessment) ว่า มีเงินได้หรือรายได้หรือรายรับในช่วงเวลาที่กฎหมายกำหนดเป็นจำนวนเท่าใด (กรมสรรพากร, ม.14)

ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax) หรือ VAT เป็นการเก็บภาษีจากการขายสินค้าหรือการให้บริการในแต่ละขั้นตอนการผลิต และจำหน่ายสินค้าหรือบริการ ทั้งที่ผลิตภายในประเทศและนำเข้าจากต่างประเทศ (กรมสรรพากร, 2564)

ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Value Added Tax : VAT) คือ ภาษีอากรประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นในทุกการบริโภคที่รัฐบาลเรียกเก็บจากผู้ซื้อสินค้าหรือบริการ ถือเป็นภาษีทางอ้อมโดยที่ผู้ประกอบการนั้นจะเรียกเก็บจากผู้บริโภคจากการซื้อสินค้าและบริการที่บวกลงในราคาของผลิตภัณฑ์ และจะนำภาษีนี้นำส่งให้กับกรมสรรพากรเพื่อเข้าสู่คลังของประเทศเพื่อการใช้จ่ายและพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากสังเกตจะเห็นว่าภาษีนี้นี้จะถูกบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนไว้ใน “ใบกำกับภาษี” ที่เราได้รับมาตอนชำระเงินเสร็จแล้ว (วีระเดช คชเสนีย์, 2564)

ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีทางอ้อม (Indirect Tax) ผู้ประกอบการจึงผลักภาระภาษีขั้นสุดท้ายให้ผู้บริโภค (กรมสรรพากร, ม.82/4)

สรุป ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีที่ต้องประเมินตนเอง เก็บจากการขายสินค้าหรือบริการแต่ละขั้นตอนการผลิต หรือการนำเข้า เป็นภาษีทางอ้อม ผู้ประกอบการจดทะเบียนเป็นผู้นำส่งรัฐ และ โดยมอบหลักฐานไว้แก่ผู้ซื้อที่เรียกว่า ใบกำกับภาษี

ผู้มีหน้าที่นำส่งภาษีมูลค่าเพิ่ม

1. ผู้มีหน้าที่นำส่งภาษีมูลค่าเพิ่ม

ผู้เสียภาษี ได้แก่ (กรมสรรพากร, ม.82)

1.1 ผู้ประกอบการ หมายถึง บุคคลซึ่งขายสินค้าหรือให้บริการในทางธุรกิจหรือวิชาชีพ ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวจะได้รับประโยชน์หรือค่าตอบแทน หรือไม่ว่าจะจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มหรือไม่ (กรมสรรพากร, 77/1(5)) คำว่าบุคคลหมายถึง บุคคลธรรมดา คณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล กองมรดก กองทุน ห้างหุ้นส่วนสามัญ มูลนิธิที่มีใช่นิติบุคคล (กรมสรรพากร, 77/1(1)(2)(3)(4))

1.2 ผู้นำเข้า หมายถึง ผู้ประกอบการหรือบุคคลอื่นที่นำเข้า (กรมสรรพากร, ม. 77/1 (11))

1.3 ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม หมายถึง ผู้ประกอบกิจการที่มีรายรับจากการขายสินค้าหรือให้บริการเป็นปกติธุระเกินกว่า 1.8 ล้านบาทต่อปีขึ้นไป (กรมสรรพากร, ม. 81/1 และพ.ร.ก. 432)

1.4 ผู้ประกอบการมีรายรับไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดแต่ขอจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มได้เช่นเดียวกัน (กรมสรรพากร, ม. 81/3(2))

1.5 กรณีอื่น ๆ ให้บุคคลดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย

1) ในกรณีที่ผู้ประกอบการอยู่นอกราชอาณาจักร และได้ขายสินค้าหรือให้บริการในราชอาณาจักร เป็นปกติธุระโดยมีตัวแทนอยู่ในราชอาณาจักรได้แก่ ตัวแทนดังกล่าว

2) ในกรณีการขายสินค้าหรือการให้บริการที่ได้เสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ในอัตราร้อยละ 0 (กรมสรรพากร, ม. 80/1 (5)) ถ้าภายหลังได้มีการโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าหรือ โอนสิทธิในบริการนั้น ไปให้กับบุคคลที่มีชื่อการค้าสหประชาชาติ ทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ สถานเอกอัครราชทูต สถานทูต สถานกงสุลใหญ่ สถานกงสุล ได้แก่ ผู้รับโอนสินค้าหรือผู้รับโอนสิทธิในบริการดังกล่าว

3) ในกรณีสินค้านำเข้าที่จำแนกประเภทไว้ในภาคว่าด้วยของที่ได้รับยกเว้นอากรตามกฎหมายว่า ด้วยพิกัดอัตราศุลกากร ซึ่งได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มตาม(กรมสรรพากร, ม. 81 (2) (ค)) ถ้าภายหลังสินค้านั้นต้องเสียอากรตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร ก) ผู้ที่มีความรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากร (ข) ผู้รับโอนสินค้า ถ้ามีการโอนสินค้าดังกล่าว

4) ในกรณีที่มีการควบเข้ากัน ได้แก่ ผู้ที่ควบเข้ากันและผู้ประกอบการใหม่

5) ในกรณีโอนกิจการ ได้แก่ ผู้โอนและผู้รับโอน (กรมสรรพากร, ม. 82/1)

6) ในกรณีผู้ประกอบการอยู่นอกราชอาณาจักร ให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการประกอบกิจการ รวมตลอดถึงลูกจ้าง หรือผู้ทำการแทน ซึ่งมีอำนาจในการจัดการแทนโดยตรงหรือโดยปริยายที่อยู่ในราชอาณาจักร เป็นผู้มีหน้าที่เสียภาษีมูลค่าเพิ่มร่วมกับบุคคลตามมาตรา 82 (กรมสรรพากร, ม. 82/2)

สรุป ผู้มีหน้าที่นำส่งภาษี คือบุคคลตามที่กฎหมายกำหนด ที่เรียกว่าผู้ประกอบการ ผู้นำเข้า ผู้ประกอบการจดทะเบียนมีรายรับเกินกว่า 1.8 ล้านบาทต่อไปขึ้นไป หรือมีรายรับไม่ถึงเกณฑ์แต่ขอจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม และบุคคลกรณีอื่น ๆ ทั้งหมดที่กล่าวมาได้มีการขายสินค้าหรือบริการในประเทศไทย มีหน้าที่ต้องนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่ม

ธุรกรรมที่ต้องนำส่ง-ไม่ต้องนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่ม รายการห้ามใช้สิทธิภาษีซื้อ และจุดการรับรู้ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Tax Point)

เมื่อทราบบุคคลผู้นำส่งภาษีมูลค่าเพิ่มแล้ว ธุรกรรมที่ต้องนำมาเป็นฐานในการนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่ม ธุรกรรมที่ได้รับยกเว้น หรือ ต้องห้ามในการนำมายื่นภาษี มีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ธุรกรรมที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม ธุรกรรมที่ว่าได้แก่ การขาย การนำเข้า หรือ การส่งออกในเชิงธุรกิจหรือวิชาชีพ (กรมสรรพากร, ม.82/4) มีเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 ประเภทการขายสินค้า การขายสินค้าโดยผู้ประกอบการในราชอาณาจักร และการนำเข้าสินค้าโดยผู้นำเข้ามาในราชอาณาจักร

1.2 ประเภทการให้บริการ การให้บริการในราชอาณาจักร หมายถึง บริการที่กระทำในราชอาณาจักรและใช้บริการในราชอาณาจักร และการให้บริการที่ทำในต่างประเทศ และได้มีการใช้บริการนั้นในราชอาณาจักร ทั้งนี้ไม่รวมถึงบริการที่กระทำในราชอาณาจักรและใช้บริการในต่างประเทศ (กรมสรรพากร, ม.77/2 ป. 181 ม. 80/1 (2))

2. ธุรกรรมดังต่อไปนี้ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม

2.1 ผู้ประกอบการที่การขายสินค้าหรือให้บริการมีรายรับไม่เกิน 1.8 ล้านบาทต่อปี

2.2 ผู้ประกอบการที่ขายสินค้าที่ขายในราชอาณาจักร เช่น การขายพืชผลทางการเกษตร การขายสัตว์ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต การขายปุ๋ย การขายปลาปน อาหารสัตว์ การขายยาหรือเคมีภัณฑ์ที่ใช้สำหรับพืชหรือสัตว์ การขายหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือตำราเรียน การขายบุหรี่ยาสูบ ที่ผลิตโดยโรงงานยาสูบ การขายสลากกินแบ่งของรัฐบาล สลากออมสินของรัฐบาล และสลากบำรุงสภากาชาดไทย การขายแสตมป์ไปรษณีย์ แสตมป์อากรตามราคาใบตรา เป็นต้น (กรมสรรพากร, ม.77/2)

2.3 การให้บริการในราชอาณาจักร เช่น การให้บริการทางการศึกษาบางประเภท การให้บริการขนส่งในราชอาณาจักร การให้บริการขนส่งระหว่างประเทศทางบกและทางเรือ การให้บริการรักษาพยาบาล การให้บริการห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ การให้บริการจัดแข่งขันกีฬาสมัครเล่น การให้บริการจากวิชาชีพอิสระ (กรมสรรพากร, ม.40(6)) นักแสดงสาธารณะ การให้บริการที่เป็นงานทางศิลปะและวัฒนธรรมบางสาขา การให้บริการวิจัยสาขาวิทยาศาสตร์หรือสังคมศาสตร์และไม่มุ่งค้า การให้บริการตามสัญญาจ้างแรงงาน การให้บริการเช่าอสังหาริมทรัพย์ การบริจาคสินค้า การให้บริการสีข้าว เป็นต้น (กรมสรรพากร, ม.77/3)

2.4 การนำเข้าสินค้า เช่น พืชผลทางการเกษตร สัตว์ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ปุ๋ย ปลาปน อาหารสัตว์ เคมีภัณฑ์ที่ใช้สำหรับพืชหรือสัตว์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือตำราเรียน เป็นต้น (กรมสรรพากร, ม.81 (1) และ ป.28-29/2535)

3. รายการห้ามใช้สิทธิภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือที่เรียกว่า ภาษีซื้อต้องห้าม

ภาษีซื้อต้องห้ามหมายถึง ภาษีซื้อที่ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มไม่สามารถนำมาหักออกจากภาษีขายในการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือนำมาขอคืนภาษีซื้อ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดลักษณะของภาษีซื้อต้องห้ามไว้ (กรมสรรพากร, ม. 82/5 ป.17)

3.1 ไม่มีใบกำกับภาษี หรือไม่อาจแสดงใบกำกับภาษีได้ เนื่องจากผู้ขายสินค้า หรือผู้ให้บริการไม่ออกใบกำกับภาษี หรือออกใบกำกับภาษีแต่ระบุชื่อบุคคลอื่น และได้ซื้อสินค้า หรือรับบริการจริง แต่ไม่อาจแสดงต่อเจ้าพนักงานสรรพากรได้

3.2 กรณีใบกำกับภาษีซื้อมีข้อความไม่ถูกต้องหรือไม่สมบูรณ์ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญตามที่กฎหมายกำหนด (กรมสรรพากร, ม. 86/4 ป.17)

3.3 ภาษีซื้อที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการประกอบกิจการของผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม

3.4 ภาษีซื้อที่เกิดจากรายจ่ายเพื่อการรับรอง หรือเพื่อการอันมีลักษณะทำนองเดียวกันไม่ว่าจะอำนวยความสะดวกแก่กิจการหรือไม่ก็

3.5 ภาษีซื้อตามใบกำกับภาษีที่ออกโดยผู้ไม่มีสิทธิออกใบกำกับภาษี

3.6 ภาษีซื้ออื่น (กรมสรรพากร, ป 42) มีดังนี้

1) ภาษีซื้อที่เกิดจากการซื้อ เช่าซื้อ เช่า หรือรับโอนรถยนต์นั่งและรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คน

2) ภาษีซื้อตามใบกำกับภาษีอย่างย่อ

3) ภาษีซื้อที่เกิดจากการซื้อทรัพย์สินเพื่อใช้ หรือจะใช้ในกิจการประเภทที่ไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือภาษีซื้อที่เกิดจากรายจ่ายของกิจการประเภทที่ไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม

4) ภาษีซื้อที่เกิดจากการก่อสร้างอาคารหรือสังหาริมทรัพย์อื่น เพื่อขายหรือให้เช่าอาคารหรือสังหาริมทรัพย์นั้น

5) ภาษีซื้อตามใบกำกับภาษีแบบเต็มรูป (กรมสรรพากร, ม.86/4) ซึ่งรายการในใบกำกับภาษีไม่ได้พิมพ์ หรือไม่ได้จัดทำ ขึ้นด้วยคอมพิวเตอร์ทั้งฉบับ

6) ภาษีซื้อตามใบกำกับภาษีแบบเต็มรูปตาม (กรมสรรพากร, ม.86) ซึ่งมีข้อความอื่นที่อธิบดีกำหนดในใบกำกับภาษีที่ไม่ได้จัดทำ ขึ้นด้วยวิธีการตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร

7) ภาษีซื้อตามใบกำกับภาษีแบบเต็มรูปไม่มีคำว่า “เอกสารออกเป็นชุด” ปรากฏอยู่ในใบกำกับภาษีเป็นสำเนา (Copy)

8) ภาษีซื้อส่วนที่เฉลี่ยเป็นของกิจการประเภทที่ไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มซึ่งได้คำนวณตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากร

9) ภาษีซื้อของกิจการประเภทที่ไม่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม มีรายได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของรายได้ของกิจการทั้งหมด

10) ภาษีซื้อตามใบกำกับภาษีแบบเต็มรูปซึ่งรายการได้ถูกแก้ไขหรือถูกเปลี่ยนแปลง เป็นภาษีซื้อต้องห้าม

11) ภาษีซื้อที่เกิดจากการซื้อ เช่าซื้อ หรือรับโอนรถยนต์ที่ไม่ใช่รถยนต์นั่งและรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คน ตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิตเพื่อใช้หรือจะใช้ในกิจการประเภทที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม และต่อมาภายใน 3 ปีนับแต่เดือนภาษีที่ได้รับรถยนต์ไว้ในครอบครองได้มีการดัดแปลงรถยนต์ดังกล่าวเป็นรถยนต์นั่งหรือรถยนต์โดยสารที่มีที่นั่งไม่เกิน 10 คน ตามกฎหมายว่าด้วยพิกัดอัตราภาษีสรรพสามิต

12) ภาษีซื้อตามใบกำกับภาษีแบบเต็มรูป ไม่ได้พิมพ์ขึ้น หรือไม่ได้จัดทำ ขึ้นด้วยระบบคอมพิวเตอร์. (กรมสรรพากร, 2555)

4. จุดการรับรู้ภาษีมูลค่าเพิ่ม (Tax point)

เพื่อเป็นขอบเขตของรายการที่ต้องนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่มทางด้านรายรับมีกรณีดังนี้

1. กรณีการขายสินค้าทั่วไป ความรับผิดชอบเกิดขึ้นเมื่อส่งมอบสินค้า โอนกรรมสิทธิ์สินค้าได้รับชำระราคาสินค้า และออกไปกำกับภาษีแล้วเกิดขึ้นก่อนส่งมอบสินค้า

2. กรณีขายสินค้าตามสัญญาให้เช่าซื้อ หรือซื้อขายผ่อนชำระ ความรับผิดชอบเกิดขึ้นเมื่อถึงกำหนดชำระราคาแต่ละงวดแม้ไม่ได้รับชำระ ได้รับชำระราคาสินค้า และออกไปกำกับภาษี

3. กรณีการส่งออก/นำเข้า ความรับผิดชอบเกิดขึ้นเมื่อชำระอากรขาออก/ขาเข้า

4. กรณีการให้บริการ ความรับผิดชอบเกิดขึ้นเมื่อได้รับชำระราคาค่าบริการ ได้ออกใบกำกับภาษี และได้ให้บริการไม่ว่าโดยตนเอง หรือบุคคลอื่น หากเกิดขึ้นก่อนได้รับชำระราคาค่าบริการ ให้ถือว่าความรับผิดชอบเกิดขึ้นเมื่อได้มีการกระทำนั้น ๆ

5. กรณีพิเศษ เช่น การได้รับชำระราคากระแสไฟฟ้า/น้ำประปา/ สินค้าไม่มีรูปร่าง การชำระราคาสินค้าหรือบริการ ณ.วันที่ใช้บัตรเครดิต การส่งมอบสินค้าตามสัญญาจะขายสินค้า การรับชำระราคาของบริการที่กระทำในต่างประเทศและใช้บริการนั้นในประเทศไทย (กรมสรรพากร, ม.83/6(2)) การรับชำระราคาบริการที่เคยเสียภาษีมูลค่าเพิ่มอัตรา 0%

กล่าวโดยสรุป ฐานภาษีมูลค่าเพิ่มมองในเรื่องลักษณะธุรกรรมและจุดรับรู้ ได้แก่ ธุรกรรมเกี่ยวกับสินค้า และการให้บริการ ในการขาย การนำเข้า หรือ การส่งออกในเชิงธุรกิจ หรือวิชาชีพ ทั้งหมดนี้มีการทำธุรกรรมในประเทศ ซึ่งมีธุรกรรมที่รัฐให้การยกเว้นไม่ต้องเข้าระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม สำหรับธุรกรรมที่เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ การศึกษา การเกษตรพืชผล การค้าสัตว์ เป็นต้น แต่มีบางธุรกรรมที่แม้เข้าระบบภาษีมูลค่าเพิ่มแล้วแต่ไม่สามารถนำมาใช้สิทธิได้ ได้แก่ เอกสารใบกำกับภาษีไม่ถูกต้อง ธุรกรรมไม่สอดคล้องกับการประกอบกิจการหลัก ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับรถยนต์ที่มีขนาดเกินความจำเป็นของธุรกิจ ค่าเลี้ยงรับรองที่เกินความจำเป็นทางธุรกิจ นอกจากนี้จุดที่จะรับรู้คือการส่งมอบธุรกรรม หรือ การชำระราคา เป็นขอบเขตของฐานภาษีมูลค่าเพิ่มด้วยอีกส่วนหนึ่ง.

วิธีการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มที่น่าสนใจ

ภาษีมูลค่าเพิ่ม เกิดจากมูลค่าสินค้าหรือบริการเป็นฐาน คูณด้วยอัตราภาษี ในกรณีที่มี ส่วนลดต้องหักส่วนลดดังกล่าวออกหมดแล้วจึงได้สูตรดังนี้

$$\text{ภาษีมูลค่าเพิ่ม} = \text{มูลค่าสินค้า} \times \text{อัตราภาษี}$$

ภาพที่ 1 ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ฐานภาษีมูลค่าเพิ่ม หมายถึง มูลค่าของสินค้าและบริการที่จะถูกนำไปใช้ในการคำนวณ ภาษีมูลค่าเพิ่ม สามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะของสินค้าและบริการ แบ่งได้ 4 กรณีดังนี้

1. ฐานภาษีกรณีทั่วไป คือ มูลค่าทั้งหมดที่ผู้ประกอบการได้รับหรือพึงได้รับจากการขาย สินค้า หรือให้บริการ รวมไปถึงภาษีสรรพสามิต (กรมสรรพากร, ม 79)
2. ฐานภาษีส่งออก การส่งออกสินค้า : ฐานภาษีสำหรับการส่งออก ให้ใช้ราคา F.O.B รวมกับ ภาษีสรรพสามิต รวมกับ ภาษีอื่น ๆ และรวม ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ แต่ไม่รวมอากรขาออก เงินมัดจำ (กรมสรรพากร, ม.79/1)
3. ฐานภาษีนำเข้า ฐานภาษีสำหรับการนำเข้า ให้ใช้ราคา C.I.F. รวมกับ ภาษี สรรพสามิต รวมกับ อากรขาเข้า (กรมสรรพากร, ม.79/2)
4. ฐานภาษีกรณีพิเศษ ได้แก่
 - 4.1 การขายสินค้าหรือให้บริการ ที่ไม่มีค่าตอบแทน หรือ มีค่าตอบแทนต่ำกว่า ราคาตลาด โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร มูลค่าของฐานภาษีที่จะนำมาคำนวณ ให้ยึดตามราคา ตลาดทั่วไป
 - 4.2 การนำสินค้าไปใช้เอง โดยไม่ใช่เพื่อการประกอบกิจการ มูลค่าของฐาน ภาษีคือตามราคาตลาด
 - 4.3 สินค้าขาดจาก Stock มูลค่าของฐานภาษี คือ ราคาตลาด ณ วันที่ตรวจพบ สินค้า ถือว่าเป็นวันที่ความรับผิดชอบเกิดขึ้น
 - 4.4 การขายสินค้าที่ได้เสียภาษีในอัตรา 0 ต่อมาได้กลายเป็นอัตรา 7 ฐานภาษี คือ ราคาตลาดของสินค้านั้นตามสภาพหรือปริมาณ ในวันที่ความรับผิดชอบ
 - 4.5 สินค้าคงเหลือหรือทรัพย์สินคงเหลือ ณ วันเลิกประกอบกิจการ ให้ถือเป็น การขายโดยคิดตามราคาตลาด ณ วันเลิกประกอบกิจการ เป็นฐานภาษี (กรมสรรพากร, ม.79/3) (บริษัท ปังปอนด์ จำกัด, 2564))

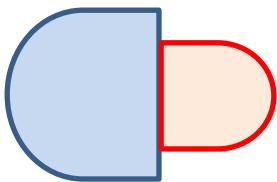
ผู้ประกอบการที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าการนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่มแล้วจะมีหน้าที่ ต้องยื่นภาษีมูลค่าเพิ่มภายในวันที่ 15 ของเดือนถัดไป โดยคำนวณได้ตามนี้

ภาษีมูลค่าเพิ่มต้องชำระ = ภาษีขาย- ภาษีซื้อ

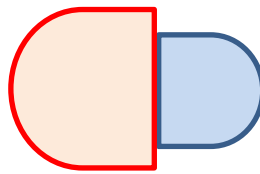
ภาพที่ 2 ภาษีมูลค่าเพิ่มต้องชำระ

ในแต่ละเดือนอาจเกิดผลลัพธ์แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

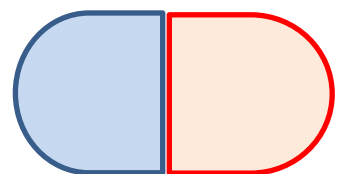
1. ภาษีขายมากกว่าภาษีซื้อ ให้ผู้ประกอบการชำระภาษีเท่ากับส่วนต่างนั้น (กรมสรรพากร, ม 82/3 วรรคสอง)
2. ภาษีซื้อมากกว่าภาษีขาย ให้เป็นเครดิตภาษีและให้ผู้ประกอบการนั้นมีสิทธิได้รับคืนภาษี หรือนำไปชำระภาษีมูลค่าเพิ่มได้ (กรมสรรพากร, ม.82/3 วรรคสาม)
3. ภาษีขายเท่ากับภาษีซื้อ ผู้ประกอบการไม่มีภาระภาษีต้องนำส่งส่วนต่างนี้ แต่ก็ยังคงมีหน้าที่ต้องยื่นภาษีรายเดือนอยู่ดี (กรมสรรพากร, ม.82/3)

1 ภาษีขายมากกว่าภาษีซื้อ

2 ภาษีซื้อมากกว่าภาษีขาย

3 ภาษีขายเท่ากับภาษีซื้อ

ภาพที่ 3 ภาษีซื้อ-ขาย

- 1 แสดงภาษีขาย (สีน้ำเงิน) มากกว่าภาษีซื้อ (สีแดง) 2 แสดงภาษีซื้อ (สีแดง) มากกว่าภาษีขาย (สีน้ำเงิน) 3 แสดงภาษีขาย (สีน้ำเงิน) เท่ากับภาษีซื้อ (สีน้ำแดง)

อธิบายภาพเพิ่มเติมกรณีที่ 1 ภาษีขายมากกว่าภาษีซื้อเป็นภาพปกติของธุรกิจที่ต้องมี ยอดขายเป็นฐานรายรับของภาษีขายต้องมากกว่ารายจ่ายซึ่งเป็นฐานภาษีซื้อ ที่จะทำให้ธุรกิจสามารถทำกำไรและอยู่รอดได้ ส่วนกรณีที่ 2 ภาษีซื้อมากกว่าภาษีขายจะเกิดกับธุรกิจในช่วงที่ลงทุนสินทรัพย์ที่ซื้อมาเป็นฐานภาษีซื้อมากกว่ายอดขายที่เป็นฐานภาษีขาย แต่ธุรกิจสามารถดำรงอยู่ได้เนื่องจากสินทรัพย์ที่ซื้อมาเพื่อการทำไว้ในอนาคต และกรณีที่ 3 ภาษีซื้อเท่ากับภาษีขายเป็นภาพที่เกิดจากยอดขายเท่ากับยอดซื้อฐานภาษีเท่ากันคุณด้วยอัตราภาษีที่เท่ากันจึงเกิดเหตุการณ์นี้ ภาพข้างต้นทั้งสามภาพเป็นภาพที่เกิดแต่ละเดือนภาษีโดยเกิดอย่างใดอย่างหนึ่ง และสุดท้ายธุรกิจจะสามารถอยู่ได้มีกำไร จะต้องเป็นดังกรณีที่ 1

ฉลาดในการได้และมีอุปบายในการจ่ายออก

คำว่า ฉลาด มาจากคำว่า “เฉโก” คำตั้ง (คำเดิมก่อนแจกวิภัติ) คือ “เฉก” (เฉ-กะ) เป็นคำคุณศัพท์ แปลตามศัพท์ว่า “ผู้ตัด” = ตัดความขัดข้องให้ลุล่วงไปได้ มีความหมายว่า ฉลาด, เฉียบแหลม, สุขุม, สันทัด, มีฝีมือ, มีประสบการณ์, มีทักษะ

“เฉก” แจกวิภัติปุงลิงค์เอกพจน์เป็น “เฉโก” พบในคัมภีร์มากกว่ารูปอื่น น่าจะเป็นเหตุให้เป็นคำพูดติดปาก ในภาษาไทยจึงใช้เป็น “เฉโก” แต่ความหมายเคลื่อนที่ไป กลายเป็นว่า ฉลาดแกมโกง, ไม่ตรงไปตรงมา

ฉลาดแบบ “เฉโก” ตามความหมายเดิม เน้นความฉลาดในเชิงปฏิบัติการ คือสามารถ แก้ปัญหาให้งานสำเร็จบรรลุเป้าหมายด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด โดยอาจใช้วิธีการทุกรูปแบบ เพื่อให้ภารกิจบรรลุเป้าหมายเป็นสำคัญ

วิธีการบางอย่างของ “เฉโก” จึงอาจถูกมองว่าไม่ตรงไปตรงมา หรือฉลาดแกมโกง แต่ไม่ใช่เช่นนั้น เพราะความหมายอีกอย่างหนึ่งของ “เฉโก” คือ “แท้, แท้จริง, จริง ๆ” (genuine) ซึ่งตรงกันข้ามกับความเท็จ, ความหลอกลวง

ในภาษาไทย “เฉโก” มักถูกพวนเป็น “โฉเก” จนเข้าใจผิดว่า “โฉเก” เป็นคำเติมนิยามที่ถูกต้อง : เฉโก = แก้ปัญหาสำเร็จอย่างเหนือชั้นแต่ไม่ทุจริต

ดังคำกล่าวที่ว่า “คนฉลาด เมื่อถึงคราวจำเป็น อาจโกงเพื่อประโยชน์ของบ้านเมือง แต่คนฉลาดที่แท้จริง จำเป็นขนาดไหนก็จะไม่โกงบ้านเมือง” (ชมรมธรรมธารา, 2553)

ส่วนคำว่า อุปบาย ภาษาไทยอ่านว่า อุ-บาย บาลีเป็น “อุบาย” อ่านว่า อุ-ปา-ยะ “อุบาย” รากศัพท์คือ อุป (คำอุปสรรค = เข้าไป, ใกล้, มั่น) + อี (ธาตุ = ไป, ถึง, เป็นไป. สูตรทางไวยากรณ์ว่า “พฤทธิ อี เป็น เอ, แปลง เอ เป็น อาย”) : อุป + อี > อาย = อุปาย

“อุบาย” แปลตามศัพท์ว่า “กลวิธีเป็นเหตุให้ถึงความชนะศัตรู” “วิธีเป็นเหตุให้เข้าถึง” “การเข้าใกล้” หมายถึง หนทาง, วิธี, กลวิธี, เล่ห์กล, เล่ห์เหลี่ยม

ภาษาไทยใช้ทับศัพท์ว่า “อุบาย” บอกความหมายว่า “วิธีการอันแยบคาย; เล่ห์กล, เล่ห์เหลี่ยม”

ในทางคติโลก คนฉลาดนิยมใช้ “อุบาย” ทั้งในทางดีและทางร้าย แต่ในทางคติธรรม ท่านวางหลักไว้ว่า พึงใช้ “อุบาย” ไปใน 3 ทาง คือ

1. อายโกศล – ฉลาดใน “อายะ” (ความเจริญ) = รู้ว่าทำแบบนี้เจริญแน่
2. อุปายโกศล – ฉลาดใน “อุปาย” (ความฉิบหาย) = รู้ว่าทำแบบนี้ฉิบหายแน่
3. อุบายโกศล – ฉลาดใน “อุบาย” = รู้แล้วลงมือทำความเจริญ พร้อมไปกับ

ป้องกันไม่ให้เกิดความฉิบหาย ด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด

ดังคำกล่าวที่ว่า “คนโง่อยู่กับนักปราชญ์ ดีกว่าคนฉลาดอยู่กับโจร” (ชมรมธรรมธารา, 2556)

นอกจากนี้หลักธรรมที่สอดคล้องกับ ฉลาดในการได้ และอุบายในการจ่ายออก คือ หลักทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

ทิวฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรม 4 (ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน, หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น - virtues conducive to benefits in the present; virtues leading to temporal welfare)

1. อุฏฐานสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยความหมั่น คือ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาสอดส่อง ตรวจตรา หาอุบายวิธี สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี - to be endowed with energy and industry; achievement of diligence)

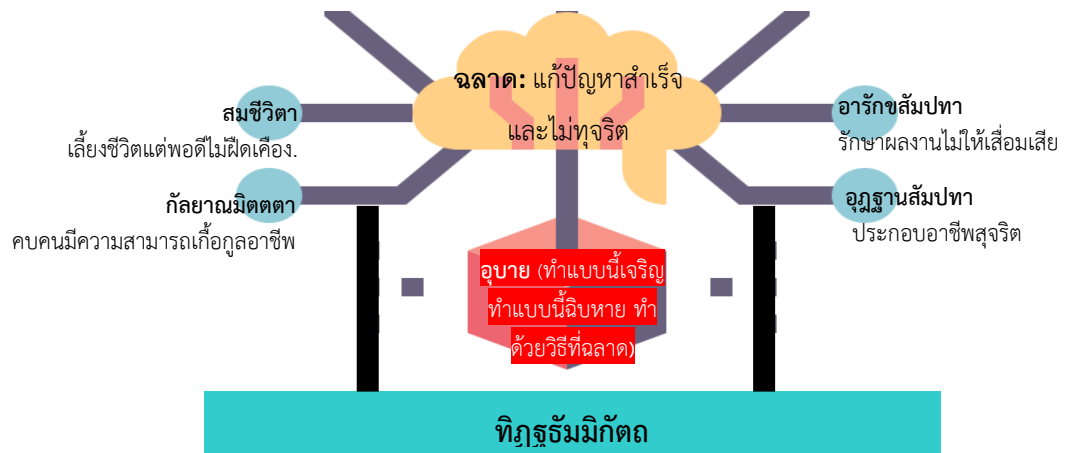
2. อารักขสัมปทา (ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย-to be endowed with watchfulness; achievement of protection)

3. กัลยาณมิตตตา (คบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนา สำนึกศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา - good company; association with good people)

4. สมชีวิตา (มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ - balanced livelihood; living economically)

ธรรมหมวดนี้ เรียกกันสั้น ๆ ว่า ทิวฐธัมมิกัตถะ หรือเรียกติดปากอย่างไทยๆ ว่า ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์ (อรรถะ แปลว่า ประโยชน์ จึงมีประโยชน์ซ้ำซ้อนกันสองคำ) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547)

กล่าวโดยสรุปจากความหมายของคำนำไปสู่หัวข้อเรื่องที่ว่า ฉลาดในการได้และมีอุบายในการจ่ายออก เป็นคำที่มีความหมายสอดคล้องกัน และให้ความหมายไปในทางที่มีแต่ความเจริญงอกงาม ฉลาด คือ “เฉโก” เน้นความฉลาดในเชิงปฏิบัติการ คือสามารถแก้ปัญหาให้งานสำเร็จบรรลุเป้าหมายด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด โดยอาจใช้วิธีการทุกรูปแบบเพื่อให้ภารกิจบรรลุเป้าหมายเป็นสำคัญที่ไม่ทุจริต ส่วนอุบายมีความหมายทั้งในทางดีและทางร้าย แต่ในบทความนี้พึงใช้ “อุบาย” ไปในทางที่ดีมี 3 ทาง คือ อายโกศล ฉลาดใน “อายะ” (ความเจริญ) รู้ว่าทำแบบนี้เจริญแน่ อปายโกศล ฉลาดใน “อปาย” (ความฉิบหาย) รู้ว่าทำแบบนี้ฉิบหายแน่ และ อุปายโกศล ฉลาดใน “อุปาย” รู้แล้วลงมือทำความเจริญ พร้อมไปกับป้องกันไม่ให้เกิดความฉิบหาย ด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด โดยมีหลักทิวฐธัมมิกัตถเป็นฐานที่ว่า เป็นหลักธรรมอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นมี 4 ประการได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น 2) อารักขสัมปทาถึงพร้อมด้วยการรักษา 3) กัลยาณมิตตตา คบคนดีเป็นมิตร และ 4) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดี

ภาพที่ 4 หลักธรรมทศวรรษมิกัตถเป็นหลักธรรมอำนวยการนโยบายสุขสันต์เป็นฐานและเสริมด้วยฉลาตและอุปาย

อธิบายเพิ่มภาพที่ 4 หลักธรรมทศวรรษมิกัตถเป็นหลักธรรมอำนวยการนโยบายสุขสันต์เป็นฐานได้แก่ ประกอบอาชีพสุจริต รักษาผลงานไม่ให้เสื่อมเสีย คบคนมีความสามารถเกื้อกูลอาชีพและ เลี้ยงชีวิตแต่พอดีไม่ฝืดเคือง เสริมด้วยฉลาต คือ การแก้ปัญหาสำเร็จและไม่ทุจริตเพื่อไปสู่เป้าหมาย พร้อมทั้งมีอุปายในการมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ทะลุว่าทางนี้ทำแล้วเจริญ ทางนี้ทำแล้วฉิบหาย และทำด้วยวิธีที่ฉลาต ทั้งหมดนี้ช่วยส่งเสริมให้มีความเจริญอย่างยั่งยืน.

ภาษีมูลค่าเพิ่ม : ฉลาตในการได้และมีอุปายในการจ่ายออก

ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นภาษีที่ต้องประเมินตนเอง เก็บจากการขายสินค้าหรือบริการแต่ละขั้นตอนการผลิต หรือการนำเข้า เป็นภาษีทางอ้อม ผู้ประกอบการจดทะเบียนเป็นผู้นำส่งรัฐและโดยมอบหลักฐานไว้แก่ผู้ซื้อที่เรียกว่า ใบกำกับภาษี

ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นระบบที่ต้องประเมินตนเองตามหลักธรรมทศวรรษมิกัตถที่นำมาปฏิบัติได้ มีการประกอบอาชีพที่สุจริต และรู้จักใช้ปัญญาในการศึกษาพิจารณาหลักเกณฑ์การเป็นผู้นำส่งภาษีที่สอดคล้องกับกรม ตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดี เจื่อนใจใดที่ไม่ทราบก็ปรึกษากัลยาณมิตรที่มีความสามารถเกื้อกูลการงานได้ กำหนดรายได้เหนือรายจ่ายไม่ให้ฝืดเคือง เช่น ไม่ขายใบกำกับภาษีเพื่อเป็นภาษีซื้อให้ผู้ประกอบการอื่นทั้งที่ไม่ได้มีการซื้อขายจริงและรับเงินบาทมา ไม่ออกใบกำกับภาษีปลอม แสดงภาษีขายต่ำกว่าความจริงเพื่อขอคืนภาษีซื้อ เป็นต้น มีความฉลาดในการได้ประกอบธุรกิจและไม่ทุจริต มีอุปายในการจ่ายออกประกอบธุรกิจรู้ว่าทำแบบนี้เจริญ ทำแบบนี้ฉิบหาย และทำด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด พิจารณารายการจ่ายออกที่สามารถใช้สิทธิ์ภาษีซื้อได้ หรือทำการค้ากับผู้ประกอบการที่สามารถออกใบกำกับภาษีได้

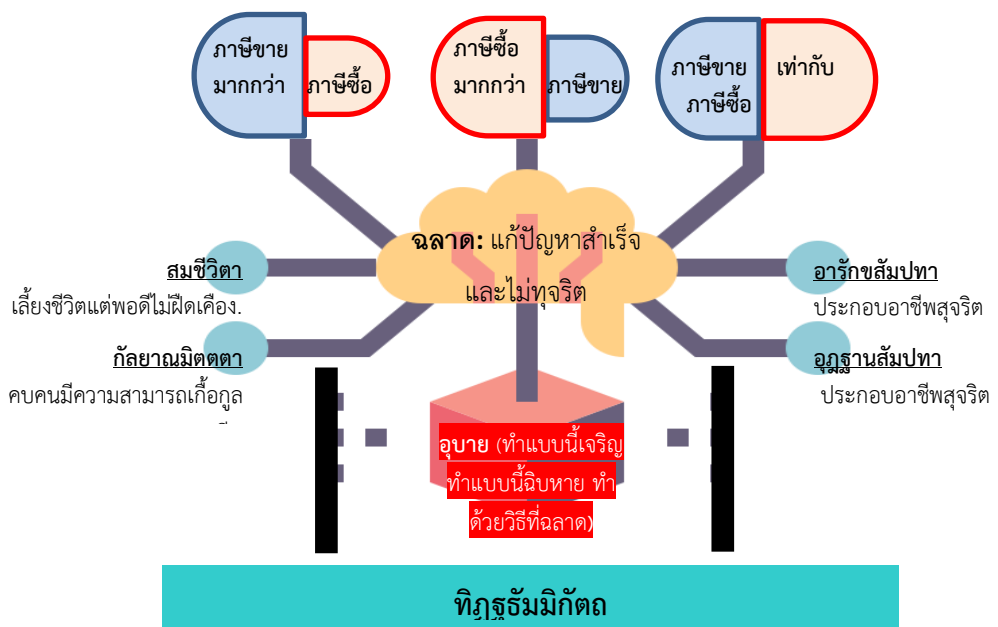
ฐานภาษีมูลค่าเพิ่มมองในเรื่องลักษณะธุรกรรมและจุดรับรู้ ธุรกรรมที่รัฐให้การยกเว้นไม่ต้องเข้าระบบภาษีมูลค่าเพิ่ม มีบางธุรกรรมที่แม้เข้าระบบภาษีมูลค่าเพิ่มแล้วแต่ไม่สามารถ

นำมาใช้สิทธิ์ได้ เพราะเอกสารใบกำกับภาษีไม่ถูกต้อง ธุรกิจไม่สอดคล้องกับการประกอบกิจการหลัก หรือค่าใช้จ่ายเกินความจำเป็นในทางธุรกิจ จุดที่จะรับรู้คือเน้นที่การส่งมอบธุรกรรม หรือ การชำระราคา เป็นขอบเขตของฐานภาษีมูลค่าเพิ่ม

ตามหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถ์ให้พิจารณา ธุรกิจที่ต้องนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่ม ธุรกิจที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม และภาษีที่ต้องห้ามในการนำมาใช้สิทธิ์ เช่นกันต้องประกอบอาชีพที่สุจริต และรู้จักใช้ปัญญาในการศึกษาพิจารณาด้วยความฉลาด รู้ว่าทำแบบนี้เจริญ ทำแบบนี้ฉิบหาย และทำด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด เช่น ไม่นำใบกำกับภาษีปลอมที่ออกโดยผู้ที่ไม่ใช่สิทธิ์ ออกใบกำกับภาษีมาใช้สิทธิ์ภาษีซื้อ ไม่มีการชำระราคาหรือส่งมอบสินค้าแต่ใช้สิทธิ์ภาษีซื้อ มีการขายส่งมอบสินค้าแต่ไม่ออกใบกำกับภาษีขายเพราะต้องการแสดงรายรับต่ำกว่าจริง หรือต่ำถึงขั้นขอคืนภาษีแต่ไม่ถูกต้องเพราะไม่ได้พิจารณาด้วยอุบายในการจ่ายออกที่ว่าทำแบบนี้ฉิบหาย เป็นต้น

สรุป

ภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นระบบภาษีที่ประเมินตนเอง ต้องอาศัยความซื่อสัตย์ ประกอบอาชีพสุจริต และรู้จักใช้ปัญญาในการศึกษาพิจารณาหลักเกณฑ์การเป็นผู้นำส่งภาษีที่สอดคล้องกับกฎหมาย ตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุด เจื่อนใจใดที่ไม่ทราบก็ปรึกษากัลยาณมิตรที่มีความสามารถ เกื้อกูลการงานได้ กำหนดรายได้เหนือรายจ่ายไม่ให้ฝืดเคือง มีความฉลาดในการได้ประกอบธุรกิจและไม่ทุจริต มีอุบายในการจ่ายออกประกอบธุรกิจรู้ว่าทำแบบนี้เจริญ ทำแบบนี้ฉิบหาย และทำด้วยวิธีการที่ชาญฉลาด พิจารณารายการจ่ายออกที่สามารถใช้สิทธิ์ภาษีซื้อได้ หรือทำการค้ากับผู้ประกอบการที่สามารถออกใบกำกับภาษีได้ ส่งผลให้มีการนำส่งภาษีที่ถูกต้องทั้งสามแบบ ไม่เกิดคดีความฟ้องร้องขอคืนภาษี ประเทศชาติมีรายรับนำเงินภาษีมาพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืนดังภาพที่ 5 นี้

ภาพที่ 5 หลักธรรมทิฐุธรรมมิกัตถสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วยความฉลาดในการได้ และอุปายในการจ่ายออกสำหรับสามกรณีในการนำส่งภาษีมูลค่าเพิ่ม.

เอกสารอ้างอิง

- กรมสรรพากร. (2564). ภาษีอากร ตามประมวลรัษฎากร 2564. สืบค้น 4 ตุลาคม 2564, จาก. <https://www.rd.go.th/2596.html>.(2555).
- _____. (2564). คู่มือภาษีซื้อต้องห้าม. สืบค้น 4 ตุลาคม 2564, จาก. https://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/porkor/taxused/BanPasi.pdf
- ชมรมธรรมธารา. (2553). บาลีวันละคำ. สืบค้น 4 ตุลาคม 2564, จาก. <https://dhamtara.com/?p=10490-2433>
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม. (2551). คำสอนวิชากฎหมายภาษีอากร (พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- บริษัท ปังปอนด์ จำกัด. (2564) ฐานภาษี 4 ประเภทภาษี มีกี่ประเภท ภาษีอากร ที่ดี ความหมาย ลักษณะของ นิติบุคคล. สืบค้น 4 ตุลาคม 2564, จาก. <https://www.pangpond.com>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). ธรรมานุญชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

วีระเดช คชเสนีย์, (2564). ทำความเข้าใจเรื่อง VAT 7% อย่างถูกต้อง ประชาชนได้ประโยชน์
อะไร ประเทศพัฒนาแล้วเก็บกี่ %. สืบค้น 26 กรกฎาคม 2564, จาก.
<https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG210402151610620>

หลักการและแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย*

PRINCIPLES AND CONCEPTS FOR CONTEMPORARY LOCAL ADMINISTRATION

พงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์

Pongsawut Rachjun

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

Roi Et Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: seat007@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งนำเสนอหลักการและแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย ซึ่งมีความสำคัญต่อการปกครองท้องถิ่น เพราะเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่นที่มีสภาพปัญหา สังคมวัฒนธรรม ความเป็นอยู่และทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน ในหลักการและแนวคิด สำหรับการปกครองท้องถิ่นนั้น จะเห็นได้ว่ารัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐ นั้นย่อมมีภาระหน้าที่อย่างหลากหลายในการบริหารประเทศ อันจะทำให้ประชาชนได้รับความสุขความสบายในการดำรงชีวิตทั้งด้านความมั่นคงแห่งชาติ ในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุก ชุมชนท้องถิ่น เพราะอาจจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินงานการที่อาจจะไม่ สอดคล้องต่อความต้องการของแต่ละชุมชนท้องถิ่นได้ รวมทั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณและ ตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานให้ทั่วถึงได้ เมื่อเป็นเช่นนี้การลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างแท้จริงเพื่อการ สอดคล้องต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่นจะได้เกิดความสะดวกรวดเร็วและตรงกับความต้องการ ประสงค์ของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจในหลักการและรูปแบบสำหรับการ ปกครองท้องถิ่นร่วมสมัยให้ชัดเจนก่อนเสียก่อน จึงจะสามารถจัดการปกครองท้องถิ่นได้อย่าง ถูกต้องและเหมาะสม เพราะการจัดการปกครองท้องถิ่นจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องบริบทของ ชุมชนท้องถิ่น ทั้งยังเพื่อให้ท้องถิ่นและรัฐสามารถร่วมกันทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ตอบสนองเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: หลักการ; แนวคิด; การปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย

* Received September 12, 2021; Revised October 7, 2021; Accepted October 13, 2021

Abstract

This academic paper aimed to present principles and concepts for contemporary local administrative organizations. which is important for local governance Because it is one form that is the basis for the development of the country and the democratic governance. especially in local communities with socio-cultural problems, livelihoods and natural resources are different. Principles and concepts for local governance can be seen that the government which is the mechanism for the administration of the state, has various responsibilities in administering the country. This will allow people to enjoy the comfort of living both in terms of national security. in the political, economic and social dimensions. But it is impossible for the government to take care and provide services to the people in every local community. Because there may be problems with delays in operations that may not meet the needs of each local community including budget and personal limitations or officers can operate thoroughly In this way, reducing the burden of the government by allowing people in the local community to participate in real self-government in order to meet the needs of the local community. This way will be convenient, quick and meet the purpose of the local community. Therefore, it is necessary to clearly understand the principles and patterns for contemporary local administrative organizations Therefore, local administrative organizations can be managed properly and appropriately. The local administrative organizations management needs to be organized to be consistent with the context of the local community and to enable local and state to work together in unity to truly meet the spirit of local administrative organizations.

Keywords: principles; concepts; Contemporary local government

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีความสำคัญต่อการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่นที่มีสภาพปัญหาสังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่และทรัพยากรธรรมชาติที่ต่างกันไปพึ่งพิงรัฐบาลกลาง ในฐานะที่ต้องดูแลประชาชนโดยรวมทั่วประเทศย่อมไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหา ได้อย่างทั่วถึงตรงตามความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่รวมถึงการเรียกร้องของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่

ต้องการมีส่วนร่วมในการปกครองและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมาอย่างยาวนานทำให้รัฐบาลในหลายประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจจากส่วนกลาง (centralization) มาสู่การปกครองแบบการกระจายอำนาจ (decentralization) มากขึ้นเพื่อให้สิทธิแก่ชุมชนในการตัดสินใจดำเนินการกิจของท้องถิ่นและถือเป็นสถาบันฝึกปฏิบัติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2564) กล่าวในทางทฤษฎีและแนวคิดทางปกครองจะเห็นได้ว่ารัฐบาลซึ่งเป็นกลไก ในการบริหารการปกครองของรัฐบาลนั้นย่อมมีภาระหน้าที่อย่างมากมายในการบริหารประเทศให้ประชาชนได้รับความสุข ความสะดวกสบาย ในการดำรงชีวิต (well Bbng) อีกทั้งความมั่นคงแห่งชาติทั้งในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม (national security) แต่ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศเพราะอาจจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินงานที่อาจจะไม่สนองตอบต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้และรวมทั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณ (Budget) และตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานให้ทั่วถึงได้ (สิวพร สุขเอียด, 2563) ซึ่งในบทความชิ้นนี้เป็นการให้ความหมาย ลักษณะสำคัญ ข้อดีและข้อเสียของหลักการสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย ความหมาย วัตถุประสงค์ ลักษณะสำคัญ รูปแบบของแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย ซึ่งมีรายละเอียดสำคัญ ดังต่อไปนี้

หลักการสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย

การที่รัฐจะดำเนินการกิจในการจัดทำบริการสาธารณะทั้งหลายให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพเพื่อความมั่นคงปลอดภัยความสุขในชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและความเจริญก้าวหน้าของประเทศนั้นรัฐจำเป็นต้องมีการจัดองค์กรและกลไกของรัฐเพื่อดำเนินการกิจดังกล่าวให้สำเร็จลุล่วงซึ่งตามหลักกฎหมายปกครองเรียกว่า “การจัดระเบียบราชการบริหาร” อันเป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ และจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐโดยหลักในการจัดระเบียบราชการบริหารแผ่นดินที่ใช้กัน อยู่ในประเทศต่าง ๆ มีอยู่ 3 หลัก คือ 1) หลักการรวมอำนาจปกครอง (centralization) 2) หลักการแบ่งอำนาจปกครอง (deconcentration) และ 3) หลักการกระจายอำนาจปกครอง (decentralization) ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2548)

1. หลักการรวมอำนาจปกครอง (Centralization)

1.1 ความหมายของหลักการรวมอำนาจปกครอง

“หลักการรวมอำนาจปกครอง” มีความหมายได้ 2 ลักษณะคือ “หลักการรวมอำนาจในทางการเมือง” และ “หลักการรวมอำนาจในทางการปกครอง” โดยหลักการรวมอำนาจในทางการเมืองคือหลักการรวมอำนาจนำมาใช้ในการกำหนดรูปแบบของรัฐ กล่าวคือกรณีที่ประเทศใดจะต้องมีการรวมอำนาจเพราะสภาพของรัฐเดี่ยวต้องมีความเป็นเอกภาพและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อความเป็นปึกแผ่นมั่นคงในการปกครองของรัฐ ส่วนหลักการ

รวมอำนาจในทางปกครองนั้น เป็นหลักในการจัดระเบียบราชการบริหารของรัฐเพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนหลักการรวมอำนาจปกครองคือการจัดระเบียบการปกครองภายในรัฐโดยให้รัฐแต่ผู้เดียวเป็นผู้ดำเนินการปกครองหรือจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้แก่ประชาชนทั่วทุกท้องถิ่นในอาณาเขตของรัฐหรือรัฐบาล และกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ในฐานะเป็นศูนย์กลางในการปกครอง (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550)

“หลักการรวมอำนาจปกครอง” หมายถึง หลักการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินโดยรวมอำนาจในการปกครองไว้ให้แก่หน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง อันได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม หรือทบวงการเมืองต่าง ๆ ของรัฐ และมีเจ้าหน้าที่ของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง โดยให้ขึ้นต่อกันตามลำดับการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการปกครองทั่วทั้งอาณาเขตของประเทศ (โกวิท พวงงาม, 2550)

สรุปคือ หลักการรวมอำนาจปกครอง หมายถึง หลักการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินโดยรวมอำนาจในการปกครองไว้ให้แก่หน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง อันได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม หรือทบวงการเมืองต่าง ๆ ของรัฐ เป็นหลักในการจัดระเบียบราชการบริหารของรัฐเพื่อประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ ให้แก่ประชาชน

เมื่อได้รู้แล้วว่า“หลักการรวมอำนาจปกครอง”มีความหมายและรายละเอียดอย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้จะต้องพิจารณาว่าหลักการรวมอำนาจปกครองนั้นมีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าว ในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.2 ลักษณะสำคัญของหลักการรวมอำนาจปกครอง

นักวิชาการสำคัญได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของหลักการรวมอำนาจปกครอง ไว้ดังนี้คือ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2550) และ โกวิท พวงงาม (2550)

1) การรวมกำลังทหารและกำลังตำรวจให้ขึ้นต่อส่วนกลาง : ประเทศที่จัดระเบียบราชการบริหารโดยถือหลักการรวมอำนาจปกครองจะไม่ยอมให้กำลังทหารเป็นอิสระไม่ขึ้นต่อราชการบริหารส่วนกลาง รวมทั้งกำลังตำรวจซึ่งเป็นกำลังฝ่ายพลเรือนก็ต้องอยู่ในอำนาจการควบคุมบังคับบัญชาของราชการบริหารส่วนกลางเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพราะกำลังทหารมีความสำคัญและจำเป็นต้องการปกป้องคุ้มครองเอกราชและอธิปไตยของรัฐให้พ้นจากการรุกรานประเทศอื่น และกำลังตำรวจก็จำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อยและการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของประชาชนภายในรัฐในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมายเกิดขึ้น หากปล่อยให้กองกำลังเหล่านี้ขึ้นกับท้องถิ่นต่างๆ ได้อย่างอิสระย่อมเสี่ยงต่อการแตกแยกของรัฐอีกทั้งยังไม่สะดวกในการระดมกำลัง

2) การรวมอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการไว้ที่ส่วนกลาง: ลักษณะสำคัญประการนี้คือราชการบริหารส่วนกลาง อันได้แก่ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มีอำนาจสูงสุดในการวินิจฉัยสั่งการในการปกครองทั่วราชอาณาจักรของรัฐองค์กรเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ทั้งในส่วนกลางและที่ประจำอยู่ในส่วนภูมิภาค ต้องปฏิบัติตามนโยบายและระเบียบที่ส่วนกลางวางไว้

3) ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ เป็นไปตามระบบการบังคับบัญชาอำนาจบังคับบัญชาคือ อำนาจในการที่จะสั่งการให้องค์กรเจ้าหน้าที่กระทำการใด ๆ ตลอดจนแก้ไขเพิกถอนการกระทำขององค์กรเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นอำนาจในการให้คุณให้โทษ การกระทำและอำนาจเหนือตัวบุคคลผู้กระทำ

สรุปคือ การจัดระเบียบการปกครองตามหลักการรวมอำนาจนั้น มีการกำหนดให้องค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐมีตำแหน่งสูงต่ำขึ้นต่อกันเป็นลำดับชั้นโดยองค์กรเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งสูงกว่ามีฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาและองค์กรเจ้าหน้าที่ที่มีตำแหน่งต่ำกว่ามีฐานะเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาลำดับชั้นโดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจไว้โดยเฉพาะเจาะจง

ในประการถัดมาเมื่อได้รู้เกี่ยวกับ“ลักษณะสำคัญของหลักการรวมอำนาจปกครอง” เป็นอย่างไรแล้ว ก็จะต้องพิจารณาว่าหลักการรวมอำนาจปกครองนั้นมีข้อดีและข้อเสียอย่างไรบ้างดังจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3 ข้อดีและข้อเสียของหลักการรวมอำนาจปกครอง

นักวิชาการสำคัญได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับประเด็นข้อดีและข้อเสียของหลักการรวมอำนาจปกครองดังต่อไปนี้ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550) และ (โกวิท พวงงาม, 2550)

ข้อดี : หลักการรวมอำนาจปกครอง

1) อำนาจรัฐบาลมั่นคงและแผ่ขยายไปทั่วทั้งอาณาเขตประเทศ: เพราะได้มีการรวมกำลังและรวมอำนาจบังคับบัญชาไว้ในส่วนกลางทั้งหมดจึงอาจทำให้คำสั่งเกิดผลได้โดยง่าย เนื่องจากมีผู้รับช่วงปฏิบัติตามคำสั่งตามลำดับชั้นและมีทางที่จะใช้กำลังบังคับได้เมื่อมีการฝ่าฝืน

2) การรวมอำนาจปกครอง: เป็นวิธีการปกครองเป็นวิธีการปกครองที่อำนวยความสะดวก แก่ราษฎรผู้อยู่ใต้การปกครองอย่างเสมอภาคทั่วทั้งประเทศ เป็นหลักการปกครองที่ไม่มียกเว้นเพราะราชการบริหารส่วนกลางมุ่งที่จะทำประโยชน์แก่ประเทศเป็นส่วนรวม มิได้มุ่งจะทำประโยชน์ให้แก่เฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้นและไม่มีการขัดแย้งกันทางการเมืองในการปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ

3) หลักการรวมอำนาจปกครอง: เป็นหลักการปกครองที่ประหยัดกว่าการกระจายอำนาจปกครอง เพราะมีเจ้าหน้าที่และเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีประสิทธิภาพของส่วนกลางสำหรับใช้ในการดำเนินงานใหญ่ ๆ ได้ทั่วประเทศ จึงโยกย้ายหมุนเวียนไปใช้ในท้องที่ต่าง ๆ ได้โดยไม่จำเป็นต้องสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ย่อย ๆ แยกกันเป็นส่วน ๆ เหมือนกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เช่น การสร้างทางถ้ามีหน่วยงานและมีเครื่องมือขนาดใหญ่รวมเป็นหน่วยเดียวกันย่อมจะทำงานได้ดีและประหยัดกว่าหน่วยงานและเครื่องมือย่อย ๆ แยกเป็นส่วนเล็ก ๆ เช่น ตัวอย่างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข้อเสีย : หลักการรวมอำนาจปกครอง

1) ฝ่ายปกครองขยายอำนาจหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะมากประเภทขึ้น: ย่อมไม่สามารถดำเนินการให้ได้ผลดีและทั่วทุกท้องถิ่นพร้อมกัน ข้อเสียนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้มีการ

กระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นเพื่อให้ช่วยจัดทำกิจการบางอย่างที่เกี่ยวกับประโยชน์ส่วนได้เสียเฉพาะท้องถิ่น โดยราชการบริหารส่วนกลางไม่ต้องจัดทำเอง

2) เกิดความล่าช้าในการวินิจฉัยสั่งการ: ความล่าช้าเกี่ยวกับระเบียบแบบแผนของราชการ เนื่องจากการใช้หลักการรวมอำนาจปกครองมีลำดับชั้นการบังคับบัญชาจึงต้องมีการเสนอสั่งการกันตามลำดับชั้นและมักจะมีระเบียบแผนยุ่งยาก ทำให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติ

3) ไม่อาจสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง: ปัญหาและความต้องการของการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นต่างกัน ประชาชนในท้องถิ่นนั้นย่อมจะทราบปัญหาและความต้องการของตนได้ดีกว่าผู้บริหารซึ่งอยู่ในส่วนกลางซึ่งมักจะคิดเอาเองว่าท้องถิ่นต้องการอย่างนั้นอย่างนี้จึงไม่อาจแก้ปัญหาของแต่ละท้องถิ่นได้ถูกต้อง

4) การรวมอำนาจปกครองเข้าไปในส่วนกลาง: มีข้อเสียอันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบริหารราชการแผ่นดิน และเป็นเหตุให้การสนองความต้องการของส่วนรวมของประชาชนตรงเขตต่าง ๆ ของประเทศเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงกลับทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ราชการบริหารส่วนกลางในภูมิภาคต้องเสนอขอคำสั่งจากกระทรวง ทบวง กรม ในส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งก็อาจจะได้รับคำสั่ง ก็เสียเวลานานและไม่ทันการ จึงได้มีวิธีการขยายหลักการรวมอำนาจปกครองด้วย “หลักการแบ่งอำนาจปกครอง” ให้แก่ส่วนภูมิภาค

2. หลักการแบ่งอำนาจปกครอง (Deconcentration)

2.1 ความหมายของหลักการแบ่งอำนาจปกครอง

“หลักการแบ่งอำนาจปกครอง” หมายถึง หลักการที่ราชการบริหารส่วนกลางได้จัด แบ่งอำนาจวินิจฉัยและสั่งการบางส่วนไปให้ข้าราชการในส่วนภูมิภาคโดยให้มีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนริเริ่มได้ในการบ่งชี้นโยบายของรัฐบาลที่ได้วางไว้ (โกวิทย์ พวงงาม, 2550)

“หลักการแบ่งอำนาจปกครอง” หมายถึง หลักการที่ราชการบริหารส่วนกลางมอบอำนาจวินิจฉัยสั่งการบางส่วนให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้แทนของราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งส่วนกลางส่งไปประจำเพื่อปฏิบัติราชการตามเขตการปกครองต่าง ๆ ของประเทศ และเจ้าหน้าที่เหล่านี้ยังคงเป็นผู้ที่ราชการบริหารส่วนกลางแต่งตั้งทั้งสิ้นและอยู่ในบังคับบัญชาของราชการบริหารส่วนกลาง หลักการแบ่งอำนาจปกครองอำนาจจึงเป็นหลักที่นำมาเสริมเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น หลักการแบ่งอำนาจปกครองนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักการรวมอำนาจปกครองไม่ใช่เป็นการกระจายอำนาจปกครอง (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550)

สรุปคือ หลักการแบ่งอำนาจปกครอง หมายถึง หลักการที่ราชการบริหารส่วนกลางได้มอบอำนาจวินิจฉัยสั่งการบางส่วนให้แก่ข้าราชการในส่วนภูมิภาค ซึ่งส่วนกลางส่งไปประจำเพื่อปฏิบัติราชการ ตามเขตการปกครองต่าง ๆ ของประเทศ

เมื่อได้รู้แล้วว่า “หลักการแบ่งอำนาจปกครอง” มีความหมายและรายละเอียดอย่างไรแล้ว ในประเด็นต่อมาก็จะต้องพิจารณาว่าหลักการรวมอำนาจปกครองนั้น มีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2.2 ลักษณะสำคัญของหลักการแบ่งอำนาจปกครอง

ลักษณะสำคัญของหลักการแบ่งอำนาจปกครอง มีรายละเอียดดังนี้คือ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2550) และ โกวิท พวงงาม (2550)

1) มีราชการบริหารส่วนกลาง: ราชการบริหารส่วนกลางเป็นผู้ใช้อำนาจการปกครอง ทั่วประเทศโดยเป็นผู้จัดแบ่งอำนาจของตนไปให้แก่ส่วนภูมิภาคถ้าไม่มีราชการบริหารส่วนกลางที่เป็นเสมือนหนึ่งเจ้าของอำนาจการแบ่งอำนาจก็ไม่ได้

2) มีเจ้าหน้าที่เป็นตัวแทนส่วนกลาง: ราชการบริหารราชการส่วนกลางจะจัดส่งเจ้าหน้าที่ของตนไปประจำอยู่ตามเขตการปกครองท้องถิ่นในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ เช่น จังหวัด อำเภอเจ้าหน้าที่เหล่านี้ปฏิบัติในฐานะเป็นตัวแทนของส่วนกลางส่วนกลางจึงเป็นผู้มีอำนาจแต่งตั้งถอดถอนและบังคับบัญชา

3) ส่วนกลางแบ่งอำนาจให้ส่วนภูมิภาค: ส่วนกลางซึ่งเป็นผู้มีอำนาจเต็มในการบริหารราชการแผ่นดินจะแบ่งอำนาจของตนให้ส่วนภูมิภาคไปดำเนินการเฉพาะบางเรื่องหรือบางขั้นตอน โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับเป็นสำคัญ อำนาจที่แบ่งให้นี้จะมากน้อยและกว้างขวางเพียงใดสุดแท้ แต่ส่วนกลางจะเห็นสมควรและอำนาจหน้าที่ที่แบ่งให้ในส่วนกลางจะเรียกคืนเมื่อใดก็ได้

เมื่อได้รู้เกี่ยวกับ “ลักษณะสำคัญของหลักการแบ่งอำนาจปกครอง” เป็นอย่างไรแล้ว ก็จะต้องพิจารณาว่าหลักการแบ่งอำนาจปกครองนั้น มีข้อดีและข้อเสียอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.3 ข้อดีและข้อเสียของหลักการแบ่งอำนาจปกครอง

นักวิชาการได้ให้ทัศนะไว้หลากหลายเกี่ยวกับประเด็นข้อดีและข้อเสียของหลักการแบ่งอำนาจปกครอง ดังต่อไปนี้

ข้อดี: หลักการแบ่งอำนาจปกครอง

1) เป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การกระจายอำนาจปกครอง: เมื่อได้มอบอำนาจวินิจฉัยสั่งการให้แก่ส่วนภูมิภาคมากขึ้นก็เท่ากับมอบกิจการในการบริหารให้ส่วนภูมิภาคจัดทำได้เองในบางส่วน ฉะนั้นถ้าจะเปลี่ยนจากการจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคไปเป็นการจัดระเบียบราชการบริหารส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจปกครองก็ย่อมที่จะทำได้ง่ายขึ้น โดยเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานจากเจ้าหน้าที่ของของราชการบริหารส่วนกลางให้เป็นเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นแล้วมอบกิจการให้ท้องถิ่นรับไปจัดทำเองในรูปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

2) การแบ่งอำนาจให้ส่วนภูมิภาค: ทำให้กิจการดำเนินรวดเร็วขึ้นเนื่องจากเจ้าหน้าที่ในส่วนภูมิภาคมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการและจัดทำกิจการอันเป็นเรื่องธรรมดาสามัญได้โดยไม่ต้องเสนอขอคำสั่งจากส่วนกลางทุกเรื่องไป

3) ในท้องที่ที่การจัดระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาค: ย่อมทำให้มีการติดต่อประสานงานและควบคุมดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างใกล้ชิดขึ้น เพราะราชการบริหารส่วนกลางมีผู้แทนอยู่ในส่วนภูมิภาคที่จะคอยควบคุมดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในโดยผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค

ข้อเสีย: หลักการแบ่งอำนาจปกครอง

1) เป็นอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตย: การที่ส่วนกลางต้องจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปบริหารงานในแต่ละท้องถิ่น ย่อมแสดงให้เห็นว่าส่วนกลางยังไม่เชื่อในความสามารถของท้องถิ่นว่าจะมาสามารถบริหารหรือปกครองตนเองได้

2) ก่อให้เกิดความล่าช้า: ถ้าส่วนกลางแบ่งอำนาจให้ส่วนภูมิกษณ้อยการบริหารก็จะยิ่งล่าช้าเพราะต้องเสียเวลาถึง 2 ระดับ คือ ระดับภูมิภาค และระดับส่วนกลาง ทำให้เกิดมีขั้นตอนเพิ่มมากยิ่งขึ้นผลที่ได้อรับก็คือความล่าช้า

3) ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ท้องถิ่น: ถ้ามองในแง่ของตัวเจ้าหน้าที่แทนที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองดูแลผลประโยชน์ของตน กลับได้เจ้าหน้าที่ที่ส่งไปจากที่อื่นซึ่งนับว่าไม่เป็นธรรมแก่ท้องถิ่น

3. หลักการกระจายอำนาจปกครอง (Decentralization)

3.1 ความหมายของหลักการกระจายอำนาจปกครอง

“หลักการกระจายอำนาจปกครอง” หมายถึง หลักการที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วน ให้องค์กรอื่นนอกจากองค์การราชการบริหารส่วนกลางจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง โดยมีความเป็นอิสระตามสมควร ไม่ต้องขึ้นอยู่กับความบังคับบัญชาของราชการบริหารส่วนกลางเพียงแต่ขึ้นอยู่กับความควบคุมเท่านั้น (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550)

“หลักการกระจายอำนาจปกครอง” หมายถึง หลักการที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง ให้ไปจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยมีอิสระตามสมควร เป็นการมอบอำนาจให้ทั้งในด้านการเมืองและการบริหาร เป็นเรื่องที่ท้องถิ่น มีอำนาจที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายท้องถิ่นของตนเองได้ (โกวิท พวงงาม, 2550)

สรุปคือ หลักการกระจายอำนาจปกครอง หมายถึง หลักการที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นให้ไปจัดทำบริการสาธารณะบางอย่างโดยมีอิสระตามสมควร มีอำนาจที่จะกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายท้องถิ่นของตนเอง ไม่ต้องขึ้นอยู่กับความบังคับบัญชา ของราชการบริหารส่วนกลาง

เมื่อได้รู้แล้วว่า “หลักการกระจายอำนาจปกครอง” มีความหมายและรายละเอียดอย่างไรแล้ว ในประเด็นต่อไปก็ต้องพิจารณาว่าหลักการรวมอำนาจปกครอง นั้นมีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.2 ลักษณะของหลักการกระจายอำนาจปกครอง

สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2550) และ โกวิท พวงงาม (2550) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับลักษณะ ของหลักการกระจายอำนาจปกครองดังนี้คือ

1) มีการแยกร่างหน่วยงานออกไปเป็นองค์การนิติบุคคล: มีอิสระจากองค์การของราชการบริหารส่วนกลาง ยังมีนิติบุคคลแยกออกไปมากขึ้นเท่าใดก็นับการกระจายอำนาจมากขึ้นเท่านั้นนิติบุคคลเหล่านี้เป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชนที่มีงบประมาณแล้วเจ้าหน้าที่ของตนเองกับมีความอิสระในการจัดทำบริการสาธารณะที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ต้องขอรับคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนกลางเพียงแต่คอยควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่โดยถูกต้องเท่านั้น

2) มีการเลือกตั้ง: การกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นองค์กรของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ย่อมประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากราษฎรในท้องถิ่นทั้งหมดหรือบางส่วน โดยเฉพาะองค์กรสำหรับเป็นที่ประชุมปรึกษากิจการ ทั้งนี้เพื่อให้ราษฎรในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น ถ้าไม่มีการเลือกตั้งเลยก็ไม่นับว่ามีกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริงการเลือกตั้งถือว่าเป็นสาระสำคัญของหลักการกระจายอำนาจปกครองพื้นที่

3) องค์การตามหลักการกระจายอำนาจ: มีความเป็นอิสระที่จะดำเนินกิจการตามอำนาจหน้าที่ได้เองโดยไม่ต้องรับคำสั่งหรืออยู่ใต้บังคับบัญชา ตามลำดับชั้นของราชการบริหารส่วนกลางมีอำนาจวินิจฉัยสั่งการและดำเนินกิจการได้ด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง ซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลาง ถ้าองค์กรใดไม่มีความอิสระเช่นนี้หรือมีแต่เพียงหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษา แก่ราชการบริหารส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคเท่านั้น ก็ไม่ถือว่าเป็นการกระจายอำนาจปกครองอย่างแท้จริง

ในประการถัดมาเมื่อได้รู้เกี่ยวกับ “ลักษณะสำคัญของหลักการกระจายอำนาจปกครอง” เป็นอย่างไรแล้ว ก็จะต้องพิจารณาว่าหลักการกระจายอำนาจปกครองนั้น มีประเภทย่อยตามหลักการอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.3 ประเภทของหลักการกระจายอำนาจปกครอง

การจัดการปกครองตามหลักการกระจายอำนาจนั้นอาจทำได้ 2 ลักษณะคือ (สมคิด เลิศไพฑูรย์, 2550)

1) การกระจายอำนาจทางพื้นที่: หรือที่เรียกว่า การกระจายอำนาจทางเขตแดน(decentralizationterritorial) คือ การที่รัฐมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำ (collectiviteslocal) ทั้งนี้การจัดทำบริการสาธารณะที่ได้รับ

มอบหมายจะถูกจำกัดขอบเขตโดยพื้นที่หรืออาณาเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นนั้น ๆ การจัดระเบียบราชการบริหารลักษณะนี้เรียกว่า “การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น”

2) การกระจายอำนาจทางบริการ: หรือที่เรียกว่า การกระจายอำนาจทางเทคนิค คือ การที่รัฐมอบอำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะในบางเรื่องบางอย่างให้แก่องค์กรของรัฐ (stateorgans) ที่จัดตั้งขึ้นโดยเฉพาะเป็นผู้จัดทำ การกระจายอำนาจทางบริการนี้มีใช่เป็นการกระจายอำนาจปกครองแต่เป็นการ “มอบ” ให้องค์การของรัฐไปจัดทำบริการสาธารณะ โดยแยกออกมาเป็นนิติบุคคลต่างหากจากรัฐ มีทรัพย์สินของตนเองและมีผู้บริหารของตนเองโดยนิติบุคคลกระจายอำนาจนี้จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐเช่นกันซึ่งมีอยู่ 2 แบบคือ รัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชน

สรุปคือ การปกครองท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจ คือ การที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วนซึ่งไม่ใช่อำนาจทางนิติบัญญัติและมีใช้อำนาจทางตุลาการ แต่เป็นอำนาจในทางบริการหรือการจัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ เฉพาะในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับกองกำลังในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของรัฐให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น โดยให้มีองค์กรนิติบุคคลที่มีองค์กรเจ้าหน้าที่ทั้งหมดหรือส่วนที่มาจาก การเลือกตั้ง ของราษฎรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงานบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอิสระในการปกครองตนเอง ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาค หากแต่อยู่ภายใต้การควบคุม อย่างเบาของราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคภูมิภาค ซึ่งในระบบกฎหมายปกครองของฝรั่งเศส เรียกการควบคุมดังกล่าวว่า “latutelle administrative” แปลได้ว่า “การกำกับดูแลทางปกครอง”

เมื่อได้รู้เกี่ยวกับ “ประเภทของหลักการกระจายอำนาจปกครอง” เป็นอย่างไรแล้ว ก็จะต้องพิจารณาว่าหลักการกระจายอำนาจปกครองนั้น มีข้อดีและข้อเสียอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.4 ข้อดีและข้อเสียของหลักการกระจายอำนาจปกครอง

สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2550) และ โกวิท พวงงาม (2550) ได้ให้ทัศนะประเด็นข้อดี และข้อเสียของหลักการกระจายอำนาจปกครอง ดังต่อไปนี้

ข้อดี : หลักการกระจายอำนาจปกครอง

1) ทำให้มีการสนองความต้องการเฉพาะท้องถิ่นดีขึ้น : บริการสาธารณะบางอย่าง ที่ไม่เกี่ยวกับส่วนเสียของประเทศเป็นส่วนรวม แต่เกี่ยวกับส่วนได้ส่วนเสียเฉพาะท้องถิ่นเช่นการสุขาภิบาล การทำถนนภายใต้เขตท้องถิ่นถ้าได้มอบให้องค์การส่วนท้องถิ่นจัดทำเองก็จะเป็นผลดีกว่าที่ราชการบริหารส่วนกลางจะจัดทำเสียเองทั้งหมด เพราะราษฎรในแต่ละท้องถิ่นย่อมรู้ความต้องการของตนดีกว่าตนต้องการอะไรมากที่สุด นอกจากนี้ก็การอันเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของท้องถิ่นแต่ละแห่งนั้นย่อมไม่อาจที่จะวางระเบียบปฏิบัติเหมือนกันหมดทั้ง

ประเทศได้ เพราะสภาพความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่นและสภาพของภูมิประเทศย่อมแตกต่างกันถ้าให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำเองก็จะได้ผลตรงกับสภาพความจำเป็นดีขึ้น

2) เป็นการแบ่งเบาภาระของราชการบริหารส่วนกลาง: ในกิจการอันเกี่ยวกับท้องถิ่นโดยเฉพาะไปได้มาก ในปัจจุบันนี้ราชการบริหารส่วนกลางของประเทศต่างๆมีภาระหนักอยู่แล้วถ้าไม่ตัดกิจการเฉพาะท้องถิ่นอันเป็นกิจการเล็ก ๆ น้อย ๆ ออกไปจากหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลาง แล้วราชการบริหารส่วนกลางก็จะมีงานล้นมืออีกและทำไม่ได้ทั่วถึงทุกท้องถิ่นพร้อม ๆ กัน ดังนั้น เมื่อมีการกระจายอำนาจปกครองและมอบกิจการบางอย่างให้องค์การส่วนท้องถิ่นรับไปเองจึงเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของราชการบริหารส่วนกลางทำให้สามารถจัดทำกิจการใหญ่ ๆ เกี่ยวกับส่วนรวมได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การกระจายอำนาจปกครองยังทำให้กิจการสำเร็จลุล่วงไปได้โดยรวดเร็ว เพราะเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นมีอำนาจวินิจฉัย และดำเนินการได้เองไม่ต้องเสนอขอคำสั่งจากการราชการบริหารส่วนกลางก่อน

3) การเลือกตั้งเจ้าหน้าที่จากราษฎรในท้องถิ่นนั้นเอง: ทำให้ได้รับเลือกตั้งมีความสนใจในการปกครองท้องถิ่นและได้เรียนรู้วิธีการปกครองดีขึ้น เพราะการกระจายอำนาจปกครองนั้นเป็นการมอบอำนาจให้ราษฎรเกิดความรับผิดชอบในกิจการของท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเทศที่ปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยเพราะเท่ากับเป็นการฝึกราษฎรในท้องถิ่นให้รู้จักปกครองตนเองอันเป็นผลให้รู้จักปกครองประเทศในขั้นต่อไป

ข้อเสีย : หลักการกระจายอำนาจปกครอง

1) ถ้ากระจายอำนาจมากเกินไปอาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นนั้น: ถ้าขยายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นมากเกินไป อาจเป็นการทำลายเอกภาพในการปกครองและความมั่นคงของประเทศได้ เพราะทำให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีระหว่างท้องถิ่นต่าง ๆ และไม่มีการประสานงานกันเพียงพอทำให้เกิดความแตกแยกในการปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ ฉะนั้นจึงต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดโดยราชการบริหารส่วนกลางเพื่อรักษาเอกภาพในการปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ และต้องมีการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิดโดยราชการบริหารส่วนกลาง เพื่อรักษาเอกภาพในการปกครองประเทศไว้เป็นส่วนรวม

2) ทำให้ราษฎรในท้องถิ่นเห็นประโยชน์ของท้องถิ่นของตนสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ: เมื่อราษฎรมีส่วนในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้นก็มุ่งแต่จะทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นของตน ฝ่ายเดียวจนกระทั่งบางครั้งมิได้นึกถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ

3) เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นอาจใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่สมควรได้: การกระจายอำนาจปกครองให้แก่ท้องถิ่นย่อมต้องมีการเลือกตั้ง จึงทำให้เกิดการถือพรรคถือพวกผู้ที่ได้รับเลือกตั้งที่อยู่ในพรรคใดก็มุ่งที่จะทำประโยชน์ให้แก่พรรคของตนยิ่งกว่าที่จะทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นเป็นส่วนรวม

แนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่น

แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

เป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา รวมไปถึงการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความหมายของการกระจายอำนาจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการกระจายอำนาจมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายการกระจายอำนาจ

การให้ความหมายหรือคำจำกัดความของคำว่า “การกระจายอำนาจ” ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลากหลาย ดังนี้

คิสิน กุสลาณภาพ และ สุรเชษฐ์ ชีระมณี (2526) ได้ให้ความหมายว่า การกระจายอำนาจ หมายถึง การกระจายหน้าที่และอำนาจจากรัฐบาลกลางไปสู่หน่วยงานระดับรอง ๆ ลงไป

เสนห์ จุ้ยโต๊ และคณะ (2530) ได้แสดงทัศนะต่อการกระจายอำนาจ คือ การที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ซึ่งอำนาจในการดำเนินการและการบังคับบัญชาเป็นเรื่องของหน่วยการปกครองที่จะทำหน้าที่ปกครองตนเอง รัฐบาลกลางเป็นเพียงผู้ตรวจตราควบคุมดูแลให้ท้องถิ่นดำเนินการไปตามตัวบทกฎหมายและให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้

จรรยา สุภาพ (2531) และ ชวงค์ ฉายะบุตร (2539) ได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการกระจายอำนาจไว้ว่า เป็นวิธีที่รัฐมอบอำนาจปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรอื่นที่ไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางไปจัดทำบริการสาธารณะบางอย่าง โดยมีอิสระตามสมควรรวมถึง การให้มีอำนาจที่จะพิจารณาตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ ๆ เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นโดยไม่ต้องขึ้นอยู่กับการบังคับบัญชาเพียงแต่ขึ้นอยู่กับหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางเท่านั้น

สรุปคือ การกระจายอำนาจ หมายถึง การที่รัฐบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการปกครองตนเอง โดยการกระจายหน้าที่และอำนาจจากรัฐบาลกลางไปสู่หน่วยงานระดับรอง ๆ ลงไป โดยมีอิสระตามสมควร รวมถึงการให้มีอำนาจที่จะพิจารณาตัดสินใจในเรื่องที่สำคัญ ๆ เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น

เมื่อได้รู้แล้วว่า “ความหมายของการกระจายอำนาจ” มีลักษณะและความสำคัญอย่างไรในประเด็นต่อมาก็จะต้องพิจารณาว่ากระจายอำนาจนั้น มีวัตถุประสงค์อย่างไรบ้างดังจะได้กล่าวในรายละเอียด ดังต่อไปนี้

2. วัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจ

จากการสังเคราะห์การกระจายอำนาจ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจไว้ดังนี้คือ

2.1 การกระจายอำนาจตามวัตถุประสงค์

การกระจายอำนาจต้องเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (ตระกูล มีชัย, 2538)

- 1) ประสิทธิภาพของหน่วยราชการในการบริหารการจัดการและให้บริการแก่ประชาชน
- 2) ประสิทธิภาพของการทำงาน
- 3) ช่วยพัฒนาบรรยากาศการทำงานของข้าราชการและพนักงานให้มีความกระตือรือร้นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.2 การกระจายอำนาจตามหลักการ

ควรดำเนินไปภายใต้หลักการ ดังต่อไปนี้คือ (โกวิทย์ พวงงาม, 2550)

- 1) ให้มีการกระจายอำนาจวินิจฉัยสั่งการและการบริหารลงไปยังหน่วยซึ่งรับผิดชอบบริการใกล้ชิดประชาชนให้มากที่สุด
- 2) ผู้รับมอบอำนาจต้องมีความพร้อมในการรับหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจที่มากขึ้นโดยผู้กระจายอำนาจต้องให้ความสนับสนุนอย่างเพียงพอ
- 3) ต้องสร้างดุลยภาพระหว่างหน้าที่ความรับผิดชอบกับอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น

เมื่อได้รู้แล้วว่า “วัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจ” มีรายละเอียดอย่างไร ในประเด็นต่อมา ก็จะต้องพิจารณาว่าหลักการกระจายอำนาจนั้น มีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

3. ลักษณะสำคัญของกระจายอำนาจ

นักวิชาการของประเทศไทย อาทิเช่น ธเนศวร เจริญเมือง (2542) สันติสิทธิ์ ขวลิตรำรง (2546) และ ชวงค์ ฉายะบุตร (2539) มีทัศนะเกี่ยวกับหลักการกระจายอำนาจปกครอง ว่ามีลักษณะสำคัญคล้ายคลึงกัน ดังต่อไปนี้

3.1 มีการจัดตั้งองค์การขึ้นเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้นจากส่วนกลาง

หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ มีหน้าที่งบประมาณและทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหาก และไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนกลางเพียงแต่ควบคุมดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น

3.2 มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน

เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้น ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง อย่างใกล้ชิด ถ้าไม่มีการเลือกตั้งคณะผู้ปกครองท้องถิ่นเลย ก็ไม่น่าจะเป็นการกระจายอำนาจปกครองปกครองให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3.3 มีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองได้ตนเองได้ตามสมควร

การกระจายอำนาจปกครองนั้น ต้องกำหนดให้หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการบริหารงานหรือจัดการทำกิจการที่ได้รับมอบหมายได้เองพอสมควรคือมีอำนาจวินิจฉัย และดำเนินการได้เองด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง

และในประเด็นต่อมาก็จะต้องพิจารณาว่า หลักการกระจายอำนาจนั้น มีรูปแบบอย่างไรบ้าง ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

4. รูปแบบของการกระจายอำนาจ

รูปแบบของการกระจายอำนาจมีนักวิชาการสำคัญให้ทัศนะไว้หลายหลายดังนี้คือ

4.1 การกระจายอำนาจทางพื้นที่: การกระจายอำนาจทางพื้นที่หรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “การกระจายอำนาจทางเขตแดน”

นันทวัฒน์ บรมานันท์ มีทัศนะว่า มีที่มาจากแนวความคิดทางการเมืองซึ่งเน้นความสำคัญของการเลือกตั้งโดยเห็นว่าหากเจ้าหน้าที่ทำการบริหารหรือปกครองท้องถิ่นได้รับการแต่งตั้งจากส่วนกลาง” ก็จะเป็นการปกครองแบบรวมอำนาจ (centralization) มิใช่การกระจายอำนาจ (decentralization) ฉะนั้น การกระจายอำนาจทางพื้นที่จึงต้องมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการเลือกตั้งผู้บริหารมีเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่เป็นอิสระจากส่วนกลาง ไม่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของส่วนกลางแต่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของส่วนกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองและมีงบประมาณของตนเองเพื่อใช้ในการจัดทำกิจกรรมเหล่านั้น โดยรูปแบบการกระจายอำนาจดังกล่าวมีความคล้ายคลึงกับรูปแบบการกระจายอำนาจทางการบริหาร (administrative decentralization) (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2544)

ปธาน สุวรรณมงคล มีทัศนะว่า เป็นไปตามหลักการแบ่งอำนาจ (deconcentration) ให้แก่ส่วนภูมิภาคโดยที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจวินิจฉัยสั่งการบางส่วนให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้แทนราชการบริหารส่วนกลางที่ถูกส่งไปปฏิบัติราชการในเขตปกครองต่าง ๆ ของประเทศ ตัวแทนดังกล่าวถูกแต่งตั้งจากส่วนกลางและยังอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของส่วนกลางเช่นเดิม เช่น การที่อธิบดีกรมป่าไม้มอบอำนาจการดูแลภารกิจบางประการของกรมป่าไม้ในจังหวัดให้กับป่าไม้จังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ หรือกรณีของผู้ว่าราชการจังหวัด แบบซีอีโอ (chief executive officer, ceo) ในกรณีของประเทศไทยสมัยรัฐบาลพ.ต.ท.ทักษิณชินวัตร ก็จัดอยู่ในแบบของการกระจายอำนาจทางการบริหาร โดยที่หน่วยงานส่วนกลางมอบอำนาจการตัดสินใจในทาง การบังคับบัญชาหน่วยงานในสังกัดที่อยู่ในภูมิภาคให้กับผู้ว่าราชการจังหวัด (ปธาน สุวรรณมงคล, 2547)

4.2 การกระจายอำนาจทางกิจการ: การกระจายอำนาจทางกิจการหรืออีกนัยหนึ่งที่เรียกกันว่า “การกระจายอำนาจทางการบริการ”

นันทวัฒน์ บรมานันท์ ให้ทัศนะไว้ว่า เป็นวิธีการกระจายอำนาจโดยมอบบริการสาธารณะอย่างใดอย่างหนึ่งให้องค์การ ซึ่งมีได้อยู่ในสังกัดของส่วนกลางรับไปจัดทำด้วยเงินทุน

และเจ้าหน้าที่ ขององค์กรนั่นเอง บริการสาธารณะที่แยกมาจัดทำนั้นอาจเป็นบริการสาธารณะทางด้านเศรษฐกิจ สังคม กีฬา หรือวัฒนธรรม วิธีการกระจายอำนาจทางกิจการนี้ไม่ใช้การกระจายอำนาจปกครองแต่เป็นการ“มอบ” ให้องค์กรของรัฐบาลไปจัดทำบริการสาธารณะโดยแยกออกมาเป็นนิติบุคคลต่างหากจากรัฐมีทรัพย์สิน ของตนเองและผู้บริหารของตนเองโดยนิติบุคคลกระจายอำนาจนี้จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐเช่นกันสอดคล้องกับการกระจายอำนาจทางการเมือง (political decentralization) (นันทวัฒน์บรรมานันท์, 2544)

ประธาน สุวรรณมงคล ให้ทัศนะว่า การกระจายอำนาจทางการเมืองเป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจ (decentralization) โดยการที่ผู้ที่มีอำนาจรัฐในส่วนกลางมอบอำนาจหน้าที่และการตัดสินใจ ในบางระดับรวมถึงจัดสรรทรัพยากรการบริหารจำนวนหนึ่งให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อให้กระทำการกิจบางอย่างแทนรัฐบาลกลางโดยให้มีอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ ของประชาชนในท้องถิ่นภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ (ประธาน สุวรรณมงคล, 2547)

4.3 การกระจายอำนาจตามมิติต่าง ๆ มีนักวิชาการเสนอว่าการกระจายอำนาจทางการเมืองเป็นการกระจายอำนาจที่เกี่ยวข้องกับมิติที่สำคัญดังต่อไปนี้ (ประธาน สุวรรณมงคล, 2547)

1) การกระจายภารกิจหน้าที่: รัฐได้มอบภารกิจหน้าที่บางประการให้องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบดำเนินการแทนรัฐ เช่น การจัดการศึกษาบางระดับการให้บริการสาธารณะสุข เป็นต้น

2) การกระจายอำนาจการตัดสินใจ: ในภารกิจหน้าที่ที่รัฐบาลมอบหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปดำเนินการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจตัดสินใจอิสระในภารกิจหน้าที่นั้นด้วย

3) การกระจายทรัพยากรการบริหาร: เมื่อรัฐบาลมอบหน้าที่และอำนาจตัดสินใจไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วจะต้องมอบทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ รายได้จากการจัดเก็บภาษีในเขตจำนวนบุคลากรที่เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ด้วย

4) การกระจายการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการบ้านเมืองให้แก่ประชาชน: เป็นการเปิดมิติให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นโดยตรงและทางอ้อม เช่น การให้สิทธิ แก่ประชาชนในการเข้าลงชื่อเพื่อขอให้มีการพิจารณาถอดถอนนักการเมืองท้องถิ่นที่มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสมที่จะดำรงตำแหน่งต่อไป เป็นต้น

สรุป

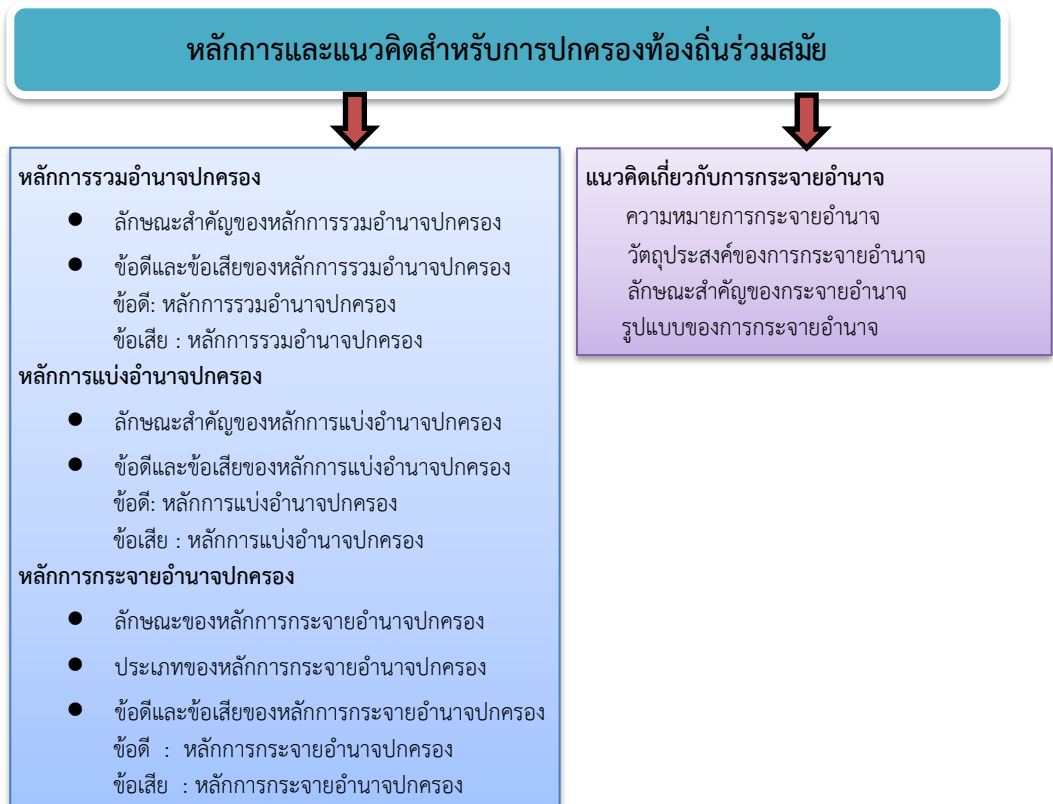
“หลักการและแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย” มีความสำคัญยิ่งต่อการปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชุมชนท้องถิ่นที่มีการปกครองระบบ

ประชาธิปไตยในแนวคิดและทฤษฎีทางการเมืองการปกครองจะเห็นได้ว่า รัฐบาลซึ่งเป็นกลไกในการบริหารการปกครองของรัฐนั้นย่อมมีภาระหน้าที่อย่างหลากหลายในการบริหารประเทศ อันจะทำให้ประชาชนได้รับความสุขความสบายในการดำรงชีวิตอีกทั้งด้านความมั่นคงแห่งชาติในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลจะดูแล และจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น ชุมชนท้องถิ่นจะพัฒนาได้หรือไม่และดำเนินไปในทิศทางใดจึงต้องมีหลักการและแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย รวมทั้งการปรับตัวให้ทันต่อภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกลไกเชิงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับการบริหารราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ในเชิงการจัดการกิจการระหว่างรัฐ กับการบริหารราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 2) ความสัมพันธ์ในเชิงการควบคุมกำกับดูแล

บทความนี้จะนำเสนอองค์ความรู้สำคัญเกี่ยวกับ “หลักการและแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย” ซึ่งถือว่าองค์ความรู้เหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งสำหรับการศึกษาและการนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยหลักการสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย ได้แก่ หลักการจัดระเบียบราชการบริหารแผ่นดินที่ใช้กันอยู่ในประเทศต่าง ๆ มีอยู่ 3 หลักคือ 1) หลักการรวมอำนาจปกครอง (centralization) 2) หลักการแบ่งอำนาจปกครอง (deconcentration) และ 3) หลักการกระจายอำนาจปกครอง (decentralization) และ แนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความหมายการกระจายอำนาจ 2) วัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจ 3) ลักษณะสำคัญของกระจายอำนาจ และ 4) รูปแบบของการกระจายอำนาจ

องค์ความรู้ใหม่

บทความเรื่อง “หลักการและแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย” ผู้เขียนมีข้อค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาตำรา หนังสือ รวมทั้งเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่ควรนำเสนอในประเด็นสำคัญ ดังโมเดลนี้คือ

ภาพที่ 1 : โมเดลหลักการและแนวคิดสำหรับการปกครองท้องถิ่นร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2548). *การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการ และมิติใหม่ในอนาคต* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- _____. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทยว่าด้วยทฤษฎี แนวคิด และหลักการ*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เนท.
- คิสิน กุศลานภาพ และสุรเชษฐ์ ชีระมณี. (2526). *สารานุกรมศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์*. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จรรยา สุภาพ. (2531). *สารานุกรมรัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2539). *วิสัยทัศน์การเมืองการปกครองและกฎหมาย*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: พิณเนศพรินติ้ง เซ็นเตอร์.
- เดโช สวานานนท์. (2545). *พจนานุกรมศัพท์การเมือง*. กรุงเทพฯ: หน้าต่างสู่โลกกว้าง.
- ตระกุล มีชัย. (2538). *การกระจายอำนาจ*. กรุงเทพฯ: บริษัทสุชมและบุตร จำกัด.
- ติน ปรัชญพฤทธิ์. (2535). *ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนศวร์ เจริญเมือง. (2542). 100 ปี การปกครองท้องถิ่นไทย พ.ศ. 2440 - 2540 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศ เปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: เดือนตุลา.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2547). สารานุกรมการปกครองท้องถิ่นไทย หมวดแนวคิดพื้นฐาน : รัฐบาลกับการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
- _____. (2564). องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. สืบค้น 25 กรกฎาคม 2564, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index>.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2544). การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2537). การกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2547). การปกครองท้องถิ่นไทยในบริบทของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประทาน คงฤทธิศึกษาการ. (2524). การปกครองเมืองพัทยา. กรุงเทพฯ: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. (2545). การปกครองท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (เล่มที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2550). กฎหมายการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เนท.
- สังคีต พิริยะรังสรรค์ และผาสุก พงษ์ไพโรจิต. (2535). การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันสิทธิ์ ขวลิตรำรง. (2546). หลักการบริหารรัฐกิจกับระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สิวพร สุขเอียด. (2563). การปกครองท้องถิ่น. สืบค้น 4 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/549133>.
- เสน่ห์ จัยโต.(2530). เอกสารชุดวิชาการบริหารราชการในส่วนภูมิภาคเรื่องแนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารราชการส่วนภูมิภาค. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

บทบาทพระสงฆ์: ท่ามกลางวิกฤตของสังคมไทย*
THE ROLE OF MONKS: AMID THE CRISIS OF THAI SOCIETY

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท

Phrakhursamuchinworawat Thirabhatto

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยงานวิทยบริการพุทธมณฑลจันทบุรี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phutthamonthon Chanthaburi

Corresponding Author E-mail: Phrakhrusamuchin264@gmail.com

บทคัดย่อ

พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นต่อชุมชนและสังคม พระสงฆ์ ให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชน ในชุมชน ส่งเสริมให้ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เกิดวิกฤตของสังคมไทย ปัญหาทางการเมือง ปัญหาเศรษฐกิจการปิดตัวของภาคการผลิตและ ภาคบริการก่อให้เกิดการตกรางครั้งใหญ่ในสังคมไทย เกิดการว่างงานและยากจน การระบาดของ เชื้อโควิด-19 ที่สังคมโลกและสังคมไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคาม ปัญหาความมั่นคงด้าน สาธารณสุข ปัญหาฝุ่นพีเอ็ม 2.5 ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ขยายตัวในเชิงพื้นที่เป็นวงกว้าง และเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเกษตรกรในชนบทอย่างมาก บทบาทของพระสงฆ์ ด้านการเผยแผ่ ต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและปรากฏการณ์ของสังคม บทบาทที่แสดงออก จริงตามนโยบายทางบ้านเมืองภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 การส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและ ปัญญา มีภาระหน้าที่ที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับสังคมตามภารกิจหลัก ด้านการสาธารณสุข สงเคราะห์ประชาชน ต้องมีองค์ความรู้ที่แท้จริงเป็นฐานดำเนินการ เช่น รักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เยียวยาผู้ติดยาเสพติด บทบาทลักษณะนี้ อาจจะไม่ใช่บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ แต่เป็น บทบาทที่ยอมรับได้ของสังคม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การเป็นผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยจุดแข็งของพระสงฆ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องการเป็นผู้นำ การรักษาสืบทอด วัฒนธรรมประเพณี จะต้องยึดกรอบของพระธรรมวินัยเป็นหลัก และสามารถบูรณาการให้ สอดคล้องกับยุคสมัย

คำสำคัญ: บทบาทพระสงฆ์; สังคมไทย

* Received September 28, 2021; Revised October 19, 2021; Accepted October 19, 2021

Abstract

Monks are important roles and have a close relationship with communities and society. Monks provide knowledge and practical guidelines that are beneficial to improving the quality of life for people in the community by encouraging the use of Buddhist principles in life in order to improve the quality of life. Crisis in Thai society, political problems, economic problems, the shutdown of the manufacturing and service sectors have caused great job losses in Thai society. Unemployment and poverty COVID-19 outbreak that the global society and Thai society must face threats of public health security problems, PM 2.5 dust problems, natural disasters that expand in a wide area and it is a problem that greatly affected the lives of rural farmers. The role of monks' propagation must be aware of the changes and phenomena of society. Actual role shown in the country's policy under the Sangha Act B.E. 2505 and (No.4) B.E. 2561, promoting the propagation of Buddhist principles for the development of mind and wisdom have an obligation to participate in the society according to the main mission. Public welfare must be a real body of knowledge as a base of action, such as treating diseases by using herbs. cure for drug addicts. This kind of role may not be the direct role of the monks. but an acceptable role in society and not contrary to the Dharma and Discipline. Leadership in community development based on the strengths of Thai monks with outstanding leadership image. Preserving cultural traditions must adhere to the framework of Dharma and Discipline as the main principle and can be integrated in accordance with the era.

Keywords: Role of monks; Thai society

บทนำ

การปกครองคณะสงฆ์ในอดีต ได้ยึดหลัก พระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญการปกครอง ได้อาศัยอำนาจรัฐและจารีตเป็นหลักอุดหนุน เมื่อเกิดความไม่เรียบร้อยในคณะสงฆ์จนเป็นเหตุขัดข้องและจำเป็นต้องพึ่งรัฐ ก็ได้อาศัยอำนาจรัฐช่วยแก้ไข ดังเช่นสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การคณะสงฆ์และการพระศาสนาได้ดำเนินมาด้วยลักษณะนี้และเป็นที่ยอมรับนับถือของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ตลอดจนองค์ประมุขของประเทศ เพราะคณะสงฆ์ได้ดำเนินกิจการคณะสงฆ์และกิจการพระศาสนาเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไพศาลแก่คณะสงฆ์และประเทศชาติอันเป็นส่วนรวม ครั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 พระมหากษัตริย์ทรงมอบอำนาจรัฐเพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ ศก 121

คณะสงฆ์จึงได้อำศัยอำนาจรัฐจัดการปกครองตามกฎหมายแต่นั้นมา ครั้นถึง รัชกาลที่ 8 พระมหากษัตริย์ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2484 ยกเลิก พระราชบัญญัติฉบับแรก เพื่อให้จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ โดยมีรูปแบบคล้ายกับการปกครองราชอาณาจักรตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีองค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กองแผนงาน กรมการศาสนา, 2540)

สังคมไทยประกอบด้วยสถาบันหลักที่สำคัญ คือสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็น ศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยโดยเฉพาะ สถาบันพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นศาสนาที่มีอิทธิพล ต่อวิถีการดำรงชีวิต การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางจิตใจ ของชาวบ้านและสังคมเป็นที่เคารพนับถือบูชา “เมื่อชาวบ้านมีความทุกข์เดือดร้อนไม่สบายใจก็จะมา ขอคำปรึกษาจากพระสงฆ์ เมื่อมีกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เช่น ขุดบ่อน้ำ สร้างโรงเรียน ทำถนน สร้างสะพาน พระสงฆ์ก็จะมียุทธศาสตร์ในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทุกครั้ง

ดังนั้น “พระสงฆ์จึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นต่อชุมชน และสังคมนอกจากนั้นพระสงฆ์ ยังเป็นผู้นำเอาหลักพุทธธรรมคำสั่งสอนมาอบรมประชาชนเพื่อไปสู่การ ประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข” และพื้นฐานของคนไทยส่วนใหญ่ เกิดมาก็นับถือ พระพุทธศาสนาโดยกำเนิด ให้ทาน แบ่งปัน รู้จักพระสงฆ์ในฐานะเป็นบุคคลที่ต้องเคารพเชื่อฟังในชุมชนมีวัดเป็นศูนย์กลาง มีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและสติปัญญา ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และประชาชน (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต), 2549)

ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมใน การดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและมีการพัฒนาต่อตนเองและผู้อื่น ให้มีความเป็นสัสดีสัมปทา จึงทำให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบ มีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจ มีความเอื้ออารีต่อกันและกัน ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันเสมอ หากประชาชนสามารถนำหลักธรรมคำสอน ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพียบพร้อมในการคบคนดีเป็นมิตร ตลอดจนกระทั่งทำตนเป็นคนดี เพื่อเป็นมิตรแก่คนอื่นและมีความสุขชีวิต ความเป็นอย่างเหมาะสม ก็จะสามารถนำพาชุมชนและสังคมไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนได้

สรุปได้ว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญท่ามกลางวิกฤตที่เกิดขึ้นในสังคมไทย บทบาทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้พุทธศาสนิกชนทั่วไปได้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นต่อชุมชนและ สังคมนอกจากนั้นพระสงฆ์ ให้ความรู้ และแนวทางปฏิบัติอันเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในชุมชน ส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นและมีการ

พัฒนาต่อตนเองและผู้อื่นให้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม ชุมชนได้อย่างสงบเรียบร้อยของพระสงฆ์ ด้านการเผยแผ่ ต้องรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและปรากฏการณ์ของสังคม บทบาทที่แสดงออกจริงตามนโยบายทางบ้านเมืองภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 การส่งเสริมการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา มีภาระหน้าที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมตามภาระกิจหลัก ด้านการสาธารณสงเคราะห์ประชาชน ต้องมีองค์ความรู้ที่แท้จริงเป็นฐานดำเนินการ เช่น รักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เยียวยาผู้ติดยาเสพติด บทบาทลักษณะนี้ อาจจะไม่ใช้บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ แต่เป็นบทบาทที่ยอมรับได้ของสังคม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย สอดคล้องกับยุคสมัย

ความหมายของบทบาท

บทบาท คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคมบทบาท เป็นแบบแผนความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อทัศนคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆ ว่าบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง (พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณฺธโร), 2553)

Sarbin (1975) บทบาท คือ องค์กรของบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับตำแหน่งหนึ่ง ๆ ในสังคม นั่นคือ เป็นบรรทัดฐานที่แสดงให้เห็นว่าสังคมคาดหวังให้บุคคลในตำแหน่งนั้น ๆ กระทำหรือไม่ กระทำอะไรได้บ้างโดยที่บรรทัดฐานคือ กฎของพฤติกรรม เป็นที่กำหนดว่าพฤติกรรมอะไรที่ สังคมต้องการยอมรับ หรือห้ามปรามมิให้ปฏิบัติเมื่ออยู่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งเราสามารถแบ่งประเภทได้ 3 ประการ คือ 1) บทบาทในอุดมคติ (Ideal role) ที่กำหนดไว้เป็นกฎหมาย หรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งมีสถานภาพหนึ่ง ๆ ควรกระทำ แต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นก็ได้ 2) บทบาทที่บุคคลเข้าใจ (Perceived role) ที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้น ๆ ที่คาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้เกี่ยวข้องกับค่านิยม ทัศนคติ บุคลิกภาพ และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล 3) แสดงออกจริง (Actual or Enacted role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งขึ้นอยู่กับ สถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ดังกล่าวอาจเป็นสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เช่น การกีดกันของกลุ่มต่าง ๆ ที่อาจสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับอุดมคติหรือที่บุคคลรับรู้ก็ได้ (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2548)

พระมหาพนมนคร มีราคา (2549) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามสถานภาพที่เป็นมาโดยธรรมชาติ หรือตามสถานภาพที่ถูกกำหนดหรือถูกคาดหวังจากสังคม อันเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในสังคม

สรุปได้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคม บรรทัดฐานที่แสดงให้เห็นว่าสังคมคาดหวังให้บุคคลในตำแหน่งนั้น ๆ กระทำหรือไม่ กระทำอะไรได้บ้างโดยที่บรรทัดฐานคือ กฎของพฤติกรรมเป็นที่กำหนดว่าพฤติกรรมอะไรที่สังคมต้องการยอมรับ หรือห้ามปรามมิให้ปฏิบัติเมื่ออยู่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของสมาชิกในสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์

ภัทรพร สิริกาญจน (2540) กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์ว่า เนื่องจากพระสงฆ์ไทยส่วนใหญ่ไม่ได้ แยกตัวออกไปอยู่อย่างโดดเดี่ยวห่างจากชุมชน พระสงฆ์จึงต้องรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ และมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับชุมชนในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทบาทดังกล่าวมิได้ จำกัดอยู่ เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรม การปฏิบัติธรรมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชนทั้งทาง วัตถุและการแก้ปัญหาพัฒนาชีวิตอีกด้วย โดยทินพันธ์ นาคะตะ กล่าวไว้ว่า พระสงฆ์เป็นตัวแทนของ สถาบันพระศาสนาที่อยู่คู่กับคนไทยมาตลอด มีอิทธิพลต่อการกระตุ้นหรือแนะนำให้เกิดกิจกรรมในทาง สังคมและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้มาก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะพบได้ว่าพระสงฆ์มี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชาวบ้าน มีหน้าที่สำคัญในการชี้นำการดำเนินชีวิตของชาวไทยเป็นส่วนใหญ่ทั้ง ด้านศีลธรรม จริยธรรม กิจกรรมทางโลก จึงอาจกล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นสถานที่ขาดไม่ได้ใน ชีวิตประจำวันของพุทธศาสนิกชนที่อยู่ในชนบทนอกจากจะเป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจและเป็นสถาบันที่ เอื้ออำนวยบริการทางศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่ให้บริการอื่น ๆ ที่กลไกของรัฐเข้าไปให้บริการไม่ทั่วถึงเพื่อสร้างบูรณาการในชุมชน นอกจากนั้นวัดยังเป็นศูนย์พิธีกรรมทางประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน จึงไม่เป็น เพียงแต่ศูนย์รวมจิตใจเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์รวมด้านนันทนาการและความบันเทิงอีกด้วย พระสงฆ์ใน ชนบทเป็นที่เคารพของชาวบ้าน ถ้าพระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนาจิตใจและวัตถุเรื่องใดเรื่องหนึ่งเรื่อง นั้นมักได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชาวบ้านอย่างมีจิตศรัทธา และสามารถประสบ ความสำเร็จได้โดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ดังนั้นพระสงฆ์ที่ได้รับการอบรม ความรู้ด้านการพัฒนาและ การสุขอนามัย

พินิจ ลาภธนานันท์ (2544) ได้แบ่งบทบาทของพระสงฆ์ ดังนี้

1. บทบาทในการให้ความรู้และพัฒนาจิตใจแก่คนในชุมชน พระสงฆ์ในชนบทมีพื้นฐานความ ศรัทธาเคารพของชาวบ้าน เป็นแกนนำในการเข้าไปมีบทบาทการพัฒนา ซึ่งเมื่อพระสงฆ์ นำพาชาวบ้าน พัฒนาจิตใจหรือวัตถุในกิจกรรมใดกิจกรรมนั้นมักจะได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากชาวบ้านอย่างมีจิต ศรัทธา และสามารถประสบความสำเร็จในการดำเนินงานโดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายน้อย แต่บทบาทการ พัฒนาชุมชนของพระสงฆ์นี้ยังจำกัดอยู่ในแวดวงเฉพาะ พระสงฆ์ในบางพื้นที่ ยังไม่กว้างขวางนัก และยังมี กิจกรรมในลักษณะต่างคนต่างทำไม่ประสานกันอย่างเป็นขบวนการหรือองค์การ แนวทางดำเนินการพัฒนา ชุมชนของพระสงฆ์ยังไม่

เด่นชัดนัก แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเราจะบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์ในพื้นฐาน โครงสร้างสังคมแบบใด ถ้าเป็นเมืองพระสงฆ์ควรจะมุ่งเน้นการพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ เพราะในสังคมเมือง นั้น มีเหตุปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงที่โน้มน้าวในการชักนำประชาชนไปสู่ความเสื่อมในด้านศีลธรรม จรรยา การลดปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมอื่น ๆ ส่วนในชนบทนั้นปัญหาที่ชุมชนประสบคือ ปัญหาชีวิต ความเป็นอยู่หรือปัญหาคุณภาพชีวิต การพัฒนาจิตใจอย่างเดียวจะไม่เกิดประโยชน์อย่างไรในชุมชน หากแต่พระสงฆ์ต้องมีการพัฒนาความรู้สร้างความเข้าใจในชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น โดยต้อง พัฒนาควบคู่ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจแต่จะเน้นในด้านใดมากกว่ากัน ควรพิจารณาให้เหมาะสมตามสภาพ พื้นฐานของโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจในแต่ละชุมชนนั้น ๆ เป็นสำคัญ

2. บทบาทในการส่งเสริมการศึกษา ในสมัยที่การศึกษายังไม่แพร่หลาย การศึกษามีอยู่แต่ในวัง กับวัดเท่านั้น แต่วัดกับพระสงฆ์เป็นฝ่ายใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่า จึงสามารถให้การศึกษามากกว่าทั้ง ด้านความรู้ เช่น การอ่านเขียน การดำเนินชีวิต การครองเรือน เป็นต้น และด้านวิชาชีพ เช่น วิชาช่างต่าง ๆ และวิชาการต่อสู้ มีวิชาดาบ เป็นต้น ถึงสมัยที่มีการปฏิรูปการศึกษาตามแบบชาติตะวันตก วัดและพระสงฆ์ ก็เป็นผู้มีส่วนร่วมเป็นจำนวนมาก เพราะมีความพร้อมทางด้านทรัพยากรที่ตกทอดมาพระสงฆ์จึงยังเป็น ผู้ให้การศึกษาก่อสังคม ตั้งแต่ชาวบ้านทั่วไปจนถึงเจ้านาย และพระมหากษัตริย์

3. บทบาทในการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่น พระสงฆ์เป็นสมาชิกของสังคมและอยู่ได้ด้วยการ สนับสนุนจากชาวบ้าน หากชาวบ้านลำบาก พระก็ลำบากเช่นกัน เพราะฉะนั้นการที่พระสงฆ์ดำเนินบทบาท ในการพัฒนาชุมชนจึงเป็นบทบาทหนึ่งของพระสงฆ์ในการช่วยชาวบ้านเป็นการนำชุมชนให้สามารถพึ่งพา ตนเองได้ พระสงฆ์เองก็ผูกพันกับชุมชนจึงไม่สามารถเพิกเฉยกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดำเนินการไปตาม วิจารณญาณที่สามารถทำได้ตามพระธรรมวินัย และความต้องการของชุมชน

4. บทบาททางการเผยแผ่ธรรม จากการที่พระสงฆ์เป็นผู้งามด้วยศีลาจารวัตร ทำให้เป็นแบบอย่างแก่คนทั่วไปในการดำเนินชีวิต ด้วยการยอมรับเช่นนั้น บทบาทในการเผยแผ่ธรรมจึงเป็นไป โดยง่าย บางครั้งก็ผ่านทางระบบการศึกษาที่ให้แก่ผู้เข้าศึกษาในวัดโดยตรง บางครั้งก็ผ่านทางประเพณีและ กิจกรรมทางศาสนาที่ประชาชนเข้าร่วมอย่างเป็นทางการ จนถึงผ่านทาง การพูดคุยและสนทนา เช่น ใน โอกาสทำบุญตักบาตรตอนเช้า แม้เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป บทบาทด้านนี้ก็ยังคงมีอยู่แต่อาจเปลี่ยนไปหรือเพิ่ม ขึ้นตามวิธีการ เช่น การใช้สื่อในการเผยแผ่ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัย

5. บทบาทการส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน โดยช่วยขจัดความขัดแย้งของประชาชนใน หมู่บ้านได้ เพราะคนโดยส่วนมากเชื่อฟังผู้ทรงศีลอยู่แล้ว เพราะพุทธศาสนิกชนชาวไทยนับถือพระสงฆ์เป็น อย่างสูง ชาวบ้านมองพระสงฆ์เป็นบุคคลตัวอย่างชาวบ้านจึงเต็มใจที่จะกราบไหว้พระ หากเกิดความไม่ดี เกิดขึ้นพระก็เป็นผู้ประสานความเข้าใจให้กับชุมชนได้

6. บทบาทที่เป็นผู้นำไม่เป็นทางการ ในชุมชนหรือหมู่บ้าน พระกัทำหน้าที่ช่วยแนะนำ สั่งสอน และสนับสนุนงานของชาวบ้าน โครงการพัฒนาต่าง ๆ ในเมืองไทยที่สำเร็จไปได้ในส่วนหนึ่ง เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลขอความร่วมมือจากชาวบ้าน โดยผ่านพระสงฆ์ซึ่งชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ

นอกจากนี้ รายงานผลการเสวนาเรื่อง บทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกาฯ ก็ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย ดังนี้ 1. พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องศีลธรรมและความประพฤติดีงาม เพื่อเรียกความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น 2. พระสงฆ์ควรเป็นนักเทศน์ที่ดีเพื่อสามารถดึงดูดจิตใจของประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนได้อย่างถูกต้อง 3. พระสงฆ์ควรพัฒนาตนเองในด้านความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อรู้เท่าทันต่อกระแสโลกอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน 4. พระสงฆ์ควรเอาใจใส่ในการพัฒนาจิตใจของประชาชนมากกว่าที่จะเน้นการพัฒนาวัตถุในวัดหรือมุ่งหารายได้เพียงอย่างเดียว ซึ่งขณะนี้วัดต่างๆ ได้เดินหลงทางเข้าสู่ระบบวัตถุนิยม หากวัดดำเนินการเช่นนี้เป็นอันตรายเป็นยิ่งต่อการเปลี่ยนความคิดของประชาชนที่จะเน้นทางด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ 5. พระสงฆ์ควรเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ในที่นี้มิได้หมายความว่าเงิน หรือวัตถุสิ่งของแต่หมายถึงด้านคำสอนและหลักธรรมต่าง ๆ 6. พระสงฆ์ควรดำเนินโครงการต่าง ๆ เช่นเดียวกับมูลนิธิกลุ่มแสงเทียนซึ่งนำเลื่อมใส อย่างไรก็ตามจะต้องแก้ปัญหาเรื่องการบริหารจัดการ การขาดปัจจัยและความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทให้ได้ 7. พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการศึกษาธรรมะให้ถึงแก่น แล้วนำสิ่งที่ศึกษามาถ่ายทอดให้กับประชาชน ทำให้คนไม่ตึกกลับเป็นคนดีและมีความรับผิดชอบได้ 8. ควรกำหนดให้มีตำแหน่งด้านความรู้และควรแสวงหาพระสงฆ์ที่มีความรู้มาเป็นตัวอย่างเพื่อให้พระสงฆ์ต้นตัวในการศึกษา หรือมองเห็นความสำคัญในการศึกษาจึงจะนำธรรมะมาเผยแผ่ได้ 9. พระสงฆ์ต้องมีความรู้สามัญสามารถรอบรู้ต่อการพัฒนาทั้งจิตใจและรูปแบบการบริหาร มีความรู้ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ ต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและผลิตบุคลากรของศาสนาให้มีความเป็นผู้นำ 10. พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรมในโรงเรียนต่างๆ ของรัฐบาลและเอกชน 11. พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสมควร ที่จะไปให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำต่างๆ ด้านปฏิบัติและปฏิเวธ 12. พระสงฆ์ควรมีการรวมตัวหรือทำงานเป็นทีมและทำงานเชิงรุก ซึ่งต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าอาวาสและรัฐบาลในเรื่องงบประมาณ

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมไทย พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องศีลธรรมและความประพฤติดีงาม เพื่อเรียกความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับประชาชนในท้องถิ่น เป็นนักเทศน์ที่ดีเพื่อสามารถดึงดูดจิตใจของประชาชนให้ปฏิบัติตามหลักคำสอนได้อย่างถูกต้อง พัฒนาตนเองในด้านความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมเพื่อรู้เท่าทันต่อกระแสโลกอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาสังคมในปัจจุบัน เอาใจใส่ในการพัฒนาจิตใจของประชาชนมากกว่าที่จะเน้นการ

พัฒนาวัตถุในวัดหรือมุงหารายได้เพียงอย่างเดียว มีบทบาทในการศึกษาธรรมะให้ถึงแก่น แล้วนำสิ่งที่ศึกษามาถ่ายทอดให้กับประชาชน ทำให้คนไม่ตกลบเป็นคนดีและมีความรับผิดชอบได้ กำหนดให้มีตำแหน่งด้านความรู้และควรแสวงหาพระสงฆ์ที่มีความรู้มาเป็นตัวอย่างเพื่อให้พระสงฆ์ตื่นตัวในการศึกษา จึงจะนำธรรมะมาเผยแผ่ได้ ต้องมีความรู้สมภูมิ สามารถรอบรู้ต่อการพัฒนาทั้งจิตใจและรูปแบบการบริหาร มีความรู้ด้านกฎหมาย กฎระเบียบของสงฆ์ ต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาและผลิตบุคลากรของศาสนาให้มีความเป็นผู้นำ มีบทบาทในการสั่งสอนเยาวชนด้านศีลธรรมในโรงเรียนต่างๆ ของรัฐบาลและเอกชน พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบสมควร ที่จะไปให้การอบรมแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำต่างๆ ด้านปฏิบัติและปฏิเวธ

บทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน

การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ถูกกำหนดขึ้นภายใต้กรอบของพระธรรมวินัย ความคาดหวังจากสังคม กฎหมายบ้านเมืองและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. บทบาทในอุดมคติ บทบาทพระสงฆ์ในอุดมคติเป็นบทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏตามพระธรรมวินัย ที่พระพุทธเจ้า ทรงวางแนวทางการปฏิบัติต่อชาวโลกแก่ภิกษุสาวกของพระองค์ ในครั้งพุทธกาล โดยที่พระองค์ได้ทรงประพฤติเป็นแบบอย่างในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชาวโลก ในฐานะทรง เป็นพระพุทธเจ้า ความประพฤตินั้นเรียกว่า พุทธจริยา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันในหัวข้อบทบาทในอุดมคตินั้น ผู้เขียนได้ศึกษา ตามกรอบของพุทธจริยา และพระธรรมวินัย ดังนี้

1.1 ด้านพุทธจริยา พบว่าในบริบทของสังคมไทยปัจจุบันยังคงเห็นได้ว่าพระสงฆ์ยังคงดำเนินไปตามวิถีแห่งพุทธจริยา ซึ่งเมื่อนวกเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของไทย ทำให้บทบาทของพระสงฆ์ในส่วนนี้โดยมากยังคงคงเดิม เช่น การออกรับบิณฑบาตด้วย อารามสำรวม การแสดงธรรมด้วยความเคารพ เป็นต้น แต่จะมีบางส่วนที่นำไปใช้ในทางที่ผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์เดิมของพระพุทธเจ้า ยกตัวอย่างเช่น การบิณฑบาตของพระสงฆ์บางรูปที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

1.2 ด้านพระธรรมวินัย พบว่า การดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ปัจจุบันค่อนข้างจะผิดเพี้ยนไปจากพระธรรมวินัย ด้วยปัจจัยหลายประการ เข้าขั้นขัดแย้งกับพระธรรมวินัยไปเลย เช่น เป็นหมอดู ทรงเจ้า หรือแม้แต่การส่งเสริมเรื่องเครื่องรางของขลังและพิธีกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับสมาธิปฏิบัติอื่น ๆ ก็ถือว่าขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย ถึงแม้ว่าการดำเนินบทบาท ในอุดมคติของพระสงฆ์ไทยปัจจุบันบางอย่างจะขัดต่อพระธรรมวินัย แต่กลับได้รับการยอมรับนับถือจากสังคมไทย เนื่องจากไปตรงกับค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของคน ในสังคมไทย จนกลายเป็นบทบาทของพระสงฆ์ในอุดมคติใหม่ในที่สุด

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจ ผลของการศึกษาพบว่า บทบาทที่บุคคลเข้าใจนี้ถือเป็นภาพลักษณ์ของพระสงฆ์และอยู่ ในความคาดหวังของคนในสังคม สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้านคือ

2.1 ฐานะเป็นศูนย์กลางความเชื่อและความศรัทธาของประชาชน พระสงฆ์จะต้องมีความประพฤติตนที่ถูกต้องดีงาม สำรวมในพระธรรมวินัย เหมาะสมแก่ความเป็นสมณะ บทบาทของพระสงฆ์ต้องไม่เป็นโลกวิฆะและไม่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย เป็นที่ยอมรับของสังคม

2.2 ฐานะที่พึ่งทางจิตวิญญาณและสติปัญญา ถ้าพระสงฆ์สามารถดำรงบทบาทสองประการได้ คือ เป็นที่พึ่งทางจิตใจของประชาชน ยกระดับความคิดและจิตใจให้สูงขึ้น พัฒนาคนสู่ความเป็นมนุษย์ในขณะเดียวกันก็ปลูกสัมมาทิฐิให้แก่ประชาชนผ่านสื่อที่ทันสมัย

2.3 ด้านการเผยแผ่ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำด้านการรู้เท่าทันตนและปรากฏการณ์ของสังคม เพราะยุคปัจจุบันสิ่งเร้าที่เป็นอันตรายต่อจิตใจเข้าใกล้ประชาชนและสามารถครอบงำจิตใจได้ง่ายมีเป็นจำนวนมาก บทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในยุคนี้ คือ พระสงฆ์จะต้องเป็นผู้นำเพื่อปลูกปัญญาหรือการตื่นรู้สำหรับชาวพุทธ เช่น โลกสังคมออนไลน์ มีเรื่องที่เป็น “มุสาวาท” อยู่มาก พระสงฆ์ควรจรรู้เท่าทันในการใช้สื่อเหล่านี้เป็นอันดับแรก และสอนประชาชนให้รู้เท่าทันสื่อเหล่านี้ โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือ ถือว่า หนามตำเอาหนามบ่ง กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคนี้ไม่ได้อยู่บนธรรมาสันและสถานีวิทูเท่านั้น พระสงฆ์ต้องปรับตัวนำสื่อทางปัญญาเผยแผ่ในสื่อต่าง ๆ ที่เข้าถึงประชาชน ทั้งนี้ รวมทั้ง application ที่ทันสมัย น่าสนใจ และเข้าถึงประชาชนด้วย

2.4 การอนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ดำเนินการมีองค์ความรู้ที่แท้จริงเป็นฐานดำเนินการ เช่น รักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เยียวยาผู้ติดยาเสพติด บทบาทลักษณะนี้ อาจจะไม่ใช่บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ แต่ก็ถือว่าเป็นบทบาทที่ยอมรับได้ และควรที่พระสงฆ์จะดำเนินการ แต่บทบาทใดที่พระสงฆ์ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย ทำให้ประชาชนมีศรัทธาที่มลาย ห่างไกลจากกระแสแห่งปัญญาที่แท้จริง บทบาทเช่นนี้ ไม่ควรให้ดำเนินการและไม่ควรเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่น พระสงฆ์ตั้งตนเป็นหมอดู เป็นหมอทรง

2.5 การเป็นผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยจุดแข็งของพระสงฆ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องการเป็นผู้นำการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย อาจจะทำนุบำรุงการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นตัวนำในการสร้างกิจกรรมพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วย

3. บทบาทที่แสดงออกจริง คือ บทบาทที่แสดงออกจริงภายใต้กรอบของบทบาทในอุดมคติ บทบาทที่แสดงออกจริงภายใต้ บทบาทที่บุคคลเข้าใจ และบทบาทที่แสดงออกจริงตามโน

บายทางบ้านเมือง ภายใต้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 มีอธิบายดังนี้

3.1 บทบาทที่แสดงออกจริงภายใต้กรอบของบทบาทในอุดมคติซึ่งมีพุทธ จริยา และพระธรรมวินัยเป็นกรอบ พบว่า พระสงฆ์ยังคงดำเนินบทบาทไปตามรูปแบบที่ พระพุทธเจ้า วางไว้เป็นพุทธอาณัติ แต่จะมีบางส่วนที่นำไปใช้ในทางที่ผิดเพี้ยนไปจาก เจตนารมณ์เดิมของ พระพุทธเจ้า เนื่องจากสภาพสังคม ความเชื่อ ค่านิยมที่เปลี่ยนไป ทำให้ กลายเป็นบทบาทของ พระสงฆ์ในอุดมคติใหม่ ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมเป็นวงกว้าง เนื่องจากไปตรงกับค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมของคนในสังคมไทย แม้จะขัดต่อพระธรรมวินัยก็ตาม เช่น การ ดุฎกษยาม การสะเดาะเคราะห์ หรือแม้แต่การส่งเสริมเรื่องเครื่องรางของขลังและพิธีกรรมที่ไม่ เกื้อกูลต่อสัมมาทิฐิอื่น

3.2 บทบาทที่แสดงออกจริงภายใต้บทบาทที่บุคคลเข้าใจ พระสงฆ์จะต้องยึด กรอบของพระธรรมวินัยเป็นหลัก และสามารถบูรณาการให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยอาศัยการ ตีความและมีการสังคายนาเพื่อรับรองมติพระสงฆ์จะต้องดำรงบทบาทในฐานะผู้นำทางจิต วิญญาณและสติปัญญา พระสงฆ์ต้องทันสมัยแต่รู้เท่าทันว่าประชาชนมีข้อสงสัยอะไรจึงไขข้อสงสัย เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความยากจน รวมทั้งสิ่งเร้าทางกิเลสมากมายที่มีอิทธิพลต่อจิตใจ ประชาชน พระสงฆ์จำเป็นต้องรับรู้ปัญหาผ่านสื่อต่าง ๆ แต่พระสงฆ์ต้องรู้เท่าทันสิ่งเหล่านี้ เพื่อ ใช้เป็น องค์ประกอบในการถ่ายทอดปัญญาสู่ประชาชน พระสงฆ์ต้องมีบทบาทในการสงเคราะห์ ชุมชน ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับของสังคม และไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย

3.3 บทบาทที่แสดงออกจริงตามนโยบายทางบ้านเมือง ภายใต้ พระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 พระสงฆ์กลุ่มที่มีบทบาทอย่างชัดเจนคือ พระสังฆาธิการ ซึ่งมีภาระหน้าที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับสังคมตามภาระกิจหลัก การบริหาร กิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณ สงเคราะห์ (สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งถือเป็นพันธกิจของพระสังฆาธิการที่กำหนดโดย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การดำเนินบทบาทของคณะสงฆ์ตามกรอบของภารกิจหลัก 6 ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นจุดเด่น เพราะส่งผลด้านบวกต่อสังคม ในฐานะที่เป็น แบบอย่างแก่สังคม ซึ่งบทบาทที่สำคัญที่สุดคือ ด้านการศึกษาและ ศึกษาสงเคราะห์ คณะสงฆ์มี บทบาทในการจัดการเรียนการสอน หรือส่งเสริมการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ถือเป็นการเปิด โอกาสให้ผู้ที่ยังขาดโอกาสทางการศึกษาได้เล่าเรียน ซึ่งถือได้ว่าในปัจจุบันคณะสงฆ์ได้สร้าง ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้กับสังคมเป็นจำนวนมาก ส่วนการดำเนิน บทบาทของคณะสงฆ์ ยัง มีหลายส่วนที่ไม่ก่อให้เกิดผลต่อสังคมเท่าที่ควรนัก ซึ่งส่วน ใหญ่จะออกมาในรูปแบบวิธีการ มากกว่าการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดผลได้จริง เป็นลักษณะบทบาท เชิงสัญลักษณ์มากกว่าการเข้าไป พัฒนาจิตใจ อีกทั้งการดำเนินบทบาทของพระสงฆ์ในยุค ปัจจุบันภายใต้เทคโนโลยีสมัยใหม่ก็

ส่งผลต่อภาพลักษณ์พระสงฆ์ทั้งแง่บวกและแง่ลบ พระสงฆ์ จึงต้องให้ความสำคัญและใส่ใจในรายละเอียดให้มากขึ้น การก่อสร้างถาวรวัตถุที่ใหญ่โตและวิจิตรเกินความจำเป็นก็ถือเป็นบทบาทด้านลบ เช่นเดียวกับการเข้าไปมีบทบาททางการเมือง และความประพฤติส่วนตัวอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสมกับสมณสาธูป

บทบาทนี้จะถูกนำมาพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคมแต่ละพื้นที่ต้นทุนของวัด ความถนัดและทัศนคติพระสงฆ์ของผู้ดำเนินบทบาท โดยอาศัยแนวทางการดำเนินบทบาทจากกรอบที่เรียกว่า กิจกรรมคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็ง และการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติ การกิจเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพุทธศาสนาได้นำพระธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เกิด ประโยชน์ ต่อตนเองและสังคม การเผยแผ่สืบสานและถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติตนนอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติ และการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัย จะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข (กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2540)

วิกฤตในสังคมไทย

ประเทศไทยไม่แตกต่างจากหลายประเทศทั่วโลกที่วันนี้ตกอยู่ภายใต้วิกฤตการณ์ชุดใหญ่ อันเป็นผลจากการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และวิกฤตโรคระบาดครั้งนี้กำลังเปลี่ยนแปลงสังคมโลกครั้งใหญ่อย่างไร สังคมไทยก็กำลังถูกความเปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้นไม่แตกต่างกันด้วย หรือดังที่นักสังเกตการณ์ทั้งหลายมีความเห็นในระดับโลกร่วมกันก็คือ โลกหลังยุคก่อนโควิดจะไม่หวนกลับมาหาเราอีก เช่นที่โลกยุคหลังโควิดก็จะแตกต่างออกไปจากยุคก่อนอย่างมาก และจะเป็นความเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ครั้งใหญ่อย่างคาดไม่ถึงด้วย (สุรชาติ บำรุงสุข, 2563)

ดังนั้นหากทดลองคาดการณ์ถึงความเปลี่ยนแปลงของไทยในอนาคตแล้ว เราอาจจะเห็นประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีความสำคัญต่อทิศทางการพลิกฟื้นประเทศหลังจากการสิ้นสุดของโรคระบาดชุดนี้ ได้แก่

1. วิกฤตซ้อนวิกฤต: การเมืองไทยจะยังคงตกอยู่ในภาวะวิกฤต ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนการระบาดนั้น ไม่ได้หายไปไหน เป็นแต่เพียงจะถูกทับซ้อนจากสถานการณ์ใหม่ อันเป็นผลจากความอ่อนแอของรัฐบาลในการบริหารจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น อันอาจจะส่งผลให้วิกฤตที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว กลายเป็นวิกฤตที่มีความรุนแรงมากขึ้น และจะส่งผลต่อสถานะทางการเมืองของรัฐบาล โดยเฉพาะต่อตัวผู้นำรัฐบาลโดยตรง และจะเป็นวิกฤตที่มีนัยต่อความอยู่

รอดของรัฐบาลอีกด้วย หรืออาจคาดได้ว่า การเมืองหลังจากการระบาดสิ้นสุดลงจะมีความเข้มข้นมากขึ้นอย่างแน่นอน และจะมีผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองด้วย

2. เศรษฐกิจพังทลาย: วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2563 จะมีความรุนแรงและหนักหน่วงมากกว่าวิกฤตในปี 2540 และความคาดหวังว่าวิกฤตเศรษฐกิจ 2563 จะสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็วเช่นในปี 2540 การพังทลายของเศรษฐกิจไทยกำลังเกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน และผลที่เกิดขึ้นกำลังพาเศรษฐกิจไทยสู่ “การถดถอย” ครั้งใหญ่ และการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจะอยู่ในภาวะ “ติดลบ” โดยมีการปิดตัวลงของภาคการผลิตและภาคบริการเป็นพยานสำคัญ ตัวอย่างเช่น ภาคการส่งออกและภาคท่องเที่ยวที่เคยเป็น “หัวใจจักรเศรษฐกิจ” ล้วนอยู่ในภาวะที่ขับเคลื่อนไม่ออกทั้งสิ้น และขณะเดียวกันเศรษฐกิจโลกก็จะอยู่ในภาวะถดถอย อันมีผลให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยมีความลำบากโดยตรง ฉะนั้นผู้นำในอนาคตจะต้องตระหนักเสมอว่า การสร้างความเชื่อมั่นเพื่อนำไปสู่การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมากในอนาคต

3. ว่างงานและยากจน: การปิดตัวของภาคการผลิตและภาคบริการก่อให้เกิดการตกงานครั้งใหญ่ในสังคมไทย และจะมีจำนวนผู้ตกงานเป็นจำนวนราว 7 ล้านคน ผลที่ตามมาอย่างชัดเจนคือ การขยายปริมาณจำนวนคนจนในประเทศ และคนในส่วนนี้ยังจำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐ ดังนั้นการจัดการปัญหาความยากจน และการเรียกร้องในประเด็นเรื่อง “สวัสดิการแห่งรัฐ” จะเป็นเรื่องสำคัญในอนาคต ผู้นำทางการเมืองจะต้องตระหนักในเรื่องเหล่านี้ และแปรออกมาเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการพลิกฟื้นชีวิตของผู้นั้นในสังคมไทยให้ได้

4. เชื้อโรคไม่เคยหมด: การระบาดของเชื้อโควิด-19 ไม่ใช่ครั้งแรกที่สังคมโลกและสังคมไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากโรคระบาด ขอบเขตระดับโลก และการรับมือกับการระบาดครั้งนี้จะเป็นบทเรียนสำคัญทั้งกับภาครัฐและภาคสังคม ดังนั้นการจัดทำ “แผนบริหารจัดการวิกฤต” ให้มีประสิทธิภาพสำหรับการรับมือในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งอาจจะมีนัยถึงการรับมือกับการระบาดครั้งใหม่ หรือเป็นแผนเผชิญเหตุที่ใช้กับเรื่องอื่น ๆ ก็ตาม

5. เสริมสร้างสุขภาพไทย: การเผชิญกับโควิด-19 เป็นคำตอบที่ชัดเจนในมิติด้านความมั่นคงว่า โรคระบาดเป็นภัยคุกคามที่สำคัญ ปัญหาความมั่นคงด้านสาธารณสุข เป็นประเด็นสำคัญที่รัฐควรให้ความสำคัญ มิใช่จะเน้นอยู่กับความมั่นคงในเรื่องของการซื้ออาวุธเพื่อเสริมสร้างอำนาจทางทหารเท่านั้น และขณะเดียวกันก็เป็นสัญญาณถึงผู้นำไทยให้ต้องคิดกว้างไกลมากกว่าการยึดติดอยู่กับความมั่นคงทางทหาร ที่สงครามใหญ่ไม่ใช่ภัยคุกคามหลักโดยตรงของประเทศ

6. มหันตภัยฝุ่นพิษ: ในขณะที่รัฐบาลและสังคมโดยรวมเน้นอยู่กับการต่อสู้กับโรคระบาดนั้น คงต้องตระหนักถึงปัญหาฝุ่นพีเอ็ม 2.5 ที่เป็นวิกฤตอีกชุดที่สังคมไทยต้องเผชิญ และกำลังทวีความรุนแรงในภาคเหนือของประเทศ จนถึงกับมีเจ้าหน้าที่ดับไฟป่าต้องเสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่แล้ว ฉะนั้นการออกแบบ “แผนบริหารจัดการวิกฤต” จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะใน

ระยะเวลาหนึ่ง ๆ นั้น ผู้นำรัฐบาลต้องตระหนักว่า ประเทศอาจจะต้องเผชิญกับวิกฤตมากกว่าหนึ่งเรื่อง

7. ภัยพิบัติทางธรรมชาติ: วิกฤตที่กำลังเกิดในชนบทในภาคกลาง ภาคเหนือ หรือภาคอีสาน คือ ภัยภัยแล้งที่ขยายตัวในเชิงพื้นที่เป็นวงกว้างมากขึ้น และเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเกษตรกรในชนบทอย่างมาก จนวิกฤตภัยแล้งกำลังเป็นภาพคู่ขนาน เป็นปัญหาสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า ภาคเกษตรอาจจะไม่ใช่ “พื้นที่กันชน” ที่จะคอยแบกรับปัญหาการตกงานของคนในเมืองได้ วิกฤตในชนบทครั้งนี้จะเป็นตัวถ่วงสำคัญกับการเติบโตของภาคเกษตรไทยในอนาคต และจะมีผลอย่างมากกับชีวิตของผู้คนในชนบทอีกด้วย ฉะนั้นการฟื้นตัวของสังคมไทยจะต้องคิดทั้งในมิติของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการควบคู่กันไป

สรุปได้ว่า วิกฤตของสังคมไทย เกิดจากวิกฤตซ้อนวิกฤต การเมืองไทยจะยังคงตกอยู่ในภาวะวิกฤต ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนการระบาดโควิด-19 เศรษฐกิจพังทลาย วิกฤตเศรษฐกิจในปัจจุบัน จะมีความรุนแรงและหนักหน่วง การปิดตัวของภาคการผลิตและภาคบริการก่อให้เกิดการตกงานครั้งใหญ่ในสังคมไทยก่อให้เกิดการว่างงานและยากจน การระบาดของเชื้อโควิด-19 โรคระบาดเป็นภัยคุกคามที่สำคัญ ปัญหาความมั่นคงด้านสาธารณสุข ปัญหาฝุ่นพีเอ็ม 2.5 ที่เป็นวิกฤตอีกชุดที่สังคมไทยต้องเผชิญ และกำลังทวีความรุนแรงในภาคเหนือของประเทศ ปัญหาภัยแล้งหนักและร้อนจัดที่ขยายตัวในเชิงพื้นที่เป็นวงกว้างมากขึ้น และเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเกษตรกรในชนบทอย่างมาก

การประยุกต์บทบาทของพระสงฆ์กับวิกฤตในสังคมไทย

1. ปัญหาการเมือง: การเมืองไทยจะยังคงตกอยู่ในภาวะวิกฤต ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนการระบาดนั้น ถูกทับซ้อนจากสถานการณ์ใหม่ อันเป็นผลจากความอ่อนแอของรัฐบาลในการบริหารจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น อันอาจจะส่งผลให้วิกฤตที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว กลายเป็นวิกฤตที่มีความรุนแรงมากขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเมืองของรัฐบาล สามารถนำมาประยุกต์กับบทบาทของพระสงฆ์ที่บุคคลเข้าใจ ด้านการเผยแผ่ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงให้เท่าทันและปรากฏการณ์ของสังคม เพราะยุคปัจจุบันสิ่งเร้าที่เป็นอันตรายต่อจิตใจเข้าใกล้ประชาชนและ สามารถครอบงำจิตใจได้ง่ายมีเป็นจำนวนมาก บทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในยุคนี้ คือ พระสงฆ์ จะต้องเป็นผู้นำเพื่อปลุกปัญญาหรือการตื่นรู้สำหรับชาวพุทธ เช่น โลกสังคมออนไลน์ มีเรื่องที่เป็น “มูสาวาท” อยู่มาก พระสงฆ์ควรจะต้องรู้เท่าทันในการใช้สื่อเหล่านี้เป็นอันดับแรก

2. ปัญหาเศรษฐกิจ: วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2563 จะมีความรุนแรงและหนักหน่วงมากกว่าวิกฤตในปี 2540 การพังทลายของเศรษฐกิจไทยกำลังเกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน ผลที่เกิดขึ้นกำลังพาเศรษฐกิจไทยสู่ “การถดถอย” ครั้งใหญ่ และการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจะอยู่ในภาวะ “ติดลบ” และขณะเดียวกันเศรษฐกิจโลกก็จะอยู่ในภาวะถดถอย บทบาท

พระสงฆ์ที่แสดงออกจริงตามนโยบายทางบ้านเมือง ภายใต้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 พระสงฆ์กลุ่มที่มีบทบาทอย่างชัดเจนคือ พระสังฆาธิการ ซึ่งมีภาระหน้าที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งสังคมตามภาระกิจหลัก ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

3. ปัญหาการว่างงานและยากจน: การปิดตัวของภาคการผลิตและภาคบริการก่อให้เกิดการตกงานครั้งใหญ่ในสังคมไทย ผลที่ตามมาอย่างชัดเจนคือ การขยายปริมาณจำนวนคนจนในประเทศ และคนในส่วนี้ยังจำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐ ดังนั้นการจัดการปัญหาความยากจน และการเรียกร้องในประเด็นเรื่อง “สวัสดิการแห่งรัฐ” จะเป็นเรื่องสำคัญในอนาคต และแปรออกมาเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการพลิกฟื้นชีวิตของผู้คนในสังคมไทยให้ได้ บทบาทพระสงฆ์ที่แสดงออกจริงตามนโยบายทางบ้านเมือง ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คือ พระสังฆาธิการ มีภาระหน้าที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งสังคมตามภาระกิจหลัก ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

4. ภัยคุกคามจากโรคระบาด: การระบาดของเชื้อโควิด-19 ไม่ใช่ครั้งแรกที่สังคมโลก และสังคมไทยต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากโรคระบาด เกิดในขอบเขตระดับโลก ดังนั้นการจัดการทำ “แผนบริหารจัดการวิกฤต” ให้มีประสิทธิภาพสำหรับการรับมือในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งอาจจะมีนัยถึงการรับมือกับการระบาดครั้งใหม่ หรือเป็นแผนเผชิญเหตุที่ใช้กับเรื่องอื่น ๆ ก็ตาม

5. ปัญหาเสริมสร้างสุขภาพไทย: การเผชิญกับโควิด-19 โรคระบาดเป็นภัยคุกคามที่สำคัญ ปัญหาความมั่นคงด้านสาธารณสุข เป็นประเด็นสำคัญที่รัฐควรให้ความสำคัญ มหันตภัยฝุ่นพิษ: ในขณะที่รัฐบาลและสังคมโดยรวมเน้นอยู่กับการต่อสู้กับโรคนั้น คงต้องตระหนักถึงปัญหาฝุ่นพีเอ็ม 2.5 ที่เป็นวิกฤตอีกชุดที่สังคมไทยต้องเผชิญ และกำลังทวีความรุนแรงในภาคเหนือของประเทศ บทบาทพระสงฆ์ที่บุคคลเข้าใจ คือการอนุเคราะห์สงเคราะห์ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ดำเนินการมีองค์ความรู้ที่แท้จริงเป็นฐานดำเนินการ เช่น รักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เหยี่ยวยาผู้ติดยาเสพติด บทบาทลักษณะนี้ อาจจะไม่ใช่มหิทธิโดยตรงของพระสงฆ์ แต่ก็ถือว่าเป็นบทบาทที่ยอมรับได้ และควรที่พระสงฆ์จะดำเนินการ

6. ปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติ: วิกฤตอีกชุดที่กำลังเกิดในชนบทคือ ปัญหาภัยแล้งที่ขยายตัวในเชิงพื้นที่เป็นวงกว้างมากขึ้น และเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของเกษตรกรในชนบทอย่างมาก วิกฤตในชนบทครั้งนี้จะเป็นตัวเร่งสำคัญกับการเติบโตของภาคเกษตรไทยในอนาคต และจะมีผลอย่างมากกับชีวิตของผู้คนในชนบทอีกด้วย ฉะนั้นการฟื้นตัวของสังคมไทยจะต้องคิดทั้งในมิติของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการควบคู่กันไป บทบาทพระสงฆ์ที่บุคคลเข้าใจ คือ การเป็นผู้นำด้านการพัฒนาชุมชน โดยอาศัยจุดแข็งของพระสงฆ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องการเป็นผู้นำการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย อาจะนำมาบูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นตัวนำในการสร้างกิจกรรมพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วย

สรุป

บทบาทพระสงฆ์กับวิกฤตสังคมไทย การเมืองไทยจะยังคงตกอยู่ในภาวะวิกฤต ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นก่อนการระบาดของโรคโควิด-19 กลายเป็นวิกฤตที่มีความรุนแรงมากขึ้น และจะส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเมืองของรัฐบาล พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาวิกฤตต่างๆ ตามบทบาท ดังนี้ บทบาทด้านการเผยแผ่ พระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงรู้เท่าทันและปรากฏการณ์ของสังคม เพราะยุคปัจจุบันสิ่งเร้าที่เป็นอันตรายต่อจิตใจเข้าใกล้ประชาชนและสามารถครอบงำจิตใจได้ง่ายมีเป็นจำนวนมาก บทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในยุคนี้ คือ พระสงฆ์จะต้องเป็นผู้นำเพื่อปลูกปัญญาหรือการตื่นรู้สำหรับชาวพุทธ เช่น โลกสังคมออนไลน์ มีเรื่องที่เป็น “มุสาวาท” อยู่มาก พระสงฆ์ควรจะรู้เท่าทันในการใช้สื่อเหล่านี้เป็นอันดับแรก ปัญหาเศรษฐกิจไทยกำลังเกิดขึ้นกับทุกภาคส่วน ผลที่เกิดขึ้นกำลังพาเศรษฐกิจไทยสู่ “การถดถอย” ครั้งใหญ่ และการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจะอยู่ในภาวะ “ติดลบ” เศรษฐกิจโลกก็จะอยู่ในภาวะถดถอย บทบาทพระสงฆ์ที่แสดงออกจริงตามนโยบายทางบ้านเมือง ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2561 พระสงฆ์ มีภาระหน้าที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับสังคมตามภารกิจหลัก ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ปัญหาการว่างงานและยากจน การปิดตัวของภาคการผลิตและภาคบริการก่อให้เกิดการตกงานครั้งใหญ่ในสังคมไทย การขยายปริมาณจำนวนคนจนในประเทศ และคนในส่วนนี้ยังจำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐ ดังนั้นการจัดการปัญหาความยากจน และการเรียกร้องในประเด็นเรื่อง “สวัสดิการแห่งรัฐ” จะเป็นเรื่องสำคัญใน การจัดทำ “แผนบริหารจัดการวิกฤต” ให้มีประสิทธิภาพสำหรับการรับมือในอนาคตจึงเป็นเรื่องสำคัญ ปัญหาเสริมสร้างสุขภาพไทย การเผชิญกับโควิด-19 ปัญหาความมั่นคงด้านสาธารณสุข มหันตภัยฝุ่นพิษ ที่เป็นวิกฤตอีกชุดที่สังคมไทยต้องเผชิญ และกำลังทวีความรุนแรงในภาคเหนือ บทบาทพระสงฆ์การอนุเคราะห์ สงเคราะห์ ต้องมีองค์ความรู้ที่แท้จริงเป็นฐานดำเนินการ เช่น รักษาโรคโดยใช้สมุนไพร เยียวยาผู้ติดยาเสพติด บทบาทลักษณะนี้ อาจจะไม่ใช้บทบาทโดยตรงของพระสงฆ์ แต่ก็ถือว่าเป็นบทบาทที่ยอมรับได้ และควรที่พระสงฆ์จะดำเนินการ โดยอาศัยจุดแข็งของพระสงฆ์ไทยที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นเรื่องการเป็นผู้นำการรักษาสิบทอวัฒนธรรมประเพณีไทย อาจะนำมาบูรณาการกับหลักธรรมทางพุทธศาสนา เป็นตัวนำในการสร้างกิจกรรมพัฒนาชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ได้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2548). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พระเทพรัตนสุธี (สมศักดิ์ โชติณฺโธ). (2553). *บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการปกครองจังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต). (2535). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพนมนคร มีราคา. (2549). *การดำรงสมณเพศของสามเณรโรงเรียนมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชุมชน) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พินิจ ลาภธนาพันธ์. (2544). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการปรับเปลี่ยนบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์นักพัฒนาในภาคอีสาน*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- ภัทรพร สิริกาญจน. (2540). *หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียนสุวณฺโณ ในการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2545). *กฎหมายเถรสมาคม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2563). *วิกฤตในสังคมไทย*. สืบค้น 25 กันยายน 2564, จาก <https://www.matichon.co.th>
- Sarbin T.R. (1975). *Role Theory Handbook of Psychology*. New York: Addison Wesley Publishing Company.

วัคซีนโควิด-19 : ทางรอด หรือทางออก วิเคราะห์บนฐานอริยสัจ 4*

COVID-19 VACCINE: THE SOLUTION OR A WAY TO SURVIVE
ACCORDING TO THE FOUR NOBLE TRUTHS

มัทนา เมฆตรง, กรรณิกา ธรรมสอน

Matana Mektrong, Kannika Thammasorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Mektrong.matana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการที่มุ่งประเด็นของมาตรการควบคุมโรคระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้น ประชาชนต่างให้ความสำคัญและเห็นด้วยกับการควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยการฉีดวัคซีน ซึ่งสามารถตีความได้ว่าประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงวิธีการรับมือเป็นที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากโรคระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้นปัจจุบันอยู่ในระยะที่ 3 (Phase 3) มีการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสภายในประเทศเป็นวงกว้าง และส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจและประชาชนเป็นอย่างมาก ซึ่งวิธีการป้องกันที่ดีที่สุด คือ การลดผลกระทบ (Mitigation) โดยชะลอการแพร่ระบาด ลดการเสียชีวิต ป้องกันการติดเชื้อภายในโรงพยาบาล ด้วยการให้วัคซีนป้องกันการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กับคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ และเมื่อนำหลักอริยสัจ 4 เข้ามาปรับใช้นั้น ทำให้ประชาชนและรัฐบาลได้ทราบถึงปัญหา (ทุกข์) คือ ทราบถึงที่มาและผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เพื่อนำไปสู่การหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) คือ ทราบสาเหตุของการระบาดในแต่ละระลอก ระยะที่ 1 2 และ 3 ส่งผลให้รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมหรือจำกัดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (นิโรธ) และขั้นตอนสุดท้ายคือสิ่งที่สำคัญที่รัฐบาลพึงกระทำหรือกระทำอยู่นั้น หมายรวมถึงความร่วมมือร่วมใจของประชาชนภายในประเทศ เพื่อดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา (มรรค) โดยภาพรวมได้นำเสนอตามกรอบของหลักอริยสัจ 4 อย่างครบถ้วน

คำสำคัญ: วัคซีน; โควิด-19; อริยสัจ 4

* Received September 1, 2021; Revised September 22, 2021; Accepted September 23, 2021

Abstract

This article is focused on the overall of the highest decision considering for preventing the spread of the COVID-19 by vaccination. Thailand has foreseen a countermeasure that is appropriate for the current situation. Due to the number of the COVID-19 virus infectors, It is currently in Phase 3 with wide spread of the virus within the country effecting both the economy and the people very much. The best prevention method is to reduce the impact by slowing the spread of the virus to reduce mortality, to prevent infection in the hospital by providing vaccines, to prevent the spread with the COVID-19 virus with the population of the country and to build immunity. When the Four Noble Truths has been applied, it makes people and government aware of the problem (Dhukkha) which is the infectious disease of the COVID-19. To lead to the determination of the cause of the problem (Samudaya) is the cause of the outbreak in each wave, phases 1, 2 and 3, resulting in the government formulating various policies and measures to control or limit the damage that will occur appropriately. (Nirodha) and the last step is what is important for the government to do. This includes the cooperation of the population in the country to carry out practical guidelines that lead to problem solving (Magga). The overall perspectives have been presented in accordance with the Four Noble Truths framework.

Keywords: Vaccine; Coronavirus COVID-19; The Four Noble Truths

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของ “เชื้อไวรัสโควิด-19” สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2564) รายงานผลพบว่า ปัจจุบันประเทศไทยมียอดจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมตั้งแต่ปี 2563 จนถึงเดือนมีนาคม 2564 ประมาณ 2.8 หมื่นคน แต่หลังจากนั้นภายในช่วงเวลาประมาณ 3 เดือน ยอดผู้ติดเชื้อสะสมนี้เพิ่มขึ้น 10 เท่าเป็น 3.17 แสนคน ณ วันที่ 9 กรกฎาคม 2564 และสูงขึ้นเรื่อย ๆ ตามแนวโน้มจำนวนผู้ติดเชื้อใหม่ ซึ่งสูงที่สุดนับตั้งแต่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ผลที่ตามมาคือเกิดการเสียชีวิตที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยจำนวนผู้เสียชีวิตสะสมตั้งแต่ปี 2563 เพิ่มขึ้นจาก 94 คน ณ สิ้นเดือนมีนาคม 2564 จนสูงกว่า 2.5 พันคน ทั้งนี้รัฐบาลเพิ่งตระหนักถึงความเร่งด่วนของการจัดหาวัคซีนให้เพียงพอภายหลังการเกิดการระบาดระลอกที่ 3 ในเดือนเมษายน 2564 โดยมีการประกาศเป้าหมายจะฉีดวัคซีนโควิด-19 ให้ถึงร้อยละ 70 ของประชากรหรือประมาณ 50 ล้านคน ซึ่งต้องการวัคซีนทั้งหมด 100 ล้านโดสในปี 2564 พร้อมทั้งจะเร่งจัดหาวัคซีนโควิด-19 ให้หลากหลายประเภทมากขึ้น รวมทั้งวัคซีน mRNA

และเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนนำเข้าวัคซีนได้ ซึ่งรัฐบาลมีแผนที่จะจัดหาวัคซีน รวม 200 ล้านโดส ภายในปี 2565 โดยรัฐบาลได้วางยุทธศาสตร์ในการจัดลำดับการฉีดวัคซีนโควิด-19 โดยให้ความสำคัญในระดับสูงต่อผู้สูงอายุ ผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและบุคลากรทางการแพทย์ ตลอดจนกลุ่มแรงงานโดยเฉพาะแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองระบบสุขภาพ การป้องกันความสูญเสียจากการเสียชีวิตหรือป่วยหนักของกลุ่มเสี่ยง และการฟื้นฟูเศรษฐกิจ นับแต่มีการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เมื่อต้นปี พ.ศ. 2563 ทำให้มีผู้ติดเชื้อไปแล้วกว่า 100 ล้านคนและเสียชีวิตมากกว่า 2 ล้านคนทั่วโลก ดังนั้นการวิเคราะห์พิจารณาถึงวิธีการแก้ไขปัญหาหรือทางออกที่ยั่งยืนของวิกฤตครั้งนี้ตามหลักพุทธธรรม อริยสัจ 4 คือ การให้วัคซีนป้องกันการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กับคนส่วนใหญ่ของประเทศ

พระพุทธรูปทรงแสดงธรรมจักกัปปวัตนสูตร เป็น “ปฐมเทศนา” เผยแผ่พระธรรมเป็นครั้งแรกด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ หรือ “อริยสัจ 4” ที่ทำให้พระองค์ตรัสรู้ เพื่อหลุดพ้นจากความทุกข์ โดยแก้ที่สาเหตุของทุกข์ กล่าวคือ ทุกข์ ควรรู้ สมุทัย ควรละ นิโรธ ควรทำให้แจ้ง มรรค ลงมือปฏิบัติ โรคระบาดเป็นส่วนหนึ่งของความทุกข์ที่เกิดขึ้นในวงจรชีวิตของมนุษย์ และสัตว์โลก คือ ชาติ ชรา พยาธิ (โรค) และมรณะ ดังนั้น จะต้องใช้วิธีคิดและการแก้ไขปัญหาในทางพระพุทธศาสนาตามหลักอริยสัจ 4 เข้าช่วย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2558) ได้อธิบายว่า อริสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยะ ความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ ประกอบไปด้วย 1.) ทุกข์ (ความทุกข์ การประสบสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา) 2.) สมุทัย (สาเหตุแห่งทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์) 3.) นิโรธ (ความดับทุกข์ ภาวะที่ไม่มีความทุกข์) และ 4.) มรรค (ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อความดับไปแห่งปัญญา) กล่าวคือ การกำหนดรู้ปัญหา การหาสาเหตุของปัญหา การกำหนดเป้าหมายในการดับปัญหา และการปฏิบัติตามแนวทางที่นำไปสู่การดับปัญหา แพทย์เรียนรู้เกี่ยวกับโรค และต้องเรียนรู้เกี่ยวกับร่างกายอันเป็นที่ตั้งแต่โรคด้วยฉันทะ ผู้จะดับทุกข์เมื่อเรียนรู้ทุกข์ ก็ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตอันเป็นที่ตั้งแห่งทุกข์ รวมถึงสภาวะแห่งสังขารโลกที่เกี่ยวข้องด้วยฉันทะนั้น สาระสำคัญของอริยสัจ 4 คือ ยอมรับความจริงที่เกี่ยวข้องกับทุกข์ตามที่เป็นอยู่ และมองดูรู้จักชีวิตและโลกตามที่เป็นจริง กล่าวให้ง่าย คือ “การทำความเข้าใจสภาวะที่เป็นทุกข์อย่างตรงไปตรงมาตามความเป็นจริง หรือการเผชิญหน้ากับปัญหา” โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้สร้างความวิตกกังวล ความเครียดและความตื่นตระหนกแก่ชาวโลกอย่างมากเนื่องจากเป็นไวรัสที่ทำลายระบบการทำงานของปอด เป็นเหตุให้บุคคลที่อ่อนแอ สามารถเสียชีวิตอย่างรวดเร็ว วิธีการป้องกันก็ค่อนข้างยากลำบากเนื่องจากสามารถแพร่ระบาดผ่านการจาม การไอ และการสัมผัส จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้อริยสัจ 4 ในการศึกษาและหาวิธีการป้องกัน ซึ่งหลักอริยสัจ 4 คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหา (ทุกข์) การหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ) และการดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา (มรรค) โดยจะอธิบายตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

ไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19)

ไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) นั้นเป็นหนึ่งในทุกซ์ที่มนุษย์ต้องประสบทั้งในด้านโรคระบาด ความขัดข้องไม่สะดวกจากข้อจำกัดเสรีภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการใช้ชีวิตประจำวัน และด้านอื่น ๆ อีกมากมาย ดังนั้นผู้เขียนจึงพิจารณาถึงการบูรณาการในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหลักธรรมอริยสัจ 4 ในส่วนของทุกซ์ที่เป็นปัญหาหรือสิ่งที่ทำให้เกิดทุกซ์ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทุกซ์ (พิจารณารู้ถึงปัญหา) การเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหา คือ เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 เป็นเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคทางเดินหายใจ แพร่เชื้อได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากการสัมผัสใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อผ่านสารคัดหลั่ง เช่น น้ำมูก น้ำตา น้ำลายหรือผ่านละอองขนาดใหญ่ จากทางเดินหายใจที่เกิดจากการไอ จาม การพูดคุย โดยเข้าสู่ร่างกายได้ทางเยื่อต่าง ๆ เช่น ตา จมูก ปาก ผู้ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 พบได้ในทุกเพศ ทุกวัย โดยผู้ได้รับเชื้อส่วนใหญ่มีอาการได้ตั้งแต่ ไม่มีอาการ อาการเล็กน้อยไม่รุนแรง จนถึงอาการรุนแรง มีภาวะแทรกซ้อน และเสียชีวิต อาการที่พบบ่อย คือ ไข้ ไอแห้งต่อเนื่อง จมูกไม่ได้กลิ่น ลิ้นไม่รับรส ผื่น ท้องเสีย ตาแดง การติดเชื้อและการป่วยเป็นโรค เมื่อร่างกายได้รับเชื้อ อาจติดเชื้อหรือไม่ติดเชื้อก็ได้ ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ชนิดของเชื้อ(สายพันธุ์) ปริมาณเชื้อ และระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย และเมื่อมีการติดเชื้อเกิดขึ้น อาจติดเชื้อ โดยไม่มีอาการ มีอาการน้อย หรือมีอาการรุนแรงจนเสียชีวิต ดังนั้น อาจแบ่งความเสี่ยงต่อโรคโควิด-19 ได้เป็น 2 กลุ่ม

1.) กลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อ คือ ประชาชนกลุ่มที่มีโอกาสสัมผัสเชื้อได้มาก เช่น บุคคลที่เดินทางไปยังพื้นที่เสี่ยง บุคลากรทางการแพทย์ และบุคลากรด่านหน้า ในการควบคุมโรค บุคคลที่มีอาชีพที่มีโอกาสสัมผัสคนจำนวนมาก หรืออยู่ในสถานที่แออัด

2.) กลุ่มเสี่ยงต่ออาการเจ็บป่วยรุนแรงและเสียชีวิต พบว่าผู้สูงอายุ ผู้ป่วยเรื้อรัง เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหลอดเลือดหัวใจ โรคอ้วน โรคมะเร็ง โรคปอดเรื้อรัง และผู้ป่วยที่มีภาวะภูมิคุ้มกันต่ำอื่น ๆ มักมีอาการรุนแรง และมีโอกาสเกิดอาการรุนแรงและเสียชีวิตมากกว่าประชากรกลุ่มอื่น ๆ เมื่อได้รับเชื้อไวรัสโควิด-19

ดังนั้นตามหลักอริยสัจ 4 ในขั้นของทุกซ์ ทำให้ทราบถึงปัญหาของเชื้อไวรัสโควิด-19 และผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดจากเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้สามารถนำไปสู่การค้นพบสาเหตุของการเกิดทุกซ์ (ปัญหา) นี้ได้

ระยะการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19

การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้นเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากมีการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้อย่างรวดเร็ว และควบคุมได้ยาก ดังนั้นผู้เขียนจึงพิจารณาถึงการบูรณาการในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหลักธรรมอริยสัจ 4 ในส่วนของสมุทัยที่เป็นต้นเหตุหรือสาเหตุของปัญหาดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 2 สมุทัย (พิจารณาถึงสาเหตุ) การหาสาเหตุของปัญหา คือ ความหละหลวมในมาตรการของรัฐและการบริหารจัดการอย่างไม่ทันถ่วงทีในแต่ละช่วงการระบาด เนื่องจากโรคระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 นั้น ปัจจุบันอยู่ในระยะที่ 3 (Phase 3) ซึ่งเป็นระยะที่มีการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสภายในประเทศเป็นวงกว้าง และส่งผลกระทบต่อทั้งเศรษฐกิจและประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ หากกล่าวตามระยะการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ดังนี้

ระยะที่ 1 (Phase 1) สาเหตุเกิดจากมาตรการควบคุมคนเข้าออกภายในประเทศที่ไม่ดีพอ วิธีการป้องกัน คือ การแยกผู้ป่วย (Containment) ฝ่าวงล้อมและคัดกรองผู้เดินทางเข้ามาจากต่างประเทศซึ่งเป็นสาเหตุหลักในการนำพาเชื้อไวรัสโควิด-19 เข้ามา

ระยะที่ 2 (Phase 2) สาเหตุเกิดจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ตลาดแพกุ้ง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งแสดงถึงความย่อหย่อนในการป้องกันแรงงานต่างด้าวลักลอบข้ามพรมแดนเข้ามา การระบาดกระจายตัวต่อไปยังแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ วิธีการป้องกัน คือ การควบคุมการแพร่ระบาดหรือแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยการมุ่งเน้นไปที่จำนวนผู้ป่วยและตัวผู้ป่วย เพื่อดำเนินการสอบสวนโรค และติดตามผู้สัมผัสหรือผู้ใกล้ชิดที่มีความเสี่ยงสูงระดมเจ้าหน้าที่ด้านระบาดวิทยาจากหลายพื้นที่เข้ามาช่วยควบคุมการระบาดในจุดที่ระบาดรุนแรง และป้องกันการแพร่ระบาดออกจากจุดดังกล่าว

ระยะที่ 3 (Phase 3) สาเหตุเกิดจากการไม่เตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์ที่อาจเลวร้ายลงโดยการระบาดครั้งนี้เริ่มในเขตกรุงเทพมหานคร ในช่วงเมื่อมีนาคม 2564 จากคลัสเตอร์สถานบันเทิงย่านทองหล่อ-เอกมัย การระบาดนี้กระจายไปทั่วกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และจังหวัดอื่น ๆ เมื่อเข้าสู่ระยะที่ 3 นี้ หมายความว่า โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้มีการระบาดแพร่ขยายภายในประเทศเป็นจำนวนมากแล้ว วิธีการป้องกันที่ดีที่สุด คือ การลดผลกระทบ (Mitigation) โดยชะลอการแพร่ระบาด ลดการเสียชีวิต ป้องกันการติดเชื้อภายในโรงพยาบาล ด้วยการให้วัคซีนป้องกันการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กับคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ ซึ่งก่อนหน้านี้มีมาตรการของทางรัฐบาลออกมาประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือประชาชนในด้านการล้างมือ (Hand Washing) ด้านการสวมหน้ากากอนามัย (Mask Wearing) ด้านการสวมหน้ากากอนามัย (Mask Wearing) ด้านการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) และด้านการตรวจวัดอุณหภูมิ (Temperature) ซึ่งประชาชนให้ความสำคัญและเห็นด้วยในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายล่าสุดของรัฐบาล โดยศูนย์แถลงข่าวสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 กระทรวงสาธารณสุข จ.นนทบุรี (6 พฤษภาคม 2564) โดยมีเนื้อหายืนยันว่า พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีนโยบายฉีดวัคซีนให้ทุกคนที่อยู่ในประเทศไทย ทั้งคนไทยและคนต่างชาติ ตามความสมัครใจ และข้อบ่งชี้ทางการแพทย์และสาธารณสุข เตรียมไว้ครอบคลุมร้อยละ 70 ของประชากร เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ให้กับประเทศรวม 100 ล้านโดส “การที่ฉีดวัคซีนให้กับทุกคนในแผ่นดินไทย ทางรัฐบาลและกระทรวง

สาธารณสุข โดยนายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ย้ำหลายครั้งว่า Nobody is safe until everyone is safe. ทุกคนจะปลอดภัย เราต้องทำให้ทุกคนในแผ่นดินไทยให้ปลอดภัย”

ดังนั้น การพิจารณาถึงปัญหาและพิจารณาถึงสาเหตุดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้น เป็นส่วนช่วยในการวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบันเพื่อดำเนินการหาแนวทางแก้ไขปัญหาในขั้นตอนถัดไป

วัคซีนโควิด-19

วัคซีนโควิด-19 นั้นเป็นหนึ่งในวิธีการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 เนื่องจากสามารถสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ให้กับผู้ที่ได้รับวัคซีน ดังนั้นผู้เขียนจึงพิจารณาถึงการบูรณาการในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับหลักธรรมอริยสัจ 4 ในส่วนของนิโรธที่เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 3 นิโรธ (พิจารณาถึงวิธีการแก้ปัญหา) การกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา คือ การกำหนดนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนโควิด-19 ให้กับประชาชนโดยเร่งด่วนและทั่วถึง

วัคซีน เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนพาสังคมไทยออกจากวิกฤตโควิด-19 วัคซีน คือ สารชีววัตถุที่สามารถกระตุ้นให้ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันต่อเชื้อโรคโดยทำงานเสมือนเป็น “คู่อ้อม” ให้ร่างกายได้ฝึกฝนกลไกการป้องกันโรคตามธรรมชาติให้รู้จักและมีความพร้อมในการต่อสู้กับเชื้อโรคจริง โดยวัคซีนอาจผลิตมาจาก 1.) เชื้อโรคที่ถูกทำให้อ่อนฤทธิ์หรือเชื้อโรคที่ตายแล้ว 2.) บางส่วนของเชื้อโรค หรือโปรตีนสังเคราะห์ ที่มีลักษณะคล้ายกับบางส่วนของเชื้อโรค 3.) สารพันธุกรรมบางส่วนของเชื้อโรค และ 4.) การตัดต่อพันธุกรรมของเชื้อก่อโรคเข้าไปในไวรัสชนิดอื่น โดยที่วัคซีนทุกชนิด ไม่สามารถก่อโรคได้ นอกเหนือจากสารชีววัตถุที่กระตุ้นภูมิคุ้มกันแล้ว ในวัคซีนยังมีสารประกอบอื่น เพื่อเพิ่มความคงตัว หรือเพิ่มประสิทธิภาพของวัคซีน

ชนิดของวัคซีน มีหลายชนิดที่มีผลการทดสอบประสิทธิภาพในมนุษย์ระยะที่ 3 หรืออยู่ระหว่างการทดสอบในมนุษย์ระยะที่ 3 และมีการอนุญาตให้ใช้ในกรณีฉุกเฉินในบางประเทศแล้ว ได้แก่

1.) วัคซีนที่ใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิต เช่น วัคซีนของบริษัท AstraZeneca วัคซีนของบริษัท Pfizer-BioNTech วัคซีนของบริษัท Moderna เป็นต้น

2.) วัคซีนที่ใช้เทคโนโลยีดั้งเดิมในการผลิต ใช้กับวัคซีนหลายชนิดมาก่อน เช่น วัคซีนของบริษัท Sinovac บริษัท Sinopharm-Beijing บริษัท Sinopharm-Wuhan เป็นต้น

วัคซีนโควิด-19 ทุกชนิดได้รับการรับรองว่ามีประสิทธิผลในการลด “การเจ็บป่วยรุนแรงและการเสียชีวิต” และยังสามารถป้องกันการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรงจากการติดเชื้อโควิด-19 แม้ว่า

ปัจจุบันจากข้อมูลการศึกษาต่าง ๆ จะแสดงว่าผู้รับวัคซีนแล้วยังมีโอกาสติดเชื้อได้ก็ตาม แต่จะสังเกตได้ว่าภายหลังจากนำวัคซีนไปใช้จริงในประชากรหลายร้อยล้านคนทั่วโลก ในหลายประเทศสามารถควบคุมการระบาดได้ และมีแนวโน้มจำนวนผู้ป่วยเริ่มคงที่และลดลง ซึ่งทำให้มีความหวังว่าวัคซีนอาจช่วยลด “โอกาสการติดเชื้อและแพร่กระจายเชื้อ” ในสังคมได้

กลไกธรรมชาติของร่างกายเมื่อได้รับเชื้อก่อโรคจะสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อต่อสู้กับเชื้อโรคนั้นๆ และระบบภูมิคุ้มกันจะสามารถจดจำเชื้อโรคนั้นได้ ดังนั้น เมื่อร่างกายได้รับเชื้ออีกในอนาคต ร่างกายที่ได้จดจำเชื้อโรคจะสร้างภูมิคุ้มกันมาต่อสู้กับเชื้อโรคได้ในเวลาอันรวดเร็วและทันทั่วทั้ง วัคซีนโควิด-19 มีการพัฒนาเพื่อจำลองกระบวนการของร่างกายเวลาติดเชื้อโควิด-19 โดยการใช้เชื้อโควิด-19 ที่ถูกทำให้หมดฤทธิ์ หรือใช้ส่วนของเชื้อไวรัส หรือสารสังเคราะห์ ซึ่งไม่สามารถก่อโรคในร่างกายแก่ผู้รับวัคซีน แต่ยังมีคุณสมบัติในการกระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันไม่ต่างไปจากติดเชื้อโรคจริง วัคซีนโควิด-19 ส่วนใหญ่ต้องฉีด 2 ครั้ง เพื่อกระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันให้เพียงพอและอยู่นาน โดยเว้นระยะระหว่างเข็มแตกต่างกัน ซึ่งมักเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 2 สัปดาห์ถึง 3 เดือน ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องฉีดวัคซีนครบ 2 เข็มในระยะห่างที่เหมาะสม ถึงจะมั่นใจว่าร่างกายมีภูมิคุ้มกันเพียงพอป้องกันโรคได้

แม้วัคซีนโควิด-19 จะถูกฉีดเป็นรายคน แต่ก็มีประโยชน์ในการปกป้องคนใกล้ชิดที่มีความเสี่ยงต่อการป่วยรุนแรงในภาพรวม วัคซีนโควิด-19 เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการปัญหาไวรัสโควิด-19 ทั้งการลดความสูญเสียจากการเจ็บป่วยรุนแรงและการเสียชีวิต ลดผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและในอนาคตอันใกล้มีความเป็นไปได้ว่าการฉีดวัคซีนโควิด-19 จะช่วยลดการติดเชื้อและแพร่กระจายโรคในสังคมได้

ตามหลักการควบคุมโรค วัคซีนที่ดีที่สุด คือ วัคซีนที่สามารถป้องกันความสูญเสียทางสุขภาพจากการติดเชื้อแต่ละโอกาสติดเชื้อ การเจ็บป่วย การเสียชีวิตของผู้ได้รับวัคซีน และลดโอกาสการแพร่กระจายเชื้อจากผู้ได้รับวัคซีนไปยังบุคคลอื่น ในปัจจุบันข้อมูลการศึกษาวิจัยประสิทธิภาพของวัคซีนโควิด-19 ยังมีจำกัด โดยการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ความสามารถใน “การลดโอกาสการเจ็บป่วยและเสียชีวิต” เป็นหลัก เพื่อจะนำไปสู่ความหวังสำคัญ คือ การเปิดประเทศอีกครั้ง

ดังนั้น การพิจารณาถึงวิธีการแก้ไขปัญหา ในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ระลอกใหม่ที่รุนแรงขึ้นเช่นนี้ การควบคุมให้ได้ผลต้องอาศัยการบูรณาการจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับนโยบายรัฐบาล การออกมาตรการเคร่งครัดในทุกระดับ ตลอดจนการเคร่งครัดในการป้องกันตัวส่วนบุคคล ในมาตรการสวมหน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่าง การใช้เจลแอลกอฮอล์ และการที่ไม่ไปในสถานที่เสี่ยงหรือสัมผัสบุคคลเสี่ยง ซึ่งทั้งหมดนี้มีการให้ความคาดหวังกับการเร่งรัดการฉีดวัคซีนให้มีความทั่วถึงและครอบคลุมประชาชนคนไทยกลุ่มใหญ่ ให้เกิดภูมิคุ้มกันหมู่ (Herd Immunity) อาศัยการบริหารจัดการฉีดวัคซีน ให้มีประสิทธิภาพร่วมมือกันระหว่างโรงพยาบาลภาครัฐและโรงพยาบาลเอกชน และหน่วยงาน

สนับสนุนอื่น ๆ ร่วมกับมาตรการเคร่งครัดต่าง ๆ จะทำให้การควบคุมการระบาดของโควิด-19 ของประเทศไทยในอนาคตอันใกล้กลับสู่ภาวะปกติ เพื่อให้ประชาชนทุกคนกลับมาใช้ชีวิตแบบปกติ หรือในลักษณะวิถีใหม่ (New Normal) ได้ต่อไป

การดำเนินการของรัฐบาลตามนโยบายฉีดวัคซีนโควิด-19

การดำเนินการของรัฐบาลตามนโยบายฉีดวัคซีนโควิด-19 นั้นเป็นหนึ่งในสิ่งที่รัฐบาลต้องเร่งดำเนินการเพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เพิ่มจากมาตรการอื่น ๆ ที่ประกาศออกมา ดังนั้นผู้เขียนจึงพิจารณาถึงการบูรณาการในการแก้ไขปัญหาภัยกับผลกระทบอริยสัจ 4 ในส่วนของมรรคที่เป็นสิ่งที่พึงกระทำให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ขั้นตอนที่ 4 มรรค (พิจารณาถึงเหตุหรือสิ่งที่พึงกระทำ) การดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา รัฐบาลได้วางยุทธศาสตร์ในการจัดลำดับความสำคัญในการฉีดวัคซีนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยให้ความสำคัญในระดับสูงต่อผู้สูงอายุ ผู้ป่วยที่เป็นกลุ่มเสี่ยงและบุคลากรทางการแพทย์ ตลอดจนกลุ่มแรงงานโดยเฉพาะแรงงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองระบบสุขภาพ การป้องกันความสูญเสียจากการเสียชีวิตหรือป่วยหนักของกลุ่มเสี่ยง และการฟื้นฟูเศรษฐกิจ รัฐบาลไทยมีนโยบายจัดสรรวัคซีนให้ทุกคนในประเทศไทย บนพื้นฐานของหลักการสิทธิมนุษยชน หลักจริยธรรมและความเท่าเทียมตามความสมัครใจ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามในระยะเริ่มต้นวัคซีนยังมีปริมาณจำกัด ประเทศไทยจึงมีแนวทางการจัดสรรวัคซีนที่สอดคล้องกับมาตรฐานนานาชาติ คือ การจัดสรรวัคซีนตามวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ

- 1.) เพื่อรักษาระบบสุขภาพให้ดำเนินไปได้ โดยพิจารณาให้วัคซีนแก่บุคลากรทางการแพทย์ และบุคลากรด่านหน้าในการควบคุมโรค
- 2.) เพื่อลดอัตราการป่วยรุนแรงและเสียชีวิต ซึ่งจะให้วัคซีนแก่ประชากรกลุ่มเสี่ยงต่อการเจ็บป่วยรุนแรงและเสียชีวิต เช่น ผู้สูงอายุ และกลุ่มที่มีโรคเรื้อรังประจำตัว 7 โรค ได้แก่ เบาหวาน หลอดเลือดหัวใจ โรคอ้วน โรคหลอดเลือดสมอง ทางเดินหายใจเรื้อรัง ปอดอุดกั้น และโรคไตวายเรื้อรัง

นอกจากนี้ กระทรวงสาธารณสุขและเครือข่ายมีความพร้อมในการฉีดวัคซีนในระดับค่อนข้างสูง โดยสามารถฉีดวัคซีนได้ในระดับเกือบ 3 แสนโดสต่อวันในวันธรรมดา และเมื่อเกิดการระบาดในวงกว้างในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รัฐบาลเพิ่มการระดมฉีดวัคซีนให้ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งจะช่วยลดจำนวนผู้เสียชีวิตโดยรวมได้มากกว่าการเร่งฉีดให้แก่ผู้สูงอายุและกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่ซึ่งมีการระบาดต่ำ ซึ่งถือเป็นการปรับเปลี่ยนนโยบายที่สอดคล้องกับสถานการณ์ได้ดีในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ ควรฉีดวัคซีนให้คนจำนวนมากจนเกิดปรากฏการณ์ภูมิคุ้มกันหมู่ (Herd Immunity) กล่าวคือในสังคมนั้นมีประชากรที่มีภูมิคุ้มกันจำนวนมากพอ หากมีผู้ติดเชื้อเข้ามาในชุมชน จะไม่สามารถแพร่กระจายโรคได้ แม้โรคอุบัติใหม่อย่างโควิด-19 ยังไม่

สามารถระบุได้แน่ชัดว่า ต้องฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมประชากรมากน้อยเพียงใด สังคมจึงจะเด
กภูมิคุ้มกันหมู่ แต่การร่วมมือร่วมใจกันรับวัคซีนให้มากที่สุด เป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาการ
ระบาดในประเทศได้ และลดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม

ดังนั้น การพิจารณาถึงเหตุหรือสิ่งที่พึงกระทำ จะช่วยให้รัฐบาลดำเนินการแก้ไขปัญหา
ได้อย่างตรงจุด เหมาะสม และทันทั่วถึงมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามจากการระบาดของเชื้อไวรัสโค
โรนา หรือ โควิด-19 หลักธรรมที่ควรนำมาปฏิบัติ เพิ่มเติมนอกจากการหาเหตุแห่งทุกข์จาก
หลักธรรมอริยสัจ 4 คือ ทาน ศีล ภาวนา ถือเป็นหลักป้องกันด้วยความรู้รักสามัคคี 1. ทาน คือ
การให้วัตถุสิ่งของ ความรู้ สติ ปัญญา เช่น การประกอบอาชีพอาจต้องปรับเปลี่ยนอย่าง
กะทันหัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันจึงเป็นสิ่งสำคัญ 2. ศีล คือ การการประพฤติชอบด้วยกาย
วาจา โดยการร่วมมือร่วมใจ และปฏิบัติตามคำแนะนำของภาครัฐอย่างเคร่งครัด เพื่อความ
ปลอดภัยทั้งตนเองและผู้อื่น และ 3. ภาวนา คือ พัฒนาจิตใจด้วยสติปัญญาใช้เหตุผลอย่างรอบ
ด้าน ดูแลสุขภาพ และป้องกันตนเอง มีสติเพราะจะช่วยให้ไม่ตื่นตระหนก แต่เกิดความตระหนัก
ในการดำเนินชีวิตกับภาวะวิกฤติ

สรุป

“วัคซีนโควิด-19 : ทางรอด หรือแค่ทางออก ตามหลักอริยสัจ 4” สรุปได้ว่า การระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 และการกลายพันธุ์ของไวรัส เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของ
รัฐบาลของประเทศ และเมื่อนำหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับปัญหา (ทุกข์) การหา
สาเหตุของปัญหา (สมุทัย) การกำหนดเป้าหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ) และการดำเนินการตาม
แนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา (มรรค) เข้ามาปรับใช้นั้น ทำให้ประชาชนและรัฐบาลได้
ทราบถึงปัญหา (ทุกข์) คือโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ว่าเป็นอย่างไร ส่งผลเสียและผลกระทบ
อย่างไร เพื่อนำไปสู่การหาสาเหตุของปัญหา (สมุทัย) คือ สาเหตุของการระบาดในแต่ละระลอก
ระยะที่ 1 2 และ 3 ส่งผลให้รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อควบคุมหรือ
จำกัดความเสียหายที่จะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (นิโรธ) และขั้นตอนสุดท้ายคือสิ่งที่สำคัญที่
รัฐบาลพึงกระทำหรือกระทำอยู่นั้น รวมทั้งความร่วมมือร่วมใจของประชาชนภายในประเทศ
เพื่อดำเนินการตามแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การแก้ปัญหา (มรรค) แม้วัคซีนอาจไม่สามารถ
ป้องกันการติดเชื้อได้ทั้งหมด แต่ป้องกันโรครุนแรงได้เกือบทั้งหมด ดังนั้นผู้ที่ได้รับการฉีดวัคซีน
แล้วอาจติดเชื้อแบบไม่มีอาการหรือมีอาการน้อยมากได้ จึงยังจำเป็นต้องรักษามาตรการในการ
ป้องกันเชื้อในชุมชน ได้แก่ การสวมหน้ากากอนามัย การเว้นระยะห่างทางกายภาพ และการล้าง
มือบ่อยๆ ต่อไป กล่าวโดยสรุปได้ว่า วัคซีนโควิด-19 ถือเป็นหนึ่งความหวังและทางรอดของ
ประชาชนในการลดความรุนแรงจากการติดเชื้อ และเป็นหนึ่งในทางออกที่ดีสำหรับประเทศ เพื่อ
ควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 พร้อมเสริมสร้างภูมิคุ้มกันหมู่ในสังคม ให้กับกลุ่ม

เอกสารอ้างอิง

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2564). การควบคุมการระบาดของโควิด-19 และการบริหารจัดการวัคซีน. สืบค้น 20 สิงหาคม 2564, จาก <http://tdri.or.th/2021/07/report-2years-prayut-cabinet2>

กระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น *

COMMUNICATION PROCESS FOR THE ELECTION OF THE LOCAL POLITICIANS

สุพรรณ ภัทรเมธาวรรกุล, วิทยากร ท่อแก้ว, กรกช ชันธบุญ
Supanna Phatarametravorakul, Wittayatorn Torkaew, Korrakoch Kantaboon

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat University

Corresponding Author E-mail: p_supanna@hotmail.com

บทคัดย่อ

กระบวนการในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น เป็นการสื่อสารทางการเมืองระหว่างกลุ่มนักการเมืองกับผู้รับสาร โดยมีการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงข้อมูลจากฝ่ายการเมืองไปยังประชาชนผู้รับสาร ซึ่งการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งนั้นจำเป็นต้องใช้กระบวนการสื่อสารในการหาเสียง เพื่อสร้างการรับรู้ และเกิดความรู้ความเข้าใจในทิศทางเดียวกันทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร จนเกิดการปฏิบัติ (KAP) โดยกระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งประกอบด้วย การวิจัย การตั้งเป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การพัฒนาข้อความแคมเปญ การพัฒนาแผนการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และทำให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการตั้งแต่การประเมินหรือการวิเคราะห์ข้อมูลตามความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งท้องถิ่น การกำหนดสิ่งที่ต้องทำเพื่อให้ได้รับชัยชนะ และการบูรณาการข้อมูลทุกอย่างเข้าไว้ด้วยกันเพื่อกำหนดและพัฒนาแคมเปญเลือกตั้ง อีกทั้งยังต้องมีการพัฒนาแผนการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะต้องใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะเลือกรับสาร นอกจากนี้ยังต้องทำให้มันเกิดขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องดำเนินการให้สมบูรณ์ โดยมีการพบปะ การชักชวนผู้คน และการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ะมัดระวัง จริงใจ และตรงไปตรงมากับผู้ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ในท้ายที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการสื่อสาร; การหาเสียงเลือกตั้ง; นักการเมืองท้องถิ่น

Abstract

communication process for the election of the local politicians is a political communication between a group of politicians and the audience. Political public relations are the tools to link information from political parties to the audience. Communication in the election campaign is necessary to use the communication process in the campaign. to create awareness knowledge and understanding in the same direction for both the sender and the receiver until the implementation (KAP). The communication process in the election campaign consists of research, goal setting, voter targeting, campaign message development, developing voter contact plan and making it happen This is the process of evaluating or analyzing factual information related to local elections determining what to do to win and the integration of all information to shape and develop election campaigns. It also needs to develop a plan to contact voters. This will require different communication methods according to the target audience that is expected to choose to receive the message. It also had to make it happen. This needs to be completed by meeting, inviting people. and strict adherence to the action plan, cautious, sincere, and straightforward with the voters. to ultimately win in the local elections as intended.

Keywords: communication process; election; local politicians

บทนำ

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมคัดเลือกบุคคลที่สมควรรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่สำคัญภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งโจทย์แรกที่ยากที่สุดที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องเผชิญ คือ ทำอย่างไรให้ชนะการเลือกตั้ง ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องมีศักยภาพในตัวเอง มีทักษะการวางแผนอย่างรัดกุม มีกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การเลือกทีมงาน ผู้เชี่ยวชาญด้านการเมือง มาเป็นที่ปรึกษา แก้ไขปัญหาแต่ละสถานการณ์ได้ การวางแผนนโยบายหาเสียง การวางแผนกลยุทธ์การหาเสียง การวางแผนด้านเงินทุน และการวางแผนการประชาสัมพันธ์ (สิทธิพงษ์ เกตุประยูร, 2559)

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นกระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่มีรูปแบบและความแตกต่างในการสื่อสารต่างกันออกไป โดยจุดแข็งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ถือเป็นสิ่งสำคัญเปรียบเสมือนกับนโยบายของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ อาทิ เป็นพรรคการเมืองที่มีประสบการณ์ ดังนั้นผู้สมัครรับเลือกตั้งจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการหาเสียงมุ่งเน้นจุดเด่นที่

ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งและจุดเด่นของพรรคการเมือง ซึ่งจะมีผลต่อการตัดสินใจเลือกผู้แทน (พัชรินทร์ ยุทธนาพงศ์กิตติ, 2563) ซึ่งวิสัยทัศน์ของผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากเจตคติหรือทัศนคติ ซึ่งในภาษาไทยจะใช้ศัพท์ที่คล้ายกันหลายศัพท์ เช่น ทัศนะ ทัศนคติ หรือทรรศนะ ทรรศนะคติของทัศนคติเป็นคำกว้างๆ ทัศนคติเป็นแนวคิดระดับพื้นฐานที่ทุกคนสามารถมีความคิดเห็นได้ ที่กล่าวเช่นนี้ไม่ใช่ว่าทัศนคติจะไม่สำคัญ เพราะพฤติกรรมทุกอย่างที่ส่งผลกระทบต่อกระทำและสังคมล้วนแต่เกิดจากทัศนคติทั้งสิ้น เพราะทัศนคติเป็นรากฐานทำให้เกิดอุดมการณ์ สอดคล้องกับทฤษฎีการตลาดทางการเมือง ของบรูซ โอ นิวแมน (Newman, et al., 2018) อธิบายไว้ว่า ในการหาเสียงเลือกตั้งสามารถสังเกตพฤติกรรมผู้มีสิทธิในการเลือกตั้ง เปรียบเสมือน เช่นเดียวกับการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า เพราะผู้เสนอขายคือพรรคการเมืองและนักการเมือง หากผู้มีสิทธิเลือกตั้งเปรียบเหมือนลูกค้าที่จะพิจารณาว่าควรเลือกพรรคการเมืองหรือนักการเมืองคนใดไปทำหน้าที่ในสภา โดยใช้การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นการแลกเปลี่ยนในขณะที่พรรคการเมืองมีนโยบาย และนักการเมืองเป็นเสมือนสินค้าที่จะส่งมอบให้แก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นการตอบแทน (Newman, et al., 2018)

การเลือกตั้ง ถือเป็นการเข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญประการหนึ่งของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการเลือกบุคคลที่จะเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชน รวมทั้งเป็นการเข้าไปกำหนดทิศทางการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมการเลือกตั้งเพื่อเลือกผู้แทนเข้ามามีบริหารท้องถิ่นเป็นการแข่งขันที่เกี่ยวกับทางการเมืองที่ได้รับความสนใจจากนักการเมืองระดับชาติ นักธุรกิจ และข้าราชการเป็นอย่างมาก เนื่องจากแต่ละภาคส่วนหรือแต่ละพื้นที่มีงบประมาณให้บริหารที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้การลงสมัครรับเลือกตั้งตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นที่หมายปองของบุคคลหลายกลุ่ม และนำมาซึ่งความขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มบุคคล ในสนามการเมืองท้องถิ่นนั้นการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นแต่ละเขตพื้นที่มีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้น และใช้วิธีการที่หลากหลายรูปแบบในการเลือกตั้งทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเพื่อให้ตนเองได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง (Newman, et al., 2018)

ผู้เขียนจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของกระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น โดยเริ่มต้นจากกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องกับประชาชนท้องถิ่นหรือชุมชน กลวิธีการโน้มน้าวใจจากการสื่อสารข้อความบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ทราบกลยุทธ์ว่ามีการโน้มน้าวใจประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงอย่างไร ที่สามารถทำให้ประชาชนไว้วางใจในการเลือกตั้ง ตลอดจนมีวิธีเลือกประเด็นสารและสื่ออย่างไรในการหาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นของไทย เพื่อเตรียมพร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลงและนำข้อมูลที่ได้มาใช้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับพัฒนาเป็นกลยุทธ์

การสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

บทบาทการสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นของไทย

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับทุกภาคส่วนของสังคมโลก วิวัฒนาการของเทคโนโลยีเข้ามาแทรกซึมอยู่ในทุกตารางการใช้ชีวิตของมนุษย์ มนุษย์จึงมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตเสริมปัจจัยพื้นฐานสำคัญ เช่นเดียวกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการสื่อสาร ปัจจุบันเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ เป็นการสื่อสารแบบสองทางระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เพื่อเชื่อมต่อโลกด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สภาพสังคมเปลี่ยนไปจากยุคอุตสาหกรรมเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ข้อมูลข่าวสารและความรู้ที่เราเรียกว่าสารสนเทศสามารถสื่อสารได้อย่างสิ้นไหล สะดวกรวดเร็ว และนำไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางทั้งระดับประเทศ ระหว่างประเทศระดับบุคคล ระดับองค์กร ภาคอุตสาหกรรม ภาคสังคม ไม่เว้นแต่ภาคการเมือง (O'Day, 2003)

การสื่อสารทางการเมือง เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทศนะความคิดเห็น และประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างบุคคล การสื่อสารทางการเมืองก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม การเมือง และทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมการเมืองนั้น ๆ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การสื่อสารสมบูรณ์นั้นไม่ใช่แหล่งที่มาของสาร แต่เป็นเนื้อหาสาระ จุดมุ่งหมายของการสื่อสาร และสื่อที่ใช้ในการสื่อสารทางการเมืองสำหรับการเมืองไทยในอดีต นักการเมืองมักจะถ่ายทอดอุดมการณ์และนโยบายทางการเมืองสู่ประชาชนด้วยวิธีการสื่อสารแบบทางเดียว ด้วยรูปแบบการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์หาเสียงผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อเฉพาะกิจ และการโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อโน้มน้าวประชาชนด้วยการให้ความรู้ ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี และยอมรับส่งผลต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนที่แสดงออกมาด้วยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้นักการเมืองและพรรคการเมืองที่ประชาชนเกิดความไว้วางใจให้ได้รับคัดเลือกเข้าไปเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่บริหารการเมือง (O'Day, 2003) นอกเหนือจากนี้การสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นยังมีสื่อสาธารณะที่ถูกนำมาใช้ด้วยเหตุผลที่ว่าปราศจากอิทธิพลจากกลุ่มเอกชนหรือรัฐบาล เนื่องจากไม่ต้องของบประมาณรัฐบาลหรือพึ่งพากลุ่มเอกชน ทำหน้าที่ให้บริการสาธารณะโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ผ่านการนำเสนอความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม เพราะสื่อสาธารณะมีความเป็นอิสระและน่าเชื่อถือในการดำเนินงานหาเสียงเลือกตั้ง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2541)

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสาร ย่อมส่งผลต่อการสื่อสารทางการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โดยเฉพาะสถานการณ์การเมืองในยุคปัจจุบันที่การสื่อสารทางการเมืองมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้น การใช้สื่อในการรณรงค์หาเสียงได้ขยายไปยังสื่อใหม่นอกเหนือจากการโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ และสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อใหม่ที่นักการเมืองและพรรคการเมืองเล็งเห็นมาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการสื่อสารทางการเมืองปัจจุบันและเป็นหนึ่งในกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งอีกทางเลือกหนึ่ง คือ สื่ออินเทอร์เน็ต (สิทธิพงษ์ เกตุประยูร, 2559)

การสื่อสารทางการเมืองเพื่อการเลือกตั้ง จึงเป็นการสื่อสารทางการเมืองระหว่างกลุ่มการเมืองกับผู้รับสาร กล่าวคือการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงข้อมูลจากฝ่ายการเมืองไปยังประชาชนผู้รับสาร เพื่อสร้างการรับรู้ เกิดความรู้ความเข้าใจในทิศทางที่ผู้ส่งสารต้องการ ปัจจุบันฝ่ายการเมืองทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ที่เป็นผู้ส่งสารอย่างนักการเมืองเจ้าหน้าที่ของรัฐ และองค์กรอิสระต่าง ๆ นิยมใช้สื่อใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเชื่อมต่อข้อมูลเพื่อการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ไปยังประชาชนผู้รับสาร ด้วยเหตุผลที่ว่า การใช้สื่อใหม่จะทำให้ทุกคนสามารถรับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหว และการประชาสัมพันธ์ได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น เมื่อเกิดกระแสข่าวที่น่าสนใจ สื่อใหม่จะเป็นสื่อแรกที่ทำให้ประชาชนรับรู้กระแสข่าวนั้น ๆ (พัชรภรณ์ ยุทธนาพงศ์กิตติ, 2563)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า บทบาทการสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งการเมืองท้องถิ่นของไทยนั้น การสื่อสารผ่านสื่อใหม่จึงช่วยให้ทันกระแสโลกและกระแสสังคมได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงผู้ส่งสารสามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่มเป้าหมายโดยไม่จำเป็นต้องกำหนดเหมือนการสื่อสารผ่านวิทยุโทรทัศน์หรือหนังสือพิมพ์อีกต่อไป สะท้อนถึงบทบาทของการสื่อสารเพื่อการหาเสียงในการเมืองทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ที่กำลังจะมีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปจากการสื่อสารที่ถูกพัฒนาด้วยเทคโนโลยีมากขึ้นในปัจจุบัน

การสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น

การสื่อสารของนักการเมืองท้องถิ่นนั้น สามารถรณรงค์ออกมาเป็นกระบวนการในการหาเสียงเลือกตั้งไปยังประชาชนหรือผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงให้ซึ่งเป็นผู้รับสาร โดยผ่านช่องทางการสื่อสารทางการเมืองซึ่งหมายถึงสื่อต่าง ๆ นอกจากนี้บริบททางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ตามทฤษฎีการตลาดทางการเมือง ยิ่งไปกว่านั้นฝ่ายที่นำเสนอนโยบายรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากพรรคการเมืองอื่นมักจะได้รับชัยชนะ (นันทนา นันทวโรภาส, 2562) นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ในการหาเสียงเลือกตั้งเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสารทางการเมืองที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงข้อมูลการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งสู่เป้าหมาย เดิมทีรูปแบบการประชาสัมพันธ์การหาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทยนิยมใช้การลงพื้นที่โดยการเปิดเวทีปราศรัยหาเสียง ชูนโยบายและแนวคิดของพรรคด้วยทักษะการพูดโน้มน้าวใจ เพื่อเรียกคะแนนจากประชาชนที่เข้ารับฟังการปราศรัยตามพื้นที่ต่าง ๆ มีการติดป้าย

ประชาสัมพันธ์หาเสียงตามเสาไฟฟ้าในแหล่งชุมชนเพื่อสร้างการรับรู้ การเพิ่มกลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งด้วยรถโมบายติดตั้งเครื่องเสียง ติดป้ายหาเสียงที่มีข้อมูลผู้สมัครรับเลือกตั้งหมายเลขและนโยบาย โดยรถโมบายจะขับไปตามแหล่งชุมชนในแต่ละพื้นที่เป็นการสร้างการรับรู้ของประชาชนต่อผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมือง ถัดมาผู้สมัครรับเลือกตั้งเพิ่มกลยุทธ์การเดินทางเคาะประตูบ้านเพื่อเรียกคะแนนเสียงจากประชาชนในพื้นที่โดยตรง มีการพบปะพูดคุยถามสารทุกข์สุขดิบ มีการสำรวจความต้องการและความคาดหวังของประชาชนต่อพรรคการเมือง มีการสื่อสารด้วยการแจกใบปลิวที่มีข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของพรรค ข้อมูลผู้สมัครรับเลือกตั้งพร้อมระบุหมายเลขที่ชัดเจนเพื่อประชาชนสามารถหาเบอร์สนับสนุนได้กลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งรูปแบบนี้เป็นการสื่อสารแบบสองทาง ระหว่างผู้รับสมัครเลือกตั้งกับประชาชนผู้รับสารที่สามารถโต้ตอบกันได้ผ่านสื่อกลางเดียวกัน เป็นต้น (Newman, et al., 2018)

ดังนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งในปัจจุบัน ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ยังคงใช้กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงดังกล่าวอยู่ และมีการพัฒนากลยุทธ์การหาเสียงรูปแบบใหม่ตามความก้าวหน้าของเทคโนโลยีด้วยการใช้สื่อใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสาร คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งกับผู้รับสาร คือ ประชาชน ด้วยความคาดหวังว่าจะสามารถเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้งให้กับประชาชนได้ง่าย สะดวก มีปฏิสัมพันธ์และลดค่าใช้จ่ายในการรณรงค์หาเสียงในช่วงเลือกตั้งได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจากการศึกษา ผู้เขียนได้สรุปขั้นตอนการสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ที่ผู้เขียนได้ปรับปรุงขั้นตอนการสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งให้สอดคล้องกับสื่อใหม่ที่เข้ามาใช้เป็นเครื่องมือการสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร สามารถแบ่งออกเป็น 6 ประการ ดังนี้ (O'Day, 2003, Newman, et al., 2018)

1. การวิจัย ก่อนการหาเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง จะต้องประเมินข้อมูลตามความเป็นจริงตามลักษณะทางการเมืองท้องถิ่นที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับเขตเลือกตั้งที่จะลงสมัครรับเลือกตั้ง คู่แข่งฝ่ายตรงข้ามที่มีอิทธิพลหรือแนวโน้มจะชนะการเลือกตั้ง และข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งอย่างละเอียด โดยเฉพาะการใช้เวลาช่วงเริ่มต้นของการหาเสียงเลือกตั้ง (De Sio & Webe, 2020,) ไปกับการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อการสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างมาก เพราะสามารถพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการค้นหาคำตอบของประเด็นเหล่านี้ อาทิ การเลือกตั้งครั้งนี้มีกติกาเป็นอย่างไร มีระเบียบการเลือกตั้งอย่างไร ตำบลหรืออำเภอที่จะเลือกตั้งมีลักษณะอย่างไร ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีลักษณะอย่างไร เกิดขึ้นในการเลือกตั้งที่ผ่านมา อะไรคือปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งครั้งนี้ จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละรายคืออะไร และอะไรคือจุดแข็งและจุดอ่อนของ

คู่ต่อสู้ที่มีศักยภาพที่จะชนะเลือกตั้งทั้งหมด อีกทั้งสิ่งต่อไปนี้ คือสิ่งที่จำเป็นต้องทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งอย่างเหมาะสม ได้แก่ (Hendricks & Schill 2017)

1.1 การสำรวจจตिकाการเลือกตั้ง การศึกษาข้อมูลกฎหมายของท้องถิ่นที่จะทำการลงสมัครรับเลือกตั้ง ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการจะสรุปประเด็นสำคัญที่สุด หากฝ่าฝืนกฎหมายบางส่วน อาจหมดสิทธิ์ลงสมัครรับเลือกตั้งหรือสิ้นสุดการหาเสียงเลือกตั้งทันที ประเด็นของกฎหมายหรือจตिकाการเลือกตั้ง ถือเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีทนายหรือผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายทำการสรุปสาระสำคัญ หรือจัดทำบันทึกช่วยจดจำให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อ่านทำความเข้าใจ และปฏิบัติตามจตिकाการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด

1.2 การแบ่งเขตการเลือกตั้ง แต่ละเขตเลือกตั้งจะมีการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นอัตราการเกิด เสียชีวิตของประชากรในท้องถิ่น ตลอดจนข้อมูลข่าวสารของการขนส่งมวลชนในท้องถิ่น จำเป็นที่จะต้องทำการสำรวจและศึกษาข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ โดยเฉพาะพรรคการเมืองต่าง ๆ ในพื้นที่ที่มีความเข้มข้นแค่ไหน หรือใครเป็นผู้นำทางการเมืองในท้องถิ่นที่จะมีการเลือกตั้ง ผู้ทรงอิทธิพลในท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง สื่อท้องถิ่นที่ได้รับความนิยมมีกี่แห่งและได้รับความนิยมมากน้อยแค่ไหน การรวบรวมข้อมูลในเขตเลือกตั้งที่จะเป็นฐานคะแนนเสียง เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ การแบ่งเขตผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ลงสมัครรับเลือกตั้งออกเป็นกลุ่ม ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะหรือคล้ายคลึงกัน เพื่อกำหนดกลยุทธ์สำหรับกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวโดยเฉพาะ เช่น อาชีพ ระดับการศึกษา ภูมิหลังทางศาสนา อายุ เพศ ระดับรายได้ ประเภทที่อยู่อาศัย ฯลฯ เนื่องเพราะการจัดกลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็นกลุ่มตามลักษณะที่คล้ายคลึงจะสามารถคาดเดาพฤติกรรมได้ เพราะมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนในลักษณะเดียวกัน อาทิ ผู้สูงอายุจะสนใจนโยบายเกี่ยวกับโรงเรียนน้อยลง แต่สนใจนโยบายของเงินสนับสนุนหรือสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุมากกว่า ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ จำเป็นต้องทำการวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งอย่างเหมาะสม

1.3 การวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งที่ผ่านมา ผลการเลือกตั้งที่ผ่านมาเป็นอย่างไร มีใครลงสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งเดียวกันนี้ในเขตดังกล่าวบ้าง ผลการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างไร อดีตที่ผ่านมาในเขตเลือกตั้งนี้มีผู้ลงคะแนนเสียงที่แบ่งเป็นกลุ่มตามลักษณะทางประชากรศาสตร์จำนวนทั้งหมดกี่คน ต้องใช้กี่คะแนนเสียงถึงจะชนะเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น การวิเคราะห์ผลการเลือกตั้งที่ผ่านมาจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อสามารถรวบรวมข้อมูลผลการเลือกตั้งที่ผ่านมาได้อย่างครอบคลุม เพื่อคาดการณ์คะแนนเสียงพื้นฐานที่จำเป็นต้องใช้ในการสนับสนุนการเลือกตั้งครั้งนี้ เพราะผู้สมัครที่มีภูมิหลังและข้อความแคมเปญการหาเสียงที่คล้ายคลึงกัน จะได้รับคะแนนเสียงอย่างไร ล้วนแต่คาดเดาได้จากผลการเลือกตั้งที่ผ่านมา ดังนั้น จึงจำเป็นต้องใช้ข้อมูลเหล่านี้พิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าสิ่งใดจะใช้ได้ผล และสิ่งที่จะทำในครั้งนี้ จะต้องทำแตกต่างออกไป ทำให้ดีกว่าที่ผ่านมา ๆ มา เพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง

1.4 วิเคราะห์สถานการณ์การเลือกตั้งครั้งนี้ สิ่งที่คุณสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องพิจารณาทุกครั้ง คือ การวิเคราะห์สถานการณ์การเลือกตั้งครั้งนี้ โดยเฉพาะปัจจัยที่จะมีผลกระทบต่อการเลือกตั้งครั้งนี้ เพื่อช่วยในการการณรงค์ทางการเมืองในท้องถิ่นที่กำลังเกิดขึ้น ประเด็นข่าวที่เกิดขึ้นในขณะนั้นที่มีความสำคัญต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อะไรจะสามารถจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้ อารมณ์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในช่วงขณะดังกล่าวเป็นอย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการเลือกตั้งครั้งนี้ ข้อความแคมเปญการหาเสียงเลือกตั้งควรแตกต่างหรือใช้ข้อความให้เหมาะสมอย่างไรกับสถานการณ์การเลือกตั้งช่วงขณะดังกล่าว ล้วนเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพิจารณาทั้งสิ้น (Bene, et al., 2021)

1.5 วิเคราะห์ผู้สมัครรับเลือกตั้งของเรา ปัจจัยที่สำคัญที่สุดสำหรับการสื่อสารการหาเสียงเลือกตั้ง คือ ตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เพราะระหว่างการวางแผนกลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งนั้น จุดแข็งและจุดอ่อนของผู้สมัครรับเลือกตั้งถือเป็นตัวชี้ขาดผลคะแนนเสียงที่จะได้รับ การวิเคราะห์อย่างตรงไปตรงมาเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการพิจารณาจากมุมมองของคู่แข่งชนวนว่าศักยภาพของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งฝ่ายตรงข้ามจะคิดแบบไหนอย่างไร เช่น ขาดประสบการณ์ ขาดทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ขาดสายสัมพันธ์ในท้องถิ่น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องพิจารณาจากผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างละเอียด รอบด้าน และตรงไปตรงมา

นอกจากนี้ การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนในทุกด้านอย่างครอบคลุม โดยการค้นหาจุดอ่อนที่คู่แข่งจะใช้โจมตีช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง ถือเป็นสิ่งจำเป็นที่จะขาดการวางแผนรับมือไว้ก่อนล่วงหน้าไม่ได้เป็นอันขาด เพราะการรับมือและพร้อมตอบโต้โดยช็อกกล่าวหาโดยทันที จะทำให้คะแนนเสียงดีขึ้น เพราะสามารถสังเกตได้ว่า บทเรียนจากผู้สมัครรับเลือกตั้งหลายรายล้วนแล้วแต่แพ้การเลือกตั้งเพราะปฏิเสธที่จะวางแผนรับมือกับความผิดพลาดในอดีตที่ถูกหยิบยืมมาใช้ในการโจมตีช่วงการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

2. การตั้งเป้าหมาย เป้าหมายสูงสุดของการหาเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง คือ การชนะการเลือกตั้ง ดังนั้น สิ่งที่จะต้องทำ คือ การกำหนดสิ่งที่ต้องทำให้บรรลุชัยชนะดังกล่าวนี้ บ่อยครั้งที่แคมเปญหาเสียงเลือกตั้ง ไม่รู้ว่าจำเป็นต้องใช้กี่คะแนนเสียงเพื่อชนะการเลือกตั้ง อะไรคือสิ่งสำคัญที่จะรับประกันชัยชนะเหนือคู่แข่งรายอื่น ๆ และหลงลืมไปว่าคะแนนเสียงเหล่านั้นอยู่ที่ใดและจะได้รับคะแนนเสียงเหล่านั้นมาได้อย่างไร เป็นต้น

การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเวลา เงิน และคน ล้วนแล้วแต่เป็นไปเพื่อการชนะเลือกตั้ง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดภาพรวมของประชากรทั้งหมดในเขตเลือกตั้ง จำนวนของผู้ลงคะแนนเสียงทั้งหมดที่ผ่านมา จำนวนคะแนนเสียงที่คาดหวัง จำนวนคะแนนเสียงที่จำเป็นต้องได้รับ และจำนวนครัวเรือนในเขตพื้นที่การเลือกตั้งที่มีสิทธิเลือกตั้งเหล่าอาศัยอยู่

ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้วิธีการณญาณที่ดีที่สุดและข้อมูลที่ได้รับจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาเพื่อพิจารณาอย่างรอบด้าน ได้แก่

2.1 การสำรวจข้อมูลประชากรแต่ละอำเภอ "ประชากรทั้งหมด" คือ ทุก ๆ คนที่อาศัยอยู่ในเขตการเลือกตั้งนั้น นับรวมไปถึงเยาวชนทุกคนที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะและที่บรรลุนิติภาวะแล้วและมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จำนวนตัวเลขนี้นี้จะมากกว่าจำนวนรวมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ทั้งนี้ จำเป็นต้องสำรวจข้อมูล “จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด” กล่าวคือ จำนวนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมดในเขตที่มีสิทธิลงคะแนนและอาจเป็นไปได้ในการมาลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งครั้งนี้

2.2 การคาดการณ์จำนวนผู้ลงคะแนนเสียงทั้งหมด การคาดการณ์คะแนนเสียงที่คาดหวังในการเลือกตั้งครั้งนี้ ไม่ใช่หมายถึงการที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนจะมาลงคะแนนเสียง แต่จำเป็นต้องพิจารณาจากจำนวนผู้ลงคะแนนเสียงทั้งหมดจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา เช่น จำนวนผู้ลงคะแนนเสียงทั้งหมดจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมามี 35% จากจำนวนทั้งหมด และหากไม่มีปัจจัยเพิ่มเติมในครั้งนี้อย่างจะเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ดังกล่าว อาจจะคาดการณ์ได้ว่าครั้งนี้ผู้ลงคะแนนเสียงก็จะมีประมาณ 35% เช่นกันในครั้งนี้ ในทางกลับกัน หากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมามีผู้ลงคะแนนเสียงทั้งหมดมากกว่า 55% ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ก็อาจจะประมาณการว่า 55% จะมาใช้สิทธิเลือกตั้งในครั้งนี้เช่นกัน

2.3 เป้าหมายของผลตอบรับจากการลงคะแนนเสียงที่ต้องการ การกำหนดเป้าหมายชนะด้วยคะแนนเสียง 35%, 30%, 25% หรือน้อยกว่าจากผู้ลงคะแนนเสียงทั้งหมด

2.4 ต้องใช้คะแนนเสียงเท่าใดเพื่อชนะเลือกตั้ง สิ่งสำคัญคือ จะต้องแปลงประมาณการเหล่านี้เป็นจำนวนผู้ลงคะแนนเสียง เพื่อพัฒนากลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งให้เหมาะสมและได้รับจำนวนผู้ลงคะแนนเสียงที่ต้องการ

2.5 ผู้ลงคะแนนเสียงอาศัยอยู่ในกี่ครัวเรือน การแปลงจำนวนผู้ลงคะแนนเสียงนี้ สามารถประมาณการได้เบื้องต้น กล่าวคือ ผู้ลงคะแนนเสียงอาศัย 2 รายในครัวเรือนเดียวกัน หรืออาจจะมากกว่านี้ เช่น 3-4 คนในครัวเรือนเดียวกัน การจะพิจารณาผู้ลงคะแนนเสียงอาศัยอยู่ในครัวเรือนเหล่านี้ จำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบด้าน อาทิ สมาชิกหรือภรรยาจะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเหมือนกัน หรือบางคนอาจจะอยู่เพียงลำพังคนเดียว ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องคาดคะเนเพื่อกำหนดช่องทางการสื่อสารว่า ต้องสื่อสารกับครัวเรือนทั้งหมดที่ครัวเรือนนี้จะได้รับจำนวนโหวตที่จำเป็นในการชนะเลือกตั้งครั้งนี้

2.6 บุคลากรข้อมูลทุกอย่างเข้าไว้ด้วยเพื่อกำหนดแคมเปญเลือกตั้ง จะบูรณาการทั้งหมดนี้มารวมกันได้อย่างไร เช่น เขตนี้มีประชากร 130,000 คน ในจำนวนประชากรนี้มีเด็ก 30,000 คนที่มีอายุต่ำกว่าเกณฑ์และรวมไปถึงจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ไม่ได้ลงทะเบียน จึงเหลือผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั้งหมด 100,000 คน ในการเลือกตั้งครั้งที่แล้ว มีผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 50% หรือ 50,000 คนลงคะแนนเสียง การที่จะคิดว่าครั้งนี้จะเหมือนเดิม เพราะในการแข่งขันครั้งที่ผ่านมา

ผู้ชนะจะได้รับคะแนนเสียง 34% หรือคะแนนเสียง 17,000 เสียง ถ้าข้อมูลเป็นดังนี้ การคิดต่อไปว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งเฉลี่ย 2 คนต่อครัวเรือน จะคิดเป็น 8,500 ครัวเรือน แต่ก็ไม่สามารถสรุปได้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งทุกคนที่สื่อสารหรือพูดคุยด้วย จะถูกชักชวนให้ลงคะแนนให้แน่นอน 100% ดังนั้น ควรคิดที่จะสื่อสารกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนมากขึ้นเพื่อที่จะได้รับคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งมากกว่า 17,000 คน หรือ 8,500 ครัวเรือน เป็นต้น

นอกจากนี้ สมมติว่าสามารถเกลี้ยกล่อมผู้ลงคะแนน 7 คนจากทุกๆ 10 คนที่ได้รับการสื่อสารเพื่อขอคะแนนเสียง การที่จะต้องพูดคุยกับผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้ง 25,000 คนหรือ 13,000 ครัวเรือนในเขตเลือกตั้งที่หาเสียงเพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 17,000 คน หรือ 8,500 ครัวเรือน ($25,000 \times 0.7 = 17,500$ และ $13,000 \times 0.7 = 9,100$) ยังคงง่ายกว่าที่จะพูดคุยและพยายามเกลี้ยกล่อม 13,000 ครอบครัวมากกว่าที่จะพูดคุยและพยายามและชักชวนคน 100,000 คน กระบวนการทั้งหมดนี้ ทำให้กลุ่มจำนวนคนที่ต้องการเป็นคะแนนเสียงมีขนาดแคบลง และจำนวนผู้ที่ต้องเกลี้ยกล่อมให้ลงคะแนนเสียงมีขนาดเล็กลงมาก

3. การกำหนดเป้าหมายผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อตัดสินใจได้แล้วว่าต้องใช้คะแนนเสียงทั้งหมดกี่คะแนนเสียง ลำดับต่อไปคือจะทำให้กลุ่มเป้าหมายที่มีอยู่ในเขตพื้นที่ที่ลงสมัครรับเลือกตั้งแต่ละกลุ่มนั้น ลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างไร โดยเฉพาะการพิจารณาแนวโน้มว่ากลุ่มย่อยใดของประชากรที่จะลงคะแนนเสียง หรือตอบสนองต่อนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งควรจะมุ่งเน้นความพยายามเข้าหากกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มให้มากที่สุด

3.1 วิธีการกำหนดเป้าหมายผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อได้ตัดสินใจแล้วว่าต้องเกลี้ยกล่อมผู้มีสิทธิเลือกตั้งเพียงครั้งเดียวหรือน้อยกว่านั้นลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องค้นหาว่าสิ่งใดที่ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งแตกต่างกัน โดยพิจารณาได้จาก (1) การกำหนดเป้าหมายทางภูมิศาสตร์ เช่น เขตพื้นที่ที่อาศัยนั้น ๆ มักจะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบใด หรือพรรคการเมืองแบบใด เป็นต้น และ (2) การกำหนดเป้าหมายตามข้อมูลประชากร กลุ่มเหล่านี้สามารถจำแนกตามอายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิหลังทางชาติพันธุ์ หรือการจัดกลุ่มที่ชัดเจนอื่น ๆ เนื่องจากประชากรเช่นนี้คือ การรวมกันของคนที่คล้ายกันและมีแนวโน้มที่จะมีข้อกังวลคล้ายกันและมักจะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครคนเดียวกัน เป็นต้น

3.2 การวิเคราะห์ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายสำหรับแคมเปญการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเรียบร้อยแล้ว การทำความเข้าใจรายละเอียดอย่างถี่ถ้วนของกลุ่มเป้าหมายนี้ ย่อมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นจะต้องดำเนินการพิจารณา 5 ด้าน ได้แก่ (De Sio & Weber 2020)

3.2.1 ค่านิยม อะไรคือค่านิยมหลักที่เหมือนกันของแต่ละกลุ่มประชากรที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งในกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์หาเสียง ตัวอย่างเช่น พวกเขาทำ

อะไรเพื่อหาเสียงซึ่งมูลค่ามากกว่า ต้องการการคุ้มครองทางสังคมหรือต้องการโอกาสทางเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพิจารณา

3.2.2 ทศนคติ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมองโลกในแง่ดีหรือมองโลกในแง่ร้ายเกี่ยวกับอนาคตหรือไม่ พวกเขาไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในการปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่ไว้วางใจในรัฐบาล พวกเขารู้สึกดีขึ้นหรือแย่ลงกว่าในอดีตหรือไม่ในปัจจุบัน หรือพวกเขาต้องการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือไม่อย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณาเช่นเดียวกัน

3.2.3 ปัญหา อะไรคือประเด็นสำคัญที่จะทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ความสนใจ และสังเกตการเลือกตั้งครั้งนี้ โดยทั่วไปการสำรวจเพื่อให้ได้รู้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ในปัจจุบันแบบไหน อย่างไร นับเป็นส่วนสำคัญหนึ่งที่จะทำให้ทราบข้อมูลเพื่อพัฒนาการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้ง เพราะฉะนั้น จะต้องแน่ใจว่าการสำรวจดังกล่าวผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ความสนใจกับประเด็นปัญหาใด เพื่อพัฒนาการสื่อสารที่ผู้รับสาร คือ ประชาชนจะให้ความสนใจในการเลือกตั้งครั้งนี้

3.2.4 คุณภาพความเป็นผู้นำ คุณสมบัติใดที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่ต้องการเห็นในตัวผู้นำของพวกเขา ประชาชนกำลังมองหาความมั่นคง มองหาผู้มีประสบการณ์ที่มีความเป็นผู้นำ พวกเขาต้องการใครสักคนที่อ่อนเยาว์และมีพลังที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน หรือพวกเขาต้องการผู้นำจากที่เป็นปัญญาชน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะต้องถูกพิจารณาจากสถานการณ์ในปัจจุบันของเขตเลือกตั้งนั้น ๆ เพราะส่งผลต่อแนวโน้มที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะเลือกตัวแทน คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าไปดำรงตำแหน่งผู้นำในเขตพื้นที่ดังกล่าว ดังนั้น จำเป็นต้องแน่ใจว่าความต้องการส่วนใหญ่ในท้องถิ่นดังกล่าว นั้น โน้มเอียงความเป็นผู้นำรูปแบบใด เพื่อพัฒนาภาพลักษณ์ให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น และสื่อสารออกไปได้ตรงกับความต้องการของคะแนนเสียงส่วนใหญ่

3.2.5 การวิจัยทางสังคมวิทยา นักเคลื่อนไหวทางการเมืองส่วนใหญ่จะใช้การวิจัยทางสังคมวิทยา 2 ประเภทเพื่อช่วยวางแผนการรณรงค์กลยุทธ์ คือ (1) เชิงคุณภาพ เป็นการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ แกนนำชุมชน ผู้นำชุมชน หรือผู้ทรงอิทธิพลในชุมชนที่จะมีการเลือกตั้ง เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ เจตคติ ทศนคติ พฤติกรรม หรือค่านิยม ตลอดจนแนวโน้มการเลือกตั้ง และ (2) เชิงปริมาณ คือ การสำรวจเบื้องต้นของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งจริง เพื่อปรับเปลี่ยนแคมเปญการหาเสียง หรือพัฒนาการสื่อสารทางการเมืองเพื่อการหาเสียงเลือกตั้ง (De Sio & Weber 2020)

3.3 การกำหนดเป้าหมายตามภูมิศาสตร์ เป็นการกำหนดว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตดังกล่าว นั้น ชื่นชอบผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบใด มีแนวโน้มจะเลือกผู้สมัครรายใดในเขตเลือกตั้งนั้น เช่น นาย ก อาศัยอยู่ในเขตหมู่ที่ 1 ชื่นชอบผู้สมัครรับเลือกตั้งเบอร์ 1 และเพื่อนบ้านก็ชื่นชอบเบอร์ 1 เช่นกัน การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งจะไปเกลี้ยกล่อมผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ก็ควรจะ

ดูจากผลการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ว่าเขตเลือกตั้งดังกล่าว ขึ้นขอบผู้สมัครแบบใด เพื่อจำแนกตามหลักภูมิศาสตร์

3.4 การวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายตามข้อมูลประชากรไม่ใช่วิทยาศาสตร์ที่แม่นยำจนมั่นใจได้ว่าสามารถใช้ได้ผลลัพธ์ 100% ทุกครั้ง เพราะแม้ในสถานการณ์ที่ดีที่สุดก็อาจจะมีปัจจัยที่คาดการณ์ไม่ถึงของประชากรศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต เช่น ข้อมูลประชากรมีความคลาดเคลื่อน ไม่พร้อมใช้งาน หรือการเปลี่ยนแปลงความทัศนคติ ค่านิยม ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้เมื่อทำการกำหนดเป้าหมายของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง (De Sio & Weber 2020)

3.5 การโน้มน้าวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สิ่งสำคัญคือ แต่ละกลุ่มประชากรที่ทำการแบ่งย่อยไว้ในเขตพื้นที่ที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง มีจะพฤติกรรมแตกต่างกัน ความสนใจแตกต่างกัน การโน้มน้าวใจจึงจำเป็นต้องอาศัยข้อความ การสื่อสาร ที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะการมุ่งเน้นกับกลุ่มเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายที่แคมเปญกำหนดไว้ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นไปได้ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมากที่สุดจากกลุ่มประชากรเป้าหมายดังกล่าว สิ่งสำคัญที่ควรตระหนักทุกครั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง คือ หากกลุ่มเป้าหมายแคบหรือขนาดเล็กเกินไป จะไม่สามารถดึงดูดคะแนนเสียงได้เพียงพอที่จะชนะเลือกตั้ง และการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีขนาดใหญ่หรือกว้างเกินไป จึงจำเป็นต้องใช้การรณรงค์ทางการเมืองอันเป็นกระบวนการสื่อสารที่สำคัญในการชนะการเลือกตั้ง

3.6 บูรณาการข้อมูลทุกอย่างเข้าไว้ด้วยกัน การกำหนดทุกสิ่งที่จะต้องทำทั้งหมด จะต้องมีการทวนซ้ำ และปรับปรุง เพื่อพัฒนาทุกกระบวนการอีกครั้งเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง การปรับเปลี่ยนแต่ละกระบวนการ จะต้องคำนึงถึงเป้าหมายของแต่ละกระบวนการที่ต้องบรรลุผลสำเร็จที่ละส่วนอย่างรอบคอบ ใช้ความละเอียดถี่ถ้วน รวมไปถึงความสามัคคีของทีมเลือกตั้งที่ช่วยสนับสนุน

4. การพัฒนาข้อความแคมเปญ เมื่อได้ตัดสินใจว่ากลุ่มเป้าหมายของแคมเปญรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งคือใคร ลำดับถัดไปคือ ต้องตัดสินใจว่าจะพูดอะไรกับชักชวนให้พวกเขาลงคะแนนให้ นี่คือการพัฒนารณรงค์ที่จำเป็นจะต้องบ่งบอกความแตกต่างของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะข้อความดังกล่าวจะสื่อสารเพื่อบอกผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าทำไมจึงต้องลงสมัครแข่งขันในการเลือกตั้งครั้งนี้ และทำไมประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องเลือกคุณเหนือคู่ต่อสู้

การพัฒนาข้อความแคมเปญรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ไม่ใช่วิธีหรือสโลแกนที่เรียบง่ายและติดหู สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นส่วนหนึ่งของข้อความของแคมเปญรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งขึ้นอยู่กับว่าจะเกลี้ยกล่อมผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้หรือไม่ แต่ไม่ควรสับสนกับข้อความ ประโยคง่ายๆ ที่จะพูดเข้าไปซ้ำมาตลอดแคมเปญรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อชักชวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งอันเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยจะต้องพิจารณาว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งสนใจเกี่ยวกับอะไร และจะได้รับข้อมูล

อย่างไร มีสองสิ่งสำคัญที่ต้องจำไว้เกี่ยวกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ประการแรก คือ สิ่งสำคัญสำหรับพวกเขา และประการที่สอง คือ แหล่งข้อมูลของพวกเขา

4.1 ลักษณะของข้อความที่ดี มีลักษณะหลายอย่างที่ประกอบเป็นข้อความการสื่อสารทางเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่

4.1.1 ข้อความต้องสั้น ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความอดทนน้อยมากในการฟังนักการเมืองที่ยืดเยื้อ หากไม่มีประสิทธิภาพส่งข้อความไปยังผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเวลาอันน้อยก่าหนึ่งนาที เป็นไปได้ว่าจะสูญเสียผู้มีสิทธิเลือกตั้งนั้นไปอย่างแน่นอน

4.1.2 ข้อความต้องเป็นความจริงและเชื่อถือได้ ข้อความที่ต้องสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้ง จะต้องมาจากค่านิยม แนวปฏิบัติ นโยบาย และประวัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง สอดคล้องกับภูมิหลังของผู้สมัคร นอกจากนี้ ข้อความต้องมีความน่าเชื่อถือ (Abubakar, et al., 2020)

4.1.3 ข้อความต้องสามารถโน้มน้าวใจและมีความสำคัญต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ต้องพูดถึงหัวข้อที่มีความสำคัญต่อกลุ่มเป้าหมายของ หัวข้อของการสื่อสารเหล่านี้มักจะ เป็นปัญหาที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเผชิญทุกวันในชีวิต จะต้องไม่ใช่ประเด็นที่นักการเมืองคิดว่าสำคัญ มันจะต้องไม่ใช่นโยบายสาธารณะ แต่ต้องสื่อสารข้อความที่กลุ่มเป้าหมายเผชิญในชีวิตจริง เพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนผู้สมัครที่พูดคุยกับพวกเขาเกี่ยวกับงานของพวกเขา การศึกษาของเด็กหรือเงินบำนาญของพวกเขา จำไว้ว่า จะต้องพยายามโน้มน้าวผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าผู้สมัครที่ดีที่สุดเป็นใคร และใครที่ควรจะเป็นตัวแทนของพวกเขาและชักชวนให้พวกเขาทำบางสิ่ง นั่นคือ ลงคะแนนให้

4.1.4 ข้อความต้องแสดงความแตกต่าง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะต้องเลือกระหว่างผู้สมัครรับเลือกตั้งรายใดรายหนึ่ง จะต้องทำให้ชัดเจนกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่า มีความแตกต่างจากผู้สมัครคนอื่น ๆ ในการแข่งขันอย่างไร โดยเปรียบเทียบตัวเองกับพวกคู่แข่งรายอื่น ๆ หากผู้สมัครทุกคนยืนหยัดเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะไม่มีทางเลือกที่ชัดเจน ในทางกลับกัน หากสร้างความแตกต่างได้ อาทิ ยืนหยัดเพื่อสนับสนุนการลดหย่อนภาษีสำหรับภรรยาโดยเฉพาะอุตสาหกรรม ถ้าทำได้อย่างนี้ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งก็จะมีทางเลือกที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นต้น

4.1.5 ข้อความต้องชัดเจนและพูดได้เต็มหัวใจ ข้อความของคุณต้องส่งในภาษาที่ผู้ลงคะแนนใช้และเข้าใจได้ง่าย บ่อยครั้ง นักการเมืองต้องการสร้างความประทับใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าพวกเขาฉลาดแค่ไหน โดยใช้คำทางเทคนิคที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่เข้าใจหรือไม่มี ความหมายที่แท้จริงสำหรับพวกเขา นั่นเป็นสิ่งที่ไม่ชัดเจนและไม่สามารถสื่อสารเข้าไปถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ หากต้องการชนะเลือกตั้ง จะต้องคุยเรื่องคน ของจริง สถานการณ์ชีวิตจริง ปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เพื่ออธิบายแนวคิดที่เป็นนามธรรม เช่น "นโยบายเศรษฐกิจที่ช่วยพัฒนาการจ้างงานที่ดีขึ้นภายใน 4 ปี" เป็นต้น

4.1.6 ข้อความต้องมีการกำหนดเป้าหมาย จำต้องพิจารณาว่าคนที่จะโหวตให้มันแตกต่างจากคนที่จะไม่ลงคะแนนให้อย่างไร และทั้งสองกลุ่มมีข้อกังวลที่แตกต่างกันอย่างไร เพราะแคมเปญรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ดี จะต้องกำหนดความแตกต่างเหล่านี้ คืออะไร และจะส่งข้อความของคุณไปยังผู้สนับสนุนที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นของกลุ่มเป้าหมายที่จะลงคะแนนเสียงให้อย่างไร

4.1.7 ข้อความจะต้องทำซ้ำอีกครั้ง และอีกครั้ง เมื่อแคมเปญรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งกำหนดว่าข้อความใดที่จะชักชวนให้ผู้ลงคะแนนเป้าหมายลงคะแนนให้กับผู้สมัครแล้ว ก็จะต้องทำซ้ำข้อความเดิมทุกโอกาสที่จะกระทำได้ เพราะผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่แยแสหรือให้ความสนใจกับแคมเปญรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของใครคนใดคนหนึ่งเพียงเพราะผู้สมัครรับเลือกตั้งพูดอะไรบางอย่าง และไม่ได้หมายความว่าพวกเขา กำลังฟังอยู่หรือจะจำสิ่งที่เคยได้ยินนั้นได้ ดังนั้น เพื่อให้ข้อความตรงใจในการรับรู้ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะต้องสื่อสารข้อความนั้นซ้ำ ๆ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ยินข้อความเดียวกันหลายครั้งในหลาย ๆ วิธีการที่แตกต่างกัน ภายใต้ข้อความเดียวกันที่ชัดเจน

4.2 การเพิ่มความน่าเชื่อถือของผู้สมัครรับเลือกตั้งในสายตาของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในขณะที่พิจารณาข้อความแคมเปญรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและพัฒนาให้เกิดความแตกต่างกับคู่ต่อสู้ สิ่งหนึ่งที่ต้องจดจำไว้ คือ สิ่งที่กำลังทำและต้องการทำให้สำเร็จในท้ายที่สุด คือ การมีความน่าเชื่อถือมากขึ้นกับกลุ่มเป้าหมายผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มากกว่าที่ฝ่ายตรงข้ามมี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หากต้องการให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป้าหมายให้ความสนใจมากขึ้นในฐานะผู้สมัครที่ดีกว่าและลงคะแนนให้ ด้วยการทำและพูดสิ่งต่างๆ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือในสายตาของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยมุ่งเน้นที่คุณลักษณะเชิงบวก และจุดยืนที่เป็นที่นิยมในประเด็นต่าง ๆ (Abubakar, et al., 2020)

4.3 การลดความน่าเชื่อถือของผู้รับสมัครเลือกตั้งที่เป็นคู่แข่งกัน หากพบว่าตัวเองอยู่ถูกคู่แข่งรายอื่น ๆ ทำคะแนนห่างอยู่จากการแข่งขันลงเลือกตั้งครั้งนี้ การเพิ่มความน่าเชื่อถืออาจไม่เป็นเพียงพอที่จะชนะ ในกรณีนี้ อาจจำเป็นต้องลดความน่าเชื่อถือของคู่ต่อสู้ลงด้วย โดยพูดถึงแง่บวกของคุณที่ดีกว่าคู่แข่งรายดังกล่าว เพราะมองในแง่หนึ่งแล้ว การถูกทำคะแนนทิ้งห่างออกไป ก็ไม่มีอะไรจะเสีย เพราะอาจจะสูญเสียไปแล้ว ดังนั้น การโจมตีคู่ต่อสู้และทุกอย่างที่จะได้รับคะแนนเสียงเพื่อที่จะชนะการเลือกตั้ง จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถใช้ได้ผล เมื่อสถานการณ์ไม่เป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้

4.4 ปัญหาและข้อความรณรงค์ ข้อความแคมเปญที่ดี จะมีลักษณะเดียวกัน คือ มันจะคล้ายกับลักษณะของกิ่งก้านของต้นไม้ ครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวาง แต่ล้วนเกี่ยวพันกับข้อความหลักที่ต้องการสื่อสารที่เปรียบเสมือนลำต้นของต้นไม้ ในทำนองเดียวกัน แคมเปญการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ดี (Abubakar, et al., 2020) จึงต้องครอบคลุมประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงเพื่อให้ชนะการเลือกตั้ง

4.5 การเลือกประเด็นสารเพื่อรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นสิ่งสำคัญที่จะไม่สับสนระหว่างปัญหากับปัญหา ปัญหาคือเงื่อนไขที่ต้องการการแก้ปัญหา นั้นหมายความว่าเราจะนำปัญหานั้นมาเสนอเป็นนโยบายของพรรค หรือของทีม เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ วิธีการแก้ปัญหา เช่น การเพิ่มการลงทุนธุรกิจขนาดเล็กเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าว เป็นต้น

5. การพัฒนาแผนการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เมื่อตัดสินใจว่าจะคุยกับใคร และจะพูดอะไรแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือตัดสินใจว่าจะพูดอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่ง จะส่งข้อความของแคมเปญไปยังกลุ่มเป้าหมายที่จะเป็นฐานคะแนนเสียงได้อย่างไร ภายใต้เงื่อนไข คือ ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด การวางแผนที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในแต่ละช่วงเวลาของการรณรงค์

5.1 ควบคุมทรัพยากรที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์ทางการเมืองเป็นกระบวนการสื่อสาร และการรณรงค์ทั้งหมดมี 3 ทรัพยากรพื้นฐานที่มีความสำคัญเพื่อบรรลุความสำเร็จจากการสื่อสารนี้ คือ เวลา เงิน และผู้คน ปัจจัยเหล่านี้เป็นทรัพยากรที่สามารถนำมารวมกันได้ ไม่จำกัดจำนวน และเคล็ดลับ คือ การเลือกผสมผสานปัจจัยที่ดีที่สุดและใช้ทรัพยากรทั้ง 3 อย่าง อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด หากต้องการสร้างผลกระทบสูงสุดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

5.2 แลกเปลี่ยนทรัพยากรและวิธีการหาเสียงเลือกตั้ง สิ่งสำคัญคือต้องจำไว้ว่าสามารถใช้ทรัพยากรที่แตกต่างกันและวิธีการต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกัน สมมติว่าต้องการเกลี้ยกล่อมผู้ลงคะแนน 10,000 คนลงคะแนนเสียงให้ อาสาสมัครที่เชื่อถือได้ 1,000 คนสามารถไปที่ประตูบ้านในวันพรุ่งนี้และชักชวน 10 ผู้ลงคะแนนต่ออาสาสมัคร เพื่อชักชวนให้ลงคะแนนให้ (ไม่มีเวลา ไม่มีเงิน แต่มีคนจำนวนมาก) หรือจะเป็น การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคุยกับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 10,000 คนเป็นการส่วนตัว โดยกำหนดจำนวนไว้ที่วันละ 50 คนต่อวันในอีก 200 วันข้างหน้า (ไม่มีเงิน ไม่มีผู้คน แต่มีเวลา) หรือจะติดต่อทั้งหมด 10,000 คนในวันพรุ่งนี้โดยไม่มีความช่วยเหลือใด ๆ ก็ได้ โดยออกไลฟ์สดผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีกลุ่มสมาชิกจำนวนมาก ที่อาจจะทำให้เสียเงินจำนวนมาก (ไม่มีคน ไม่มีเวลา แต่มีเงิน)

5.3 ประเภทของกิจกรรมการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่ได้ผล การติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่ละกลุ่มย่อย อาจจะใช้วิธีการที่แตกต่างกันไปตามการสื่อสารที่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งคาดว่าจะเลือกรับสาร ประกอบด้วย เอกสารแจก แผ่นพับ ใบปลิว แผ่นพับจดหมาย ประตูปู่ประตู การโทรศัพท์ การแสดงทัศนคติเพื่อนของเพื่อน กิจกรรมที่สร้างขึ้นโดยอาศัยสื่อมวลชน และอินเทอร์เน็ต หรือบูรณาการทุกอย่างเข้าไว้ด้วย เพราะแคมเปญที่แตกต่างกันในระดับต่างๆ จะใช้การติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่แตกต่างกันเพื่อเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะมี ความแตกต่างกันระหว่างหาเสียงทางการเมืองระดับชาติที่ต้องเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งหลายล้านคน ไม่มีเวลามากพอที่จะไปเคาะประตูบ้านทุกคน แต่สำหรับการเมืองระดับท้องถิ่นสามารถทำเช่นนั้นได้หากมีความพยายามมากเพียงพอ ซึ่งเป็นการสร้างความใกล้ชิดกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ดีทีเดียว

5.4 การพัฒนาเนื้อหาแคมเปญเพื่อการสื่อสาร หลายวิธีในการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งอาจแยกแยะการรณรงค์ที่มีคุณภาพในการส่งข้อความ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องสำคัญที่เนื้อหาสาระจะสื่อสาร ด้วยช่องทางใด ๆ จะต้องมีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ในการส่งข้อความนั้น เมื่อสร้างเนื้อหาสาระเพื่อการรณรงค์ทางการเมือง จะต้องจำไว้ว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่วนใหญ่จะไม่อ่านอย่างละเอียดรอบคอบตามที่คุณต้องการ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องทำให้ง่ายสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะเข้าใจข้อความที่สื่อสารในเวลาอันสั้น ก่อนที่พวกเขาตัดสินใจที่จะโยนสารที่จะสื่อทิ้งไปจากความทรงจำ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้ผลในการพัฒนาเนื้อหาแคมเปญเพื่อการสื่อสารที่ดี ได้แก่ การมีหัวข้อเดียว การมีบรรทัดเดียว ภาพถ่ายผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายเลขที่สมัคร การพาดหัวข่าว ข้อความที่กระตุ้นหรือดึงดูดความสนใจ การเขียนนโยบายที่จะทำเมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นหัวข้อย่อย การเขียนสโลแกนแบบเฉพาะเจาะจง เช่น “เคยงาน รุ่งาน สานต่อทันที” ข้อความที่กะทัดรัดแต่ชัดเจน และข้อความที่สื่อเป็นภาษาทางการแต่เข้าใจได้ง่าย เป็นต้น

6. ทำให้เกิดขึ้น จากทุกขั้นตอนที่ผ่านมา ขั้นตอนสุดท้ายนี้เป็นการสะท้อนความตั้งใจของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่า ต้องการชนะในการเลือกตั้งมากเพียงใด การทำให้แคมเปญหาเสียงเลือกตั้งประสบความสำเร็จ ได้คะแนนเสียงจากกลุ่มเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ จำเป็นจะต้องดำเนินการให้สมบูรณ์ โดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

6.1 การแสดงบทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้ง บุคคลที่สำคัญที่สุดในการรณรงค์ทางการเมือง คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และเวลาของผู้สมัครคือทรัพยากรที่มีค่าที่สุดที่แคมเปญมี ดังนั้น จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะเข้าใจบทบาทของผู้สมัครและสิ่งที่ดีที่สุดในเวลาที่มียกขึ้นไปกับ การพบปะ การเคาะประตู และชักชวนผู้คน แต่ไม่ใช่นั่งวางแผนอยู่ในสำนักงานเพียงอย่างเดียว

6.2 บทบาทของผู้จัดการแคมเปญเพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ผู้จัดการแคมเปญเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพราะมีหน้าที่ที่ต้องตรวจสอบให้แน่ใจว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งได้รับมอบหมายให้พบกับผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกลุ่มเป้าหมายที่คาดหวังไว้ (Abubakar, et al., 2020) และผู้จัดการแคมเปญจะต้องจัดการหรือควบคุมดูแลผู้ที่จัดการกับสื่อ เงิน วิธีการอื่น ๆ ที่จำเป็นในการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง รวมไปถึงทุกอย่างที่เกี่ยวข้องที่วางแผนไว้ และไม่ได้วางแผน ในระหว่างการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

6.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารแคมเปญเพื่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง แคมเปญทางการเมืองก็เหมือนกับสิ่งอื่นที่ได้รับประโยชน์จากประสบการณ์ ยิ่งแต่ละคนในทีมงานที่ช่วยหาเสียง เคยมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการรณรงค์เลือกตั้งทางการเมืองที่ผ่านมา ก็จะมีความพร้อมสำหรับการเลือกตั้งครั้งนี้มากขึ้นเท่านั้น เพราะสิ่งสำคัญที่จะได้รับจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ คือ คำแนะนำ ความช่วยเหลือ หรือประโยชน์ของผู้มีประสบการณ์ด้านต่างๆ ที่จะช่วยยกระดับแคมเปญการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น โดยไม่เสียเวลาไปกับสิ่งที่ไม่ได้ผลที่ผ่านการพิสูจน์มาแล้ว

6.4 อาสาสมัครภาคประชาชน ในการพัฒนาแผนการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งอาจจะตระหนักดีว่าไม่สามารถบรรลุการพบปะกับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ทั้งหมด หากต้องการชนะเลือกตั้ง จะต้องมีการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะทีมงานที่ชื่นชอบหรือนิยมในนโยบาย จะสามารถแบ่งเบาภาระงานได้โดยไม่ต้องใช้เงินว่าจ้าง นี่คือการที่การสนับสนุนอาสาสมัคร เมื่อแคมเปญสามารถโน้มน้าวผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าผู้สมัครที่ดีที่สุดเป็นใคร มันจะดึงดูดผู้คนที่จะให้การสนับสนุนมากขึ้น และคนเหล่านี้จะต้องการเป็นอาสาสมัครในแคมเปญ และพวกเขาจะทำให้แน่ใจว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองสนับสนุน จะได้รับชัยชนะ

6.5 ปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้ตามกรอบเวลา ตั้งแต่เริ่มต้นแคมเปญ จะต้องกำหนดวันที่ที่มีความสำคัญต่อแคมเปญ การพัฒนาแผนปฏิบัติการเป็นรายสัปดาห์ที่มีรายละเอียดเพิ่มเติมอย่างชัดเจน จะสามารถร่นระยะเวลาที่ไม่มีประสิทธิภาพลงไปได้ โดยเพิ่มกิจกรรมหรือการประชุมที่สำคัญที่ผู้สมัครต้องเข้าร่วมในแผนปฏิบัติการดังกล่าวนี้ด้วย แคมเปญจะต้องพัฒนาระบบการจัดการกับคำเชิญ ระบบนี้ควรรวมถึงวิธีตัดสินใจว่างานกิจกรรมที่จะไปเข้าร่วมนั้นมีความสำคัญเพียงพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมหรือไม่ และวิธีปฏิเสธคำเชิญที่นุ่มนวลเมื่อพิจารณาแล้วว่าไม่สำคัญหรือไม่ส่งผลต่อการได้รับคะแนนเสียงจากผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แล้วปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้อย่างเคร่งครัด ะมัดระวัง จริงใจ และตรงไปตรงมากับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ในท้ายที่สุด

จากรายละเอียดดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนได้ทำการสรุปกระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงกระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น
ที่มา: O'Day, (2003) & Newman, B. J., Shah, S., & Collingwood, L., (2018)

สรุป

กระบวนการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่น เป็นการสื่อสารทางการเมืองระหว่างกลุ่มนักการเมืองกับผู้รับสาร โดยมีการประชาสัมพันธ์ทางการเมืองเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงข้อมูลจากกลุ่มนักการเมืองไปยังประชาชนผู้รับสาร การสื่อสารเพื่อการหาเสียงเลือกตั้งนั้นจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการสื่อสารในการหาเสียง เพื่อสร้างการรับรู้ และเกิดความรู้ความเข้าใจในทิศทางเดียวกันทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยกระบวนการสื่อสารในการ

หาเสียงเลือกตั้งประกอบด้วย การวิจัย การตั้งเป้าหมาย การกำหนดเป้าหมายผู้มีสิทธิเลือกตั้ง การพัฒนาข้อความแคมเปญ การพัฒนาแผนการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และการทำให้มันเกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการการสื่อสารในการหาเสียงเลือกตั้งเหล่านี้ เป็นกระบวนการตั้งแต่การประเมินข้อมูลตามความเป็นจริงทางด้านลักษณะทางการเมืองท้องถิ่น ด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สิทธิเลือกตั้งอย่างละเอียด การวิเคราะห์สถานการณ์การเลือกตั้ง และการกำหนดสิ่งที่ต้องทำเพื่อให้บรรลุชัยชนะ เช่น การกำหนดภาพรวมของประชากรทั้งหมดในเขตเลือกตั้ง การกำหนดจำนวนของผู้ลงคะแนนเสียงทั้งหมดที่ผ่านมา เป็นต้น รวมทั้งการบูรณาการข้อมูลทุกอย่างเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อกำหนดและพัฒนาแคมเปญเลือกตั้ง โดยจะต้องพัฒนาข้อความแคมเปญให้มีความชัดเจน เป็นความจริงและเชื่อถือได้ และเป็นข้อความแคมเปญที่สามารถโน้มน้าวใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ อีกทั้งยังต้องมีการพัฒนาแผนการติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะต้องใช้วิธีการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามกลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะเลือกรับสาร เช่น เอกสารแจก จดหมาย การอาศัยสื่อมวลชน และสื่อสังคมออนไลน์ หรือบูรณาการทุกอย่างเข้าไว้ด้วยกัน เพราะแคมเปญที่แตกต่างกันในระดับต่างๆ จะใช้การติดต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่แตกต่างกัน เพื่อเข้าถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้อย่างครอบคลุมนอกจากนี้การแสดงบทบาทของผู้สมัครรับเลือกตั้งยังต้องทำให้เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นการสะท้อนความตั้งใจของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าต้องการชนะการเลือกตั้งมากเพียงใด เพราะการทำให้แคมเปญหาเสียงเลือกตั้งประสบความสำเร็จ และได้คะแนนเสียงจากกลุ่มเป้าหมายที่ตั้งใจไว้ จำเป็นจะต้องดำเนินการให้สมบูรณ์ โดยมีการพบปะ การชักชวนผู้คน และการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการที่วางไว้อย่างเคร่งครัด รมัตระวัง จริงใจ และตรงไปตรงมา กับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งท้องถิ่นตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ในท้ายที่สุดก็สามารถนำพาผู้สมัครรับเลือกตั้งไปสู่เส้นทางแห่งชัยชนะในการเลือกตั้งได้

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา นันทวโรภาส. (2562). การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของพรรคการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ.2560: ศึกษากรณีการเลือกตั้งทั่วไป วันที่ 24 มีนาคม 2562. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 8(2), 274-288.
- พัชรินทร์ ยุทธนาพงศ์กิตติ. (2563). การศึกษากลวิธีการโน้มน้าวใจจากข้อความบนป้ายโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 1 จังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2562. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์รำไพพรรณี (ออนไลน์), 1(1), 61-75.
- สิทธิพงษ์ เกตุประยูร. (2559). กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา :ศึกษากรณีการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2556 (ดุขภูนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก, น.1-341.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2541). การสื่อสารกับการเมือง พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ประสิทธิ์ภัณฑ์ แอนด์พริ้นติ้ง.

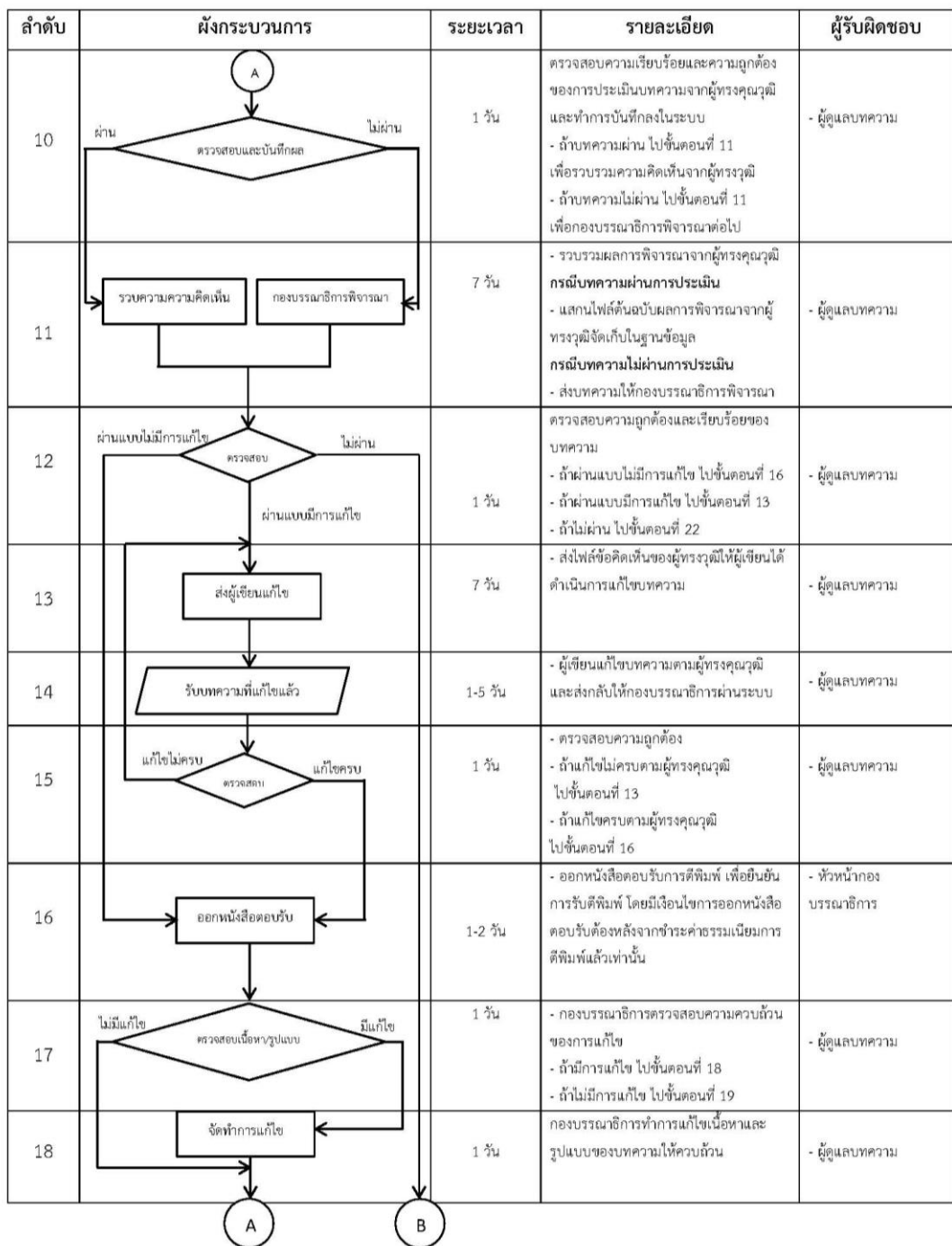
- Abubakar, H., et al. (2020). Effect Of Negative Campaign Strategy of Election Algorithm in Solving Optimization Problem. *Journal of Quality Measurement and Analysis JQMA*, 16(2), 171-181.
- Bene, M., et al. (2021). *Same Strategy, but Different Content. Hungarian Parties' Facebook Campaign During the 2019 EP Election*. In *Campaigning on Facebook in the 2019 European Parliament Election*. Palgrave Macmillan, Cham,
- De Sio, L., & Weber, T. (2020). Issue yield, campaign communication, and electoral performance: a six-country comparative analysis. *West European Politics*, 43(3), 720-745.
- Hendricks, J. A., & Schill, D. (2017). *The social media election of 2016*. The 2016 US presidential campaign.
- Newman, B. J., Shah, S., & Collingwood, L. (2018). Race, place, and building a base: Latinopopulation growth and the nascent Trump campaign for president. *Public Opinion Quarterly*, 82(1), pp. 122-134.
- O'Day, J. B. (2003). Political Campaign Planning Manual. A Step by Step Guide to Winning Elections. *National Democratic Institute for International Affairs*, 6(3), 217-223.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ขั้นตอน	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
1	เริ่มกระบวนการทำงาน			
2	รับบทความ/วิจัย/วิชาการ	ตลอดปี	บทความเข้าสู่ระบบ Internet (Thaijo)	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
3		3 วัน	- พิจารณาเนื้อหา และรูปแบบของบทความเบื้องต้น - เมื่อมีการแก้ไขเบื้องต้น ได้ส่ง Template ของวารสารไปให้ผู้เขียน - ถ้าผ่าน ไปขั้นตอนที่ 3 - ถ้าไม่ผ่าน กลับไปขั้นตอนที่ 1	- ผู้ดูแลบทความ
4	นำบทความเข้าสู่ระบบ Thaijo	1-3 วัน	- นำบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ	- ผู้เขียนบทความ - ผู้ดูแลบทความ
5	มอบหมายผู้ดูแลบทความในระบบ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ดูแลบทความ เพื่อรับผิดชอบขั้นตอนการทำงานของบทความในระบบ Thaijo	- บรรณาธิการ - หัวหน้ากองบรรณาธิการ
6	คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ โดยเลือกผู้ทรงที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกพิจารณา - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในพิจารณา โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
7		1-2 วัน	- ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ - ถ้าไม่รับพิจารณา กลับไปขั้นตอนที่ 6 - ถ้ารับพิจารณา ไปขั้นตอนที่ 8	- ผู้ดูแลบทความ
8		1 วัน	- จัดเตรียมบทความ ลบชื่อผู้เขียนบทความ - จัดเตรียมแบบประเมินตามประเภทบทความ - ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิในระบบ Thaijo หรือตามช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, E-mail, Line, Facebook เป็นต้น	- ผู้ดูแลบทความ
9		15 วัน	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความตามเงื่อนไขและส่งกลับคืนกองบรรณาธิการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาผ่านระบบ หรือพิจารณาผ่าน PDF Print Out หรือไฟล์ Words	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
19		3 วัน	จัดรูปเล่มตามรูปแบบของวารสารกำหนด	- ฝ่ายจัดรูปแบบ
20		2 วัน	ตรวจสอบความถูกต้องอักษร ตรวจสอบรูปแบบให้เป็นไปตามวารสาร - ถ้ามีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19 - ถ้าไม่มีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 21	- ผู้ดูแลบทความ - กองบรรณาธิการ - ฝ่ายพิสูจน์อักษร
21		1 วัน	- ส่งไฟล์รูปเล่มที่สมบูรณ์ให้โรงพิมพ์ - อัปเดตบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ - จัดรูปหน้าปกของแต่ละฉบับ	- โรงพิมพ์ - ผู้ดูแลบทความ - ฝ่ายจัดรูปแบบ
22		1 วัน	- แจ้งผู้เขียนกรณีเลิกการตีพิมพ์บทความ (Reject) - แจ้งผู้เขียนกรณีตีพิมพ์ผ่านระบบ Thaijo และ E-mail.	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ - ระบบ Thaijo (Auto)
23				

คำแนะนำสำหรับผู้แต่ง

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความเนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุรนนท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (จิตวุฒิ หนัมนิและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระสุกิจ สุกินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวีตร ว่องวิระ, ทฤษฎีและวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่(ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.
ธิดา วัฒนศิริ. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์: // สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประทาน. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

(11) ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อเรื่อง.//(พ.ศ.,วันที่ เดือนที่ประกาศ).//ราชกิจจานุเบกษา.//เล่ม ตอน.//หน้า.

ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม).

ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.

(12) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์, วัน เดือน).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า.

ไทยรัฐ. (2548, 19 เมษายน). เขียวพระสอนศีลธรรม. ไทยรัฐ. น. 3.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหาที่นั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

(16.pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย, 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ, 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ), 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุนองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) ...รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่น ไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของ พระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.....
2..... and 3..... Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis. Findings were as follows: (present
only the most interesting research findings).....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.....

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.....

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.....

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research.....

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

1..... (16 pt)

2..... (16 pt)

3..... (16 pt)

Methodology (18 pt)

(1.6 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.....

Results (18 pt) (Present to cover all set objectives)

(16 pt) results of the research answer all objectives

[illegible]

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources.....

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand.....

Recommendations (18 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research.....

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

[illegible]

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 250 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

บทนำ (18 pt)

(16 pt.) เขียนบทพจนานุกรมแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน การเขียนบทความวิชาการ.....

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines, typical of primary-ruled notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง.....

สรุปร (18 pt)

(16 pt).

[illegible]

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

[illegible]

Sample of Original Academic Article Preparation

NAME OF ACADEMIC ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Academic Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 250 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt)

(16 pt).

110.jpg

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any)

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

Conclusion (18 pt)

(16 pt).

References (18 pt)

(16 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Association (APA) References in contents and at the end must be consistent.